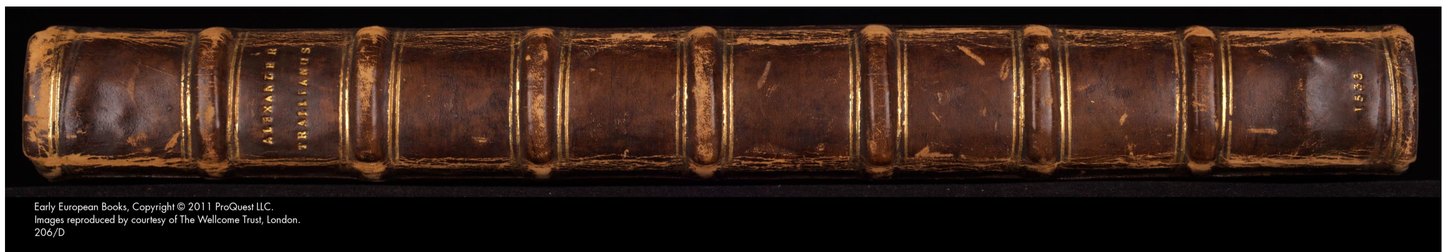

D·P

ALEXANDER
TRALLIANUS
1533

D · P

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
206/D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
206/D

No. 546 (Caelius Aurelianus 1529)
formerly bound with this but now
separated

Zomsager

Memoire des livres Jnventoriez
appartenant a Mons.r Zoirson de Mirecourt
Qui n'ont esté trouvez au coppie du s.r Lora de la
vente des meubles faite aud. Mirecourt
Et se sont trouvez manquer ceux qui s'ensuivent

1 Varia Claudij Galeni in folio

2 Claudij Galeni

3 Dictionarium Græcum in numeris locis, in folio

4 Vn petit Livre Grec Homerj Vlissea liber i & ii.

5 Vn autre Institutiones in Linguam Græcam

6 Clarissimi viri d. Ludouici a bauilla

7 Galleni pergameni de Naturalibus facultatib.

8. Biblium exempla

9 Claudij Galleni pergameni de ratione curandi
Vniversæ rei medica seu enumeratio.

10. Compendio tractata,

11. Vn aultre escrit a la main.

ALEXANDRI TRALLIANI, PRAECELLENTIS MEDICI, DE SINGVLARVM CORPORIS PARTIVM AB HOMINIS CORONIDE AD IMVM VSQVE CALcaneum uitijs, ægritudinibus, & iniurijs, libri ad unguem facti V,

PER ALBANVM TORINVM VITODVRENSEM RECENS LATINITATE DONATI.

Sequentia Cœlii Aureliani et Oribasi Sardiani opera

Petitdidier Chirurgien

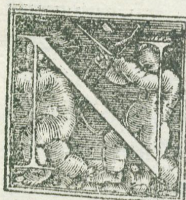
BASILEAE EXCVDEBAT HENRICVS PETRVS. (1529)

Petit didier, chirurgus maior 1736

a 2

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, DOMINO CONRADO A THUNGEN ANTISTITI HERBIPOLITANO, ILLUSTRISSIMOQUE DUCI FRANCIAE Orientalis, domino & patrono suo AL BANUS TORINUS S.

VNC demum ingens quædam spes affulget, REVERENDISSIME IN CHRISTO PATER, ATQUE IDEM DUX ILLUSTRISSIME, Apollinem suas sorores, iam diutule ludibrio habitas, uindicare omnino instituisse, arcum nanque tendit, & collimat, nescio quos. Siquidem C. T. constituit harum uindicem, ac plane Herculem. Abs quo omnes Musarum mystæ, aduersus grunnientes gryllos, bonarum artium pernicies, brachij potentis opem implorant, & impetrant. Qui ad tristes camenas ita respicis, ut earum quoscunque synceros cultores, & literatos omneis, quos animaduerteris egregiam eruditionem cum integritate morum copulasse, obuijs, ut aiunt, ulnis suscipias, & munificè admodum non uictu tantum, stipendioq́ alas, uerum etiam amplissimis muneribus, splendoreq́ illustres, & undecunque συνΐάξεσιν ὀυκ ἐυκα παρεόντοις inuites, atque accersas. Propterea nimirum, quod censeas, modis omnibus maiorem esse literarum uim, quàm uulgò existimant, neque esse religionis ornamentum aliud splendidius, & ciuilem rerum statum prorsusè litteris pendere: Quin etiam sine illis religiones non posse subsistere, nec ciuitates teneri, neque gubernari. Quare linguas præcidi oportuit sycophantis ijs, qui hactenus pro insita stoliditate, uel priuatim frigidam aquam suffundentes uel publicè pro cōcionibus à literarum studijs imperitam plebem dehortati, effecère (proh dolor & pudor) ut non Gymnasia modò studiosorum frequentia, per totam passim Germaniam, hodie frigeant, & collabantur scholæ: uerum religionē quoque ipsam labefactatam reddiderunt. Nunc quum eorum quidam Temesseum genium imminere olfacientes, παλινῳδεῖν, nescio Hercle an ex animo omnes, incipiūt: nihil agunt, stultitiæ & factis suis premia digna ferunt, notam scilicet uanitatis & inconstantiæ, uela uertere, funemq́ reducere pro arbitrio dicuntur, breuiter ipsi Cecum habitāt, sed & sacra interim prophanis, & salū cælo miscent. Proinde uehemēter metuo ne admissa penitus Barbarie pessum eat religio, & omnis eruditionis, honestatisq́ panolethria inuehatur. Perge igitur clarissime Antistes, perge obsecro, ut cœpisti, animo pulcherrimum dei munus literas defendere & rabiosulos illos Andabatas qui petulantissima lingua eas fodicare & insecta

ri non uerentur, proscribere. Quipro eis in tam uasta rei literariæ clade signū è regali specula extulisti iam olim, ad quod complures, non serui ad Pileum uocati, nec proletarij modo stipem accepturi, sed uel primæ classis proceres ingenui suo ære militaturi, turmatim aduolantes nomina dare contendunt. Ecce enim, ut antesignani, aut primipilares imperterriti, eruditissimi & modestissimi uiri MAVRITIVS HVTTENVS & DANIEL STIBARVS, Duo Patriæ columina & ornamenta speciosissima. (Qui præter quàm ꝙ sunt eruditionis cōsumatæ, nullam non uirtutem magnopere exercent, laudibus adprobatissimisq; doctrinæ tuæ testimonijs non cessant, R. P. T. sæpius extollere, nomenq; tuum, alioqui cantatissimum in hos mundi fines propagare) Nec non & THESEVS ille tuus fidelissimus .N. uir utique indefatigabili studio ad illustrandas cultiores literas, præsertim diuinas ardēs, ipse doctissimus & incomparabilis, huic signo ceu trabali clauo affixi omni pede, & animo plusquam heptaboēo cum huiusmodi portentis cōgredi accincti sunt. De te enim exemplum capientes illi, tanti existimant doctrinam, ut nihil ei anteferendam censeant. Paratus itidem ad hoc uniuersus Ecclesiæ tuæ Canonicorum chorus laudatissimus, omniumq; disciplinarum genere præditus, iam non toti Germaniæ solum, sed etiam Italiæ, Galliæq;, in quarum Academijs pleriq; militarūt, ingenijq; cultum strenuè capesserunt, notissimus. Vnde uel cæco apparere puto uerissimam eam esse Græcorum, quæ cessit in prouerbium, sententiam ὁ καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι. Solent enim plerunque homines uitam principis æmulari. Hi sanè, te duce præsul generosissimè & ducum citra controuersiam præcipuum decus, cum illorum præsidijs, quos tu præmijs (ut diximus) excitas, liberalitate foues, & in altum denique promoues, illos scarabeos, brutissimósque homines, uel citra puluerem, (tergiuersant enim,) ad Phasim usque aut ultimas, ut aiunt, Gades, extrudent atq; proculcabunt. Res profecto non supplicatione modo, sed triumpho digna, haud minus certè quàm si Turcam, aut alios quoscūq; infestissimos hostes in ditionis tuæ fines, instructissimis copijs irrumpētes, in fugam egisses, fudisses & conscidisses. Cæterum non institui ad præsens uirtutē tanti Herois omnium seculorum memoria, & cælesti prædicatione dignissimi, præconia commemorare, neque quicquam superstitiosius de gentilitio illo stemmate tuo, deq; generis tui clarissimi antiquitate argutari quod est, ut sapientiæ professores sentiunt, de adumbratis uirtutum argumentis, & magna ex parte fallacibus, quorum & si T. P. accepta sit apud suos quum longissimam generis serim præferas, laudem præcipuam, adeò tamen inde non putat pendendū, ut ne inchoatam quidem sibi ueram nobilitatem persuadeat, nisi omne genus uirtutum & eruditionis Colophonem (ut ita loquar) imponat. Quarum rerū admiratiōe, ita sum in amorē C. T. inflāmatus, ut si eum, quē erga omneis doctos habes fauorē, in me quoq; non doctum, sed doctrinæ studiosum pertahere queam, Sublimi feriā sydera uertice. Parthico igitur more, (quorum

regem

ſine muneribus adit nemo) P. T. generoſiſſime præſul compellabo. Trallia-
num itaque medicum præſtantiſſimum à nobis Latio iure donatum integri-
tati tuæ clariſſimæ offero & conſecro. Vbi mihi eos placandi prouincia ſumen-
da eſt, qui occinere ſolent, recte proditum ab eruditiſſimis uiris in muneribus
exhibēdis illud in primis eſſe ſpectandū, ut per accōmoda ſint, quæ proferimus
munuſcula, ne abſonum fieri, uel quod Græci dicūt ἐν φακῇ μύρον poſſit obijci.
Dicet autem hic fortaſſis quiſpiam, quid hoc argumentum ad epiſcoqum, Du
cemq́ꝫ modis omnibus principem, quod cōgruentius munus erat σκατοφάγοις
κλινικοῖς? Primum minimè abſurdum eſſe puto, ſi quicquid honeſtū eſt, Princi
pibus dedicetur: Nedum ſi rem nulli non mortalium neceſſariam offeras: Ver
bi cauſſa, Volumē morbi profligādi rationibus exquiſitiſſimis refertū. Cuius
beneficio teterrimus ille hoſtis, quem græci νόσον adpellant, poſſit expelli, &
ὑγιεία amiſſa recuperari atqꝫ tueri, qua certè ut diuina benignitas nihil homi-
ni largita eſt, neque utilius, neque iucundius, quod à Græcis eleganti ſenariolo
decantatum eſt: οὐκ ἔσ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ, Ita morbo nihil dedit, uel uul
gò teſte, calamitoſius. Pyrrhus rex Epirotarum bellicoſiſſimus, quū crebras
funderet ad deos preces, ſacra faceret, & uaria ſuſpenderet ſpolia, non uictoriā,
non ampliorem regij nominis ſplendorem, non opes, non gloriā, ſed ut dij mor
bos arcerent, ſemper precatus eſt: nihil deeſſe homini ratus, ſi morbis careat.
Quin & Chriſtus ipſe immortalitatis author & unicus uindex, mortale quidē
corpus aſſumpſit, ſed tamen nullis morbis obnoxiū, crucem, mortemq́ꝫ ipſam
non horruit, morbos horruit. Quid amābo pulchrius, quàm pro noſtro uirili
in hac re principem noſtrum æmulari. Apoſtolos quoque nullibi ægrotaſſe le
gimus, cæſos uerò & interfectos: quomodocūqꝫ hoc illis contigerit, non quæ-
ro, certè præſtabunt mortalibus eam felicitatem non imperiti medici. Quur
igitur non uiderer mihi facere congruentiſſimè, ſi excellentiſſimo principi, ex-
cellentiſſimum adſcribam medicum. Cuius quippe corporis præter naturam
habitus, ut eſt multis præſertim literatis ſumma calamitas, ita eius incolumi-
tas innumeros tuetur. Ad hæc, ut in omnium ferè monarcharum aulis ſemper
exactè doctos, pſpectæq́ꝫ fidei medicos, qui curam agāt regij corporis cōſpici-
mus: Ita & aulam tuā ornamētis omnibus, alioqui ornatiſſimā, nō niſi eruditio-
ne multoq́ꝫ rerum uſu peritiſſimis, præter exactum ingenium, artificibus non
ſolum patere, ſed in ſummo honore haberi (conſcia nimirum illius pulcherrimi
elogij, quo Homerus uates medicos nobilitauit, Iliados Vndecimo: Vnū me-
dicum pluris habēdum, quàm cæterorum hominum permultos) indoctos uerò
arceri, accipio. Poſt hæc diſciplinarum omnium præcipui authores liquidiſſi-
mè iam olim ex præſcriptiōe uetuſtæ cōſuetudinis, docuere, quoduis argumen
tum aptiſſimè conſecrari ſummis quum principibus, tum epiſcopis, quos & ſi
nunquam lecturos, propter negociorum fluctus, quibus undiqꝫ tundunt, con-
ſtaret, ea tamen inde ſatis ampla prouenit commoditas, quod inclyti illorum
nominis præfatione lucubrationibus ſcriptorum fauoris plurimum concilia-

 tur.

tur, Vt enim, quemadmodum haud inscitè tradidit Plinius, quædam ob hoc ipsum summo habentur in prætio, quod sint templis dicata: Ita & principum uirorum (è quorum albo tu primus occurristi,) titulus in frontispicio uoluminis præfixus studiosorum affectibus opus commendabit. Est sanè hoc maximè, in quo uitiligatorum plena sunt omnia, seculo quorundam, potissimum eorum, ut Plinianis utar uerbis, qui ueræ laudis expertes sunt, erga recens editas lucubrationes tanta morositas tamq́; audax mordacitas, ut prius damnent ac respuant, quàm legerint: frustratur itaq́; & qui scripsit sperato fructu, & lector utilitate sua. Prohibebit illud saltem clarissimi nominis tui inscriptio, ne quis priusquam degustarit, fastidiat. Quanquam & alioqui quorundam Episcoporum ac principum erga medicos gratia ardensq́; fauor facit ne ἀπροσδιόνυσον facere credam, si quis medicum antistiti, Ducique, uita & salute dignissimo, mittat. Quandoquidem & amplissimum uirum GVLIELMVM PELISSERIVM episcopum Megalonensem, eiusdem ordinis hominum decus præcipuum, & nouimus & uidimus. (suscipit enim perhumaniter & prolixissimè eruditos & eruditiõis studiosos omneis, peculiari tamẽ magis affectione Germanos,) quum Mompessuli Iatriæ operam daremus, quicquid in tantis negociorum undis datur ocij, id in præclaris medicorũ scriptis libenter consumere, & naturæ scrutinio totum incumbere: Cuius opus de piscibus summo desiderio expectamus. Pari etiam modo affectum scimus Reuerẽdissimũ præsulem Basilien. PHILIPPVM à Gundaltzheim, cui dedicationem nostram similem minime ingratam fuisse sensimus. Quin etiam inclytum Archiepiscopum Iuuaniensem, Cardinalem, illustrissimumq́; principem MATHAEVM, mihi scipserunt homines minime uani, Aeginetam, quem ipsi superiore anno dedicaui, frequenter habere in manibus. Cuius utique consecrationem iucundam ei fuisse clamitant, τὰ ἀπερείσια δῶρα auri & argenti, quæ ad me cum elegantissima, & mihi amplissimam spem præbente epistola misit. Hæc quum ipse mecum, & tuũ istum animũ in literas reputarem uirtutesq́; innumeras contemplarer, secunda ualitudine dignissimum tantum heroa putaui. Atq́; ob ea quidem non mihi uisus sum incongruum munus, quod ægritudines (quas DEVS OPT. Max. procul, perpetuoq́; à tam charo capite auertat precamur.) ingruentes abigat, T. R. D. deferre. Minus apta donant, qui gemmas raras, qui feroces caballos, qui canes uenatorios, qui aulæa barbarica largiuntur. Puto autem me haud inanem operam sumpturum, si T. C. paucis depingam & commendem authorem, qui tuis auspicijs, ductuq́; felicissimo publicũ apud Latinos indipiscetur nomen. Hic est ALEXANDER Medicus clarissimus, Patria Trallienſis. Est uerò Trallis urbs Lydiæ celebris, quam Cicero in oratione pro L. Flacco, grauem, locupletem & ornatam ciuitatem dicit. De qua ita tradit Sthephanus: Τράλλις πόλις λυδίας πρὸς τῷ μεάνδρῳ ποταμῷ, ἡ πρότερον λεγομένη ἄνθεια, διὰ τὸ πολλὰ ἄνθη ἐκεῖ πεφυκέναι, ἐκαλεῖτο καὶ ἐρυμνά, τὸ ἐθνικὸν τραλλιανός. Tulit illa plures summæ ueritatis, doctrinæq́; uiros, neq;

unquã

unquã adeò Leues Tralliani, atque cæteri Græci fuere. Proinde maiorem fidem hic noster quoque Trallianus in morborum amuletis meretur. Etsi ex eadem urbe, (ueluti in quoque eximiæ fertilitatis agro, inter exquisitissimum triticum degener zizania prouenit,) impudens ille Thessalus, Methodicæ princeps, qui artẽ sex mensibus pollicitus est, fuerit oriundus. Sed ualeat ille. Noster ille ab ineunte, ut ita dicam, iuuentute, sapientiæ fuit adeò studiosus, ut adultus Σοφιςοῦ appellationẽ obtinuerit, & priusquam nomen hoc inuidiosum foret. Quum medicinæ studeret, & factiuæ iam operã daret, semp indefesso quodam cognoscẽdæ medicæ materiæ studio, permultos mundi tractus (quæ res impendio iuuat medicũ) peragrauit, Græciam uidelicet uniuersam, Tusciam, Galliam, & Hispaniam, & cætera orbis loca pleraq;, quorũ ipse passim meminit. Neque eum unquã uel à colonis, quemadmodum subinde ingenue fatet̃, uel ab aniculis discere piguit. Condidit in arte medica περὶ τῶν χειρουργουμένων uolumina aliquot: De affectibus oculorum libros treis. De uitijs ac morbis κατὰ τόπους ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας libros quatuor, & κατὰ γένη unum, quos ipsi diræ necessitatis ergo, & amicorũ instigationibus impulsi ad prelorũ momenta quàm fieri potuit sedulò succisiuis horis αὐτοσχεδίως latinos fecimus. Quos T. R. D. excellentissime heros, consecramus, eiusq; patrocinio cõcredimus. Nam si tuo calculo fuerint adprobati, in portu nauigabunt, & præsentes pluribus tulerint suppetias. Verum T. C. Chonrade Franciæ Oriẽtalis dux clarissime, det cælestis ille princeps eam animæ & corporis ualitudinẽ, quæ nulla manu medica indigeat, eaq; semp uelle & conari quæ sunt optima, idemq; conatus tuos pulchrè secũdet, præsertim eum quo rem literariã, rerum humanarũ prorã ac puppim, strenuè tueri, illustrare & fouere, laboras. Ea se pedibus tuis aduoluit supplex, numenq; tuũ aduersus rudem inscitiã tetramq; barbariẽ implorat, ut ab iniuria scilicet indignitateq; uindicet. Porrhò certissimã in spẽ uocor, fore ut magistratus ciuitatũ Germaniæ idem hoc pro uiribus conentur. Siquidẽ Prudentiss. SENATVS noster Basilien. ingens & scelerũ & calamitatum agmen inscitiã secũ trahere persuasus, γυμνάσιον omnibus ornamẽtis reddidit nulli secundũ, nempe trilingue, & κυκλοπαιδίᾳ absolutũ, & arduis deniq; pfessionibus mirè ornatũ, qbus singl'is magno cerè sumptu pfessores, ingenio, linguis, & eruditione, ad miraculũ usq;, exultos præfecit, qui certatim ex ipsis fontibus purissimos latices sua in facultate quisq; exhibere possunt & assolẽt. Et sumptus ille adeò Magistratũ non deterret, ut iã totus in hoc sit, qui p studiosis quoq; stipẽdia instituantur è publico. Erit nimirũ hic ad paria designãda calcar et regula cæteris Germaniæ urbibus: Vnde tãtum animorũ consensum spero futurũ, ut pariter omnes, deo præcipue, & nobis deinde seruiẽtes, utranque cælestis & terrestris regni felicitatẽ possidere queamus. Vale præsul & dux illustriss. Basileæ Calendis Martijs. An: salutis XXXIII.

ELENCHVS SIVE INDEX BREVIS EORVM, QVAE CAPITIBVS SINGVLIS TOTO HOC OPERE CONTINENTVR.

CAPITA LIBRI PRIMI.

Aduersus

CAPITA LIBRI SECVNDI.

CAPITA LIBRI TERTII.

De

CAPITA LIBRI QVARTI.

CAPITA LIBRI QVINTI.

De

ELENCHUS SIVE SYLLABUS DIGNARUM RERUM COGNITU, quæ in hoc toto uolumine continentur, ut uel citra incõmodum, quod cõ cupiuerit quis, consequatur.

A

b Antidotum

D

Dentium

ἐρύσιμον

Frigida

Humores

I

L

Lapidem

Mela

Q

Scolo

V

Ver

INDEX

FINIS

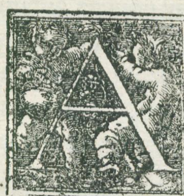
ALEXANDRI TRALLIANI, PEREXCELLENTIS PHILOSOPHI AC MEDICI DE SINGVLARVM CORPORIS PARTIVM AB HOMINIS

coronide, ad imum usq; calcaneum, uitijs, ægritudinibus, & iniurijs Liber Primus, Albano Torino Vitodurensi interprete.

X rogatu tuo, ne flagitijs dicam mi Cosma, eam medicinæ partem quam Græci φαρμακευτικὴν nuncupant, adgredimur, sparsim hanc, quæ ab eadem gente διαιτητικὴ uocatur intercalantes, eò quòd nõ minima artis pars in ea sita sit, & quòd citra controuersiam non eadem uictus ratio lauguentibus hominibus, qua sani nutricantur, imò non eadem in cunctis sine discrimine corporis affectionibus cõferunt. Et certè à priscis sapientiæ professoribus Medica ars in hoc comperta quæsitaq; est, quòd nõ idem cibus ægris qui sanis prodesse uidebatur. Sed his in præsentia ualere iussis, rei statim manũ admouere instituimus. A summa itaq; humani capitis coronide, ne dicã à capillis ipsis auspicabimur. Ac deinceps per singulas ferè corporis partes usq; ad imã pedis plantam, extremosq; unguiculos, uitia, iniurias, ægritudinesq; ingruentes hoc ordine persequar: Principio quid mali, deinde quid id creet, mox quibus notis deprehendatur: Postremò quibus medicaminum præsidijs subueniendum sit, idoneum, ut dixi, nutricatum subinde inserens, expediam.

De duobus Arearum generibus — *Caput I.*

Rearum in capite duo genera, Alopecia uidelicet & Ophiasis, iuxtà capillorum defluxu ingruũt: Siquidem usu non raro uenit, ut defectione aliqua, si non cæsaries omnis, magna saltẽ ex parte decidua, glabreta inducat, capitisq; habitum præter naturam fœdissimo formæ dehonestamento inficiat. Quod uitij quidem genus ὀφίασιν Græci à serpentis forma (cuius sub similem quandam lituris & maculis squamarum instar, summa cute imaginem præferre uidetur) nuncupant. Alopetiasis uerò, quod itidem pathos est psiloticum id est pilos decutiens affectio, præterquàm quòd caput deglabrat hulceribus quoq; sæpenumero perhorrendis, & solo intuitu nauseam spectatori prolicientibus id ipsum impetere conspicitur. Cuius uitij deformitas, quoniam ulcerum quibus uulpes frequenter infestantur speciei plurimum accedit Alopeciæ appellationem sortita est. Ἀλώπηξ etenim Græcis uulpeculam significat. Inde morbum hunc ἀλωπεκίασιν, quasi uulpinam affectionem dici autumant.

Ophiasis.

Alopeciasis.

Causæ Arearum.

Consurgit porrò utrunq; areæ genus potissimum ex pituita calore inflammata, & salsoris qualitate plusculum imbuta. Trahit item originem è bili rubea, nonnunquam etiam atra. Consyderanda est itaq; primitus ægritudinis caussa, morbus item accuratè discutiendus, deinde quàm primum occasioni occurrendo remedijs subueniendum. Ex notis igitur, quæ mox subijciam, solers facile mali caussam olfaciet. Est autem potior fermè medicinæ pars ad caussarũ agnitionem, iudiciorumq; noticiam reuocanda.

Notæ ex quibus Aream inducens humor deprehenditur.

Cæterùm è cuiusnã succi prauitate in capite cõsistente, Areæ proueniãt, extima cutis, capillamentiue color haud obscurè quidem arguit. Flaua enim hoc est citrina, luteiq; coloris summa capitis pellicula, flauã redundare bilem insinuat. Pulla uerò ac fusca cutis, atræ bilis exuperãtiam subesse ostendit. Candida postremò, adq; candorẽ uergens suprema cuticula, pituitæ nimietati uitiũ adscribendum declarat. Hæc sanè exacta perpensione ante omnia cõtemplari expedit, quò humore officium faciente depræhenso, ad hoc factis liceat opitulamentis succurrere.

Curatio Arearum.

Subueniendum autem hisce malis ad hunc modum censeo. Quod si summa cutis rubeo fuerit colore infecta, ætasq;, temporis item oportunitas & corporis uires nihil obstiterint, sanguinẽ in primis detrahito. Deinde succum infestantem hiera exhaurire, seu pilulis quæ interioris colocynthidis farcti uncia una, aloës hepaticæ, scammonij præparati, quod uulgo Diagridiõ uocant singulorum uncijs duabus, liquoris absynthij uncia una, constant, expurgare cõuenit. Conteruntur autem singillatim omnia, mixtaq; simul malorũ cotoniorũ succo excipiũtur, & in catapotia, quas uulgus à rotunditate pilulas uocat, erui instar rediguntur. Quorum una datione exhibentur septena aut nouena, aut undena. Vel si grandioris ætatis fuerit patiens, quindena: Conferũt etenim cunctis qui Area infestantur, huius farinæ globuli. Vbi uerò cutis citrinum colorem præfert, siue rufum, biliosum humorem euacuandi potestate præditum medicamẽ, q̃d Græci χολάγωγον, quasi Latinè dicas fellagium adpellãt, porrigito. Sin atra summæ cutis superficies conspiciatur, quod atram bilem expellat medicamentum exhibeto. Quãdoquidem si uitium humorum (quam κακοχυμίαν Græci nuncupant) fuerit exile, satis auxilij sola capitis expurgatio, ac topica subsidia præstiterint. Quod si diutino iam tempore durauerit affectio, longè uehementioribus remedijs subueniẽdum iudico. Sin principijs, priusquàm mala per longas cõualuêre moras obstiteris, præsidia simpliciora & mitiora curationi suffecerint. Cæterùm quoniã immixtæ, mixtæq; Areaũ uitio suppetiæ occurrunt ab immixtis sumendum est exordium, quorũ si facultates quempiam non latuerint, composita pro suo quisq; arbitrio medicamenta facile constituet.

Venienti occurrite morbo.

Simplicia

Simplicia contra capitis areas remedia.

Capilli defluuia (quas alopecias uocant) Halcyonium crematum, oleo ueteri, uel sumpto ex lucerna exceptũ, capitiq́; illitum, mirificè emendat. Cuius equidem rei periculum ut sæpenumero in pluribus, ita potissimũ in his qui nõ adeò diu huic uitio obnoxij fuêre, feliciter fecimus. Halcyoneo in hac re harundinis calami ue cortices combustæq́; radices bonitate nihil concedunt. Vtilitatis non minus in his Arearum generibus, amygdala amara tosta conferunt. Albuci præterea (quod Græci ἀσφόδελον uocant) radices, & abrotanũ comparem omnino admixto aceto efficatiam obtinẽt. Salutare insuper auxilium præstant baccæ caprinæ (quos Græci σπυράθους propriè uocant) ungulæq́; caprillæ crematæ, si aceto tritæ illineãtur. Quin & rosmarinũ, quam λιβανότιδα eadem gens adpellat multis diebus cum aceto maceratum, alopeciæ succurrit. Multò uerò uehemẽtius, longeq́; præsentius idem facit, quum per multos aliquot dies sub sole conteritur. Benefacit etiam uerbenaca egregiè cum aceto friata & illita Cæterùm ne quem fugiat, locũ qui afficitur nequaquã esse illiniendum ullo unguine, nisi iam antè nitro probè lotũ, cumq́; lintheolo faberrimè tersum. Thus porrhòcum pari muscerdæ quantitate, aceto exceptum, Areas atq́; glabreta ocyus capillamento obducit. Præstat autem nitro prius, ut dixi, lauare, & ad ruborem usq́; cutis perfricare. Vel corticem raphani melle solutum: Corticulas ue ceparum, pariter cum cepis tritis concisas Areis illinito, capillos enim halcyonio citius prolicere possunt. Cinis ad hæc erinacei, liquida pice adiecta, fimoq́; capri alopecijs medetur illico, prouocatq́; capillos, illitus. Ad eundem usum Erinaceorum quoq́; marinorum testas crematas, adipe quãtum ad comprehendendum eas excipito. & locum affectum nitro (quemadmodum iam antea dixi) elotum perungito. Prodest pari modo cinis ranarum pice liquida exceptus, & arearum generibus inunctus. At si diutino iam tempore uitium hoc perennauerit, & altius egerit radices, pyretrũ felle uituli tritum, emplastriq́; instar adhibitũ, impendio conducit. Fimo item felis aceto bene subacto, capitiq́; illito capillorũ defluuijs succurritur. Iuglandes deinde pariter et auellanæ nuces (quarum has Persicas, illas regias adpellant) solidæ crematæ, oleo friatæ, capitiq́; raso illitæ, comarũ defluuia explent. Hactenus mediocria: Efficatiora sunt, Tharsia, Adarce oleo laurino cõtrita. Euphorbij postremò oleo subacti atq́; inuncti beneficio, cõplures sæpe numero cum Alopecia tum Ophiasi ad unguẽ uindicati & ad pristinam omnino sanitatem reuersi sunt.

Composita aduersus capitis Areas remedia.

Cuncta quæ ex simplicibus utrisq́; Arearũ generibus medendis accõmodata, componi medicamenta possunt, à priscis medicinæ professoribus celebrata, recensere superuacaneum est. Horum proinde duntaxat mentionẽ cum delectu faciemus, quæ partim à nobis, partim à familiaribus nostris Pœoniæ artis non uulgaribus sanè artificibus explorata tenemus. E quorum classe primũ constat ex adipis ursinæ, adarces uniuscuiusq́; pondo unciæ unius, muscerdæ de-

narium pondo trium, picis liquidæ denariũ pondo duûm. Olei in lucerna cremati sesquidenario. Quibus pariter cõfusis, caput pilis antè nouacula denudatũ, locosq; infectos potissimũ illinito, atq; id quidẽ nõ sine magna admiratiõe, capillorũ defluuijs etiã inueteratis præsentissimè subuenit. Aliud: Aeris cremati sulphuris ignẽ non experti (quod ἄπυρον Græci uocant) hastulæ regiæ cuiuslibet denarium pondo duũ. Contere cum luteis ouorũ, capiteq; prius fricato, utere.

Aliud: Habet aceti acerrimi, allei, olei rosati, cuiusq; unciam pondo unius, quo si fricatũ antea cum panno laneo locũ pungas, mira quadã efficatia operabitur. Aliud admiratiõe dignũ: Accipe cineris ranarũ combustarũ unciæ pondo trium, muscerdæ unciæ pondo duũ, picis liquidæ unciæ pondo unius, cedrini liquoris quantũ ad ea cõprehendenda satis est. Hoc sanè medicamentũ defluuiis capillorũ (quas alopecias uocant) diuturnis & inueteratis eximiè medetur.

Aliud: Piperis, fimi ouilli exiccati, nasturtij syluestris, seminis erucæ, uniuscuiusq; denariũ pondo quatuor, ueratri albi denariũ pondo trium, muscerdæ denarij pondo unius, felle taurino, uel hircino uel porcino excipiuntur, & cæterorum modo illiniuntur.

Super depilatione Caput II.

PLusculis sanè nominibus capitis pili defluunt. Siquidem ex siccitate & humoris, cuius pili beneficio quũ oriuntur, tum aluntur penuria, quibusdã sæpius extenuantur primũ, deinde excidunt. Alios ob structi meatus glabros efficiũt. Nõnullos meatuũ laxatio seu raritas depiles reddit. Quandoq; propter uim purgatoriã ruunt, nonnunq; praui redundantes succi glabreta inducunt.

Fluentium capillorum curatio.

Quoniam aũt ex uarijs & differẽtibus caussis eiuscemodi glabreta consurgũt pilíq; decidui, Myconios, ut aiunt, caluos efficiũt, non una saltem curandi ratione succurrendum, uerũ multifariã singulis singula ac peculiaria quædã medicamentorũ dedicata sunt auxilia. Quo circa si capillorũ defluuiũ ariditati magnæq; succorũ inopiæ adscribatur, uel nutrimẽti pilorũ consumptiõi: Tum
Cibus. utiq; caput subinde lauandũ, affectus affatim humectãtibus cibarijs, boniq; succi, concoctioni nihil renitentibus, ab omni salsugine & acrimonia alienis, educandus est. Tantũ porrhò abest ut uinũ sic habentibus concedamus, ut eo acriter in
Potus.
Balneum. terdicamus. Venerẽ uitabũt cane peius & angue. Duæ balnei species ita affectis cõceduntur, Aëreũ uidelicet & Soliũ neq; admodum intensi caloris, sed temperati. Sumãt à balneo edulia moderatè calfactoria, oleo pariter & aqua perfundant affatim. Caput uerò à lotiõe inter balneandũ, neq; sapone, neq; nitro perfricent. Hæc acuratè & mordicus etiã obseruãda sunt ante omnia. Quod si aũt meatuũ aut uiarũ obstructio nulla sit neq; raritate, neq; humorũ uapore existente capillitiũ auolat, tũ res ipsa minimè, neq; frigorifica, neq; obturationẽ inducẽtia medicaminũ adminicula efflagitat. Qua de causa dapes acremẽto & meatus ualidè reserandi uiribus præditæ offerantur. Cuius farinæ sunt, eruca, cardamo mum

mum, porri, cæpe & allium. Nam hæc omnia & singula obturatos meatus & cõniuentes, pulchrè & utiliter aperiunt. His uerò qui propter laxos & raros meatus glabriores redduntur, contrarijs omnino medicamẽtorum opitulamentis, cõstipãtibus nempe & frigorificis subuenire necessum est. Exhibeant itaq; magna cõmoditate intyba, Lactucæ, Malua, oua mollia, panis siligineus in aqua calida uel gelida infusus, Melones, cucumeres, pisces durioris carnis, & carnes suillæ recenter mactatæ. Cauendum uerò ne ex his quicquã pinguedinis accipiant. Vescantur itaq; solidis carnibus, & pedibus bouinis, iure pectinum & conchiliorum, quæ hysitia Græcè uocatur. Vinũ ergo ut dixi circuncidendum potissimè perantiquũ. Et quod ad balneũ attinet, ubi se in hoc lauerint priusquã aquam ingrediantur, gelida caput ad infrigidandum perfundant, & solium denuo inscensuri, aqua de canali labente caput diutile mundato. Vngatur insuper caput ludiorum oleo rosaceo, aut myrteo. Hac profectò sola intentione sæpius curant capillorum defluuia, adeò ut capilli prouocati repullulent & syluescãt. Quod si meatus cutis cõniueant, densioresq; reddantur, eiusq; rei gracia pili emergere nequeãt, Tunc quæ poros laxandi & rarefaciendi potentiã habent, usus & necessitas expostulat, præcipuè brumali tempore, & laborante gelidis admodũ regiõibus degente, uel si temperamentũ eius fuerit frigidius, siue natura pituitosus. Medicamẽta igit discutiendi & rarefaciendi facultate prædita (quẽadmodum iam mihi dictũ) administrare expedit, neq; eadem duntaxat, uerùm ea quæ crines gignere, cutem raram efficere, seu robur inducere, seu pedetentim summã cutem condensare possunt, admiscere. Cæterùm quò capilli melius enutriantur, suppetiæ facultati attractici, quæ ἑλκτικὴ Græcè uocat, ferẽdæ sunt propter calorẽ. Neq; retinendi interim potentiã, cui καθεκτικὴ nomẽ est, negligere oportet, ad cutẽ restringendã. Plurima quippe medicamentorũ auxilia simplicia, potestatẽ sortita sunt compositã. E quorũ numero sunt, Ladanũ, oleum lentiscinũ oleum ex crudis & nondum maturis oliuis, quod Omphacinum nuncupant, & myrteum. Enimuerò quæ meatus laxandi, rarefaciendiq; uires obtinent fermè habentur innumera. In quorũ classe etiam numerantur: Cinis ranarum, cæpæ, halcyoniũ, ferulago (quã θαψίαν Græci nominãt) euphorbium, sinapi, & id genus alia complura, ex quibus omnibus aut singulis unguine facto depiles illiniendi sunt. Efficatiora namque remedia capillos contrahunt & confirmant, In efficatiora saltem extendunt. Quod si capillorum defluuium uehementiorem capitis purgationem redundantes exhauriendo humores sequatur, ceu à morbis quandoq; usu uenire conspicimus, aliam planè medicamentorum opem nullam, dempta inculpata & exquisita uictus ratione, adhibere debemus, quo sanguineus humor (cuius beneficio partibus instauratis pili pro sua striga renascantur) affatim alatur. Hæc tibi probè, ut decet perspecta iam sunt, ad unam quamque eiuscemodi affectionem medicamentorum præsidia, quæ maximè expediunt, innumerato habere competit. Vt enim generis facultatisq; diuersæ, ita & quàmplurima, quibus capillis defluentibus succurritur, tradita sunt

Si ex uarijs meatulis glabreta

Simplicia potestatis composita.

ab autoribus remedia. Quapropter nos de officio nostro, ea quæ ex usu esse nō dubitamus, quæq; partim spectata à nobis sunt, partim à clarissimis, magnaq; nobis necessitudine cōiunctis medicinæ professoribus accepimus, summa fide, & cum fœnore cōmunicabimus. Ex his medicaminibus compositis quæ Galenus ad meatuū laxationem, cutisue obturationem probauit, id quod ex Ladano constat, ad hunc modum constituitur.

Confectura ex Ladano.

Ladanum principiò in uino macerato, deinde eliquatum conterito, oleum myrteum, uinūq; in quo infusum & subactū fuit pedetentim admiscendo, quo ad mellis induat crassitudinē. Quo cum caput uel illotum, uel ablutum perungatur. Satius autem fuerit si capillum quoq; Veneris quod Græci πολύτριχον, quidam ἀδίαντον cognominant, quispiā admisceat. Est uerò dimidia Ladani pars cum integra olei myrtini parte cōfundenda, quo caput illitum pilorū defluuia explet. Cæterùm Brumalibus horis, & temperamēto capitis natura frigido existente, calfactoriæ facultatis nonnihil necessario admouendum arbitror, admixtis interim quibusdam laxandi potentia præditis medicamentorū subsidijs Cuius farinæ censent Nardinum uel Cyperinū oleum, aut aliud id genus quod extenuandi, bonūue odorem conciliandi uireis obtineat. Orci tunicæ itaq; (quā Græci ἀνεμώνην appellant) flos oleo subactus & illitus, non crinium modò defluuium explet, sed capillamentum etiam nigrum conciliat.

Eiusdem generis aliud:

Cristam gallinaciam (quæ Græcis περιστερεὼν ὀρθὸς, id est uerbenata recta uocatur) aridam pariter cum radicibus suis friato, puluerēq; contritū quàm subtilissimè attaminato oleum ad mellis usq; crassitudinem admisceto, & caput illinito. Cæterùm hoc medicamentū in uas æneum repone, & ubi res postulat, oleo adiecto usui adhibeto. Plurimùm enī in ea re momenti habere experiētia comprobatum est.

Quo fluentes capilli fluere desistant, & furfures squamularum instar inter pilos non surgant, Caput III.

Capillis præterea fluentibus quò nō decidant amplius, & ne furfures inter illos proueniant, hoc medio succurritur, Atramēti sutorij, absynthij, baccæ iuniperi singulorū pondo denariūm trium, cincinnalis herbæ (quam Græci ἀδίαντον dicunt) Myrti satiuæ nigræ, Gallæ Asiaticæ uniuscuiusq; denariūm pondo sex, leuigato & oleo sex dierū spacio macerato, deinde ubi colaueris, utere.

Aliud quo pilorum defluuio, caluitióue subuenire possumus.

Accipe adipis ursinæ, capilli Veneris crematæ, Ladani, olei lentiscini, uini myrtei æquale pondus. Cæterùm Ladanum dictis liquoribus donec mellis spissitudinem induerit friatum, illinito. Porrhò ad sistendum capillorum defluuium & ad aliorum generationem, eorumq; quæ adhuc supersunt obseruationem

tionem bene facit, si apes crematæ oleo exceptæ pilis illiniantur. Cauendum tamen est sumopere ne uultus hoc unguine inficiatur.

Eiusdem facultatis aliud:

Nigellam (quod Græci μελάνθιον appellant, alij Gith) cōburito, aquaq; subactam inungito, Cuius usus ad pilorum quoq; prolicionem probatur, siue capillo, siue barbæ, imprimis autem si supercilijs adhibeas.

Aliud quo his qui calui absq; capillorum defluuio redduntur, succurritur.

Accipe Ladani uncias duas, artemisiæ uncias treis, supercilij terræ (quod adianton uocant) ferulaginis, pinguitudinis ursi, cuiuslibet unciam unam, olei myrtei uncias duas, uini Italici heminas treis, Arida quidē conterito, adipē uerò ursinā liquefacito; colato, atq; cum oleo uinoq; omnibus permixtis utere.

Aliud capillos combustione amissos restaurans.

†Cnici folia cremato, & cum aqua calida cataplasmatis modo inducito, subtus tamen oleo antea circumlinito. †Aliàs scingi

Aliud quod cutem astringit, & uberem capillorum inducit syluam, pilosq; promouens.

Constat id ex Ladani uncijs quatuor, artemisiæ uncijs duabus, adianti, cassiæ, adipis ursinæ, uniuscuiusq; uncia una, Olei myrtini, uiniq; singulorū quantū ad ea accipienda opus est. Promouet deniq; capillos, si à capitis lotiōe hoc ungēto utare, quod habet olei Cyperini uncias duas, nardini uncias quinq; uini uncias treis, quibus pariter omnibus confusis & rudicula agitatis, usui in hanc rem Myconijs, ut ita dicam, caluis adhibe.

Quæ capillos ut citius crescant, promoueant suppetiæ *Caput IIII.*

CApillorū incremētum miris admodum modis illud unguentū prouocat, quod habet Stibij contusi denariū pondo nouē, Stibij Italici tantundem, ossium dactylorū crematorū denariūm pondo quatuor, lithobotridi, id est lapidis spongiosi instar pumicis, olei myrtei, uniuscuiusq; denariū pondo duū, folij in aqua fluitātis (quod malabathron appellat̄) denariūm pondo totidem, olei nardini unciæ pondo unius, unguenti modo miscentur, & adhibentur.

Aliud unguentum promouendis capillis admirandæ potestatis.

Habet styracis, Ladani, Sordis apum quæ ex aluearibus legunt (πρόπολιν Græci uocant) mastiches, capilli Veneris polytrichi ue seu adianti, hoc est herbæ cincinnalis, cuiuslibet unciam unam, olei non mali uncias duas.

Pastillus (quem Trochiscum Græcè dicunt) gignendi capillos uireis continens.

Accipe styracis, guttæ āmoniaci, Ladani singulorū uncias quatuor, cassiæ unciam unā, myrrhæ uncias quatuor, uel ut alij putant unciā unam, rosarum aridarū unguibus demptis libram unā. Arida quidem tundito, & cum styrace in uino diebus septem macerato, inq; pila friato, puluerem inserito, & ita in pastillos redigito, & in umbra deniq; siccato. Vbi uerò res ipsa postulat, usui adhibeto: Rotulis hisce uino & oleo myrteo adiectis, caput pilis nouacula, uel alioqui sublatis cute tenus maximè circumlinito.

Capillis denigrandis Caput V.

Vmmis non rarò flagitijs amici, atque adeò primates, potentes ac reges præcipui, capillorum à nobis nigrorem contendunt, nonuunquam flauum etiam candidúmque eorundem colorem efflagitant. Consentaneum igitur, ne dicam necessarium fuerit huius quoq; rei mentionē aliquā facere. Meo quidem cōsilio, hi quibus natura caput gelidæ tēperaturæ est, à multa eiuscemodi rerum unctiōe abstinebunt, stypticā quippe omnia hæc, austeram item & astringentē facultatē obtinent. Proinde cōmodissimum fuerit aliquid eorū quæ extenuādi potestatē habent, & mediocriter paulatimq́; calfaciant, his quæ capillos nigrore inficiunt, adijcere, quoniā altius ac penitius descendunt, præsertim quæ nigredinē inducunt: qua propter si quæ medicā calfaciēdi uim possident admisceas, periculi longè minus inferent. Administrat̃ aūt utiliter medicamētum quarto quoq; aut quinto die, quā doquidem singulis diebus eiuscemodi medicamēto uti, ingens nō rarò discrimē infert. Sæpius etenī à capite in subiectas parteis distillatiōibus, quos catarrhos dicunt, capiunt̃, aut partim circa pulmones, pulmonisue inflammatiōe, quæ περιπνευμονία Græcis uocat̃, aut morbo comitiali, tentantur, uel attoniti quod est, Apoplectici fiunt, & inde supremū diem obeuntes migrant ad dominum. Ne igitur eiusmodi mala incurrant, crebra fugienda est illinitio.

Qui nam Canis nigredo inducatur Caput VI.

Ani prætereà nigrore tinguntur, adhibito hoc spectatæ utilitatis medicamento, quod accipit Gallæ Asianæ, acaciæ, squamæ ferri, atramēti sutorij, aluminis uniuscui usq́; partē æqualem, diei spacio, in pueri impubis & nōdum cū mulieribus cōgredi habilis, lotio maceratā: Quibus permixtis, si capillitiū perungat̃, & per triduum capiti linteolo superinducto cōuinciatur, nigro colore tingitur. Aliud haud difficulter cōparabile: Accipe nucū uiridium cum corticibus uncias treis, ilicis uncias septē, uini nigri xestas treis, uel ut alijs placet, denarios treis, omnia simu usq; ad tertias elixato, reliquias colato, Olei myrtini adijcito sextariū unum. Vtere diebus singulis. Nam id non tam capillos conseruat, quàm nigros etiam reddit.

Aliud magnæ efficatiæ, quo usus perhibetur Seleucus rex.

Vini nigri ueteris cotylam unā, ramenti plumbi uncias duas in uase plumbaceo diebus quindecim macerato, deinde olei heminā unā ad minimum, duásue adijcito & utitor. Conducit uerò hoc medicamentum potissimè maribus.

Aliud satis eximiæ uirtutis:

Gallas Asianas elixas oleo liquato, & cataplasmatis instar capiti noctemq́; diemq́; superinducito. Deinde surgentem grabato aqua gelida probè lauato, magnificè enim confert. Verùm si deinceps super alijs coloribus conciliandis sermonē instituerimus, minimè, ut reor, absurdum fuerit, siquidem non atro sunt homines sæpe capillamēto cōtenti, sed fuluo quoq; flauoq́; colore cæsariem tingi contendunt, imò medicum quandoq; nolentem, uolentem potentiores uiri ad id genus colorem inducendum impellunt.

Aqua

Aqua capillis nigrorem conciliens.

HAbet gallæ sextarium unum, rhou excoriariæ, myrtorum nigrorum, foliorum, cyperi singulorũ denarios geminos, cinnaræ manipulum unũ, aquæ putealis sextarios duodecim, quæ diebus aliquot multis antè macerata, coquantur ad tertias, postea inungantur. Mox capite deterso, & crinibus exiccatis, cretæ Cymoliæ oxybapho, & calcis aqua nõ extinctæ, (Græci ἄσβεστον uocant) pari mensura infice. Hæc uerò omnia in betarũ coctarum cremore dissoluta, illinito Posterius operimenti gratia betæ folia superinducito, temporisq; tractu sufficienti intercalato, in balneo abluito.

Quibus remedijs capilli fuluo, flauoq; colore tingi possint Caput VII.

QVisquis cæsariem rufo, giluoq; colore fucare cõtendit, myrrhæ & salis floris singulorũ accipiat partem unã, quibus accuratè friatis, & mellis spissitudine inducta, caput iam ante abstersum illiniat, hærere diemq; noctẽq; sinat, deinde abluat & expurget. Aliud: Lupini amari crudi aqua subacti, & capillitio illiti idẽ efficiũt. Aliud: Nigellæ, spumæ argenti, cuiusq; denariũ pondo quatuor, calcis aqua nõ extinctæ, denariũm pondo sex, aqua cõterito, mellisq; crassitudinẽ conficiẽs, caput perunge, & betæ insuper folijs elixis biduũ aut triduũ operculatũ, elixatiõe eiusdẽ herbæ lauato.

Quomodo atrum capillitium flauum reddas. Caput VIII.

NIgro quoq; si capillamento luteum ac flauum colorẽ inducere fert animus, fecem uini, strigmentũq; balnei accipito, & cerotæ crassitudine inducta, capillitio illinito. Aliud ad idem: Cyperi folijs in struthij succo maceratis, eo iure dilutóue utendum.

Quo pacto capillis colorem auro similem inducere possis Caput IX.

AVri instar colorem efficiunt, Aluminis denariũ pondo sex, sandaraches tantundem, croci denariũm pondo duũ, Thapsi qua tinctores utuntur (quã Latini herbam rubeã dicunt) denariũm pondo octo, Lixiuij primæ guttæ sextariũ pondo quatuor, ad hunc modũ cõmixti: Lixiuium cum rubia tinctorũ contusa, ad dimidij usq; cõsumptionem decoquito, & in expresso cremore alumẽ cum sandaracha & croco dissolue, uasi uitreo repone, atq; cũ res postulat, capiti terso cataplasmatis more illinito. Vbi uerò fuerit imbibitum, caput fœnogræci, & hordei & cymini tepido decocto ablue, inijciens etiã saponis quantum satis sit. Aliud impendio utile: Habet Rhu erythri, hoc est rubẽtis, rosæ 'ue rubeæ xestam unã, Gallarũ uncias sex, celidriæ uncias duas, rubiæ uncias duas, capilli Veneris fasciculos duos, absynthij fasciculum unũ, lupinorum pelle exutorũ maceratorúmue cyathos duos, omnia in uase uitreo excipiuntur cũ aquæ sextarijs sex. Macerantur aũt in uase integris diebus nouẽ, bis interdiu mouẽtur. Quum uti uolueris, quantũ res exigit accipito, in quod spongiam intingens capillos perfrica, sinitoq; liquores imbibi. Vbi uerò aruerit, sapone calida aqua liquata ablue. Aliud: Fæce uini combusta, & oleo balanino excepta, capilli inungãtur.

Quæ

Quæ capillitium candidum reddant Caput X.

Verbasci candidi flore cremato, inq; aceto irrigato, capillos ut candore tingantur, illinito. Aliud: Seminis uerbasci denariûm pondo duûm, aluminis corticis raphanorũ uniuscuiusque denarij pondo unius, contunde, taurinumq; glutinum quatuor denariorũ pondere admisceto, deinde quum opus est utere.

De Porrigine Caput XI.

Porrigo (quæ Græcis πιτυρίασις, idest furfuratio adpellatur) est (ut uno uerbo expediam) ueluti tenuium & furfuracearum quæ in capitis inter capillos ac reliqui corporis summa cute, nulla relicta exulceratione confertim surgunt, spontanea decidentia. Est autem huic malo ex similitudine à Græcis nomen inditũ, πίτυρα hoc est furfures, siue πιτυρίασις quod est furfuratio. Neq; caput tantũ, sed & aliæ partes eo malo tentant.

Caussæ Porriginis.

Proficiscitur autem id malum subeuntibus in caput uitioso quopiam corporis humore, pituitáue salsa, aut bilioso aut melãcholico sanguine, uel ex sanguine deniq; ipso, ad caput delato, aut aliam quancunq; impetit partem.

Curatio Porriginis.

QVod si aliqua fuerit corporis redundatio, tum quemadmodum in omnibus in uniuersum morbis expedit, euacuato prius uniuerso, ceu diximus corpore topicis utendum est præsidijs. Sin nihil in hominis corpore superuacaneum sit, quod uel sanguinis detractionẽ, uel aliorum humorũ euacuationem efflagitet, topica cõ festim adhibenda sunt, uel quæ à priscis Pœoniæ artis professoribus, uel quæ à nobis reperta habent, remedia. Cretã proinde Cimoliam aquam aceratã succo betæ confundito, & Furfurationi illinito, & tantisper dum aruerit adhærere permittito, deinde loco abluto, thure cum uino & oleo soluto denuo perungito. Postremo herbam pituitariam quam Græci σαφίδα ἀγρίαν, idest syluestrem passam uuam, Latini Taminiam uuam & pediculaẽ herbam adpellant, oleo eliquatam illinito. Aliud ualde conducens: Nitri fecis crematæ (quam Græcorũ medici σφέκλην uocauêre) myrobalanorũ cuiuslibet libræ pondo unius, staphidagriæ libræ pondo unius & dimidiæ uino dilue & caput absterge. Quod si quis humidiore pityriasi infestet, salsugine, quem Græci ἅλμην, Rhomani uero muriam dicunt, lauato, uel lupinorum decocto. In hoc quippe præsentaneum esse præsidium sæpenumero sum expertus.

Aduersus pediculos et lendines quam phthetrian Græci uocant remedia Caput XII

Abigendis pediculis ac lendibus, quod uitiũ Latini pediculationẽ dicũt, cõducit mirificè, si locum circũlinias unguento ex Nitri, sandaraches, herbæ pedicularis singulorũ uncia una, & myrteo oleo cõcinnato. Aliud: Adfligit præterea pediculos et lendes, unguentũ accipiens herbæ pedicularis uncias duas sandaraches unciã unã oleo & aceto contritas, quo corpus uniuersum perungatur. Terra asteris & nitrũ idem omnino cũ oleo præstat illita. Lupinorũ insup decoctũ pediculatiõi medetur et cidrinus liquor, et baccarũm lauri elixatio, siue expressus earum succus.

De psydracijs & exanthematis capite obortis. Caput XIII

PSydracia pustulæ sunt exiguæ altiores, phlyctenis quidē assimiles sed paulò duriores, candore languido, & acuminatæ, ex quibus q̄d exprimitur liquidum est: Quæ sub cutis summa quidem superficie erumpunt. Ἐξανθήματα uerò (hoc est eruptiones pituitæ aut papulæ) summæ cutis exulcerationes sunt rubicūdæ & salebrosæ, compares omnino eis quæ ex urtica aut sudore oriuntur pustulis.

Curatio psydraciorum & exanthematum.

VTrisq; pariter malis, hisce quæ subordinantur medicamentorum subsidijs pulchrè succurrit. Spumæ argēti sumito denarios treis, cerussæ denarios quattuor, aluminis denarios duos, foliorum rutæ uiridis tantundem, aceti & olei myrtei quantum satis est, & non tam psydracijs quàm papulis ipsis illinito. Cæterum ad humidiora id genus uitia, & impetiginosa potissimè confert. Aliud: Spumæ argenti, cerussæ cuiuslibet sesquiunciam, sulphuris ignem non experti denarij pondo unius, cerota myrtea excipe, & hulcusculis hisce impetentibus utere. Aliud: Rutā & alumē melle eliquata, detonso prius capiti illinito.

Paruorum capitis hulcerum & rufforum curatio. Caput XIIII.

CApitum exiguis hulcusculis, multorū generum, rufo colore tinctis, pusillis admodū papillis quas tineas dicūt similibus, è quibus aquosi sanguinis humores, (quos Græci ἰχῶρας, Itali tabes nominãt) proflu unt, detonsis prius capitis crinibus, nō tam aqua gelida, quàm nitro eadem parte lota, sulphure ignem non experto cum lotio hominis dissoluto, succurre. Aliud: Nigellam quoq; Græcis μελάνθιον uulgò Gith adpellatā, hisce si cum acri aceto capiti inungas, hulcusculis remedio esse compertum est.

De manantibus capite hulceribus, quas Achoras Græci nuncupant. Caput XV.

EStpreterea quædam in capitis cute affectio, tenuissimis foraminibus cutem perforans, unde glutinosus cruor excernitur quem ἰχῶρα Græci nuncupant, inde eidem quoq; affectui ab eadem gentè ἄχωρ nomen inditum est. Rhomanorum alij manantia capitis hulcera, alij tabem & capitis sordes indigitant. Cæterùm id quod excernit̃ nunc bilis, nūc pituitæ, quandoq; & atræ bilis faciem præfert. Officiū itaq; fuerit medici principio non affectionē ipsam tantūmodo (cui manum admouere conatur) statim olfacere, sed eiusdem quoq; proprietatem innumerato habere, & inde qui nam malo occurrendum sit colligere, ac tum deniq; manū medicam adhibere. ἰχώρ ἀχώρ

Quibus indicijs humores officium facientes depræhendantur.

BIliosus proinde humor si quando redundat, tenuis admodum ac subtilis substantiæ existit, & colore fel ipsum præferre uidetur. Quòd si à tenuitate tantum absit, ut crassus & glutinosus compareat, pituitæ salsæ, auream mediocritatem superanti ἀχῶρας adscribe. Sin horum nihil promicarit, loci uerò unde humor manat duritia & scyrrho infestentur, ita q; adstringatur cutis ut uel ne tantillū quidem, uel ægerrimè profluat, atribilario humori ἀχῶρας acceptū

referre

referre conuenit. Caussæ prætereà procatarticæ quæq; antecesserunt, sine accurata contemplatione prætereundæ non sunt. Prauũ quoq; laborantis temperamẽtum, ætas item, pariter & gustus humorem infestantem produnt. Nã si id quod effluit gustui amarum sit, humorem biliosum exuperare portendit: Si salsedinem sapore præferat, pituitosum: Sin acorem & acetosum saporem exerat, atræ bilis humorem uitij caussam insinuat. Quin & tactu, humoris qualitatem licet adunguem deprehendere. Quoniam si locus affectus multò calidior tactui compareat biliosum, humorem. Si frigidior, pituitã. Non adeò frigidus atram bilem significat.

Curatio manantium capite hulcerum.

Αχῶρες capitis eandẽ sanè quã Alopetia curationẽ habent. Nam ubi corpus prauis fuerit succis quasi saburratũ, id antea uniuersum euacuare expedit Deinde rupta omni mora topica adhibenda sunt medicamentorũ præsidia. Sciendũ prætereà quod manãtibus hisce capitis hulceribus, figura et aspectu simile quoddã hulcus est sola ab his quãtitate discrepans quod fauũ prisci Rhomani, κηρίον nuncupauerũt Græci, quòd cõtinuis foraminibus terebratũ, mellis crassitudine humor inde haud aliter atq; ex apiũ fauis excernitur. Αχῶρες enĩ tenuissimis foraminibus uisum propemodũ effugientibus, nihil humoris continent. Hactenus de tineis (sic enim Latinorũ quidam Achores uocant) satis me moratum arbitror. Siquidem ea quæ in capite de Areis recensuimus, huic quoque malo, mea quidem sententia, subuenire abundè possunt. Cæterùm quoniã plures ac diuersæ sunt huius affectionis occasiones medicamentorũ etiam habentur aliqua efficatiora, nonulla uerò debiliora, & minus efficatia. Alia digerẽdi & euaporandi, alia expellendi & reijciendi, alia mixtas deniq; uireis obtinent. Illud uerò peculiare ac præcipuũ est medendis achoribus remedium: Constans ex argenti spumæ uncijs duabus & dimidia, calcis aqua nõ extinctæ denariũ põdo quindecim, aceti cotyla una, olei myrtei uncijs quatuor. Eliquatis aridis cũ aceto exactè, superfusoq; deinde quantum satis esse uidetur oleo, utere.

De Capitis dolore quem Cephalalgian Græci adpellant Caput XVI.

Ephalalgia id est capitis dolor alterius sæpe mali symptωma quidẽ ac comes est. Cæterùm per se quoq; caput plerisq; dolorum parẽtibus caußis oneratur. Siquidem quandoq; ex sola praua corporis temperatura, quandoq; ex immodica humorum copia, nõnunq; ex utraq; caussa emergũt, atq;, ut paucis perstringã, uel ex primitiua et forisaccedente (quã προκαταρτικὴν Græci adpellant) caussa uel antecedente quæ προηγουμένη ab eadem gente dicitur, ingruit. Quoniam autem Cephalalgiæ complures & uariæ sunt caussæ, & differentes eiusdem partis dolorum species, peculiaribus singulis medicaminũ præsidijs, necessariò succurrendum est. Neq; ignorandum quòd semper longè grauiores capitis cruciatus ex qualitatibus præpotẽtibus, præsertim uerò calidiore scaturiunt. Quæ ariditatẽ uerò capitis dolores comitantur

mitantur, non adeò uiolenti sunt. Vda nanq; qualitas per se humectando nullũ omnino dolorem suscitat, nisi cũ æstu siue gelu aut humorũ plenitate, acrimoniáue coniuncta sit humiditas. Quoties enim plenitas pariter & humores confluũt, tensionibus & adstrictione dolores pariunt, si densi imprimis autem si pituitosi extiterint. Ab eo igitur capitis dolorũ curationes scribendi uitio, quod ad procatarticã caussam refert originem, sumamus exordium.

Dolorum capitis ex immodico solis æstu notæ.

Notæ dolorum capitis, qui ex nimio solis æstu oboriũtur, uel cæcis sunt perspicuæ. In prima nãq; statim accessione cutis calidior tactui, aridiorq; apparet. Modico rubore aut rubeo prorsus colore oculi suffunduntur. Delectantur aqua gelida siue potui ministres, siue capiti inspargas, neq; dolores modò indeleniuntur, sed præsentissimũ etiam hoc agentes sentiunt auxilium.

Curatio doloris capitis ex ardore solis.

Quod frigorifica quidem medicamentorũ subsidia capiti immodico solis æstu inflammato summa cõmoditate adplicẽtur, lippis iam & tonsoribus liquet. Quin & eiusdem qualitatis tenuium partiũ remedia utiliter adhibentur. Verbi causa, Oleum, atq; id quidem maximè, rosarum, Cui si aceti parum adijciat quis, longè maiorem, & penitius penetrandi uireis induet. Quod si multò uehemẽtiore feruore caput accendatur, ea quæ maiorem refrigerandi uim obtinent adhibere conuenit, Cuius farinæ sunt, succus semperuiui, uel serpylli, uel herbæ Apollinaris (quod ὑοσκύαμον Græci dicunt) uel Solani strychniue aut cucurbitæ, aut rosarum, aut lactucæ syluestris, cichorij, quæ Seris dicitur, intybi acetosi, uel cotonea, uel id genus alia quæ refrigerandi uireis obtinent. Cæterum à narcoticis hoc est stuporem inducentibus & nimia facultate astrictoria præditis summopere tanquam ab inimicis cauendum est. Cuius generis sunt, oleum de mandragora, confectio de papauere quod διὰ κωδείων dicitur, liquor papauerinus, nisi uigiliæ non tollerandæ urgeant. Et si quando eiusmodi quidpiam illiniatur, magna adhibita cautione agendum est. Deinde tempestiuè detrahito, potissimum his quorum caput reliquis corporis partibus humoribus saburratur, & caput grauedine infestatur. Accidit etenim subinde caput calore refertum habentibus ut caluariæ cucurbitulæ instar ex inferioribus locis in se ipsum humores adtrahat. Quo circa qui ex feruore & astrictione pariter capitis dolore afficiuntur, frigorifica nimis remedia uitent. Neq; ultra chamæmelinum oleum (quod illi iure expedit potissimũ recente) quicquam medicaminis expetant. Quod si id fuerit antiquius, olei rosatij pars una ad olei chamæmeli parteis geminas admiscenda est.

Curatio doloris capitis ex calida intemperie oborti.

Quod si ex nimia caloris intemperie cephalalgia nascitur, cerota frigida, oleo rosaceo & cera, pauloq; aceto constante necessario illinienda est. Adhibendus præterea liquor uitraginis, quã perdiciada Græci dicunt, aut por

 tulacæ

referre conuenit. Caussæ prætereà procatarticæ quæq; antecesserunt, sine accurata contemplatione prætereundæ non sunt. Prauũ quoq; laborantis temperamẽtum, ætas item, pariter & gustus humorem infestantem produnt. Nã si id quod effluit gustui amarum sit, humorem biliosum exuperare portendit: Si salsedinem sapore præferat, pituitosum: Sin acorem & acetosum saporem exerat, atræ bilis humorem uitij caussam insinuat. Quin & tactu, humoris qualitatem licet adunguem deprehendere. Quoniam si locus affectus multò calidior tactui compareat biliosum, humorem. Si frigidior, pituitã. Non adeò frigidus atram bilem significat.

Curatio manantium capite hulcerum.

Αχῶρες capitis eandẽ sanè quã Alopetia curationẽ habent. Nam ubi corpus prauis fuerit succis quasi saburratũ, id antea uniuersum euacuare expedit Deinde rupta omni mora topica adhibenda sunt medicamentorũ præsidia. Sciendũ prætereà quod manãtibus hisce capitis hulceribus, figura et aspectu simile quoddã hulcus est sola ab his quãtitate discrepans quod fauũ prisci Rhomani, κηρίον nuncupauerũt Græci, quòd cõtinuis foraminibus terebratũ, mellis crassitudine humor inde haud aliter atq; ex apiũ fauis excernitur. Ἀχῶρες enĩ tenuissimis foraminibus uisum propemodũ effugientibus, nihil humoris continent. Hactenus de tineis (sic enim Latinorũ quidam Achores uocant) satis me moratum arbitror. Siquidem ea quæ in capite de Areis recensuimus, huic quoque malo, mea quidem sententia, subuenire abundè possunt. Cæterùm quoniã plures ac diuersæ sunt huius affectionis occasiones medicamentorũ etiam habentur aliqua efficatiora, nonulla uerò debiliora, & minus efficatia. Alia digerẽdi & euaporandi, alia expellendi & reijciendi, alia mixtas deniq; uireis obtinent. Illud uerò peculiare ac præcipuũ est medendis achoribus remedium: Constans ex argenti spumæ uncijs duabus & dimidia, calcis aqua nõ extinctæ denariũ põdo quindecim, aceti cotyla una, olei myrtei uncijs quatuor. Eliquatis aridis cũ aceto exactè, superfusoq; deinde quantum satis esse uidetur oleo, utere.

De Capitis dolore quem Cephalalgian Græci adpellant Caput XVI.

Ephalalgia id est capitis dolor alterius sæpe mali symptωma quidẽ ac comes est. Cæterùm per se quoq; caput plerisq; dolorum parẽtibus causis oneratur. Siquidem quandoq; ex sola praua corporis temperatura, quandoq; ex immodica humorum copia, nõnunq; ex utraq; caussa emergũt, atq;, ut paucis perstringã, uel ex primitiua et forisaccedente (quã προκαταρτικὴν Græci adpellant) caussa uel antecedente quæ προηγούμενη ab eadem gente dicitur, ingruit. Quoniam autem Cephalalgiæ complures & uariæ sunt caussæ, & differentes eiusdem partis dolorum species, peculiaribus singulis medicaminũ præsidijs, necessariò succurrendum est. Neq; ignorandum quòd semper longè grauiores capitis cruciatus ex qualitatibus præpotẽtibus, præsertim uerò calidiore scaturiunt. Quæ ariditatẽ uerò capitis dolores comitantur

mitantur, non adeò uiolenti sunt. Vda nanq; qualitas per se humectando nullũ omnino dolorem suscitat, nisi cũ æstu siue gelu aut humorũ plenitate, acrimoniáue coniuncta sit humiditas. Quoties enim plenitas pariter & humores confluũt, tensionibus & adstrictione dolores pariunt, si densi imprimis autem si pituitosi extiterint. Ab eo igitur capitis dolorũ curationes scribendi uitio, quod ad procatarticã caussam refert originem, sumamus exordium.

Dolorum capitis ex immodico solis æstu notæ.

Notæ dolorum capitis, qui ex nimio solis æstu oboriũtur, uel cæcis sunt perspicuæ. In prima nãq; statim accessione cutis calidior tactui, aridiorq́; apparet. Modico rubore aut rubeo prorsus colore oculi suffunduntur. Delectantur aqua gelida siue potui ministres, siue capiti inspargas, neq; dolores modò inde leniuntur, sed præsentissimũ etiam hoc agentes sentiunt auxilium.

Curatio doloris capitis ex ardore solis.

Quod frigorifica quidem medicamentorũ subsidia capiti immodico solis æstu inflammato summa cõmoditate adplicẽtur, lippis iam & tonsoribus liquet. Quin & eiusdem qualitatis tenuium partiũ remedia utiliter adhibentur Verbi causa, Oleum, atq; id quidem maximè, rosarum, Cui si aceti parum adijciat quis, longè maiorem, & penitius penetrandi uireis induet. Quod si multò uehemẽtiore feruore caput accendatur, ea quæ maiorem refrigerandi uim obtinent adhibere conuenit, Cuius farinæ sunt, succus semperuiui, uel serpylli, uel herbæ Apollinaris (quod ὑοσκύαμον Græci dicunt) uel Solani strychniue aut cucurbitæ, aut rosarum, aut lactucæ syluestris, cichorij, quæ Seris dicitur, intybi acetosi, uel cotonea, uel id genus alia quæ refrigerandi uireis obtinent. Cæterum à narcoticis hoc est stuporem inducentibus & nimia facultate astrictoria præditis summopere tanquam ab inimicis cauendum est. Cuius generis sunt, oleum de mandragora, confectio de papauere quod διὰ κωδείων dicitur, liquor papauerinus, nisi uigiliæ non tollerandæ urgeant. Et si quando eiusmodi quidpiam illiniatur, magna adhibita cautione agendum est. Deinde tempestiuè detrahito, potissimum his quorum caput reliquis corporis partibus humoribus saburratur, & caput grauedine infestatur. Accidit etenim subinde caput calore refertum habentibus ut caluariæ cucurbitulæ instar ex inferioribus locis in se ipsum humores adtrahat. Quo circa qui ex feruore & astrictione pariter capitis dolore afficiuntur, frigorifica nimis remedia uitent. Neq; ultra chamæmelinum oleum (quod illi iure expedit potissimũ recente) quicquam medicaminis expetant. Quod si id fuerit antiquius, olei rosatij pars una ad olei chamæmeli parteis geminas admiscenda est.

Curatio doloris capitis ex calida intemperie oborti.

Quod si ex nimia caloris intemperie cephalalgia nascitur, cerota frigida, oleo rosaceo & cera, pauloq́; aceto constante necessario illinienda est. Adhibendus præterea liquor uitraginis, quã perdiciada Græci dicunt, aut por

tulacæ succus, uel alia nonulla ex his quæ iam memorata sunt herbis. Cæterùm cæram antea gelida unda lotam esse conuenit, ubi eliquata fuerit, neque semel modò lauare satis est, uerùm bis aqua mutanda est, inq; gelidam denique immittenda. Quibus sedulò peractis, oleum rosarum paulatim cum cæra eliquata admisceto, aquam pedetentim aspergendo, redige in cerotam. Sumantur autem cæræ uncia una, olei rosarum unciæ tres, aquæ quantũ satis est, aceti parum. Ad hunc uerò modum paratam cerotam, in prætenuem pannum illinito, & capiti uniuerso, maximè aũt temporibus superinducito. Vbi uerò usus hoc medicamentum postulat, deraso prius capillitio adhibeto & identide renouato, nam si diutius quàm par sit immoretur. efficatiam suam amittit. Conducit autem hæc eadem cerota ignitis cum inflammatione rubedinibus, quæ Græci ἐρυσιπέλατα dicunt, febribus, hecticis, & ardentibus, nec non feruoribus uentrem infestantibus, à principio statim, priusq; unum diem perdurarint adhibita. Impingito autem emplastri modo linteolo, capitiq; omni, detonsis capillis, ut diximus, præsertim uerò temporibus imponito, sæpiusq; mutato, & recentem cerotã frigidam conficito. Simul etenim atq; à capitis ardore incaluerit, & diutius perennarit, plus nocumenti quàm auxilij adferet. Hac curatiõis ratione diligenter adhibita praua intemperies accersita facile profligitur. Temperamentumq; illud inculpatum ceu postliminio regreditur.

Calidæ intemperiei, & diutini doloris capitis curatio.

Quod si cephalalgia ex temperatura calidiore prognata, uel medici incuria uel laborãtis inobedientia diutino iam tẽpore perẽnarit, neq; quicq; supioribus remedijs studiosè adhibitis, proficiatur, necessariũ fuerit efficatiora medicamentorũ aggredi præsidia, è quorũ numero habet pastillus eiusmodi (cõmodissimè eñ diuturnis & inueteratis capitis doloribus, quæ calidã distemperaturam excipiũt, subuenit) Croci, atramẽti sutorij singulorũ denariũ pondo decẽ, aluminis scissi denariũ pondo septẽdecim, myrrhæ denariũ põdo quatuor, olei crudi, hoc est ex oliuis immaturis denariũ pondo duũ, chalcitidos, cõmeos uniuscuiusq; denariũ pondo triũ in uino austero sufficiente exacta cura collyrij instar excipiunt, & in orbiculos quos τροχίσκυς dicũt, redigunt. Quibus ubi res postulat cum posca eliquatis in calida capitis afflictione utere. Quod si diutinæ quoq; uigiliæ his accedant, tum opij nonnihil enumeratis adijcito. Quod si feruorẽ capitis uehementiorem & incendiosum subesse senseris, frigorificarum, quarum iam pridem meminimus, herbarum liquores ammisce. Et hoc modo utrisq; quum calidæ intemperiei, tum uigiliarum iniurijs iuxtà succurres.

De his qui ex uehementi iocinoris calore, capitis dolore infestantur.

Ad nimiũ iocinoris colorem si (ut sæpe numero cõtingit) dolores capitis originem referunt, multò uehementioribus sanè cruciatibus laborantẽ adfligi propter uapores eiusdẽ uisceris caput petentes, consentaniũ est. Quibus hac curatione succurres. si foris oleo citoniorum uel rosarũ uel hydræleo (hoc est oleo cũ aqua diluto) uel cerota iam pridem descripta caput perungas. Intra uerò

in corpus cibaria quæ uehemētes refrigerandi uireis obtinēt, & concoctioni obstinatè resistunt frequenter exhibeas. Cæterum ita affecti hora secunda aut certè tertia pane uescant, in aqua calida macerato, quò uapores è iocinore exhalantes ad superiores capitis particulas, dolores inferendo prohibeantur. Vel mala sumant unà cum cibarijs cognomento Medica quæ & citrea dicuntur, uel malum, uel aliud quodcunq; refrigerādi uim obtinens pomū. Potus esto aqua egelida, præcipuè si frigidam potare consueuerint, largius inde bibant. Si uerò insolens hæc potio sit, in media mensa duabus ferculis intercalatis, frigidam hauriant, uel per totam mensam κρᾶμα hoc est uinum, multa aqua dilutum bibant. Interdū sobrias nymphas temulento deo non admixto (ut sic dicā) ingurgitent. Atq; ut semel omnia complectar, eiusmodi uictus ratio uniuersis hoc pacto capite affectis congruit. Conducit eadem pariter his qui calido sunt uetre, aut stomacho, siue liene.

De ijs qui ex praua iocinoris temperatura gelida, capitis doloribus affliguntur.

Contrario planè modo afficiuntur, qui gelidæ iocinoris intemperiei capitis dolores debent. Quoniā tangentibus caput nullus persentiscitur calor faciei, lumina neq; rubent, neq; uel modicè ad ruborem uergunt: aspectus nulla ariditas, sed contra subturgido pallore deformantur. Ita quidem ut, si te alioqui morbus lateat nihil mali ex uultu sano simili deprehendas. Vbi id genus notæ comparuerint, frigidæ distemperaturæ capitis dolores ascribendos putato. Cæterūm euidentia quæ forinsecus adueniunt, & quæ morbū præcedunt, indicia (quorū illa Grecè προκαταρκτικὰ, hæc προηγούμενα dicuntur) perspicuè explicabimus.

Malæ intemperiei frigidæ medela.

Prauam temperaturam plus iustò frigidam, calorifica medicamentorum subsidia emendant. Sed est & intemperaturæ quantitas consyderanda, species itē atq; earum uirtus. Rutaceo itaq; oleo nonnunq;, uel laurino, uel irino, uel nardino, aut balsami deniq; succo caput illiniendum est. Potissimum si quum crassiora tum uiscida magis fuerint: quæ dolores gignunt redundantia retrimenta. Frontem præterea & tempora capitis Cyphi medicamento, & quibuscūq; ex pipere & euphorbio cōcinnatis illinimētis perūgito, plurima quippe diuersiq; generis à scriptoribus tradita sunt. Vinum præterea tenuiū partiū tantum abest ut noceat, ut etiam plurimùm conducat, sicuti & aliud quiduis extenuandi, ca faciendiq; potestate præditum. Quicquid em̄ uel modicè humores crassos subtiliat & calfacit impendiò prodest. Gestatio quoque in equo, & calidum balneum remedio sunt Capitis item ἀποφλεγματισμοὶ congruunt. Sunt aūt ea remedia quæ in ore retenta uel cōmanducata uel linguæ subdita noxios humores, qui in capite concreuerint, per os ducunt & expurgant. Vbi uerò ex temporis diuturnitate radices altius egerit affectio, raphano ciendus est uomitus. In quibus uerò eiusmodi temperamentū citra plenitatem cōsistit, id genus medicamentorum auxilijs subuenire necessarium non est. Quo circa si diutinis af- Ἀποφλεγματισμοί.

fectionibus mediam manum adhibere consilium sit, isto pastillo utere, qui con
tinet piperis candidi denarios duos, croco magnatis tantundẽ, euphorbij recen
tis denarios octo, fimi palumbini sesquidenariũ, aceti acerrimi quantũ ad com-
præhendendum ea opus est. Partem afflictam prius confricatã & ita calfactam
hoc medicamine illinito, & præsentissimum senties opitulamẽtum. Quod si la
borantis corpus tenerũ admodum natura ac delicatius fuerit, medicaminis ui-
reis, perexigui admixtione amyli, lactisq́ humani tantisper dum liquefiat miti-
gandæ & relaxandæ sunt. Sin efficatius illud reddere placuerit, absynthij liquo
ris parũm adijcito & in aqua eliquato.

De dolore capitis ex malo affectu uentriculo.

Non semper primogenio proprioq́ affectu caput è dolore laborat, sed per
consensum quoq́ nonnunquam uẽtriculo scilicet aliáue corporis parte præter na
turam habẽte, afficitur. Sæpe etenim numero stomacho malè affecto, uel uapo
ribus uitiosis uel ipsis quoque humoribus ad caput inde exhalantibus, uel aba-
lio quopiam uiscere per compatiendi rationem, doloribus impetitur. Quin &
spiritu conflati uapores flatusq́ per se capitis sæuos dolores procreant. In eius
Cephalalgiæ curatione, particulæ primario affectu laboranti succurrendum.

Cephalalgiæ è bili prognatæ medela.

PRoinde si ad plenitatem cruciatus capitis originem referant si ea in ue
nis contineatur, sanguis, secta uena, debet detrahi. Quum uerò sæui eius
dem partis dolores bilis saburra proueniũt, cholagogis (hoc est bilẽ exhau
riendi potestate præditis) medicamentorum præsidijs superuacanea euacuanda
sunt. Verũm ne illud quoq́ absurdè & citra rationem moliatur, corpus uel infu
sione est antea uel cibis & lauacris temperatis, & unctionibus uel acopis deniq́
pluribus humectandum. Humor nanq́ officium facescens dicta ratione dispo-
situs, coctus, & tanquam subactus ac domitus, minori negocio ab euacuante medi-
camento profligitur & exhauritur. Quod si humor extensissimi caloris fuerit,
cum aloës exigua portione, uel absynthio, uel succo rosarum uel hydromelite, id
est, aqua mellis mulsóue scammonium exhibeto. Vbi autem bilis redundantia
huiusce doloris parens nõ sit, sed hic humor tunicis stomachi seu uentris sese in-
sinuant, quasi in spõgiam, summopere uitanda est scammonia, & quæcunq́ ue
hementem expurgandi uim habent medicamenta. Porrigere autem absinthij
ἀπόζεμα, quod decoctum sonat, uel aloẽn Solam uel Amaram picram Græcè di
cunt, præsertim si crassis ac uiscidis humoribus bilis in uẽtriculo cõmixta cernit.
Frontẽ adhæc pastillo Crocato, & Trigono uel id genus alijs ungere expedit.

Cephalalgiæ ex crassis humoribus, & frigidis ortæ medela.

VBi uerò tenaces ac uiscidi humores in capite seu uentriculo cumulati &
in spiritũ resoluti capitis laborem quàm κεφαλαλγίαν uocaut Græci in-
ducunt. His quæ efficacẽ extenuandi, subtiliandiq́ uireis obtinent, uel
in dapibus, uel in medicamentis subueniendũ arbitror. Cuius farinæ utiq́ cen
sentur, acetũ mulsum, quod ὀξύμελι Græci dicunt, apijq́ decoctum, aut hysso pi

misceri

miſceri expedit, uel aſperginibus quæ Græcè ἐμβροχαίματα adpellantur, utendum. Significant autem hæ uoces Græcis omnia quæ fronti, temporibus & alijs breuiter quibuſcunq; locis fouendi, diſijciendi, cõpeſcendi, reprimendiq́; gratia inſpergunt. Ventriculus præterea ungentis quæ roborãdi & calfaciendi potentiã habent inungatur, puta oleo nardino uel glaucinino, uel marciaton. Quod ſi ingens humorum redundantia tunicas occuparit, non topicis modò remedijs forinſecus, ſed purgatorio quoq; medicamine materiã infeſtantem egregiè extenuante & pituitam exhauriẽte ſuccurrendũ. Cuius claſſis oxymel Iulianum eſt. Id enim prærogatiuam quandam bonitatis eximiam in capitis & uentriculi gelidis & humidis ſuccis ægritudinibus obtinet, imò quoniam præcipuum toti humano corpori ſubſidium præſtare creditur, nõ tam utile, quàm neceſſariũ cenſetur. Vel profectò purgãdi facultate prædita ex colocynthide, id eſt, cucurbitula catapotia. Competit autem ita affectis nõ unã modò, ſed geminæ aut ternæ purgationes. Craſſi etenim & tenaces ſucci repentinæ ac ſubitæ purgationi confeſtim obtemperant: pedetentim uerò & itentidem purgando digeſti & eliquati, facilius purgatorijs medicamentorum opibus morem gerere poſſunt.

Cephalalgiæ comitis febrium medelæ.

Febrientes inſuper grauiſſimè capitis doloribus differunt, ubi acurata ſanè perpenſione conſyderandũ, decretorius ne dies ſit, annõ, ex confeſſo dies iudicatorij. Eo namq; die quo decretorium, ſiue criſſis fit (hoc eſt, morbus iudicium de ſe præſtat atq; oſtendit, quid facturus ſit, quomodo languentẽ tractaturus) hi quibus ſanguen è naribus manat, pariter & uomituri ſolenni conſuetudine capite laborãt, quocirca his nulla omnino remedia molliẽda ſunt. Nã ſi q̃ adhibueris curationẽ, plus damni q̃ emolumẽti intuleris. Oportet itaq; eiuſmodi langori à principio ſtatim in febris ſumma intenſione, capitis dolore grauiter & enixè infeſtãte, placãtibus remedijs ſuccurrere. Proſpiciendũ interim tamen eſt capiti, roſarum oleo, quo nonnunq̃ caput, uel aſpergere uel aliâs madefacere ſolum expedit. Quandoq; cũ roſaceo liquor aliquis herbarũ frigorificarũ admiſcendus eſt. Verbi gratia ſerpylli ſeu hederæ, ſeu roſarũ, aut ſedi quod ἀείζωον Græci ſemper uiuum nuncupant. Quin etiam interdum oleo roſarum, chamæmeli, papaueris item & hederæ decoctum confundentes, languentis caput, ſi uigilijs infeſtet, irrigamus. Vel alijs etiã ſomnificis non tã frontẽ quã uniuerſum ſæpe capitulũ perungimus. Illinit præterea ſæpius haud inutilit frõti ſuccus lactucæ, uel paſtillus τρίγωνος uel paſtillus κροκώδης, hoc eſt croceus eliquatus. Atq; ut ſemel dicam, ſimplicia cuncta leniendi, placandiq́; & refrigerandi uiribus prædita, ſomnum conciliantibus ammixta hic locum habent.

Cephalalgiæ quæ temulentiam ſuccedit: Curatio.

Citra, ut ita dicã, puluerẽ ſanitati priſtinæ reſtituet is, cui ex ebrietate caput doloribus infeſtat, modò abſtinẽtiæ præceptis diligẽter obtẽperet. Operæ enim pretiũ fuerit, ſimul atq; laborẽ temulẽtiæ comitẽ olfeceris, primitùs uinũ interdicere. Quæ algẽtis naturæ ſunt, & uapores ex alto ad caput exhalãtes reprimẽdi poteſtatẽ habent, exhibere. Cuius generis eſt Rhodinũ q̃d

est oleũ rosarũ, quũ p se, tũ aceto, tũ succo hederæ, tũ brassicæ adiecto. Ea nanq; nõ tã arefaciendi quã affectionẽ eiusmodi domãdi potestate triũphant. Quã ob caussam brassicæ folia in aqua calida prius macerata infusáue capiti modò imposita aut circũligata capitis dolorẽ ex ebrietate unà cũ caussa egregiè discutiũt & profligunt. Quin & deuoranda pari utilitate est brassica elixa. Lentis insuper ius pro cibo sumptum ita affectis opem confert præsentissimã, præsertim humido uentre præditis. Prosunt non minus mala Punica, & eorundem acini, si ante cibum, primáue mensa sumant. Mala item & apia pira & aquæ potus benefaciunt. Cæterũ quibus imbecillus est uentriculus, uini parùm conceditur, præcipuè candidum: neq; enim ullam inde grauitatẽ incurrunt. Eius farinæ censetur:
† Guidinum Vinum † Lentiscinũ & Sabinum, & id genus alia, modò ex his nullum exhibeat annosum & antiquũ. Repercutiendi eñi uim habent, & uapores cient, caputq; implent. Panis porrò aqua madidatus, saluberrimũ est cibarium. Huc pertinẽt etiam Alica, oua trementia seu mollia, columborum & pullorum alæ siue axillæ gallinaceorũ testes & eiusdem alitis uentriculi, atq; ut semel omnia complectar omnes quibus uescunt dapes inculpati succi & uẽtriculo perutiles sunto, & quæ nõ modò uapores nõ excitent, sed præsentes quoq; arceãt ac deprimãt. Sed præsentaneũ fuerit auxiliũ, aqua tepida uomitũ à principio statim temulẽtiæ ciere.

De Cephalalgia ex ictũ, aliáue id genus iniuria proueniente.

NAscitur sæpe (ceu in confesso est) capitis dolor, quem cephalalgian uocant, ex ictu plagaq;, uel ex eorundem inflatiõe tumori simili excrescẽtia caput occupante. Quam ob rem ipsa utiq; medicamentorũ præsidia medicus exacta cura & diligentia summa, adhibeat. Lauguenti etenim discrimen quoq; è medio nõnunq; humores confluentes tollunt. Quum igit sola oboritur inflammatio, quæ phlegmone dicit, & in summa duntaxat cute consistit neq; per alia quoq; loca serpit, nihil sanè pericli est, malumq; hoc absq; negocio discedet, restituetq; incolumitati facile laborãs, quantũuis maximè doleat. Sin secus, & plagæ noxa adeò uehemens fit, ut per cõsensum membrana, quæ extrinsecus caluariã, à ueteribus testam adpellatã, uelat pariter afficiat: Interdum etiã is pãniculus, qui neruis & arterijs constans cerebrũ ambit, à Græcorũ medicis μήνιγξ, à Rhomanis uulgò Pia mater adpellatus, adprimè sonticũ est. Conuulsiones nãq; creberrimæ, delyriaq;, mentisue alienatiões succedunt, unde grauissimi dolores coniectandi sunt. Si quando plagã feruor excipit, sanguinis detractione statim ab initio succurendum est. Hæc etenim non tam phlogosin, hoc est, inscensionem discutit, quàm humorũ fluxus per antispasin abscindit. Postquã omnia quæ redundant adamussim euacuauimus, tum deniq; spectatis medicamentorũ adminiculis localibus cõfestim subuenire, capiti usq; pspicientes, conabimur. Et madefactis oleo dulci uelleribus caput coopiri expedit, ne princeps neruorũ in rigorẽ incidat, in quẽ usum pbant etiã embrochæ. A uino insup à primordio statim carnibus itẽ & oĩbus, uno uerbo solidioribus esculẽtis, præsertim si febris comitet, abstinendũ est. Ptisanæ uerò cremor maxiè febriẽtibus, lutea q; o-

uorũ

uorũ, ius maluæ elixæ, lactucæ, intyba & cucurbitæ sunt exhibẽdæ. Si uigiliæ q̃q; ĩfestãt, capiti oleũ chamæmelinũ uel rosaceũ infundet. Nõ rarò utraq; simul plus minus pro inflãmationis quãtitate & ægritudinis intẽperie, & ætatis qualitate ꝑmixttis cõpari modo utere. Qđ si his ritè pactis pus aut ichores etiãdum ex hulcere defluxerint, ꝑsistente interim inflãmtione, præsens erit remediũ mel cũ rosarũ oleo, & emplastrũ quod à quatuor rebus quibus constituit nomen habet τετραφάρμακον. Habet id pareis portiones, cæræ, picis, resinæ, seui taurini aut uitulini. Neq; admittendũ est pituitã exhauriẽs ἀποφλεγματικὸν adpellatũ. Commendat autẽ in primis emplastrum Ammonis, quod non tam inductu quàm impositu salubritatem pulchrè conciliat. Hactenus de curatione phlegmones uulneris, cæterùm de capite saucio ex plaga aliâs suo loco satis huic rei dedicatis uoluminibus, quæ περὶ τῶν χειρουργουμένων inscribuntur, memoratum est. *Tralliani opus de Chirurgia.*

Ad Cephalalgian Malagma.

Cæræ denariũ pondo septem, olei amygdalini unciæ tres, rhesinæ uncia una æruginis rasilis, cretæ Cimoliæ, chalcitidis cuiusq; denariũ pondo q̃tuor pumicis denariũ pondo trium, æris cremati, squamæ stomωmatis singulorũ denarij pondo unius. Si id aũt durius uidebit, oleo amygdalino permolliendũ est.

De Cephalæa Caput XVII.

IN genere dolorum capitis κεφαλαία est, immanissima eiusdẽ partis adflictio, quoniam pluribus intẽsissimis cruciatibus eandẽ subinde impetit, uexat & exagitat, adeò quidem ut oculorum quoq; radices dolore tenentur acuto. Est autem ex diuturnorum malorum numero ex minutijs quibusdam leuibusq; caussis oborta concitatio.

Caussæ Cephalææ.

Gignitur eñ cephalæa ex meri nonnunq̃ potu leuiusculo & implentibus caput quibusdã odoramẽtis. Verbi caussa: Styracis & thuris Nec desunt q à lucis claritate adeò offendunt, ut in Cimmerijs, quod aiũt tenebris magis degere malint, q̃ in clara luce uersari. Consurgit eadem affectio freqũter ex inflãmatione diuturna in caluæ membranis ac cerebri pelliculis quas μήνιγγας Græcè dicunt, nata, uel ex obturatiõe, uel ex crudorum ac pinguiũ humorum saburra Est quandò ad ingentem humorũ qui in alto fixi profundius hærent, acrimoniã Cephalæa suam referant originẽ. Fitq; sæpenumero idem malum in imbecillioribus & longis capitis doloribus ex calore mediã temperaturã nimiũ exuperante, & ob id ad paroxysmũ ciendũ ꝓpenso. Quandoq; uerò calor ad se forinsecus à partibus internis humores cucurbitulæ instar trahit. Exacta itaq; hic ceu in aliis quoq; infirmitatibus scrutatiõe mali uenanda & perscrutanda est occasio affectiõisq; rimãda diligẽter est parens. Verbi caussa, plenitãsne an phlegmõe capitis membranã occupante, an obstructio, aut succorũ prauorũ acrimonia, nimiusue calor. Quibus ad amussim perspectis diutino affectu minori negotio, factis ad hoc medicamentorum subsidijs datur succurrere. *Epilogus caussarum.*

Notæ quibus dolores capitis ex obstrictione depræhenduntur.

Quum igitur laborans grauitatem quandam, pondusq́ꝫ capitis cum dolore sentit undique, inconfesso est, non prauum temperamentum modò aut uapores aliquos, uerùm humorum saburrã ex obturatione natam subesse. Quocirca ut id quispiã ad unguem deprẹhendat, nõ capitis tantum temperaturam ac dispositionem innumerato ex memoratis indicijs in quauis affectuum consyderatione, habeat, sed uniuersi etiam corporis naturam necesse est, uitiosi sue humoribus refertum an non, quæq́ꝫ futura sunt, neque adhuc liquent omnia iudicio sunt præuidenda tuo.

Notæ cephalææ ex inflammatione capitis.

Quando pulsatorius dolor caput infestat, ad eiusdem partis inflammationẽ cephalæam, hoc est permanentem capitis affectionem esse referendam euidentissimè declarat.

Notæ cephalææ flatulentæ.

Quando laborans è dolore capitis tensionem circa grauitatem ac pulsum persentiscit, haud dubiè cephalææ parens turgentis spiritus flatulentia potius fuerit quàm humorum aliquis.

Notæ cephalææ ex humorum acrimonia natæ.

Quod si autem horum nihil infestat, & uellicatio tantum urget, biliosi humoris acrimoniam eiusmodi laborem facessere in propatulo est.

Notæ cephalææ ex calida intemperie capitis.

Si uerò nulla ex memoratis hactenus, quæ possit cephalæam parere notis appareat, Caloris tamen sensus capiti non desit, certè ad naturã calidioris intẽperiei malum referendũ esse arbitror, & si iudicia quæ antecessêre eiusdem qualitatis extiterint, multò magis prauæ tẽperaturæ calidiori, capitis dolorẽ adscribe, à qua ex locis inferioribus ad superiora redundantes succi cucurbitulæ modò trahunt, & subarrato ita humoribus capite dolores concitant. Indicia eius sunt plerunq; horror calidus, mentis alienatio, dolor intollerabilis & oculorũ caligo.

Cephalææ Curatio.

Vbi uerò iam cephalææ indicia depræhenderimus, quæ res postulat in permanentibus capitis ægrimonijs medicamentorum suppetias dispicere expedit, Nam si ex uniuersi corporis humorũ plenitate oriatur, eiusmodi morbus, Principiò statim euacuatiõe succurrendum, siue per sanguinis uena secta detractionem, siue per purgandi uim obtinens medicamentum. Si uerò plenitudo & succorum redundantia non corpus uniuersum occuparit, sed mali occasio soli potius capiti inesse conspiciatur natura referto, & iam ex humoribus accersitis & retentis æger miserè crucietur, hunc neq; sanguinis per uenã missione neq; purgatorio medicamine curandum censeo. Cæterùm locus modo affectus exacta præcedentium caussarum contemplatione discutiendus est, & quum inibi humores gelidi contineri aut calidiores aduenticij, uel ex capitis debilitate ibidem

impacti

impacti, uidebuntur, irrigationibus (quas ἐμβροχὰς Græci adpellant) aptè succurritur. Fomentis prætereà quæ ex althea seu oleo, uel herbis non adeò calorificis sed roborandi facultate præditis aqua elixis, constituunt. Cuius quidem generis & potestatis est oleum ex immaturis & acerbis oliuis & earundem folijs expressum (quod Græc. ὠμότριβες & ὀμφάκινον dicunt) colligitur. Præstantissimũ fuerit si adijciatur hederæ corymbi seu pampini, uel scerpillum uel mentha uiridis. Progressu uerò temporis calidioris naturæ simplicia sunt adplicanda, puto Sisymbriũ, seu pulegium, siue lauri folia, siue nepeta, quã uocãt Græci καλαμίνθην. Talibus itaq; & id genus alijs in admodũ gelida intemperie, præsertim brumali tempore, & uiscidis ac tenacibus succis & crassis humoribus capiti impactis, His etẽ adhibitis contumaces & fixius hærentes succi, satis superq; concoquunt aut dissipantur, & capiti robur interim inditur, ita quidem ut deinceps ualitudini restitutũ humores ingruẽtes queat eijcere, & à se prorsus ꝓfligere. Plerũq; enimuerò pars alia altera caloris plus cõtinet, quũ attractiõi nõ sufficit, ob debilitatem uerò dum plus suscipit quàm attrahat, fartum redditur, & saburrat. Hac utique curatione gelidis humoribus caput implentibus & dolorem inferentibus strenuè utendum. *oleum omphacinum.*

Cephalææ Calido bile, humoreq; prognatæ curatio.

Si contra calidis humoribus & biliosis caput infestetur, adspergìnibus quæ embrochæ Græcè dicunt, ex oleo rosarũ temperato, & papaueris, rosarũq; aqua decocta elixatione subueniendum censeo. Adhibenda interim ijs sunt quæ digerendi quantulamcũq; potentiã obtineant. Verbi gratia, hederæ folia, uel sepilli, uel anthemidis quã uulgò chamæmillam uocãt, uel eiusdem herbæ oleum Lauacro prætereà tepido lauandi sunt, Caput uerò cum succo ptisanæ uel aqua de luteis ouorũ tepida lauetur. Feruens etenim aqua seu admodum calida, nihil opis, hic loci tulerit, sed nõ tam per se maiorem dolorẽ conciliat, quàm caussam quoq; eius promouet. Vbi aũt ardor ille feruẽs remissus, ne dicam sublatus, fuerit, lauandum nõ est, uerũ mellis nonnihil cum ouorũ croceis miscendum. Quoniam calida simul omnia cita habentibus sunt aliena & hostilia, siue smegmata fuerint, siue quibus pituita exhauritur apophlegmatismi. Humectationibus enim & lauacris succurrere debemus, quibus sanè opibus bilis egregiè per halitum dissipatur & discutitur, aridarũ enim aut calidorum usus ne tantillum quidem conducit. Crassior nanque & auctior his cytius redditur, quàm digeratur.

Cæterùm qui crassis humoribus nec adeò calidis adficiuntur, hi meo concilio non confestim quæ discutiendi, & per spiritum dissipandi uim habent aggrediantur. Temperatis enimuerò prius illinitionibus, & lauacris potius materia platanda est, tum deniq; his præmissis, ad eas quæ efficatioribus disijciendi & extenuandi uiribus præditæ sunt medicamentorũ suppetias ueniendũ arbitror. Cuius classis sunt quæ ex nitro & sapone cõtexunt. Remittẽte aũt affectiõe caput infricandũ est, et in balneo maximè linteolis crudis detergendũ, deraso prius capillitio. *Si pingues humores.*

tio. Vtendũ item sternutamentis. Oportet aũt dicta medicamentorũ præsidia quoniã simplicia ab initio statim usurpare, deinde efficatiora aggredi. Quò porrò eiusmodi minore negotio ab huius rei studioso reperiant̃ medicaminũ compositiones, quæ ad hunc modum se habent, diligenter subnectam.

Erinum ad purgandum caput.

Erinum medicamẽtum est, quod caput purgat per nareis. Accipit aũt in hoc casu utile Erinum Nigellæ (quod Græci μελάνθιον dicunt, Arabes Gith) unciam unã, aloës denarij pondo unius, Salis Armoniaci, elaterij uniuscuiusq; denariũm pondo quatuor. Quæ oleo cucumerino, seu irino, seu Cyperino excipiũtur omnia, & ad ceroti redigunt̃ crassitudinem. Seponitur aũt in pyxide cornea donec res ipsa eius usum expostulet. Tum naribus in terne illitis, laborantẽ spiritum attrahere expedit. Conducit aũt hoc Erinũ non curandæ cephalææ modò, sed & Ophthalmiæ, hoc est liptitudini arcendæ, & Comitiali morbo oppressis magnificè. Tenaces eñ humores & crassos non tam capitis quàm cerebri strenuissimè exhaurit. Spectatum est non semel. Est præterea aliud ad huc Irinum huic bonitate nihil concedens.

Erinum Cyclamininum.

Habet radicis umbilici terræ aridæ unciã unã, nitri coccinei rosei ue coloris & aridæ quincuncẽ. Verũ si nitri loco liquorẽ fructus cucumerũ quod ἐλατήριον uocatur, inijcias, præstantius medicamentũ reddes. Vsus aũt eius ita habet: Redactis illis in puluerem naribus flatu per harundinẽ seu fistulam quandã inserere, & ubi inserueris spiritum attrahere sorbentis exemplo præcipe, sursum ac deorsum capite sæpius uoluto, humores in ore collectos expuet. Hæc sanè purgatio omni uacat molestia, neq; superiore inferior est.

Epithema siue cerotum, Pastillusq; indolorius contra dolorem capitis.

Vti præterea in cephalæa, hoc est diuturna capitis affectiõe epithematis & illinitionibus quæ laxandi, & humores disijciendi potestatẽ habeant, cõuenit. E quorũ classe principatũ facile tenet, id quod ipsi sæpenumero usu & experiẽtia probauimus. Constat id quidem ex olei irini, herbæ statariæ peucedaniue castorij cuiuslibet denario uno, baccarũ lauri denarijs duobus. Virgultorũ rutæ uncia dimidiata. Excipiuntur aũt oleo rosaceo quocum rediguntur in cerotum. Deinde quũ opus est, deraso capiti uniuerso imponit̃. Quod si exacerbatio quẽ παροξυσμὸν dicunt adeò uehemens superuenerit, ut nequeat languens tollerare dolorem, Vtere, quo usi sumus ipsi felicissimè isto pastillo, qui dolorem leniendi & instaurandi uim obtinet.

Orbiculus anodynus.

Accipe succi herbæ statariæ uncias duas, succi papauerini denarios duos, anisi, alterci, croci, myrrhæ, scãmoniæ, singulorũ denarios duos, aceti quantũ satis est: redige in pastillos, & in cruciatibus intẽsissimis aceto aut posca resolutos

tos, capiti ex crassis & uiscosis humoribus & flatuosis spiritibus affecto, illinito.

Cephalææ ex prauo temperamento medela.

Quod si capitis ille dolor, origine͂ ex calida intemperie trahat, eisdem sane͂ medicaminum auxilijs, quibus eidem malo ex bile prognato succurri docuimus (excepta sanguinis per uenam detractione & medicamine purgatorio) subueniendum est. Si propter aluum duram & astrictam uellicetur caput, rupta omni mora uentrem edulijs laxum reddere, & ea quæ pedetentim inani resolent offerre eis, congruit, cuius farinæ quidem innumerabilia ferme͂ existu͂t præcipuum tamen eoru͂ quæ sal ingreditur est officiu͂. Proinde quum tenaces & crassi humores aluu͂ astringu͂t, Administrabis in ouo aut ptisana confectionis huius quæ constituit̃ ex salis Ammoniaci denariu͂ pondo duu͂, piperis, euphorbij, singuloru͂ denarij pondo unius. Porrige au͂t laboranti in ouo seu ptisana diobulos ternos siue quaternos. Vbi au͂t humor infestans pituitosus no͂ sit, purga͂te medicame͂to quod bilem exhauriat utere. Cuiusmodi est quod accipit Salis co͂munis frixi unciæ semissem, piperis denariu͂ pondo duu͂, sca͂moniæ denarij pondo unius. Offeras au͂t ceu proximu͂ in ouo seu ptisana denariu͂ uuu͂, uel gra͂mata quatuor, uel si uidetur mystru͂ unu͂. Absq; em̃ molestia, uentre͂ deducit siue emollit. Nos hoc medicamine, & quod euphorbio constat, ut confident̃, ita prospere͂ semp̱ usi sumus. Si co͂trà, p̱pter alui lubricitate͂ ac diarrhæa͂ corpus reddat̃ aridius, & inde ex siccitate caput doloribus tentet̃, ciboru͂ ac potionu͂ medicaminibus manibus, pedibusq; moliamur constrictione͂. Sin deniq; uigiliæ & anxietates ac curæ huiusce affectio͂is pare͂tes existant, soporifera co͂tinuò offerre oportet remedia. Modis quippe omnibus danda est opera ut cuncta laborantiu͂ symptωmata mitiga͂tibus rebus lenian̄t, quò promptius salubritate possint restitui.

De Hemicrania *Caput* XVIII.

Fit sæpenumero ut uideatur quibusdam altera tantu͂ capitis pars dolore tentari, auspicante à calua quod κράνιον Græci uocant, unde ἡμικρανίαν siue ἑτεροκρανίαν eadem gens malu͂ hoc indigitat. V traq; etem̃ illa uox testæ ac cranei alterutrum dimidium indicat. Latini quoq; medici mutuato nomine pariter Hemicraniam & Heterocraniam sinistra, dextràue capitis parte infestata adpellant.

Caussæ Hemicraniæ.

Oritur au͂t ea capitis doloris species, qua͂do superuacaneu͂ aliquod retrime͂tum (cui περίτ̄ωμα Græcè nomen est) sese in altera͂ cranei parte͂ insinuat, aut humor in spiritu͂ resolutus alteru͂tra͂ testæ portione͂ exagitat, no͂nunq; ex solo malo temperamento, sæpius ex consensu aliaru͂ corporis partiu͂ ægrotantiu͂.

Hemicraniæ medela.

Quod si absq; ullo humore superfluenti, & citra materiam, sinistra, dextrâue cranei pars maleaffici͂, dispicienda est curatio, solisq; localibus utendum est medicamentorum præsidijs. Si contra humorum saburra eiusmodi

capitis

capitis molestias infert. Perpendendum summo studio, & omnis mouendus est lapis, quò depræhendamus, quisnam humorũ nimium adauctus redundet. Liquidò nanq; constat quod citra cõtrouersiam idem exhauriendus est. Siquidem ubi sanguen iustum plus satis modum excesserit, sectione uenæ consulendũ est. Sin alius quispiam humorum nimietate, capitis partem infestet, purgandi uireis sortito medicamine confestim euacuandum censeo.

Hemicraniæ ex uentriculo orientis curatio.

Plerunq; per consensum, & non proprio affectu capitis altera pars doloribus impetitur, puta ex afflictione uentriculi debilitate quadam officio suo non fungentis, uel humore aliquo correpti. Verbi causa bile seu pituita unde coquẽdi facultas præpeditur. Oportet autem & hic loci diligenter perpendere, quænam sit huius quoq; rei culpa, num calor an frigus medium temperamentum plusq; conueniat excedens. Nam si gelida intemperies malo huic occasionem præbeat, remedijs certè quæ roborandi, calfaciendiq; potentiam iuxtà habeant opitulandum ocyssimè est. Si contraria intemperatura caussam inuexerit, contrarijs etiam medicamentorum auxilijs, puta quæ algentis sunt naturæ, & temperandi uim obtineant, subueniendum.

Hemicraniæ ex gelido succo uentriculum occupante orientis, curatio.

Quum ergo gelidus humor uentriculo impactus hemicraniam inducit, ab initio confestim aspergines ex uino, oleo nardino, glaucino styrace & mastiche uentriculo irrorentur uel adhibeant. Probatur etiã inde Epithema, uel polyarthion, uel philagrion. Quin & ungentum cognomento Martiathon utilissimum est, flatus uentriculo obortos discutiens. Edulia autem ita habentibus exhibeantur calfaciendi, humores extenuandi, uentriculum restaurandi facultate iuxtà prædita. Conducit autem his quamplurimum aqueum humorem proliciens atq; educens medicamentum ὑδραγωγὸν Græcis, tamquàm Aquagium Latinè dicas appellatum, si anisum fuerit illi immixtum. Oxymel quoq; plurimùm æmolumenti confert, si cum porris elixis offeratur. Mala item cotonea cum pipere & gingibere condita. Decoctum insuper hyssopi, anisi, apij & dauci potui datum eximiè succurrit. Ex olerum uerò generibus potissimè prosunt, brassica caulisue, rapa, asparagus syluestris, quem ἕλειον, quòd uliginosis locis nascatur, adpellant, beta cum sinapi & cappari. Alliũ quoq; dolores sæpe numero profligit, quemadmodum salsamenta & trichatara, quos Græci ταρίχους nominant.

De hemicraniorum uomitione, purgatorio medicamine et catapotijs.

Vomitus prætereà hemicranicis à cibo succurrit, & purgatoriam facultatẽ obtinens medicamentum in catapotia, non sine colocynthide & euphorbio redactum. Cuius descriptio est huiusmodi: Aloës hepaticæ denariũ unum cum dimidio, euphorbij tantundem, colocynthidis farcti interioris, scammoniæ singulorum unciam unam, bdellij sesquiunciam, commeos unciam unam, nitri

nitri Alexandrini unciã unam & dimidiã, corticis ueratri nigri unciã unam, exci pe succo brassicæ, uel mali Persici, seu Rhodomelite, id est, melle rosaceo, & redige in globulos quæ καταπότια dicunt. Offer deglubendum sesquidenarium dosi una. Cæterùm habenda est etiam cautio, ne subita & semel fiat purgatio, sed pedetentim, paulatim exhibendo potionẽ, atq; ita tandem multis uicibus ad absolutã puenire oportet dationẽ. Instaurat etenĩ hoc remediũ instar antidoti, purgatq; citra molestiã, nõ summos obiter humores, sed eos ex alto quoq; & ipsis radicibus exhaurit. Quod siquis debitè riteq; utat̃, non hemicraniæ modò, sed cũctis, ut breuiter dicã, diutinis doloribus. Vertigini itẽ, quã σκοτωμίας uocãt Græci, morboq; comitiali, arthritidi, podagræ, & coxendici, succurrit. Quoniã hac potiõe tenaces, uiscosi, crassiq; humores, cum uẽtriculo tum alijs quibuscũq; corporis partibus negotiũ facientes cũ euacuatiõe emendant̃, & ægros in culpatæ ualetudini inde restitui consentaneum est.

Hemicraniæ bile orientis Curatio.

Quum bilis hemicraniã parit, principẽ bonitatis locum obtinet panis aqua calida maceratus ante quæcunque alia remedia oblatus. Maluæ item lactucæq; esus mirificè cõmendatur: Et ut summatim perstringã, omnia esculẽta humidæ & temperatæ naturæ expediunt. Et eiusdem temperamẽti ex aquæ dulci lauacra, & id genus cætera. Postremò hierapicra (id est sacra amara) & diagridio & alia eiusmodi quæ bilẽ purgãdi uiribus prædita sunt, uti cõgruit. Quisquis aũt pulchrè & scitè humorem infestantẽ euacuare studuerit, nimiũ calorifica medicamẽta uitet cane peius & angue. Forinsecus quoq; cõpari modo ungẽta haud admodum calentis naturæ sunt applicanda. Breuiter tota, quã de dolore capitis præscripsimus, curatio hîc est amplectenda: ipso nanq; genere eædem affectiões sunt, nisi quòd cephalæa diuturnior, & intẽsioribus infestat doloribus. Cæterũ ut citra quod aiũt puluerẽ, quisq; singulis dolorũ caussis quæ expediunt & quodamodo ad has facta sunt medicamentorũ reperiat subsidia, descriptiones quasdam eius generis tanq̃ ob oculos deinceps ponam.

Chrisma, id est ungentum, topicum Hemicraniæ competens.

Sumito euphorbij, castorij uniuscuiusq; denariũ unum, eliquato in aqua, aurisq; eius partis qua dolor infestat insere: Balneũ petere mandato perfricetur moderatè, ac tum deniq; auribus medicamẽ, ut diximus, infunde, mox lauet de more solenni ægrotus. Est uerò præsentissimi illud auxilij, à me sæpenumero spectatum & exploratum, remedium. Præstantissimum etiam hoc præsidium exhibet, quod conficitur ex euphorbij uncia dimidia, atramenti scriptorij denarijs quatuor, myrrhæ troglodyticæ denarijs tribus, croci, fecis olei crocini, quod κροκόμαγμα adpellant singulorum denarijs duobus, piperis candidi denarijs tribus, aceti quantum opus est: Emolliantur hæc omnia probè, donec mellis induant spissitudinem: Deinde laborantis caput, à medio supercilio auspicans, ad ipsa usque tempora illinito, præcipuè ubi locus uacat capillis

pillis, uel ijs ipsis etiam inibi derasis, atq; dum quieuerit eundem locũ iterum atq; iterum perungito. Adhibendum est autem hoc χρῖσμα matutino tempore, quo plus opis ferat ante balneũ. Cauere aũt summopere oportet ne inter ungendum quidpiam ungenti destillet in oculũ, id quod spongia probè efficit si oculo adhibita, defluentẽ unctionem identidem detergat. Post balneũ denuò pari modo unctionẽ repetat, neq; desinat tantisper dum salubritatẽ recuperet. Vbi uerò sanitati fuerit iam restitutus, utatur eodẽ per interualla præsidio ne in eandem affectionẽ recidat. Dicto sanè medicamine nullũ reperias efficatius neq; salubrius aliud, curãdis chronicis & intensissimis doloribus. Contra moderatos uerò & mitiores cruciatus sequens usurpandũ est crebrò remediũ, quod habet olei sabini librã unam, ceræ uncias treis euphorbij unciã unam: Vtere illiniendo dimidiatam frontem unà cum eiusdem partis, nempe dolentis tẽpore musculoso sub balneum, Cõducit aũt illud his potissimum qui frigida intemperie hemicrania uexantur. Sunt uerò adhuc innumera fermè à priscis quidem medicinæ professoribus tradita, cæterùm memorata sufficiunt, quæ profectò à plurimis sunt prodita & multorum suffragijs usuq; & experientia sæpius comprobata.

Hemicraniæ è bilioso humore natæ Curatio.

Qui heterocraniæ, hoc est dextræ sinistræ'ue cranei partis dolores ad bilem tanq; ad fontem referunt, eorum sanè parti affectæ pastillum crocodeã adpellatum illinire conuenit & orbiculum Trigonum, quin & terram Aegyptiacã impendiò enim prodest. Cæterũm ubi hæc usui accommodare re postulante statueris, acetũ & oleũ rosarũ, & chamæmelinũ, aut alium quempiã liquorẽ demulcentẽ adijciens illinito. Quibus utendũ est utiq; methodicè, & Hippocraticè hoc est, duce ratione & ab Hippocratis medendi modo nihil abhorrente.

Vnguen medendæ Hemicraniæ utilissimum.

Aridarum baccarum lauri portiones duas, thuris portionem unam contundito & per cribrum trajcito, deinde aqua eliquato & crebrius illinito.

Aliud: Piper & commi cũ oui albore liquefacito & linimenti modo impingito.

Aliud: Fecis olei crocini, aloës hepaticæ singulorum unciam dimidiam, gallæ Asianæ non perforatæ denarium pondo duũm aceto sufficienti excipe.

De Mentis uacillatione, Phrenitide'ue *Caput* XIX.

Si omniũ Pœoniæ artis professorũ cõsensu phrenitis ex grauissimarũ & maximè exitialiũ affectionũ cẽsu existit, haud absurdũ me facturũ puto, si quonã pacto in ea cerebrũ afficiat, cuiusmodi eius portio læsionẽ acceperit, & iustã deniq; eiusdẽ mali curationẽ pressius indicẽ. Explicabimus itaq; liquidissimè quæ sit uera φρενῖτις, (quoniã etiã nota est quæ παραφρενῖτις dicit) & quibus ex fõtibus emergat, quoq; pacto noticia dephendi, aut q̃modo deniq; ingruat. Pleriq; nãq; ueteres medici in notitia ipsius toto, ut aiũt, cælo aberrauerũt, adeò quidẽ ut delyrãtes & mẽte obiter captos phrenitide correptos autumarint. Quũ multò inter se discrimine dirimant φρενῖτις & παραφροσύνη, hoc est uera amentia & mentis alienatio.

Causa

Causa Phrenitidis.

Trahit igitur phrenitis originem ex bilis flauæ copia cerebrum occupante, & phlegmonen inibi cum incensa febre constituente, uel in membrana cerebrum uelante, cui μήνιγξ nomen est. Priusquàm itaq; bilis cerebrum petat, & sese inibi insinuat & impacta iam obturet, minimè gentiũ phrenitis, sed paraphrenitis & paraphrosyne, quod est delyriũ nuncupanda est, quæ per interualla quidem aliarum febrium, more paroxysmũ habet. Accidit aũt plerunq; per summos ancipitium & acutarũ febrium uigores, nõ primogenio cerebri affectu. Hoc autẽ discrimine dirimunt. Peculiare paraphrenitidi est atq; proprium, quòd febris perpetua non est sed pausam habet, leuato enim accessionis impetu mens redit. Phrenitis aũt est quũ continua febris cum demẽtia esse incipit. Est uerò nõ unius speciei febris, sed diuersæ ac multipharíæ. Verùm quãdo phrenitis ex acuta bile oritur, blandior ac mitior est, quum ex flaua bili uehementior & immanior, & grauiore cõmitatur febre, nascitur interdũ & ex bile adusta phrenitis, cæteris uiolentior & perniciosior, quæ magis omni modo caret, q̃ ea quæ originẽ ad flauã bilẽ refert, adeò quidẽ sæuiẽs ut hominẽ feruore & exustione facile perimat.

Dißidiũ inter phrenitin & delyrium.

Notæ futuræ Amentiæ & præsentis.

Quando iam pro foribus existit Amentia, infestat & perturbat plerunq; peruigillum, & somnia turbulenta, cum mentis perturbatione, ita quidẽ ut itentidẽ cõsurgant & exiliant, nõ sine nescio quibus uanis imaginibus, quibus mẽs addicta, sese mõstri quiddã simile uidere autumat, prophetas agere nõnunquam contendunt, quandoq; minantur familiaribus, uerba quædã aliena effundunt, & fando ordine nullo, edunt sine mẽte sonum, neq; em̃ uerba neq; sensus cohærent, solito magis morosi atq; immaniores furibundiq; cernuntur. Spiritus grandis cum spissitudine trahitur ex imo pectore. Percussus arteriarũ tactui apparet paruus ac durus. In occipitio circa eam partem, quam ἰνίον adpellant malè afficiunt. Quando iam morbus acrior redditur & proximè iam instat phrenitis, oculis sunt distortis siue distensis, formidulosis, madentibus sanguinolentis, lippientibus & cauis. Lacrymas nõ ex utrisq; sed ex altero tantũ emittunt. Quum uerò iã iam urget & tanq̃ manu ipsa iam corripit phrenitis, floccos ex stragulis ac stratis euellunt, stipulas legunt, neq; interrogãtibus certi quidpiã respondere possunt. Lingua comitat̃ salebrosa, febrisq; aridior: cerebroq; ipso & inde emergentibus neruis exiccatis nõ rarò tremuli redduntur & penitus insensiles adeò ut excitati uel omnino nõ, uel ægerrimè obtemperent. Hoc pacto ut dixi afficiunt̃ Phrenetici, dictaq; & id genus alia comitant̃ indicia eos qui germana corripiunt̃ phrenitide, & quos nõ per cõsensum sed ꝓpria afflictiõe cerebri demẽtia inuadit. Neq; sane quidpiã aliud mali infestat eũ qui uera phrenitide tentat̃. Proinde qui exsepti trãsuersiõe (q̃d Græcè διάφραγμα adpellãt) phlegmone, eã affectiõnẽ ori ri autumãt, tã ut qui maximè hallucinant̃. Cæterũ ubi diaphragma phlegmonen contraxerit παραφρενίτιδα seu παραφροσύνην mauis, hoc est, alienationẽ mẽtis nothã & insaniã inducit: adeò ut uerã dementiã fermè referat. Si quãdo flauæ bili pituita confundit̃, phrenitis quidẽ adpellat̃, qm̃ corpus uigiliæ excruciant. Cæterũ uera phrenitis non est, sed insania notha.

Notæ Phrenetidis indicia.

Cæterùm ex ipsis qui superueniũt casibus (quæ Græci συμπτώματα dicũt) per mixtis, Dementiã ad permixtionẽ humorum originẽ referre depræhendes. Quandoquidẽ peruigilio excruciantur, idq; sine discrimine, & ad se redeũt, deinde denuo furor urget. Mox alto somno irrepente, opprimunt̃ sopore, cæterùm cum impetu magno & animi summo tumultu expergiscuntur. Rogati à familiaribus turbata mẽte respondẽt, aliena & uana intra uerba insaniẽtes ꝓferũt.

Longæ Phrenitidis futuræq; indicia.

Discrimẽ inter phrenitim & delirium.

Neq; te lateat quod eiuscemodi magna ex parte accidere consueuerũt, si q̃n longa futura est insania. Quũ ipsæ magis magisq; deijciant̃ uires, adeò cõfusæ cernunt̃ notæ, ut aliud quoddã insaniæ genus esse oriat̃ suspicio, quũ tñ non sit. Principiò stati mẽtis quædã turba comite μανίᾳ orit̃. Deinde bilis ascendẽs cerebrũ ꝑturbat, Mox hecticis febribus affine quidpiã accidit uniuerso cerebello, atq; in cõfusos & furiosos sermones prorũpunt, & decũbentes ob magnã uirium debilitatẽ neq; uerba facere, neq; in grabato cubãtis habitũ præ angore seruare possunt, neq; consurgũt fortiter, neq; ꝓsiliunt. Manus, sursum deorsum & hinc inde iactãdo, ita q̃dem ut causæ ignarus illos uenari quippiã arbitret̃, & si q̃ eminẽt, carpere. Nõnulli uiribus ꝓstratis, ne palpebras quidẽ attollũt, tm̃ abest, ut ipsa aperiant lumina, uel si q̃n humore infestante palpebras diduxerint, confestim obserãt. Hactenus de notis quæ uirtute imbecilla sese exerũt. Neq;, ut dixi, aliud est demẽtiæ genus, sed id quod testat̃ arteriarũ percussus, uiriũ debilitas; quũ paruus, durusq; & arctus sit uniuersis, potissimũ uerò & magis adeò qui diutina phrenitide correpti sunt. Huiusmodi ergo sunt indicia quæ insanientes arguunt. Nunc quibus medicaminum præsidijs succurrendum sit oportunè, summo studio adiungam.

Phrenitidis, id est, ueræ insaniæ, curatio.

Principio si per uireis ægri licebit, nec quicq; aliud obstiterit, sine mora sanguis mitti debet, q̃m non est salubrius aliud, neq; præsentius subsidiũ. Verũ si id per ægrũ non liceat, quod plerunq; cõtingit, nam manũ medicis porrigere detrectãt, Vena mediæ frontis recta incidenda est. Efficiet̃ id aũt appositè si collum ritè constringatur, ut uena eius partis tensa præmineat. Ipse quidem hoc pacto serio insanientem uindicauimus, quem sanè asperioribus coërtitioĩbus aliquot multi & robusti familiares detinebant, & quasi onerauerant, quo eã frontis uenã aperire liceret. Ita eñ erat percitus, ut cuncta quæ furiosi designare consueuerunt, cum impetu perpetraret. Deinde interposito tempore denuo uenam secauimus, sanguinis tantum detrahentes, quantum res ipsa eixgere uidebatur, atq; ad hunc quidem modum breui admodũ hominẽ pristinæ sanitati restituimus, adhibitis interim ritè alijs quoq; in id efficacibus remedijs. Atqui hoc quidẽ perpetuò fieri expedit, in his qui uiolentius se gerunt, q̃ ut detur brachij uenam scalpello incidere. Cæterũ post sanguinis missionẽ topicis usus sum medicamentorũ auxilijs & primitus oxyrhodino caput perfudi, à quo compescere & *Historia.*

reprimere humorum uapores ad cerebrum exhalátes, & robur nõ tam cerebro q̃ uniuerso capiti inderetur, & calore extincto humoré infestanté non attraheret, unde maioré saburrá accumulat & repletur. Prospiciendum etiam de aceto quod placádi & somnium inducendi uim obtineat. Verùm ante omnia quinta semper aceti portio esto. Et si in uiolétiore exacerbatione nonnunq̃ hederæ, nigræ uel serpylli quartá portionem abiecto aceto miscuerim. Quũ uerò magis magisq; increuerit affectio, & uigiliæ urgent, magisq; desipiunt, efficatiora adhibere oportet remedia, caput copiosiore oxyrhodino pfunde, aqua in qua herbæ aliquæ decoctæ sint, uerbi causa chamæmilon, papauer, serpyllũ, hedera pariter cum oxyrhodini unguine, fouere. Odoramenta insuper & linimenta adhibere, uigilias abigere, somnũ accersere q̃d præcipuum est necessariũ sub languentibus auxilium, quo pleriq; sanescunt. Quum uerò his ritè peractis, nihil egeris uigiliæq; etiamdum perturbant, neq; cessat delyrium insaniaue, exhibendũ est, ad omnia efficacissimũ, & si qd aliud præsentissimum præsidium, quod à papauere nigro nomen sortitum est Diacodium Neq; enimuero uigilijs id tantum, uerùm ipsis etiá febribus succurrit, & reliquias feruidi capitis extinguit. Verùm si ob immodicum laborem præceps periculum non sit, cunctanter offerendum est διὰ τῶν κωδιῶν Præsertim si delyrium duntaxat & nõ ueram phrenitim infestare olfeceris. Quod est si pituitam bili mixtá mali fonté deprahenderis, q̃ paraphrenitim, hoc est notham (ut uulgo loquuntur) phrenisim uocari quidé docuimus. Tum em̃ manibus pedibusq; fugiendũ est διὰ κωδιῶν, pariter & q̃duis aliud somnificum & indolorium quod ἀνώδυνον dicunt medicamentum. Si æger uiribus tantũ non omnibus planè destitutus, uidebitur potiones narcoticæ hoc est quæ torporem inducunt & soporiferæ admittendæ non sunt. Non em̃ leuis quædam noxa has comitatur, sed quandoq; interitus. Porrhò multum refert in quo quis loco degat, attendum itaq; & sedulò contemplandũ quo in domicilio ægrotus decumbat. Cuius aëré utiq; oportet esse neq; crassum, neq; affatim flatulentũ aut uaparosum, neq; admodũ frigidum ut constipet, neq; adeò calidus ut caput tentet, sed medius horum utrinq; redactus, quò gelidus spiritus temperiei reddatur & relaxetur. Esto autem aër in quo continentur, lucidus magis q̃ obscurus. Quin ne intimi quidem necessarij subinde, neq; alia hominum frequẽtia crebrius insanientem inuisant. Nam mortaliũ frequentia, aërem crassiorem reddunt, udam exhalando animam. Officiunt etiam affectus animi, proinde nihil quod mœstitiam inferat, aut bilem creat commitendum est. Agitare se uiolentius lædit, lenta uerò agitatio ita ut culcitra non moueatur conceditur. Vix em̃ quicq̃ adeò irritare & uexare solet languentes atq; quietis perturbatio & impedimentũ, in partibus prætereà inferioribus, præcipuè si conuellatur ægrotus, frictiõe leni utendum ac lenta. Coxendices insuper ac pedes asperioribus coercitionibus ac ligaculis uincire conuenit: quoniam hæc materiá infestanté ex superioribus partibus auellunt & ad infernas detrahunt conuulsionesq; demulcent. Fouere loca inferiora à frictione saluberrimũ est. Atq; ita ligaminibus hæc

loca impediant, ut materiã contineãt. Cæterùm hæc paroxysmũ præcedãt necessarium est. Expediunt etiã ita affectis cucurbitulæ præsertim ante exacerbationẽ adhibitæ, quò per partem diuersam, materiã ad superiora tendentem auertat. Conducunt pari modò epithemata, neq; supra modum calorifica, neq; admodũ frigorifica, sed temperata. Visceribus eñ immodicè calida plurimum mali cõciliant. Vnde extemplo caput tentãt ac replẽt. Cuius rei quoq; gratia præcordia ualde fouere superuacuũ est, potissimè in febre intenta, & in corpore succis caput petẽtibus referto. Satis est igĩt, si uiscera semine tantum modo lini in hydræleo elixo & iure chamæmeli no tepido perungas, seu madefacias. Solatur enim illud flagrantia & distenta, pulcherrimè.

Quibus cibarijs utendum sit phreneticis.

INter cætera medicamentorũ præsidia, dapium quoq; conferentium catalogum pertexere, non est (ut ipse quidẽ arbitror) superuacuũ. Pleriq; enim uictum præscribẽtes quid agant, proh dolor, nõ intelligunt. Salubria quippe an insalutaria & officiãt potius q̃ prosint quæ offerũt nõ obseruãt, ne dicam ignorant. Principio itaq; ptisanæ cremorẽ probe elixum offerre conuenit. Quod si is ad palatum ægrotantis nõ faciat, integras hordei granas citra ullum condimentũ ad edendũ porrige. Apomelitis (uocãt autem ita Græci ex ablutis aquæ fauis cremorẽ) parùm, uel dulcoris & illectationis gratia mulsi nõ nihil adijciẽs, uel aquæ rosarũ, cæterũ aqua mulsa quod ὑδρόμελι Græci uocant, & quoduis aliud quod uini loco potui datur, poculentũ, puto hydromalũ tanq̃ hostile fugiendum est: mel consimiliter ipsum sine additamẽto, & acetum mulsum, quod Græci dicunt ὀξύμελι. Quod si ne ita quidẽ nec ptisanæ succus seorsim arrideat (quoniã nõ pauci uel ad nomen ptisanæ nauseant) eis auenæ liquorẽ si ad manum sit uel cicerũ dare expedit. Quod si sorbitiunculas omneis fastidiant, panẽ aqua calida madidatũ ac maceratũ præbeto. Nãin eo quoq; efficax est auxilium. Neq; eñ hic minus quã præscripti cremores (mea quidem sententia) opitulatur. Holeribus potissimè uesci utile est, intybo uidelicet & malua elixis. Quandoq; non ualde, sed obiter modò decoctis, si intenta febre & magna sitĩ premanẽ & uigiliæ infestent, plusculum enim auxilij tulerint. Multò uerò plus emolumẽti adferũt brassicæ caules elixi, & coliculi la ctucæ, Melonesq; & cucumeris carnes, siue intestina quos pepones nominãt. Quàm primũ autẽ concoctionẽ olfeceris, pisces quoq; squamosi, quos aspratiles uulgo dicunt, & inculpati succi, & pectines offerẽdi sunt. Opem non uulgarẽ phreneticis adferũt Mala Persica, Duracina, cærasa, mala. Mala Punica, quas Græci ῥόας cognominant, Rhomani Granata. Cæterũ hæc non nisi gustentur, & ne quid nimis.

Quæ poculenta phreneticis competant.

POtus ita affectorũ aqua esto calida, quæ nõ semel ubertim auariter ingurgitanda, sed identidẽ partius exhibeat, neq; eñ sitibũdi admodũ sunt, ut potum uehementer affectent, & nihil opis ex multa semel potatione sentiunt. Gelida autem aqua quoniã parùm frugi, omnino uitanda est, quandoq; si interna aliqua

na aliqua fugerit phlegmone, uel in uisceribus & quacunq; parte præceps ac grã de discrimẽ inuehit. Et si in præsentia auxilij quiddã ac solatij adferret dolorẽ sedare uideatur, diræ tñ ac pnicíosissimæ deinde succedũt febres, ita quidẽ ut delyriũ maxiẽ adaugeat, & ut uno uerbo expediã, cuncta uertat in deterius. Præstat itaq; multis nominibus calidæ q̃ gelidæ aquæ usus. Neq; clam me est hydræleũ à quibusdã sumopere cõmendari, & ob id potui exhiberi, propterea quòd partes superiores bile affectas uideat egregiè satis arefacere. Atq; hoc pacto una opera ardores leniuntur, extorum tensiones & inflammationes laxantur, bilisq; demũ quum per aluum, tum per uomitionẽ affatim exhauritur.

Balnea quæ expediant.

Lauacra & unctiones necessario ob exiccationẽ contractam, adhibenda sunt neq; enim affectionis quãtitas tantum, quantũ ipsa nocet ariditas pariter & uigiliæ immodicæ: Neq; febrientibus etiam ipsis obest lauacrum modò tepidum sit, non cum igne aëreum, pyriateriũ ue aut calidum solium. Proinde nõ possunt non hallucinari atq; falli quotquot Medici in hac febre constitutos lauare, nescio qua religione deterriti, dubitant: siquidem quũ uigiliæ infestant, neq; admittitur usus lauacri, cruciatus longè uehemẽtiores ingruunt, & persistit usq; delyrium, quocirca lauandum ut dixi, est eò quòd hoc medio inculpata inducitur temperatura, mentis alienatio profligitur unà cum febre. Indulgendum atq; adeò etiam offerendum balnei tempore uinum est, præcipuè his quos molestant uigiliæ, cum neq; uires satis robustæ sunt, & febris nõ magna sed lenior modò excruciat, & concoctionis notæ apparent in lotio. Adhuc uerò ut rectius ita & minus cunctanter uinum exhibendum est his, qui sani hoc bibere consueuerunt & uentriculum natura imbecillum ac frigidum sortiti sunt, quibus sanè multò, ut dixi rectius ac tempestiuius uinum datur, pariter & paraphrosyne correptis, modò ne quid nimis & intra modum. Conducit id autem uel his nominibus maximè quod cordis inde agitatio, & furiosum peruigilium, cumq; uigilans in quietem & probam mentis dispositionem cũ habundantis somni conciliatione uertitur, cerebrum acuit, corpus alit, nisi hypochondria, quæ alij præcordia, alij ilia uertunt phlegmone ardenti uel alioquin nimio calore fuerint obsessa.

Quin & si uiribus destitui uideantur, multò confidentius, & minore cum periculo dari uinum potest, Si non plùs damni quàm emolumenti inde speret medicus. Nam si uires ceu postliminio reuertantur, & profligetur affectio, tum nihil intentatum relinquere expedit, uariaq; ratione ægritudini succurrere.

Quod si autem sumpto uino phreniticus lethargus inducatur, medici officium fuerit diligenter prospicere, ne deinceps uinum exhibitum noxam augeat. Perpendere itaque & acuratè inter se affectionem prauam & uinipotationem conferre conuenit, ne alibi noxæ alicuius medicus sit occasio.

De ueterno quem Lethargum Græci nominant Caput XX.

INexpugnabilis penè dormiẽdi necessitas haut aliter atq; phreniti nascit, eiusdẽ em̃ loci, cerebri inq; noxa quædã est, sed materiã habet phrenitico contrariã, pituitã scilicet, humorẽ frigidũ & humidũ, cerebrũ irrigantẽ, & in somnũ nolens uolens impellentẽ, cũ tanta oĩm rerũ obliuiõe ut uerbis nulla suppeditet materia. Iacet aũt ueterno affectus tanq̃ truncus, oculis clausis & ut breuiter perstringã, tã grauimentis stupore pculsus, ut cerebrũ humore ac frigore obsitũ esse omnino uel oculis captis appareat. Si pituita sola deliquerit, lethargiã uerã introducit. Nothã uerò pituitã cũ bile mixta in capite putrescẽte. Sunt aũt ea sympt ωmata quoq; pmixta sic, ut æger sopore modò opprimat, modò expgefactus uigilijs infestet, quãdoq; mentis alienatiõe. Vtrisq; em̃ interdũ simul corripiunt. Oculos serãt, manus nõ continẽt, & gestũ omnino eorũ qui stipulas legunt & floccos euellere studẽt, exprimunt. Quoscũq; uerò nõ adeò pfundus sopor, ac ualidus torpor inuadit, ad uociferatiõe quorundã oculos quãdoq; aperiũt, & denuo recludũt. Qui aũt magna inbecillitate & summa afflictiõe tentant, excitari nõ possunt, quantũuis ingenti uociferatiõe nomẽ inclames. Hylam inclames, neq; efficies ut uel cõniueãt palpebris. Arteriarũ percussus rarus est ac breuis siue obscurus, ægerrimeq; apparẽs. Ex dictis itaq; indicijs cuiq; artis gnaro datur morbum depræhendere. Quibus autem remedijs ita affectis succurrendum sit, deinceps recensere conuenit.

Lethargi Curatio.

IN ueterni curatiõe accuratissima consideratiõe omnẽ lapidẽ mouendũ, & quæcũq; priscorũ calculis adpbata, posterisq; tradita sunt sanctissimè obseruandũ cẽseo. Vireis puto ægrotãtis, habitũ itẽ & id genus alia, ætatẽ uidelicet & regionẽ & tempus, & consuetudinẽ, qbus adamussim contẽplatis, si horũ quæ memorata sunt nihil obsistere uidebit, sanguinẽ detrahere principio statim expedit. Cæterũ laborãtis robur imprimis ppendẽdum iudico. Localibus deinde utendũ est medicaminũ auxilijs. Vniuersamq; curationẽ capiti applicare oportet, quò uapores q eò deferunt, prõptius supprimant. Danda est insuper opera, ut humores inibi coacti concoquant, incidant, & dissipent. Proficit aũt ad reprimendum præcipuè oxyrhodinũ. Capiti nãq; roboris plurimũ indit. Vtilissimũ aũt fuerit in morbi statim primordijs hæc fieri, ne uaporis reli[illegible]q; copiã ascendentẽ & negotiũ facientẽ tanta prõptitudine susciperet. Qm̃ aũt humor q cerebrũ obsedit pituitosus ac gelidus est, quæ humorẽ extenuãdi potestatẽ habẽt, oxyrhodino cõmiscenda sunt. Verbi caussa, Pinastellũ castorium, pulegiũ, nepitha, & thymus. Maximeq; pficit ad excitandũ hominẽ frõti unctiõe admotũ castoriũ, uel capilli humani cremati & cũ aceto liquefacti, pari modo illiti. Est em̃ hoc insita quadã naturæ aptitudine huic morbo factũ antipharmacũ. Qđ si nihil his pficitur, psistitq; affectio, & laborãs nõ expgiscit, quæ p sternutamẽta euomũt & cieãt naribus adhibẽda sunt, cuius farinæ censet struthiũ, adiecto castorio, seu pipere, euphorbióue aut epithymo. Flatu aũt naribus illud indatur, cõgruit. Aliud penna illiniendũ est, neq; tñ crebrius, psternuntur em̃ & suffocant uires eorũ & longè magis

magis caput repletur. Accõmodiſſima aũt eſt coxendicum frequens multaq́ꝫ fricatio, & quæ cum oleo ſycionio cucumerinóue perficitur, acetóue ſcillitico illinitio. Scilla quandoqꝫ ſola, aut ſinapi cum aceto trita cataplaſmatis more coxendicibus impoſita ad excitãdum hominẽ lethaliter etiã ſoporis grauitate oppreſſum ſatis eſt. Quod ſi morbus ualde pernicioſus & atrox admodum extiterit, aut diuturnus, caput radendum & cum caſtorio illiniendum eſt. Quin & caſtorium ipſum potui dare expedit, & ante acceſſionis unã horã potiſſimum, extenuandi enim & gelidum calfaciendi, marceſcentẽq́ꝫ, & maximè moleſtantem in corpore pituitam arefaciendi uim obtinet. Noui equidem nõnullos miſerrimè hoc torpore impeditos, uno hoc medicamine ſanitati reſtitutos, longè uerò maiorem habet aceto mulſo admixto efficatiam. Quod ſi æger corpore prauis ſuccis infarto fuerit, mixta cũ hoc ſcãmonea præparata potiſſimũ, uel aliud qddam aluũ deijciendi uirtute præditum cum caſtorio exhibendum eſt. Satis aũt fuerit ſi caſtorei duobus ſcrupulis, dimidiatã diagridij (ſic eñ ſcãmonium præparatũ uulgo nominant) ſcrupulum adieceris, aut plus, minuſq́ꝫ pro uiribus cuiusqꝫ. Neqꝫ auxilia modò quæ humores extenuãdi, ſed quæ nutriendi quoqꝫ uim habent offerre debemus, exempli gratia, amygdalorũ cremorẽ cum exiguo melle elixum. Haud mediocriter adiuuat etiã ſuccus ptiſanæ cũ porrorũ comis, uel apij radicibus: Hyſſopo item ſi febris iuncta nõ adſit. Nam ſi febris uiolenter infeſtet, hyſſopus elixatiõi admiſcendus non eſt, ſed radices modò, ut diximus apij & oxymel ſimplex, qui à ptiſanæ ſucco uel pariter cum ptiſanæ ſucco ſumendus. Commodiſſima quoqꝫ exiſtit mica panis eſui cũ apomelite uel aqua mulſa exhibita. Hydromalum aũt (quæ eſt ex aqua & malomelite confectio) aut Gnidium uel aliquod aliud uinũ crudo adhuc morbo non debet offerri. Vbi aũt concoqui morbus uidebitur, lauacris uinóq́ꝫ quàm minimo uti ſuperuacuũ non eſt præſertim poſt ſanguinis per uenã detractionem, uel totius corporis mediocrẽ expurgationẽ, præter quàm ſi plethora, hoc eſt humorũ redundãtia, quam nos plenitudinẽ uocamus, infeſtet. Balneo eñ ſuccorum, quæ cutẽ obſedit, plenitas melius diſcutit̃, quã cathartico medicamine. Cæterũ in eiuſmodi affectione lauacrũ tepidũ tantũodo cõpetit. Cognouimus ipſi quẽpiam, qui lethargo tã grauiter laborabat ut morbũ oĩno nõ agnoſceret, neqꝫ ſe leuari ſentiret. Is poſt duodeuiginti ægritudinis ſuæ dies balneũ ingreſſus, tñ ſenſit auxilij, ut à ſomno ſtatim expergiſceret̃, alios attentè acciperet, & ipſe uerba expeditè faceret, familiares omneis agnoſcẽs. Proinde ſi uireis cõcedere uident̃ in balneolo lauandi ſunt lethargici. Si uerò uireis adeò deiectas cõſpexeris, ut æger neqꝫ laborẽ, neqꝫ æſtũ balnei ferre poſſit, domi in ſolio aquæ tãtiſper calidæ ut laborãs ſuſtinere queat, lauare ipſum cõuenit. Cauendũ aũt eſt ne caput ægrotãtis aqua perfundat̃. Nã id ſi factũ fuerit tñ abeſt ut tantillũ opis ſentiat, ut lõgè maioribus cruciatibus infeſtet̃, ꝙ ſi calidũ nunqꝫ uidiſſet. Fiat itaqꝫ domi ſemel atqꝫ iterũ in ſolio ut diximus lauacrũ. Deĩde in morbi diſceſſiõe ingrediat̃ balneũ & indubitãter de ſolẽni ſua cõſuetudine lauet̃. Cæterũ rarẽter admodũ id fiat ſi ægro grauia incũbant ſymptomata, ſic qdẽ, ut interdũ humi decidãt. In oĩ etẽ curatiõe nihil nimis fie

Hiſtoria.

ri expedit. Sciendũ etem est q eiusmodi casus priorẽ capitis partẽ frõtem scilicet occupant, & eius uirtutis sensatio grauius offendit. Contingunt etiã ex immodicis doloribus, dissipatis animalibus spiritibus & incisis in cõmissuris, cauernisue huiusmodi symptωmata, & cũ meningis claudit meatus, Occupat etiã caluæ cõmissuras, conclusa potissimè cerebri cauitate. Cæterũ in præsens non est oportunũ cuiusq; singillatim curatiõis modum tradere: Dicemus autem & aliâs quoq; suo loco ubi ex confesso fracturarum fiet mentio.

De Morbo sacro, Comitialiue Caput XXI.

Omitialis morbus ex diuturnorũ morborũ classe est, cuius curatio summo eget studio atq; sollicitudine non parua. Nam si principio nõ discutiat, per omnẽ uitã comitat. Est uerò capitis affectio accerebri ubi princeps omniũ sensuũ Intellectus continet, conuellit aũt uniuersum hominis corpus. Qnòd aũt capitis sit affectio, inde liquet, q oculi quidem suo officio nõ fungunt neq; intelligũt quicq; adflicti, euanescit itaq; memoria, quin ut semel dicã, omnes sensus exulant. Vnde ἐπιληψία nomẽ obtinuit, q sensum capitis atq; mentẽ pariter adpræhendat. Appellat etiã à quibusdã ἱερὰ νόσος id est sacra affectio, eò q in capite nascat, quod sacrũ atq; templum est partis animæ, Nec desunt qui ἡρακλείαν νόσον id est Herculanũ morbũ nominent, uel ppter immẽsos labores, uel q queadmodum Hercules inuictus, sic ea quoq; nulla fermè medicorũ ope superabilis sit affectio. Quidã παιδικὸν hoc est puerilẽ affectionẽ, alij alio quopiã nomine indigitãt. Veruntamẽ singula recensere in præsens superuacuum est. In rem potius esse duco, ea quæ ad tanti mali curationẽ spectant, ut meam quoq; fidem (recepimus enim) liberem, commemorare

ἐπιληψία. *Sacer morbus.* *Vel ab affectionis magnitudine maiora quippe uulgo sacra dicũtur, unde Maior à Rhõ. nuncupatur.*

Causæ morbi Comitialis.

Gignitur aũt hic morbus Comitialis tripharia, aut em primogenio affectu, caput duntaxat, afficit, uel per cõsensum (quã συμπάθειαν Græci dicũt) oris uentriculi (q stomachus uocat) malè affecti uel certè ex aliarũ corporis partium prauè habentium suppeditatione,

Notæ fontis Epilepseôs.

Quod si Comitialis proficiscat ex ostio uentriculi stomachóue, eiusmodi comitant indicia creberrimai, infestat stomachũ cõuulsio, tremor itẽ & uellicatio. Excitat aũt potissimũ comitialis affectiõis accessio iuxtà uel nimia cibi saturitate, uel inedia. Si uerò ad aliquã corporis partẽ malè affectã capitis hæc referat affectio, Haud obscurè quidẽ ab eadẽ parte sentiunt morbũ oriri, & paulatim caput petere ita, ut accessionẽ futurã prædicent. Accidit porrò hic morbus præcipuè pueris & recens admodũ in lucẽ æditis, maximè uerò humidiore temperamẽto præditis, quã ob caussam παιδικὸς, id est Infantilis passio, seu puerorũ morbus à plerisq; nominatur. Sin aũt ex primario capitis affectu oriat morbus Herculeus uel cæco hæc signa adpareat, capitis & adiacentiũ particularũ grauitas, caligo oculorum cum grauedine & uertigine. Interdum ex intensissimo capitis dolore datur huic ægritudini occasio. Et ex hac quoq; caussa infantes infestant epilepsia potissimè.

Affectus pedicus.

Comitialis

Comitialis morbi Curatio.

Quoniam hic morbus infantes potius quàm adultos & senes corripit, ab eorum ætate curationis auspiciũ sumere conuenit. Si admodum puer ac infans à cunabulis statim Sacro morbo impedit̃, nullo planè medicamẽtorũ præsidio subuenire studebimus progressũ nanq; temporis, sola ætatis mutatiõe & caloris naturalis incremẽto sua sponte magna ex parte hic morbus quiescit. Sufficit enim solus ad humoris quo caput & eius cauernæ infartiuntur consumptionẽ calor. Sed quod ad nostram opem ac sollicitudinem attinet, Nutricis qua utuntur lac, pro nostra uirili emendandum est, & quicquid superfluitatis inest in ordinem redigendum. Est autem lac omnium deterrimum & maximè uitiosum, crassum, & caseosum, liquidius & serosum, gustanti insuaue tetriq; odoris. Corrigitur autem eius malitia hoc modo: Si iusto, ut dixi, crassius sit, ad liquidi, crassiq; medium perducitur, & succi inculpati redditur, si nutrix laboribus mediocribus de more nutricum præcipuè ante cibum exerceatur, & alimentis bonum succum facientibus utatur. Præstat etiam uomitu pituitam eijcere, id quod cum oxymelite optimè perficitur. Quod si liquidum appareat, ac serosum & nimis acre, lac rursus ad mediũ liquidi crassiq; reducat̃. Id qđ tũ pulchrè fiet, si nutrix multos labores fugiat, carnibus porcinis alat̃, & sorbitiõibus, sapam potet cum uino dulci, mammas cum omni thoraci perfricet. Nam si plus iusto fuerit crassum, rebus quibusdã alijs adhibitis tenuius reddat̃. Verbi caussa, fœniculo, anetho, amyso, origano, eruca, ruta, hyssopo, porro, scandice, satureia, thymo & salsamẽto ueteri. Sed uiridibus illis oĩbus est utendum, & recẽtibus adhuc Arida nãq; maiorẽ habẽt acrimoniã & uehemẽtius q̃ cõueniat mensiũ meatus reserãt, unde locelli fluitãt sanguine, quò nihil alienius potest lactẽti puero accidere. Quoniam menstruo sanguine ex uenis erũpente, Lac ipsum necessariò deficit quẽadmodum copiosius in mamillas, mẽstruis deficiẽtibus, colligit̃. Cuius rei gratia à re Venerea abstinendũ est, ei quæcũq; lac præbebit, à uiri nãq; consuetudine lac odoris gratiã in deterius mutat, & liquidius efficitur, & mẽstrua eliciunt̃. Quin si fortè cõcipiat longè perniciosissimũ est puello lactenti: Quapropter oportet nutrici uterũ gestanti puellum minimè cõmittere, & ad aliã quæ iudicio, delectuq; paret̃, & cui lac inculpatũ sit festinare. Cognoscit̃ aũt lac bonũ quatuor nominibus, puta colore, & constitutiõe, substantiueã odoratu & gustu Siquidẽ quod optimũ lac est, id uisui candidũ cũ nullo liuore, gustãti suaue, olfaciẽtiq; fragrans, nõ tetri odoris apparebit. Constitutiõe uerò, neq; liquidũ, neq̃ crassum & caseosum. Nã eiusmodi lac in mamillis collectũ puellorũ neruos summopẽ cõstringit & obturat. *Notæ boni lactis.* Quo circa mulieri lac præbenti infantulo, uinũ modicẽ liquidũ & lympidum est offerendũ. Hoc modo, nutrice, quæ neq; grauida neq; lacte malo prædita, neque aliquo morbo affecta sit, selecta, recens natus, & adhuc sugens alendus est Nutrix uerò primum ualido exercitio, mox aũt mediocri manuum agitatione exerceatur, deinde cibum capiat. Neq; crebris identidem utatur balneis, & ubi lauare consilium fuerit, Balneum semper cibum ac potum præcedat, Neq; uini præcipuè lympidi potio balneum illico sequatur

nihil

nihil em̄ alienius, magisq́ꝫ pestiferū est. Corporis item unctio & frictio usqꝫ cibū excipiat. Exercitatio em̄ quælibet à cibo, nō nutricibus solum, sed cunctis etiam mortalibus plus officit, q̄ꝫ proficit. Vide & Hippocrates inquit: Labor cibum præcedat. Frictionis autem ratio hæc sit. Primùm à brachijs auspicandum est, secundò ad pectus & uentrem descendendum, tertiò ad coxendices. Esto aūt frictio semper ualida ut inde cōtrahatur aliquis calor. Postremò partibus inducto iam robore, caput quoqꝫ pari frictiōe aggrediatur. Periculum em̄ est ingens, ne cuncta in eam partem rapiantur, si frictio eius præcedat. Cæterùm post exercitationes & frictiones uitandus est aliquandiu aër gelidus, donec uidelicet calor ac spiritus pedetentim, paulatimq́ꝫ euaporent. Deinde ad ea quæ ex longo tempore consueta sunt, redeat, & alimentis uescatur conferentibus, paneq́ꝫ probè fermentato & egregiè cocto, potissimū in fornace. Accipiat autem panis non plus quàm unciam unā seu duas, præsertim si puellus cui lac præbetur temperamēto fuerit atribilario seu bilioso, unà cū in percalida aqua macerato coriandro, quod comestum, humores qui ad caput deferuntur arcet, id quod summum ac præcipuum contra hunc morbum esse censetur præsidium, &, ut Græci uocant, προφυλακτικὸν, hoc est, præseruatiuum morbiq́ꝫ præcautio, & sanitatis tutela.

Ritus frictiōis · *Victus.* · *Panis.*

Holera quæ competant.

Ex holeribus commendatur beta, imprimis autem si calida esui exhibeatur. Rapum item cum porris permixtum conducibile est. Condimenta uerò quibus nutrices utant̄, olei perparum, & salem parca manu aspersum habeant.

Aues. Ex uolucribus autem altilibus quidem Gallinæ, feris autē & agrestibus phasiani non saginati utiles sunt. Ex anseribus uerò conducūt alæ, collum, caput, pedes. Et alites breuiter omnes, exceptis palustribus & uliginosis undosisq́ꝫ locis degentibus, qui utiqꝫ fugiendi sunt. Ius etiā potū officit. Quod si cruditas, aut inflatio, aut ex spiritibus qui in uentre continent̄ tensio adsit, nouem uel undecim grana piperis, uel parum anisi admiscenda sunt.

Carnes. Sarcophagiam omnem improbo, & certè præstat omnino carnes non attingere, suillam potissimè & bubulam. Cæterùm oblectationis gratia his qui earū desiderio tenentur concedimus carnes sed non obesas. Conuenit autem ita habentibus ἀπόζεμα potius quàm ζέμα sumptum. Caro sinapi obiter intingenda, quin etiam ita quoqꝫ nonnunquā interdicenda est. Daucum insuper & cepæ nullo modo mea quidem sententia manducanda sunt. Fugiendum est præterea smyrnium, quoniam caput tentat ac percutit. Vitandum cane peius & angue est apium, quoniā naturæ suæ aptitudine nocet Comitiali morbo correptis.

Pisces qui conueniant.

Ex piscibus offerri itaqꝫ utiliter possunt, Soleæ, merulæ, turdi, scorpiones, & scauri. Crassi uerò succi ac pingues maritimiq́ꝫ. Verbi caussa, scombri & pelamidæ, tanquam inutiles uitandi sunt: officiunt etenim plurimū, quoniā pinguitudine & terreo humore corpus onerant. Qui in fluuijs perennibus degūt pro-

prohibendi non sunt, præsertim saxatiles: Sed μηδὲν ἄγαν, frequens enim eorundem quoque usus lædit. Præstat autem illos cum aceto mulso & exiguo pipere cōditos sumere, siquidem condimentum eiusmodi, cum pinguitudinem tum omne simul nocumentum tollit. Cochleæ porrhò ne per somnium quidem, ut aiunt, admittendæ sunt, eò quòd algentis sint naturæ & pinguetudine præ alijs madent, crassósque relinquunt in corpore succos. Echini esum per interuallum admittere alienum nō est. Peculiare em̄ quiddam obtinet quo aluum muneris sui admonere, uentriculum iuuare, lotiúmque ciere, potest. Sumendus tamen est ex calido quopiam potu, Verbi gratia, absinthite, siue cōdito. Ita sanè quicquid nocumenti complectitur omnino exuit. Carnes quidem omne genus, sed in primis suillas minimè gentium unquam morbo Comitiali implicito donec probè curatus ac sanitati omnino restitutus sit, concedendas moneo. Pari quoque modo interdicenda sunt legumina, præcipuè lenticulæ. Vbi autem omnino ciceribus aut halica uesci desiderio tenentur, extenuandi ui præditum quidpiā admiscere conuenit, puta piper aut pulegium, quò legumenti emendat & profligat etiam succorum crassitudinem. Pomorum abstinentia in Comitiali affectione summopere cōmendatur. Siquando autem eiusmodi fructus manducare affectarint, non nisi parùm & obiter, neque in prima, sed in secunda mensa debent: ita quippe haud malè sumentē afficient. Cauendum est etiam, modis omnibus à bellarijs quæ Græci τραγήματα uocāt, nempe nucibus & palmulis seu dactylis. Vuæ uerò & Pistacia in cibarijs secundáue mensa illiberalius conceduntur, & præsertim quæ facultatem aliquam astringendi possident. Porrhò Amygdalorum & pistaciorum nuclei, quæ à cocis myropolis præparantur: quoniam pituitosum humorē utcunque expurgant, uitandi non sunt. Cæterùm si morbum consyderes solum, profectò manibus pedibúsque fugiendi, siquidem eorum usu caput tentatur & impletur, potissimè si fuerint non recentes. Atqui propter stomachum cui sanè perquàm utiles sunt, & strenuas concoctrici potentiæ suppecias conferunt, non fuerit neque alienum neque absurdum illos intra modum epilepticis offerre. Potionibus in summa rarenter utendum. Neque aliam quàm quæ ex absynthio conficitur probo. Absynthium enimuero non uentriculo tantum seu stomacho ipsi robur indit, sed crassos etiam humores infestantes extenuat, & quicquid in eo superuacanei retrimenti retentum offenderit, probè exhaurit. Hactenus de ratione uictus quā equidem puellis & sacro morbo impeditis præscribendam censeo.

Amigdala & Pistacia.

Apozemata & catapotia, id est elixationes & globuli, in Comitialibus deglutienda.

Medicamentorum præsidia in Maiore, ut uocant, morbo ad hunc modum sunt offerenda. Vbi huic morbo obnoxius mane exporrectus membra sustulerit grabato, & aluum deiecerit, decoctum extenuatoria ui præditum incunctanter miscere congruit. In hyeme igitur extenuandi uireis obtinens decoctum quod hyssopum contineat elixū potui dato, succurrit enim ualentissimè, & ple

rique hoc uno ſubinde apozemate à Comitiali morbo probè uindicati, priſtinæ ualitudini reſtituti ſunt: ſiquidem quoſcunque uiſcidos & tenaces, uel denſos aut craſſos humores attenuandi, & ex ſtomacho, ac pectore euacuandi potentiam obtinet. Aliud eñ per lotiũ, aliud per aluum euacuat egregiè. Dabis itaq; dictã elixationẽ, uel cum ſola aqua decoctã uel cũ oxymelite, puta in hyeme & maximè in Auctumno, Nam æſtate rarenter exhibere eam conuenit. Crebrius autem multò offerendum eſt, ut diximus, anetum. Quod ſi Atrebilarius fuerit laborans, decocto adijciendum eſt epithymũ, quod ob id quidem conſulo, quoniam atram bilem epithymus ſtrenuè exhaurit.

De his quibus aluus deducendus eſt in Comitiali.

Quod ſi autem puer eius ætatis fuerit, quæ purgationi ſit idonea, cathartico medicamine pituitã & atram bilem educere efficaci, purgandum eſt, quos ſanè humores pleriq; uno ore Hieram extrahere iactitant. Cæterùm in hoc morbo & ætate iuuenili non habet locum ſatis cõmodum. Iuuenum etenim æ- *Hiera.*
tati hieræ calor eſt nimis uehemens. Adultis nanque & mediæ ætatis ac robuſtis, melancholicisq; oportunè exhibetur hieræ potio. Præſtat uerò iuuenum humores epithymo non multo cum πίκρα hoc eſt, Amara incidere & euacuare, & ita Theodorico, deinde antidoto expurgandũ, Nam id uniuerſum ſimul corpus pulchrè expurgat. Cæterum non ſimplex id adminiſtrabis, ſed alijs adiectis, ad hunc modum: Accipe Theodorici ſcrupulos quatuor, interioris farcti colocynthidis pulverizati grana duodecim uel ſedecim, uel plus, ſcammonij præparati obulos quatuor, uel diobulos duos cum ſiliqua uel amplius, pro uiribus laborantis, ne uiolenta ſit aut ignaua purgatio. Noui equidem quàm plurimos qui ſumpto hoc medicamine purgatorio priſtinæ ſanitati ad unguem reſtituti ſunt. *Si* per hæc morbus finitus non fuerit, & praui etiamdum ſucci in corpore regnarint, natæ à nobis exhibendæ ſunt pillulæ, quibus ſanè in hac affectione ualentius non cõperi catharticũ. *Eſt* aũt deſcriptio earũ huiuſmodi: *Excipe* ſucco braſſicæ, aloës, colocynthidos, ſcammonij, bdellij, corticis ueratri nigri, cõmeos, ſingulorum unciã dimidiam, euphorbij unciã unam, nitri unciã dimidiatam, redige in globulos quæ Græci dicũt Catapotia. Doſis eſt, ſcrupuli tres ſeu quatuor pro ægri robore. Grandioribus uerò nõ dubites porrigere interdũ denarios duos. Neq; ſi plus etiã exhibueris, delinques, quoniã nulla noxa ſectat̃: nã citra periculum & omnem moleſtiam hoc medicamentũ euacuat. Neq; me Hercle Comitiali ſolum morbo obnoxij, uerũ uertigine etiam (quam σκοτομίαν uocant Græci) & Arthritide & Podagra oppreſſis ſuccurrit.

De Apophlegmatiſmis, hoc eſt pituitam ex capite detrahentibus uel per os, uel per nareis.

Quò autem craſſorum ac tenacium & ſpiſſorum humorũ in capite reliquiæ per palatũ exhauriantur, præmiſſa purgatiõe uniuerſali, adplicandi ſunt etiã apophlegmatiſmi. Proritant itaq; ſtrenuiſſimè paſtylli ex hyſſopo, pulegio aut pipere cõcinnati, ſi in ore mandentur. Longè autem ualentius eam prouinciam abſoluit ἀναγαργαρισμὸς (ſic eñ uocant quando liquore aliquo in ore retẽto

crebra

crebra reuocatiõe gargareon colluit; atq; ita per superna humor detrahit, qui hyssopo constituit. Item qui pulegio cõstet & origano pauco, ficubus aridis ca ricisue septẽ aut nouẽ ad tertias decoctis. Exhibeto aũt in cypho defruti coclea- ria elixationis huius duo ante cibũ. Cauendũ interim est maximè, ne post eius- modi apophlegmatismũ laborans lauet, plurimum enim nocebit lauacrum.

De Vomitu.

POstq; caput eiuscemodi purgationibus iam probè noxijs humoribus exone ratũ conspicis, uniuersi etiã corporis moles uomitionibus utiliter exagitat quoniã uomitus succos infestantes in corpore singulis diebus cõgregatos eijcit, & ne deinceps coaceruent, prohibet. Qui sanè quanq; ante cibum prosit quidẽ haud uulgariter, longè tamen plus emolumẽti post sumpta cibaria confert. Ad huc uerò multò utilissimus est, qui radiculis citatur, aut escis obesis suauibus & fermẽtosis, quãdoq; drymyphagijs & temulentia deniq; accersitur. Hoc pacto ut dictũ est succurrendũ puto cũctis sine discrimine morbo comitiali oppressis.

De Comitiali à stomacho proueniente.

QVando sacer morbus à malè affecto stomacho originẽ trahere uidet accuratissimè attendendum fuerit, quis nam in eo humorũ redundet atq; negotiũ tantũ facessat. Nam sibili adscribendum censeas, non tam absynthij herbæ, quã Hieræ Amaræ (quæ πικρὰ Græcè adpellatur) potione, biliosi humoris generationem inibi pro uirili expugnes. Panis quoque aqua calida maceratus, siue ut uulgo loquuntur, infusus, prima hora affatim, se- cunda uerò aut tertia minus, in hoc loco cõstitutis offerendus est. Atq; ut sum- matim perstringam: Quicunq; stomachum aliquo humore, maximè flaua bile grauatum habent, caputq; inde tentatur, saburramq; concipit, his nutricatus omnis necessariò temperatus ab acrimonia, pinguitudineq; uacans, & ab oleo saleq; multò alienior, præscribendus est. Sic igitur bile infestante agendum. Si uerò algentis naturæ humor, nempe pituitosus, in uentriculo congestus caput afficiat, & inde quum morbus Herculanus, tum conuulsio oriatur, nonplusq; par sit calorificis, & robur inducẽtibus subueniẽdum censeo. Aspergines itaq; (sic *Embrochæ.* enĩ quæcunq; humida & liquida corpori inspergãtur adpello) principio statim stomacho sunt adplicandæ. Altero aũt seu tertio mense, oleum Glaucinũ, & ab sinthite styrace & mastiche admixtis, hoc munus subeant: siquidẽ rigor grandi ore, his adhibitis calore solatur, & plus roboris partibus imbecillis inducit, & cõ- coctrix deniq; facultas inde suppetias minimè ficulneas concipit. Qua profectò re in singulis, ut semel dicam, ægritudinibus nedum in Comitialibus nihil inueni re potest neq; præstantius neq; salubrius.

De Comitiali ab aliqua corporis parte nata.

CAeterùm quando maiorẽ hunc morbũ liquidò constat, neq; à stomacho neq; à capite originem suam, trahere ab alijs ne locis seu partibus proue niat, fixis oculis contemplandum est. Quibusdam enĩ à pollice, alijs à ti-

bijs, alijs ab alia corporis parte, cui id forte fortuna accidit, hunc morbum sæpe oriri, deinde sentiēte ægro ad cerebrū usq; ascendere, conspicimus. Quod si eius modi quiddam in aliquo mēbro depræhenderis, adhibenda est primaria disposi tione affectæ parti curatio. Noui mus ipsi, & hisce oculis conspeximus quempiā iuuenē Comitiali morbo correptū, qui liquidè sentiebat & indicabat affectionē tantam à pollice ortū contrahere, à quo inaccessionis principio dicebat quasi fri gidam quandam aurā oriri, & ad cerebrū usq; ascendere. Quo circa sumpsimus curatiōis exordiū à medicamēto pituitā & atrā bilem exhauriēte, & ab his quos supra descripsimus globulis. Paribus primitiua adflictiōe impeditis, quæ extra hendi, attenuādi & locū calfaciendi potestatē obtinēt adplicuimus, quò per cutē sudore & humectatiōe ex ipsa parte affecta euidēs, & ampla fieret euacuatio. Quibus actis, morbus finitus, & ualetudini exactæ restitutus est iuuenis. Cæterū præsentaneū illud (quod te latere nolim) quod adhibui præsidiū, est herba alypias, quā alij Chamæleā, uulgo Mezeriō uocant. Faciunt idem sanè id genus etiā quædam alia, sed nulla tam præsenti efficatia q̄ hæc herbula. Sequuti sunt aūt dictam curationē citatæ uomitiōes & apophlegmatismi. Iussimus insuper exercitationes in palæstra & gestationes, præsertim ante cibum subinde fieri. Hanc porrhò prætulimus gestationem quæ non tam pedibus, quā equo perficeretur, semper à blandiore incipiendo, & pedetentim ac paulatim ad ualentiores siue uehementiores (quorū illos Græci εὐτόνους, hos uerò σφοδροὺς adpellant, deuenien do. Esto aūt exercitij & gestatiōis modus creber anhelitus. Simul em̄ atq; spiri tus creber aut frequēs reddit, mittenda est gestatio. Exercitatiōes, lauacrū aquæ dulcis necessario comitatur, neque adeò frequens sed semel modò atq; iterum in septimana, idq; ieiuno adhuc corpore potius quàm cibo sumpto. Aēr præterea ita quidem uitandus ne diutius in eo hoc morbo correptus desideat. Quin & stomachum ipsum pariter & coxendices cum urneola plurima aqua calida perfundas, cæterùm caput urceolo calidæ permultæ noli obruere. Et cum multa frictione corpus uniuersum oleo liberaliter quidem, caput uerò modicè illinito. Quod si quando in solium descendit, neque caput identidem immergat, neq; larga aqua madefaciat, uerū semel atq; iterum seu tertio ad summū. Postea piscinam natabulūue petat, perfuso prius capite non multa aqua, qua utiq; parte fascijs ac syndonibus crudis ac rudibus inuoluta ita quidem descendat, ne omneis uapores excitatos in se rapiat ac suscipiat. Aspergat aūt uultum quisq; ita affectus subinde suum, manibus hausta aqua. A balneo uerò abstinēdum esse à uino potissimè non lymphato, admoneo. In Comitiali nanq; morbo merum manibus pedibusq; fugiendum est. Cauenda etiam Venus. Ad hunc quidem modum atque ordinem Epilepsiæ esto curatio, uictusq; ratio, non puerorum modò, sed & mediæ ætatis, atq; grandæuorum.

Historia.

De Comitiali diuturno.

Quod si ἐπιληψία diu iam perennarit, & altius radicibus actis adeò cõtumaciter curationi renitatur ut mitiora medicamentorum præsidia despiciat ad ualẽtiora confugiendũ est. Adhibendũ est itaq medicamentũ uiolẽtiore extenuãdi, attrahendi, restaurãdi, & uniuersam deniq; affectionẽ extirpãdi potestate præditũ Cuius farinæ qdem est qd' ex ueratro candido ad hũc modũ componitur purgandi uim obtinẽs: Accipe baccas lauri mundatas pondo denariũm duos, & obulos quatuor, piper candidum pondo denariũm trium alypiada pondo† denarios duos cum totidem grãmatis, euphorbij, ueratri candidi singulorũ denarios pondo octo, singula cõtunde & per cribrum traice & attamina. Exhibe aũt hanc confecturã in decocto, quæ integra colocynthide conficitur hoc modo: Colocynthida totam excauato & intus diligenter & exactè repurgato, ne quid uel seminis uel lanuginis relinquatur, mox defruto sappáue impleto, deinde super cineres calidos per uniuersam noctẽ ponito, atq; ita tum potui sic habentibus præbeto. Inde me Hercle præsentaneũ præsidium expectatur, uomitionẽ nanq; eximiè cõcitat, & tenaces crassosq; humores strenuè euacuat. Quocirca nausea infestãte uomitus sorbitióe mulsi perexigui ꝓmouendus est. Vbi uerò ita nihil proficit, pennas oleo madidas ori, uomitus accersendi gratia inserito, & aqua mulsa multò liberalius potionato, ita enĩ citra discrimẽ sumitur uomitoriũ. A purgante aũt medicanime panis exiguã portiunculam œnomelite (id est uino mulso) maceratã offerre cõuenit. Abstinendum præterea fuerit à balneo per diem unũ atq; alterũ. Illud uerò scitu præcipuè dignũ est, ueratrũ candidũ nõ esse superiori cathartico permiscendũ in his quorũ uentriculus imbecillus est & ualde sensilis, sed eius loco ater helleborus inseratur: Ita nanq; sumptum conducit plusculum, & citra molestiam expurgans & uomitionẽ minimè dirã concitans. Cæterũ nos sæpenumero haud sanè infeliciter hierã permultis solam diebus aliquot exhibuimus. Lapidem item Armenium. Erat aũt nobis eius lapidis solennis datio denarius unus. & reddit me semper uoti compotẽ. Vno uerbo: nõ reperies præsentius diutini Comitialis amuletũ luto (seu lapide dicere malis) Armenio. Nouimus enĩ uerò cõplures qui nihil aliud faciẽtes, q̃ quòd Armenico cathartico uterentur, salui euaserũt. Neq; ipse solus sed & alij quoq; (sat scio) ꝑmulti eius rei periculũ fecẽre. Vsi uerò sumus post purgantibus antidotis, rebus instaurãtibus & humores infestantes extenuantibus. Cuius sanè ordinis est Hermoclymax compositio. Sed quoniã hæc innumeris speciebus constat, & inuentu difficilis est, simplex parabile & facile obuium, ualentissimũq; & præsentissimi subsidij est usurpandum, puta Pyrethri radicẽ contritã, & per cribrum angustius traiectã, cumq; melle in ecligmatis formã redactam. Cuius dosis est mystrum unũ nõ continua serie usq; ad dies undecim. Hoc sanè compertũ est semꝑ præsentissimum in hoc morbo præsidium. Hactenus de morbo Comitiali, ea, quæ nos & intimi nostri Apollineæ artis professores, atq; adeò ueteres medici explorati sunt.

† Aliás octo.

Hermoclymax

Physicæ ligaturæ quarum usus est in Comitialibus.

Siquidem pleriq; physicis ligaminibus adeò delectantur, ut ea circunferant, & in hoc morbo subinde utantur (quoniã sanè, mea quoq; sententia, plurimũ ea momenti conferunt) operæ preciũ me facturum putaui, si ea quoq; silentio non præterirẽ. Verũ super his duntaxat, quorum cõmoditas mihi re ipsa liquidò constaret, uel quæ ab alijs nõ semel explorata, Comitialibus suppetias ferre præsentes persuasum esset, mentionẽ facerem. Archigenis itaq; præceptum in Galeni uolumine de medicamentorum compositione κατὰ γένη ita habet: In sacro morbo post corporis agitationẽ parteis singulas uincire expedit, haud aliter atque in circularibus febriũ paroxysmis, horrore & frigore infestantibus uniuersi corporis artus oleo perfundunt & illiniunt, membraq; distorta manibus in ordinem redigẽtes, & mediocriter subigimus oculos quietem cõciliantes. Moxinde uena brachiali aut supra manũ incisa sanguinẽ detrahimus. Interposita igitur quiete, quantusquantus est ægrotus, largo oleo non admodũ calido illiniendus est, caputq; pannis calfaciendum. Quod si ab in soporẽ delatiõe, quæ καταφορὰ Græcis nuncupatur, trahat originem, positum in syndone aut alio panno cõmoueri præcipito. Postremò si quancunq; uidebit membri languentis partẽ ferro secaueris & sanguine excepto, laborantis, qui cõcidit, os oblinies, confestim à paroxysmo liberatus consurget.

Qui Comitialis morbus deprehendatur atq; discernatur.

Quod si Herculeo ne quis morbo correptus sit, uel an adhibita curatiõe uindicatus, certò scire laboras, pelle caprina languentẽ operi, & aqua marina asperge, si eo morbo infestatur concidet illico: Vel caput eius lauato: Vel naribus suffitum ex cornu caprillo adhibe: Vel Gagaten lapidem igni admotũ naribus adplica, concidet propediem: Vel Myrrhæ parum naribus insere, & si ad unguẽ curatus non sit, cadet extemplò. Appollinius facile inquit cõpertu est, mendicám ne manũ admissurus sit an non, Comitiali oppressus. Nam ubi ciderit, Thymum naribus supponito, & sanè si ἀναληψία, quæ Comitialis est species, fuerit, medicaminibus maximè idoneis restituetur. sin minus, neutiquã curari poterit. Præterea sub epilepticorũ lingua, uirides quædam & perexiguæ uenulæ cõspiciuntur, Maioris morbi haud obscuri iudices. Theodôrus porrhò capite quinquagesimo octauo, tradit: Si Sacro morbo correptus ceciderit, & quispiam de pollicibus pedum eius sanguinem detractum labijsq; & fronti illiniat, confestim exacerbatione immunis surget. Apollo uerò sanguinem ipsum in potione exhibendum adserit. Vinum aũt ut inimicũ fugiendum est perpetuò. Habetur aũt ea de re admiratione dignũ apud Xenocratem: In pullis inquit hirundinum incisis reperiuntur calculi duo, ruffus uid elicet, & candidus, quorum hic maiore morbo correptũ si concidit uel adpositũ saltẽ subleuat, ille uerò in pelle alligatus succurrit. Cæterùm eiusmodi lapillos hirundo parens, pullo primæuo acprincipi dare perhibetur, id quod à solis ἀνατομικοῖς, id est corporum incisoribus obserua

tum

..um diligentiſſime hactenus conſpicimus.

Aliud eiuſdem facultatis.

Chamæleontem in oleo tãtiſper dum oleum pinguitudinis animantis attra hat elixato, oſſaq́ decoctæ feræ à cane ſeparatis in locum opacũ & ſoli minimè expoſitũ in pyxide depone. Inde, ubi quis Comitiali correptus humi cõciderit, pronũ locato, & dorſum eius neruoſis partibus ad primũ uſq; ſpondylum perungito, & conſurget ab acceſſione liber properè. Quod ſi id ſepties feceris, prorſus à morbo uindicabitur. A carnibus, pariter & coitu ut docuimus abſtinẽdum. Illinitiones uſurpandæ. Muſtellæ porì hò iecur dem pta felle, ſi cum aquæ hemina dimidia laborans ſumpſerit ieiunus triduũ, reſtituetur. Fulix quoq; auis cremata & potui data Epilepticis, Archigenis & aliorum teſtimonio ſuccurrit. Aliud: Canis, diebus quatuordecim incluſi, nec alijs, quàm ſolis oſſibus paſti, candidum ſtercus combuſtum quinq; dierum ſpacio, ſingulis nempe coclearia duo potui dato. Quũ in Tuſcia degerẽ, agreſtis quidam homo affirmabat ſe puerũ ſuũ Comitiali morbo impeditũ cum in rure concidiſſet, ſola ruta ſylueſtri (quæ ad manũ erat) cõtrita & naribus admota, à paroxyſmo liberaſſe, id quod ſæpius non à me ſolum, ſed ab alijs quoq; cõprobatum eſt, neq; unq; mea ſpe fruſtratus ſum quoties adhibui. Summũ igit̃ & admiratione dignũ ita affectis præſidiũ ducito. Aliud, ex Theodôri Muſcieni capite quinquageſimo octauo depromptũ, contra epilepſiam: Habet uuæ Taminæ (quæ Græcis σα φὶς ἀγρία appellatur) unciã unam, caſtorei unciã dimidiam, ſucci peucedani, pyrethri uniuſcuiuſque denariûm pondo duûm. Vuam Taminam prius contundito, & in ueſicam ouis aut capræ lotio etiamdum refecto, uel quantum fortê inſit, immittito, aridamq́ factã tundito, & per cribrum traijcito, deinde alijs cõfundet, & in aqua mulſa ægroto potui pro uirtutis ratione dato.

Aliud ſuſpiciendæ opis quod Chirteſo cuidam colono acceptum refero:

Veſicam apri ſylueſtris unà cum lotio in altum ſuſpẽdito donec aruerit, inde ad ſabuli quantitatem, nouem diebus in oxymelite potui dato. Aliud quod didicimus in Gallia: Sumat hoc morbo correptus in lacte & aqua ſobrius aridos gallinacei teſtes per dies quinq; à uino uſq; abſtinens. Aliud: Interfecto ſingulari conflictu uiro, pannum ſanguine imbutum tolle & in cinerem combuſtum ſeptem diebus laboranti cum mero miſceto, & ſanitati curatus reſtituetur. Huius rei periculum plurimi quidem, ſed maximè milites fecerunt. Orpheus prætereà inquit Solani radix luna decreſcente collecta, contuſa, potuiq́ exhibita, prima quidem die potio una, altero binæ, tertio quaternæ, & ita deinceps per quidecim dies ſemper conduplicata ex æquo dationẽ prærogatiuam hic habet, atque à pleriſq; ſummis efferẽ laudibus. Porrhò quum in Hiſpania eſſem aliquandiu uerſatus, morbi Comitialis efficaſiſſimum amuletum illud obſeruaui, Aſini ungulam teſtâ mue crematam & in puluerem probè redactam & attaminatam in pyxide deponito, atq; ubi res uſum poſtula-

bit, denarium inde unum cum aquæ hemina potui præbeto: cæterum priusquã id medicamenti offeras, sauinæ herbæ eliquatæ unciæ semissem, in aquæ hemina bis, sudo cædo, genio per biduum cibis defraudato, potandũ exhibe. Sin uerò dies serenus non sit, uerùm utrumq; nubilosus, transactis aliquot dieculis asini ungulam, ut diximus, potui dato. Verùm antequàm memoratorũ quicquã administrem, caput affecti per triduum, hoc pharmaco purgabis.

Purgatorium capitis.

Pediculare herbam (quã Græci σαφιδα ἀγρίαν uocant) unciæ pondo dimidiatæ, pyrethrum denariũ pondo duûm, salis harenarij quem ammoniacũ dicunt, denarij pondo unius conquassato, & in puluerẽ redigito, deinde dentibus mandere iubeto, & humorẽ detrahere sinito, mirũ q̃ efficax hoc sit præsidium.

Antigonis & Stanosmodi alligatio.

Alligabat epileptico Antigones, perinde atq; Asclepiades, curandi gratia quidpiã, uerbi caussa, phlon quod est aurũ purũ putũ brachio, atq; ita Comicialem abigebat. Stanosmodus uerò Medicus tradit Comitialibus prodesse coralliũ, pœoniamq; & solani radicẽ luna decrescente collectã, quæ singula syndone aut camescino inuoluta, colloq; suspensa, quã diu gestantur, Comitialis non corripit.

Quæ uitanda Sacro morbo correptis.

Nunc de his quæ in Comitialibus fugere expediat memorandũ est, id quod summũ momentũ habet ad præseruandũ. Cruditas itaq; imprimis ceu grande incõmodum uitanda est. Proinde si qua cruditatis & prauæ decoctiõis fuerit suspitio, paucis admodũ ferculis æger, donec cõfecerit, contentus sit. Mala nanq; concoctio onerat & bilem concitat. Abstinendũ etiã à uino statim, ut prædiximus, à balneo, præcipuè, mero uetusto item, & horno uel admodũ nouo, ac musto, austero & adstringente. Caseo insuper, & lacte, & quodcũq; in lacte constituitur. Fugienda sunt pariter & graueolentia cuncta, & quæ in fœdis locis diutinè perennauerint. Odorati prætereà uaporis & incensi confectiones (quæ Græci dicunt θυμιάματα) immodicè fragrantes officiunt. Ex ædítiore item loco creber ꝓspectus. Fugiant uestiũ nimiã molem, capitis collectionẽ, in sole, balneoq; & circa uiuentẽ focum diutinã moram. Eadẽ corporis pars neq; aqua calida diutius, neq; à cibo confestim ac potu uel quibuscũq; ferculis ante concoctionẽ lauãda est, quoniã exacerbationẽ affectionis hæc, præsertim si flaua bile stomachus infestet, concitant. Atq;, ut summatim dicã, nutricatus admodũ temperatus ita habẽtibus cõgruit, uitando semp quæ pituitam pariunt, & amplectẽdo, quæ eundẽ humorẽ extenuandi, calfaciendi, bilemúe reprimendi, fremendiq; potestatẽ obtinẽt. Quæ si quis ad unguẽ obseruauerit, nullo sanè præsentiore medicamentorũ egebit præsidio, neq; tormẽtis maximè ancipitibus (nihil enĩ aliud facientes cuncti salui euadent). Sunt etenim qui arterias includere, caluariam ossáue alia perforare, uel ferramẽto tonsorio inuri siunt, quæ profectò plus supplicij quàm auxilij patienti conferunt.

De mentis

De mentis alienatione citra febrim, quam Melancholiam uulgo uocant, Caput XXII.

DEſipientiæ prætereà genus eſt ſine febre, id quoniam ex atra bile prouenit, ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς Melancholiæ nomen obtinet. Neque tamen ex una ſemper cauſſa, ſimplicicꝫ humore hoc malum proficiſcitur, uerùm permultis, quarum alia in aliam ſubinde tranſit & cõmutatur. Proinde neqꝫ paribus ita affecti infeſtantur ſymptωmatis, neque eiſdem omnes imagitionibus tenent̃ & phantaſiis. Alij nanqꝫ perpetuo riſu Democritũ agunt, & porrecta fronte imaginationibus uiſionũ obruuntur: Alij quẽadmodum phrenetici inſaniũt: alij præ luctu ingenti, ſummaqꝫ mœſticia negry quidam muſſitant: Quidam honores ſuos ac glorias iactant: Nonnulli tanꝙ numine afflati uaticinant̃ futura, quos ἐνθεαστικοὺς Græci uocant. Sunt qui mortis deſyderio teneantur, & hanc imprecentur. Nec deſunt qui eiuſdem mœtu miſerè torqueant̃. Alios per circuitũ ſtatis quibuſdã temporibus eius mali acceſſio iuuadit, aliqui uerò perpetuò ſine interuallo adfligunt̃. Neqꝫ ſecundũ modò pluripharias ſymptωmatũ agitatiões, differẽtes hic morbus habet ſpecies, ſed ex loco etiã affecto, aliam atqꝫ aliã ſortit̃ ſpeciei nomenclaturã. Adficit ẽm qñqꝫ cerebrũ per ſe primario affectu, nõnunꝙ per cõſenſum ſingulariũ corporis partium, interdum ſolo uentre & præcordijs malè adflictis, quã tertiam Melancholiæ ſpeciẽ, flatuoſam ac turgidã Hyppochondriacãqꝫ cognominant. Apollineæ igit̃ artis dextri ꝓfeſſoris munus eſt, melancholiæ (ꝑinde atqꝫ aliorũ morborũ) cauſſas & diſcrimina innumerato habere, locũ item propriè affectũ, acceſſiones moleſtias ipſius morbi, pariter & ſymptωmatũ ad unguẽ callere. Quo circa occaſiones ac notas eorum adamuſſim & accuratè diſcutiamus, rimemur & explicemus, ſine quibus non licet occurrere morbo. Quoniam ut ille ait: Tres Melancholiæ ſpecies

Non intellecti nulla eſt curatio morbi.

Contrà præſentiſſima curatio, ſi quàm primum ægritudinis cauſſæ renitatur qua ſublata, quum morbus, tum ſymptωma facile præciditur.

Indicia Melancholiæ.

INſignorum conſyderatione ægri imprimis temperatura perpendenda eſt. Neqꝫ ſanè fugit nos, natura hirſutos, fuſco corporis colore præditos, & gracilentos hac mentis alienatione, quæ melancholia uocatur, promptius corripi, quàm glabri, candidi & obeſi. Procliuius etiam hoc malo tentantur, qui ſurſum uerſum ſubinde aguntur, mediæ ætatis homines, quiqꝫ uictum tenuem & exquiſitum uſurpant, ſtomachantur facile, & anguſtum, quod aiunt, geſtant annulum, & in mœſticia deniqꝫ degunt. Sciſcitandum eſt, inſuper ſolennis'ne euacuatio aliqua corporis, in maribus qdem hæmorrhoidũ, in fœminis uerò menſium purgatio remoretur, & an' præter ſolitum ponderoſitas uniuerſum corpus moleſtet. Contemplandus etiam laborantis uultus eſt. Nam ſi is rubore ſuffundatur, & uenæ refertæ turgere uideantur: iam ex ſanguinis redundantia

dantia uapores ad caput deferri, indubitatum reputa. Quod si per circuitum modò phantasiis impetantur, adeò ut temporis nonnunquã intercapedine solita & necessaria sua strenuè satis, subeant munia, ad exhalationem (quam ἀναθυμίασιν Græci dicunt) sanguinei humoris, cerebrum infestantis, ortum referri, eam desipientiæ speciem, magis suspicandum est. Et cerebro affecto flagrant & rubore tinguntur lumina. Quando autem in ea affectione constitutis cum risu imaginationes, quas φαντασίας Græci nuncupant, accidunt, humorem officium facientem haud magnopere uitiosum, neq; acredine neq; uellicatione præditum, uerùm multitudine duntaxat infestare, ducito.

Melancholiæ curatio.

PRoinde si melancholiã redundãtis sanguinei humoris uaporibus acceptã esse (ut dictum est) referendam olfeceris, & phantasiã à solo spiritu animali agitato cõmoueri, caue alia curatiõis ratione, excepta sanguinis detractiõe, cõferenti loco sine mora utare: nocet em̃ in hac affectione constitutis non parũ quæuis procrastinatio. Nam si omissa sanguinis missione, mali caussa diutius perseuerauerit, constitutionẽ cerebri cum affectionis dilatione alterat. Quod si cerebri se specubus atra bilis insinuauerit, atq; ob id affectiõis caussa radicibus suis altius actis, contumaciter hæreat, tunc si iusta curatio, essentiæ cerebri alterationẽ nõ expectet, nihil delinquit, imò si cõfestim adhibeat, facilius & multò ocyus euadent. Nutricatus itaq; inculpati succi & breuiter cibi omnes temperati in primis cõueniunt. Vitare oportet carnes, maximè bubulas, atq; ceruinas, atq; ut strictim referam, quæcunq; sanguinẽ & atram bilem pariunt. Ceterũ ad eorundem humorũ euacuationẽ, rupta omni dilatiõe confugiendũ est, hic quidem, quẽadmodum in alijs quoque morbis, pro ægri uiribus sanguinẽ detrahendo: Plerunq; em̃ tempestiua & una uice multa sanguinis ablatio, exhalationes caput petẽtes eruncat. At si quid copiosam semel detractionẽ prohibeat, tum non semel modò, sed iterũ atq; iterum quoties res postulare uidebit, pedetẽtim paulatimq; detrahito. Quod si neq; per ætatẽ, neq; robur ægroti sanguenẽ brachij uena auferri licuerit, molienda est sanguinis è naribus, seu manibus pedibusúe seu tibijs, aut pollice manus diminutio, præsertim mulieribus quoniam menses proritat eiusmodi detractio. Quare quũ uenæ brachij fuerint abditæ, memoratis partibus eas aperi. In hac itaq; affectione sanguinis detractio nõ tam utilis est quã necessaria, quoniam omnes corporis partes cerebro cõmunicant, teste Hippocrate pleno ore affirmante: Vnã in corpore esse colligantiã & consensum unũ. Quod est una corporis particula malè affecta, reliquas omneis per consensum affici. Quod si autem non exhalationes modò aut uapores cerebrũ infestarint, uerũ sanguineus humor eidẽ insinuatus idipsum obturãs, extẽplo omni metu deposito frontis uenã incidito. Deinde uniuersi iã corporis inanitione præmissa, ad topica medicamentorũ præsidia confugere oportunũ est. Nam si cõtrà localibus ante totius corporis euacuationem utãre auxilijs, carnificem potius quàm Medicum præstabis, materiam enim morbi

morbi ad affectum locum trahendo plus noxiæ quàm opis inferes. Eiusmodi sanè melancholicæ affectioni adhibenda est curatio, si ad solam sanguinei humoris plenitatem seu redundantiam referat originem, morboq́ʒ indurato, nulla exerat se euidens alteratio.

Si Melancholia & Mania è bile proueniat.

QVod si in atram bilem, mordax & acer ac bilosus humor ex adustione & mala temperie migrarit, quanq́ʒ sanguinis uideat̃ afflictio, non tamẽ cum risu imaginationes, quas φαντασίας Græci dicũt, ingruunt, sed per circuitũ cõtra grauissimis & Maniæ paribus impetunt paroxysmis. Quo circa principijs illico obstandũ est: Nam si diuturnitate radices altius egerit in deterius mutata morbi natura, nullis medicamentorũ præsidijs neqʒ emendari, neqʒ uinci aut extirpari poterit: uerũ perseuerat sui semp̃ similis, & ceu postliminio semper per interualla regredit̃. Neqʒ enĩ Mania quicq́ʒ aliud est, quã μελαγχολία intensa, nisi quòd illa affecti quicquid in mentẽ uenit perpetrant, & quicquid in buccum uenit effutiunt.

Notæ melancholiæ ex acri & mordaci bile aut sanguine prouenientis.

DEpræhendes porrhò Melancholiæ malum, neqʒ ex sanguinei, neqʒ ex biliosi humoris uaporibus, ad cerebrum delatis, prognatã, sed utriusq́ʒ potius bilis acrimonia & mordacitate cerebrum occupante, quoniam facillimè, ut docuimus, ita affecti stomachantur, ac furiunt. Quod si qui affligitur temperamentum sortitus sit natura calidum, & aridum, uirilisq́ʒ ac mediæ fuerit ætatis, & nutricatu admodum calorifico, & acriore uictitarit, quin & aër ipse calidior, aridiorq́ʒ est, tum liquidò biliosum humorem in atram bilem alteratum, constat. Semper quippe facile humores permutant̃, & alius ex alio qualitatem promptè accipit. Cõmutantur itaqʒ biliosi humores diutina genij defraudatione, ieiunióue, ferculorum acrium, & salsorum frequẽti usu, longaq́ʒ ac multa sollicitudine. Sanguinem uerò pariunt crebra uini ingurgitatio, plurimi alimenti epulæ, balnea intẽpestiua, è quibus utiqʒ in duobus singulis humorum nascitur accumulatio, proinde ex utrisqʒ humorũ quoqʒ proueniũt symptωmata: siquidem interdum risu, nunc sæuis affluunt uerbis, efferuntur quidam & agitantur hinc inde, & rursum placantur, deinde haud aliter atqʒ morbus, qui ex interuallo, (quem typicum dicunt) ingruit, exacerbationes reuertuntur. Vbi enim cerebrum humore refertum, aut hoc exoneratum seu diminutum fuerit, plerunqʒ uel remissio uel accessio confit.

Melancholiæ ex humorum acore bileue curatio.

QVum igitur admemoratorũ indicũ significationes referendam affectionem putaueris, uel ad quamcũqʒ bilem, sanguini in uenis cõmixtam, officientem humorẽ euestigio exhauri, sanguinẽ ante omnia auferendo, mox cõferenti medicamẽto purgãte. Cæterũ esculentis prius humectantibus & temperatis (concoctionis gratia) exhibitis, bilem pliciendi & expurgãdi uiribus præditũ (quod χολάγωγον Græci quasi bilagiũ uocant) præbeto, ita namqʒ biliosus

humo

humor è cerebro euellitur, & purganti medicamento, præparata iam & quasi
cocta materia, minore negotio, obtemperat. Veluti è diuerso medicaminum
quæ extenuandi, & calfaciendi uim obtinent, auxilia, oblatis itidem ad eandem
prouinciam, alimentis idoneis, conferũt, quibus gelidi & crassi, tenacesq́ humo
res euacuandi sunt, haud difficulter enim hoc modo expelluntur. Quibus uerò
biliosus sanguis mali occasionem dat, ijs humidior (ceu mihi iam pridem dictũ
est) & temperata uictus ratio congruit, deinde medicamentum purgatoria fa
cultate præditum, Picra nempe adiecta scammonio. Sunto autem picræ dena
rij duo, scammonij uerò obuli quatuor, seu plus minusue pro robore languentis
Quod si qui laborat potionem horruerit, in globulos, quæ καταπότια dicunt, un-
decim redigito & deglutiendum ministrato. Quod si ne id quidem hac ualitu-
dine correptus possit, in mollium ouorum luteis celato, atq; in cocleari inijcito
Hoc enim modo ad sumendum infirmus facile inducitur. Quibus ritè peractis
ad se redire plerunq; incipiunt. Lapsis uerò diebus aliquot à purgatione, denuo
rationem uictus ægrotum humectantem præscribito, lauacrum maximè &
quietem, ac denuo, parumper copiosiore dosi, purganti medicamine humo-
res eucuato. Hæc sanè probatur in Melancholia è sanguine bilioso nimium cal-
facto & exusto proueniens curatio. Cæterùm si quis antidotis calorificis uel eiu-
sdem qualitatis purgationibus præsertim hiera ita habentibus subuenire molia
tur, ad maiorem, quam μανίαν Græci uocant, redigãt insaniam, furias, & excan-
descentiam, quoniam inde aridiores & acriores redduntur. Præstat igitur sim-
plicium purgandi (ceu prodimus) uim habẽtium remediorũ usus, à quibus neu
tiquam inflammãtur, & si quando fortè incendantur nimium, humectantibus
escis facile in mediam temperiem reducuntur.

Victus ratio quum in Mania tum in Melancholia seruanda.

Notum est plerisq; nos bene multos sola fermè uictus ratione (paucis admo
dum aliorum medicaminum subsidijs admotis) ab hoc affectu uindicasse
Ptisana. Esto autem, ut paucis expediam, nutricatus eiusmodi. Ptisana pariter cum gra
nulis suis, quum aliâs tum maximè in matutino, hora ortus Solis secunda præ
senti utilitate exhibetur. In prandio autem pisces squammosi & asperi, pulli non
Pisces. syluestres siue gallinæ & aliæ breuiter non palustres uolucres, pectines & echini
Ex holeribus sumatur, Lactucæ, intybum & maluæ, reliqua ad unũ omnia præ-
Holera. sertim brassica & syluestria cuncta uitanda sunt holera. Ex fructibus pepones,
cucumeres, uuæ dulces & ne infinita persequar, utq́ summatim perstringã ma
Frutices. la non acerba, neq; styptica. Ficus quoq; uel omnino interdicendi, uel duo tantũ
aut tres non grossi ac abortiui, sed qui iam probè maturuerunt, Eiusmodi nanq;
accepti nihil queunt officere. Placentæ item omnes, & quæ ex caseo fiunt mini-
mè admittũtur. Illis enimuero singulis biliosum quidpiam inest, & accumulan
tur inde humores adusti. Vinũ ita habentibus cõgruit flauũ & aurũ colore præ
ferens, uerùm hoc quoq; non multum. Quod si id genus uini ad manum nõ sit,
quod caput non tentet, & stypticitatis nihil obtineat, neq; austerum sit aut acre

ne

ne dum potetur capitis dolorem inferat, offerendum est. Carnibus atq; obsoniis quibusuis plenioribus, imagisq; ualidis in ea affectione abstinendum est. Morbo uerò remittente & ægroto iam meliusculè habente, nutricatus tam pedetentim augere paulatimq; fortiora aggredi, expedit. Tutius enim quicquid non subitò, sed sensim offertur: Semperq; commodior est, quæ non præcipitanter fit, ad fortiora transitio. Huiusmodi esto in genere melanholicorũ & maniacorum nutricatio, & si quid fortè particulatim silentio præteritum fuerit, id sanè solers & sagax Medicus suo Marte, ex uniuersalibus hisce, & quicquid ad rem conferre uidebitur, facile coniectabit & depræhendet. Cæterùm non uidetur ullum neq; salubrius neq; præsentius dulcis aquæ balneo, adminiculum, quoniam bilem id maximè digerit, exhaurit, extenuat, & aquarum qualitatibus moderat ac frenat. Vniuersum itaq; corpus calida aqua perfundere, caput uerò tepida modò, & ouorum luteis lauare, conuenit. Tantus porrhò quantus est æger hydrælæo, caput autem rosaceo illiniatur. Aura insuper balnei tepida esto, & adeò temperata ut auream mediocritatem obtineat. Solium quoq; in quo diutilè desidendum est compari modo omni excessu careat. Piscinam etiam inscendere imprimis conducit, atq; ob id quidem nolentem uolentẽ ægrum in hanc quoque ad tempus haud ita breue locabimus, præsertim si iuuenis sit, & calida usq; lauetur. A balneo nõ confestim, quemadmodum antea admonuimus, merum sed calidam undam potent, atq; ita deinde, ceu demonstratũ est, cibari congruit. Prandiũ uerò sumpturo calidam rursum præbere aquulam expedit. Huiusmodi sanè commendamus in hoc sapientiæ morbo uictus rationem perpetuam, si is suam ad calidum humorem atq; adeò feruidam temperaturam referat originem. Neq; ignorandum hic est, ueteres & priscos Medicinæ artifices, in id genus desipientiæ affectionibus cucurbitulas quoq; capiti, summam cutem perterebrare studentes, adglutinasse. Neque defuerunt, quibus hirundinum usus placuit. Nos contrà eiusmod. auxilia, ne tormenta dicamus, quoniam ubi hæc humoris nihil offendunt, longè maiorem ægro intemperaturam & aridiorem inducunt, cane peius & angue fugienda ducimus. Nunquam etenim id genus præsidia, nisi quum materiam infestantem, uiolentiorem & crassiorem iam cerebro impactam cognouerimus, ceu utilia probantur.

Notæ atrebilario sanguine prouenientis Melancholiæ.

Solet uerò magna ex parte huiusmodi sapientiæ morbus quem μελαγχολίαν adpellant, ex acri sanguine perassato, uaporibus inde ad caput exhalantibus animaliq; spiritu inibi permutato prouenire. Indicat autem ueluti digito, frequens præter rationem, qua subinde adficiuntur, mœsticia, animiq; desponsio tot summi diei conclamatorum inuocationes ut nullum fermè sit notum frequentius, tot etiam metus, eiusmodi mentis alienationem ex melancholici humoris fumo profectam. Præterea quod identidem eo malo affecti temerè illacrymant, mortaliumq; commercium effugiunt, solitudines quærunt, ami-

cos atque intimos etiam necessarios oderunt, eorundem cõuersationem horrent & falsa de ijs suspicantur, adeò ut non solum nihil solatij, quo illi oblectamentũ atque leuamen machinari certatim contendunt, admittant, sed ita calumniantur nonnunquam, ut insidiarum eos insimulent, perinde atque ei essent, qui studerẽt ipsis mortem infligere, enseque adacto, uenenóue exhibito uitã eripere. Hæ quidem & innumeræ eiusdem farinæ imaginationes ac phantasiæ melancholicum humorem cerebrum occupantem, umbræ modò comitantur. Sunt etenim in eo malo constituti, qui se testaceum esse uasculum sibi persuadeant, quidam uerò coruum, nonnulli Gallum gallinaceũ, adeò ut brachijs, axillis'ue ceu alis, corpore percusso, rauca uoce eiusdem animantis cantũ æmulentur, aut corui instar crocitent. Nec desunt quibus persuasum est, se cælum hoc quod sibi uidetur incũbere, suis seu Attlanticis humeris fulcire, summaque formidine tenentur, ne si ipsi se subduxerint, fore ut è sublimi in terram uastus ruat Olympus. Isque non solum

Historia. se, sed uniuersum simul genus mortalium opprimat. Nouimus quippe fœminã ipsi eiusmodi phantasia obrutam quæ pollicem tam arctissimè constringebat, ut nemo digitum facile posset corrigere, affirmans se uniuersum orbem sustinere ne decidat, aut uertatur. Nam si (inquit) fractus illabatur orbis, homines ferient ruinæ. Quin & alios complureis compari modo affectos cognouimus, uerũ de singulis mentionem facere superuacaneũ sit. Satis fuerit Pœoniæ artis haud imperitis artificibus ex eiusmodi notis & id genus alijs, si usu ueniant, hoc desipientiæ genus sine febre, ex nigra bile ad cerebrum exhalante citra cõtrouersiam manare, liquidò olfacere.

Præsentanea Melancholiæ præsidia.

Habet quandoque præter alias causas, id malum occasionẽ præcedentem, animi dolorẽ, profundamque tristiciã cum sollicitudine coniunctã, aut quamcunque aliam mẽtis affectionẽ. Inter huiusmodi igitur impressiones & uestigia sensus, quas φαντασίας dicunt, studiosè attendendum est, cum ratione ne, an cũ alia

Historia. occasione subitanea facta sit alteratio. Nostratem quippe mulierem uidi, quæ melancholiæ malo repente obruta, inter dormiendum anguem se deglutisse cõtendebat. Ciens tum ei uomitionem, anguem extinctum, pelui, qua uomitum excipiebat, clandestinè inserendum curaui, quem simul atque conspexisset melancholica, euomuisse rata, omnem suspitionem posuit, & quoniam ex animi dolore & mœsticia in id dementiæ malum inciderat, lætitia superueniente illico nil

Alia historia. aliud faciens, salua euasit. Fuit item alia, quam equidem noui, egregia certè matrona, quæ quum insano amore maritum prosequeretur, Melancholiam incurrit, quòd maritus peregrè lentus, ultra promissum tempus abesset. Quicquid enim interrogata respondebat, aut ipsa ex alijs uiduata sciscitabatur, bile mota iratior excandescebat. Et ne singula persequar, nihil nõ cum stomacho & quasi furijs exagitata designabat. Ea sanè huiusmodi curationis modulo uindicata est. Auspicatisumus medendi rationẽ à pharmaco expurgãdi facultate prædito (qđ καθαρτικόν Græci adpellant) præsertim Hiera, id est, sacra Galeni, quoniã ea diuersi

uersi generis humores citra omnem molestiã & absq; tumultu profligit. A purgatione itaq; denuo accuratè cõtemplanda languẽtis ratio est. Si mentẽ eiusiã meliusculè habere & nõnihil emendari conieceris, mœtus & tristicias animi temerarias eleuari & pulchrè temperari, planeq; ad se tandem animũ ceu postliminio reuerti credito. Neq; transeundum statim ad aliud medicamentũ est, sed eodem denuo utendum medicamine purgatorio. Nam qui in eadem medendi ratione cõtumaciter persistunt, exactius ab hoc malo uindicanť. At si semel atq; iterum pharmaco Hieræ exhibito ne tantillum quidem profeceris, neq; affectionis molestiæ, neq; phantasmata quicquã comminuunť, tunc demũ ad potum qui ex lapide Armenio constituitur deueniendum censeo.

De lapide Armenio.

Haud itaq; nos fugit, quod prisci medicæ artis ꝓfessores candidum modo ueratrũ in hac mentis affectione porrigebant. Neq; enĩ ullo unq; alio medicamine purgãte melancholiæ mederi posse arbitrati sunt. Nobis sanè ueratrũ album cãdidis ut aiunt, equis Ἀρμένιος λίθος hoc est, Armenius lapis bonitate præcedere uideť, si ex eo conficiatur, ut debet, potio. Quod utiq; præsidiũ nostra ætate, nuper admodum compertum est. qua propter à ueteribus medicis minus celebratum. Sed à nobis & alijs cõpluribus feliciter usurpatũ ueratri usum, propter discrimẽ antiquauit. Lapidem uerò Armeniũ qui uiribus & energia, sat scio helleboro nõ cedit, quoniã omni uacat periculo, & molestia caret, nõ iniuria prætulimus. Habet aũt is nõ tam per inferna q̃; per superna uim purgandi minimè ficulneã. Ad quẽ usum etiã illotus adhiberi debet. Exhibenda aũt sunt, iusta dosi plus minus, pro robore quidem languentis, grãmata terna siue quaterna. Cæterum cõsideranda est etiã hic, sicut perpetuò, à medicis humoris negotiũ & molestiam facientis moles seu quantitas. Atqui si res ipsa euacuationẽ delinquentiũ humorũ per ægrotãtis superiora, nõ postulet, uerũ per aluũ modo inferiorem deiectionẽ efflagitet, lauandus sanè exactius ac sæpenumero uel quinquagesies usq; Armenius est. Vbi ad unguẽ hoc modo lapis Armenius fuerit præparatus, tñ abest ut uel tantillum cruciatus, angoris ue inferat, ut citra potius omnẽ noxam & molestiã quoq; haud difficulter atram bilem tam exactè euacuet & radicitus exhauriat, ut breui melãcholicũ pristinæ sospitati restituat. Offeranť aũt loti lapis una datione diobuli quinq; aut sex: uel pro re nata etiã plures in aqua calida. Quod si una purgatione non satis profecisse duxeris, alteram, si uideť expedire, confidenter aggreditor. Neq; enĩ nisi uim calorificam aut nimium siccatoriam, neq; amaroris quicquã, neq; ullum deniq; iniucundum odorẽ aut aliam breuiter qualitatem, quam homines delicati medicamẽta, nescio quibus nominibus, horrentes, admittere non possint, habet. Sunt etenĩ non pauci qui medicamentum in potu sumere omnino auersantur. Pleriq; sumptum iam medicamentum, nolentes uolentes, euomunt. Proinde Medici fuerit ingeniosi officium, arte tractare homines, medicaminum præsidia inserendo, puta concinnatis ex lapide Armenio loto catapotijs (quas uulgo pilululas dicũt) admixta interim

magna Picræ hoc est Amaræ parte, aut aliis quibusdã quæ purgationẽ promouendi & opitulãdi potestatẽ obtinẽt, uerbi gratia ad hũc modũ formatæ pilulæ.

Pilulæ Hieræ.

Sumito Picræ, epithymi, agarici singulorũ obulos octo, lapidis Armenii loti unciam dimidiam, scãmonii scrupulos quatuor†, gariophyllorũ obulos duos. Cæterùm ex recentioribus quidam ita (ut eorũ monimenta testant̃) eiusmodi globulos cõponunt. Accipiunt etenim Picræ, epithymi, Agarici, Armenii lapidis lauati, uniuscuiusq; diobulos quatuor, scãmonii scrupulos duos, gariophyllorum grãma unũ Contundito singula de more, & redige in pilulas cũ melle rosaceo (quod ῥοδόμελι Græci uocant) uel succo mali medici. Dosis uerò esto, ad minimũ scrupuli duo. Sciendũ uerò est quod hæc catapotia stomacho robur inducũt. Pariterq; multifarios & diuersi generis humores præcipuè terreos, atramq; bilem citra angustiã, ceu memoratũ iam pridem est, deducũt. Neq; est quod in eius lapidis usu uel in potionibus, uel in globulis, dicto modo exhibitis quicq; periculi speres, quoniã neq; strangulatũ aliquẽ, neq; animi deliquia more ueratri candidi inducit. Vacat item usus eius ea qua ob præuocationẽ uulgo angimur solicitudine, quæ hı̃c loci refellere superuacuũ est. Hæc modo in præsens quæ Armenio sumpto ꝑagenda sunt, memoratiõis gratia recẽseamus, perinde atq; in aliis magna ex parte purgãtibus medicamẽtis solennibus agere solemus, ubi uel plus satis uel minus q̃ res postulet, languentes purgatoriis medicaminibus sumptis euacuũtur. Quò circa ei quẽ partius euacuatũ censes, mulsum potui dato (Est uerò id uinũ melli, ut medicorũ scolæ loquunt̃ concorporatũ, qđ Græci οἰνόμελι & μελίκρατον adpellãt) Deinde succo ptisanæ, panéue ex iure nõ ita multo oleo participãte in quo pullus columbinus, quẽ pipionẽ uocant, uel alius pullus quispiã elixus sit nutricato. Si aũt nimis larga ac supflua facta fuerit purgatio, ita qdem ut cõuulsiones quoq; superueniãt, quod sæpius quidẽ usu uenit, quũ nõ talia expurgant̃, qualia purgari oportet, eò q; temperaturæ sunt aridioris & neruis admodũ imbecillis. Cuius ergo in balneo magna aquarũ ui fouendi, liberaliq; hydræleo illiniendi subinde sunt. Panẽ insuper mero aut omphacomelite, aquáue gelida maceratũ reprimẽdi gratia porrige. Quod si ὀμφακόμελι sumere non detrectet patiens, multò plus q̃ frigida præsidii id afferet. Congruũt insup atq; conducunt magnificè Mela, mala Punica & pira ante alias escas oblata Accõmodati sunt item uẽtriculi pullorũ. Vbi uerò languentẽ refotũ cibo iã refeceris, quietẽ illi conciliato, & somnũ cieto & dormire iubeto. Viribus deinde corporis instauratis in balneũ necessariò inducit̃, aërẹq; tẽperato, ꝓcurato diutius inibi non tam in solio q̃ in natatiõe piscináue morari præcipito. Postq; aũt syndonibus crudis ac asperis abstersus atq; probè undiq; inuolutus fuerit, denuò cõfestim eidem panẽ uino aut omphacomelite maceratũ, quantũ satis est edendum præbeto. Reuersus aũt in domum quiescat facito. Solet enĩ plerunq; ita somnus hisce irrepere. Sumpto nanq; purgante medicamẽto, magna parte uiribus ac ratione magis destituunt̃. Robore dein utcunq; instaurato, maturè

ad

ad ea quæ ex longo tempore cõsueta sunt, & ad amicorũ consortia, hominumq́ frequentiã, reuertendum. Quod si neq; aliena diceret, neq; absurda responderet liberalius ac plixius etiã cibare cõuenit, perdicibus, gallinis, phasianis, non adeò obesis & auiculis cõsimilibus. Vitandæ sunt enixæ uolucres cunctæ palustres. Pisces item exceptis squama intectis, quos uulgò dictitãt aspratiles. Iacto aũt iam ceu fundamẽto esculentis succi inculpati, utendum est post triũ aut quatuor dierum spaciũ oleribus. Verbi caussa, intybis lactucis, malua, asparagisq́ ex oleo, sed ne quid nimis. Crambe uerò hoc est Brassica una cũ omnibus quæ atrã bilem & acrem humorẽ pariũt. Cuius farinæ sunt eruca, sinapi, allium, carnes bubulæ imprimis atq; ceruinæ, omnis farina, panis furfuraceus in eduliis, liquatum pingue admodũ atq; uetus uinumq́ austerũ, ne per somnia qdem admittenda sunt. Adhunc itaq; modum rationẽ uictus & balnei usum uel mordicus obseruare oportet. Loci præterã seu regiones identidẽ uertendi sunt. Parentes ac cæteri propinqui, familiaresq́ & amici inuisendi. Quisquis in hac affectiõe cõstitutus monstrata ratiõe, puta medicamẽtis purgantibus, frugi & innoxij succi cibarijs reliquaq́ uictus ratiõe uniuersi status corporis corroboratus fuerit, melãcholiam pariter & maniã grauissimos morbos facile effugiet. Quod si quæ mali reliquiæ, medicaminibus (quæ recidiuas facere consueuerunt) inexpugnatæ relinquũtur adeò, ut inde etiãdum impediat̃ ratio, neq; uultus emendet̃, Iouis expectata clemẽtia, quod est aëris temperie. Denuo ordine cuncta quæ prædiximus medicamentorũ auxilia ab ouo, quod aiunt, usq; ad mala aggredior, sensimq́ adhibeto tãtisper dũ pristinæ adamussim restituat̃ salubritati ægrotus. Cæterũ si his ritè peractis malum, per se difficilis curatiõis nõ cesserit, aut medicaminũ præsidia ne sentiat qdem, ægritudinẽ tanq̃ immedicabilẽ & deploratã relinque.

De uitijs ac morbis ini, urijsq; luminum Caput XXIII.

Voniam in tribus iam olim alijs huic rei consecratis uoluminibus de oculorum ægritudinibus ac uitijs satis superq́ pertractauimus, quibus uidelicet notis luminũ incommoda facile depræhendantur, quæ sint eorundem caussæ, quæq́ singulorum medelæ, multifaria item collyria, rationem adhibendi debitam, & conficiendi deniq; accuratè tradidimus modum. Proinde non temerè in præsens strictim & summatim modo de his uisum est differere, quo huius uoluminis lectoribus consulam, ne sursum uersum currẽdo, cogant̃ in alio nostro codice ægritudinũ oculorũ curationẽ, breuiter quæcũq; ad eorundẽ uitia sint accõmoda quærere. Studendũ igit̃ imprimis medico ut singulariũ quæ oculos infestare solent ægritudinũ notas innumerato habeat, deinde demũ qua succurrere methodo possit dispiciat. Sumamus nunc itaq; initiũ à narratiõe laborũ qui oculos solenniter afficere consueuerunt. Nulla etenĩ alia corporis affectio tam intensis doloribus pacientẽ excruciat, atq̃ cruciatus luminũ. Pius ergo & uerus artis Apollineæ artifex, totus ante omnia in hoc est ut omnibus intẽtus neruis oculorũ cruciatui subueniat. Quo circa ubi intẽsissimis & nõ tollerãdis doloribus infestant̃ oculi, caueat medicus, ne multo

rum more, collyrijs statim stuporẽ inducentibus quæ Græci dicunt ναρκωτικὰ uti uel in animũ sumãt. Pleriq; enimuerò quũ curationẽ ab illinitione, iniectiõue opij essent auspicati, multò uehementiores cruciatus induxerũt, ne dum dolores placauerũt. Consideranda est itaq; penitius contẽplandaq; causæ mali qualitas, & unaquæq; adamussim perpensa, singulis dolorũ speciebus singulis medẽdi rationibus, pspicere expedit. Neq; eñ una tantũ existit occasionis qualitas, sed cõplures & multipharíæ. Prouenit nanq; nonnunq̃ ex sola, quæ affatim oborta est, materiæ copia oculorũ cruciatus, quandoq; ex qualitate, nõ raro ex utrisque puta qualitate & quantitate iuxtà. Quoniã interdum ingruit affectio ex solo qualitatis humoris alicuius uitio, quũ uidelicet humor prauus quidem est ualde sed minimè multus, nonnunq̃ ecõtrariò, quandoq; utraq; ratiõe pariter. Diligenter itaq; pspiciendum est, unde nam quod redundat, in oculos, ex solò ne capite, an ex uniuerso corpore, manet, mox per arteriásne, an per uenas, siue per utraq; hæc cõceptacula, in eum sese locũ recipiat: Deinde cuiusmodi sit illud περίττωμα, hoc est superfluũ, utrum ex atro humore sanguineo an bilioso, pituitosóue aut melancholico, natũ sit. Num flatus huc meat seu spiritus, an solus sit, qui negotiũ facessit, an comitẽ collegãq; habeat, humor. Potest eñ unicus humor oculos petens inflammationẽ (quã φλεγμονὴν uocant Græci) eiusdem partis & dolores intensissimos efficere. Duo simul copulati, nõ dolorẽ modò sed & tumorem concili ant, unde caussarũ discrimẽ nascit̃. Quare singulis earum singula sunt medicamentorũ auxilia à medico solerte necessario adhibenda, & singillatim uniuscuiusq; adflictionis notæ & accuratius perpendendæ.

Notæ sanguinei humoris inflammationem oculorum generantis.

Aspectus itaq; inflamatiõis, quæ Phlegmone Græcis dicit̃, liquidò & tanq̃ digito tibi demõstrabit, influẽns ne sanguis eiusmodi abcessum qui oculos occupat, procrearit. Rufo nanq; colore omnia & sanguineo tincta sunt. Suffundit̃ etiam uultus ipse rubore, alteq; turget, sanguinis receptacula elucent clarius atq; infarciuntur, grauitas sentitur, solitæ functiones cunctæ segnius absoluuntur. Quod si lacrymæ neq; mordaces neq; acres uidebuntur, longè id euidẽtius sanguinei humoris, phlegmonem efficientis, indicium esse iudica.

Phlegmones oculorum è sanguine ortæ curatio.

Quando tibi iam ex dictis indicijs euidenter constat phlegmonẽ oculi ex sanguineo humore scaturire, uenã capitis quã Græci κεφαλικὸν nominant affatim scalpello adacto incide. Vbi uerò bilis & acer humor sanguini confusus uidebitur, post sanguinis detractionem medicamentum etiam, purgandi uim habens adhibe, & collyria interne quæ phlegmonen dissipandi facultatẽ habent inijce. Cuius ceræ nonnullas equidem nobis σκευασίας, hoc est compositiões, aut confectiones, condituràsue tradam. Fons itaq; huiusmodi adplicanda sunt medicamentorum præsidia. Lac humanum admixto oui croceo, oleoq; rosarum extrinsecus illinito uel superinducito, præter eñuero q̃ quod id dolorẽ placat ac

sedat, magnã quoq; discutiendi flagrantes, ne igneas quoq; dicam, oculorũ inkensiones, potestatẽ obtinet. Parem atq; eãdem etiã potentiã uiolæ herbæ folia, sortita sunt. Quum uerò dolor, citra grãdem phlegmonẽ, aut absq; immani tumore, infestat, optimè conducit crocus adiectis micis panium & luteis ouorum. Parem commoditatẽ palmulæ quoq; præstant. Cæterũ simul atq; fluxus praui & noxij humoris qui oculos tentat, (sic enĩ ῥεῦμα interpretor) exiccatus repressus'q; fuerit, beneficio sertulæ Campanæ & croci. Glauciũ quoq; & ouorum lutea, elixa, oleo'q; rosato pmixta si imponant̃ cruciatus leniunt. Mitigandis porrò medendis'q; doloribus & maximis oculorũ, (qui ex copiosa distillatione cum tumore, rubore, difficili motu, pungenti'q; sensu fiunt) inflammationibus, quas Græci ἐπιφορὰς cognominant peraccõmoda, hæc est, confectio. Rosarum aridarum unciam dimidiatã, croci denarium pondo duûm, lacrymæ papaueris quã opiũ uocãt, denariũ pondo unius, defruto in quo sertula campana fuerit elixa, excipe, & quũ res poscit, utere. Nũc nobilissima collyriorũ exequar.

Collyriorum demulcentium dolores oculorum qui ex sanguine & inflammationibus oriuntur uariæ compositiones.

Aduersus ergo oculorum inflammationẽ foris eiusmodi, quæ pertractauimus, utendũ est cataplasmatis. Linimenta deinceps sunt seriatim describẽda. Inter quæ ignorandũ non est, quod doloribus cũ inflammatione coniunctis, collyria astringẽtia quæ demulcẽdi & mitigandi potestatẽ habẽt sunt necessariò imprimis admouenda. Ab hoc, placatis reprimẽtia sunt adplicanda; postremò concoctis iam humoribus malis ac noxijs, expellendi facultate prædita (quæ ἀποκρουστικὰ Græcè dicuntur) usurpare conuenit. Styptica nanq; collyria facile sustinere possunt languentes incensa remissa parum & laxata phlegmone & tyrannide ipsius è medio sublata.

Collyrium dolores leniens Trypheron quod est delicatum, his qui nullum uellicans & mordax medicamentum pati queunt, comprimis'q; affectionibus, quæ nondũ per longas cõualuêre moras, utile.

Haud sanè pœnitendum oculis collyriũ præstat Cadmia cremata, lacte'q; hominis extincta, lota'q;. Cæterũ multò mihi præstãtius uidet̃, ut neuti'q; usui accommodet̃ prius'q; probè fuerit primo lauata, deinde extincta. Sumito ita'q; cadmiæ lotæ, combustæ lacte muliebri extinctæ unciam unam, cerussæ (quod ψιμμύθιον Græci dicunt) lauatæ uncias duas, croci denarios treis, opij denariũ unum, lacrymæ tragachantæ denarios treis, aquæ cælestis quantũ satis est, inter utendum uerò oui alborẽ adijce. Cõfert hoc collyriũ ualde oculorum pustulis, quas φλύκταινας Græci cognominant, & est collyriũ ἁπαλόν, hoc est delicatum, molle'q; seu tenerũ ac minime mordax. Potest tamen cadmia per se quoq; lota, cremata & lacte humano extincta, salubre collyrium præstare.

Aliud collyrium generosum.

Aliud qđ nos solẽni usu & experiẽtia cõprobauimus phlegmonas admodũ incẽsa cũ intẽsissimo dolore, mirificè citra omnẽ uellicationẽ demulcere

& mitigare. Habet autem illud cadmiæ combustæ, & cum mulieris lacte extinctæ denariũ pondo quinq; cerussæ unciã dimidiã, bullæ (quæ πομφόλυξ Græcè uocat) uncias duas, lacrymæ papaueris unciam unã, lacrymæ tragachantæ denariũ pondo tres, aquæ pluuialis quod res postulat. Aliud collyriũ adprime utile, & simplicis cõfectionis. Constat ex amyli uncijs sex, cerussæ uncijs nouem, opij uncijs duabus, commeos quadrante, aqua cælesti sufficiente.

Collyrium Paragoricum.

Aliud collyriũ παρηγορικὸν quod est dolores demulcẽs & auxiliũ præstans optimum & soporiferum. Cuius cõfectio hæc est: Accipe cadmiæ tostæ, & lacte asini extinctæ uncias undecim, cerussæ librã unam, glebæ asteris (quæ Græcè γῆ ἀστὴρ adpellat, id est terra syderis) uncias duas, tragachantæ lacrymæ, mandragoræ, amyli hordeacij, cauliculi lactucæ, cremoris succiue commeos uniuscuiusq; uncias duas, papaueris lacrymæ cũ denarijs duobus unciã unam, ouorum tenuiũ albuginum, quod satis est.

Collyrium Spongiacum ualde anodynum.

Collyriũ aliud perquã utile, cui inditũ est cognomentũ Spongia, uehementissimos dolores ocyssimè leniens. Constituit id quidem ex amyli, cerussæ singulorũ uncijs quatuor, opij scrupulo dimidio, cõmeos uncijs duabus, aqua pluuiali sufficiente. Quum uti uolueris adijce lac muliebre.

Collyrium Philonis.

Psymithij abluti cinerulæ, commeos, opij combusti cuiusq; æquales portiones, aqua uel alio liquore excipiuntur.

Collyria apocrustica, id est, reprimendi, & repercutiendi uim habentia, quæ à Græcis, etiã à remonemera (quod est uno die dolorẽ sedantia) dicuntur.

Collyria quidẽ discutiendi pariter & reprimẽdi facultate prædita, quæ maturè citra morsum, oculorũ cruciatus etiã illitũ abscindere possunt multipharia existunt. Quædam em̃ illita uel aliâs superinducta statim auxilo sunt. Cuius rei gratia nõ adeò robustis, sed ficulneis, ut ita loquar, uiribus præditis, inungunt talia, crebriusq; in lucis oculorũ perturbationibus quas Græci γλαυκοφθαλμὰς & γλαυκώματα nuncupãt. (Sũt aũt ea oculorũ uitia crystallinũ humorẽ in glaucũ & aquosum colorẽ uertentia) tenellas item natura & molles carnes sortitis (quos eadem gens ἁπαλοσάρκους nominat) maximè uerò fœminis. Sunt aũt eius classis collyria, medicamentũ quod uocat Lycium, & quæ ex croco, & glaucio constituunt (quod glaucinũ adpellãt) collyria, quorũ descriptiones deinceps bona fide tradã. Ceterũ ijs qui ualido ac robusto sunt corpore, & in affectionibus longis, (quas χρονικὰς Græci, id est diu perseuerantes dicũt) in oculis itẽ firmioribus & nõ imbecillis & breuiter in cũctis dura carne natura preditis uehemẽtiora adhibere dat collyria, uerbi caussa δι᾽ οἴνου hoc est ex uino cõdita metallicon, aromaticon, quæ deliccãtis & calfactoriæ naturæ sunt. Eiusmodi igit sunt collyriorũ discrimina. Nos quidẽ in presens primo sup his quæ mediocrẽ reprimẽdi potestatẽ hñt, uerba faciemus. Secũdo uerò loco de illis quæ maiore

obturandi

obturandi, stypticandiq; facultate prædita uehementius reprimunt.

Collyrium expellendi & repercutiendi uim obtinens mediocrem.

Monemeron (quoniam uno die dolores mitigat) nec non & τὸ μηδιακὸν & diarhodon quoq; cognominatum. Illitum nanq; aut superinductum cum oui albore mixtum & elotum extẽplo reprimit. Confert insuper tumoribus oculorum ex destillatione cum inflammatione factis, quas ἐπιφορὰς Græci dicunt. Acutis item & noxijs fluxibus, qui ab eadem gente ῥευματισμοὶ appellantur succurrit, & cicatrices ueteres expungit, quas sanè mundat & expolit. Redacto autem eo in puluerem, collyrioq; inde cum ouis concinnato, uti solenniter consueuimus ipsi. Accipit autẽ Sarcocollæ, glaucij, croci, lacrymæ tragachantæ cuiuslibet & denarij pondo unius, aquæ pluuiæ quantum satis est.

Collyrium Diarhodon, hoc est ex rosis, ad eadem ipsa perquàm accommodum, & sæpius exploratum.

Rosarum uiridum (molliúmue) denarium pondo quindecim, croci denarium pondo duodeuiginti, lacrymæ tragachantæ denarium pondo septẽ, opij inculpati neque adulterati denarium pondo duorum, spicæ nardi tantundem, commeos denarium pondo septem, aqua cælesti sufficiente excipiunt.

Collyrium myrrhaticum, & hieraticum effectus admirandi.

Hoc quoq; collyrium potentia cum superioribus fermè cõuenit, nisi quòd efficatius est illis, quoniã noxiorum humorum fluctiones ualentius reprimit. Constat aũt illud ex amyli denarijs uigintiuno, glauci uncia una, sarcocollæ uncia dimidia, croci denarijs duobus, gummi denarijs tribus, myrrhæ denario uno, aqua pluuiali sufficiente.

Collyrium Polydeucon.

Est à me experientia sæpe comprobatum collyrium Polydeucon, quod habet succi rosarum quod satis est, croci denarium unum, sacrocollæ denarios duos, glauci unciam dimidiam, commeos denarium unum, opij unciam dimidiatam, lacrymæ tragachantæ denarium unius. Hæc omnia conduntur & cribantur: cæterùm primo immitte glaucium, mox sarcocollam, ab hoc oppium & lacrymam tragachantæ in succo rosarum dilue, & insuper insere cætera.

Collyrium Mediacum longè optimum, quod simul atq; illitum est pingue egregiè reprimit.

Glauci denarium pondo octo, sarcocollæ denarium pondo quatuor, lacrymæ tragachantæ denarium pondo octo, croci denarium pondo duorũ, opij denarium pondo dimidij, aqua pluuiali sufficiente excipito. Collyrium profectò illud præ omnibus alijs dolores sedat illitum, quod eadem sæpe sepius experientia comprobaui.

Collyrium

Collyrium ex croco confectum, ocyßime dolores placans oculis illitum.

Collyrium Diacrocu.

Habet glauci, aloës, glutini carnis, sarcocollæ'ue, cuiuslibet denarios octo. Quo etiam tuendæ sospitatis oculorum gratia utendum est. Expellit etenim ac repercutit facile quascunq; luminũ perturbationes illitũ, præmemoratis itaq; diebus utere. Neq; longo admodum tempore in eo persistendũ. Nam nisi quis tempestiuè ab eius usu desistat, scabredinem palpebrarũ inducit. Iam uerò collyria μονήμερα adpellata in medium promamus, quæ ualentioris sunt q̃ dicta potentiæ, & maiore obturandi facultate citius reprimunt. Proinde aduersus eas oculorũ distillationes, & inflammationes quæ exulcerationibus uacant, sunt potissimè illinienda id genus collyria. Habet aũt in hunc modum confectio.

Collyrium ex uino confectum inter monemera primas tenens.

Aeris combusti, opij croci, myrrhæ, singulorum denariûm pondo octo, cõmeos denariûm pondo quadraginta, uini quantum necessitas requirit.

Collyrium Tephrion Cyrrhiaonuc quo ipsi sumus sæpenumero fœliciter usi.

Habet cadmiæ uncias duas cum dimidia, æris combusti uncias duas, papaueris lacrymæ, croci uniuscuiusq; unciam unam, acatiæ succi uncias treis, gummi tantundem.

Collyrium Theophilum ad eadem utile.

Cadmiæ denariũ pondo sedecim, croci denariũ pondo sex, myrrhæ denariũ pondo quatuor, spicæ nigræ tantundem, acatiæ denariûm pondo duodeuiginti, æris cremati denariûm pondo sedecim, lacrymæ papaueris denariũ pondo septem, quibus aquæ pluuialis quãtum satis est adijcitur, tãtisper dum fiant unciæ duodecim cum dimidia.

Collyrium aliud nobile Teuástaticon cognominatum.

Conficitur ex cadmiæ acatiæ succi, commeos cuiusq; uncijs duabus, æris cremati, myrrhæ, singulorum uncia dimidia, quæ æquè aqua pluuiali sufficiente coteruntur.

Collyrium Apocrusticon & Monemeron (hoc est quũ reprimendi tum uno tantũ die crudatus uehementes sedandi uireis obtinens) admodum sanè frugiferum.

Stibij (quod Græci στίμμι uocãt & στίβι) loti, cadmiæ curatæ, cuiuslibet pondo denariûm pondo octo, æris cremati & abluti denariûm pondo quatuor, seu octo, aloës denariûm pondo trium, myrrhæ tantundem, succi acatiæ languidi ruboris denariûm pondo duodecim, papaueris lacrymæ (sic enim subinde ὀπίου interpretor) denariûm pondo unius. Quo collyrio medendis oculorum inflammationibus quas ἐπιφορὰς Græci dicunt, ex distillatione noxij humoris prognatis, adhibita uniuersi corporis obseruatione, confidenter utitor.

Collyrium Hermolai, cognomento Magnum.

Prodest etiam id quod habet cadmiæ unciam unam, æris combusti tantundem, spicæ nardi sesquidenarium, croci unciæ dimidium, aloës unciã unam

Lycij Indici denarios duos, succi acaciæ, commeos uniuscuiusque uncias duas & dimidiam, papaueris lacrymæ unciam dimidiam. Quæ omnia ex aqua pluuiali sufficiente contrita, in collyrij formam rediguntur.

Collyrium aliud Hermolai Dialoës, hoc est, ex aloë concinnatum.

Cadmiæ denariûm pondo sex, æris cremati tantundem, myrrhæ denarij dimidiam, aloës sesquidenarium, lacrymæ papaueris denariũ dimidiatũ, croci denariûm unum, acaciæ libra una, commeos tantundem, olei (quo cõpingitur) denariũ pondo quatuor, quibus aquæ cælestis quod satis est adijcitur.

Collyrium mutua præstans nicariæ manus.

Suppetias quasi præsentissimas illud suppeditat omnibus noxij humoris destillatoribus, Chemosi, puncturis, oculorum maculis, lippis, uuæ, quod uitium est in pupilla, acino uuæ simile, quod Græci dicunt σαφυλωμα, Bothrio hulceri, Myoscephalo, uitio muscæ capiti simili, crustulis, ἰοχαρας dictos, & ne quæ sunt infinita singulatim persequar, utque summatim dicam omnibus oculorum uicijs subuenit, experiẽtia ualde cognitum. Est uerò eiusmodi eius compositio:

Aëris cremati denarij quindecim, cadmiæ unciæ duæ cũ dimidia, commeos unciæ quatuor, medicaminis subscripti unciæ duæ aqua pluuiali ad præparationem sufficiente excipiũtur. Præparatur aũt hoc de quo agimus & quod inserendum collyrio censemus pondo unciarum duûm, in hunc modum. Succi centaurij denariûm pondo duûm, defruti Cretici pars una in aula super igne ex ligno uitis ad mellis usque crassitudinem decoquuntur. Inde memoratum iam pridem pondus collyrij conditura insere. Et ubi usus necessitas est, illis qui stypticitatem nequeunt ferre, admixto ouo illinito. Nonnunquã etiã cum aquã conducit. Et principio quidem semper aqueum esto dum inungitur.

Collyrium Pellarium.

Constat illud ex cadmiæ combustæ & elotæ uncijs duabus, succi acaciæ rigidi, myrrhæ singulorum uncijs tribus, æris cremati, loti papaueris lacrymæ uniuscuiusque uncijs duabus, cerussæ quincũce amyli, tragacanthæ, commeos, cuiuslibet uncijs duodecim. Quibus aquæ cælestis quãtum satis est adijcitur. Præstãtissimum illud est, quum ob hoc quòd pinguiter illitum ualde repellit, tum quòd dolores demulcet ac sedat.

Notæ dolorum oculorum qui ex bile, acutoque humore proueniunt.

Plurima insuper habentur inditia, quæ tibi tanquã in speculo dolores oculorum è bilioso, acrique humore prognatos ostendũt. Præcipuum quidẽ illud quod tum hominis uniuersa corporea moles, nõ tam farta quàm prauis succis saburrata uidet. Proximũ uerò lacrymæ defluẽtes nõ solũ hircos qui Græce κανθοὶ dicunt, misere uellicãt, sed genas etiã & breuiter quascunque destillãdo partes attingũt, tanta mordacitate exurere consueuerũt, ut languẽtes ferre uix possint. Neque tñ hisce tantũmodo notis biliosos oculorum cruciatus licet depræhẽdere, sed ex his quoque quæ morbũ antecesserũt quæ Græci uocãt προηγούμενα.

Verbi

Verbi caussa mœroribus quàm plurimis, curis immodicis, solis ardoribus, iugíque insania, & ijs etiam, quæ processerunt, dapibus acrimoniam habentibus. Quibus sanè quamprimùm offeres medicamentorum præsidia, & cõfidenter: fieri nanque poterit, ut illico citra collyrium ita habenti succuras.

Oculorum Bilioso, acríque humore dolentium medela.

Nam quum uniuersum laborantis corpus bilioso humore redundare conspexeris, medicamento bilem proliciente atque educente (χολαγωγὸν uocãt Græci, tanquam dicas Bilagia) totum corpus euacuato. At si biliosus humor oculos duntaxat & nõ omneis corporis parteis plus satis occupauerit, ita quidẽ ut acrimonia quadam infestantur lumina, solum ex aqua dulci conferente lauacrum, languentem ab omni dolore uindicare facile poterit, modò medici præceptis obtemperet, & edulijs uescatur minimè acribus, & mordacitate uacantibus: sumat autem blandiores ac mitiores, quæque succos emendat, & humores pinguiores reddat. Cuius generis sunt pisces orphoidæ, quæ & acerinæ dicunt, & alij pisces durioribus carnibus præditi, carnes suillæ aut inde esculenta

ὑσίτια conferta quæ Græci dicunt ὑσίτια. Ex holeribus uerò probant intybum, & malua. Ex pomis autem mela, melones, uuæ dulces quæ singula ita affectis conueniunt. A ficubus autem in oculorũ doloribus summo opere meo quidem consilio abstinẽdum est: agitandi nanque nõnullam uim obtinent. Mali autem Persici caro potius quàm cortex, unà cum aqua calida expedit. Quod si uinum potare omnino contendant, aurei coloris præbeto, uel dulce Bithiniense, aut quæcũque alia quæ acres humores reddere crassiores & obtundere ualeant. Quod si autẽ dicto audientes esse nõ uoluerint, & præcepta medici floccipendere, quod plærique omnes faciunt homines, sed omniũ præcipue Barbari tum ad collyria quæ mordicatione careant & refringendi atque expellendi biliosos, acrésque humores uim obtineant, necessariò deueniendum est, è quorum numero est, quod proximè sequitur:

Collyrium diapompholygos, id est ex bulla confectum:

Pompholygis (quam in metallicis Rhomani Bullã dicunt) eloti unciæ tres & denarius unus, plumbi cremati & abluti, amyli singulorũ denariũm pondo uiginti quinque, commeos quincunx, aqua pluuiali sufficiente excipiunt. Sũt autẽ pompholyx & plumbum ubi cremata fuerint lauanda tantisper dum spissitudinem exuant, & aqua lympida cernatur. Deinde in mortario contusa & subacta arefiant, postea misceantur per dies aliquot multos, atque ita admisce amylum & gummi quò alligãtur ac coëant. Nam si principio statim amylum inserat & udum fuerit aliquãdiu ocyus acescit. Profectò collyrium illud longè optimum censeri debet, quum in oculorum afflictionibus, tum in alijs quoque ægritudinibus non tam alijs nominibus, quàm & obid quidem maximè, quòd ne tantillum quidem medicaminis quod stuporem ullum inducat, Græci ναρκωτικὸν dicunt, contineat: more aliorum plerorunque collyriorũ, uerbi gratia neque succũ mandragoræ, neque papaueris lacrymam uel id genus alia, quæ à re

ipsa

ipsa dicūtur narcotica, hoc est stupefactiua. Quorum solennis usus semper plus detrimenti adfert humano corpori (nisi quum iactura morti præferenda est) q̄ emolumenti. Quod si diutile iam durauerit affectio uel alioqui diutina, quæ Græcis χρονικὴ adpellatur, medicaminis aliquid uel reprimendi facultate, uel bilem placandi potentia præditum principio adhibendum est, & tum demum diligenti scrutatione consyderandum quæ infestanti morbo potissimè conueniant & præsentaneum præsidium polliceantur. Aliud autem alij adhibitum mensuram docebit.

De obturatione quæ fit quandoq; in oculis & primitus quæ sint eius mali inditia.

Porrhò humores quādoq; in oculis obstructi (quod mali ἔμφραξις Græcis, Latinis opilatio adpellatur) his signis promptè depræhenditur. Venæ quippe oculorū turgescunt & altius sese eleuant, adeò quidem ut sanguineo humore referttæ uideatur omnino. Quin & tensio quædam oculos infestat. Quæ utiq; signa certissimè arguunt crassissimos humores oculis obstructionē induxisse.

Obturationis oculorum curatio.

Siquando citra πληθωρίαν, hoc est corporis plenitatem inflammatio cum obstructione crassi & pituitosi sanguinis orta uideat, non confestim uena incisa scapello sanguinem detrahere, neq; medicamento purgante euacuare expedit. Verùm quorum uirtus ad caput deferri, & obturata ceu obiice loca reserare, & partibus debilitatis eiusmodi robur indere naturæ suæ aptitudine possint, ne deinceps ea quæ negotium facessunt ac lædunt, suscipiant, eis utendum est q̄ primum & quamplurimū. Præsentaneum autem præsidium ita habentibus absq; corporis plenitudine, ceu diximus, fuerit si ante omnia temperato calfaciente & meatus relaxante balneo lauetur ægrotus, & deinde uinum potui detur. Vini nanq; potus quum aliâs, tum ita exhibitus, ad singulas quidem corporis partes maximè uerò ad caput promptissimè defertur, neq; calore modò reficiūt eas, sed extemplò etiam agitat humores meatus constipantes extenuando & profligando, unaq; opera, locis uiribus destitutis eiusmodi robur inserit, ut facile loca obstructa aperiat & quicquid obstiterit è medio extirpet. Verū semper dicto modo cōsyderandum num lauacrum expediat nec ne. Si religio sit uti balneo uiniq; potu, foueatur ægrotus antea aqua calida. Incisa nanq; uena scalpello, neq; quicquā defluxerit rheumatis post lauacrum, certum est nullam subesse corpori plenitatem. Foribus itaq; & calceis & uini potionibus indulgēdum. Quod si fomētatione facta, noxij humoris fluxus fluerit acris, dolorq; increuerit, operæ precium fuerit & necessarium corpus uel sanguinis detractione per uenam, uel pharmaco purgante euacuare: si corpus assidua fuerit satietate obesum uel alioqui fartum, quod Græcè dicunt πληθωρικὸν uenam secare. Si uitiosis succis plenum, quod uocant κακόχυμον, purgante medicamento ciborum onera tollere expedit. Mulso prætereà aqueo eosdem perlinire conuenit, atq; id quidem imprimis cū lippitudo ingruit & excruciātur lumina. Neq; enīuero quicquam est aliud, quod

potentiorē habeat subtiliandi & profligendi lippitudinem, quā aqua mulsa. Postremò probatur etiā usus infusorū clysteriūmue, quæ inflammatiōes possunt per halitum discutere & dissipare, in quem usum possunt etiā glandes confici.

Mulsi uires in meatibus obstructis.

Est uerò ea uis atq; natura mulsi, ut densitatem quæ meatus quandoque obturat, illitū dissecet, & mirabile dictu quàm pulchrè ac breui dolores cōpescat, humores prauos inhærentes, aut flatus dissipando, & euaporando. Verū spiritus discensionē faciens dolorē inferre, præclarè demonstrat, ex eo quod neq; inflammatio, neq; lancinatio mordicitásue, sed dolor duntaxat, distētioq; adeò uehemens ut oculus dissilire, rumpíq; uideat, præsto est. Nos quidē huic malo affecto solo mulso, nihil aliud facientes, neq; ullo alio anodyno adhibito succurrimus, planeq; pristinæ sanitati restituimus. Sunt porrhò nōnulli qui cōstipatis meatibus, detractione sanguinis incisa uena indigent, quidam purgante medicamēto, nec desunt ope qui egent utriusq;, balneo item & fomētis uiniq; potu, super quibus nunc tribus, quod aiunt uerbis, haud negligenter utiq; disseram.

Notæ quæ uel uenam secandam, uel pharmaco purgante euacuandum perdocent.

Proinde si ex redundanti sanguine oriatur oculorum phlegmone cum distensione inflammatur locus cum tumore grandi, & præter naturā rubicundo. Produnt etiā humorem infestantē lacrymæ. Lacrymātur etem plurimū, & lippi redduntur. Si aūt uehementius fit malum, distendunt in profundo intollerabili dolore oculi, ut simul exprimi atq; erumpere uideant, percussiq; sæpius attollunt palpebræ, peruertuntur, & ægrè cōmouent, candidumq; oculi nigrò altius subleuat. Quibus sanè protinus uena incidenda est. Quū uerò pituitosus aut atrebilarius humor mali fuerit occasio, adposito medicamine expurgandus est. Quod quidem ex his notis haud obscurè depræhendes. Si sanguini pituita cōmixta inflāmatio nascat, huiusmodi comitant symptωmata: Colore pariter candorē & ruborē præferūt: ex æquo em pituitæ sanguis & mixtus, paroxysmusque uespere crebrius singulis diebus impetit. Quū uerò biliosus subest humor intensus admodum tactu sentitur ardor, & mordax est ut plurimū, lacrymæ languidè rubent, & modicè flauescunt, & tertio quoq; die fit exacerbatio. Si bilis atra fuerit, quarto die solenniter paroxysmi ingruunt. Cæterū quibus possint indicijs cognosci capite de miserabili pedū cruciatu ποδάγρα uel liquidè docuimus.

De exhulcerationibus oculorum cum inflammatione coniuncta.

Quando hulcus oculū pariter cum inflammatiōe infestat, mixta quoq; curādi ratiōe utendum est. Inflammatio nanq; acopa & mitigatiua desyderat medicaminum auxilia. Verbi caussa Limana & Cygnaria collyria, & quæcunq; conditura ex amylo, cerussa, terraq; astere concinnant. Quod si depascentes fuerint exhulcerationes ex distillationis acredine atq; caliditate, illinito collyrium cui nomen inscriptum est Cygnus. Cuius hæc est compositio.

Collyrium

Collyrium Cygnos.

Cadmiæ unciæ quinq;, lacrymæ trachacantæ unciæ duæ, cerussæ lotæ denariũm pondo quindecim, bullæ cinerulæ (quod Græci σποδωπομφόλυγα dicunt) terræ asteris, plumbi cremati & eloti singulorum pondo unciæ unius, cõmeos denariũ pondo trium, lacrymæ papaueris (ut quibusdam placet) denariũ pondo duûm, albuginis ouorum uiginti, aquæ quantũ satis est. Nobile illud est collyrium & admiratione dignũ. Succurrit eñi maximè oculorũ pustulis, quas Græci φλυκτὶνας dicunt, & exhulcerationibus sordidis & adustis, quas comitant̃ sæpius oculi humorũ omniũ effluxiones, Græci uocãt ἐπικαύματα. Eruptiõi prætereà uenæ ue scissuræ quã eadem gens ῥῆξιν adpellat, & sugillatis, suppurationi ue circa maiorẽ hirquũ Græci ὑπόπυον nuncupant & inflãmationi oculorũ qua utræq; palpebræ peruertunt̃, & oculos malè uelãt, χήμωσιν gens eadem nominat, Albugines, maculasq́; oculorũ extergit, cõprimis aũt hulceribus inflãmatis remedio est. Eiusdem planè cum illo facultatis est collyrium δι' ὀλιβάνου, hoc est, ex thure confectum præcipuè ocellorum chemosi immodicè conducens, cuius hæc est descriptio.

Collyrium Dia Libanu, quod est ex thure.

Cadmiæ, thuris singulorũ denariûm pondo uiginti, cerussæ denariûm pondo quadraginta, lacrymæ papaueris denariûm pondo sex, aqua pluuiali suffiente excipiuntur.

Collyrium Vranion, id est cæleste.

Collyriũ quod uraniũ inscribit̃ nõ est supra modũ calorificũ, quoniã fluidũ. Confert aũt id potissimũ inflatiõibus palpebrarũ ῥῆξι, hulceri rhagoidis tunicæ, quã πρόπτωσιν Græci dicũt, & Staphylomatis, sugillatis quæ ὑπόπυα ὑπώπιαue, diabrosi itẽ & depascentibus hulceribus νομαῖς adpellatis & carbunculis deniq;, anthracibúsue. Est aũt huiusmodi eius cõpositio: Terræ[†] Samiæ tostæ unciæ tres, Pomphyligis uncia una, Cadmiæ crematæ & elotæ, stibis lauati, uniuscuiusq; unciæ duæ, squamæ æris ablutæ unciæ quatuor, lacrymæ papaueris denarij sex, cõmeos unciæ quatuor, quibus omnibus aquæ pluuialis quantũ satis est adijcit̃. Quod si hulceri inflãmatio iuncta sit, lacrymæq́; cõplures destillent, collyria lancinatiõe uacãtia utcũq; reprimẽtia admisceto. Si acritudo fuerit collyriũ διὰ ῥόδων cõfundito, si id caloris nõ habeat satis Hermolai collyrij parũ adijcito, uel modicum hydarij, uel monemerõ, uel Acharistum quorum descriptiones partim tradidimus, partim deinceps memorabimus.

† alias asteris.

Collyrium cicatricibus, albuginibusue exterendis.

Omnia quæ abstersoriã uirtutem habent simplicia, eadem cicatrices spaciosas callosasq́;, quos τύλους Græci adpellant, & albugines oculi crassiores quas nunc οὐλὰς eadem gens nunc νεφέλια indigitat, tollere dicunt̃. Habent̃ uerò huius potestatis species innumeræ, è quarũ classe sunt, Orcitunicæ tam syluestris, q̃ cultis in locis prouenientis succus (uocant aũt eam herbam Græci ἀνεμώνη) oculorũ ulas discutit. Pari modo minoris cẽtauri succus melle adiecto cicatri

ces exterit. Cedrinus uerò liquor eas quæ longiore temporis spatio durauerũt cicatrices emendat. Durities itẽ non sensiles, qui Græce σκίῤῥοι dicuntur, & quæ altius radices egerũt, λευκώματα adpellata cedria extenuat. Aes quoq; per se aqua eliquatum, & ad collyrij instar leuigatum, & alia σμηκτικὰ κολλύρια, uerbi gratia, Rhinarion, Hecatombe, & id genus alia quin & nitrũ oleo perantiquo accuratè tritum & scitè illitum Leucomata expungit. Idem sepiæ ossa cõbusta melle contrita & liquefacta mirificè præstat. Inter collyria uerò egregiè quidẽ sed clementer interim cicatrices exterit διὰ μάμιρα, cuius talis est compositio.

Collyrium dia mamira, hoc est ex hyrundinaria confectum.

Collyrium διὰ χελιδονίου, quod Dia mamira inscriptum est, ualde existis nobile cicatrices exedẽdo. Habet illud Hirũdinariæ herbæ maioris (sic enim mamira interpretor) fimi crocodylorum uniuscuiusq; unciam unam, gutta ammoniaci, thymiamatis uncias duas, myrrhæ troglotitidos uncias quatuor redige in collyrium cum aqua, & ubi usus necessitas est, utere sæpius hoc experimento cognitum est.

Collyrium diazicu

Collyrium quoq; illud permultis admodum malis subuenit, potissimè uerò hulceribus uetustis & malignis, οὐλὰς tollit, ingẽtes cicatrices exterit. Hulcusculis, rhagoidis tunicæ quæ quoniam muscæ caput referunt μυοκέφαλα dicuntur, auxilio est, & ad alia plurima efficaciter conducit, magnamq; meretur laudem. Habet autem Cadmiæ combustæ & elotæ uncias treis cum denarijs duobus, stibij denarios quinq;, spicæ nardi, picis atræ croci singulorum unciam dimidiam, castorei denarios duos, squamæ æris denarios treis, uiolarum unciam dimidiam, æris cremati denarios quinq;, piperis, cerussæ, lycij, succi ficus syluestris, papaueris lachyrmæ, thuris, succi balsami, cassiæ, myrrhæ uniuscuiusq; denarios duos, aluminis scissi denarios quatuor, atramenti lutorij denariũ unũ, commeos uncias duas, & dimidiam succi fœniculi denarios quatuor, uini diluti & bulliti siue factiui quod satis est.

Aliud Collyrium commendatione dignum.

Facit hoc ad cicatrices incarnatas, tenues ægreq; comparentes, quibuscunque adplicatur. Accipit plumbi combusti atq; eloti denarios quatuor, croci denarium unum, commeos denarios duos, spodij eloti unciam dimidiam, squamæ ceris cremati & abluti denarios duos, aquæ pluuiali quantum sufficit.

Collyrium Cyamon.

Cerussæ, salis armoniaci, singulorum denarij pondo unius, guttæ ammoniacæ Thymiamatis unciæ tres, ossis sepiæ sesquidenarium. Hoc reuera stupendæ uirtutis, & sæpenumero exploratum.

Collyrium Nardinum.

Lapidis hæmatitæ combusti & eloti cerussæ crematæ lotæq; æris deusti singulorum denariũm pondo octo, spicæ nardi denariũm pondo trium, folij denariũm

denariũ pondo duûm, croci denariũ pondo triũ, papaueris lacrymæ, quod opiũ dicũt, denariũ pondo duũ, myrrhæ tantundẽ, cadmiæ crematæ & lauatæ denariûm pondo octo, lycij denariûm pōdo sex, cōmeos denariũ pondo uiginti. Quibus adijcitur aquæ pluuialis quantũ conditura postulat. Medet̃ hoc collyriũ cunctis hulceribus ualidis & altius radices iã firmantibus. Cicatrices attenuat, & ingruẽtem humorũ superfluitatem reijcit. Cæterùm qui lancinationẽ morsus instar ferre non possunt, eorum gratia cum hoc mitius collyrium & demulcendi uim habens commiscere oportet, atq; ita quidem, neq; angorem neq; molestiam infert ullam, & redditur omnis noxæ expers collyrij eius usurpatio.

Collyria lancinantia & mordentia oculorum nebulas siue caliginem.

Collyrium Hydarum.

Succurrit sugillatis hypopijs ue & palpebrarum ex uehementi inflammatione peruersionibus quas Græci σχημώσεις adpellant, & ficationibus quæ ab ijsdem συκώσεις dicunt̃, & distillationibus deniq; multis, Hydarum inscriptũ collyrium. Est autem eius hæc descriptio: Cadmiæ denariûm pondo uiginti unius, æris usti, lapidis Armenij seu Indici, aloës, nardi Gallici singulorum† denariûm pondo octo, aqua pluuiali sufficiente excipiuntur. Haud scio equidem, ullum hoc collyrio aduersus hypopyas, chemoses, epiphoras & rheumatismos deniq; aliud præstantius. Cæterùm ubi usus necessitas incumbit reddat̃, aquosum. Quum'q; quieuerint & oculos etiamdum infestet acritudo aliqua cũ multo angore, uini aliquid, & mitioris collyrij alicuius ab initio quidem parum confundito. Pusillo uerò temporis spacio interposito, amplius. Eo'q; solo salutis recuperandæ gratia utere.

Hypopyon in corneao culi mẽbrana fit., cum inibi coit pyon id est ius. Hypopion sub oculo liuor est.

† Aliâs unciæ 8

Collyrium Elones.

Bene hoc sanè medendis hulceribus facit, & cicatrices quibuscunq; illinitur, pertenues maximè & uisum propemodum effugientes exterit. Habet id autem, Plumbi cremati atq; abluti uncias treis, croci uncias duas, commeos unciam unam, squamæ æris elotæ, cinerulæ, quod Græci σπόδιον uocant, lotæ singulorum unciam unam, aquæ pluuialis quantum satis est. Hactenus de his quæ cicatricibus ulisue & affectionibus uetustis succurrere consueuerunt. Referenda sunt insuper & ὀξυδερκικὰ, hoc est quæ oculorum speciem exacuunt, caliginem'q; discutiunt, & quod maius est ætate confectis uisorios spiritus deficientes instaurant, & oculorum aciem obtusam ceu renouatione reparant, suffusiones'q; luminum (quas ὑποχύσεις Græci & ὑποχύματα dixerunt) incipientibus utilissimè illiniuntur. Cuius generis est, quod appellatur Canopicum, cuius hæc est compositio.

Collyrium Canopicum.

Conficit illud ex æris cremati uncijs quatuor, piperis uncijs duabus, cadmiæ uncia una, papaueris lacrymæ tantundem, myrrhæ uncia dimidia, comme

meos uncijs tribus cum uno denario. Quibus omnibus aquæ pluuialis quantũ satis est adijcitur.

De liquidis & aridis collyrijs contra oculorum aliginem.

Liquidum collyrium.

Yγροκολλύριον oculorum hebetudini, quam ἀμβλυωπίαν Græci nominant, pulchrè medetur, & alijs compluribus uitijs præsentanium est remedium. Habet aũt id, Pompholygio illoti cochlearia sex, succi balsamini cochleariũ unum, mellis cochlearia duo, uini ueteris & candidi quantum satis est. Inserenda uerò ante omnia πομφόλυξ est, friata, admiscendum inde ὀποβάλσαμον, ab hoc mel, postremò uinum. Mixtione uerò iam scitè peracta, per triduum acuratè terendum est, tum deniq; uasculo æneo, pyxideue alia aut uitro deponatur. Quando autem usus necessitas est, uel rudicula uel quod satius est uniuersum uasculum agitato tantisper dum inter sese probè commisceatur totum collyrium. Deinde oculis illinito. Factáque digestione oculos aqua calida lauato.

Aridum Collyrium.

Ξηροκολλύριον, hoc est siccum & in pulueris forma collyrium, quo si quis utatur, lumen solis citra noxam aspiciat. Habet aũt Spinæ regiæ, lapidis magnetis, uini colore ad aurũ sapphyrumq; inclinati, achatæ, hæmathitæ, chamæmeli, lapidis candido atroq; colore maculosi, quẽ hierapõpholyga dicunt, bullæ inculpatæ, quæ pompholyx est, lapidis locaphyli, omnia æquis partibus misceto, & in puluerem redigito, atq; ubi usus necessitas est, inungito.

Aliud aridum Collyrium.

Puluis Seueriani. Xerocollyrium cui nomẽ puluis Seueriani aciem oculorũ acuens, & scabredinem eorum quã Psorophthalmiam dicunt, tollens. Cadmiæ unciæ duæ salis Armoniaci sesquiuncia, folij denarij tres, piperis denarij sex, redigant̃ in puluerem & inungantur oculi affecti.

Xerocollyrium cognomento Phôs, hoc est lumen.

Φῶς. Puluis qui nomen obtinet φῶς medet̃ oculis hebetibus, & dentiũ doloribus ac destillationibus quæ ῥεύματα Græci uocant. Constat aũt ex Cadmiæ uncia una, salis Armoniaci uncia dimidia, croci, piperis, singulorum denarijs duobus, folij denario uuo, auripigmenti sesquidenario.

Aliud Xerocollyrium.

Aliud collyriũ aridum perutile oculis scabris, pruriginosis, caliginosisq;, asperis palpebris, & destillationibus antiquis, albuginibus item & unguibus quæ Græci πτερύγια dicunt. Cuius equidem sæpe numero periculum feci. Cadmiæ latioris combustæ in pane denariûm pondo quatuor, salis Armoniaci denariûm pondo unum, croci denariûm pondo octo, piperis denariûm pondo duûm, arsenici loti tantundem. Redige in puluerem corneæ membranæ oculi quã Græci κερατοειδῆ dicunt, illinito. Porrhò medendis hebetibus oculis, & suffusioni-

sionibus incipientibus: Baccarum lauri mundatarum grana uiginti terantur in urina impubis & nondũ in Venerẽ congressi pueri, & cõmeos denarijs duobus. Atq; his quidem qbus cataracta defluit, cũ lotio: cæteris uerò cũ aqua illinito.

Aliud Collyrium.

Fel Hyenæ, cicutæq; succum, unà cum melle illinito, & mirificum uidebis effectum.

Aliud Collyrium.

Benefacit etiam oculorũ iniurijs & affectionibus collyrium factũ ex felle perdicum, & succo fœniculi cũ melle, si illiniatur. Summopere etiam prodest collyrium Calesaron, neque ad amblyopiam solum, & incipientem oculorum suffusionem, quæ Græcis ὑπόχυμα dicitur, uerùm ad tyllosin etiam id est in callum indurata crassitiem discutit, & ueteres albugines exterit.

Aliud ex felle Aquilæ.

Succurrit etiam eiusmodi oculorum affectionibus collyrium ex felle aquilæ si per se friatum, cum melle illiniatur.

Aliud Aridum collyrium.

Est insuper alius quoq; puluis contra auspicantem oculorũ suffusionẽ factũ, qui constat ex ueratri candidi uncijs duabus, piperis uncia dimidia, guttæ ammoniaci thymyamatis hemidrachmio, succi raphani quantũ satis est. Quæ omnia simul conteruntur acuratè, & exiccantur, atq; tum denuo in leuorem friantur. Vsu illud omnium efficacissimum & imprimis suspiciendum conspicit.

Lusciosis medendis collyria.

EST præterea oculorum uitium quod Græci νυκτάλωπα, quasi acrem uespertinam dicas, cognominant. Latini eo malo affectos Nuscitiosos pariter & Luscitiosos adpellant. Cui medetur sal nitrum cum aqua ueteri leuigatum & adhibitum. Fel hircinum cum melle illitum. Fimus præterea crocodyli tritus cum melle & illitus, nocturna hac cæcitudine paucis diebus liberat. Succurrit etiam iecur hircinum, si ex eo dum assatur ichora colligas, & inde lumina perungas: facit idem hepar ipsum commanducatum. Quin & uapor decocti iocinoris apertis oculis haustus nyctalopem sanat.

Albuginibus tingendis & Leucomatis.

TIncturæ Albuginum & Leucomatum conducit nepetæ, spinæ nigræ Aegyptiæ, gallæ Asiaticæ uniuscuiusq; uncia dimidia cum aqua liquata atq; adhibita.

Collyrium Trachomaticon eminentes palpebrarum carnes attenuans.

Accipe Cadmiæ uncias duas, lapidis hæmatitæ, aluminis scissilis singulorũ quincuncẽ, æris usti uncias duas & dimidiam, floris æris unciam unam, papaueris lacrymæ denarios treis, seminis papaueris uncias duas, commeos Ara-

bici uncias quatuor. Terito autem semen papaueris, & succo expresso redige in collyrium, & utere. Cæterùm qui nam modus utendi sit in palpebrarum scabricitate, quod τράχωμα Græci uocant, obserua. Quod si oculi hulceribus, & palpebræ trachomatis infestentur, præstat palpebras uersas chirurgico instrumēto spathamela, ficiue folijs perfricari & radi. Nōnulli testa sepiæ, aut locusta asperiore tondere malunt. Sunt qui collyrio de contrito pumice concinnato atterant & subradant, & in ordinem redigant palpebras, scabriciemq; extenuat. Quod si memorato collyrio thus & διὸλιβάνε confectionem, aut Vranium admisceas, hulceribus quoq; medebitur. Quod si humores affatim defluant, eorum aliquid quod reprimendi uim obtinet admisceto. Si nihil humoris effundatur Theodoricū. Id enim cum ratione adhibitum, hulcera sine rheumate curat, & ocyus cicatricem contrahit. Cuius hæc uirtus & descriptio.

Collyrium Theodoricum nobile aduersus dolores & affectiones ueteres & ptilosim antiquam, Tyllosimq; exterit, & Myocephalon curat.

Habet id, Cadmiæ, papaueris, lacrymæ opijue, chalcitidis crematæ, croci, aloës hepaticæ, castorei, malobathri, thuris singulorum denarios duos, stibij, acaciæ cuiusq; denarios quinq;, æris combusti, myrrhæ troglodyticæ, spicæ nardi cuiuslibet unciā dimidiam, cerussæ denarios treis, commeos uncias quinq; & dimidiam. Quibus aquæ pluuialis quantum satis est adijcitur. Sunt uerò qui uino excipiant & in collyrium redigant.

Collyrium Etaton.

Est quidem collyrium istud remedio, cicatricibus oculorum & incipientibus eorundem suffusionibus crassissimis. Græci ὑποχύσεις dicūt, & nimijs dilatationibus pupillæ, quæ gens eadem πλατυκορίας & μυδριάσεις cognominant. Facit prætereà bene ad caliginem, & furfurationem, quam πιτυρίασιν Græci uocant, & decurrentes demum lacrymas subtiles, abstergit, attenuat, purgat ac repellit. Cadmiæ combustæ & lauatæ denariûm pondo nouem, æris cremati & eloti tantundem, stibij deusti, acaciæ fuluæ, commeos singulorum denariûm pondo sex, aloës, gallæ uiridis, succi brassicæ, castorei, lycij, spicæ nardi, croci, opij, myrrhæ, cerussæ, ligni chalcitidis, uniuscuiusq; denarij pondo unius, rosarum hemidrachmium, aquæ quantum satis fore credideris. Et hoc quidem collyrium egregiū est, & cunctis quæ diximus malis amuletum præsentaneum.

Xerocollyrium, & Hydrocollyrium succurrentia ficationi, & hulcerum putredinibus, hypopijs sugillatisue & myocephalis.

In pulueris forma sequens Aridum collyrium ficationem curat, hulcerumq; putrefactiones, & carnium præter naturam excrescentias. Gaudet id cadmiæ denarijs decem, chalcitidos uncijs duabus & dimidia, piperis obolis duobus cum granis totidem, Spicæ Gallicæ denario uno. Cadmiā friato, & chalcitida in uino, deinde Nardum Gallicam cum pipere inijce & redige in puluerē tenuissimum, & re postulante, utere.

Hydrocollyrium

Hydrocollyrium, hoc eſt liquidum oculorum medicamen ſugillatis, & ſordidis hulceribus myocephaliſq; mirificè ſubueniens.

Atramenti ſutorij (quod χάλκανθον Græci uocant) croci ſingulorũ ſumuntur unciæ duæ, myrrhæ unciæ tres, mellis præſtantiſſimi libra una, ſucci ſenecionis quantum tibi ſatis fore uidetur. Conuenit autem primo loco atramentum ſutoriũ: ſecundo crocum: tertio myrrham, poſtremò herbulæ liquorem. Atqui nos uino Aſcalamo nonnunquam excepimus.

De Melicrato, hoc eſt Aqua mulſa.

Μελίκρατον quod & ὑδρόμελι Græcorum apellãt medici, Rhomani Aquã mulſam & Aquam dulcem. (Nam id quod uinum cum melle habet, illi οἰνόμελι, hi uerò mulſum ſimpliciter) uocant. De quo hic etiam loci mentionẽ fecero neq; ſuperuacuum, neq; rem abſurdam, mea quidem ſentẽtia committam. Quoniam ſi ex multis iam ſæculis comprobatas uireis eius rimeris ad unguem, mirum depræhendes medicinæ ſubſidium. Hulceribus nanq; ſordidis, doloſiſq; & extremè malignis (quæ Græci κακοήθη ἕλκη nominant) nec non & alijs puſtuloſis exhulcerationibus præſentiſſimè, ſat ſcio, ſuccurrit. Saniei puriq; in altis corporis hulceribus abditis, intẽſiſſimiſq; & intollerabilibus doloribus ſcitê medetur. Humores inſuper compactos, uiſcidos & craſſos diſcutit. Haud equidem ſcio an à quopiam ſit ullum tantæ opis excogitatũ aliud præſidium. Arcet porrò ſtrenuiſſimè oculorum lenias & lippitudinem. Quoniam expurgat magnificè admodum, & extrahit ocyſſimè, idq; citra omnem dolorem efficit, neq; modò, ut diximus, profligit dictam afflictionem, uerùm neq; aliam ſuccedere ſinit. Atqui ſi ſpongiam adhibeas, & hinc inde agitando eam palpebras perfricabis, exacerbabis & cruciatum induces minimè leuem. Vidi etenim ophthalmiæ quendam ſpecie quæ lippidine inducta, collyrium nullum ſuſtinebat, adplicato autem melicrato unicè demulcebantur affecti, atq; deinde eũ uſq; ad abſolutam curationem utebantur collyrio. Cæterùm quis modus mulſæ confectionis, & quæ utendi ſit ratio ſolennis hicquoq; commemorabo. Conficitur itaq; Dulcis aqua hydromel uocatum, duabus cæleſtis aquæ ueteris, ad unam mellis partem additis, & inſolatis. Curandum uerò eſt ſedulo ne mellis nimium habeat, neque pinguitudinis plurimum. Sapore acrimoniæ parum cum ſuauitate coniũctam præferat, & ſenſu quoque dulcorem præſtet potiſſimè ubi nõ Hulcus modò, ſed phlegmone quoq; infeſtat. Neque uerò rudicula tantum, quod ſpathomeli chirurgici dicunt, oculis inſerẽda, uel collyrij modo illinienda: uerûm capaci uaſculo exigui oris aqua mulſa referto infundere præſtat. Quo nanq; copioſior, ac crebrior eius fuerit uſus, tanto plus etiam præſentis præſtat auxilij. Quicquid enim in oculorum membranis, quas tunicas uocant, undiq; hæſerit ſiue Lema ſiue aliud excrementũ quodcũq;, ſiue quid mordax, hoc aqua mulſa infuſa nolit uelit abigitur & ueluti ex oculis eliminatur. Proinde quantum plus periculi incumbit, tanto ocyus mellicratum utendum eſt. Porrhò ſtypticitate careat, ne denſitatẽ aliquam, ac ſcabritudinem

oculis

oculis conciliat. Frigidoque destituatur, ne stuporem sensibus inducat, & materiam infestantem obstruat, uenæ rupturam quam Græci ῥῆξιν aut διάβρωσιν, hoc est eiusdem partis corrosionem inducat, uel quamcunque aliam duriciē, aut qualitatem acutam. Quo circa quotiescunque quispiam cuiuscunque generis collyrio utendum duxerit, oculos antea melicrato lauasse operæ precium putet. Lotisque iam eo luminibus singulis adfectionibus suum adhibeat collyriū. Postquam enim aqua mulsa quispiam usus est, nihil oculis pericli ex humoris redundantia accidere potest. Sunt uerò & alia quædā quæ de bonitate huius dicere possem innumera fermè, experiētia comprobata, de quibus agendum hic erat: cæterum ne animus à curru decidisse dicatur, de mulsa receptui canam. Nam qui uires melicrati animo altius repetit, facile uarias eius ac dissidentes non medendis oculis solum, sed alijs quoque singularum corporis partium quum morbis, cum uitijsque, facultates deprehendet.

De uua in oculo quod staphyloma Græci uocant.

Insurgit porrhò in altum cum inflammatione & cruciatu oculi pupilla instar uuæ acini, cui malo succurrit collyrium, ex chalcitidis uncia una, mellis denarijs quinque, croci denario uno confectum.

Collyrium Maximiani contra staphylomata, & alios oculorum dolores.

Habet Conocollyrij portiones duas, Collyrij Hermolai maioris, & Hermolai minoris (duo enim sunt maius scilicet & minus Hermolai collijria) partem unam. Rediguntur in collyrij formam hoc modo. Hæc tria contunduntur, & subtilissimo incerniculo cribrantur, & aqua excipiuntur, & in collyrium formantur. Quo sanè in oculorū cruciatibus, sed non statim ab initio utendum est, sed in augmento & summo uigore affectus, somnum conciliat. & dolorem confestim sedat. & staphylomatis, sugillatisque & myocephalis, cum liquore quocunque candido illitum, succurrit. Maioris tamen est efficatiæ si non cum digitis sed penna illiniatur. Attendendū uerò, ut scabricies si iussu abstergatur. Quod si myocephalon aut hypopion oculos excruciat, facta illinitione oculos linteolo aqua gelida irrigato uincire expedit, aut spongiam pari aqua malefactam adhibere, & linteas breuiter fascias perpetim, ne oculus æger incalescat humectare.

Vngui, & ficationi oculum medendo, quorum illam pterygion, hanc sycosin Græci adpellant.

Atramenti sutorij, salis Armoniaci singulorum partes æqualis in aceto eliquato, & in collyrium redigito, & contra dictas affectiones illinito. Aliud ad idem: Oculis ungui aut ficatione affectis remedio est succus populi arboris, cum duplici parte mellis illitus, subuenit. Aliud: Sepiæ testa cremata, & in puluerem admodum tenuem friata, cum sale Armoniaco in sartagine frixo exhulceratas oculorum carnes discutit, resoluit & unguibus medetur.

Ad consumptionem carunculæ maioris hirqui, quæ à Græcis Rhyas nuncupatur.

Ρυὰς dicitur quando maioris oculi canthi caruncula, uel incisione, uel super excrescentia carnis in hirquo oculi diminuitur. Verum quum ex incisione sanies in uenis nascitur, immedicabile malũ est. Vniuersum itaq; hominis corpus contemplandum & perpendendum. Quod si prauis id humoribus refertũ conspicitur, euacuabis id principio. Deinde quæ modicam habent cõstypandi potentiam, usurpa. Mox his contundantur quæ carnem adaugent. Cuiusmodi censetur Διὰ μήκ, id est ex meo confecta collyria, dia ex glauco & croco cõstitutis ammixtis collyrijs. Prodest præterea ad idem malum puluis qui cognominatur diacrocion. Vtilis etiam puluis est solius aloës, cæterùm uino prius rhyada lauare conuenit: deinde puluis paulatim immittendus.

Aliud collyrium rhyada curans.

Herbæ Apollinaris folia uirida uino elixa, trita & superinducta oculi dolenti hirquo rhyadibus succurrit. Vinum quoq; nullo alio adiecto per se bene facit, si spongia eo madidata & identem mutata imponat. Verùm si quæ astringedi uim habent, uino commisceas & simul decoquas efficacius erit, & uehementiorem acquirit quum exiccandi, tum repellendi potentiam.

Ad Aegilopas.

Insurgit etiam inter nares & grandiorem oculi hirquum abscessus quẽ Græci Αἰγίλωπα dicunt. Cui à principio statim medicamentis minimè mordacibus, & siccificis succurrendum est. Mordicantia namq; & acria medicaminum auxilia molestiam inferunt, & periculi metum incutiunt. Aduersus uerò hoc mali genus incipiens conducit glaucium, & crocus, unà cum succo perdiciadis leuigata & illita, iugiter autem permutari hoc remedium expedit. Nos etenim eo medicamenti subsidio usi adhuc inchoante ægilope & nondum in suppurationem conuersa, non solum puris generationem impediui, sed integræ sanitati restitui. Aliud: Halica (ita enim ἄλιξ interpretor) in aceto elixa & scitè contrita & imposita, non primùm auspicãtibus modò, sed in ueteratis etiam & suppuratis mirificè subuenit. Quod si id pus deprædenderit, rumpit, & ad os usq; descendit. Neq; aliud ualidius medicamentũ est. Quo si quis utatur, non Aegilopas solũ, sed Anchilopas etiam (sic enim uocatus abscessus ille, antequã disruptus exhulceretur) curabit. Aliud: Ruta satiua cum lixiuio quo saponarij utuntur, leuigata & imposita egregiè huic malo medetur. Mordax quidem inter initia, sed ocyssimè mitescit, & usq; ad os descendit. Atq; illud admirandum quod uel nullam planè uel non turpem aut euidentem cicatricem post se relinquit. Aliud:

Cocleæ cum testis tritæ & impositæ

Aegilopibus succurrunt.

De

De aurium morbis, uitijs & curationibus Caput XXIIII.

Caussæ Mortalium auditus multipharijs admodum iniurijs, uitijs & ægritudinibus obnoxius est. Sæpe etenim sæpius morbis ex gelida intemperie & ex calidiore nonnunquã obruitur. Quandoq; etiam tenacis ac uiscidi, crassiq́; humoris obturatio, ariditas item & spirituum quum flatus tum inflatio, audiendi facultatem impediunt & afficiunt. Phlegmone quoq; interna sæpenumero, externaq́; auditorum meatum decurrentis sanguinis, biliosiue humoris occupãs non leue facessit negociũ. Pluresq́; occasiones aliæ quibus de singulis, à dolore auspicando, differendum statui.

Notæ, dolores ex obturatione aut sanguine natos, prodentes.

Quando flatuum spiritus incrassescunt, & humores uiscosis ac crassis exhalandi & euaporandi oppilant meatus, obstructiones quas ἐμφράξεις Græci nominant, & dolores ingruunt. Animum aduertere igitur studiosè oportet, quod dolores ad ἔμφραξιν pinguium & glutinosorum humorum referunt originem, si grauedo quædam capitis ægrum infestat, & esculenta, poculentaq́; frigorificæ admodum & humectantis naturæ, quæ egelidos peperêre humores, præcesserunt. Si flatulentus uerò spiritus cõstipationis dolorem effecerit, non grauedo, sed distensio uel caput uel aurem ipsam excruciat. Neq; enim latere potest quenquã, quòd ubi uentosæ inflationi, & densis ac crassiq́; spiritui præcluditur exitus, necessariò comitantur dolores. Quod si distentio pariter & calor, pulsatoriusq́; dolor molestat, phlegmonem, hoc est, inflammationem ex redundanti sanguine calfacto natam, portendit. Cui utiq; malo medendo, *Curatio.* sanguen primùm ex brachij uena incisa detrahendum est. Mox inde ad ea quæ inflammationẽ demulcent, & dolores mitigant medicamentorum præsidia confugiendum est. Lippis sanè, tonsoribusq́;, ut aiunt, notum est, quod præter sanguinem, in alijs quoq; humoribus idem agendum est, spectandumq́;, ex qualitate ne, quantitateue male afficiant, & si sacietas quædam aut plenitudo dolorem conciliauerit, præscribenda est pro re nata uictus ratio. Verbi caussa si bilis redundat, lactucæ, intybum, medullæ cucumerum, & melonum, mela, maluæ, pisces durioris carnis, quiq; bilèm frenant, & calorem temperant, maximè expediunt. Pari modo ubi pituita infestant, edulia calidæ facultatis & extenuantis naturæ, remediaq́; eiusdem potestatis sunt adhibenda. Atq; ad hunc modum facientibus nobis, humores nimium redundantes, purgantibus medicamentis euacuare congruit.

Dolorum aurium siue ex oppilatione, siue humoribus, siue ex flatibus denuq; uentosis, prouenientium curatio.

Proinde quum aurium dolores ex constipatione emphraxiue nascunt, utendum ijs medicamẽtibus quæ obturationes intersecant & attenuandi uim obtinent. Cuius farinæ est ἀφρόνιτρον, id est nitri spuma cum aceto, melleq́; permixtum. Fel quoq; ouillum oleo communi, uel quod satius est, cum amygdalino

lino confusum & auribus instillatum, succurrit. Aliud: Cremorē porri tepidum auribus ita adflictis instillato. Vel: Succum ceparum melli permixtum guttatim insere. Vel: Linimentum facito ex Origano cum melle lacteq; humano eliquato. Aliud: Si ex uehementiore frigiditate summa infestarit oppilatio, bilem caprillam unà cum succo porri instillato. Horum sanè perutilis admodum usus est & id genus similium. Plurima nanq; simplicia & mixta medicamentorum auxilia contra ἐμφράξιν ex humoribus seu spiritu uentoso flatibus natam, prisci memoria pdiderunt. E quorū numero iam enumerata plandiora sunt, & absq; omni tyrannide summè cōducunt. Cæterū danda perpetim est opera ne dū subuenire laborantibus molimur, plus calamitatis inferamus, q̃ subsidij. Quã ob rem hic quoq; enixè studendum, uti, his utamur medicaminū præsidijs, quæ citra molestiã conferūt, attenuant, & clementer etiã expurgant. Vitemus cane peius & angue, ut dicit, quæ nimiū lancinant, & acrimonia mordent, potissimū si dolorem ingentē & uix tollerandum conspexerimus. Acria etem & uellicantia medicamenta sæpenumero destillationis (quod ζεῦμα dicunt) maiorē promouēt caussam, & uehementiorē paroxysmum, cruciatūq; prouocant & proritant. At qui si quos non admodū immanis cruciatus & diutina, ut uidet infestat affectio & δυσηκοΐα (hoc est, audiendi difficultas) urget, ijs non absurdè, neq; temerè medicamenta maiore quū uellicandi mordendiq;, tum expurgandi facultate prædita administrantur. Verbi gratia: Herbæ dracunculi liquor & ari, & Brioniæ, & huius farinæ, cætera. Pastillus item is, qui ἐμφράξεις dolore uacantes medetur. Cuius modi ex his in hunc modum co..ficitur: Accipe ueratri candidi denariū pondo duûm, nitri denariûm pondo quindecim, Croci denariûm pondo trium, redige in pastillos, & quum usus requirit necessitas, dilue cum aceto & utere. Aliud pro illis qui citra dolorem δυσηκοΐα, id est surditate uexantur, remedium: Veratri nigri radicem in aceto, melleq; eliquatam, auribus immitte. Illud uerò liquidò constat, nihil omnino egelidum auribus esse inserendum, sed cuncta priusquàm indantur, esse calfacienda, præcipuè ubi aliqua fuerit obturationis uel densitatis suspitio. Succurrit etiam ita habentibus Stataria herba, quæ Græcè πευκέδανον dicitur, & papaueris lacryma cum oleo irino, amygdalinóue adhibita. Betæ quoq; liquor felli taurino probè commixtus auribus hoc pacto adflictis utiliter instillatur. Bubulo item felle lana imbuta in aurem mittatur. Vel eiusdem animantis fel adiecta oue auri inseretur. Locium insuper caprillum auribus in hunc usum non sine commoditate cum illinitione infunditur.

Aliud remedium compositum, medendis his, qui cum dolore instrumenti surdastri sunt: Myrrhæ, spumæ nitri, singulorum denarij pondo unius, thuris croci uniuscuiusq; denariûm pondo quatuor, papaueris lacrymæ denariū pondo trium, amygdalarum amararum & mundatarum numero triginta, galbani denariûm pondo duûm. Galbanum & amygdalæ sigillatim terantur, & in acetum imponantur, cúmque reliquis contrita, in pastillos redigantur. Qui

bus repostulante utere: in doloribus quidem cum oleo rosarum, in surditate ue rò admixto aceto. Aliud πολύχρηστον id est multis affectibus utile remediũ, præcipuè uerò diutinis hulceribus & nomis, serpendo depascentibus, & exflatulentis spiritibus uiscidisq; ac tenacibus humoribus surdis, necnon ad aurium tinnitus atq; ἠχήματα peraccommodus est liquor cedrinus aceto exceptus. Si cũ Spathamela immittatur, uel lintheolo, uel stupa, lanáue cedrino liquori cum aceto tincta, aut quacunq; ratione uisum, fuerit auribus infundatur.

Ad Langores aurium ex frigore.

SI ex gelida caussa aurium dolor proueniat, siue ex frigido quod præcessit anni tempore, uentóue gelido, siue lauacro quo usus est, frigorifico, siue uictus ratione, calorificis necessariò curabitur medicamentorum auxiliis Compluria nanq; habentur remedia incomposita quæ frigidos dolores calfaciendo sedant & è medio tollunt. Cuius sortis est Oleum nardinum bonum, aut rutaceum, rutáue in oleo elixa. Contra uerò ingenteis & intensè frigidos afflictus exhibetur utiliter piper tritum cum oleo, aut euphorbium pari modo communi oleo exceptum & auribus inditum. Oleum item in quo elixum sit allium ac cepa. Et folia lauri, & styrax, & cassia, & calamus odoratus, & opobalsamum, & oleum irinũ, amaracinum, laurinum, foliatũ, aut spicatum, aut ungentum cognomento Commagenum: Quæ singula auribus ex frigida intemperie languentibus succurrunt.

Medendis Aurium doloribus ex aëris ardore & acuto humore.

DOloribus aurium ex æstu quoquomodo profectis, aut ex quapiam humorum acrimonia, contrariis subueniendum est medicamentorũ præsidiis, habita semper ratiõe amplitudinis qualitatis caussæ. Mediocri nanq; ardore aurium dolorẽ excitante, oui albugo colliquata & auri dolenti, perinde atq; de oculis docuimus, tepida pedetentim instillata præsentaneo est remedio. Lac item muliebre, cũ aliquo collyriorum anodynorũ. Quin & uitraginis perdiciadisue succus quum per se, tũ adiecto aceto rosaceo, aut alio aceto modico. Atq; ipsum quoq; rosaceũ. Compari modo succus solani, aut coriandri, aut albuci (quod uocant ἀσφόδελον Græci) uel oleum in quo γῆς ἔντερα, id est terræ intestina in hydria elixa sunt, aut oleum deniq; amygdalinum magnificè prosunt.

De Plegmone quæ aurem internam occupat.

QVando in meatu auditili, uel alia quapiam auris parte interna inflammatio surgit, præceps frequenter & non leue discrimen & certè hominis mortem nonnunq;, adducit. Auditorio nanq; neruo, cuius officio audiendi facultas à cerebro largit, læso, sensu quo præditus est immodico tam intensissimos dolores excitat, ut cerebrũ quoq; per consensum afficiat. Quin & graueis quoq; inducit febres, & quandoq; dementiã, adeò ut etiã iuuentus diem nõ rarò obeat, uel ob intensissimos qui eos excruciãt dolores, uel mẽtis uacillationẽ, nimiámue, quam induxit, febriculam. Cæterũ natu grandiores

ores natu & ſenio confecti febriẽtes haud ita promptè conuulſione, aut mẽtis alienatione corripiunt. Quoniã humor in ſenibus adauctus ob inſitã frigiditatẽ & denſitatẽ non niſi bene multò tempore interpoſito ſuppurat, & per ſe iam,

Viribus e ⁊ceta eſt æna ſenecta ſuis,

corporiſq; robore ſenſim imbecillius factam ante concoctionẽ animũ expirãt. Nam in iuuenibus quoq; humores ægerrimè, & cunctanter temporis ſpacio in pus cõuertuntur, nedum in decrepitis. Sed phlegmone interdũ in his ſuppuratur, à qua ſuppuratione dolores extemplo ita remitũtur, ut ſoſpitas atque incolumitas ſuccedat languido.

Inflammationis aurium curatio.

Si inflammationes aurium intra modum ardent, oleum modò roſarũ, facto inde cũ exiguo aceto linimento ſufficit. Compari modo conducit glaucium cum pauculo aceti tepidi in cote cum cocleare tritũ & auribus inditũ. Expediuut etiã cuncta quæ è glaucio conſtituunt quo pacto diximus collyria. Hæc quippe ſingula mediocribus aurium inflammationibus (quas φλέγμονας Græci dicunt) ſuccurrunt. Eryſipelatoſas uerò auriũ inflammationes (uocant aũt Græci ἐρυσιπέλατα ignitas rubedines cum inflammationes quas horror ſæpe ac rigor comitantur, Latini ſacros ignes dicunt) ſolus ramenti cucurbitæ ſuccus cum oleo roſarum confuſus & illitus curat. Lycium quoq; pari pondere admixtum & papaueris lacryma cum lacte humano, auribus immiſſum ignitas aurium phlegmonas ſanitati reſtituit. Quin & caſtorium itidem cum papaueris lacryma defriuto exceptum, & temperatè auribus inditum intenſiſſimos dolores mitigat ac amputat planè. Eſto autem papaueris lacryma (quod opium dicunt) uetus non recens, propter immodicam eius νάρκωσιν, hoc eſt torpedinem. Summum enim torporem inducit, neq; aliud quicpiam eſt magis ναρκωτικὸν) Vidi ipſe nanq; hominem qui ſola papaueris lacryma identidem ſumpta, ſtupidus ac torpidus planè euaſit. Cui exhibito euphorbio, neque ſucco deinceps balſami, neque quacumque alia re calorifica auribus indita, priſtinam recuperauit ſanitatem. Quo circa ſi quando intenſiſſimi dolores hominem excruciantes, ad opij uel ad cuiuscunque alterius narcotici, uſum impellunt, ſemel uel denuo ad ſummum, adhibitico narcotico, caſtorium confeſtim oleo mixtum auriculæ tepidum inſeratur. Foris uerò lanam nardino oleo non frigido imbutam, anſeris ſeuo adiecto, ſupponere conuenit. Si uerò leuis modò inflammatio abſque ingenti ardore, citráque febrem excruciat hominem temperamenti haud ita calidi, neq;
ætate iuuenem pauxillo medicamine regali quod è quatuor rebus componitur
& obid à Græcis τετραφάρμακον βασιλικὸν adpellatur, oleoq; nardino exiguo ſuc-
currendum eſt. Quod ſi tempore fuerit æſtatis, in oleo roſarum liquetur, & il-
lineatur. Præſtat autem bonitate ſi anſeris ſeuum, aut phaſiani admiſceas.
Sunt enim medicamentorum præſidia haud aliter quàm Galenus docuit ad-
plicanda: Nos, inquit, his qui uehementiſſimo aurium dolore excruciantur,

neque ullum medicamentum inijcimus, neque lanula detergimus, experientia ita expedire edocti. Satius nanque fuerit in doloris spacio auditilem meatum nunquam manu attingere, sed spathamela tantummodo lanula inuoluta partem affectam fouere. Soleo autem auribus medicamentum in hunc modum inijcere, reddo tepidum, quoniam sic utilius fore laboranti iudico, & sensim guttatimque pusillũ infundo. Quod si calidius tepido sustinere languidus poterit, fotu tantisper calfaciendum est, ne ægrotanti officiat, aut quoquomodo offendat. Præparata itaque ad unguem medela, summam auricularis specilli extremitatem imbue, quò in profundum auditilis meatus promptissimè defluat. Atque id ipsum identidem, nihil spacij omittens, repete. Liquebit enim meatum tum esse denique medicina refertũ dum foras refluet. Vbi uerò impletius fuerit is modicè, auris nullo modo, & quatenus fieri potest, nunquã attrectet. Nam si manus de more dolentiũ, (ubi enĩ dolet ibi manum habemus) admoueat, & clementi interdum tractatione aures perturbantur, febre immaniore tentant. Vbi igitur medicamentũ, dicto modo auriculæ afflictæ adhibueris, lanulam extrinsecus molliorem orificio auditorij meatus, deinde uniuersæ etiam auri superimpone. Quumque incaluerit lanam superinductam suspensis, ut aiunt, manibus detrahe, atque ad eundem modum cuncta denuo peragens, caue alia auris particula tactum sentiat. Hæc nimirum Galenus ita tradidit, uti nos functionis nostræ in quouis inflammationis genere admoneret. Nos uerò minoribus natu, iuuenibusque & intemperie calidioribus, & ignea inflammatione affectis, comitante interdum febre, utendi medicaminis rationem præscripsimus, potissimum uerò docuimus Aestatis tempore & in regione calida, si urgeat necessitas, missione sanguinis scalpello secta uena utendũ, spongia cõuenienti liquore immersa & ualide expressa affectis auriũ partibus imposita: uapor etenĩ hoc modo suauius demulcet. Haud sanè minus cõmodè haurire uaporem licet, per harundinem peruiam, in hunc modum instructam. Harundinis quidem altera pars testudineæ concauitati auris adamussim concinnetur. Altera aulæ per operculum arctissimo foramine pertusum inseratur, unde uaporem sursum ad aurem exhalantem auditilis meatus hauriat. Declinet autem languidus ceruicem & afflictam capitis partem super ollam. Foris uerò auris circunquaque lana stupetur. Cauendumque modis omnibus ne quid circa aurem comburatur. Quod si œdemata tumorésue forinsecus oriantur, cataplasmatis modò imponatur ὠμὴ λύσις, hoc est, farina hordeacea, uel farina tritici, defruto aut dulci mero, austeróue elixa. Conueniunt uerò cataplasmata & fotus potissimè his, in quibus periculum est ne plures aut uehementiores ingruant tumores. Postquàm autem iam superuenerint, farina triticea, & tetrapharmaco & διὰ αἰγείρου, hoc est unguine emplastróque ex populo confecto (quod uulgò populeon dicunt) utere, cui ceratum διὰ στεάτων, id est, ex seuis adipibúsue compositum atque permixtum admiscendum est. Danda est igitur opera ut tempestiua & celeri curatione, supurationem præueniendo inflammationibus succurratur.

Ad

Ad quod scilicet munus ea quæ subscribuntur medicamenta potissimè probamus, quæ quàm possum breuiter perstringam.

Contra aurium dolores nobile anodynum (quod Latini uocant Indolorium) quod sedulò illitum, eiusdem partis inflammationibus distentionibus, & maximis cruciatibus præsentaneum est remedium.

Habet id seui anserini, siue, si id desit, pulli denarium pondo sex, lachrymæ papaueris, myrrhæ, croci uniuscuiusq; denarium pondo duum. Quo sanè securus utere, nam ualde eximium est.

Aliud medendis inflammationibus non admodum flagrantibus.

Butyrum & hyssopus & mel æquis portionibus temperata, hoc est tepida auribus modicè inflammatis utiliter immittuntur. Idem exulcerationibus sordidis & inflammatis subuenit. Aliud παρηγορικὸν, hoc est, demulcens dolores ex inflammatione prouenientes, & qui ad suppurationem contendunt: Spumæ argenti (quam λιθάργυρον Græci uocant) cerussæ cuiusque denarium pondo quatuor, thuris, iridis, resinæ terebinthinæ, cuiuslibet unciæ quatuor, colophoniæ tantundem, cæræ, olei singulorum libra una, seui suilli libræ duæ, succi seminis lini quantum satis est. Facit hoc medicamentum etiam contra diuturnos pedum dolores, hoc est annosas podagras. Aliud his quibus inflammationes ex iniuria aliqua, nempe percussu, ui, & destillatione proueniunt, utile: Butyrum nouellum eliquato & auribus inducito. Aliud pro ijsdem: Lac muliebre unà cum cerato subige, & foris circunline, præsertim quũ phlegmone rubet. Quum uerò inflammationem dolores comitatur pro lachryma papaueris admixta, illinitione remittes. Aliud: Seuũ anseris lacte humano subactum, & auribus ita affectis instillatum eximiè subuenit. Aliud: Subuenitur prætereà in hac affectione constitutis auribus, si spumam argenti & glaucium & crocum aqua simul excepta & eliquata, uel defruto leuigata inunxeris. Aliud ualde nobile: Herba pulicaris (quam ψύλλιον Græci nuncupant) leuigatur, uel sesamum cum aqua pariter diluuntur, & cataplasmatis modo superinducuntur. Aliud: Lenticula elixa instar cataplasmatis cum mica panis illita eos qui uulnere pariter & inflammatione aurium infestantur, egregiè adiuuat. Facit itidem cerussa adiecto coriandri liquore, aut succo solani si illiniatur. Aliter. Mala Punica (quas Græci ῥόας dicunt) uino cum panis mica elixa more cataplasmatis impinguntur. Hactenus de his satis quæ inflammationibus absque hulcere succurrunt. Reprimendum uerò citius semper, ne uulnus ingruat. Quod si id superuenerit, uel iam pridem inflictum fuerit, curationem eius ex his quæ dinceps sequuntur, machinator.

Hulcerum, uel absceßuum, quæ aures occupant, curatio.

Aurium hulcusculis, siue abscessionibus quæ uocant Græci ἀποστήματα medetur Lycium & succus papaueris quod μήκωνος ὀπὸν gens eadem adpellat siue papauer candidum æquis portionibus melle exceptum & auribus inditum. Sunt eadem præsenti admodum remedio hulceribus cum aurium inflammatione quadam coniunctis.

Aliud ad eadem.

Inueteratis aurium hulceribus medendis ad miraculum usq; conducit Cedrinus liquor cum melle mixtus & hulceratis auribus infusus. Aliud: Quibus sanies ac pus effluit expediens, Misy torrefacito in aula, tritumq; in leuorem ac puluerem purulentis auribus cum flatu indito Emundat porrhò similiter hulcera saniosa Absynthium leuigatum & cum melle adhibitum. Aliud: Aloën & crocum cum defruto excipito, & utere. Nam id carnem quoque parturit. Aliud: Cinerula (quam Græci σπόδιον uocant) in puluerem teritur & ita in aurem inflatur. Cæterùm aqua prius mulsa locum affectum, uel lentium decocto, uel elixatione rosarum in uino coctarum lauato, cum melle aut oliuæ folijs læuigatis, successq; expresse. Quando utendum est cum melle adhibe maximè conuenit.

Aliud contra hulcera sordida & Nomas.

Locium pueri Venerē non experti & impubis melli confusum, admisce etiā uinum & auribus infunde. Pari modo & sandaracha cum melle teritur, & magno emolumento auribus, quum sordidis tum serpendo depascentibus inditur. Vel cum lycinio confectam probè illinito, siue instillato, strenuam enim habet quum expurgandi, tum arefaciendi, tum cicatricem contrahendi, & dolorē deniq; amputandi potētiam. Et præstat sanè præsentaneum, si utare præsidiū.

Aliud compositum: Emplastri, cognomento Cloaxen pars una, pastilli διὰ κασορίου hoc est ex fibri testibus confecti partes duæ, olei rosati quantum conditura exigit, commiscentur. Verùm antequam hac utare medicina cum aqua mulsa prius lauato.

Aliud hulceribus unde pus profluit & sordidis salutare, uel in quibus creuerit caro.

Aeris cremati, aluminis cuiusq; denarij pondo unius, aceti hemina una, thuris denarij pondo unius, mellis heminæ duæ ad mellis usq; crassitudinem decoquuntur, & dum usus postulat eliquatur, & liquidum auribus inserat. Vel Lycinium per unctionem auri, si ex hulceribus eius sanies profluit immitte. Quod si super hulcera caro increuerit, præteriam dictū, aqua tepida elui debet tum id quod è thure, rubigine, aceto, & melle constat, infundi. Aliud eidem malo ualde accōmodum: Alumen scissum (Græci σχιστὸν dicunt) terit̄ cum aceto tantisper dum mellis spissitudinē induat, lanulaq; tenera magno fructu mittit̄ in aurē, ubi uerò infrigidatum id fuerit, denuo tepefactum impone. Aliud eiusdem

dem facultatis Gypsi diobuli quatuor, spumæ nitri, obuli quatuor, Collyrij διὰ ῥόδων diobuli quinque, Lycij Indici diobuli quatuor uino excipiunt, & auribus imponuntur. Possunt etiã cum succo perdiciadis (quã paritariam quidam uertunt) assumi. Succurrit aũt hoc medicamentũ sumopere, multumque arefacit citra periculum atque dolorẽ. Prodest itidem herba perdiciadis succus si unà cum melle tepefacias, crassiusculum reddas & cum lycinio auri uiciatæ immittas, ita quidem ut istic lycinium consistat. Fuerit præsenti quoque remedio si liquorẽ auri infundas. Profluuio etiam sanguinis ex aure id medicamentum suppetias adfert longè præstantissimas.

Aliu I hulceribus aurium diuturnis & antiquis conducibile.

Myrrhæ, thuris, Croci, cremoris (sic enim interdum ὀπὸν interpretor) marrubij uniusuniusque denariûm pondo quatuor, Nitri Alexandrini unciæ duodecim, aluminis scissilis denariûm pondo duûm, locij porcelli syluestris denariûm pondo uiginti, liquaminis Pontici, chamæmeli uniuscuiusque denariûm pondo uiginti, fibri testiculi, quem castoreum dicunt, papaueris lachrymæ (quod est ὄπιον,) cuiuslibet denariûm pondo quatuor, amygdalæ, numero duodeuiginti oxyrhodino, hoc est aceto rosaceo excipiuntur, oleóque amygdalino & pauxillulo aceti conformantur. Dum usus postulat, utere.

Ad aurium iniurias ruina illatas, puta rupturas & oppreßiones Caput XXV.

VBi uerò ex iniurijs contunduntur aures, medullam (sic ἔντερον, id est intestinum reddo) panis feruidi cum melle exiguo leuigatam super inducito. Aliud: Rectè etiam myrrha (quam σταχτὴν cognominant) uino in leuorem trita assumitur, & illinitur. Cochleæ quoque mundæ contritæ & cum media myrrhæ portione commixtæ, laborantibus ex iniuria eiusmodi auribus auxilio, superimposito medicamine, sunt. Manna insuper thuris (sic enim micas elisæ thuris ex concursu ueteres uocant, quemadmodum & pollinem) trita & auribus inspersa summè proficiunt. Quod si quando auris ita affecta, & distorta ac disecta fuerit, ut ligamentis ac uinculis egeat, cauendum sedulò ne impiè uiolentis utamur ligaminibus, & quæ super inducta sunt medicamenta subinde incunctanter permutemus. Præter enim quàm quod laborantem auriculam longiore morula lædunt, distillationis quoque occasionem pariunt.

De sonoribus ac sibilis aurium intra se ipsas, quos Græci Ichos & Syrismos nominant Caput XXVI.

Caussa. Liud quoque aurium uitij genus est, ubi tinnitus quidam aut sonores ex uentoso spiritu & dẽsitate prognati sonant, ex ἐμφράξει enim hoc est obturatione humorũ ꝓueniunt, atq; hoc etiã fit, ne sonũ externũ accipiãt. Ma'ũ hoc ex pariũ quoq; imbecillitate proficiscit̃, ubi ex morbis iam conualescẽtibus incidit, humore uidelicet neruorũ auris cõsumpto. Nascitur etiã eiusmodi murmurillũ, auris ex multa sensus acrimonia et subtilitate. Signa. Quin & ex febrium decretorijs. Quod leuissimũ est, & manu auxiliari nõ eget, quoniã per se magna ex parte finitur breui. Quo circa ubi murmura siue tinnitus auriũ superuenerint, & per interuallum cessauerint, quieuerintue (παύονται enim in Græco est) reuertunturq; postliminio, & laborantẽ excruciant, euidentissimum argumentum est, quod flatulentus spiritus obseptus & interclusus est, qui prosilire magno nixu contendens, edit sonitum. Præsertim ubi cibaria quæ inflandi uim habent, præcesserint, & cruditate laborarint frequentius. Si uerò huiusmodi aurium sonores non repentini semel ingruunt, sed pedetentim, sensimq; irrepunt atque increscunt, & grauedo quædam ponderis instar sentitur, & cruditates & balnea temeraria, & alia deniq; quæ crudos humores gignunt, tum eos, uiscidis, tenacibusq; & crassis humoribus adscribendos iudicato tinnitus, quos Græci ἤχους καὶ συριγμοὺς cognominant.

Curatio sonitus aurium.

Diutinis et inueteratis aurium sibilis atque tinnitus pulchrè quidẽ quum aceto, tum nitro, tum melle succurritur, si his eluantur. Pastili quoque profligandis aurium sonitibus, clangoribusque accommodi censentur, in quibus sunt: Fibri testiculi denariũm pondo quatuor, ueratri candidi denariũm pondo duũm, nitri denariũm pondo sedecim, croci denariũm pondo † quatuor. Redigantur in orbiculos, quos Græci adpellant τροχίσκους, quibus quum res postulat aceto dilutis, utere. Aliud contra diuturnos aurium tinnitus ac sibilos. Euphorbium quoque cum oleo Cyperino liquatum, nunc tepidum, nunc calidum in aurẽ iniectum, præstantissimum & re ipsa sæpius exploratum est præsidium. Aliud, his qui per magnum consensum (quam συναίσθησιν Græci dicunt) uaporum ex infernis partibus caput pedetentim, & multorum flatuum, hoc malo uexantur, conducibile. Fibri testiculus, (quod castorium cognominant) & semen cicutæ aceto diluuntur, tepidaq; auri magna utilitate inijciuntur. Porrhò si ex morbo, uel capitis dolore tinnitus proueniat, cum Absynthij decocto aurem prius foueris, acetum & oleum rosarum in eandem infundito. Dandus etiam in aurem succus radiculæ cum succo oleoue rosarũ, uel cum succo radicis ex cucumere syluestri. Veratrũ quoq; nigrum cum aceto conterit̃, & in aurẽ demittit̃. Dari etiã in aurẽ debet collyrium

† Aliàs triũ, Aegineta.

collyrium ex helleboro, aceto contrito, & deinde melle despumato excepto, confectum. Plusculum uerò proficiunt cibi extenuantes, atq; diæta.

Auribus sorde scatentibus curandis medelæ *Caput* XXVII.

Vbi uerò sordibus alicuius aures scatere cœperint, inijcere auri oportet nitrum tostum & friatum, mox superinfundendũ est acetum, & auris hydrælæo, hoc est aqua & oleo eluenda. Discutit etiã sordium coitus admodum compactos, acetum unà cum paululo nitri instillatum. Rectè etiam miscentur in hoc Cardamomum & cum eo nitri paululum, adiectis ficubus aridis caricisue absq; seminibus. Quæ omnia in collyrium redacta auri inijciendum est ubi consistat per triduum, & expurgabit uim sordium, leuabitq; grauitatem. Aduersus etiam carnes quæ auribus innascantur, satis proficit.

Ad ea quæ in aurem inciderunt extrahenda *Caput* XXVIII.

Solet nonnunquam in aurem aliquid incidere, quod cõfestim protrahendum est. Si calculus seu fabulum, seu aliquod animal, aut quiduis eius generis intus est, sperillum oricularium (qud μηλωτίδα Græci uocant) lanula inuolutum in rhesina quàm glutinosissimam, maximeq; terebinthinam demittendum, idq; in aurem inijciendum, inibiq; uerendum est, tacto enim eo quod intus est, comprahendet & eximet. Quod si renitatur hamulo quoque retuso, paulumq; recuruato utendum. Quin & sternutamentis admotis, meatus auris, spiritus cõcussione mouentur & reserantur, atque ita commodè id quod incidit, eliditur. Si ex cruditate & in digestione inflãmatio oboriatur, conuulsiones frequenter comitantur, adeò quidem ut inde periculum sit interitus. Oleum itaq; temperatum in aurem affatim coniecisse abundè est, eo namq; modo locus tumore uacabit, & liquato eo quod inerat haud grauatim eijcitur. Aqua porrò mulsa lauare expedit, quum praui humores in auribus creuerint. Clystere quoque oriculario, cannàue in aurem missa suggendo euellitur. Cæterùm oleum ut diximus, tepidum prius intra compellere, sternutamenta admouere & mulsa aurem colluere conuenit. In hunc modum nobis agentibus cum oriculario sperillo, id quod in profundo hæret si uidetur, nullo negocio eliditur.

Aduersus aurium uermes *Caput* XXIX.

IN auribus uerò ubi uermes orti fuerint, Medicamentis necandi sunt. Verbi gratia Oxyælæo, hoc est cõditura ex aceto et oleo in aurẽ instillato, & capparis succo, & nepitæ succo, quo nõ est aliud præstãtius Dolores eñ lenit & amputat, si auri uermiculãti uel alicui particulæ in qua uermes ꝑgnati sunt, inijciat. Proficit & candidũ ueratrũ uino exceptũ, ac inditũ pari modo et absynthiũ cũ uino elixũ, et marrubiũ aut liquor drinnus, uel centauriũ, uel scammonia aceto liquata, uel succo absynthij in aurẽ

immissa

immissa, uermes enecant, & eximo in summam auris partem, unde facillimè educi possunt, prouocant.

De Aurium doloribus ex destillatione, κατάρρόυς,

Caput XXX.

Citu præterea omnino dignum est, quod ex destillatione (quam κατάῤῥουν Græci uocant) aurium dolores quidem interdum, sed raro renter admodum proueniunt. Vbi uerò superuenerint, extemplo succurrentia admouenda sunt remedia. Quibus si nihil proficiatur, fluxusq; magis atq; magis ingruat, pituitas capitis per os ducere & expurgare (quod ἀποφλεγματίζειν Græci uno uerbo felicissimè exprimunt) competit. Cucurbitulæ itidem occipicio applicandæ sunt, præsertim si grauitate immodica caput prematur, & uultu sit rubicundo laborãs, & mero plurimũ utatur. Quod si eiusmodi notarum nulla se penitus exerat, & fuerit corpore arido, ac tenui, succorumq; acrimonia decurrat, uictus ratio quæ conspissandi & temperandi uim habeat, otium item & summa tranquillitas, balnearumq; usus, & quæ somnum asciscunt, maiorem in modum proficiunt. In quarum sorte omnium facile principatum obtinet medicamentum διὰ κωδιῶν hoc est ex papauerum capitibus confectum (Latini quoq; Diacodium adpellant) quoniam dolores lenit, somnũ conciliat, concoquit, humores condensat, & acutiem temperat ac retundit præ cunctis alijs. Ad hæc amplius abstergit & expurgat noxium, atque imprimis infestantem humorem.

Diacodium.

De Sanguinis profluuio ex auribus,

Caput XXXI.

Bi uerò aures sanguinẽ fundunt, adeò ut laboranti discrimen & ex imbecillitate inducta, uitæ periculum inducat, q̃primum fieri potest languenti succurrendum est, & copiosior sanguinis fluxus necessariò compescendus. Verùm si morbi decretorium ægrotanti sanguinis ex auribus profluuium effecerit, (Accidit autem id potissimè quum in plerisq; alijs tum maximè in capitis ægritudinibus ut effundatur materia, nunc ex naribus, quod imprimis maxime secundum naturam est, nunc ex alijs atque alijs subinde partibus) non protinus supprimendum est, quoniam ad pori salubritatem manant fluores decretorij, & fieri potest, imò solet, ut, si reprimatur sanguis, grauius inducatur periculum. Veruntamen si ex nimio fluore uires deijciantur, & mortis discrimen ingruat, tum res ipsa, profluuij suppressionem, postulat. Habentur autem eius facultatis innumera, præsertim aurium hæmorrhagiam sistentia. Verbi gratia, Mora, Vaticana, quos βάτους Græci, rubos Rhomani siue sentas adpellant, Galla Asiana cum omphacitis tum matura leuisq; aceto elixa. Si decoctũ, Græci ἀπόζημα uocant, corũ auribus immittat. Succus itidẽ pdicia distepidus in aures infusus strenue sistit & cõducit. Ne aũt sanguis in auribus in exigua fragmẽta, quasiq; in pusillos globulos den-

densetur & concrescat (uocant id Græcorum Medici αἵματος θρόμβους, id est grumos & frusta sanguinis concreti) porri liquor aceto permixtus rectissimè auribus instillatur. Vel mala Punica, quæ Granata dicuntur, aceto elixa & colata subinde auribus utiliter induntur.

De Surditate & graui auditu Caput XXXII.

Postquàm autem afflicta aure non grauius solum, sed omnino aliquis nihil audire cœpit, quod alijs quidem citra febrim, alijs uerò comitante febre usu uenire cõsueuit, Græci eam affectionem κώφωσιν, id est surditatẽ nominant. Quæ si exprimo statim hominis ortu cœpit, & quæ à cunabulis auspicans diutilè perseuerauit, uetustateq́ radices altius egit, uel omnino incurabilis, uel difficillimæ curationis est. Sed quando biliosi humores ad caput delati surditatẽ inducunt, haud admodum difficulter succurritur, modò uenter medicamẽtis quæ bilem eliciunt & deducũt (quæ Græci χολάγωγα uocant) sedulò euacuetur. Nonnullis uerò hoc mali ex crassis & crudis humoribus oritur. Quibus utiq́ eiusmodi ferè, cuiusmodi uertiginosis, & in delatione in somnũ, quam Græci καταφορὰν uocant, & in diutino dolore capitis quæ κεφαλαία uocatur, atq́ id genus alijs affectionibus euenire consueuerunt. Qui sanè omnes egerrimè curantur, & pleriq́ uita excedere malint, quàm surdi in uiuis agere nisi medicamentorũ præsidijs subuenias. Proinde medendis eiusmodi ualentiora aggrediunda sunt medicaminũ auxilia, fortiusq́ resistendum affectioni. Principio itaq́ statim medicamento expurgãte euacuandum. Verbi caussa Oxymelite quod refertur ad Iulianum, uel hiera & hac quidẽ frequentius, uel eò quòd cõstat ex euphorbio, ea nempe confectura, quæ à nobis crebro componitur, quæ licet abiecta & contemptibilis fortasse uideatur ac simplex, uiribus tamẽ & bonitate alijs nihil concedit, plerisq́ etiã alijs præsentissimum remedium, experientia comprobatum. In ea sunt confectione, salis Ammoniaci denariũm põdo duũm, piperis denarij pondo unius, euphorbij tantundẽ, administrato pro cuiusq́ languẽtis uiribus scrupulos nunc quatuor, nunc sex, in ouo sorbili seu defruto uel in aliquo holerum, aut in quocunq́ liquore aliáue re, uidebitur. Medetur idem pulcherrimè his quibus tenebricosæ lucis obscuritates oculis obuersant, (quos Græci σκοτωματικοὺς, Latini Vertiginosos uocant) & Comitialibus, & quibus detinentur hulcera, quoniam deducit strenuè. Purgatione uerò egregiè facta, utendũ est apophlegmatismis, qui Græcis sunt medicamenta singula, quibus per os capitis pituita purgatur, & erinis, quæ humores exhauriant & πταρμικοῖς omnibus, hoc est quibus sternutamenta proliciuntur. Conficiantur autem in surditate ex spissis & crudis humoribus proueniente utiliter apophlegmatismi ex passa uua siluestri, (quã Græci ἀγρίαν σταφίδα dicunt. Rhomani Vuam Taminiam adpellãt & herbam pedicularem, mastiche, & sinapi. Deinde per humorem ore retentũ languẽtes gargareonem colluant, Quod medicaminis genus Græci uocãt γαργαρίσματα.

Apophlegmatismi.

Ptarmica.

Gargarismi.

Ptarmica

Ptarmica. Ptarmica uerò quorũ hic usus probatur fiant ex pipere, herba lanaria, quod στρούθιον Græcè nominãt, & Veratro candido, & raminculo herba batrachióue æquis portionibus in puluerem redactis, insere naribus. ἔρινον uerò adpositum capitis purgatorium fuerit, succus prædictorum cum pari mellis parte permixtus. Aliud Erinum in forma pulueris: Habet rapi siue umbelici terræ (quem κυκλάμινον Græci uocãt) aridi uncias duas cum dimidia, iridis unciã dimidiatam, nitri rubei denarium unum, succi cucumeris asinini (quod ἐλατήριον dicitur) tantundem. Cõterito studiosè, & naribus flatu per arundinem seu cannam puluerem insere, exonerat enim egregiè caput humoribus grauatũ, audituíque mirificè succurrit. Alia medela naribus immittenda: Elixationem centaurij, colocynthidis & ueratri naribus instilla, & expurgabit haud instrenuè. Profuit sæpe sanguinis secta uena detractio.

Ad surdastros & surdos. Caput XXXIII.

Δυσηκοΐαν id est grauem auditum & κωφώσεα hoc est surditatem medetur, quæ subiecta sunt. Veratri nigri denarij põdo unius, testiculi fibrini tantundem si aceto excipiantur, & in aureis mittantur præsenti sunt auxilio. Prodest pariter hederæ succus cum nitro mixtus. Succurrunt etiam uno uerbo, cuncta quæ iam pridem fusius in curatione δυσηκοΐας & ἐμφράξιος descripsimus. Cuius sortis habẽtur liquor hederæ cum nitro, & κεδρία, id est liquor cedrinus. Summã uerò uirtutem habet hic succus chamæleonis, qui multorũ testimonio, littori, lapidíque, ut aiunt, surdioribus, succurrit. Si his peractis parum profeceris perseuerante affectione, uomitũ citato cũ ueratro candido, qui plus opis grauiter audientibus quàm reliqua cõfert. Adhibe quæ caput per nareis expurgant subsidia, ἔρινα, à Græcis adpellata, item topica, neque omittendæ sunt equitationes, gestationesque præcipuè quæ perficiuntur curriculo siue rheda quadriga. Humerorum prætereà exercitationes obire, lauacrisque calidis ex aqua dulci factis indulgere, conuenit. Verùm si marina ad manum sit, eadem lauandi sunt. Iuuat porrò caput subinde tondere, leniter pfricare, præsertim quũ id grauari, & succis infarciri quis sensu percipiat. Quin & hirudinibus, & sinapismis (sic enim exhulcerationes, imposito alicui corporis particulæ sinapi inductam adpellant) uti expedit. Cutis quoque ceruicis, & arteria occipitij utiliter scalpello inciduntur. Sunt uerò qui harundine aut canna summo auriũ meatui adaptata noxium humorem exugunt. Alij alia cõsideratione, & iudicióque utuntur, neque quidpiam certi in hac affectione statuunt, neque præsentanea eius curationis præsidia.

De abscessibus secundum aut post aures quæ Græci Parotides dicuntur. Caput XXXIIII.

Olent uerò subtus, uel circa aureis παρωτίδες oriri, de quibus consentaneum uidetur priusquã digrediamur ab aurium affectionibus aliquid indicare. Imprimis itaque nos latere nõ debet complura & diuersa parotidum esse genera. Nam quædã secunda ualitudine

ibi phlegmone orta, emergunt. Quædam post morbos, maximè febres, illuc impetu morbi, per decretoriū conuerso, & facta digestione euidenti, quæ sanè exitiales non sunt, imò promptissimè curantur, securitatemq; portendunt, Charibdeq; ac Scylla, ut ita dicam, sæpe eripiunt. Quædam ex humorum redundantia proficiscuntur cum grauedine naturam irritantes, parotides, feruntur'q; in pericula haud leuia, nisi maturè suppurentur & digerantur. Summo itaque nisu, exactissima'q; trutina materiæ decurrentis & παρωτίδας procreantis perpendenda est, non tam qualitas quàm ipsa quoque quantitas. Parotidum igitur aliæ originem ad copiosum atque calidius sanguen referunt. Aliæ è diuerso ad tenuem, calidum, & biliosum humorem. Aliæ ad egelidum crassum'q; succum. Quæ porrhò feruētis humoris plenitati adscribuntur, dolores intensissimos pariunt. Quæ uerò tenui subtiliq; humori, erysipelaceas inflammationes, hoc est sacros igneis referunt, & nulla neque grauitate, neque angore locum excruciant. Quæ uerò atra bile scaturiunt, ne modicè quidem subrubent, neque uehemēti dolore excruciāt, sed duriusculæ sunt, & duricies, quas Græci σκληρώματα dicūtur, frequentius ingerunt. Quæ uerò pituitā sortiuntur parētem, fastigiatæ in tumorem sunt. Oportet igitur accuratè, ut diximus, quum qualitatis, tum quantitatis parotidum caussæ discrimina ad amussim examinare, ac tum denique conferentibus & destinatis cuilibet caussæ medicaminum præsidijs commodissimè nauiterq; occurrere.

Parotidum ex sanguine redundanti curatio.

Auspicabimur itaque parotidum curationem ab ijs quarum parens est plenitudo sanguinis. Quo circa, si sanguineus humor plus iusto naturæ modum excedat, spatiosusq; humor cum rubore perfusus conspicitur, extremosq; dolores cum uitæ periculo coniunctos infert, à sanguinis detractione confestim alijs posthabitis inchoanda est curatio. Quod si quis emplastrum, siue cataplasma uel aliud quodcunq; ad disiiciendum factum medicamen, uerbi caussa, ex fermento, & althæa siue hebisco concinnatum, antequàm euacuetur adhibeat, procul dubio languentem iugulabit. Proinde quum ex sanguinis copia, abscessus sub auribus uel circa oriuntur, protinus scalpello aperienda uena est, si id per uireis laborantis liceat. Deinde alacris cataplasmatis modò medicamenta superinducito. Quapropter si inflammatio ingenti cruciatu uexauerit, cataplasma ex hordeacea farina, (quæ ὠμὴ λύσις à Græcis uocatur) & semine lini effingito. Vbi uerò Scleroma hoc est duricies molestauerit, dirigito in cataplasma ficus siccatas (quas Carycas Latini uocant) seuum porcinū radices rumicis cum decocto fœno Græci, chamæmeli herbæ, althææ radicū, & siccatarum ficuū & utere. Atqui ubi ter usus fueris cataplasmatis, ad emplastrum Mnasæi cō fugiendum est. Nam id dolorem sedat, diaphoresim hoc est digestionem euaporationémue scirrhosis affectibus cōciliat, & duricies satis strenuè emollit, cuius hæc est compositio.

Emplastrum Mnasæi.

Ceræ, axungiæ suillæ singulorum libra una, rhesinæ colophoniæ (qui Latinorum quidam picem Græcã cognominant) unciæ sex, spumæ argenti unciæ duæ, uini boni †hemina una excipiuntur, & quum opus est usui adhibentur.

Aliâs libræ 4

Aliud quod ad eundem fermè modum confici assolet: Rhesinæ terebinthinæ, thuris uniuscuiusq; uncia una, mastyches unciæ duæ, ceræ unciæ tres, olei glaucini & myrthei quantum ad confecturam satis est, aqua marina diluuntur. Summam bonitatis & utilitatis æstimationem in ita affectis habet confectio διὰ μελιλώτου, id est, ex sertula Campana, quum per se, tum adiecto septenno uel Ariobarzanio. Pari etiam modo conducit Liuidus, medendis quibusque summa cute, & ex sanguine natis parotidibus. Si uerò in alto latent, & cutis quam obsident non est rara, materiáque compacta & spissior, paululum nitri & colubræ, dracunculiue herbæ radices, præscripto cataplasmati iniice, & longè præstantius efficies medicamentum diaphoreticum. Veluti si guttam ammoniacam adiicias. Cæterùm si duricies fuerit grandis, admiscenda sunt præliquida, adeps taurina, uel hircilla, uel uitulina, uel medulla cerui, aut bdellium, aut deniq; styrax, quoniam hæc singula ad dissipandum, digerendum, & emolliendum facta sunt.

Parotidum cum scirrhoso tumore curatio.

Vbi uerò perquàm durus & scirrhosus affuerit tumor, peculiari curatione opus est, quam nunc subiiciam. Nam quum euaporationem (quam Græci διαφόρησιν dicunt) machinamur, uel curationem per ea quæ uocare μαλακτικὰ id est emollientia, medici solent, molimur, tumori succurrimus. Cæterùm si scleromata (hoc est duricies) abcessuum sub auribus ex frigido humore proueniãt, oleum admiscendum erit cataplasmati, uel irinum, uel cucumerinum. Quemadmodum in his qui calidioribus nascuntur succis, oleum rosaceum, seu chamæmelinũ. Liquidò uerò constat quod omnibus medicaminum calorificorũ præsidia diutinis affectionibus longè commodius adhibentur. Verbi caussa, Ariobarzanion uel διὰ στρουθίου, id est ex lanaria herba confectum. Quorum equidem confectiones subiiciam, quò uos quærendi in aliorum commentariis labore leuem.

Emplastrum Ariobarzanium faciens affectus scirrhosos.

Habet spumæ argenti libras treis cum uncia una & dimidia, cerussæ libram unam & quicuncem, aquæ marinæ uncias uigintiquinque, olei antiqui libram unam cum †dimidia, cineris buccinorum, (qui Græcis κήρυκες dicuntur) uncias septem & dimidiatã, ceræ crematæ fuluæ'ue, πυῤῥοῦ Græcè, uncias †quatuor, rhesinæ terebinthinæ uncias sex, thuris uncias treis & diobuli †quatuor cũ obulo uno. Redige in emplastrum, & quum opus est, utere.

†Vnciis quatuor & dimidia
†Aliâs nouem
†Aliâs treis

Emplastrum

Emplastrum dia struthiu, id est ex herba lanaria, dictæ affectioni expediens.

Constat διὰ ϛρουθίου emplastrum, ex guttæ ammoniaci thymiamatis uncijs octo, rhesinæ pineæ libra una, herbæ lanariæ quam ϛρούθιον Græci dicunt, uncia una, spumæ argenti quincunce, mali terræ, quam ἀριστολοχίαν uocant, quadrante, thuris, uncijs quatuor, ceræ libra una, olei uetusti quadrante, aceti scyllitici uncijs octo. Oleum cum spuma argenti tantisper elixato, dum exuta omni uiscositate digitis non adhæreat, neq; eosdem cōtaminet. Id enim est Græcorum ὡς μήτε ἀμώλυντον. Depositoq; ab igne cacabo, lanariam, quam & radiculam uocant, & guttam ammoniacam & squamam æris & Galbanum deniq;, rudicula agitato, mannanq; thuris, & malum terræ immittito. Decoque donec in unū simul inspissentur, sublatoq; tum ab igne aheno ollāue, rudicula dum induretur moueto. Sunt qui acetum postremò infundant. Confert hoc medicamentum durissimis parotidibus & scirrhosis, rimis & condylomatis, perforatis item, inchoantibus circa genitalia uel axillas glandulis. Succurrit præterea tensis quasiq; suspensis uisceribus, & abscessibus uentriculi, uel eiusdem hostioli quē stomachon adpellant. Lapidosas deniq; duricies quos Latini Tofos Græci πώρους indigitant, uehemētius disijcit. In summa miranda & multa sunt ipsius opera, multisq; congruūt affectibus, quod Græci dicunt πολύχρηστον.

Notæ quibus deprehenditur parotidas suppurari, & earundem curatio.

Quum uerò eiuscemodi remediorum usu hulcus exaruerit & uomica detumuerit, ad alia deueniendum est medicamentorum præsidia. Si dolores sedati non sint, confugiendum ad ea quæ suppurationem inducunt, admouenda quæ materiam discutiant ac digerant. Cuius sortis habentur: Farina tritici cum radice rumicis in hydrelæo, id est, aqua & oleo mixto elixa. Opitulatur & cataplasmatis more superinducta axungia porcina. Neque sanè quenquam istiusmodi latere inditia possunt. Nam si materia suppuretur, & iam transmutata in pus conuertatur, dolores, & cum uigore tremores, & ipsæ quoque febres pusillulum increscunt. Tum cataplasmatis instar simplicia adhibenda sunt medicamenta. Sunt autem hæc commodissima & ueluti huic rei destinata simplicia auxilia: Aqua calida, qua sæpius fouendus est languens. Defrutum quoque pus promouet & farina triticea, item halica elixa præsertim si tumores sint humidi. Adiuuat & panis purus, & pix liquida oleo diluta, seuóue uitulino, aut adipe suilla non salsa. Nam illa quæ salem habet, his quæ digestionem & euaporationem promouent commodius miscentur. Habentur uerò pleræque ad huc aliæ species incompositæ usu à nobis & re ipsa sæpius compertæ & ad pus faciendum comparatæ, quarum usus imprimis, deinde compositorum probatur. Sunt uerò compluria quæ ex triticea conficiuntur farina cataplasmata. Verùm illud quo ipse solenniter usus sum, bonitate palmam facile cæteris præripuerit, quod habet, axungiæ libram unam, oua anserina numero quatuor, defruti uncias quatuor, farinæ tritici

unciam unam. Hæc diluantur, & eliquantur probè, & panno superinducta adplicentur, & subinde mutata proficiunt. Nos uerò farinam cum defruto & axungia elixare consueuimus, & postremò oua inijcere, atq; ita sanè semper effecimus quod dolores demulceret atq; leniret præsidiū, quod Græci παρηγορικὸν nuncupant. Si his actis non dum uictor extiteris, ad emplastrum διὰ ζύμης, id est, ex fermento confectum, tanquam ad ancoram confugito, quoniam ocyssimè materiam in pus conuertit, crudos & indigestos humores concoquit, & discutit, compactosq; tumores dissipādo profligit, pus euellit, & lapidosis deniq; duriciebus, tofisue tenuibus & imbecillis remedio est, dolores placat, qm̄ ἀνώδυνον est, & cicatrices tandē cōtrahit, sed adeò tenues ac parū euidētes ut uisum tñ nō effugiāt. In eo aūt sunt, fermēti libra una, salis cōmunis unciæ quatuor, ceræ unciæ octo, apij unciæ quatuor, galbani uncia una, floris salis, piperis, singulorū uncia una, saponis Celtici uncias sex, picis piceæ libram unam, adipis taurinæ uncias quatuor. Neque profectò hoc medicamentum medendis parotidibus tantum, sed singulis etiam hulceribus uulneribusq;, quibus uidebitur conducere conficiendum & admouendum est. Nam quod iam suppuratum & in pus planè mutatum incidit, & exhaurit. Quod uerò in duriciem ac scirrhum concreuit, nec dum suppurauit, maturat, digerit, & ad salubritatem perducit.

Est insuper etiam aliud eiusdem facultatis & energiæ emplastrum, quod constat ex cymino & polenta, farinâue hordeacea, quam Græci (ut nunc crebro diximus) ὠμὴν λύσιν nuncupant. Est uerò ipsius descriptio eiusmodi: Polinis polentæ, id est farinæ hordeaceæ tenuissimè tritæ unciæ uigintiquatuor, salis cōmunis & armoniaci denariū pondo quinque, picis denarij pondo unius, ceræ unciæ nouem, nitri, cymini fricti & contusi singulorum quincunx, olei ueteris unciæ octo, ptisanæ quincunx cum liquoris de semine lini libra una assumātur. Aridis prius uino contritis & læuigatis cætera inijcito. Succum uerò seminis lini & ptisanam gnauiter ne adurantur decoquito. Dirige in emplastrum, quo securius, ubi res exigit, quum in abscessuum circa aurem, ubi prærogatiuam habet, tum in aliorum abscessionum curatione, utere. Vim etenim habet maturandi, & euaporationes, quam diaphoresin Græcè uocant, effectricem, duricies item emolliendi ocyus & conglutinandi dolores deniq; mitigandi, & ut semel dicam imprimis est conducibile.

Aliud ad idem neutiquam ignobile.

In hoc continentur seui porcini quincunx, ceræ unciæ duæ, albores ouorum duo, mellis quantum albuginis ouorum, pollinis tritici, farinæ triticeæ quàm tenuissimæ quantum satis est: Cera ante omnia cum sepo suillo eliquanda est, deinde alborem ouorum tepefactum paulatim infunde & mel. Mox pilæ cuncta immitrens probè contunde, ab hoc farinam triticeam sensim & pedetentim tantisper dum modicam induat emplastri constitutionem, inijce. His accedat studiosa contritio. Postea quum opus est, utere. Habet enim facultatem discutiendi

discutiendi, digerendi, & leniendi. Postremò dissecat, ad unguem expurgat & sanitatem restituit. Nec minus conducit & Anginæ. Aliud contra easdem affectiones & caussas mirificè expediens διὰ σερικῶν, hoc est ex serico (quæ nobilis in frondibus arborum apud Seres lanugo est) confectum medicamentum.

Dia Serici descriptio:

Habet id serici libram unam, olei uerò heminam unam. Ea commiscentur, & donec digitos non amplius inquinet, neque eis ob tenacitatem adhæreat confectio, simul decoquuntur. Hoc quicquid est medicamenti nihil alijs minus apud te ponderis habeat, quod è duobus modò constituitur, egregijs nanque uiribus præditum est, & multis malis eximiè succurrit. Pari modo & ἔμπλαστρος διὰ μελιλώτου hoc est ex sertula Campana confecta, si cũ διὰ σερίκου cõponas ita quidem ut ad unam partem διὰ σερίκου duæ adijciantur διὰ μελιλώτου, dij boni quanta efficacia. Quin & per se, nullo adiecto, sæpius plurimum proficit, id quod non semel in aliquot multis experimento comprobatum est. Est uerò eius compositio huiusmodi.

Emplastrum dia Meliloton, id est serta Campanica:

Lixiuij saponariorum, (quod primam guttam nonnulli capitelli uocant) unciæ sex, auellanarum nucum, quæ Græcis λεπτοκάρυα hoc est nuces minores & Ponticæ uocantur) unciæ duæ, Saponis Gallici unciæ quatuor, spumæ nitri candidæ unciæ sex, albugines ouorum numero quinque, mellis sertulæ regiæ singulorum quadrans, olei antiqui libra una, ceræ unciæ decem, rhesinæ terebinthinæ unciæ septem. Conficiuntur in emplastrum siue malagma. Quod medicamentum, tofos discutit, calculos, ossaq; & spinas euellit, & ut paucis expediam pluribus hoc præsentissimum fuit auxilium. Cæterùm eo neque in ipsa inflammatione, neq; in doloribus leuiusculis, neq; in ardoribus intensis, sed quum tumores rumpendi sunt, utendum est.

De Parotidum ex bile prouenientium signis & curatione.

Abscessus porrhò secundum aureis ad præsubtilem, & flagrantem biliosum sanguinem suam referre originem his notis facile deprænhendes. Vomica redditur multò rubicundior, & inflammata ignitáue, & sacris ignibus compar, adeò ut languenti pars affecta deuri uideatur, & tactui euidentem exerat subesse ardorem. Ad hunc modum affectos febricitantium more, de ouis, oleo chamæmeli, & defruto, sapáue solemus medicamenta promptissima adhibere. Vtendum etiam Ceroto Zopyrico quod Ambrosia nominatum constat, cui insunt ut infra patet.

Cerotum Ambrosia:

Croci grammata quatuor, spumæ argenti uncia una, olei rosati unciæ tres, ceræ unciæ quatuor, adipis suillæ unciæ duæ, mellis uncia una, succi semi-

nis lini quantum satis est ad superiora diluenda. Quod sane cerotum affectionis calidioribus non frigidè subuenit. Eiusdem sortis aliud: Accipit hoc ceræ quincũcem cum uncia dimidiata, olei chamæmelini & rosacei singulorũ unci as duas & dimidiam, lutea ouorum numero septem, farinæ fabaceæ denarium pondo quatuor, pange cerotũ, & cum res poscit adhibe. Aliud aduersus idem malum admirandum præstans auxilium. Herba Apollinaris quam ὑοσκύαμον dicunt, & rumex, teruntur cum axungia, & cataplasmatis instar summa commoditate per biduum aut triduum superimponuntur. Aliud eiusdem facultatis medendo eiuscemodi parotidibus: Constat ex ceræ uncijs sex, colophoniæ, foliorum perdiciadis uniuscuiusque uncijs sex, olei uncijs quatuor, redigantur de more in emplastrum, quo ubi res postulat, utere. Pulicularis itidem herba quam Græci ψύλλιον adpellant, admixtis ouis cataplasmatis modo impacta, plurimum opis confert. Quin & alius cognomento διὰ χυλῶν quod succos recipiat compar est utilitas, in quo sunt.

Dià chylon.

Spumæ argenti tritæ libræ quatuor, olei communis libræ septem, ceræ libra una, rhesina piceæ unciæ sex, succi pulicaris herbæ libræ tres. Facito autem succum herbæ pulicaris, (uel mucilaginem si mauis more uulgi adpellare) in hunc modum.

Apparatus Mucilaginis (sic enim uulgò nominant) Psyllij.

In aquæ fontis xestas sex immittantur triti psyllij unciæ tres & per diem macerentur. Postero die, deinde clementi Vulcano ad crassitudinem usq; strenuè decoquantur. Postea ocyssimè colato: nam simul atque gelidum fit, indurescit, atque sic denuo mittes in cacabum, & calfacito, rursumq; colato. Esto autem mensura pro re nata libræ tres. Tum denique Spumam argenti subtilissimè tritam ad manum habens, cum eo insere cacabo in quo cremor pulicaris herbæ continetur, & continuè agitando lento igne donec digitis uiscositate non adhæreat, neque uel tantillum eos inquinet, elixato. Sublatoq; ab igne aheno seu cacabo, injciatur cum cera rhesina. Et ubi non contaminabit digitulos, pilæ infundito, rudiculaq; mollificato, pelli inducito, & ubi res poscet, utere. Præstant præterea utilissima cataplasmata palmulæ, mica panis, crocea ouorum, glaucium, crocus, & polenta id est farina hordeacea, si inde fiat compositio. Habent enim uires digerendi, placandi, mollificandi, & rumpendi denique abscessus quum ardentes, tum duricie præditos. Neque uerò desunt qui medicamenti loco solanum adhibuerint & coriandrum. Verùm nos usum eorum damnamus perinde atque aluminis, & omnium quæ stypationi occasionem suggerunt, quoniam materiam officientẽ in altum semper, non citra magnum ægrotantis discrimen deprimere consueuerunt.

Parotidum ex pituita curatio.

LOcus me & tempus nec non & res ipsa hortantur, ut de his, circa aureis abscessibus disseram, quæ è pituita proueniunt. In quibus nullus fermè dolor laborantem excruciat uomica nihil prementi renititur, sed mollior existens sub digito cedit. Quibus succurrit præcipuè creta Cimolia eliquata & cataplasmatis modò imposita. Vel atramentum sutorium compari modo inductum, cæterùm locus antea butyro perungendus est. Calx præterea ἄπυρος hoc est ignem non experta, quæ uiua uulgo dicitur, dum lota illinitur opem fert maximam, inflatasque uomicas disijcere solet & per euaporationem discutit. Eruum porrhò, (qui Græcè ὄροβος uocatur) facto ex eius farina cataplasmate, uel cum aqua mulsa illitum maximam arefaciendi & euaporãdi uim obtinet.

Quæ uictus ratio Parotidibus affectis expediat.

NUtricatus admodum congruus & expediens pro ratione caussæ seminarij affectionis, præ cæteris omnibus, his qui parotide affecti sunt, utilis & necessarius est. Quo circa si ad bilem referuntur Parotides, fercula mediæ temperaturæ, & magis etiam frigorifica conueniunt. Verbi caussa succus & quidem comprimis, ptisanæ, halicæ, citri, aqua rosacea & cætera huius sortis probè cocta. Lutea item ouorum his ualde salutaria sunt. Malua quoque & brassica & uiolæ, atque ut uno uerbo expediam, quæ bilem cõpescunt omnia. Quum autem remittitur inflammatio, pisces competunt etiam squamosi, & pipiones id est columbarum pulli, extimæque pullorum familiarium partes. Ad eundem etiam modum semper pro diuersitate caussæ parotidarum laborantes uictum uariant. Quod si febris nulla affuerit, à principio statim piscium esus & esculenta acria & pipiones nihil officiunt. *Pipiones.*

De narium morbis & curationibus Caput XXXV.

NAres quoque uitijs ac morbis impetuntur sæpius. Crescit enim in eis tuberculum præter naturam, modò album, modò subrubrum, quod Græcè nuncupatur πολύπους. Oriuntur & circa nareis hulcera fœda, quas Græcorum Medici ὀζαίνας cognominant. Quum uerò præter naturam sanguinis fluoribus nares infestantur, ueluti in febribus, aut dies erit iudicatorius κρισίμ adpellat gens eadem, uel plenitate, uel ex eruptione uenæ proficiscitur sanguinis profluuium. Sumemus itaque curationis principium ab ozænis, quæ cariosa ac putrida sunt hulcuscula ex acerrimis & putrescentibus, qui ad nareis commeant humoribus superfluis, & sua acredine exedentibus nata. Si ea ex sola acredine sunt, crustasque & odorem fœdum habeant, sciri quidem debet, uix ei malo posse sucurri. Est uerò cõmunis & eadem utrisque tum ozænis tum Polypis curãdi ratio, & una iudicatio Exiccare, & capiti robur indere, quoniam, ut liquidò constat, utræquæ ex redundantibus & prauis admodum pessimisque humoribus, qui ex capite in nareis deferri solent, subinde proueniunt. Roborandum itaque sumopere censeo caput uniuersum *Polypus.* *Ozænæ.*

uersum, quò succos redundantes retineat, & cõficiat, neq; in nareis quicquam aut alias parteis inferiores se recipiat. Et quemadmodum aliâs nõ semel admonuimus Methodum curationis esse, topicis non nisi totius corporis euacuatione præmissa, uti. Ita & hîc loci non nisi toto capite ut diximus, roborato naribus adplicanda sunt medicamenta localia. Robur uerò capiti ad hunc modum inducendum est. Tondere oportet caput primò. Deinde confestim emplastrum διὰ ἰτέων dictum quòd salices contineat, imponere, uel Barbarum aliquod ἀσφαλτον, id est bitumen continens & picem, id quod sæpenumero quũ à Galeno ipso, tum à me quoque reuera experimento comprobatũ, & διὰ νεμόνης huic rei destinatũ. Item aliud ad hoc peculiariter factum medicamen quod è cochleis in hunc modum effingitur.

Dià Cochlion medicamentum.

Sumuntur myrrhæ, thuris, uniuscuiusq; uncia una, uiscera cochlearum integrarum saxis adhærentium numero ducenta, quæ cera sufficiente & duobus albis ouorum excipiuntur. Quod absolutum medicamen linteolo impactum, capiti perpetuos nouem dies imponito. Quod si detracto praui humores adhæreat, ter mutato medicamine adhibeas. Tum deniq; topicis utendum est medicamentorum auxilijs. Punicorum siue Granatorum malorum, quæ ῥόαι Græcè dicuntur, tria habentur genera. Dulcia enim sunt, & acida, & austera quæ gustu astringunt, ob id συπτικὰ adpellata, è quibus singulis recentia & matura contundantur, & trita ualidè exprimatur & conijciatur ἀπόθλιμμα, id est succus ille expressus in cacabum stagneum, post hæc usq; dum satis uideatur liquidum decoquatur. Magma uerò unde expressus liquor est, et malicoria in pilam coniecta quantum fieri potest gnauiter conterantur. Vbi uerò probè id tritum fuerit denuo in pila cum succo diluantur. atq; ita compingant inde eiusmodi collyria, quæ in laborantiũ nares apposite possint demitti. Ea naribus polypo inhærente, in narem demittenda sunt: quoniam citra uellicationẽ & omnem oblæsionem sua acrimonia polypum curant, et interposito longiore tempusculo eradicant. Quum uerò πολύπους humidior ac mollior apparet, mala Punica potius styptica immittito. Si durior idem cõspiciatur, acida parcius. Cæterùm quoniam egerrimè collyria suscipiunt, quo ad tempus quiescere possint, interim, collyrijs depositis, succum expressum indito. Si aliam partem occupet, eandem perungito. Indere autẽ potes Punici succũ per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces deferuntur, idq; uel penna imbuta, uel speciolana inuoluto, uel penicillo pineo. Nouimus autem & puluerem aduersus hoc mali efficacissimum, nempe Diphrygen leuigatum, is enim & citra mordicationem succurrit.

Tres species malorum Punicorum.

Puluis Diphrygis.

Conficit autẽ ex quatuor metalli speciebus, auripigmẽto uidelicet, (quod Græci ἀρσενικὸν uocãt) & lapide chalcitide, & ære cremato & eo q̃d Romani pariter Græcis Misy adpellãt. Quæ primo sigillatim aceto excipiuntur.

Secundo

Secundo promiscuè omnia in unum confunduntur, simulq́ꝫ cum uino tantisper diluuntur, dum mellis crassitudinem cõtrahat, & glutinum referat. Postea in nouam testam coniectum medicamen operculo probè operitur, argillaque passim oblinitur, ab hoc clybano fornaciue imponito usqꝫ dum redeat in carbones. Vbi uerò extractum fuerit, uino leuigatum & in puluerẽ redactum imponito, & quando res poscit, utitor. Consumit uerò hic puluis & amputat etiam polypodes ualde diutinos. Collyrium etiã, quod ex malis Pumicis fieri docuimus, redactum in puluerem tenuissimum & angustiore in cerniculo traiectum si flatu naribus indatur similis est, ut ipse deprændi efficaciæ, uel si specillo admoueatur. Fiat autem id creberrimè, ne unquam pars affecta destituatur medicamine. Idem etenim hic præstat auxilium, quod in oculorũ morbis iugis illinitio. Diluatur uerò, ut demonstratum est, succo, uinóue. Si uerò laborans quis corpore tenello & delicato, ueluti eunuchus, aut fœmina, huius medicamina non tolleret, uel magis irritetur, aridas rosas uel contere uel contunde, & per cribrum tenuissimum secernito, & hic quoque puluis non minus efficaciter uel ad miraculum usque absqꝫ morsu operabitur. Sunt autem ista medicamentorũ subsidia sine requie admouenda. Lotio quoque ex eodem uel laboriosa prodest. Si inde nares exhulcerentur, pastillis utendum est: nempe Andronio, uel Passiano, uel Polyidæ, uel Bytinio, uel eo quem ipsi cõfecimus quãdoqꝫ ex solo uino dulci. Interdũ cũ styptico & austero, & nonnunqꝫ cũ medio utriusqꝫ saporis: aliquando autem cum antiquo, próque symptomatis semper ipsius morbi usus sum remedio. Quod si locuples quispiam odoratum & fragans medicamentum affectauerit, non citra iudicium, aliquod ozænis conducens præstiti quod pariter succurreret & odoris suauitate gratius esset, quẽ usum mihi exhibuit egregiè unguẽtum Hedychroum dilutum uino phalerno ueter. Ad cuius equidem effectum semper cum magna admiratione obstupui. Habetur autem ungenti Hedychroi laudatissima, ex Magno, præparatio & quæ indantur descriptio apud Galenum in libro de Theriaca antidoto ad Pisonem. Emplastrum porrhò διὰ τῶν πεπέρεων λευκῶν, hoc ex piperibus candidis, oleo rosaceo liquatum & in nareis illitũ omne genus hulceribus mirificè subuenit. Illud uerò lippis ac tõsoribus (ut sic dixerim) maximè liquere arbitror, quod in eiusmodi nariũ affectiõibus, ꝑpensa est, cuiuslibet hominis natura, nisi quid prohibeat, sanguinẽ detrahere & medicamentũ purgandi ui præditũ exhibere, uictus rationẽ conferentem præscribere, caput tondere, medicaminibus arefacere, & apophlegmatismis deniqꝫ uti expedit, & necessarium est.

De Hæmorrhagiæ narium & ejus curatione Caput XXXVI.

Accidit interdũ prægrandis, & quæ ægre cõpescitur sanguinis ex naribus eruptio. Cui hunc in modum occurrendũ censeo. Σφαιρία hoc est pilulas Platani arboris in umbra siccato, et in aspero cilicio, perfricatoq́ꝫ

perfricatoq́ ad cilicium baccas exuccas, sin id minus, in qualicunque cilicio semen earum porrice. Pilularum uerò lanuginem collectam in nouo uase figlino repone. Vbi uerò utendum est harundinem hac lanugine impleto nodulisq́, si quos habet detractis, laboranti supino naribus insere, uel cum spiritu insuffla, & mirum dictu quàm eximie sanguinis sistat profluuium. Aliud: Atramentum quoque sutorium in farinam grauiter contritum in hunc usum obserua, & quum opus est, filatim discerpta liniamenta, quæ Græci ἐμμότους uocant, hoc medicamine intincta naribus indantur. Aliud: Eandem facultatem præstat spongia noua pice liquida imbuta, & cremata, si linteolum in cuneolum retortum, eadem inuolutum naribus immittatur. Vel in pulueris testarum ouorum portiones duas cum pulueris Gallæ Asianæ unà linteolum integrum aqua madidum inuolue, & nasi foraminibus insere compescet enim sanguinis fluorem eximiè. Alius ad eadem compositus puluis quo auspicato ipse sum sæpissime usus: Contere Chalcitidis cremati denariûm pondo centum, atramenti sutorij denariûm pondo quinquaginta, misyos cremati denariûm pondo triginta, æris combusti denariûm pondo septem cum dimidio. Vtere. Alius eadem ratione confectus: Myrrhæ, Mysios Cyprij singulorum denariûm pondo nouem, atramenti sutorij denariûm pondo septem, corticis pini, squamæ æris, uniuscuiusque denariûm pondo quatuor, mannæ, pollinisue thuris denariûm pondo quatuor, æris cremati, Chalcitidis cuiuslibet denariûm pondo quidecim, calcis aquæ non restinctæ, (quæ Græcis ἄσβεσ⊙ dicitur) denariûm pondo nouem, gypsi cremati denariûm pondo quatuor. Redigantur in puluerem & adhibeatur, nam sanguinis profluuia strenuè compescit.

(margin: Emmon.)

Aduersus narium graueis fœtores Caput XXXVII.

SI quando autem nares tetrum, fœdissimumq́ odorem spirant, quod uicium Græci δυσωδίαν nuncupant, hunc in modum eidem quoque uicio occurrendum: Sumito myrrhæ, acaciæ, amomi, uel ut alijs placet stibij uniuscuiusque denarij pondo unius. Conterito singula, & per incerniculum angustius traijcito, & melle despumato excipe. Quo medicamento summas narium graueolentium oras, conglutinato, uel cartilagineũ interseptum, potissimè deploratis, quo teterrimus odor obturetur. Aliud: Amomum, myrrha, rosæ aridæ æquis portionibus ungento nardino excepta, & illita graueolentiæ narium medentur.

(margin: Dysodia.)

De uicijs quæ uultui accidunt Caput XXXVIII.

FAciei solet etiam interdum aliquid uicij incidere, ut liuores & lentigines & aspera & discolor, ceu à sole cutis. Quorum prius illud sugillata Latini, Græci ὑπώπια. Alterum eadem gens φακοὺς, postremum ἔφηλιν nuncupat.

(margin: Sugillata. Hypopia. Phaci. Ephelis.)

Curatio Liuoris in facie.

Liuoribus uultus qui percussionũ uestigia referunt, inter initia statim elixatione fœnu Græci, mox sertulæ Campanæ (quæ μελίλωτος Græcè uocatur) fomentationibus, uel utriusq; decocto pariter fouendo, medemur. A fotu autem διὰ ῥόδων collyrio aqua intincto, & illito. Ab hoc διὰ σμύρνων id est cõfectura ex myrrhis. Recentes uerò liuores exterit farina fabacea cum melle cataplasmatis modò inducta. Quod si liuores commitetur inflammatio, aqua calida foueto. Lenticulas elixas instar cataplasmatis imponito.

Curatio Lentiginum & Ephelidum.

Repurgat Lenticulas & asperã ceuq; ab æstiuo sole discolorem cutem, medicamentum in quo sunt, Cretæ Cimoliæ frictæ, æreolus semis, spumæ nitri tosti denariûm pondo octo, farinæ erui denariũ pondo quatuor, fellis tauri uncia una. Conteruntur omnia.

De dentium dolore & curatione *Caput* XXXIX.

GAlenus de afflictionibus dentium inquit: In dentiũ doloribus quædam, uelutí & in alijs affectionibus cunctis euidentissime apparẽt: uel enim eroduntur, uel nigricant, uel hebescunt & retunduntur, uel neq; calidum neq; gelidum perferunt, uerùm ex utroq; excessu, uel ex altero solo affliguntur. Quandoq; uerò abditæ sunt dentium affectiones. Quemadmodũ quum is qui dentium cruciatu infestatur, dolorem imo dente concitatũ contendit. Contrà respondent alij dens os est, & ob id doloris expers, os enim non sentit, uel alius occasionis gratia, quibus illis est occurrendum. In præsentia uerò citra logicam aut physicam ostentationem, eorum opinionem qui dentem affici negant refellere institui. Siquidem id ipsum magno meo malo quum dentibus laborarẽ acuratius obseruans, acceperim nanq; medicorum & aliorum diuersas super eas res sententias, & contentiones, re ipsa comperi & sensi, dentes non modò malè affici, sed etiam constringi & circũdari, pariter & inflammationibus tentari. Ductus itaq; sum in magnam admirationẽ, huiusmodi ne affectio, quam Græci φλεγμονὴν uocant, dentes posset occupare saxeam & duram sortitos essentiam. Alio deinde tempore dentis excruciatus dolore, liquidè & sensu percepi dolorem in gingiuis inflammatis non in dente existere. Proinde uehementiore partes distentione anguntur. Nam quum inflationes persistũt, oppressione affici necessum est. Verùm in his quorũ dentes cuneatim inculcantur, idq; durius, cruciatus magis atq; magis extendit, atq; ex oppressione torquentur, & utrinq; sensus in periculo sunt: alius enim gingiuas, alius uerò dentis substantiam infestat. Equidem in eorum sententiam manibus & pedibus eo, (nam re ipsa cognoui) qui dentes dolore nõ affici asserunt. Quoniam dum in neruo qui in dentium radicibus surgit & circumligatur, & in membranis quæ ambiunt, oritur inflatio, dolores multò molestant uehementius & increscunt. Verùm ut tanq; in speculo uideas nõ dentem modò

Dens ne doleat.

modò, sed ipsum quoq; neruum & membranã qua inuoluitur excruciari, exempto namq; affecto, dolor minuitur quidem, atqui non ob id quod sublatus est è medio dens, sed quoniam exoneratur locus phlegmone, id est inflammatio obsidebat, qua propter oppressione iam uacuus & libertate quasi donatus, amputatur dolor.

Phlegmones gingiuæ medela.

Cæterùm gingiuis ob inflammationem affectis, præsentaneo fuerit remedio oleum cucumerinum, in ore retentum, & hinc inde uolutũ. Esto autem oleum recens, quoniam nihil proficit antiquum. Sed ubi eo uti uolueris in duplici uase calfacito, & utitor. Nam id præsentissimũ est, ut dixi, inflammationibus gingiuarum præsidium: bene facit ipsum quoque oleum lentiscinum temperatum. Adhibeantur prætereà medicaminum auxilia austera & constringentia, quæ reprimendi uel certe disijciendi uim obtineant.

Cruciatus dentium curatio.

In dentium autem dolore, qui maximis tormentis annumeratur, Galla Asiatica aceto elixa & ore retenta præsentes fert suppetias. Idem facit tedea pinguis aceto decocta. Nec non & sertulæ Campanæ, quod μελίλωτον Græcè dicunt, radix in mero donec media pars relinquat elixa, ore, parte quæ dolet contenta, succurrit. Huius rei quoque gratia Alterci radix in posca aut oxymelite coquitur, & ei parti oris ubi dolor est, adponitur. Illud uerò momento leuat dolorem dentium. Alij nuclei siue spicæ, quas Græci ἀγλῖθας nominant, numero quinq;, thuris scrupuli duo, & rami detractis folijs articuli duo accipiuntur, singillatim'q; teruntur, & deinde omnia simul commiscētur, mixtim'q; in aululam nouam cum aceti cotyla una iniecta ad tertias decoquunt, rudicula tedea inter buliendum usq; agitando. Quo medicamine temperato utendum. Continendus autem est huius medicamenti liquor ea parte continuo ubi dolor infestat per plurimas horas, hoc est usq; dum humor consumitur. Cæterùm in uehementissimis dentium cruciatibus mirum quàm præsentis auxilij sit serpentis senectus, hoc est exuuiæ: si hunc in modum præpares: Collectam senectutem primùm cremato, oleoq; excipito, ita quidem ut mellis spissitudinem referat, purgatoq; prius à sordibus dente, eidem dictum medicamen impone, perungēdo undiq; dentem. Quod si exesus fuerit, cauitati idem insere & ad sanitatem rediget. Aliud: Origanus prætereà dentium dolorem lenit & protinus tollit, si redactus in puluerem cum nitro gingiuis inspargatur.

Aliud: Liquor papaueris, quod opium uocant, & piper pari pondere cum galbano denti imposita dolorem sedant.

Anodynum medicamentum ad dentes exesos, & contra tußim expediens.

Lachrymæ papaueris, myrrhæ uniuscuiusq; denariûm pondo duûm & seminis styracis, denariũ pondo triũ, piperis candidi triti & per angustum incerniculum cribrati, galbani cuiuslibet denarij pondo unius, defruti quantũ ad

ad diluendum omnia satis. Conterantur simul & conformentur pastilli pro foramine dentis exesi, cui indatur rotula, & reliquo medicamine dentem inuolue. Sic dens qui afficitur molaris sit, in hora quiescet dolor. Aliud: Piperis, pyrethri, succi sertulæ Campaniæ uniuscuiusq; denarij pondo unius contundito, commixto'q; galbano, dentis concauitati insere. Aliud: Medendis dentibus comesis, prosunt lachryma papaueris, laserpicium, uel eius radices, & galbanum cum pipere iniecta. Vel papaueris liquor, hoc est opium pariter cum galbano, seu opopanacum, si immittantur & inuoluantur erosis dentibus opitulantur. Facit ad idem bene confectura quæ hunc in modum confit.

Confectio nobilis ad dentes.

Accipe myricæ, quam & Tamaricen uocant, aluminis fissi singulorum semunciam, opopanaci scrupulum unum & dimidium, piperis albi denariûm pondo duûm contere, & aquæ denarijs duobus gummi excipe, & ad omnium pondus duplum ceræ in aqua calida eliquatæ admisceto, conformato & utere. Pastillus contra dolorem dentium utilis ex his constituitur: Aluminis cissi denariûm pondo quatuor, piperis denariûm pondo trium, pyrethri denariûm pondo duûm, liquoris alterci, quod ὑοσκύαμον uocant, denariûm pondo quatuor excipiantur aceto, & conformentur rotulæ, quæ in ore contentæ, plurimum opis conferunt.

De dentibus luxatis, & corrosis, gingiuisq; comesis Caput XL.

Dentibus quassatis & labefactatis, exesisq; gingiuis prodest, si loca digito, sequenti puluere imbuto attrectes. Accipe Salis Ammoniaci, aluminis rotundi cuiuslibet denariûm pondo duûm, myrrhæ denarij pondo unius, effinge in puluerem tenuissimum & cum eius usus postulabit, utere.

Ad dentes corrosos & comesos.

Erosionibus, comestionibusue dentium succurres, si cornu ceruini cremati, Salis Ammoniaci singulorum libram unam, mastiches, σχοίνου ἄνθος, id est floris iunci rotundi odorati, uniuscuiusq; denariû pondo duû, myrrhæ denarij pondo unius, rediges in puluerem & adhibeas.

Aliud, ut dentem digitis tollas, efficiens.

Quòd porrhò dentem molestantem, uel digito adpræhensum eximas, probè antea purgatum hoc medicamine circumlinito. Cuius utique confectura ad hunc modum egregiè confit: Rosas, Gallas Asianas, uuam Taminiam, pituitariámue (Græci σταφιδαγρίαν uocant) alumen fissile, sulphur igne intactû hoc est uiuum, piper longum conterito, & redige in puluerem, deinde cedrini infunde liquoris libras quatuor, & dilue, ceram insuper adde, & strenuè mollificato, & dentem, ut dixi, perungito.

Ad luxatos siue commotos dentes, Galeni confectio, & Dentifritium.

Galenus in libro de compositionibus medicamentorum κατὰ τόπους ad dentes cõmotos, usus est hac quæ subijcietur illico confectura, quæ & à nobis nõ semel est præparata. Sunt autem de eadem in hanc sententiã eiusdem Pergameni uerba. Aduersus hominis dentes atterentes, & quasi comedentes seipsos experimento cognitum est, eximiè ualere Dentifritiũ cuius descriptionem memoratu non indignum autumo. Qui præcipuè frigidis dentiũ affectionibus succurrit, siue ex egelidæ aquæ potu immoderato, siue ex adpositu niuis, siue è frigorificis fructibus uel alijs dapibus aut potionibus gelidæ facultatis, sese humores à capite in dentes recipiant. Præstat autem eiusmodi curationes cum humor subest frigidus à medicaminibus pituita è capite elicientibus & educentibus, quos apophlegmatismos dicunt, auspicari, deinde ad hoc, de quo agimus, medicamentum confugere. Nam ubi frigiditas humore destituitur, solo hoc, quod subijciam, medicamen ad pristinam sanitatem rediget. Cæterùm & tum quoq; post apophlegmatismũ eius usus eximiè proficit, quoniã nõ is modò qui negotium facessit humor, sed uniuersa affectio illataq; omnis ab eo iniuria tollitur. Conficit aũt ipsius medicamenti confectura in hunc modum: Sumito geminas herbas, Perdiciadem uidelicet & † sideritim nuncupatas, quas domi; non sub dio sensim, ne Phœbus, ut ita dicam, deurat, exiccato, ita quidem ut medium ad unguem teneant locum inter udum & aridum & eousq; ut conteri & cribro secerni commodè possint. Nimia enim, quàm par sit, tostura uireis amittunt, & corrũpuntur. In alio uerò cacabo, auláue salem frictũ & alumen fissum cremato, melle Attico cõmixto. Deinde conterãtur denuò; & angustiore incerniculo traiecta rursum gnauiter in mortario cõtere. Nam quo tenuius reddetur eò fuerit præstantius & magis salutare. Quo sanè, sicubi incidat usus, tantũ dentes fricando, non adiacentes gingiuas solertim utendum est. Verũ si fuerint humidæ & laxæ admodum gingiuæ ut præsentissimũ ita & summum erit ipsarũ remedium quod arefaciendi uim obtinet, & quo maiore solertia fuerit friatũ tanto cõmodius, utiliusq; gingiuis humectis, contrariæ facultatis aridis. Radices uerò dentiũ quæ post gingiuas incumbunt, perinde atq; ipsi dentes, cum eadem medela perfricandæ sunt. Cæterũ mensura simpliciũ quæ huic cõpositioni indũtur ad hunc modum esto: Duûm herbarũ concrematarum sunto quidem denariũ pondo sedecim, salis uerò fricti cum alumine scisso denariũ pondo undecim. Atq; herbarũ portio siue pondus dum miscentur ante exustionẽ compar esto, salis uerò fricti quadruplum ad alumen, hoc est ad unã aluminis partem, quatuor salis deusti, cæteræ uerò quæ ingrediuntur species comburendæ nõ sunt, sed aridarũ farina subiecto pondere ad unguem seruato. Cymatũ summitatũ ue origani denariũ pondo duũ, piperis denariũm pondo triũ, pyrethri denariũ pondo duũm costi, seminis apij cuiuslibet denariũ pondo trium, Iridis Illyricæ denariũm

† Alias Mercurialem.

pondo

pondo quinq;, mentæ aridæ, seseleos, hyssopi, cornu ceruini, uel caprini combusti cuiusq; denariũ pondo duûm. Quod si regi hoc pharmacũ præparare uolueris redde odoratũ cum cinamomi denarijs duobus uel cassiæ ligneæ uel amomi tãtundem admisce ad conciliandam fragrantiã. Ipse uerò luxatis dentibus hac medela & dextrè quidẽ adfui, in qua continẽtur, æris cremati, comarũ, cincinnalis herbæ (quã Græcorũ medici alij ἀδίανθον, alij καλλίτριχον alij πολύτριχον, Romani nunc terræ capillum, nunc supercilliũ terræ indigitãt) uniuscuiusq; uncia una, aluminis fissilis unciæ tres, mali terræ rotundi, (quam ἀρισολοχίαν στρογγύλην Græcè nominãt) unciæ tres, spicæ nardi unciæ duæ, malabathri hoc est, folij piperis singulorũ uncia una, pyrethri quincunx. Redigantur aũt omnia in farinã, quæ gingiuis ad radices usq; dentium infricetur.

De Angina faucium morbo, *Caput* XLI.

A Dentibus ad fauceis transitus est, quas interdũ Angina pestiferũ acutũq; malum præoccupat, & obturata gula, hominẽ omnino suffocat. Proinde apud Græcos συνάγχην, quidem (ἀπὸ τοῦ συνάγχειν hoc est, à suffocando) non iniuria adpellationem obtinet, quoniam grande & acutissimum, ut dixi malum strangulatu præsentaneum uitæ discrimen inferre adsolet. Quo circa extemplò ei malo medicamentorum præsidijs necessariò occurrendum est. Verùm quoniam id fieri commodè nequit, nisi exactissimè morbi cognita occasione, res cognitionem essentiæ eiusdem ægritudinis efflagitat, caussas item & singulas earundem differentias, aut si mauis adpellare species. Prisci olim Medici pleriq; quacunq; secundum gulam inflãmationem siue intrinsecus siue foris contractam, Græcè συνάγχην, Latinè Anginam adpellarunt. Verùm eam faucium phlegmonen posteri in quatuor species dirimẽre. Internũ enim musculorum ac gulæ cum rubore feruorem nullo apparente euidenti tumore συνάγχην uocitarunt. Foris uerò faucium musculis inflammatis παρασυνάγχην. Eodem modo & in gutture inflammatis interioribus musculis κυνάγχην. Exterioribus uerò παρακυνάγχην adpellauerunt Græcorum Medici. Nostri Anginan nuncupant indiscriminatim singulas, nisi quum Græcè dicunt Synanche, Parasynanche, Cynanche & Paracynãche. Nunc morbo in species diducto singularium specierum, singularum curandi rationem competentem subijciam.

Συνάγχη. Παρασυνάγχη. Κυνάγχη. Παρακυνάγχη.

Anginæ curatio.

In uniuersum itaq; sciendum, quod in hac faucium affectione non modò quæ reprimendi, uel quæ digerendi & euaparatiouem ciendi uim habent, medicamentorum auxilia adplicanda sunt. Sed promiscuè sunt eadem adhibenda. Temporis quoque oportunitatem studiosè obseruare conuenit, in qua uidelicet nunc Diaphoreticis, nunc reprimẽtibus, nunc promiscuè utrisque utendum sit. A principio itaque affectionis quum etiamdum materia influxu esse uidetur, & ipsa adhuc subinde decurrit destillatio, reprimẽtibus affatim illico oc-

currendum præcipio. Quod si malum in summo uigore extiterit, dissipan-di & discutiendi uiribus præditis (Græci ea διαφορητικὰ nuncupant) utendum est properè medicaminum præsidijs. Si remittitur iam morbus, quod quidem tempus παρακμὴν Græci cognominant, multò tunc ualentioribus diaphoreti-cis uti medicaminibus congruit. Nonnulli etenim solis, quæ omnes iam Græcè uocare chalastica, hoc est, relaxantia consueuerunt remedijs siue intra in corpo-re, siue foris usi magnã calamitatem machinati sunt, auctaq; uehementius caus-sa, uel strangulatum, uel incrementum phlegmones, ita quidem ut pleriq; ægrè euaserint, magna uerò pars è uita miserabiliter discesserit. Neq; enimuero tem-pus solum (cui sani seruiendum est) sed & medelarum uires perpendendæ sunt. Ficulneis nanq;, ut ita dicam, mortalibus, & corporis constitutione tenera, & de-litijs deniq; delibutis remedia delicatiora, nõ adeò uehemẽtia, blandiora, seu mol-lia, & clementia cõpetunt. Verbi caussa, Eunuchis, fœminis, maribusq; candido corpore præditis. Contrà ualentioribus medelis, duris corporibus & atris subue-niẽdum est. Nam perinde atq; in rigidis & robustis medicamentorũ auxilijs, e-iusdem notæ ipso quoq; existente corpore, morbus facile succumbit. Ita corpo-ra mollia & delicata, dum remedia uehemẽtis potentiæ ferre non possunt, natu-ra succumbente, ab ægritudine promptius suppuratur. Quocirca curiosè ani-maduertendum est, sedulaq; adhibenda est manibus ac pedibus opera, ut iuxta Hippocratis sententiã, contraria contrariorũ sunt medicamenta, affectioni sem-per hostilia adplicentur subsidia. Corporis uerò constitutioni peculiaria & ami-ca, aut ea certè quæ sustinere optimè queat ipsa natura, offerre expedit.

ἀκμή. παρακμή.

Simplicia medicaminum Anginæ præsidia.

Faciemus itaq; principio simpliciũ & lenium auxiliorum, quorum usus pro-batur mentionem. Mox etiam ualentium, & eorum quæ commixtionem nullam efflagitant, ab hoc quæ confecturæ διὰ μόρων permiscenda sunt. Non est igitur simplicius ferè quàm id quod ex succo morum & melle cõstat. Quod sanè auspicanti tonsillarum inflammationi, uuæ & gulæ præsens est auxilium, & ut paucis multa expediam, omnibus oedematis mediocribus, præsertim homini-bus mollioris carnis & candidi corporis. Compositum autem medicamentum διὰ μόρων non inter morbi initia solum, uerùm in summo etiam uigore, condu-cit, inflammatione obsessis, ualidum nanque est, & uireis disijciendi habet non leues, maximè si myrrha adiecta sit. Sunt etiam non pauci qui id à principio sta-tim morbi cum myrrha compositum ministrent. Satius uerò est, & longè con-ducibilius ut in consistentia offeratur, quoniam humores digerit & disijcit, aut euaporationem conciliat. Quod si tum uel pauxillum διὰ πηγάνου ἀγρίου, hoc est, confectionis rutæ syluestris, (nos uerò ita interpretamur διὰ βησασᾶ) adijci-atur, uel aliud quodpiam huius notæ antidotum, quod digestionem euapora-tionémue promoueat longè maioris fuerit efficatiæ. Quũ uerò inflammatio illa feruida, duricie loci persistente cœperit discedere, sulphuris uiui nonnihil &

nitri

nitri tantundem confecturæ ad διαφόρησιν excitandam admiscendum est. Si crassi, densiq; humoris quidpiam subsit, satis fuerit, si nitri denariũ pondo quatuor, sulphuris igne intacti denarij pondo unius adijciatur. Vbi uerò ita affecti medicaminis acrorem mordicitatemq; nõ sustinere modò nequiuerint, uerùm uentriculus, quem Græcè στόμαχον uocant, reddatur imbecillior, aut subuertatur penitus sumpto remedio, deuitandum omnino erit nitrum ac sulphur usq; dum ἀντιάδες, hoc est, tonsillæ, quæ, quoniam locus cui adiacent, ischmo similis est, παρίσθμια adpellantur, ungento prius perungantur. Absoluit autem hæc munia satis strenuè sola διὰ βησασὰ confectio & mixturæ siue pulegij, siue origani, siue nepitæ, quam καλαμίνθην Græci uocant, seu hyssopi, seu piperis. Ad domandam uerò eius asperitatem, ne guttur ac fauces lædantur, liquor glycyrrhizæ cõmodissimè admiscetur. Hactenus de suauibus & innoxijs medicaminum præsidijs his qui ualentiora sustinere non ualent impendiò conducibilia. Cæterùm ut eum qui huius sortis aliquod præparare medicamentum statuerit, quærendi & alia uolumina euoluendi tædio laboreq; leuarem, operæprecium me facturum putaui, si singularum confecturas deinceps oculis tanquam in tabula subijcerem.

Confectura diã Moron, hoc est ex Moris, simplex & alia pleraq; contra Anginam remedia.

Confectio διὰ τῶν μορῶν simplex, cuius usus est medendis anginis, ad hunc modum constituitur: Succi mororũ sextarios quinq; donec mellis liquidi cõtrahat crassitudinem decoquito. Deinde mellis sextarium unum adijcito, tantisper dum mellis densitatẽ obtineat denuò elixato. Verùm id obseruandum perpetuò, in hac affectiõe, ut ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, id est inter mali exordiũ ea quæ reprimendiuim habent, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς hoc est summo uigore, quæ digerendi, ἐπὶ τῆς παρακμῆς, quo est in declinatione, quæ leniendi phlegmonem mitigandiq; facultate prædita sunt, adhibeantur.

Alia confectura Diã Moron composita.

Διὰ μορῶν confectio succi mororum sextarius unus, croci friati, myrrhæ uniuscuiusq; denariũ pondo duûm, succi ex acerbis uuis expressi, quod Græci ὀμφάκιον uocãt) tosti & in puluerẽ redacti, aridarũue uuarũ denarij pondo unius, aluminis denariũ pondo duûm, mellis sextarius dimidiatus. Arescat aũt succus mororũ per horam unam, deinde igni admotus reddatur nonnihil spissior. Mel uerò iniectũ ad tertias decoquito, & ubi gelascere cœperit, pulueres quoq; inijce, & sicubi incidat usus, utere.

Alia commixtura Diã Moron Galeni.

Compositionem διὰ μόρων Galenus ad hunc modum construit: Mellis libra una, succi mororum heminæ quinq;, uini austeri libræ quinq; misceantur. Sed ut ad superiora reuertar, si oleum illud ex oliuis acerbis & immaturis ad manum non sit, succum inijce, sed succos prius seorsim usq; ad pinguedinem bullito. Deinde immissos simul elixato quò usq; mellis cõtrahant spissitudinẽ, tũ demũ insere puluerẽ, et denuò tantisper dum omnia cõmisceantur decoquito. Ha-

ctenus quidem de succis mororum arboreorũ. Quin & mororum de rubis succus eodem modo adornatus digna admiratione designat. Succus itidem malorum cotoneorũ, malorum Punicorum, pirorum nondum maturatorum, item de mespilis, sorbis ac prunis, mirificè conducit. Satis aũt manifestè liquet quòd tam austeris & astringẽtibus fructibus semper, pars mellis admiscenda est, quã doq; ad unã succi duæ mellis partes, nonnunq; tres. Sunt uerò hæc oris uitio laborãti ualde conducibilia auxilia, unde & uulgo appellata sunt σομάτικὰ, quæ adglutinata citra periculũ iuuant, & si parũ tumoribus opis cõferant. Atq; hisce cremoribus succisue ea quæ διὰ μόρων confectionem ingrediuntur sunt admiscenda. Succus prætereà de nucum corticibus pusillo his efficatior est. Ruborum item & malorum Punicorũ cotoneorumq; commixturæ. Nam stomachum roborandi summas ac præcipuas uireis obtinent. Confit aũt διὰ καρύων cõfectura hoc modo.

Confectura Dià Karyon, hoc est, ex nucibus.

Mense Augusto confectura διὰ καρύων fit hoc modo, nucibus lectis, cortices exteriores detrahito, & in mortario ocyus cõtundito, & colato, magma abijcito, succum mediocriter decoquito. Pauxillumq; mellis perinde atq; in cõpositione διὰ μόρων recensui, adijcito, & denuò ad mellis usq; consistentiã elixato. Verùm si cui illa citra additamentũ haurienda uideat. Miscere infantibus, mulieribusq; & intra affectionis principiũ, expedit. Myrrha uerò ammixta in summo quoq; morbi rigore, adiecto sulphure & nitro, item in mali remissione, & quibus, quemadmodum demonstratũ est, durities uel obturationes fauces occupant. Hactenus de confectura διὰ καρύων satis, ueluti & de διὰ μόρων & aliorum fructuũ. Neq; de his duntaxat, quæ recensuimus, medicamentorũ præsidijs usi sumus, uerũ quibusdam etiã alijs, quæ in curatiõe Anginæ summis uiribus pollent, quorum deinceps mentionem facere statuimus. Ab efficacissimo itaq; & admirandi admodum in hac affectione adminiculi, medicamento, quod plurimos à periculis maximis uindicauit & sanitati pristinæ restituit, auspicabimur. Cuius equidem eximiam uirtutẽ sæpius experimẽto cognoui. Constat id aũt ex ireos, piperis, croci singulorum uncia una, floris syluestris Punici (quẽ βαλαύστιον Græcè uocãt) uncijs duabus, coriarij fruticis, quem Rhun obsoniorum dicũt uulgo rorẽ Syricacũ, Arabes Sumach, denarijs sex, uini sextarijs tribus, defruti sextario uno, mellis libris tribus, aluminis uncia una. Rediguntur hæc cuncta in confecturam, & ea sicubi incidat usus adhibẽtur. Et eius quidem remedij nullo non tempore, tempestiuissimus est usus, præcipuè si quid uel calfaciendum, uel obstructione immodica expediendum & subtiliandũ. Hic summũ sanè & efficacissimum præstat subsidium. Comparem ego potentiam re ipsa, & experimento cognoui, eius confectionis cui nomen διὰ βησασὰ (quoniam besasa id est, rutam syluestrem habet) est inditum. Nuncupant autem eandem alij quidam διὰ χελιδόνων, hoc est ex hyrundinibus confectum, & δι' ἅρμαλα, ita enim nõnulli

besasa

besasa hoc est rutam agrestem, alij μῶλυ denominant. Est uerò id præsentissimum contra pestiferas, acutissimasq́ & conclamatas iam anginas amuletum, in quo sunt.

Διὰ τῦ Βεσάσα, id est ex ruta syluestri medela.

Constat διὰ βησασᾶ seminis anisi, apij, ameos floris rotundi, iunci odorati, aluminis fissi, ireos Illyricæ, Besasa, quæ à quibusdam harmala uocatur. Est uerò ruta syluestris, cassiæ, thuris, crocomagmatis, rosarum aridarum, singulorum uncia una, pullorum hyrundinum crematorum cineris recentis unciæ quatuor, croci sequiuncia, spicæ nardi, amomi cuiuslibet unciæ quatuor gallarum numero †nouem, melle sufficiente excipiuntur, & usui repostulante adhibentur. Hoc medicamine solo licet in medijs adflictionibus uti, circuncidere autem id (in morbis medijs, aut imbecillis) expedit, adiectis his, quæ potentiam ipsius infringere possint, nempe milio, rosis aridis, terra astere, aut creta lemnia terrâue signata, aut polenta farinâue hordeacea, & id genus similibus, pro eo quod magis tibi ad ista expedire uidebitur. Pari modo sicubi incidat usus, ut uireis eius sint impensius roborādæ, admoueatur nitrum, liquor cucumeris syluestris, quod elaterium uocant, fimus palumbinus, nunc crematum, nunc ignem non expertum. Quin & stercus canum, ossibus aliorum, sicubi candidi sit copia, admisceto. Quo si oletulum hominis adijcias incombustum non parum efficacius reddas remedium. Porrhò & ipsa quoque tempora in miscendis medicaminibus sunt curiosè perpendenda. Verbi caussa, Sal Armoniacum, quod per se non reprimendi tantummodo, sed & διαφόρησιν hoc est, digestionem & euaporationem inducendi facultatem obtinet, si radicem uitis albæ (quam Græci ἄμπελον λευκὴν, & βρυωνίαν nuncupare solent) adijciat quis, multò uehementius diaphoreticum efficit remedium. Cuius itaque notæ medicamenti usus in illis ut plurimum commendatur, in quibus nullo rheumate decurrente, duricies grandis cum loci inflammatione deprahenditur. Gargarismatis item, ex sinapi de more tanquā ad manducandum præparato, & oxymelite tepidis utendum. Tum διὰ βησασᾶ denique confectura illita mirificè scirrhosis inflammationibus succurrit. Nam in rheumatismis, hoc est, fluoribus, citra controuersiam omnibus reprimendum obnixè quod fluit, & id quod sese in aliquē locum recepit, quasicq́ insinuauit digerendum & disijciendum, ne instrumenta spiritus obturentur, néue ex toto laborantem strangulet, id quod suffocationem quæ ex obstructione inducitur, frequenter comitatur. Efficatius uerò linimentum efficiunt, tria hæc διὰ βησασὰ antidoto admixta. Verbi caussa canini stercoris, oletuli humani, succi cucumeris syluestris uniuscuiusque denariūm pondo duūm uni unciæ diabesasa. Vel etiam quandoque amplius, semper pro languentis robore & corporis habitu, quæ nunquàm non uel in oculis habenda sunt. Noui ego quidem complureis, quibus fauces ad pristinam omnino habitudinem atque formositatem reuersæ sunt, hoc unico utilissimo medicamine faucibus adhibito, citra uel sanguinis qualemcumque emissionem, uel

† Alias uncia.

alui per catharticum subductionem, uel ullum, ut semel dicam aliud medicamenti præsidium. Quod si quispiam tanquàm abominabile & execrandum stercus humanum auersetur, nauseat, horreatq; penitus, elaterium cum stercore canino solum melle exceptum & tonsillarum inflãmationibus, quæ Græci παρίσθμια dicunt, anginisq; illitum satis, superq; auxilij suppeditat. Verùm si nequit linimentum apposito fieri, per harundinem, siue cicutam idem cum spiritu indere conuenit. Quo autem stercus minus tetro odore spiret canis per triduum solis ossibus uescat, ita cunibit stercus candidum & minimè graueolés.

Aliud: Cum Raphani porrhò semine oxymelite excepto gargarizare in Angina comprimis expedit: proliciendo enim atq; educendo per multum humoris plurimùm proficit. Aliud: Pix liquida & nitrum adiecto melle, & exiguo cedrino liquore, anginis, quum diuturnis, tum scirrhosis faucium inflammationibus subueniunt. Aliud Gargarisma: Folia salicis in aqua usq; ad coloris metamorphosim elixato, & gargarizandum propinato.

Aliud Gargarisma.

Furfuris & aridarum ficuum (quas carycas dicunt) elixationem præsertim si inflammatio fauces ab initio occupet, gargarizandum exhibe.

Aliud: Iure quoque lenticularum & dactylorum, precipuè ab affectionis primordio fauces gargarizare expedit.

Aliud ualde conducibile.

Accipe æris cremati denariûm pondo quatuor, nitri, croci cuiusq; denariũ pondo duûm, mellis quantum satis est. Quæ modicè in uase æneo elixato, & utere. Mirè enim id uel in summo mali uigore adhibitum proficit.

Aliud: Absythium item cum melle decoctum opis confert plurimùm.

Aliud: ad anginas non hulceratas: Aduersus Anginas hulceris expertes, & diutinas syncopas, utile est medicamẽtum, quod habet, Euphorbij denariũ pondo duûm, mellis denariûm pondo octo, cum melle. Cæterùm mel ipsum primò decoquatur probè, deinde inijciat & euphorbium, & conformẽt globuli, quos perungito ouo, & duos deglubendum ministrato, uentrem laxant & strangulatu liberant. Efficacissimum enim est hoc, aduersus anginæ tenaces item & uiscidos, crassosq; humores, quibus phlegmone accenditur absq; hulcere remedium.

De sanguinis mißione, per uenas, & cucurbitulas, deq; purgatione corporis in Angina.

In quacunq; Anginæ specie, si uires patiuntur primùm à detractione sanguinis per uenas necessariò auspicanda est curatio, neq; uerò ea largior statim imperanda, neq; semel modò ac iterum uena secanda, sed exilior sanguinis dimissio, una quidem uice, subinde uerò iterata, probanda est. Noli uerò, auertendi caussa aliã q̃ ex affecta parte uenã ꝑtundere. Verũ si parte dextra dolor magis excruciat eodẽ statim latere uena ter quater, ut dixi, non copiosè soluenda est.

Summopere cauendo ne ueniſecæ opera, angor aliquis inuehatur: quoniam uix quicquàm angina affectos magis lædit, quàm quæ ex importunè uel profundius, uel alioqui ineptius adacto ſcalpello prouenit anguſtia, & ea quæ comitatur inde moleſtia. Quod ſi nullum impedimentum obſtiterit ſub lingua uenam uulnerare expedit, idq; protinus inter morbi initia primo die, quoniam non ſine magno diſcrimine procraſtinabitur. Vidi equidem quendam cui dira urgente neceſſitate ſanguis mane per uenam miſſus eſt, & ueſpera demum uenis ſub lingua uulneratis, ſenusq; exhibito in ptiſanæ cremore diagridio, morte pro foribus excubante ægerrimè tandem euaſit languidus. Nouimus prætereà alterum cui primo ſtatim die, intra mali primordia ſectis utriuſque brachij uenis, medicamentum purgandi ui præditum miſcuimus, & tithymalli recentis herbæ, iam iam decerptæ expreſſum liquorem. Erit autem huius potionis non inconueniens datio denarius unus, uel largior, uel exilior, pro corporis uiribus, ætate & morbi magnitudine. Nam hæc uirtuti ualidæ, ætate iuuenili & robuſtis congruit. Si morbus inter incrementum nō terminetur, tum omnis mora rumpenda eſt. Vidi nanq; ægrum ad integram ſanitatem reuerti, uenis ſub faucibus, quas Græci φλεβίτιδας uocant, cum illæ ſub lingua ad manum non eſſent, neq; reperiri poſſent inciſis. Mulierem inſuper ijſdem fermè temporibus angina laborantē cognouimus atq; curauimus, ſanguinē per ſectam uenā ſub malleolo detrahendo, intellexeram quippe menſtruis eam purgationibus deſtitui proinde magis conueniebat ei ſanguinis illa dimiſſio. Atq; inde quidem geminum ſenſit auxilium: nam & Angina ritè curata conualuit & menſes in ordinē redacti ceu poſtliminio reuerſi ſunt. Aperienda etiam uiris ſub malleolis interdum uena eſt. Quando uidelicet uenæ, quas αἱμοῤῥοΐδας Græci uocant, ſolenniter fundere ſanguinem ſolutæ ſupprimuntur, & ſanguine exitum non habente, reclinata in fauceis materia angina correpti ſunt. *Historia.*

De ſanguinis detractione per cucurbitulas.

Illud hic loci ignorandum non eſt, quod in hac faucium affectione ſcalpello ſcarificandum & cucurbitulis adpoſitis ſanguen neceſſariò detrahendum eſt. Quum uidelicet materia decurrens conſtitit, plenitateq; omni non tam caput quàm uniuerſum reliquum corpus planè deſtituitur. Materia enim etiamdum decurrente, & hinc inde deſtillante rheumate partim ea quæ reprimere, partim quæ humores exhaurire, & è medio profligere nata ſunt, admoueri expedit. Quieſcente uerò, quæ officium faciebat defluens materia, ea quæ digeſtionem & euaporationem, Græci diaphoreſim dicunt, emoliuntur adhibere competit: nempe cucurbitulas, fotus, emplaſtra & cataplaſmata. Quū neq; ullum periculum neq; timor ullus eſt ingruentis, aut ſuperuenietis ſucci. Quoniam quæ prius molitur euacuatio, ſcarificioq; per ſcapellum materiam magis magiſq; prolicit atq; deducit.

Quæ

Quæ in Angina foris sunt admouenda, quum in fomentis, tum in cataplasmatis.

In curatione Anginæ fotus quoq; & cataplasmata quæ foris ceruici applica/ri consueuerũt enumerãtur, uerbi caussa, lanæ oleo delibutæ, uel cerata mollia ex cera, butyro, oleo anseris adipe cõpacta sunt. Sunto autem καταπλάσματα eiusfacultatis quæ admota diaphoresim propediem prolicere, & humorũ dige stionẽ promouere ualeãt, uerbi caussa, ex farina hordeacea, è semine lini, dacty/lis in defruto elixis, croco, & mica panis simul decoctis. Vitãda uerò magnopere censeo cataplasmata quæ nullam aliã q̃ laxandi potestatẽ possident, ueluti & ea quæ immodica reprimendi ui prædita sunt. Quod si diuturno iam tempore p/seuerauêre & duriciẽ contraxêre inflãmationes, fycus aridas, carycásue admisce re cõpetit. Neq; etiã fuerit absurdũ, imò conducibile si rumecẽ adijcias, adipem item & paululum nitri. Extirpanda etẽ̃ materia, forisq; euocãda quo & ipsa natura tendere, ut se exoneret, uidetur. Fotus præterea in diutinis affectioni/bus & scirrhosis tanq; perutiles probant̃: nempe ex aqua calida in qua Chamæ/melum herba & Althæa quæ & Hibiscus dicit̃, macerata sint atq; elixa. Longè uerò præsentiori fuerit remedio, si folia lauri adijciãtur, potissimũ ubi gelidi hu mores subesse & inhærere conspiciuntur.

Nutriciatus laborantium Angina.

Qui Angina infestantur primo ad tertium usq; diem aqua mulsa uictitẽt & alijs aquosis quæ subtiliare, & urinã ciere, aluũq; deducere assolẽt. Exhibẽda præterea sunt, uuæ pulmoni & pectori uniuerso amica sunt, & eò tendant, e/asdemq; parteis & quicquid inibi cõtinetur extenuãt. Mulsam igitur per triduũ ut dictũ est, imprimis offerre congruit. A quo succus ptisanæ uel per se, uel cũ aliqua potiõe dulci miscendus est. Præditus est eñ is potentia, attenuandi, discutiẽdi, alendi, & feruorẽ deniq; refrigerandi. Deinde inflammatione cõminuta & ut cũq; iam extenuata necessum est, permollia quidem, sed pauca admodũ ouorũ lutea exhibeant̃. Alimẽta eñ immodica in morbo Anginæ suffocatio, & graui/us denuo periculum comitat̃. Vitanda est eñ cane peius & angue omnis alimẽ/torum nimietas, quoniã inde summa incõmoditas Nam quũ immineat quẽadmodum adparet ex frugaliore nutrimento non leue discrimen, quanto dĩ boni grauius incumbit, sumpta copiosiore alimonia. Hactenus de Anginæ quacunq; specie satis: non multũ eñ ne nihil dicã quod uel ad uictus rationẽ, uel mali seminariũ, uel ad curandi deniq; rationẽ attinet silentio præteritũ esse puto. Verũ si quid prætermissum uel intactũ, uel minus absolutum uidebitur, id aliorũ quoque medicorum monumenta euoluendo partim plenius haurire, partim & quidem pleraq;, si sagacitas non desit, ex his secum conijcere.

Finis Libri Primi Alexandri Tralliani de humani corporis partium uitijs, ægritudinibus, iniurijsq;.

ALEXANDRI TRALLIANI, PRAECELLENTIS MEDICI DE SINGVLARVM CORPORIS PARTIVM AB HOMINIS VERTICE ad plantam usq; uitijs, ægritudinibus & iniurijs Liber Secundus, Albano Torino Vitodurensi interprete.

De morbo costali Pleuritidéue *Caput I.*

Ateralis dolor qui πλευρῖτις à Græcorum Medicis nominatur, acutissimum & plerunq; lethale malum est, quod ex abscessu, suppuratione'q; interioris membranulæ costas ambientis oritur. Qui sanè Pleuritis exquisita, ueráue adpellatur. Neq; etenim quiuis πλευρᾶς πόνος, id est Lateritius dolor, statim πλευρῖτις nuncupādus est. Verùm Pleuritis ad unguē inflammatio quædā est (ceu modò insinuauimus) in latere dextro siue læuo oborta, in ipsa laterali mēbranula costas succingēte, cui lateris dolor, difficultas anhelitus & tussis, & febris acutissima accedit, adiacens proximè cordi, unde per consensum febris accenditur.

Notæ Pleuritidis ueræ.

Vbi itaq; in languente febrem acutā, spiritū impeditū, lateris dolorē cum punctura nūc ad iugulum, nunc ad præcordia pertingentē, & tussi depræhendens, uerā pleuritim iudicato. Febricitāt etenim semp febre cōtinua & acuta, spiritus'q; trahūt ægerrimè. Quibus uerò in iocinore inflāmatio est his latus distendit, et p cōpatiēdi rationē dolore, et tenore afficiunt, tussicula'q; dolet & per cōsensum pulmo, cæterū punctiōes nō incessant, ueluti pleuriticos: neq; arteriarū pcussus adeò durus. Dirimunt enim non leui discrimine, doloris & pulsus. Siquidem pleureticorū arteriarū percussus durus ac rigidus est. Hepaticorum uerò minimè durus, quemadmodum neq; eorū qui pulmone laborant: nam quod uiscera mollia sunt, nullo huiusmodi afficiunt. Quin & tussi quoq; dissident, pleuritide & iocinore affecti. Pleuretici nanq; exigua quidē tussicula uexantur sed progressu temporis sputum admodū tinctum excreant, unde euidenter quis humorum inflammationū sit parens tanquā in speculo cernitur.

Qui ex sputo humorem negocium exhibentem depræhendas.

Ruffo etenim colore sputum, sanguineū humorē phlegmones seminariam arguit. Quemadmodū si lutei coloris fuerit, bileum humorē īflāmationis parētem innuit. Si candidum & tenax aut uiscidū sit, quod expuitur, ex pituita malū emergere, ueluti si atrū & furuū reddit sputū ad atram bilē caussam referendā esse, declarat. Cæterū nolim te latere q̃d pleuritici quādoq; tussiendo etiā, nihil sputi excreant. Proinde non cōtinuo, ut quidā putant, eos q tussiūt & nil saliuæ pijciant nō pleureticos, sed iocinorosos iudicare. Accidit etenī nō rarò, ut pleuritide laborātes crudis & nō facile execrabilibus sputis, saburra tine gry q̃dē eijcere possint, & ei pcipuè q̄bus summū uitæ discrimē p foribus

est

est. Solet uerò interdum sub nothis & inferioribus costis inflammatio incidere thorace nihil impetito. ueluti quũ foris ingruit phlegmone, unde sæpe medicis imponitur. Neq; enim quicquam sputi eijciunt, sed plurima infestans materia nisi euaporet in abscessum, licet ægerrimè, commutatur. Color itaq; singulorum non incuriosè obseruandus est. Iocinorosi enim, ut plurimum uultu ualde lurido sunt, id quod in pleuritide rarenter admodum euenit, Nam rubea plerunq; facies hunc morbum comitatur. Huiusmodi igitur notis oportet pleureticos ab hepaticis discernere.

De curatione Pleuritidis.

Caussa itaq; & natura grauissimi huius letalisq; morbi acurata perpensione prius obseruata, datur Pleuriticis succurrere. Nam si sanguis abundat & ex eo humore oritur inflammatio, confestim mittendus est, præsertim quũ in supernis consistit partibus, ita ut humeros infestat dolor uehementissimus. Atqui si horum nullo infestante. dolore sub septo transuerso, quod διαφράγμα Græci dicunt, excruciant, uenter purgante medicamẽto deducendus est, quẽadmodum demonstratum est ab Hippocrate, docente: Noli inquiens, per uenam sanguinem detrahere, uel catharticam medicinam præbere (ut quidam consueuerunt,) priusquàm ad unguem quisnam humorum inflammationem induxerit pernoueris, & cuius nam dominiũ immẽsaq; redundãtia sit in toto corpore. Pleraq; etenim etiã alia corporis plenitatem insinuabunt, & fomenta eisdem partibus admota. Nam si ex fotu marsupiorũ dolores demulcentur & ita sedantur, ut euidẽtem sentiat remissionem languidus, inflammationẽ non natam censeto. Atq; ita quidem solis fomentis & localibus adminiculis, quæ diaphoresim, id est digestionem & euaporationem inducant, utere. Si horum nihil usu ueniat, imò dolores magis magisq; ingrauescant, ad uehementiora transitus esto, Nam hæc corporis plenitatem portendunt, & calfactas fomẽtis partes materiam etiã atq; etiã attrahere. Quod quam primũ olfeceris, citra omnem dilationem, præ cunctis alijs remediorum subsidijs euacuationẽ probabis. Quæ uerò accommoda futura sit medendi ratio, deinceps, quanti possimus studio explicabimus. Reperiuntur etenim indigni sanè nomine Medici, qui negant purgãdos esse pleuritide affectos, atq; ob id tanquàm perniciosum malum expurgationes deuitant. Sanguen uerò per uenas detrahendũ uno ore omnes iudicant, id enim inculpatum & omnis perniciei expers esse autumãt. Illud uerò scitu omnino dignum esse arbitror, quod pleriq; auspicatò satis, quũ aliâs, tum maximè in quibus sanguis non multum abundare uidebatur scarificationem usurparunt, & cute scalpello incisa, extemplò cucurbitulam, ad extrahendum ex imo quicquid noxij humoris intus lateret, adplicauerunt. Qua re uix absoluta, ne dicam inchoata, mirum dictum quàm cotinuo, nullo alio medicamine adhibito, dolores ita quidem profligati sunt, ut neq; ullis fomentis, neq; quoquam alio medicamẽti præsidio esset opus. Suspexêre id summè ma-

num

num admouentes medici. Præstantissimũ itaq; & longè præsentissimũ medendis his, quos nulla plenitas urget, id fuerit auxilium. Cæterũ quod ad fomentationes attinet, singulis humoribus redundantibus singula foměta despicio. Nam si sanguis copiosior æquo abundare uidebitur, fotibus arefacientis & digerentis naturæ citra tamen immodicã calfactionem utendum censeo. Verbi caussa ex milio & panico. Si bilem humor dominari creditur, spongiæ aqua calida, uel iure chamæmelino imbutæ, & de more expressæ adhibědæ sunt. Si pituitosus humor excedat, eosdem ex salibus, folijs lauri, uel eruo frixo, uel lanula oleo anethino intincta compingo. Atræ bilis deniq; succo naturæ modum superãte, fomẽta ex tritico, furfuribusq; elixis, & decocto chamæmelino approbo. Quin & oleum chamæmelinum fomentationes eximias, & tantum non contra omneis dolores idoneas, constituit, uerùm omnes hi fotus in cunctis doloribus proficiunt. Quod si res uehementiora calorifica efflagitet, radices althææ, & loco olei chamæmelini anethinum admiscere expedit. Cæterũ fouere quempiam posca, potissimè quadamtenus uellicante acrimonia, nullo modo cõuenit, reprimit enim ac reijcit negocium præstantem materiam. Atqui exiliore acrimonia præditi fotus, inflammationes eliquant & fluidas reddunt. Adhibere itaq; cerota soleo, & fomentatiões nihil mordicantes, ex seuo seu adipe, præsertim inter principia Vbi uerò concoctionis quædam incipiunt apparere indicia, cum calorifica licet usurpare medelarum subsidia. Verbi caussa διὰ μελιλώτου hoc est, ex sertula Campana confecturam uel sine additamento per se, uel adiecta adipe suilla. Ruta itidem & διὰ πηγάνου hoc est ex ruta cõfectum medicamẽtum, nã id haud instrenuè inflammationes quantumuis altas coquere & digerere quum per se, tum cum alijs admixtum poterit. Mulsa uerò aquosa (ut demonstratum est ante) hubertim omnibus pleureticis sine discrimine ingurgitanda est. Præsentius etenĩ nullum reperias in hac affectione remedium. Verùm si febris immensa excruciat, nihil refert, si loco Mulsæ aqueum ἀπομέλι, quod inter mulsam & oxymeli medium locum habet ministres: conducit enim. Quo circa utraq; subinde potanda sunt largiter, potius quàm leuiter sorbenda, & obiter lambitanda. Quo pituita impacta, promptius per sputũ eijciatur. Quod si tenacior pituita inhæserit, nec facile fuerit excreabilis, hauriat oxymel, in cuius elixatiõe cõtineatur marrubiũ. Indoloriũ præterea medicamentũ διὰ κωδειῶν, hoc est ex papauerũ capitibus cõformatum, & id præter eà quod uulgo uocatur Philoniũ, uel aliud id genus anodynũ, hoc est cruciatus demulcens atq; stuporẽ inducendo leniens, quoniã summũ periculum inducit, nempe proijciendi humores magnã uiribus omnibus deiectis & omnino extinctis, difficultatẽ. Quando enĩ crudis & indigestis corruptisq; humoribus dolores superuenerint, nocturnæq; uigiliæ intollerabiles ingruerint, robur uerò inest minimè ficulneũ, tum sanè consentaneũ & rationabile fuerit, robur quod ex uigilijs erat usq; ad perniciẽ deiectum, restituere. Si contrà ualde imbecilla fuerit laborantis uirtus, potus stuporẽ inducentes, (quos ναρκωτικοὺς dicũt) ne per somnũ quidem, ut aiunt, admittendi sunt.

Fomenta.

Qui tenax pituita dicatur.

De edulijs Pleuriticorum.

Succus proinde ptisanæ probè donec quicquid flatulentum insit euoporet, decoctus cibi loco offerendus est. Nisi enim scitè ac optimè elixetur, præcordia (sii utiq; ὑποχόνδρια reddo) flatu haud aliter atq; cætera legumenta distendunt. Etsi ægerrimè uix tantillum per screatum eijciant Pleuritici, cum ptisana amygdalæ mundatæ & tritæ decoquantur. Ita sanè plus sputi eliciet atque deducet humorum qui in pectore saburrantur. Porrhò si pauxillum duntaxat febrierint in hac affectione constituti, & inflammationis calor paululum se remiserit, Vrticæ, (quæ Græcè ἀκαλύφη adpellatur) semen ptisanæ confidenter admisceatur, uel pariter cum ea hyssopus decoquatur. Sic utique superflua & negocium facessans materies crassa & uiscida poterit extenuari & incidi. Liquor adhæc amygdalarum cum exiguo mellis permixtus pleureticis exhibendus est. Præstat uerò ut matutino sumatur succus ptisanæ. Vespere uerò lac amygdalarum. Vbi uerò uireis ægrotantis deiectas deprahendis panis puri micas cum apomelite, uel dulci hydrorosato, id est rosarum aqueo syrupo. Nam ea potio quæ uini loco præbetur, cognomento hydromalum, frigorifica quidem est, sed febres incendit, & ita caput tentat ut mentis uacillationē inducat. Satius itaq; fuerit robore ægri deiecto iuris boni pauxillum sine oleo ex sola gallina offerre. Et quanto tibi uidebit̃ imbecillior languidus, tanto minus exhibeto. Fastidienti

Ciclas.

quoque paululum offerendum est. Pisces etiam dari cōuenit, præsertim Ciclas, quem aliqui Ptisanā marinam adpellant quoniā non adeò duræ est carnis, & humidæ temperatæ, & facilis coctu, & excrementi sua natura expers, & proinde minimè despiciēdus est cibus, prætereà pectines. Omnes uno uerbo cutem testeam habentes uitandi sunt, tanq; crassiores generātes, ne humores difficulter excreabiles reddant. Si paciētis lingua scabredine & asperitate careat, febricula q; ignaua tantum & leuis infestet, interdicenda sunt holera. Sin salebrosa fuerit lingua, sitisq; intensa & febris immensa nihil neq; maluæ, neq; intybus in iure elixa offi-

Acerba inimica pectori.

cere exhibita possint. Expediūt etiā mala dulcia: Mala uerò Punica & omnia acerba ueluti hostilia pectori uitāda sunt. Gelida itidem & siccifica, omnesq; breuiter quū fructus, tum holera. Aquā proinde calidam potui offerre expedit, neq; enī ut quidam autumant, bilem parit. Nam qui eam opinionē cum Hippocrate tueri nituntur, falluntur. Neq; rectè accipiunt quid ille dixerit: Qui suaptè natura inquit calidi temperamēti sunt & aridi, hoc est biliosi, his præstat cibum dare, qui bileum humorē, repugnando diu, tandem superare ualeant. Administrāda uerò interim quoq; edulia sunt, quæ alimēto sint, quibus cum potui datur aqua calida. Nam illa uerò quæ simplicia sunt, ueluti aqua ægrotum porpriè neq; alunt, neq; humectant, sed inde succus magis amarescit. Ad hunc itaq; modum, aqua interdicenda. Mulsam cū uino & alios cibos, inquit, quò calida aqua inculpabilis sit. Ea enī alias escas digerit & per omneis corporis parteis transmittit. Id sanè esse uidetur quod asserit, uda esse cibaria, ut cōtinuò inter cibos & potus exhibeatur aqua calida. Quod clarè ibidem docuit: Haud inquiens neque

Mulsa

Mulsa, neque apomeli maiore cum utilitate quàm aqua potui datur. Propter/eà enimuerò quod neq; alendi, neq; attenuandi uim obtinet, nullum medicaminis præsidiũ præstat. Atqui omnia hæc cibarijs alijs ammixta, inculpati humoris aqua strenuè designat. Fieri quippe nequit, quod aridi quidpiam siue esculentum siue medicamentum sit citra liquorem profundius penetret, sed in superficie persistens ne tantillum quidem uirtutẽ exerit aut functionem obit. Quàm primum autem liquores confunduntur potentiam penetrandi competentia loca induit, & uel calfaciendo uel refrigerando proficit. Porrhò aquã licet, ut quidam uolunt, non nutriat, omnium tamen nutriendi facultatem promouere, & quasi uitales auras indere, unire, & diuersa continere liquidò constat. Ita & terram, ut uidere est aridam, fissam & desiccatã eadem tanquã in unam massam cõpingit, & cereres qua uescimur, prouenire & eiusdem incrementũ promouet, & farinam deniq; maceratã, tractabilem, & sequacem, in libũ, ut ita dicam reddit. Summis itaq; uiribus pollet aqua, neq; quicquã uel esculẽtorum uel poculẽtorum tam multiplicis usus est atq; aquæ. Nam, quemadmodum iam demonstrauimus, omnia ferè beneficio nascunt̃ aquæ, cuncta eadem aluntur, crescunt, adiuuãtur, & in unũ coguntur & contineri uidentur. In hunc igitur modũ morbo lateritio affectis subueniendũ est, nisi alius quispiã casus (quod σύμπτωμα Græci uocãt) impedimẽto sit, quo minus liceat præfatã medendi rationẽ usurpare.

De fluore Alui Pleuriticorum Caput II.

SI, ut fieri subinde solet, cõtraria ratione succedant symptωmata, semper q; secus quàm uelis,

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Verbi caussa, si in costali dolore inflammatio præter naturã aluum exerceat, & eadem nõ ritè plus quã par sit deijciat, adeò ut uires corporis prosternat, uentri duntaxat curiosè prospiciendũ atq; medendũ est necessariò, neq; priusq; is quoquo modo siue aspersginibus (quas Græci ἐμβροχὰς dicunt) siue epithematis constringatur, uel sanguinis detractione per uenã, uel ut summatim dicam) ullo medicaminis præsidio utendum. Quod si interim lateris dolor uehementius excruciat, negligẽdus nõ est, imò utrisq; pariter succurrendum censeo. Ventriculo itaq; superiori & uentri inferiori medelis robur inducẽtibus, lateri uerò calorificis, & relaxantibus subuenire conuenit. Quarũ adhibendi ratio ita moderãda est ne inde uenter laxior reddat̃, uel etiã iecur. Remediũ aũt est magni, & intensissimi doloris cum febre acuta embrochatio & fotus, quæ ex anodynis constant, & citra omnem mordacitatẽ dolores placant & amputãt foris admota. At si leuior dolor est cerotis & epithematis maximè utẽdum. Præter hæc rebus ita habentibus conducit eximiè medicamentũ διὰ στεάτων hoc est, ex adipibus confectum, & διὰ μελιλώτου quod est ex sertula Campana constans. Deinde quum paululum & morbus & inflammatio se remisit, ab his transitus est ad cerota, quæ quoniam rutam continent πηγανικὰ Græcorum medici nuncupant,

& quæcunque disijciendi & ex alto euellendi (gens eadem ἐπισπαστικὰ nuncupa-reconsueuit) potentiam ac energiam habent, præsertim quando nulla infestat febris pleureticum

De lateris sine febre langoribus Caput III.

LAterici js absq; febre doloribus quodmalum Græcis πλευρᾶς πόνῳ opitulantur calidioris naturæ cuncta, potiões item & epithemata, præcipuum tamen est & præsentissimum auxilium brassicæ & caulium cum radicibus aridarum & crematarum cinis uetere axungia exceptus, & super dolentem locum impositus. Cæterum potionibus quorum usus probatur rectè inditur costum, & bdellium Arabicum. Sunt autem elixationibus (quæ Græci ἀποζέματα uocant) complures medicinæ authores feliciter usi, præsertim eius professionis omnium facile princeps Cous Hippocrates in uolumine περὶ τῶν ὀξέων, hoc est de morbis grauibus, præcipue ptisanæ succum, & aquã mulsam, & oxymel ad humores non facile excreabiles extenuandas & euocandas præbere, & quasi hoc unũ necessariũ foret proposuit. Quod si malum ad bilem refert, solum ptisanæ succũ intra initia statim & liberalius offerre præsenti remedio est. Si is ad manũ non sit, ad alios cõfugiendum est cremores succósue & præcipuè auenæ. Nã is haud inefficatiorẽ habet sputũ educendi facultatem ex pulmone ac pectore q̃ ptisana. Quin & aqua calida sicci humores cómodissimè & præsenti utilitate perfunduntur & humectãtur. Præfertur aũt bonitate in hac prouincia Apomeli melicrato. Neq; sanè quicq̃ reperias præsentioris auxilij in pleuritide ex bili prognata, quã quæ humectãt, & quæ sputũ excreabile reddunt, & porrijciũt medicamina. Quod si id quod excreatur pituitosum & uiscidum sit, & ægrè ob crassiciẽ eijciatur cũ immani tussicula, plus erit negocij, & proinde præter ea quæ supra posita sunt, decoctum iridis & glycyrhizæ, & διὰ πρασίου, hoc est ex marrubio contextũ, & oxymel, & melicratũ, quod est aqua mulsa, potui danda sunt. Semper animaduertendo quid per uires liceat, & quid non, & saliuæ quum quantitas, tum ipsa quoq; qualitas.

De Cathartiis, quorum usus probatur in Pleuritide.

ALuus quoq; in morbo laterali deijcienda est, neque per clysterem tantum uerũ & cum globulis, quos καταπότια Græci uocant, ubi res exiget. Quando sanè malum atque dolores ritè superioribus peractis nihil cessauerint, & corpus prauis humoribus refertum conspicitur, sic ut medicamentorũ præsidijs superfluis & negocium præbentibus succis obrutis, nihil proficiatur, sed irritẽtur potius dolores, quàm demulceantur, aut se remittant, & sub præcordijs & inferioribus partibus dolor excruciat, medicamentũ purgandi uim obtinens aggrediundum est. Quo circa si bileo humori malum, adscribitur ad scammoniũ confugiendum, nam id non tam calorificæ est potentiæ, atq; cætera cathartica. Cæterùm id partius, & per uices dari debet, uirium ægrotantis acurata ratione semper habita, & multitudinis officium facientis materiæ. Quod si non bileus

sed

bileus, sed potius uel pituitosus aut atrebiliarius succus. Obtemperandum erit in medelarum usu præceptis Hippocratis, Ficularem uidelicet herbam, quam Græcè πολυπόδιον uulgo quoque adpellant, uel ueratri nigri farrinam ad huiusce modi usurpando.

De globulis in Pleuritide deglubendis.

Pilæ, sic enim uulgò Rhomani à rotunditate καταπότια interpretantur, quas nos in pleuritide deglutiendas censemus, ex eiusmodi & ad hunc modum conformantur. Interioris medullæ, porrecto cortice, ueratri nigri denariûm pondo quatuor, scammonij, gummi Arabici uniuscuiusque denarij pondo unius, excipe succo brassicæ, caulisue, & redige in catapotia, hoc est globulos, quæ magnitudinem ciceris æquent, & singulis pro ætate, uiribus corporis, & morbi quantitate probè administrato: Pueris uidelicet ac imbecillis, pilulas quinque, robustioribus uerò septem, maioribus natu undecim. Semper ceu iam positum est, cum summa perpensione uirium hoc lateritio morbo laborantis. Ceterùm ne illud quidem hic loci (quoniam imprimis operæprecium) silentio præteriundum arbitror, quod eiusmodi globuli præsenti admodum remedio ab his quos ὀφθαλμίαι, hoc est oculorum dolores excruciant, deuorantur. Conferunt præterà eijdem in morbo Arquato degulati, citra enim uentriculi subuersionem suam functionem obeunt atque perficiunt. Sunt uerò semper à cibo potius quàm ante deglutiendi: ita enim citra omnem noxam, angorem & molestiam suam prouinciam ad unguem absoluunt.

De Tussi Caput IIII.

Tussis sunt tantum non eadem, quæ spiritus & animæ difficultatis (quod malum δύσπνοιαν Græci uocant) quum symptωmata, tum species, tum qualitates. Quum uerò multis admodum modis con trahatur, nunc quidem & sæpius sanè, ex intemperie, quandoque uidelicet calidiore, ueluti in febribus, nunc frigidiore, interdum etiam humidiore, nonnunquam arida. Neque ex eiusmodi quoque prauis tẽperaturis simplicibus, & materia puris tantum, uerùm ex humorum redundantia, comparis omnino distemperiei participe, calidæ scilicet, uel gelidæ, uel cuiuscunque alterius qualitatis, accersitæ. Operæprecium quoque fuerit non ignorare, quo nam discrimine inter se dissideant tussiculæ, non tam singularum caussarum, quàm & locorum respectu, & an ipsa per se loca malè adficiantur, aut per compatiendi rationem malè habeant. Siquidem haud una, sed multiphariæ sunt tussis occasiones. Proinde omnibus neruis incumbamus cognitioni undecunque prognatæ tussis. Mea nanque sententia, (quod res ipsa quoque clamitat) nisi medicus cognitæ ad unguem caussæ percõmodè occurrat, tussis minimè ægerrimèue à quoquam eliditur.

Dyspnœa.

Notæ quibus ad calidam intemperiem tussim referendam significatur.

TVssim soli calidæ intemperiei & incompositæ acceptã noniniuria feras si feruorem quendam qualitatis modò affecti sentiant, & spirando gelidiorem aërem adtrahere uehementi desiderio affectant, & aëris frigidi attractione capiuntur magis, quàm aquæ egelidæ sumptu, uultus pariter & caput uniuersum rubore suffundatur. Et si huic affectioni sola intemperies praua fuerit occasio, ne tantillum quidem, quod uideatur, per sputum eijciunt. At si quid expuunt, salsa qualitate imbuta uidentur, uel uitijs obnoxij fumi, aut bileo colore præditũ, cum exigua & tenui substantia. His utiq; notis depræhendas ex calida origine natam tussiculam. Item si aër qui præcessit fuerit calidus, & si, balneum, quod solenne est, præierit percalidum, & eiusdem qualitatis uictus ratio. Quin etiam ex furore & anxietate quæ antecesserunt non rarò accidit tussicula.

Notæ tussis ex gelida intemperatura ortæ.

COntrahitur etiam sæpe numero tussis ex frigida intemperie pectoris sine materia immixta & incomposita, quæ hisce indicijs depræhenditur, quod facie sunt & capite lurido, seu pallido, siti nulla premuntur, salsuginis nihil screando eijciunt, frigidis malè, calidis optimè adficiuntur, saporem magis acidum quàm amarulentum sentiunt. Constitutio antessit longè minus calida quàm gelida. Lauacrum item intempestiuum, poculenta denique & esculenta frigorifica. Hæ sunt notæ quibus tussim ex gelida intemperie profectum conijcimus.

Notæ tussis uda seu arida dystemperatura prouenientis.

QVum porrhò ad humiditatem, ariditatémue intemperies refertur, cõpari modo ex functionibus qualitatum, actiuisue qualitatibus dephrænditur, Dirimuntur itaq; nonnullo discrimine. Quoniam operantes qualitates euidentioribus sunt portentis præditæ.

De tussi materiali Caput IIII.

TVssis ex materia prouenientis prompta omnino & omnibus obuia est cognitio. Proinde notas eius altius repetere superuacuum arbitror. Destillante igitur materia tussis oritur. Ex ipso etiã sputo plenitas euidenter liquet, quæ ex humoris fluore (quem Græci ῥευματισμὸν uocant) hinc inde alteratur, unde tussis scaturiginẽ trahit. Quapropter non tam ex quibus corporis sedibus is humor defluat, q̃ in quas se is conferat omnibus uestigijs inquirendũ est, uerbi caussa, de capiténe an aliáue parte delabat tussim inferens materia, & cuiusmodi membrũ sit quod suscipiat. Pulmo etenĩ solus eam principio suscipit, & si interdũ pectus quoq; uniuersum & latera aut præcordia occupent, quæ sanè particulatim deprædẽdere opus est. Et singulis singulæ sunt curandi rationes despiciendæ. Omnis quoq; breuiter mouendus est lapis quin etiã omnem, ut aiũt, necessum est rudẽtem emittere, quo medendi methodum

thodum turgente materia expeditam, commodè admoueamus.

De Tussi ex fluore capitis.

ICcirco si humor tussim inferens ex capite manarit, necessum est irritationem nonnullam in aspera arteria cum sonitu in faucibus excitato fieri.

Notæ quibus humores ex capite in Pulmone se conferre colligimus.

SI humores destillantes, in pulmonem se recipiant, anhelitus comitatur difficultas, febris acuta. Quandoque lingua salebrosa, rubedo malarum, & ponderositas pectoris. Post hæc si nihil expuunt, ægerrimeq; trahunt spiritum, ex his omnibus inflammationem in pulmonem contractam colligito. Quod si arida admodum premantur siti languentes, crebroq; respirent, feruorq; ingens thoracem infestat, adeò ut frigidum aërem attrahere affectent, magis incendiosam pulmonis suspicari oportet inflammationem. Si bileum sputum eijciant, & obiter modò, leuiterq; angantur circa præcordia, calidiores ignes sacros, quæ ἐρυσιπέλατα Græcè dicuntur (hoc est quum super inflammationem rubor hulcus ambit) iudicato apertè pulmonem occupare.

De Empyemate.

Notæ puris, humoris'ue pectus occupantis.

SVppurationem factam esse in pectore uel solus sputi color, uel alia, de quibus supra egimus, puris indicia, odor item sputi carbonibus iniecti & cremati, satis euidentissimè arguunt. Præter hæc uel inde tanquam ex speculo depræhendas, si proiectum in aquâ soluatur, neq; pituitæ instar, crudiq; humoris excreatur. His itaq; & alijs id genus bene multis indicijs perspicuè patet pure grauata teneri. Quin illud etiam hoc malum liquidò indicat. Si æger decumbens in parte non ægra, grauitatem quandam seu pondus in alia parte persentit, decurrésq; pus confestim uentriculi nescio quas subuersiones & nauseas inducat. Auriũ quoq; murmura occlusis auditorijs cauernis, quos Græci ἀκυ σικοὺς πόρους uocãt, sæpe infestant. Hactenus satis de pure contento in pectore. Quod si hæc quæ memorauimus, lateris dolor, qui morbus Pleuriticus à Græcis nominatur, præeat, neq; uel tãtillum expuant manifestũ, atq; id quidẽ ipsum quod eijcitur, citra uiolentiam redditur, uel cæco, ut aiunt, liquidò constabit, saniem aut pus in pectore consistere.

Notæ inflammationis Pulmonem occupantis.

SI inflammatio pulmoni superuenerit, non potest non spirandi difficultas comitari, idq; angore quo præcordia uexãtur, neq; id euestigio accidit, sed obeunte etiamdum sua munia functione, paulatim magis magisq; læditur. Sputiq; eijcitur nihil, neque soni aliquid, neque puncturæ, siue aculei instar (Græci κέντρον uocant) stimulum quempiam sentiunt, quoniam fieri citra cruditatem, quæ parens est, & panũ, quod φῦμα à Græcis adpellatur nequit. *Phlegmone pectoris.*

Notæ tußis ex craßis, tenacibus & uiscidis in pulmone contentis humoribus natæ.

Cæterùm in hac affectione constituti interdum inter initia statim, & nulla infestante febricula, præcordiorum molestiam quasicꝫ districtioné præangustam patiuntur, tussiunt crebrius, & habent cum tussi rancoré quendam & acritudinem interius, expuunt humores apertè crassissimos & glutinosos, qui uel pulmonem ambiũt, uel cauernas eius obsident, eodem ex capite aliáue corporis parte delati. Vnde liquidò constabit ex columellæ & gurguliõis (quod mali genus γαργαρεῶνα Græci uocant) irritatione, quæ præcesserunt capitis uitia consistere, defluente nunc materia in thoracem. Ad hunc itacꝫ modum uniuscuiuscꝫ tussis species & proprietates cognoscendæ sunt, & quicquid affectionem quũ pectus uniuersum, tum ipsum quocꝫ pulmoné maleafficere possunt. Habẽtur porrhò pleracꝫ alia, super quibus deinceps, quum de uenarum eruptione & exhulceratione & corrosione, quam Græci διάβρωσιν nuncupant, tractaturi sumus.

Lapis è pulmone sputatione eiectus.

Cæterùm ne id quidem quod hisce oculis usurpaui, & summa admiratione prosequutus sum, silentio minimè ut reor, prætereundum est. Vidimus quempiam calculum expuere, necꝫ, ut quis putet, crassum modò & solidum & glutinosum quid lapidis instar, sed reuera lapidem, planum ac lenem, nõ asperum, sed durum tamen & tactui strenuè renitentem, ne dum quicquàm cedentem, adeò ut cas[illegible] in pauimentum crepitum cum euidenti sonitu æderet. Is sanè uir, multumcꝫ, diúcꝫ tussi miserè excruciatus, ualidè tussire, usque dum lapidẽ reijceret, nunquã pòtuit. Quoniam uerò gracilentus erat corpore, quasicꝫ sollicitudine emaciatus, in tantũ, ut tabe confectus, quem Græci φθισικὸν dicũt, uideretur, uicto prius temperato & humectante enutritus est, & modicè refrigeratus: deinde hũc, quem diximus lapidem, expuendo eijecit, multocꝫ melius se habuit. Cæterùm tempore haud ita multo interposito, perinde atcꝫ tabidi fato functus est. Sed reuertamur eò unde digressi sumus, atcꝫ de tussis curandi ratione, paucis agemus. Licet etenim singulis occasionibus, singulis medicaminum præsidijs, solertissimè omnibus uestigijs indagatis occurrere, atcꝫ ijsdem multorum experimento cognitis succurrere. Proinde generatim deinceps, & speciatim, ne quid desideretur, curationes sedulò explicabo.

Curandæ tußi præsidia.

In tussis curatione hoc modo optimè succurritur, si humor tenuis & acer ex capite in pectus se confert, thorace superflua plenitate uacante, Styracem, myrrham, & papaueris lachrymam pari portione melle decocto excipias, & inde pangito pilulas quæ erui magnitudinem impleant. Noctu præbeto geminas, siue ternas uel unicam tantum pro ægri uiribus ac morbo. Plurimùm enimuero opis conferunt moderatè exhibitæ: tusses etenim inueteratas

attenuant,

attenuant, & fluxum praui & noxij humoris commodè curant.

Aliter: Lachrymam papaueris, myrrham, galbani pari pondere cum melle itidem excipito, & quemadmodum superioribus utitor.

Aliud ad idem.

Galbani, castorei, piperis, lachrymæ papaueris æquas parteis melle excipito, & in globulos curiosè redigito. Quibus ubi non adeò subtilis succus decurrit utitor. Quod si redundanti humore pectus tentari uidebitur, non admodum tutum erit torporem inducentibus medicamentis opitulari.

Aliud subsidium.

Accipe styracis unciam unam, lachrymæ papaueris denarij pondo unius, galbani, sulphuris uiui, piperis, rhesinæ terebinthinæ uniuscuiusq; denariûm pondo octo, & conformato.

Aliud pro his quibus quo distillat acre est, & quorum pectus desiderat mediocria in medendo purgatoria auxilia.

Eius conditura cõficitur ex rosarum uiridium uncia una, nucleorum pini denarij pondere unius, rhesinæ terebinthinæ denariûm pondere duûm, uuæ passæ denariûm pondere quatuor, mellis quantum ad hæc diluenda satis est. Conformatoq; ecligmate, utitor.

Aliud eiusdem sortis.

Habet nucleorum pini unciam unam, tragachantæ sesquiunciam, amygdalarum dulcium unciam unam, carnis dactylorum uncias duas, iridis unciam unam & dimidam, mellis Attici quantum satis: quibus redactis in ecligma, porrige coclearium unum.

Aliud contra tenuem pariter & acrem fluxionem.

Seminis Alterci, quod ὑοσκύαμον Græci uocãt, denariûm pondo duodecim, nucleorum pini denariûm pondo sex, croci denariûm pondo duûm, redige in catapotia quæ erui magnitudinẽ æquẽt cũ defruto, & deglutiẽdas exhibe nocturnu. Aliud quum tussibus tum affectionibus mixtis utile cognomẽto ὑγιία Hygia hoc est salutare.

Hygiæ descriptio.

Ammeos frixi uncia una, anisi sesquiũcia, lachryma papaueris, tragachantæ singulorum denarij duo, nucleorũ pini torrefactorum semiuncia, arida leuigentur, & cum tragachanta & opio aqua prius diluta & macerata misceantur. Deinde conformatis pastillis denarij pondere singulis in umbra siccato, postea quũ res exiget cum hydromelite, idest aqua mulsa tussiẽti præbeto.

Aliud Bechicon, hoc est contra tussim quam Græci βῆχα uocant ualde conducibilis confectio. Habet styracis, croci, galbani, lachrymæ papaueris cuiuslibet denarij pondo unius, nucleorũ pini denariũ pondo quatuor. Cõforma pilulas quãtitatem fabæ Aegyptiæ æquantes, quarum unam in nocte ægrotanti præbeto. Aliud Bechicum ualidissimũ & in primis cõducibile me- Becchicũ Bex.

dendo

dendo acri & ſubtili fluori, cuius beneficio complures uidi una duntaxat potione ſumpta, ſanitati integræ reſtitutos, etiam ſi longo tempore fluxus duraſſet. Eiuſmodi ſanè illud eſt remedium, ut non putem omnibus temerè cõmunicandum, uerùm his modò, quos ex animo diligimus, & qui medica arte initiari cupiunt. Habet enim in uniuerſum multiplices uſus. Eſt uerò eius compoſitio huiuſcemodi: Myrrhæ Troglodyticæ denariûm pondo ſex, thuris denariûm pondo quinque, lachrymæ papaueris, herbe Apollinaris, quem Græci ὑοσκύαμον uocant, linguæ caninæ cynogloſsiue radicis corticis cuiusque denariûm pondo quatuor. Cæterùm cortices prius in ſole exiccatæ in puluerem redigantur & per cribrum traijciantur, poſtea cum alijs confundantur. Papaueris uerò lachrymam aqua diluito. Pangito inde paſtillos pondere ſingulos denarij unius. Dato cuique pro ſuis uiribus & morbi magnitudine. Succurrit idem eximio ſanguinem ſiue cruorem eijcientibus, fluxibus dentium, & breuiter cunctis noxij humoris fluoribus, urinæ item ſtillicidio, ægrimonijs ueſicæ colicis & lienoſis.

Aliud Bechicum cui nomen eſt inditum Myſtirion, hoc eſt, Arcanum, anodynum, pluribus quidem affectionibus, ſed tuſsi potiſsimè expediens. In thoracem præterea, ſiue in pulmonem defluxioni, quam Ptyſin Græci nominant, & catarrho, & uentricoſis, quos eadem gens Cœliacos uocat, & torminibus, quæ appellantur Dyaſenteriæ. Compoſitio talis eſt.

Croci, teſticulorum fibri (quod Caſtoreum uocant) perpenſæ (quæ Græcè ἄσαρον adpellatur) ſeminis alterci, papaueris lacrymæ, ſtyracis uniuscuiusque denariûm pondo quatuor, mellis quantum ad diluendum ſatis eſt. Commodiſſimum uerò pariter & omnium utiliſſimum fuerit, ſi ſeminis alterci denarios duos, quatuor drachmis ſpecierum adijcias.

Aliud contra tuſsim, ex acri & tenui fluxu. Succurrit uerò ad hæc laxioris inteſtini (quod Kôlon appellant) dolori, cuius hæc eſt confectio.

Glycyrhizæ, hoc eſt, dulcis radicis pulchrè mundatæ & quinquies aut ſexies lotæ unciæ tres cum dimidia, tragacanthæ unciæ tres, liquoris Glycyrhizæ uncia una, amyli denarij tres, ſucci lactucæ denarij duo & ſemis, ſeriatim accipiantur in hunc modum. Sumito dictum pondus Glycyrhizæ & leuigato in aula noua, capiente aquæ puræ ſextarios ſex elixato ad tertias, & ſinito refrigeſcere. Deinde capatiori & impollutæ ſartagini, paropſidique infunde. Mox tragacanthæ uncias, ut diximus treis inijce. Atque ita decoctas, ſinito macerari per noctem, poſtea mane aquã hanc pilæ bene purgatæ infundito, & ſuccos inſuper glycyrhizæ atque lactucæ immitte. Quibus ita in mortario ſubactis leuigatisq́;, ſi craſſius uidebitur, uinum aurei atque optimi coloris & flauum ſimul admiſce, bene mouendo & mollificando uſque dum mellis craſſitudinem

Bechicũ Per.

&

& consistentiã induat. Propinato mane experrecto, ieiunoq; ægrotãti cochlearia tria. Cũ animaduersione caussæ siue arida sit aut qua cũq; alia. Huic sanè cõditur tradita est appellatio, Medicamentũ Iacobi Christi, à præclato et magnifico uiro cognomẽto Christus, quod est unctus, eo quod in curatione mortalium frequenter humectantibus utebatur cibis, quoniam plerosq; hominũ conspiciebat in rem attentiores esse & quærendis peculijs nimium addictos in mœsticia & curis & anxietate omnem uitam agentes exhauriri. Et hæc quidem satis sint de his qui noxio, subtili & acre fluxu agitanẽ, ac tussiunt. Galenus uerò & alij eiusdem professionis authores, compluria id genus alia tradiderunt medicaminum præsidia. Sed nos cum delectu modum seruantes non multa sed optima quæq; ex his quæ explorata & multorum experimento cognita sunt, & à nobis renouata, prodimus. Medicamẽ Iacobi Christi.

Eligma tußi medendo.

Linctus tussientibus perquàm sunt accommodi. Verbi caussa: Qui constituuntur Hyssopi, ficuum, nucleorum pineorum. & ireos, decocto. Quod utiq; sorberi expedit. Conficitur item Linctus haud inutilis ex butyri denarijs quatuor, mellis denarijs octo, pariter decoctis. Conficiunt præterea & ex alijs pro ratione caussæ, nunc ex succo gylcyrizæ, nunc è tragacantha.

De conditura Dià codeion, hoc est ex papauerum capitibus contexta.

Antidotum præterea quod, quia papauerũ capita continet διὰ κωδειῶν appellatur, haud uspiam inefficatiores suppetias, his qui ad acrorem & subtilem fluxionem tussim & alias oblæsiones referant, suppeditat. Operæ itaq; precium ne dicam necessarium duxi, hĩc loci id ipsum indicare & compositionẽ eius, usumq; & species explicare. Consit autem hoc modo. Papaueris capita numero uiginti in aquæ cælestis xesta una elixato. Sint autem antea papaueris capita, si mollia & recens decerpta uno saltem die macerata. Sin duri & arida, diutius uno die sunt maceranda. Præferuntur bonitate quæ molliuscula adhuc immittunẽ. Aridis quippe ac duris succi minus inest. Humidioribus contrà plus, sed cruda sunt & aquea, imbecillisq; uiribus prædita. Qua de caussa ne ex udis admodum locis colligãtur cautio est. Modus uerò elixationis eius esto, usque ad colliquationem, neq; ad tertias, neq; ad quartam usque partem decoquantur. Sed tantisper, ut quum uolueris eorum succos exprimere, cuncta, ut dixi, eliquata, discoctaq; compareant. Superuacuum itaq; fuerit amplius ultra elixare. Est uerò Aquæ mellis medietas cocturæ confundenda. Decoquatur autem in aqua cælesti aut certè fontana inculpati saporis ad ignem uacantem fumo, usque dum mellis Attici induat spissitudinem. Deinde repone, atq; ubi res poscere uideẽ, utere. Contra tussim quidem in primis cõducibile sentiẽs.

Vtendum

Vtendum porrhò est hoc medicamine uigilijs abigendis, somnũ enim asciscit. Cui rei confecturæ ex lachryma papaueris quoque expedit. Interdum enim somnus omnino nolis uelis conciliandus est, quam prouinciam nullum aliud melius hoc medicamento absoluit. Porrigendum etiam in destillatione tenuis fluxus ex capite in asperã arteriã qua propter tussim quã inducit, non est somno locus. His conditurã medicaminis cũ defruto præparare soleo. Cui muneri sufficit hæc utiq; confectio. Si papaueris capita ad consumptionẽ dimidi atæ partis aquæ elixent. Esto autem defrutum Tyrium, seu Creticum. Salubrior enim est hæc, quàm quæ ex melle coquitur, quum negocium facientis humoris fluxus tenuis admodum extiterit. Quoniã mel extenuiatoriæ uirtutis est. Proinde ne oleum, ut aiunt, addes camino, maximè uitandum est. Radix quoque Glycyrhizæ sapæ. quo unà decoquantur adijcienda est. Quod si ea ad manum non sit, liquor eius decoctioni commiscendus est. Verùm si saburra quædam fluoris ex capite thoracem occupet, præstat conditura m cum melle fieri. Perinde etenim atq; somnum accersit melle confecta, ita & humorem attenuat, discutit, & deducit. Ad somnum uerò conciliandum, nihil refert cum mellé ne, an citra id administres confectionem. Nonnunquam pariter ex utrisque commixtis porrigitur. Debet autem id non sine solerti perpensione fieri. Refert enim plurimùm utrum in permixtione aliud iure excedat, pro affectionis quantitate seu qualitate. Esto autem integra & summa huius medicinæ dosis cochlearia bina. Incremẽtum uerò eius pro corporis magnitudine, cum obseruatione ætatis, temporis, fortitudinis, anni & locorum discriminis. Hyemalibus nanq; horis, & in regionibus gelidis, medijsq; ætatibus, liberalius exhibendum. In catarrho etiam quantũ, & qualiter, plus minusue dari conueniat, perpendendum iudico. Cæterùm commune id est in omnibus.

Aliud Catapotia Bechia.

Pilulæ præthereà bechicæ in huiusmodi constitutione competunt, quarum hæc est compositio. Styracis, lachrymæ papaueris (quod opium uocant) myrrhæ uniuscuiusq; denariũm pondo quatuor, semini balsami (quod καρποβαλσάμου Græcè nominãt) croci cuiuslibet denariũm pondo duũm. Commisceantur semel atq; iterum, & redigantur in globulos, qui erui quantitatem impleant. Exhibeantut autem huiuscemodi catapotia, tussientibus noctu ceu positum est etiam supra.

Aliud Bechicum nobile.

Accipe Hyssopi, pulegij, piperis uniuscuiusq; denariũm pondo octo, nucleorum pineæ denariũm pondo quinq;. Petroselini denariũm pondo quatuor. Quæ pariter omnia mellis cotyla excepta, tussi infestantis præsenti remedio sunt.

De Hemo

De hæmoptoica affectione, hoc est reiectione sanguinis, Caput V.

Aud scio aliúsne corporis morbus deterior sit sanguinis eiectione, non tam quòd per se iugi inanitione exanimat, quàm quod exitialis & chronica cum horrenda mentis uacillatiõe nascitur affectio. Proinde cõprimis fuerit & necessariũ & operæprecium Medicum principio statim mali caussam nõ ignorare sed diligenter discutere, uel ubi nam fons locusq́; de quo est quæstio, sit cognoscere. Quibus ad unguem prius exploratis, tum demũ conferentẽ oportet medendi rationẽ aggredi. Neq; differendum hîc procrastinandumq́; quicquã est, eò quòd affectio hæc, ut dixi, habetur omnium ægritudinum longè perniciosissima. Sciẽdum uerò ante omnia, quod sanguinis exputatio trifariã fieri depræhenditur, puta uel ex fractura, uel in erosione, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primã Græci ῥῆξιν uocant & ῥηγμόχασμον. Secundam διάβρωσιν, tertiã ἀναστόμωσιν. ῥῆξις aũt dicit ubi uasa multo sanguine diducta & dilatata crepuerint. Διάβρωσις uerò uocat, quando super sanguinis receptaculũ, alimẽto deperdito, caro decrescit, uenaq́; denudat, tunicaq́; ipsius extenuata à se ipsa corrosa conferta fit sanguinis refusio atq; ita introrsum defluens excreatione per os cum tussi eijcitur. Ἀναστόμωσις autem adpellatur, quociens ora uenarum deiectis uiribus per irruptionem laxiora & apertiora reddita, sanguen extrorsus refundunt. Atq; ita quidem uel per uomitum eijcitur, uel aluum secedit. Depræhendes autem singulas id genus adflictionis facile ex his quæ statim subijciam notis.

ῥῆξις. διάβρωσις. ἀναστόμωσις.

De interfractione quæ Rhexis est.

Depræhenditur itaq; fractura in pulmone, quum sanguis reijcitur. Primo quidem ex antecedente caussa manifesta. Voco autem manifestam, antecedentem caussam. Lapsum è sublimi uel grauius aliquod corpus in thoracem prolabens. Vnde factio uasis fit. Quod accidit quibusdam ob clamorem ingentem utcunq; euenientẽ, quandoq; ex percussione, nõnunq; ex oppressiõe, uel grauioris alicuius ponderis subleuatiõe, aut ex nimio quod euitari non potuit frigore, aliáue id genus necessitate. Quin & ob sanguinis uim multam, perfringit, crepatúrue eiusdem humoris receptaculum. Vel ex nimio flatulentorum, qui corpus occupant, spirituum, multitudine. Calidus nanq; sanguis sæpe quidem aliqua uia peruim spiritosè efflatur. Vnde uasis perfractionem crepaturamq́; fieri sæpenumero manifestè uisum est.

De sanguinis sputatione ob exesam aliquam corporis partem, & eius notis.

Exesa aliqua corporis parte (hoc est per διάβρωσιν) sanguinem expui, hunc in modum depræhendes. Primo fit sanguinis per sputum exinanitio per paucula interualla singulis uicibus pauculum. Deinde uno quoque die magis atque magis increscit: ita ut ex improuiso magna uis cruenti sputi cum tussi proijciatur. Cæterùm eam affectionem plerunq; destillatio à capite in subiectas parteis quem Græci κατάῤῥουν adpellant, uel confecta in ore saliuæ salsæ collectio antece

sit, uel acuti succi cibaria uel nimium pinguia, uel inedia diuturna. Quod si unà cum ipso sanguine carnosæ quædam particulæ per erosionẽ educãtur, uel membranis assimiles portiunculæ cõmixtæ expui uident, euidentius signũ est in gurgulione quæ ταργίλη uocatur. Est uerò pars gutturis & cannæ per pulmonis diabrosim factam & exhulcerationem.

De oris alicuius uenæ apertione.

Os alicuius uenæ patefactum esse his notis cognosci datur. Principio quidem nulla manifesta quemadmodum in ῥηγμοχάσμῳ & in diabrosi fieri docuimus caussa præcedit. Sed uictus potius ratio humidior & calidior, frequens & multus balneorum usus antecessit ut plurimũ ἀναστόμωσιν. Vel in calidiore aliquo loco puta cubiculo, uel in calida etiam regione mora. Nam si horũ quidpiã fuerit, & sanguis qui ante paucissimus exputus est nõ parũ augumentari cõspicitur nosse cõuenit liquidissimè, uenarum patefactionẽ factam. Ex his itaq; indicijs cõsyderatis, haud difficulter solers medicus mox à principio olfacere poterit quibus ex fontibus sanguinis reiectio promanarit.

Quibus notis cognoscas apertè unde nam sanguis eductus profluat.

E quibus corporis partibus sanguis screatu reijciatur hoc modo potes haud obscurè colligere. Si confertim & subitò sanguen flauum aut spumosum quis citra dolorem & omnem molestiam expeditè expuat, ualidissima hæc cognitio fuerit eductionis ex pulmone. Sed de alijs thoracis partibus eductus subitò fertur, & plerunque nigrior est. Educitur item sanguis quandoque ex ipso pulmone, quemadmodum suppuratis, qui Græcè dicuntur ἐμπύικοι, hoc est saniosi, qui purulenta excreant. Quos inter thoracem & pulmonem hulcus infestat. Vbi nosse oportet supernis quoque, non infernis partibus sanguinem educi, nempe ex faucibus, quæ Græcis nunc λάρυγξ, nunc φάρυγξ uocatur. Cuius utique rei illud quoque perspicuum argumentum est, quod uel citra tussiculam omnino, uel certè parua cum tusse sputum eijcitur, tanquam ei qui ex ore sanguinem expuunt. Quin ex stomacho quoque citra tussim sanguinem licet euomere, quod cum sputo non contingit. Ex dictis itaq; rebus diligente trutina perpensis, licet caussam, & caput unde oriatur & scaturiat sanguis exputus & quibusnam in locis consistat affectio. Porrhò de sanguinis eductionis medelis & curandi modis, uerba faciemus.

Reiectionis sanguineæ quæ per fracturam fit curatio.

Hæmoptoicos per interfractionem uenæ fieri docuimus, eius utique curationem principio exequamur, hoc modo. Nam si sanguineus humor expuitur, quacunq; uenæ particula perfracta, quoquomodo sine mora subueniẽdum est. Venam igitur brachij interiorem, quo fiat ad contraria euulsio, inter principia statim secare expedit, sed non ingentem sanguinis uim subitò detrahere. Verùm iterum atque iterum uena pertusa moderatè paulatim auferre.

Cæterùm

Cæterũ id tum præcipuè incunctanter est faciendum, si corpus fuerit, anteq̃ corriperetur ea affectione plethoricũ & sanguine, scilicet potissimè infartum, uel si ita affectus, fuerit flatuosis spiritibus, quasiq́ uentorum excitationibus, uel inflatiõe uexatus, & iam sit ætatis adultæ. Quod rem ualidam corporis robur adiuuare uidebitur, hubertim & copiosius sanguen detrahendum, atq; adeò cõfidenter prima statim uice & semel, haud minore quidem fructu, quàm si per interualla detrahatur. Nouimus porrhò non paucos quibus cubitus uenis nõ repertis, manus uena pertusa, factáque inde manitione sanguinis, non minus uerò longè plus profluit (nihil enim aliud facientes salui euaserunt) Quoniam quum ab extimis membrorum partibus sanguis aufertur multò uehementior fit, sublata peccante materia, in aduersam partem retractio, quam Græcorum Medici dicere solent ἀντίσπασιν. Facta autem iusta sanguinis detractione, præcipiendum est ægrotanti, ne uehemeter respiret, & sileat quàm maximè possit.

Quod si his peractis parum proficitur, sed sanguis etiam dum expuitur, mulsam dilutam potui dato, quam sorbere imprimis expedit, ad sanguinem concretum, (quẽ θρόμβον Græci id est grumũ, hoc est, exigua frusta in minimos globulos densata nuncupare consueuerunt) si adsit dissecandum ac diluendum, & ad materiam fluentem reijciendum. Quidam secundo die post detractionem sanguinis cerotam ex Thaspia toti pectori imponunt pastillos διὰ τῶν σπερμάτων, hoc est, ex seminibus confectos porrigunt.

De nutrimentis Hæmoptoicorum.

Nutricatus Hæmoptoicorum omnis moderatam quandam cõstipandi facultatem obtineant, cuius farinæ est succus halicæ, & succus ptisanæ. Præstantior uerò non parum fuerit & ualentior etiam sorbitio constituta ex amylo triticeo, & mellis exiguo pariter cum succo amylino decocto. Si autem ptisana ad manum non sit, farris succus aut similagineus, uel succus ex uuis expressus adhibendus est. Ferunt prætereà utilitatis & auxilij plurimum, micæ panis ex aqua non frigida. Et præ cæteris omnibus lutea ouorum. Danda autem est opera acuratius ne uel sorbitiones, néue ulla cibaria sumantur calidiora, uerùm temperata singula, & quæ magis ad frigiditatẽ, quàm ad caliditatem uergeant. E quibus sanè omnibus optima & præsentissimi præsidij censetur Hytria (Sunt autem ea quæ ex pasta azyma, multum, diuq́ macerata, & in longũ tracto confiunt, uulgo Tri adpellata) maximè si citra salem cum oleo plurimo manducentur.

De Holeribus quæ Hæmoptoicis expediunt.

In Hæmoptoica adflictione non alia olera magis congruunt, quàm maluæ probe elotæ, sine sale exhibitæ. Et lactucæ in posca elixæ, & cum in oxycrato commodè administratæ. Compari quoque modo intyba & portulaca & id genus alia.

De Volucribus.

Quod si horum copia desit, post septimum diem pullis uescendum est & gallinis, non adeò præpinguibus, sumenda sunt ἀποζέματα potius quàm ζέματα. Conducit item esus perdicũ, & pectoris Attagenæ. Conueniunt item gallinaceorũ restes. Quod si hæc uentrẽ amplius deijciunt, absque sale conferunt, & ob id frequens eius probatur usus. Nam ita largius alimentum præstant, & uenter non corrũpitur inter assandum succos amittẽtes, atq; ita palato quoq; suauiores redduntur, & utiliores uentriculo. Anseres uerò probantur non adeò duræ carnis, potissimè autem extremæ eiusdem animantis cum uentre partes, & eorundem ouorum crocea. In decremento uerò sanguinis profluuij & reiectionis exhibere pedes etiam porcorum expedit.

De Piscibus.

Haemoptoicis cum succo ptisanæ pisces aliquos facile cõcoquibiles, bene cõditos dare conuenit. Et potissimè omniũ pisces squamis intectos, & asperos (quos uulgò Aspratiles cognominant, admixto aceto in quo elixandi sunt.

De Leguminius.

Legumina Hæmoptoicis non quælibet, sed cum delectu sunt offerenda, nempe halica, ciceres, citrũmue, & oriza egregiẽ decocta, quæ sanè ex interuallo dare non tam his qui febre planè destituuntur, quàm his quos mediocris modò febris implicat & excruciat. Quum etenim non febrientibus offeruntur cum lacte elixare non erit superuacuum, præsertim in hac affectione constituti dum incolumes essent lac esse consueuerint.

De Fructibus.

Ex pomorum genere non aliena sunt cognomento mela, inprimis uerò cotonea decocta, pira, sorba, mespila. Quod si immensa premat laborantem sitis, interius fartum melonis & cucumeris esitandum dari congruit. Vuæ quoq; passæ uel aridæ expediũt. Ficus aũt & manibus & pedibus fugiendæ sunt.

De Bellarijs Tragematisue.

Secundæ porrhò mensæ quæ Græci uocare solent τραγήματα omnis generis fermè cane peius & angue uitandæ sunt. E quibus omnibus cõcedunt, tanquam non adeò inimica pistacia, seu fistici, & amygdalæ & mala Punica quæ uulgo granata dicunt. Vuæ & nuclei pinei non nisi rarenter admittuntur, atque tum ubi sanguinis reiectio cessauerit ac planè finita sit.

De Propinationibus.

Per uniuersum ægritudinis decursum Hæmoptoicis aquã calidam quidem, sed nequid nimis, tepidam, tepore uidelicet lactis recenter mulcti uel lactis ipsum potui offerre conuenit. Verũ si per uentriculi imbecillitatẽ calidam aquã haurire nõ licet, indulgendum est ut bibant modicè ὀμφακόμελι aut ὑδρορόσατο. fit

aũt

aũt Omphacomeli ex duabus mellis partibus & una uuæ nondũ maturæ) uel ὑδρώμελι, id est aquam mulsam, ex malis cotoneis confectus semel atq; iterum Cæteris uerò temporibus aqua sitim cõpescunt, ut diximus, calida & diluto oxycrato. Delicatoq; alio utatur & nutrimento & pot... Hæc est igit̃ quã obseruandam sedulò arbitror in sanguinis reiectione per os uictus rationem.

Curatio quæ per medicamenta fit.

Vtendum prætereà fuerit & medicamentorũ præsidijs in Hæmoptoica quidem affectione ad fracturã uenæ originẽ referẽte præcipuè quibus nõ est integrũ expeditũ uictus rationẽ obseruare. Inchoandũ uerò est & hic à simplicibus & imbecillioribus pharmacis, deinde paulatim ad uali.iora est deueniendũ. Ponderanda etenĩ semper sunt æqua lance & medicaminũ uires, & ægritudinis quantitas & languẽtis robur, & tum demũ securè adgrediunda est curatio. Sũt aũt ad hanc adfectionẽ & ratione & experientia cõprobata medicaminũ auxilia huiusmodi: Symphyti (quã Rhomani Consolidã uocant) radicis elixatio quæ pota uenarũ eruptiões reprimit, & sanguinẽ fluentẽ sistit, & rupturæ medet̃ & cõsolidat. Succus deinde portulacæ in potu sumptus plurimũ cõducit, & præsentis est auxilij. Quod si quæ enumeraui mus, sumere nequeunt, quæ subijciã herbæ cõsimiliter subuenire possunt, rubi uidelicet mora, flores quercini, uel eiusdẽ arboris corticis mẽbranulæ, uel glandis quæ inter cutem carnẽq; eius sunt membranæ. Cæterũ satius est nõ dictas species contritas (propter nimiã uiolentiã & asperitatẽ qui inde efficit̃ potus) potui dare, sed prius in aqua elixare & decoctus eius laborãti miscere. Aliud: Radix pontica in potu sumpta Hæmoptoicis remedio est. Aliud: Succus foliorũ arboris lentisci potui datus, sanguinis reiectioni pari modo subuenit. Succus itidem herbæ sanguinalis quod Græci πολύγονον egregijs laudibus à medicis in medẽdis Hæmoptoicis laudibus certatim extollit̃. Neq; abruptiõibus uenarũ modò sed oĩbus quacũq; ex causa sanguinis reiectionibus per os præsentaneã opẽ confert. Neq; tm̃ succus illius id facit, ꝙ ipsa quoq; trita & potui data per se, uel cũ terra Lemnia sigillata summè prodest. Aliud: Terra itẽ Samia & terra Asteris nõ solũ interfractionibus, sed & diabrosi & anastomasi, causis Hæmoptoicæ affectiõi calidæ aquæ pmixtæ ũel cuipiã ex enumeratis decocto succurrũt. Succus prætereà porri cũ æquali mẽsura succi portulacæ & pauculo aceto haustus sanguinis eruptiõi quæ per fracturã fit, occurrit. His itaq; & id genus cæteris medicaminũ præsidijs sanguinis reiectioni medendæ obseruata semp̃ tẽporis oportunitate utendũ censeo. Duco aũt opportunũ esse & optimũ tẽpus sumendis potiõibus id quod Hæmoptoicã adflictionẽ anteit, & quod eandẽ affectionẽ cessante fluxu succedit. Sunt uerò interdiu semel modò, sed identidm atq; tum potissimè ubi uiolentior infestat, urgeatq; laborantem molestia propter sanguinis retenti moram.

De Aspergnibus & Epithematis Hæmoptoicis utilibus.

Conspergantur prætereà Hæmoptoici extrorsus circum thoraca aspergini bus quas (ἐμβροχὰς dicunt & ἐμβρέγματα) uel imponãtur epithemata concin

nata ex lana cum oleo rosarum, uel de corticis, uel myrtheo, uel aceto exiguo, uel uino austero non admodum ueteri, commixtis. Oportet aũt lanam identidem mutare, quoniã calfacta sanguinẽ denuo concitat. Si uerò dolores his actis permanserint in pectore, haud absurdum fuerit medicamina quæ dolores amouẽt, blanda παρηγορικὰ à Græcis adpellata, exiccandi & reprimendi gratia adplicare Conducunt uerò imprimis ad huiusmodi affectiones epithemata quæ ex metallicis constant atq; aceto. Cuius generis sunt Ambrosia, cuius frequens adparatus & usus est, uel emplastrum διʼ ἀλθαίων, hoc est, ex hibisco confectũ, uel emplastrum barbarũ, & præcipuè id quod refert ad Galenũ. Delicatis uerò mortalibus & imbecillis qui ualidioribus medicinis nõ suff. ciũt, summopere cõfert διὰ φοινίκων hoc est, ex palmulis dactylisue contextũ, cum ceræ aliquãtulo, oleoq; rosarũ & aceto dilutum. Præterea emplastrũ Mnasei, atq; eadem quorũ iam pridem meminimus emplastra, puta Barbarũ & διʼ ἀλθαίων, si probè & scitè eliquentũ cum aceto rosaceo, uel ad instar mollis ceratæ redacta. Opem præterea magnam eidem langori, nempe natura corpore molle & imbecillum nactis Hæmoptoicis antidota, & pastillorum confecturæ, conferunt.

Quatuor ad Rhygmochasinum, hoc est, ex fractura uenæ factum sanguinis reiectionem medicamenta.

Quod si blandis & mitioribus remedijs parum aut nihil proficiatur, ita ut & dolores & sanguinis reiectio nihil ijs ipsis admotis quiescant, ad ualentiora deueniendum est medicaminum, quæ aduersus hunc morbum nata, factaq; habentur, subsidia, antidota uidelicet, pastillos, seu globulos quæ Græci uocant καταπότια. Quæ uiribus utiq; sanguinem manantẽ reprimendi, dolores sedandi, & amouendi, uentris item fluxum reijciendi, & soporem deniq; conciliandi potestate sint prædita. Quorum omniũ à ueteribus inuẽtorum, longum sit catalogum pertexere, satis esse arbitror, si præstantissima quæque ex his quum ab alijs non pœnitendis medicis, tum à nobis usu & experientia sæpius cognita atq; probata, summa fide recenseam. E quorũ numero prima hæc est compositio.

Princeps aduersus sanguinis ex fractura reiectionem Confectura.

Thuris, amyli, symphyti (quam aperta significatione, magis quàm concinnè uulgò Consolidam uocant) uniuscuiusq; denariũm pondo trium, quassato in puluerem, & per angustissimũ incerniculum traijcito. Cuius dosis est mystrum unum cum oxycrato pauco, in elixatione myrti siue lentisci. Malíue Punici succo, seu lenticulæ.

Altera medendæ Rhexi confectura.

Accipe terræ Samiæ, amyli singulorum denariũm pondo quatuordecim Tragacanthæ, cõmeos Arabici lachrymæ papaueris uniuscuiusq; denariũm pondo duodecim. Succi arnoglossi, uel herbæ sanguinalis, quantum ad comprehendenda ea satis est, conforma pastillos denarij unius pondere singulos, & cũ aqua succóue plãtaginis aut herbæ sanguinariæ potui dato. Et si nulla languẽ

tem

tem febris infestat, in oxycrato bibendum propina. Est uerò hic pastillus non Hæmoptoicis modò, sed immensis quoq; thoracis, aut uentris doloribus præsens remedium.

Tertia confectura.

Habet terræ Lemniæ capra signatæ, amyli, thuris, terræ asteris, cōmeos, aluminis fissi, acaciæ giluæ atræ'ue (quam Græci κίρρον dicunt) singulorum uncias qutuor, Symphyti denariûm pondo sex succi porri quantum satis est. Concinnant inde pastilli denarij unius pondere. Porrige illos languenti nō tam morbi uim, quā ægri uires perpēdens. Dilue prius pastillos in oxycrato, & misce Hæmoptoico cum decocto Symphyti, aut rubi. Sæpius hoc medicamento in hoc morbo præsens auxilij experientia probatum est.

Quarta confectura.

Constat ex Aluminis scisci, acaciæ singulorum uncia una, elixationis papaueris quantū satis est. Rediguntur aūt hæc appositissimè in pilulas, quarum singulas sub lingua tenere expedit. Conducit autem potissimè hæc confectio his qui ex gutture, & aspera arteria cruorē spuendo reijciunt. Cæterū dum è pectore & pulmone sanguis expuitur, hanc in potu ceu diximus dilue, atq; propina. Mirificæ etenim est, aduersum hanc affectionem, potentiæ.

Hæmoptoicæ affectionis ab exesa aliqua corporis parte manans curatio.

Si sanguinis sputatio ad alicuius corporis particulæ διάβρωσιν, hoc est erosionem suā referat originē, siue è pulmone, siue pectore, siue latere, siue gutture summo exesis sanguis feratur, nō confestim rebus adstringentibus, & medicamentis acutis, aut epulis acribus molienda est curatio: sed quæ acrimoniā humoris unde nata est abrosio domandi, emendandi, uertendi, discutiendiq; uirtutē obtineant medicaminibus sedulò utendū. Vitandaq; serio sanguinis est, quæ per secationē uenæ fit, detractio, propterea quod nō pauci comperiant gracilenti corpore, & aridi arcto admodum, angustoq; thorace præditi inhumerosi, qui huiusmodi abrosione corripiuntur, & ob id promptius in Hæmoptoicam affectionem incidunt, & facilius Ptysin transeunt.

De nutrimentis Hæmoptoicorum ex corrosione alicuius particulæ.

Sunt igitur ita affecti ptisana in qua hordei grana unà cum succo existant iugiter alendi. Halica itidem acoris pariter & salsoris experte, & ne per somnium quidē oportet quæ subtiliū partiū sunt extenuandi gratia admiscere. Sed contrà potius, quæ committendi conglutinandiq; & infartiendi uim obtinēt adijcere. Verbi caussa: Amylum triticeū, aut maluā. Si febris desit, lac quoq; & tragachantā. Ex holeribus aūt sumi cōmodè possunt quæ refrigerādi, humectandiq; habent potentiā. Cuius sortis sunt intyba, setis, lactucæ & maluæ. Cæterū qui imbecillarū sunt uiriū, & ei post diem septimū gallinis nutriēdi sunt, præcipuè domesticis absq; sale & oleo. Cauendū tamē ne uel unq; uel certè rarissimè manducēt gallinarū pectora, ne illis sumptis calor sedibus exesis inuehat. Hic utiq; est conferēs nutricatus eorū qui exhulcerata aliq̄ pte sanguinē eijciūt.

Cura eorum qui præ mœstitia, uel solicitudine, uel abstinentia sanguinẽ quoquo modo educunt.

ACcidit interdum ut sanguinis reiectio, ex mœrore uel angore uel nimia inedia, uel multo labore, uel immodica uigilia, uel ex catarrho, uel ab acutis & subtilibus succis oriatur. Quod si ex enumeratis aliquid antecesserit, hic languẽs non gallinis modò sed & solidioribus, nempe porcis grandioribus & castratis uesci securè potest. Præterea piscibus duriusculæ carnis, pectinibus, ex quibus Hysitia quoque concinnata per accommoda sunt.

Hysitia dicuntur escule ta ex carnibus suillis & ex piscibus quinq; cõfecta quasi gari.

Congruunt & pisces locustæ quos ἀστακοὺς Græcè nuncupant, bis cocti in aqua mutata, & pedes porcini absque oleo elixi. Atq;, ut paucis plurima perstringam, cuncta utilia censentur, quæ uirtutem habẽt inspissandi, explendi, uel acrimoniam hebetandi. Quibus utique ea, quæ se in pectus uel in pulmonem recipiunt, & temperant & domantur. Cuius rei gratia fructus quoque ita habentibus non interdicuntur, qui refrigerant atque humectant. Quorum ex classe sunt carnes melonum, mela suspensa, uuæ passæ, mala nõ astringẽtia. Ficus uerò manibus, pedibusq; fugiendæ in hac affectione constitutis sunt.

De eo quod à capite descendit.

COnsyderandum est in Hæmoptoicis sedulò de capite ne feratur acredo, mali huius caput & caussa. Prouidẽdum etiam an Tussis quæ euerit, locaue affecta obturata sint. Nisi enim de capite tenuis ac acer defluat humor, tussis sedatur. Si ex capite fertur sanguis, capitis dolor excruciat, tinniunt aures, rubet uultus, uenæ frontis sunt densæ, & caligant oculi.

Signa sanguinis fluentis ex capite.

Propter acreis humores sanguinem spuentium curatio.

MEdela uerò quorum à capite delabitur acutus humor consistit in adplicatiõe rerũ refrigerãtium & humectantiũ caput. His eñ adhibitis capiti calor eius sedatur, & decrescit acrimonia. Quibus nanq; gelida est capitis intẽperies, huiusmodi calore, acroreq; nõ infestant̃, adeò ut sanguinis deferat̃ uis. Qua de re oleũ rosarũ per se, uel adiecto aquæ frigidæ paululo quo proptius penetret capiti ad glutinandũ, atq; ita domat calorem, qui ex infernis corporis partibus attrahit ad se, atq; transmittit faucibus & gurgulioni unde ad pectus pulmoneq; descendit. Neq; alienũ fuerit hoc malo ita correptos in balneũ perduci. Quũ uerò lauandũ duxeris oleũ rosarũ interdicito, uel oleũ rosarũ admixto aceto (q̃d Græci dicunt, ὀξυῤῥόδινον) frigidã, potissimũ ubi sederit ægrotus in solio calidiore. Ad temperandã uerò capitis intemperiẽ, gelidã aquã, non in ratione eidem parti pfundito. Atqui talẽ curationẽ his adhiberi oportet, quibus sanguinẽ ex capite descendere est suspicio. Neq; de acutis humoribus sup uenã fit carnis corrosio. Nã quibuscũq; ex humorũ acredine sup uenæ tunicas, uel in ipsis tunicis fit corrosio, & sauciãt loca, & inde cruor eijcit̃ psputũ, his præcipiendũ est ut oleũ rosarũ contineant uel lentiscinũ uel oxycratũ, & de radicibus alterci, q̃d Græci ὑοσκύαμον uocãt, uel solano, semperuiuo, uel rosis uel aqua rosarum atq; id genus cæteris os languẽtis colluere expedit. Nos itaq; arbitramur, saguinis exputationem, ex erosione acredinis factam cum catarrho, hac ratione curari. Nec possum nõ demirari, q̃ Galenus mirificus ac summus Medicus inter medelas huius mali nihil frigorificũ, nihil item eorũ quæ humectãt, recen

fuit, sed contrà omnia fecit. Nam intra initium confestim calorificis, siccificisq; usus est, quibus mali caussam magis inflammauit, magisq; exiccauit, pulchrè nimirum excretionem sanguinis ab erosione ortam gnarus. Proinde rebus ita se habentibus, præstat illico frigorifica & humectantia adhibere potius, quàm qualitati caussæ insistere. Quod si ampliorem κακοχυμίαν subesse coniectura-ueris, facienda est euacuatio, quo fiat humorum maximè acrium & bileosorum euulsio, ne intemperie sua & caput & pectus maiore acrimonia adficiant. Radebat ille ægri caput & imponebat medicamen ex stercore agrestium columborum, ducens in Laconicum & balneum siccum languentem, exhibuitq; thiriacam & Thapsiam, (illam nonnunquam quum petendus esset somnus.) Neq; permittebat olei quicquam, neq; capiti, neque pectori, neq; reliquo corpori perfundi. Quæ sanè omnia ampliorem acredinem inducunt, & abrosionem longè spaciosiorem efficiunt. Neq; enim placant, & fluentem materiã sedes uellicando corrodendóue nõ prohibent, quũ tamen satius sit acredinẽ temperare, sedare, & quicquid fluit reprimere. Quinetiam tussim quæ sanguinẽ quoq; extundit, mitiganda est. Et omniũ præterea membrorũ temperamentum bonũ, quo nõ est aliud præstantius adminiculum, studiosè tueri expedit. Quibus omnibus ad unguem obseruatis, utendum est his, quæ desiccandi cicatricẽ cõtrahunt. Mea utique opera cõplures ad pristinã statim reuersi sunt ualitudinẽ nulla adhibita neq; thiriaca, neq; alijs quibusdam antidotis. Vsi perpetuò non uellicantibus medicamentis, præcipuè uerò concinnatis è lapide Hæmatite

De Hæmatite lapillo.

Hæmatiten lapidem cõperi contra multam quoq; sanguinis reiectionẽ magnã & salutarẽ admodum potentiã possidere cũ succo ex acinis malorũ Punicorũ, uel cũ succo sanguinalis herbæ exhibitũ. His uerò qui nõ tantã sanguinis uim expuebant cũ aqua tepida præbui. Oportet aũt ipsum ante resoluere, & assulatim, & subtilissimè friare, ut leuior reddat' uento. Offerendi aũt sunt eius pulueris una dosi oboli bini, uel parũ, pro re nata, plus, minúsue. Pari insuper cõmoditate usi sumus eo in his qui ob exhulceratiõnẽ quampiã pus etiã ejcere incipiebãt, unde mirificè, pfectò hulcere desiccato ad pristinã sanitatẽ reuersi sunt, ita quidẽ, ut deinceps nihil puris prouenerit, neq; ullam tussiculã senserit ægrotus. Nouimus præterea aliũ quendã qui ob erosionẽ non pus modò fœtidum ejciebat, sed ex faucibus, asperaq; arteria mẽbranulas quasdam cum sanguine pariter expuebat, magna cum admiratiõe omniũ, solo hæmatite lapillo incolumitati integræ restitutũ. Exhibebatur aũt ei puluis ipsius potũ cum uino tenuis essentiæ, & odoris ualde fragantis. Summo aũt studio nitendum, ut in quàm fieri potest tenuissimum puluerem, ut mihi iam dictum est, comminuatur, & quasi in polinem, ut ita dicam, friatur. Quod sanè ad hunc modum egregiè confit, efficiturq;. Hæmatiten ualidissimè contusum atque leuigatum subtili lintheolo indito, idem cipho non capaci, cum uino optimo atque perodoro immittito, & à uespera usque mane ita macerato, quo uinum illud perodorum subtiliorem

aliquam

aliquam eius partem attractam induat, adeò ut qui hoc uinum sumpserit qualitatem eius persentiat. Hunc itaq; admodum potio præparata, & ut palatui arrideat magis adornata, matutino tempore potandam porrige. Nam si æger quispiam, modo, quo diximus, affectus, frequenter hoc potu fuerit usus, malo statim propulso, integram sanitatem nihil aliud faciens recuperabit, & quod imprimis utile censeo, nulla stomachi subuersio patientem comitatur. Atq; ita sufficienter hactenus de lapidis Hæmatitæ in hac re uiribus dictum existimo. Cuius usu tam præsentem in sanguinis eiectione primus reperi, & sæpenumero experientia comprobaui. Docuimus autem, his qui propter abrosionem ex destillatione (quem κατάῤῥουν Græci dicũt) factam, uel ob calidam intemperaturam, sanguinem proijciunt, minimè utendum esse calfacientibus, & exiccantibus, uel aliqua acrimonia præditis medicaminum præsidijs, sed contrà ijs potius, quæ nihil neque acredinis, neq; mordacitatis in se continent medicaminibus curationem esse machinandum & euentum felicißimè conatibus respondere. In cuius utiq; penuria succenturietur lapis Armenicus.

De lapide Armenio.

Vbi uerò lapis Hæmatites ad manum non fuerit, nec ulla detur illius utendi, quo modo demonstrauimus, copia, in uicem eius lapidem Armenium sumito. Quoniam is quoq; mirificam quandam in Hæmoptoicæ affectiones curatione uirtutem obtinet. Conducit etiam non parum terra Samia, lapisue qui Samo reperit, (qui similiter adstringendi, refrigerandiq; potentiam habet) uel certè terra Lemnia quam indigenæ in rotulas concinnantes, capræq; figura signantes, σφραγῖδα αἰγός, hoc est Capræ sigillum (Medicorum uerò scolæ terram sigillatam adpellant,) Habentur porrhò complura alia quoque præsentis auxilij ad eandem affectionẽ remedia, simplicia & composita, multis quidem modis huic rei adposita, cæterùm usum eorum, quoniam exiccantis & acutæ sunt qualitatis non admodum probo, neq; opis eorum opus esse magnopere censeo. Siquidem solus λίγδος αἱματίτης, (quo non præsentius reperiri potest auxilium) ad perfectam exputationis sanguineæ ex corrosione curationem eximiè sufficit.

Terra Lemnia. *Terra sigillata*

Post hæc commendatur in huius morbi medicatione † δι' ἀκόνης pharmacum. Quod minimè gentium, re hoc ipsum clamitante, eis dare conuenit, qui ob gelidam intemperiem, uel ob impetentem catarrhum hoc malo tentãtur, & quibus quod fluit humidum existit aut pituitosum, & qui nihil neque salsedinis, neque acredinis sentiunt, uel habere conspiciuntur, uel alia quapiam qualitate possidentur. Quibus tantum abest, ut Theriaca antidotus officiat, ut uehementer data prosit.

† fortè διὰ κωδειῶ

Qua

Quæ foris in sanguinis reiectione adplicare expediat.

Horum, qui sanguinem (culpa catarrhi) expuunt, capiti foris imponenda sunt quæ cutis redundatías desiccare nata sunt remedia, ne partibus quæ fluxu humoris tentantur, tussis uiolenter inferatur, & uena rupta sanguis erumpat. Cognouimus uerò quempiam qui propter mali & noxij humoris fluxum in pectus frigida intemperie hoc malũ incurrit, cauterijs caput inussisse, atq; omnibus illico sympτωmatis caruisse. Ita sanè, ut ipsa, qua tenebatur humorum, officiũ facientium, plenitudine penitus exhausta, tussiq; sublata, exhulcerationesq; exustionis beneficio fluxu destitutis, sanitatẽ recuperarit. Ita porrhò affectis thermæ summo remedio sunt. Quemadmodum contrà, qui ex calida intemperatura in morbũ incidunt, his calorifica sunt aliena, frigida expediunt.

Cura sanguinẽ in frigore respirando expuentium, ex monumẽtis Galeni.

Fractis uerò in pulmone uasis respirando per frigus, reiectioneq; inde sanguinis oborta, hũc in modum succurrito. Sanguinẽ principio statim per uenam sectam detrahito, & secundo loco similiter aliquantulum euacuato, ut ad contraria fiat euulsio, cuius sanè gratia potissimũ fit sanguinis pertusa uena oblatio. Deinde manus & crura perfricare & reuincire expedit. Vespere Trochischum διὰ σπερμάτων, hoc est ex seminibus confectum, præbeto. Detracto autem sanguine die pectori ceratam ex thapsia imponito, quam sub uesperam, ne plus satis incalescat, deponito, & pastillum διὰ σπερμάτων tertio die denuo porrigito, & Thapsiæ ceratam per horas fermè treis rursus imponito. Deinde laborantem lauato. Cibato autem hominem primis quidem diebus sorbitione. Tertio uerò die cum succo ptisanæ, pisces concoctioni nihil renitentes probè conditos edendum dato. Inde incubitum ducito, & pastillos διὰ σπερμάτων (quoniam somnum accersunt) & citra dolorem arefaciunt, repete. Ardore porrhò fractorum uasorum quiescente, & membrorum bono, ac suo reducto temperamento dandum est quod pectus expurget. Probatur aut theriaca ex uiperis, inde lactis potio, & alij cibi delicati, & ad pristinam sanitatem breui reuertetur.

Quæ fugienda sint Hæmaptoicis.

Quicunq; semel sanguinis sputationi, uomitioni ue obnoxij fuêre pro uirili sua uitare debent ne denuo eandem affectionem incurrant. Quocirca longum, citatumue iter non est impetuosè arripendum, iugis & uehemens corporis exercitatio fugienda, uiolentus clamor, & frequens rei Venereæ usus sedulò uitandus. Vitare insuper expedit esum apij, rerum acetosarũ, petroselini syluestris, uel ciborũ acriũ, & casei antiqui. Quæ utiq; imprimis cauẽda sunt ijs, qui sanguinẽ ex abrosionis caussa expuũt. Cauenda itidẽ nimia cibariorũ inflantiũ repletio. Fugiẽdus prætereà si quid aliud, furor, medicamẽta grauia & uehemẽtia, & ponderũ quæ manibus fit subleuatio.

uatio. His qui solenniter sanguinis profluuio obnoxij sunt, ea quæ aluum ad stringendi uim obtinent. Hæc ergo sunt in eductione sanguinis propter diabrosim sanctissimè interdicẽda. Quibus uerò per nares per'q; palatũ sanguinis fieri consueuit profluuium, ei solis æstum, caldam habitationem quotidianam caput item calidæ aquæ immergere, aut id ipsum puluere calorifico, acri'ue aspergere, uel unguine quopiam calido, uel oleo oblinire, aut uelare deniq;, summo studio uitent. Compari etiam modo ore uenæ alicuius adaperto balnei usus fugiendus est, atq; id quidem modis omnibus. Sed ante omnia temulentia una cum edulijs omnibus calorificis Hæc si quis obseruauerit accuratè & solicitius, immunem se ab hoc morbo, exortem'q; facile custodierit.

De obseruatione circa lac, & caseum.

Vniuersis qui quoquo modo sanguinem reijciunt, lactis recenter mulcti casei item mollis ac teneri, usus commodissimus est, præsertim caprini aut bubuli. Haud etenim ullum pharmacum, aut aliud alimentum, tantum emolumenti in hoc morbo, quantum lac ipsum conferre creditur. Qui igitur hac ægritudine impliciti à principio statim solo caseo perpetim usi ad pristinam ualitudinem reuersi sunt, eandem diutulè inculpatam obseruauerunt. Nouimus quippe uirum qui per integrum annũ in cibis ac poculis lacte, & quandoq; pulmentario ex cocto lacte & similagine, h driáue quod Tri uulgo nominant aut farre, aut halica, & ut poline tritici, concinnato usus, re uera perfectam sanitatem recuperauit.

ALEXANDRI

Finis Libri Secundi Alexandri Tralliani de humani corporis partium uitijs, ægritudinibus, iniurijsq;.

ALEXANDRI TRALLIANI, PRAECELLENTIS MEDICI DE SINGULARUM CORPORIS PARTIUM AB HOMINIS VERTICE ad plantam usq; uitijs, ægritudinibus & iniurijs Liber Tertius, Albano Torino Vitodurensi interprete.

De stomachi affectionibus, & symptomatis, quæ Cardiaca à quibusdam adpellantur, Caput I.

Adfligitur porrò os uentriculi quem στόμαχον Græci nuncupāt uarijs & innumeris non tam ægritudinibus quàm symptomatis, hoc est casibus. Vei bi caussa morbo Comitiali quem ἐπιληψίαν Græcorum Medici nominant, conuulsione, spasmóue syncopa, mœsticia temeraria, timoribus atrebilarijs, hoc est, quæ melancholiam comitantur, & id genus alijs infinitis, puta appetentia canina, malicia, grandi fame, appetitus à cibis auersione, nausea, uomitu, singultu, corruptela, inde uiscerum locellorum scilicet muliebrium, & uesicæ, & pedum deniq; per compatiendi rationē dolorem. Quandoq; stomachi affectus uigilias inducunt, & mentis uacillationes, & solicitudines quasdam siue angores, extremarumq; partium frigus. Inest enim illi summa, ut ita dicam sensibilitas quoniam nerueus est. Quo adfecto per consensum iecur, uenis eò tēdentibus, & cor ipsum adficiuntur. Habet enim situm inter lienem, & iecoris fibras supra incumbit cor, & sepium transuersum. Infra intestina adiacent. Quin & cum cerebro connectitur (Si ægrescat itaq; uita in ancipiti est) In principibus igitur hisce uisceribus dictas affectiones, casusq; facile per compatiendi rationem concitat. Solertissima ergo perpensione contemplandum cuiusmodi adfectionibus stomachus per se, proprioq; adflictu, & cuiusmodi per consensum & colligantiam, tentari possit. Quibus ad amussim perpensis, tum curatio aggrediunda est.

Signa frigidi uentriculi.

Frigidus natura uētriculus his notis liquidissimè depræhenditur, quòd ad appetēdum quidem plurimū urget, ad cōcoquendum uerò minimè, & quòd siti nulla premuntur eò prædití. Quod si non frigus modò, sed humoralis quoq; frigidior materia, quæ negotium præbet, subsit, aderunt cuncta quæ commitari cōsueuerunt accidentia. Habentur & alia gelidæ temperaturæ stomachi indicia, pituitam enim euomunt, sumptaq; edulia continere & concoquere nequeunt, & more canis à uomitu statim alias escas adfectant, quibus acceptis extemplò reuertuntur ad uomitū. Cuius utiq; rei gratia κυνόρεξιν Græci hoc est caninā adpetentiā cognominant. Eiusmodi itaq; indicijs frigidam stomachi intemperiē, siue sola sit siue materia eiusdē qualitatis comitata, facile dat cognoscere.

De Appetentia canina uentriculi Caput II.

Voniam uerò non est una τῆς κυνώδους ὀρέξεως, hoc est, canini adpetitus, occasio, sed quàm plurimæ in notis depræhendendis, omnibus uestigijs inquirendæ sunt mali differentiæ. Accidit autem eiusmodi adpetentia, quandoque ex calida, quandoq; è gelida, uentriculi temperatura. Est quando è pituitoso succo qui in uentriculo continetur, id mali potissimum contrahitur.

Curatio caninæ adpetentiæ ex calida uentriculi intemperie conflatæ.

Quod si plus satis caloris insit stomacho, & ingenti imbecillitate quum uniuersum corpus, tum potentia quoq; retentatrix quæ Græcis † cathecticа uocatur, laboret, operæ precium omnino est, imò necessarium, quid caussæ sit, quòd uentriculus sine modo esuriat, & cibos identidem adpetat, cognoscere. τὸ μὲν πέλαγος πρώτερον δίσει ἄμπελον, quàm idoneam morbi curationem incognita prius ad unguem caussa, mali seminario concipere. Vt enim diuersæ eius caussæ, ita & remedia sunt. Proinde si ex calidiore quàm par sit intẽperie caninus ille, quo sine modo cibus adpetitur, deuorandi adfectus oriatur, frigida, quoniã contraria contrariorum sunt medicamenta, exhibeantur (Si ex frigiditate proueniat, multò prolixius calida offerenda sunt) quoniã neq; siti uacant, neq; humores acidos euomunt. Quũ enim calor augetur nequeunt succedere id genus accidentia, promptissima extenuatiõe & digestione per abditos meatus, atq; ob id aluus eorum astringitur, uel exiccantur uel gracilescunt. Qui uerò ob totius corporis, retentricisq; facultatis debilitatem caninam inediam contrahunt, cibaria cruda, liquida subinde magna copia cunire consueuerunt. Proinde ob corruptionem graueolentius plerunq; olent.

† Aliàs cathelticа, id est adtractrix.

Id est mare nã q; prius uitẽ tulerit.

Curatio adpetitionis caninæ ex frigiditate prouenientis.

Si qui uerò in eiusmodi tam auaram incidunt ciborum adpetentiam propter frigiditatem uel pituitæ uentriculum occupantis essentiam, curatione communi quæ per contraria fit, hoc est, calorificis remedijs succurrendum est præcipuè autem uinum meracius, & syncærum, rufique coloris misceri expedit. Conferunt etiam præsentaneam opem edulia pinguiora, præsertim oleacea: magis uerò pinguitudines Phasianorum, & carnium suillarum. Quæ sanè sumpta robur inducunt potissimè. Deinde Adpetitionem intensam reprimunt, eamq; constitutionem inducunt, ut etiã si conentur deinceps cibum præter mensuram sumere, nequeant.

Miscere est potui dare.

Canina adpetionis edendi ex calida intemperie ortæ curatio.

Quod si canina fames ad nimium colorem referat originem, à uino maximè abstinendum est, cibi concoctioni renitentes præcipuè sumendi sunt. Vehementer enim calorifica ita habentibus, admodum hostilia (& ideo etiam fugienda) sunt. Verbi caussa, piper, uel quod inde conficitur Hydrogarum, uel ex eo compositum conditum. Atqui, ut summatim dicam, cuncta quæ offeruntur

frigorifici cum

frigorificum quiddam & concoctu difficile admixtũ habeant, cuius sortis sunt: caro bubula, struthiones, & iuuencæ pedes.

Caninæ appetitionis ex deiectis uiribus facultatis retentricis prognatæ curatio.

Quando uerò contentricis potentiæ imbecillitati canina adpetitio accepta ferenda est, caussam ante omnia quæ, ut supra positũ est, distemperantiã lædit oportet cognoscere. Deinde ad conferentem curandi rationem deuenien dum. Temeraria etenim hæc est medici curatio, qui solis astringentibus stypticisue agere conatur. Potissimum ubi gelida intemperies quæ retinendi uirtutẽ quam † cathecticam uocant, prosternit, subesse conspicitur. Quo circa ea quæ promptissimè decoquuntur maximè expediunt. Contingit uerò nonnunquam, ut arida quoq; intemperies cathecticam, id est continentem facultatẽ deijciat. Cæterùm ea curationi medium unguem porrigit. † Aliàs cathelticam

Imbecillitatis cathelticæ uirtutis ex frigore natæ, & adpetentiam caninam inducentis curatio.

Vbi uerò frigidior temperatura huic malo uidebitur occasionem dedisse, calorificis pariter & siccificis subsidijs subueniendum est. Necq; solũ huius notæ uictus, sed & id genus medicamentis utendũ est. Accõmodatus est itaq; illis & proficuus admodũ cibus ex holeribus brassica ter elixa, gummiq; adiectũ Decoctio item ex uino, & conditi in eadem caules. Pari modo & rapa, & farina hordeacea, & halica cũ uino Cyreo, & holera terrestria. Ex uolucribus expediunt, perdices, merulæ, turdi, & anates. Ex carnibus carnes non carnes (ut ita nunc loquar) hoc est pusillorũ animantiũ, uerbi gratia, caprinæ, & ceruinæ, sed partius sumantur. Fructus sunt cane peius & angue uitandi. Ex mensis secundis quæ Græci τραγήματα uocant, uuæ tantũ sunt exhibendæ, & reliqua bellaria interdicenda sunt. Esto itaq; huiusmodi uictus qualem descripsi ratio. Vngenta porrhò & epithemata quorũ usus in hoc morbo cõmendatur, ex lardano, mastiche, myrrha, aloë & absynthio sunt præparanda. Potiões uerò medicæ, ex spica nardi, Rha pontico, & confectiõe διὰ μήλων, id est ex malis cotoneis, quæ ex gingibere constat. Antidotum autem quod congruit est Hiera, quod est sacra, & theriaca potissimum. Nam eã omnium omneis & cõcoquere & ad sanitatẽ perducere potest dystemperãtias. Laconica & quæ calidum uoluũt hypocausta uaporem & solia principiò effugiant. Pusilla aũt morula interposita remittẽte afflictione usq; ad integrã salubritatẽ aquis utantur calidis, præsertim ijs quæ adstringẽtis sunt aliquantulum qualitatis participes. Exercitia hos egregiè iuuãt, armorũ nempe gestationes, & locorũ longinquæ alteratiões, peregrinationés ue. Nam hæc singula restaurãdi uim obtinẽt, & uniuersi corporis constitutionẽ robur inducendi facultatem habent. Vnde Contentrix potentia suo, & digestrix, cui apocritica nomen est, itidem suo munere strenuè fruitur, & mediocri delectu cibus adpetitur.

Retentricis facultatis, ex immodica caliditate curatio.

Quando autem retentrix humani corporis potentia, ex biliosi humoris intẽperie proficiscit, præsentissima fuerit curatio panis aqua calida acceptus. Oua item dura hora diei tertia, & ex holeribus intybæ, lactucæ, & maluæ. Ex uolatilibus altilibus gallinæ non satis elixæ, & anserum extremæ partes, & thorax Phasianorum. Interdicere oportet syluestria simul omnia. Ex piscium genere probantur duræ carnis, uerbi caussa, acerina, Cyrini pectines, orphus condæ carabi, octocopa, sepiæ, testaceã cutem habentes, astacus & cochleæ. Ex leguminis uerò phaseoli, fabæ & oriza. Ex fructibus mala dulcia & rosea, citreáue, uuæ passæ, caro melonũ, & medullæ cucumerinæ, persica, mala persica siccata. † Aliàs caubetticum

Conueniunt præterea in hac constitutione uentriculi constitutis, lauacra dulcium quidem aquarum & frigidarum. Thermæ etenim & aquarum calidarum balnea aliena sunt his & inimica, canéq; peius uitanda & angue. Hactenus de his satis superq;.

De Esuritione intollerabili, quam Græci Bulimian, & Bulismon adpellant, nostri Bubulenam, siue Vaccinam nominant, Caput III.

Βούλιμος est (quod uocabuli quoque etymon euidenter declarat) insatiabilis edendi cupiditas, famesq; ut aiunt, Saguntina. Proficiscitur autem ex calore nimio adintima (ut res ipsa manifestè ostendit) coacto, & imbecillitate stomachi. Qua propter nisi citra mensuram cibos ingerant, anxiè & irrequietè infestabuntur, & adsiduè famescentes deficient. Quod imperiti aliquot amusatori (quos Græci ἰδιώτας adpellant) obseruantes, continuo rebus fragrãtibus ingentemq; odoris suauitatem, nidorisq; fluxum emittentibus, prægrandi fame pressis, subueniunt, uitalem spiritum exhalantem reuocando. Adijciunt autem odoramentis plerunque panem uino madidatum, carnes suillas tostas & ceruinas, & quascunque iucundi odoris, & conditas. Solent præterea, satis præsenti subsidio extremas ita affectorum corporis parteis ligamentis constringere, pilos euellere, aureis uellicare, quo suscitent à syncopa, & mamillarum denique capita pungere, uel lancinare aut trahere. Refocillatis uerò illis angoribus remissis panem uino dilutum manducandum ante reliqua cibaria exhibe, mox inde cæteras escas. Sunt uerò reliquo deinceps tempore ocyus, crebrius, & cibis concoctioni renitentibus nutricandi. Danda item sunt cibaria frigorifica pariter roboratrice uirtute prædita. Præsenti etenim sunt eiusmodi edulia ita habentibus auxilio, & tanquam postliminio temperiem reuocant. Proinde non defuerunt qui intollerabilis famis uiolentiam, incendiosumq; uentriculi feruorem extinguere conati sunt, cuiusmodi quidem curandi rationẽ, manibus, pedibusq; fugiendam, esculentis uerò cõcoctu difficilibus potius utendũ censeo. Nouimus quippe matronam, cuius uenter non fecerat officium plurimis diebus, quanquam prægrandem cibariorum uim usque ingereret, probéque concoqueret

Historia.

atq;

atque ob id lancinnationem & morsum quendam in uentre, & capitis dolorē iugiter conquerebatur. Hieram itaque catharticam ad propellendum id mali adsumpsit. Quæ functionem suam perficiente lumbricum, uermémue immani amplitudinis duodecim cubitorum, aut plurium etiam, longitudinis eiecit. Et eo momento anxia & irrequieta, rabidáque ciborum adpetione liberata est. Quocirca non bulimus, sed anguis ille, insatiabilem atque intollerabilem inediam inuexerat.

De Anorexia, hoc est inadpetentia, Caput IIII.

NOn ignorandum sanè est illud, quod cibariorum adpetitus, auersio (quam Græci ἀνορεξίαν adpellant) uel ab aliqua uentriculi intemperie, uel à quopiam succo in eo contento proficiscitur. Quum igitur stomachus omnia quæ offeruntur respuit, necessum est uno ex his suppetias fieri: uel humorum inanitione, uel temperamenti conciliatione, uel roboris inductione, & crassorum, spissorumq; humorum maximè infestantium incisione, & extenuatione. Fit autem commodissimè euacuatio, uel per uomitionem, uel per alui deiectionem. Quando autem ἀνόρεκτος, hoc est eiusmodi fastidio adfectus naturæ aptitudine citra magnam difficultatem uomere potest, subtiles humores & non admodum crassi & mixti commodius ac promptius per uomitum educuntur & exhauriuntur.

Quibus uomitum prouocare expediat.

QUum itaque humores negotium præstantes per uomitionem euacuandi uidebuntur, caue per medicamenta id faxis, sed humectantibus magis, & fomētosis. Expedit potio aquæ calidæ, & hydromelitis, hoc est aquæ mulsæ, quod frequentius sumendum est, quoniam minore negocio euacuat, & uomitum aperiendo facilius elicit. Gelidam uerò mulsam in eiusmodi casu explodere quàmprimum conuenit, eò quòd prauum corpori temperamentum furtim suggerit & conciliat. Salubrior igitur fuerit calidæ aquæ mulsæ usurpatio. Quippe si cibaria fastidientem ouorum luteis aut ptisana alas, ministrata insuper aqua calida, idque exigua temporis intercapedine imposita facias, deinde uomitio excitata, ut minorem molestiam infert, ita plus adminiculi præstat. Quare multò præsentiore cum fructu hunc in modum uomitus cibum fastidientibus prolicitur. Qui uerò non nisi ægerrimè, multoq; ui addacti tandem euomunt, his cunctanter admodum uomitus arte proliciendus est, ne uentriculus præter solitum uim passus, plus detrimenti & pernicici, quàm adminiculi ex multa irritatiōe contrahat. Maior etenim uentriculi commotio, grandiorq; euersio, ampliorem educit eduliorum adpetitus auersionem. Præstat itaq; ac conducit per alui ductionem humoris deiectionem moliri. Oportet autem corpora quæ quispiam purgare uoluerit prius affatim humectando fluida facere, & moderato nutrimento alere. Facilius enim purgationem ferunt

humectato prius & disposito corpore. Materia quippe officiũ facessans suborna to corpore purgatiõi citius obtẽperat. Sunt uerò purganti medicamento admiscenda quæ robur inducendi potentiã habent. Verbi caussa, picra uel antidota, uel διὰ μήλων. Vel utendum erit rhodomelite cathartico quæ citra anxietatem humores exhariũt, & utilia sunt uentriculo, quorum huiusmodi est compositio.

Catharticum Dia Melon, id ex malis cotoneis confectum.

Accipe malorum cotoniorum libram unam, corticum mali medici denarios sex, piperis unciam unam, scammonij uncias duas, aquæ cælestis xestas treis cum dimidia, mellis sesqui libram, experimento cognitum est sæpe. Coquatur uerò instar oxymellis. Postremò inijce scammonium, & piper insere. Dosis esto cochleare unum, duoue.

Aliud purgandi uim habens Dia Cydoniôn, id est ex malis cotoniorum confectum, experientia probatum.

Ad confecturam διὰ κυδωνίων μήλων sumito mala cotonia octo, & adijce scammonij unciam unam & fermento circumlinito, ne per meatus illius scammoniũ penetret, post strenuam decoctionem fermentũ tollito, cotonia uerò cũ scammonio leuigato, & in uasculo uitreo reponito, & ubi usus exiget, unũ aut alterum cochleare, si uidebitur, porrigito.

Aliud Dia Rhodôn, id est ex rosis confectum, exactius purgans.

Διὰ ῥόδων habet succi rosarum libram unam, scammonij sesquilibram, agarici denariũ pondo quatuor cum dimidio, piperis obulos quatuor, mellis optimi uncias sex, lento igne decoquito, & ubi coagulari cœperit, scammonium & piper & agaricum immittito & utitor. Exhibebis uerò pro laborantis uiribus cochlearia quinque aut sex.

Anorexiæ ex spißis & uiscosis humoribus natæ curatio.

Quod si cibariorum adpetitus auersio ad spissos & glutinosos humores referat originem, danda sunt ad curationem illius quæ humores incidendi, attenuandi potestatem obtinent. Ministrabis itaq; manducandum propter abstersionem cappares. Sunt etenim Cappares huic functioni ualde accommodatæ, & utiles medelæ, bene lotæ, & cum oxymelite conditæ. Oliuæ præterea omnes sale aut oxymelite conditæ spissitudinem egregiè expediunt & disijciunt. Sinapi autẽ cum aceto & melle comesta efficacius succurrit, atq; (ut summatim dicã) quæcũq; medicaminosa in edulijs optimè adhibentur. Quibus uerò uentriculus frigidior est, his piper quoq; cum gingibere prædictis admisceri potest. Sed præcipuè competit διὰ κυδωνίων μήλων confectura.

Aliud Dia Cydoniôn melôn, hoc est, ex malis cotoneis confectum.

Conficitur præterea haud inutiliter in hunc usum conditura ex malis cydonijs, pipere, gingibere, althæa, quæ & Ibiscus dicit, costo, pulegio. Quanquam

non desint qui aliter conficiant. Longè autem, lateq́ cōmoditate præstat ea confectura qua usus est in huius affectionis cōstitutione Galenus. Cuius descriptionem Capite de Anorexia, id est ciborum fastidio ex gelida intemperie facta, deprehendes. Quod si uehementiore hac abstersione opus esse uidebitur, oxymelite, quod ad Iulianum refertur, utendum est. Stupendæ enim potestatis est non modò in detergendo humores uentriculi, sed & capitis, lienisq́ & totius pectoris quod thoracem nominant. Capitis adeò quidem ut morbo Comitiali correptis sanitatem restituat, & ab alijs compluribus & diuersi generis affectionibus uindicet. Cuius confecturam alibi memorabimus. Id sanè genus præsidijs perpetuò utendum iudico. Foris porrò ungenta calorifica, & robur uentriculo inducentia sunt adplicanda. Cuius notæ utiq́ est cui cognomentum est inditum Martiaton. Reliqua uerò epithemata cognomento Baidon & εὐωδὲς, id est odoriferum, censentur saluberrima, & sunt utiq́ à pluribus experimento cognita. Quorum conpositiones mox subijciam.

Epithema stomacho accommodatum cognomento Baidon.

Habet cassiæ denariū pondo quattuor, iridis denariûm pondo octo, floris rotundi iunci odorati denariûm pondo duûm, herbæ sabinæ (quæ βράθυ Græcè uocatur) denariûm pondo duûm cum obolis quatuor, bdellij, thuris, guttæ Ammoniacæ thymiamatis uniuscuiusque denariûm pondo uigintiduū, mastiches denariûm pōdo sedecim, ceræ uncias sex, rhesinæ terebinthinæ uncias treis, rhesinæ piceæ lotæ sesquilibram, olei nardini uncias sex, olei œnanthini, hoc est ex floribus labruscæ uncias octo, aloës unciam unam, cardamomi, balsami singulorum uncias duas, Caryophyllorum unciam unam. Arida terantur in puluerem, liquida superinfundantur. Deinde quicquid pulueris restat inspargatur.

Epithema Euodes, id est fragrans ita habet.

Sordium quæ in apum aluearibus colliguntur (Græci πρόπολιν uocant) unciæ treis, crocomagmatis sesquiuncia, bdellij dioboli octo, aloës, myrrhæ singulorum unciæ duæ, malabathrei folijue uncia una, rhesinæ terebinthinæ, thuris, styracis singulorum unciæ duæ, mastiches unciæ treis, spicæ nardi uncia una, cardamomi unciæ duæ, croci uncia una & semis, guttæ Armoniaci unciæ sex, ceræ libra una, colophoniæ unciæ duæ, liquoris balsami unciæ sex, in speciem epithematis redigantur & ubi res exiget, admoueantur.

Auersionis appetitus cibariorum ex sola calida intemperie, citra humorem, curatio.

Vbi autem ex modico uitalium locorum feruore, eduliorū auersionem & quasi fugam, puenisse cōspicimus, uictus præscribenda ratio est frigorifica, præsertim ex aceto confecta. Verbi caussa posca quæ uel potui danda, uel

ex ea

ex ea panis dilutus manducandus est, & lac acetosum, hoc est ex aceto & lacte constitutum quod ὀξυγάλα Græci uocant. Mela item & lactuca, & intyba, & aqua egelida modicè hausta, ne calorem, qui aliqua ex parte tuendus est, extinguant. Nam si frigus præter modum introducatur, tantum abest, ut fastidium expellatur, ut ei maiorem ansam hac ratione exhibeas, naturalem stomachi facultatem prosternendo & occidendo.

Cibariorum appetitus auersionis ex sola frigida sine materia intemperie prognatæ curatio.

QVando uerò soli exuperanti uitalium partium algori eiusmodi cibariorum quasi nausea & horror adscribitᷣ; aquæ dulcis medicaminibus, quæ Græci ὑδραγωγὰ (hoc est aquam uel pituitam aquosam proliciẽtia & educentia) adpellãt, succurrendum est. Vino item peruetere & condito. Inter hæc rutam quoq; & anisum sæpius quidem, sed parca semper manu offeras. Quin & antidotum ex simplicibus calorificis concinnatum exhiberi debet. Cuius farinæ est theriaca, quæ imprimis congruit. Quoniã adiuuat uentriculum, & malignos humores expellit, & natura fastidij expultrix est. Semper Adagionis μηδὲν ἄγαν immemor. Ius quoq; columbinum intra mensuram, modumq; exhibendũ est ita habentibus, & elixatio uuarum. Nam ea quoq; ingentes uentriculo suppetias conferre assolet. Vuæ enim sunt ευστόμαχοι, id est stomacho perutiles.

De siti tantum non inextinguibili *Caput V.*

Itis quoque mortales sæpius malè afficit. Vbi dignum est scitu, quod perinde atq; in βουλιμίᾳ & canino appetitu, cibi ingens desiderium & uoracitas sine modò accidit, ita in Bupina potus sine mensura appetitur. Id quod duabus efficitur rationibus ἢ ἐκ τοῦ τῆς στομάχου πολλῆς θερμότητος, ἢ ἐκ πολλῆς ξηρότητος ἐκβοσκησάσης τὰ ὑγρά. Hoc est, Aut ex uentriculi caliditate multa, aut ex ariditatis, humecta depascente, copia. Verũ quandoq; non de uentriculo & eius ore solum, sed plerisq; ex iocinoris, pulmonisq; nimio calore bupina proficiscitur. Hos tamen refrigeriũ delectat & adiuuat, frigidaq; aëris attractio. Sed qui febre ardente, quem καῦσον dicunt laborant, propter incendiosum feruorem potu sitim summo affectu sedare concupiscunt. Illud uerò hic loci ignorandum non est, quod, si quos frequenter intollerabilis sitis infestat, ex prauorum humorum plenitate stomachum molestante, uel ex bileo, pituitoso'ue putrescente nascitur. Non solum igitur his quæ frigorificæ sunt potentiæ, sed quæ abstersoriam, purgandiq; humores in uentre contentos potestatem obtinent utendum est. Vbi enim biliosus quis fuerit, ea quæ eundem humorem euacuare nata sunt, exhibeantᷣ. Veluti si pituitosus sit humor & salsus, qui supra modũ adauctus sitim cõciliat, his quæ id genus hũores exhauriũt, & astringũt utendũ est. Vidimus ipsi quãdoq; eiusmodi

sitim

sitim, â pituita salsa prognatam eiusdem qualitatis dapibus curatum. Verbi gratia, Sardinis piscibus, Nicataris, porro & capparibus. Haud igitur frigorifi cis & humectantibus tantũ, sed quæ caussæ, q; curiosè oportet expendere, imprimis occurrunt succurrendum est. Cognita etenim caussa, unicuiq; peculiaris adhibenda est curatio. Exempli caussa, siti ex ariditate, humectantibus. Ex calore prouenienti frigorificis subuenire expedit. Quicunq; uerò ex salsa pituita impacienter sitiunt, his quæ detergendi expurgandiq; uirtutem possident auxilijs opitulandum.

Ad eos qui nimia siti ob ardorem stomachi uexantur.

Archigenes egelidam aquam sorbendam esse his quos bupina ob immodicum uétriculi ardorem excruciat, pulcherrimè tradidit, præsertim si lanci natur idem, uel animi deliquium, feruorem incendiosum, & cibi adpetitus auersionem comitetur. Vel uuæ acerbæ necdum maturescentis succum quem Græcè ὀμφάκιον uocant (& si ὄμφαξ eidem genti omnia acerba & nondum matura, neque uuã magis, quã oliuas cæteraq; significet) uel mali cotonij ius, uel cucumeris satiui semen cum aqua frigida. Vel succum mali Punici dulcis, seu acidi cum pari aquæ mensura mixtum. Vel mentæ surcu los cum aqua gelida leuigatos. Vel oleum rosarum compari modo admixta aqua frigida. Vel elixationem succi non dum maturatorum persicorum. Vel lactucæ candidæ semen cum aquæ frigidæ mensura quatuor cyathorum. Hactenus Archigenes. Nos commixta potius quàm incomposita medicamina in hac constitutione usurpauimus. Quæ nobis iugi experimento sunt cognita, & comprobata, quorum doctrinam & compositiones deinceps studiosè lectoris gratia recensere operæ precium iudicauimus.

Aduersus sitim globuli.

Catapotium, id est, medicamen, quod non diluitur, sed ita ut est deuoratur, ad sitim compescendam: Seminis cucumeris satiui pondo denariûm octo, tragacanthæ pondo denariûm sex, cum albore ouorum recentium diluuntur & conteruntur. Cui semen cucumeris leuigatum admiscetur, finguntur pilulæ instar erui. Siccãtur in umbra. Dentur sub linguam tenendæ, ubi eliquatæ, cum saliua deglutiantur.

Alterum Catapotium.

Glycyrhizæ denariũ pondo quatuor, seminis cucumeris satiui denariũ pondo sex, seminis portulacæ denariũ pondo duũ ouorũ candido excipiant, & fingantur pilulæ erui magnitudinis, teneantur sub lingua tantisper dum colliquescant, deglutiendo subinde saliuam.

Aliud catapotium ad febre tentatos, quibus parum potus indulgendum est, & ad eos qui ex ardore, & qui ex itinere sitim contraxerint.

Succi glycyrhizæ pondo denariũ sex, seminis cucumeris satiui denariũ pondo quatuor, tragacãthæ denariũ pondo duũ mortario singillatim cõterito, admixtoq; ouorũ albore pilulas effingito, & quéadmodum prædictũ est, utitor.

Pastillus

Pastillus ad sitim compescendam probatus.

Liquoris glycyrrhizæ, seminis cucumeris sanatiui, seminis portulacæ, & corticis radicis eius, uniuscuiusq; denariûm pondo quatuor, albugine ouorũ sufficiente excipiantur, & redigantur in pastillos denarij pondo. Quorum singuli teneantur sub lingua, subinde quicquid in ore colliquatum fuerit cum saluia degluciendo. Foris porrhò sitientium non omnino leuiter, uentriculo cucurbitulæ imponendæ sunt, aqua gelida refertæ, uel cucurbitæ rasamento plenæ. Vel hunc in modum præpara, & conducet contra febrem καύσον. Rasamenta cucurbitæ luteo oui elixi, oleoq; rosaceo excipito, & utitor.

Cataplasmata.

Vel cataplasmatis modò, præsertim febrientibus, impone, Sesamum crudum aqua maceratum & leuigatum admixto oleo rosaceo.

Aliud Cataplasma.

Vel fiat cataplasma ex uiridibus folijs uitis conquassatis, uel ex malis cotoneis, uel dactylis, uel mespila cum ceroto adiecto.

Aliud Cataplasma.

Potest præterea caseus nouus cũ farina hordeacea, facto cataplasmate utiliter imponi. Et ut tribus, quod aiunt, uerbis expediam, quæcunq; in ostij uentriculi, qui σόμαχος Græcè & καρδία (unde & hæc καρδιακὴ uocatur adfectio) adpellatur, dolore prodesse docuimus.

De stomachi inflatione ex atra bile, *Caput VI.*

SI præcordia inflantur, & stomachus resoluatur, humoribus id μελαγχολικοῖς ibidem effluentibus acceptum ferendum esse compertum est. Bene in eius curatione tum facient, spongiæ aceto acriore immersæ & madidæ quidem, attamen expressæ loco affecto impositæ. Quod si his peractis parum proficiatur, nauseaq; etiamdum perseuerauerit, liquidum alumen, siue rotunndum cum atramento sutorio, quod Græci χάλκανθον uocant, cõtritum, pauxilloq; mellis commixto impingito. Hæderæ adhæc folia in uino elixa, cataplasmatis specie superinducito.

Aliud: Aridum item bouis armenti stercus uino decoctum facto cataplasmate inducatur. Quod si stomachi inflatio ex flatuoso spiritu infestat, Nepitæ ius ad tertias decoctum aqua, mellis chocleari uno, & piperis denarij pondo unius ammixtis, potui dato. Neq; enim eiusmodi uentositas ex mala caloris intemperie, neq; etiã ex atra bile deusta, sed ex his potius unde atrebilarius succus etiamdum nascitur, ortum habet.

Conditura ad uentriculum temperaturæ frigidæ Dioporon.

Confectura medicamenti δι' ὀπωρῶν, id est fructibus cum æstatis uniuersæ tum Autumni aduersus stomachi subuersiões, cælicolas, id est uentrales torminosos

torminosos quos Græci appellant δυσεντερικοὺς. Constat ex malis cotoneis numero quinquaginta, rosarum rubearum denarijs quinquaginta, sorbis mespilis singulorum quinquaginta, aquæ chongijs septem. Est autem Chongius idem quod Chus. Poma omnia confracta uasculo aqua pleno immitte, & ad tertias decoque & si quæ à coctura reliquiæ sordium pomorum restare uidebuntur, denuo colabis, & adijce melli præstantissimi libras treis, & super carbonibus'usq; rudicula agitando, denuo elixato: ubi uerò mellis spissitudinem contraxerit, ab igne deponito, & reponendum uaso fictili, uitreóue curato, & ubi usus exiget ante cibaria cætera chocleare unum bina, si uidebitur oportunum exhibeto.

Epithemata ad stomachum fluoribus tentatum.

Epithema uentriculo rheumate correpto, in febribus & sine febribus, & cæliacis, & quorum uentriculus per consensum afficitur, & continentibus cibum in stomacho quos στομαχικοὺς uocant, ualde conducibile. Cuius utiq; compositio est huiusmodi: Myrrhæ, croci, aloës, masticis, succi absynthij, styracis singulorum uncia una, ceræ, olei nardini, pinguium palmularũ, quas Græci φοίνικας & δακτύλους dicunt, singulorũ sesquilibra, uini Hadriani quantũ ad palmulas macerandas, satis erit, commiscent. Sunt uerò nonnulli qui ceræ & olei nardini libras treis admisceant, & arida leuigata pariter cum styrace eliquato immittunt, tritisq; omnibus & emollitis utuntur. Nos uerò uniuscuiusq; librã unam & dimidiam indimus, & longè præstantius, multoq; efficacius reddit.

Aliud Epithema.

Alterum ad idem admirandæ efficaciæ epithema medendis stomachi imbecillitatibus, & stomachicis, hoc est cibum non continentibus, accõmodatissimum est, quod habet Palmularũ pinguium Thebaicarũ, uncias treis, œnanthij, hoc est florum labruscæ, ceræ cuiuslibet librã unam, mastiches, thuris, singulorum unciam unam, uini quod ad ea colligenda satis est. Palmulas ante omnia cum uino terito, & eliquanda eliquato: deinde pulueres immittito, & utitor.

Aliud Epithema ad roborandum uentriculum.

Oenanthiæ, succi oliuarum acerbarum, & nondum maturescẽtium, quod ὀμφάκιον Græci appellant, florum rosarum, aloës iocinoris modo coactæ, unde & ἡπατικὴ uocatur, Gallæ Asiaticæ, acaciæ, balaustiæ, cotoniorum, uniuscuiusq; uncia una, myrobalanorum, ceræ rubeæ, olei cucumerini (hoc est cucumeris syluestris cuiusque unciæ sex, uini prelo expressi quantũ ad comprehendenda ea satis est.

Aliud epithema ad stomachum.

Malorum cotoniorum sceno inuolutorum, carnium ueru assatarum unciai tres, croci, absynthij uniuscuiusq; põdo unciæ unius, & semis, & olei

cydoniorum

cydoniorum, denariûm pondo octo. Vini fragrantis quantum epithema postu
lat, misce & utere.

Aliud Epithema, non tam pro uentriculo & aluo, quàm uniuerso corpore fluoribus presso, quod accipit:

Gallarũ Asianarũ, spumæ maris quod halcyoniũ Græcè dicũt, nitri, herbæ
lanariæ struthij ue singulorũ uncias quatuor, defruti uncias treis. Vtere.

Aliud: Optimè facit ad eundem stomachi effectũ uuarum passarum elixa
tio (si staphidis in aqua decoquantur) potui data. Quin & ipsæ uuæ passæ per se
manducatæ prosunt.

Antidotum ad uentriculum algore tentatum.

Cæterùm quando ex algore stomachus suo non fungitur officio (cibaria ma
lè conficiens) præsentaneum fuerit, & à me sæpius experientia comproba
tum, quod hîc subijciam auxilium. Vocatur autẽ id remedij genus κλύμαξ, cuius
confectio hæc est: Enulæ Campanæ pondò unciarum quatuor, seminis fœnicu
li pondo unciarum trium, piperis pondo unciarum duûm, mellis Attici optimi
non despumati pondo librarum duarum. Atqui si mellis Attici optimi copia nõ
sit, sumatur id quod ad manum est qualecunq; sit, sed probè despumetur. Ipse
uerò adijcere consueui seminis erucæ pondo unciæ unius, & petroselini pondo
unciarum duûm, mellis pondo unciarum sex. Atq; ita longè salubrius & efficati
us in omnibus comperi. Præclarũ enim in multis alijs affectionibus præter sto-
machi inflationem & cruditatem, præstat auxilium. Quin & muliebria non in
strenuè proritat & deducit. Exhibui ego non semel dyspnœicis, hoc est, ægerri-
mè spiritum trahentibus & admirandam semper efficatiam exerit. Esto uerò
integra dosis eius cochlearia bina matutino & uespere à cœna. Obtuli autẽ ue-
spere quidem cum diluta uini potione (quod Græci κρᾶμα uocant, & nectaris
instar conficitur) Mane uerò cum simplici aqua, quoniam ructus suaueis con-
cinnat. Exhiberi uerò commodè poterit aduersus quancunq; tussim, & contra
fluxũ qui se à capite in thoracẽ confert. Et uno uerbo ad omneis internas corpo
ris affectiones. Facit & contra cibarij adpetitus auersionẽ, & in Venerẽ excitat.

Aliud Dià Melon Kydônôn, hoc est, ex malis cotoneis confectum ad eosdem effectus.

Habet διὰ μήλων κυδωνίων succi eorundem foris intusq; mundatorum expressi
sextarios quatuor, gingiberis uncias quatuor, piperis candidi uncias treis,
piperis atri uncias duas, mellis xestas quatuor.

Aliud:

Succi cotoniorum pondo xestarum duarum, mellis pondo xestæ unius, gin-
giberis denariûm pondo trium, piperis atri pondo unciarum duûm, aceti
cotylam unam, quæ cuncta cum succo & melle sufficiente decoquito & utere.
Sed id ante omnia ad carbones mediocriter decoquatur, & despumato tandem
pulueres gingiberis & piperis inserantur, & denuò quo ad mellis crassitudinẽ con
trahat lento igne elixentur. Quod si purgandi uim indere illi fert animus, diagri

dij

dij uncias ternas adijcito. Quo circa medicamentum illud diagridio nullo ãmixto, imbecillitati uentris summopere expedit, nec minus etiam iocinori stomachoq; affectis. Porrigendum uerò frequentissimè cochleare unum. Quod si à cibo sumatur tantum quidem abest ut uel tantillum lædat, ut etiam proficiat, uerùm multo maiore cõmoditate sobrio mane, uel noctu daturo membra grabato, ita ut à cibo binis uel ternis horis laborans abstineat datur. Optimè facit medendæ inappetentiæ & cruditate uentriculi.

Antidotum ad stomachum præcalidum.

Quando autem uenter nimio quàm par sit ardore molestatur, uerbi caussa bilioso existente qui laborat, abijcias piper cum gingibere & succum tantum cotoniorum, melq; & acetum decoquito, & quemadmodum supra positum est utitor.

Ad stomachum cibum non continentem.

His quorum uentriculus cibum reijcit, danda sunt cochlearia terna uel quaterna medicamenti quod recipit, aloës, rosarum aridarum in unum cõtritarum, uuiuscuiusq; denariũ pondo decem. Quod si euacuare uolueris, quæ uentriculum onerant, diagridij, mastiches cuiusq; denariũ quatuor admisce. Euacuabis uerò citra angorem & molestiam.

Aliud ad inflationem stomachi & intestinorum, & ad cruditatem, adq; iocinorosos, tussientesq;, sed magis si ex algore sit uitium.

Habet id piperis pondo unciarũ trium, seminis althææ, ibisciue, pondo unciarum duarum, ammeos tantundem. Seminis epithymi purgati pulegij aridi seminis singulorum pondo unciæ unius, mellis cocti & despumati, quãtum ad compræhendenda ea satis est. Sunt qui adijciant his, seminis rutæ, seminis apij cuiuslibet pondo unciarum quatuor. Datur autem in ista dosi quàm commodè cochleare unum.

Aliud ad uentositatem, & dolorem stomachi, aliosq; dolores omneis.

Accipit piperis, testiculorũ fibri singulorũ pondo unciæ unius, lacrymæ papaueris, quod opium dicunt, denarij pondo unius, seminis petroselini pondo unciarum quatuor, Spicæ nardi Syriaci cuiusq; denarij pondo unius. Redige in puluerem minutissimum. Dosis esto cochelarium unum, admixta aquæ calidæ hemina una & dimidiata. Verùm si cum melle temperatum fuerit, cyathi mensura. Hauriat autem quis mane dum tollit, sero quum tradit, ut dixi, membra grabato. Grandioribus quidem natu prolixior haustus exhibendus est. Mitigat etenĩ dolores & concoctioni nihil renititur, potissimè aluinis quũ marium tum mulierum, & uentositati, & crudis humoribus pressis contra febreis, præcordiaq; (sic enim ὑποχόνδρια reddo) dolentibus, febre correptis ex cruditate & tussi adflictis, & in quibuscunq; tandem resposcit prolicionem urinæ competit.

Aliud antidotum saluberrimum.

Constat ex spicæ nardi, piperis singulorũ uncia una, cassiæ fistulæ uncijs duabus, costi uncijs totidem. Detur autem in aqua mane & uespere. Optimè facit non modo cibum non continentibus quos στομαχικοὺς uocant, sed & iocinorosis & renum morbo laborantibus, qui νεφριτικοὶ dicuntur. Confidenter utendum est hoc remedio.

Aliud antidotum ad eandem stomachi passionem.

Habet aliud ad eandem affectionem utile antidotum piperis, petroselini, uniuscuiusq; pondo unciæ unius, cymini denariũm pondo quatuor. Datur illud commodissimè laborãti dum lauat in balaneo.

Aliud quum stomacho, tum choleræ conducens.

Iridem probatissimam nempe Illyricam in puluerem comminutam & per secernicnlum angustioris traiectam, mane cum aqua calida ieiuno potui dato, sero autem petenti iam lectum temperato cum uino denariũm pondo triũ. Et per Apollinem non est uilipendenda neq; despicienda isthæc potio.

Aliud antidotum compluribus utile.

Habet seminis althææ ibisciue, seminis ammeos, seminis apij, seminis cardui singulorum pondo unciæ unius, piperis pondo granorum triginta, mellis quantum ad hæc compræhendenda satis est. Dandum est matutino adhuc ieiunanti mystrum unum. Vespere lectum petenti compari modo tantundem præbere conuenit.

Aliud antidotum.

Conficitur id ex picræ cuius aloë fuerit ante condituram lota, floris rotundi, iunci odorati, ligni balsami, mastiches, spicæ nardi, asari, croci uniuscuiusq; pondo sesquidenarij, cassiæ fistulæ denariũm pondo trium, aloës, iocinoris modo concretæ hepaticæ, uectæ & arefactæ denariorum pondo quindecim, uel binarum unciarum pondere. Illa confectione concinnata, utere.

Aliud stomachicum inflammationem uentriculi remedians.

Stomachi inflatiõem medetur, petroselini Macedonici & cymini cuiuslibet denariũ pondo quatuor. Miscenda autem est mane ieiuno, & sero sumpta cœna eunti cubitum, cochlearis unius mensura, in paucula admodum calida aqua.

De Cardiaco morbo, Caput VII.

Καρδιακὴ νόσος, hoc est, offensio ostij uentriculi, quam Græci ex multo tempore καρδίαν, id est, cor adpellãt, & à medicis, ab alijsq; hominibus stomachus uocatur, caussa ipsius uentriculi oboritur. Visu autem uenit huiusmodi cardiæ, offensio his in quorum stomacho prauissimi, uenenosi & morsu uellicantes morsu succi proueniunt & crescunt.

Id autem

Id autem non alia ratione magis quàm ob nimiam imbecillitatem stomachi, adeò quidem ut eo languente nonulli interdum festina morte concidant intollerabilem humorum mordacitatem, ueneno imbutam sustinere non ualentes. Dignum porrhò est scitu, quòd non rarò lumbrici relictis intestinis inferioribus, suprema petunt uiscera, maximè stomachum. Vnde necessariò id morbi genus quod Cardiacum à Græcis nominatur, emergit, & cum angore animi deliquia syncopásue ingerit: ita quidē ut nō pauci morsu lumbricorū læsi, paucis dein horis è uita discedāt. Quocirca nō omnes subitaneæ stomachi syncopæ statim pestiferis & uenenatis humoribus adscribendæ sunt. Proinde lumbricorū quoq; inditia sunt perpendenda, quando stomachus mordicatiōe uellicatur, & animi deliquium cōciliat, indéq; caussa mali colligenda est.

Morbi cardiaci curatio.

In huius morbi curatione cibaria frigorifica, & quæ robur loco uiribus deiecto inducendi potestatem obtineant, offerenda sunt. In quo censu habentur mali Punici quum liquor, tum grana, sumpta enim strenuam in refrigerando & corroborando operam nauare assolent. Eiusdem farinæ censent loti plantæ fructus, quæ mela dicuntur, non admodum dulces, & moderatè astringentes. Pira item & mala Persica sicca, uuæ acerbæ cum exigua quadam austeritate & stypticitate. Panis aqua egelida, calidáue maceratus. Præsertim si laborantis temperamentū sit æquo calidius, & succi in stomacho contenti fuerint mordaces, & acutissimi, quorū curatio prima est, adhibere quæ Cardialgiæ id est cordis (uocant autē ita os uentriculi) dolori succurrunt. Secunda difficilis concoctionis cibos paulatim adijcere. Cuius notæ sunt ex piscibus bulbia, pectines, astaci, id est cancri, locustæ ue, hysitia ex pectine confecta & ciritia, uentres anserum, & pedes porcini, atq; ut summatim plurima, compræhendam, quæcunq; ægerrimè corrumpuntur, imò strenuè resistendo & conflictando cum humoribus, malos tandem stomachi succos succumbentes superant. Consulendum est autem his ut uel in quiete, uel morbi remissione incunctantius cibis uescantur. Neq; ēm hîc ullum dari potest præsentius auxilium, quàm cibaria quæ & concoctioni & corruptioni, manibus pedibusq;, ut aiunt, resistunt tempestiuè sumpta. Hortari itaq; diligenter oportet, ita habentes ut panem aqua uel calida uel frigida intinctum manducent, aut loti fructū, uel malum cognomento Medicum quod & citreum uocatur, foris purgatum. Victus sanè ratio quæ Cardialgiæ conuenit, est huiusmodi. Cæterum quantum ad medicamēta attinet summū est præsidium Glycia, cuius cōfectura ex his cōstat. Sumito aceti xestam unā & seminis corticis radicis fœniculi uncias sex, aloës hepaticæ, uncias treis, mellis Attici libram unam, & dimidiam. De more conditurum effingito, & mystra bina ternáue ministrato. Molliorem autem reddit uentrem & robur inducit, & breuiter longè saluberrimum censetur. Neque Cardialgias tantummodo, sed incipientem quoque morbum Comitialem & hypochondriorum & stomachum

Glycia.

pituita saburratum, & proinde frigidum, & alias denique plurimas affectiones quarum hîc non est narrandi locus. Compertum porrhò mihi est, Anacardinum antidotum id genus passionibus maximè etiam subuenire. Hiera item Picra, nulli bonitate secunda Glycia est. Hactenus de morbo Cardiaco ex humorum acrore & mordacitate proueniente satis. Porrhò de his quæ stomachum non absque symptωmate excruciant, siue ex casuum accidentiúmue qualitatibus siue ex morbis, humoribus diuersi generis auctis incrudescẽtibus, grassantibusq́ pressius agendum censeo.

De Nausea & Vomitu, Caput VIII.

Omitus, siue Nausea symptωma uidetur esse stomachi. Proficiscũtur autem utraq; uarijs singulorum accidentium caussis. Proueniunt autem nunc ex plenitate, nunc ex cuiuslibet perniciosissimi morũ symptωmatum qualitate. Quod si ad plenitatem referatur, suboritur nausea quæ uomitum proritat, quoniam saburratur stomachus. Pestiferi nanque humores, mordicationem concinnant, & uomitionẽ præterea aut nauseam concitant. Contemplari itaq; in his expedit, et si plenitatis culpa orta sit uomitio, præsentissima curandi ratio erit euacuatio. Sin uerò ad acrimoniã referatur mali principiũ, Cacochymia id est uitiosus succus est. Proinde oportunis præsidijs placare oportet, & tẽperare eos, quo imbecilliores redditi acredinẽ ponant & maliciã, potissimè si bilis flaua fuerit aut atra: nã pituita extenuanda & incidenda est, præsertim quãdo crassa & tenax ac uiscida existit. Vbi uerò uenter tantũmodo humorũ redundãtia molestat, neq; in uniuersum se corpus cõferunt aut diffundunt, non est quod medicamẽtis utant ita affecti: sed satis est hisce donec ad pristinã reuertãtur sanitatẽ (mutatis in melius qui uentrẽ excruciabãt humoribus) sola conferens uictus ratio. At si ex toto corpore humoribus uitioso, in uentrẽ se tanq̃ in sentinã recipiant praui humores, ad efficatiora deueniendũ est præsidia. Nonnunq̃ incisa uena sanguis detrahẽdus est si is abundare & nihil impedimẽto esse uidebitur. Et ubi uiciosi succi complures subesse conspiciũtur, ad medicamentũ expurgãdi uim habens confugiendũ est. Quod si quũ sanguinis redundantiã, tum cacochymiã conspexeris, necessum fuerit & sanguinẽ mittere, & cathartico medicamine euacuare: ita quidem ut catharticũ phlebotomiã succedat. Fiet itaq; in principio humorum qui uentre continentur, tantũmodo deinde eorum qui ex uniuersa corporis mole in uentre se conferunt, mentio.

Notæ qualitatis humorum, quomodo fluant, & ubi contineantur.

Necessarium fuerit omnino cognitu, initio statim humorés ne alibi fixi hæreant, meatúsue obstruant, aut stomachi tergoribus tunicisue aut crenis deniq; se insinuarint, & infarcerint. Quæ singula ex sequentibus indicijs obseruatis facile depræhenduntur. Acidi nanq; ructus frigidum humorem negotium præstantem portendunt meatus scilicet occupando, aut uentriculi membranas

nas siue tunicas, qui inibi accumulatus regnat, id quod in hunc modum licet odorari. Si nauseam mox uomitus comitatur, & is citra magnũ conatum & uiolentiam prorumpat, pestiferum humorem ex capacioribus uentris spacijs proijci cognoscito. At si irritus sit uomentis conatus & à nausea quis in uomitum nõ prorumpat, humores in stomacho imbibitos esse censeto, siue bileus sit, siue serosus, siue spissus humor qui consistit in uentriculo. Sæpe etenim numero uentre omni humorũ superfluitate uacuo, stomachus aliquo humore uitiosus est & occupatur. Quin & iecur quoq; aut lien aut aliud aliquod ex uisceribus obruit. Locus enim qui suscipit, aut mordacitatis affectu incitatur ad uomitum longè grauior existit. Quæ sanæ omnia & singula quoq; sagaci quadam indagatione liquidò discernere & præuidere expedit. Quod si uomitũ subinde cũ conatu prorumpat, & mox magis, magisq; in tantulo quidem intercalato temporis spaciolo, certum est in uentre uitioso succos esse constitutos. Sin autẽ inter nauseam & uomitũ aliquid spacij interponatur, aut nihil effertur, aut rarius uomitionis molestias inferre uideatur, magis erit considerandum, humorẽ uomitũ proliciẽtẽ alicunde superuenire. Vniuersam itaq; corporis habitudinẽ cõtemplari, & alia notas rimari & discutere expedit, ac tum demum curationẽ aggredi, siue res ipsa sanguinis missionẽ, siue medicamentũ purgatorium postulet. Neq; enĩ sine sagaci propẽsione prætereundum nauseáne ac uomitus suboriatur, an absq; hac ingruat illa, molestiamq; inferat, & ita per se cessauerit. Nisi enĩ uniuersum corpus probè humoribus uitiosis prius expurget nihil egerit quisquis succũ, qui se in locũ aliquem receperit, expugnare aut expedire conabitur.

Nauseæ ac uomitus bileo aut melancholico humore prouenientis curatio.

Quod si irritus ad uomendum conatus, hoc est sola nausea, ex humore bilioso nascatur, primo lenientibus, sedantibus, & temperantibus omnino utendum est præsidijs. Secundo perniciosi humoris acrimonia, caussa mali, sedata, aut certæ mitigata, uel per aluum inferiorem, uel per superna euacuato. Exhibendus itaque ante omnia ita habentibus prisanæ succus, qui utramque prouinciam, placandi nempe humoris acredinem, & expurgandi eiusdem retrimenta, egregiè absoluit. Habet porrhò uireis purgandi, & humores ex stomacho profligendi Mulsa aquea. Cæterùm exiguam quandam calfaciendi facultatem retinet. Quo circa uitiosos succos per se feruidos & acreis magis accendit, & auctiores redit. Vitare itaq; oportet aquam mulsam cum cæteris omnibus quæ calfaciendo purgatoriam potestatem possident. Præfertur itaque non iniuria succus ptisanæ, qui & si minimam habeat purgandi naturam, & uires humectãdo tamen, & meatus relaxando mitigat, & humorum acumen hebetat. Vnde laborantes præsentissimum & excellens sentiunt præsidium. Licet enim uomitum minimè proritet, praua tamen qualitas, substantiáue stomachum occupans omnino auferetur, & propulsabitur, id quod etiam in sordibus inquinatis spongijs est cernere. Neq; enim unquam spongiæ exactè mundantur, si nõ uirus *Succus ptisanæ*

inde lauetur aqua, fœtoresq́; eadem expurgent. Proinde nisi quæ infestat supfluitas aliquo liquore humectetur, aut superfundatur, aut dissoluatur permanebit arida. Compari etiã modo meatibus iam internis relaxatis & reclusis, bileo, melancholicóue succo oppressis solo spongiæ exemplo purgari possunt. Potio etenĩ aquæ, hisce humoribus eximiè subuenire potest: nam etiã si densus & ualidus inhæreat humor, sola aqua calida exhibita promptiorẽ & liberiorẽ exitũ cõciliat. Eò quod subinde exhibita discutit humores spissos, etiã si uiscida admodũ, tenaciterq́; infixa fuerit pituita, præsertim salsa & inueterata, licet quemadmodũ pleriq; faciũt medicamentũ arefaciendi facultate, calidæq́; potentiæ præditũ præter rationẽ fuerit adhibitũ: Quo circa si humor in se ipso excoctus & cõglutinatus efficitur & decrescit, molestiaq́; nulla afficit, neq; febris ulla molestat, tum deniq; mulsa quæ dictis uehemẽtius abstergit & expurgat. Quod si his adhibitis nihil aut parũ proficiatur, humoribus nõ obtemperãtibus, ad alia
Picra subsidia cõfugiendũ est: præcipuè uerò ad picræ antidotũ, habet enĩ strenuã quũ bilem, tum melancholiã è stomacho purgandi potentiã. Cæterũ qui hoc medicamento uti uoluerit, considerare debet, ne calidioris æquo naturæ sit, cui exhibet, néue in solidis, puta neruorum, ac musculorũ partibus, quæ sunt firmissima corporis loca, retenta materia desedeat. Nam quæ calidæ sunt & aridæ temperaturæ, necessariò febres hecticas incurret, uel marasmo, id est senili ariditate marcescunt. Dandum est itaque hoc medicamentum breuiter omnibus quorum stomachum superuenientes humores occupant, exceptis calidi & sicci temperamenti hominibus. Hunc igitur in modum instruenda est biliosorũ & melancholicorum in stomacho humorum curatio.

Nauseæ ex stomacho pituita repleto, curatio.

Cæterùm si acidæ aut dulcis pituitæ uitio nausea in stomacho suboriatur, his quæ extenuandi uim habent medicamẽtorum præsidijs utendum est. Offeratur itaque præcipuè acetum mulsum quod Græci uocant ὀξύμελι, uel raphani, uel certè acetum mulsum pariter cum raphano. Probantur in hoc censu etiam radices Capparis, & sinapi, porrus, uel Διὰ κυδωνίων μήλων, id est, ex malis cotoneis confectio, quæ ex zingibere constat, & petroselino Macedonico. Inde enim non concoctio tantum, sed omnium etiam pituitosorum humorum quantumuis crudorum extenuatio fit. Cibaria ita habentibus intra modum & temperatè, somnus & quies indulgenter concedenda sunt. Non rarò enimuero eiusmodi uictus ratione mordicus obseruata non pituitã tantũmodo immutauit & extenuauit, uerùm ipsam quoque materiam bella metamorphosi in frugi sanguen alterauit, adeò ut citra lamentationem aleret eiusmodi succus: nam si acida existat pituita, dulcibus occurrendum est. Si salsus humor idem fit, attẽdere oportet illico unde salsuginẽ cõtraxerit. Quandoq; enĩ ex cõmixtione serosæ, ut uidetur, essentiæ salsorem induit. Est quando non inde, sed ex calidiore intemperie calfacta & assata penitus pituita, & salsedine & pinguitudine inficitur. Proinde si salsitudinem quoq; uidetur ex nimio quàm par sit ardore contraxisse frigi-

frigidis oppugnanda est, quoniam à calorificis non expugnatur neque resoluitur, sed ab his quæ & refrigerandi & humectandi uim obtinent. Vt enim ardore magis conglutinantur, & frigorificis & humectantibus diluuntur exemplo salis & nitri, quæ perinde atq; à calore cōstringuntur: uerbi caussa igne, & sole, ita ab aqua resoluuntur. Si pituita ab ardore exiccata & ceu torrida facta sit, his quæ memorata sunt, præsidijs subueniendum est.

Stomachi seroso & tenui humore imbuti curandi ratio.

Quum tenuis & serosus humor qui à Græcis ὀῤῥώδης, id est, sereus nuncupatur: ὀῤῥὸς enim eidem genti serum lactis notat: quum uidelicet pinguitudine humor subtilis instar seri lactis defluit. Ita & liquidus quilibet humor à pingui decurrens Græcis ὀῤῥώδης dicitur. Si is inquam, hoc est cum pinguedine subtilis humor in uentrē se conferat, omni consideratione iussa ualere, incunctanter uomitus calida aqua exhibita affatim ciendus est, uel certè ptisanæ succo potui dato proritanda est uomitio. Atqui si liberaliore humectatione uires deiectæ uidebuntur, & stomachus prostratus est & exolutus (unde malis fons est) & creber uomitus, adeò quidem ut neque conterretrix neq; attractrix facultas suo fungatur officio: Tum utiq; ita affectis medicaminibus siccificis & reprimētibus, succurre. Cuius notæ sunt ipsa cotonia mala tosta, stomacho emplastri modo imposita, uel manducata per se, uel quod cum his conficitur medicamentum cum pipere solum, uel, ut alij præparant, adiecto etiam zingibere, petroselino Macedonico: Quidā admiscere garyophylla, & costum: Verùm hæc sunt quàm par sit magis medicaminosa. Optimum longè & excellentissimum est cui piper tantummodo adijcitur, aut ad summum profectò zingiber & piper. Nam hæc ad roborandum & calfaciendum stomachum, uentrémque sola sufficiunt, quæ utrique necessaria sunt humido stomacho, acrimonia humorum uacanti. Vbi uerò perliquida & acisr admodum redundare tibi uidetur materia, his utendum quæ robur inducendi, constringendíq; & minimè calfactoriam uim obtinēt, in quo censu sunt, malorum cotoniorum simplex succus, & idem cum melle confectus. Compertum etenim est satis, hunc omnem humorem bileum & acrem mitigandi, & corroborādi uireis habere: quo nomine imbecillo, & calido stomacho, uel materia in bilem mutata. Conferunt castaneæ, mespila permatura, fabulum cum posca elixum, & uuæ, & alica simili modo exhibita, & ut quæ sunt infinita paucis expediam, cuncta quæ roborare, reprimere & arefaccre nata sunt, non in cibarijs tantummodo, uerùm in medicamentorum quoque præsidijs offerenda sunt.

De inflammationibus stomachi & cura Caput IX.

HActenus de indicijs, & curationibus singularum à medio discedentium temperaturarum, ex humorum qualitatibus stomachum occupantibus, uel aliunde ex aliqua alia corporis parte, seu locis in hunc demanantibus, satis, supérque, ut uidetur, recensuimus.

De phlegmone eiusdem uisceris deinceps disserendum. Quum inflammatione aliqua stomachus tentatur, nauiter omnino & summa cum industria agendum est. Siquidem is, paterfamilias uocitatus, ut incolumis totũ animal solus gubernat, & singularum fermè partium functiones sua uirtute promouet, ita si ægrescat, uita (ut supra admonui,) in ancipiti est. Quo circa omnem rudentē, ut aiunt, mouere, plurima & uaria auxilia, neq; ut quidam censent, sola laxatiua adhibere oportet, ne robur eius prosternatur, & inde summũ discrimen succedat, neque enim alimento deperdito statim cibos appetit. Offerenda itaque sunt pariter cum relaxantibus cōfortantia stomachũ. Verbi caussa, Oenolæon, id est uinum & oleum cui absynthij parum, & mastiche admixtũ. Haud somnolenter autem animaduertendum est, utrum necessitas ipsa magis expostulet, laxatiuáne an quæ robur conciliāt. Nam si quæ resoluunt magis desyderabuntur, asperginibus, quas Græci ἐμβροχὰς dicunt, oleum chamæmelinũ admisceto. Et si febris remissior sit, glaucininum, adipem quoque adijce & defrutum. Si uerò defectioni angor accedat, non admodum relaxantia quæ omnes iam Græcè uocare chalastica pharmaca adsperginibus indito, sed oleum potius melinum, id est de malis cotoneis, uinumq; infundito: uino autē absynthium & rosas immitte, & pariter decoque. Flores præterea labruscæ, id est uitis syluestris, quam œnanthon Græcè uocant, & fructus loti, & palmulas, atque ut semel dicam, omnia quæ robur inducunt, aut chalastica sunt adhibenda, neque Embrochis tantum, aut cataplasmatis, sed & ceratis & epithematis curatio molienda est.

De Cerota & epithemate ex decretis Galeni.

Quod si phlegmone inflammatio non magna, sed mediocris uexat, satis auxilij Cerotũ Galeni tulerit. Quod habet olei nardini in hyemalibus quidem horis denariũm pondo octo: in æstate uerò denariũm pondo sex, ceræ candidæ pondo unciæ unius, aloēs denariũm pōdo quinque, mastiches denarij pondo unius. Oleum in uase duplici diluito & cætera admisceto, & ubi usus necessitas est utere. Si uerò maiore opus est robore, adijce aloēs plus denarij pondo unius: potes etiam addere succum absynthij & flores labruscæ, uel succum tenellorum palmitum uitium. Aestiuis porrhò horis si febris adsit non leuis, olei nardini loco oleum cotoniorum insere. Si stomachus ualde imbecillus uidebitur Nileum siue Nilei Cerotum superinductum remedio est. Quin & Philagrij epithema nullo alio adiecto per se, uel epithemate διὰ σταχύων ex spica nardo, admixto, si stomacho imponatur, iuuat. Si quando inflammationi durities accedat, quæ emolliendi uim habeant adplica. Verbi caussa, διὰ μελιλώτου id est ex sertula campana confectum. Eiusdem notæ est aliud à nobis concinnatum, quum roborandi, tum mollificandi facultate præditum. Cuius confectionem hîc subijciam.

Nileum.

Cerotum mirè confortans & emolliens.

Accipit thuris pondo unciarum quatuor, comarũ absynthij tãtundem, guttæ ammoniacæ pondo unciarum septem, styracis pondo unciarũ sex, ceræ pondo libræ unius, olei nardini tantundem, uini phalerni quantum satis est. Arida uerò in uino pridie, aut biduum macerato, & obnixè conterito. Deinde cera & oleo diluta cæteris indito, & utitor. Admirandæ etenim est in stomachũ emolliendo & confortando efficatiæ.

Aliud eiusdem facultatis.

Mastiches, aloës, croci, myrrhæ uniuscuiusq; pondo unciæ unius, styracis pondo unciæ unius & semis, succi absynthij pondo unciarum duarum, ceræ pondo unciarũ sex, olei nardini pondo libræ unius, concinnato, & ad easdem operationes utitor. Quod si inflammatio in stomacho iam inueterauerit, id quod usu interdum uenit, adhibenda sunt ea quæ incidendi uim obtinẽt, Græci ea uocant κοπτικά. In quo censu sunt, quæ mox subijcio.

Malagma durities stomachi incidendi uiribus præditum.

Propoleos, hoc est, sordium aut fecis apium quæ in aluearibus colligitur, pondo unciarum sex, styracis pondo unciarũ duûm, mastyches pondo unciæ unius, rhesinæ terebinthinæ denariûm pondo quatuor, magmatis olei nardini quantum ad comprehendenda ea satis est, concinnato.

Aliud malagma admodum conducibile duritiebus stomachi emolliendis, & fluxibus & doloribus, adeò ut tribus horis laborantem leuat & continuo præsens auxilium exerat cuius hæc est compositio.

Accipe ceræ rubeæ punicæ'ue pondo unciarum sex, rhesinæ terebinthinæ pondo unciarum quatuor, myrrhæ pondo unciarum binarum, aloës pondo trium unciarum, aluminis fissi galbani singulorum pondo unciæ unius. Myrrham primò in uino dilue, & quod uulgò dicunt, infunde, & leuigato: siccarum uerò rerum puluerem insere, reliquaq; eliquata admisce, usui adhibeto in panno quod magnitudine quatuor digitos impleat.

Ad eos qui frigido humore laborant, & inflammationem habent.

Si succus egelidus pariter & phlegmone sollicitet, optimum sanè excellens remedium fuerit epithema cognomento Εὐώδης. Cuius quidem plures admodum habentur confecturæ. Nos uerò eam cuius sæpenumero periculum feci musu usurpandam propinabimus. Compositio eius talis est: Croci pondo sesquiunciæ, aloës pondo unciarum duûm, Phylli, id est folij herbæ, pondo unciæ unius, sordium ex aluearibus apum pondo unciarum trium, thuris pondo unciarum duûm, styracis pondo unciarum trium, mastiches pondo unciarum duarum, spicæ nardi pondo unciæ unius cardamomi pondo unciarum geminarũ, crocomagmatis hoc est recremẽti & fecis crocini ungenti seu olei pondo unciæ unius & semis, guttæ ammoniacæ pondo unciarum sex, ceræ pondo libræ

libræ & dimidiatæ, colophoniæ pondo duûm librarum & dimidiæ, succi balsami pondo denariûm sex, palmularum pondo unciarum sex. Huic sanè epithemati non est aliud præferendum curandis his qui ex algore infestantur, & duriciebus pariter anguntur, quibusq; pituita molesta est, & quos dolores, distentionesq; excruciant. Neq; stomachi tantummodo, sed & iocinoris & intestinorum inflammationibus, & doloribus deniq; uentris longè est commodissimum & præsentissimi auxilij.

Epithema cognomento (quia ex sertula Campana conficitur,) Dià meliloton diuinum medicamentum. Cuius descriptionem hic, ut citra sudorê, quærendiq; molestiam sit obuia, ponimus.

Accipit sertulæ campanæ heminam unam, ceræ cotylam unam. Conducit autem id non solummodò non continentibus cibum, quos Græci dicunt στομαχικοὺς, sed & iocinorosis, & alijs affectionibus bene multis.

Malagma Polyarchion, pro stomachicis peripneumoniæ, doloribus renum, pleuritidi, iocinoris aquæ intercutem laborantibus Vesica item & locellorum muliebrium affectionibus utile.

Habet id ceræ, cardamomi, rhesinæ terebinthinæ uniuscuiusque cotylam unam, guttæ ammoniacæ denariûm pondo triginta quinque croci, myrrhæ Cyperi, thuris, ligni balsami, cinnamomi sertulæ campanæ, quam Græcè μελιλώτον nocant, uniuscuiusque denariûm pondo quindecim, spicæ nardi Indici denariûm pondo sex, olei Cyprini heminam unam, uini Italici quantum ad ea colligenda satis est. Vbi uerò usus necessitas est, oleo prius Cyprino cerotum dilue, & utere.

Aliud.

Succi absynthij, florum labruscæ, nardi singulorum pondo unciarũ trium, mastiches pondo unciarum quattuor, ceræ pondo unciarum sex. Ceram liquefacito, nardinumq; oleum & trita cætera immittito, & cerota concinnata, utitor.

Aliud Epithema ad dolorem stomachi.

Sumito sulphuris uiui pondo unciarum duarum, mastiches tantundem, ceræ pondo libræ unius & dimidiæ, olei irini tantundẽ. Sulphur ante omnia & mastichen in pila leuigato, ceram & oleum eliquata superinfundito, subactisq; & emollitis inuicem, utitor.

Aliud Epithema ad omnem inflammationem stomachi, omnisq; generis duricias, præsertim Aquæ intercutem inchoanti, & spiritibus flatuosis in præcordijs expediens.

Styracis calamythæ pondo unciarum trium, aloës iocinoris modo concretæ pondo tantundem, rhesinæ terebinthinæ pondo unciarum quattuor, laudani pondo unciarũ duũ, bdellij translucidi põdo unciarũ trium, euphorbij recentis põdo unciæ unius, uel adipis anserini pondo unciarũ quattuor, olei nardini põdo duũ unciarũ, ceræ Punicæ pondo unciarũ duodecim. Sũt alij nõnulli

qui

qui picis mundæ adijciunt pondo unciarum ternarum, uini fragrantis & odori quantum ad colligenda ea sufficit.

Vnctiones ad algorem stomachi.

Vngenta aduersus gelidam intemperiem stomachi simplicia plurima & innumera propemodum conficiunt. Cæterùm cui nomen inditum est Marciatom omnibus palmam bonitate facile præripuerit, & odoris suauitate gratius est & uiribus efficacioribus. Durícias si quæ infestát permollit, & stomacho robur calfaciendo inducit. Conficitur autem eadem unctos ex styracis calamithæ, ceræ singulorum pondo unciarum trium, medullæ ceruinæ pondo unciarum duarū & dimidiæ, rhesinæ terebinthinæ pondo unciæ unius, succi balsami sesquiuncia si nouellus sit, sin antiquus immitte pondo unciarum duarum, olei nardini pondo unciarum sex, redige in ungenti conditurã & utere, supramodum est utile. *Marciaton.*

Aliud Martiaton præsentissimæ commoditatis quod habet:

Styracis calamitæ unciarum pondo trium, medullæ ceruinæ unciarum pondo totidem, aloës iocinoris instar coactæ, masticheś singulorum unciarū pondo duûm, olei nardini unciarum pondo trium, succi balsami tantundem, ceræ unciarū pondo quinque, effingito ungentū & utere, optimū & excellēs est.

Aliud ungentum Myracopon, id est odoratum & dolores sedans, atq; ad eadem quæ Marciaton conducent, eademq; omnino designans, nisi quòd hoc quàm illud calidioris est, potentiæ. Proinde quum uehementiorem caliditatem exposcit stomachus, magis commendatur præsentis unguinis usus. Compositionē habet eiusmodi.

Myrrhæ troglodithicæ unciarum pondo trium, uini Syriaci meracioris libræ pondo unius, opobalsami unciarum pondo quatuor, mellis unciarum pondo trium, rhesinæ terebinthinæ unciarum pondo unius & semis, euphorbij unciæ pondo unius, ceræ rubeæ primicæ ue, guttæ ammoniacæ cuiuslibet unciarum pondo trium, compinge, ungētur, & contra omnem algorem utitor.

Ad frigidum uentriculum intinctus, siue intrita.

Protrimenti (quod Græci ἔμβαμμα, ἀπὸ τοῦ ἐμβάπτειν id est intingedo uocant) stomachū frigidum emendantis talis est compositio. Barcarum iuniperi, quæ ἀρκευθίδες Græcè uocantur, unciarum pondo duûm, piperis tantundem, zingiberis unciarum pondo quattuor, Petroselini unciæ pondo unius, mellis quantum ad comprehendenda ea satis est. Præpara & utere.

Antidotum siue pastillus, cognomento Amazonon.

Antidotum siue rotula quæ uulgò dicitur Amazonon multorū sæpe experimento in uehementibus stomachi doloribus mirificè prodesse cognitum est. Dolores etenim sedat, si potui detur. Est autem eius confectio talis: Seminis apij, anisi, uniuscuiusque denariûm pondo sex, absynthij denariûm pondo trium, myrrhæ, piperis denariûm pondo duûm, cinnamomi denariûm pondo

pondo sex, testiculorum fibri, lachrymæ papaueris cuiuslibet denariûm pondo duûm, leuigato in aqua & redige in pastillos. Et exhibe integra dosi denariûm unum. His qui cibum continere non possunt, stomachicis siue cũ defruti cyathis tribus, cum elixatione myrthi, lienosis cum aceto mulso. Verùm & aliјs quoque multis affectionibus succurrit ille pastillus. Nempe & quidem primiter, his qui se assiduo uomitu, & iugi mordacitate stomachi expestiferis humoribus uexantur. Hactenus de stomacho & uentre satis.

De uiscerum duricia & curatione, Caput XIII.

HIc quoque loci, quemadmodum & supra admonui dignum est sci tu, quod non omnis duricies quum stomachi, tum iocineris, tum lienis, tum cuiuscunq; alterius partis ac uisceris ex eadem fonte com meat, sed ex diuersis occasionibus prouenit. Humores siquidem ariditate, feruoreq́; præcedente conglobati facile indurescunt, & tumores constituũt. Nam & gelidi eiusdem sunt efficatiæ. Sunt itaq; uigilanter perpendenda & ad unguem quæ præcesserunt cognoscenda, atq; ita ex indiciјs conferentibus caussæ indagandæ discussa potissimè singulorum intemperie. Mox inde medicamentorum subsidiјs occurrendum. Ingens enim mœsticia quandoq; & anxia quæ antessit sollicitudo, quin & labor & studium, uel ciborum ac potuũ circumcisione, & eorum itidem calidorum usus id mali sæpe concinnat, & efficiunt quæ omnia, ut dixi, exactè cognoscere & duriciei inde caussam olfacere expedit. Quoniam uerò maxima ex parte uiscerum durities ex humoribus adustis & mediam temperiem longè excedentibus, proficiscitur, necessariò igitur eiusmodi affectioni tepidis & tẽperatis medicaminũ adminiculis succurrendum est, & non semper ualde calorificis. Non desunt uerò quibus, ceu demonstratũ est, duritia ex algore nascitur. Et proinde, quoniam res ita se habet, omnẽ oportet moram rumpere, manus adhibenda est medica ocyssimè. Docuit autem Aristoteles, aliјq; celeberrimi autores, quod quicquid constringitur & cõgelascit, id etiã indurescit. Quapropter caput curationis eiusmodi affectionum est, congelationem inductam protinus soluere. Hunc scilicet in modum, si ad calorem, ariditatẽmue referatur constrictio, necessarium omnino fuerit, rebus humectantibus & frigorificis duritiem contractam resolui, ueluti liquidò in sale (ut supra positũ est) & nitro fieri constat, quare ardore magis magisq́; inarescunt, & tãtum non in lapidem indurantur, aqua uerò diluuntur promptissimè. Et quemadmodum quæcunq; ex algore coëunt & congelantur citra sedorem igne & sole resoluunt sicuti liquet in crystallo, glacie, & niue, quæ, ut uel cæco adparet, Phœbi, Vulcaniq́; ut ita dicam, caloribus confestim eliquescuut. Curaui itaq; uiscerum duricias ipse, solis humectantibus & temperantibus remediјs adhibitis. Verbi gratia, balneo, hydrolæo hoc est aqua mixta cum oleo humectante. Verum & oleo prætereà rosarum, & chamæmelino in eadem curatione usus sum, at q; integram inde ualetudinẽ æger recuperauit. Aspergines ad hæc (quas ἐμβροχὰς Græci uocant) tepidis, perinde atq; in aliјs ex gelida scilicet caussa duriciebus, de nardo

do, glaucio, oleo glaucino, & anethino, & martiatõ, & id genus alia usurpaui. Cu riosum porrh ò uictum iniunxi, calidum nempe, exempli caussa cibaria cum pipere, aniso condire iussi, & alia huius notæ præscripsi. Potui nouissimè dedi potiones è spica nardi concinnatas. Et alia, uno uerbo antidota quæ attenuandi & calfaciendi uirtutem obtinent.

De acida eructatione & cura Caput XI.

Accidit præterea in stomacho sæpius Acida eructatio, quæ item non ad algorem tantum, sed calorem suam scaturiginem refert. Halluci nantur itaq; medici (nam sunt plures in ea sententia) quotquot frigori solummodo stomachi hoc quicquid est uitij adscribunt, & proinde nõ nisi calorificis in eius curatione medicamentorum præsidijs utuntur. Noui equidem bene multos eo malo uexatos qui ut calidis edulijs offendebantur, ita & gelidis dapibus sumptis pristinam sanitatem recuperarunt. Vnde usu sanè non adeò raro uenit, ut uinũ acescat in quorundam stomacho, & quæ de pipere & aniso præparantur, & breuiter omnes calorificæ potiones. Quo circa quum hæc obseruassem præcepi ut è medio sublatis ijs, contrariam omnino amplecteretur curandi rationem, eoq; instituto aquam calidam liberaliter potui dedi, boniq; succi alimenta, & quæ concoctu sunt difficilia: In quo censu dicũtur intestina, grus, uentres anserini, & buculæ, pedes cum posca, & defruto, hoc est, uino decocto, & hysitia, quod est cibus ex carnium extremitatibus porcinarum ὗς enim Græcis porcum, σῖτος cibum significat. Ex piscibus uerò Acerina orphós ue, pectines & ostreæ coctioni renitentes huic affectioni præcipuè succurrunt, adeò ut nulla amplius acida eructatio, neq; cruditas premat. Quorum uerò stomachus ex frigore acidus esse consueuit, cibaria calfaciendi & pituitam inciden di tollendiq; potestate prædita ita affecti manducent. Vtendum autem est in eadem adflictione peculiariter hac conditura. Accipe piperis denarij pondo unius, seminis anethi denarium pondo quatuor, cymini tantundem, quæ trita in puluerem redigito, & lectum petenti mystrum unum cum uino temperato, ubi necessitas postulabit, propina.

De Amarulentia oris, Caput XII.

Oris amaritudo haud aliter quàm acidi ructus cognoscenda est, atque in illius quoq;, quemadmodum in his, non illico omnibus simpliciter frigorificis & humectantibus utendum. Quandoquidẽ spissi possunt habundare humoribus, à quibus bilis sequestrata superiora petit, & os amarore huiusmodi inficit. Omnes namq; Regio morbo op pressi, oris amarulentia uexari possunt, cibi tamen frigidi non omnibus, ceu res ipsa declarat, succurrunt. Plerisq; etenim muria aut aliud id genus sumpta, præsenti fuit auxilio, adeò quidem ut salute recuperata ab ardore & amaritudine penitus uindicati sint. Vnde facile datur colligere Arquatum non ad unam modo caussam originem suam referre. Aliâs enim ex iocinoris inflammatione, aliâs ex

O praua

praua calida intemperie uentris & nõnunquam ex uiscidis, tenacibus & spissis humoribus, atq; huiusmodi uniuersis haud aliter quã solis calorificis & extenuatoriam uim habentibus, succurritur.

De his qui humido sunt stomacho Caput XIII.

Ræuidendum insuper gnauiter etiam ijs quibus stomachus admodum humidus existit, oreq; saliua perpetim pleno subinde sputum eijcit. Neq; etenim omnibus nullo discrimine, ex multo stomachi humore id accidit. Fieri nanq; potest, ut calor huius rei parens sit. Proinde qui ieiuni, & parum cibi sumentes id mali crebrò sentiunt, & saliuam incessanter proijciunt, usq; ad ientaculum, quod Græci ἀκράτισμα adpellant, uel quomodocunq; expressius enunciare uolueris sumptionem cibariorum, euidens admodum erit indiciũ calore succos in alto abditos resolui. Quemadmodum enim ex lignorum ardentibus teleis, ac ut Græcè dicã schizis aquosus humor caloris ratione distillat, ita & saliuarum effusionem calor prolicit. Itidem omnino in carnibus quæ ad carbones torrentur, aut assantur uulgò fieri cernimus. Succurrendum uerò ita habentibus, hoc est præ magno calore subinde saliuã eijcientibus cibarijs frigorificis & concoctioni resistentibus, sicuti contraria ratione his qui ob ingẽtem humiditatem, saliuam identidem expuunt calorificis pariter & siccificis dapibus. Quoniam semper contraria contrariorum sunt remedia.

De Cholera Caput XIIII.

Aciendа nunc est mẽtio, stomachi pariter & intestinorũ uitij, quod χολέραν Græci nominarũt. Quoniam aũt acutissimũ malum est, & grauissimã syncopam inducit, cum multa bilis deiectione & uomitu immoderato. Quapropter acurata indagatiõe cuiusmodi morbus sit discutiendum est, quo sine mora manus ferantur auxiliares: nã grauissimus, ut dixi, morbus est, & breuissimè uitã abrumpit. Procrastinare igit in hac affectione curationẽ, non leuem modò ac simplicem iacturã, sed uitam omnino propter corruptionẽ in ancipiti ponit. Scire itaq; oportet cholerã esse immodicam uentris perturbationẽ cum uomitiõe molesta coniunctã, in qua simul & stomachus & uenter torquẽtur. Græcorũ quidam in hunc modum definiũt: χολέρα ἐστὶ ἔκρισις κατώθεν διὰ γάστρος καὶ ἄνωθεν διὰ σόματος ἐμετός. Hoc est Cholera per inferna deiectio, supraq; per os momitus est. Nemo uerò credat χολέραν adpellari à Græcis ob bilis, ut uulgus putat, abundntiam, & Cholerica nominari biliosa, sed à multo bileæ materiæ fluxu, qui per inferna & superna fit, hoc est, intestina, uentrem, & os. Prisci nãq; Græci χολάδας intestina laxiora, q; in ea χολὴ fundatur adpellant. Et inde hunc morbum cholericũ, hoc est intestinorũ affectionẽ gens eadem cognominauit. Oritur aũt non ex una tantũmodo caussa, uerũ ex pluribus: nempe ex ciborũ perpeti cruditate, ob ingurgitationis nimietatẽ, dum enĩ confici nequit nimietas corrumpitur. Fit etiã ex qualitate sola aut ex redundanti humorum prauitate: maximè uerò mollium. De cibarijs præterea & potibus

bus præsertim his quæ stomacho officiunt, & lædunt. In quo censu sunt Limones, omnia pinguia, & dulcia cuncta, & oleum copiosè in edulijs oblatum. Nascitur ad hæc & ex redundantia bilium, id est χολέρων supra infraq; natura stimmulāte erumpentiū. Eo uero à colica affectione secerniculo dissidet, quod in laxioris intestini dolore, (quod κῶλον nominant) uenter ne officium quidē suum faciat, ne dum fluxu aliquo laboret. Est quādo χολέρα ex occasionibus gelidis emergit, puta epithematis aliquibus frigorificis, uerbi gratia, multa aquæ algētis lotione, siue potata, uel certè superfusa. Quibus singulis acurata perpēsione animaduersis, de singulorū curatione uerba necessariò faciēda sunt.

Choleræ ex cibariorum crudorum plenitate prouenientis curatio.

QVod si χολέρα morbus ad alimenta corrupta suam referat originē & nihil notatu dignū cum deiectione tum uomitu eijciatur, cū nausea & conatu, confestim ad ea quæ uomitū uehementius prolitiunt præsidia confugiendū est. Cuius farinæ præcipuè censeí hydromeli hoc est aqua mulsa, quæ utrūq; iuxtà citra molestiam functionem absoluit, hoc est supra infraq; eruptionem concitat. Si uerò cholericus aquā mulsam horreat, aquæ calidæ potū affatim bibat, & ad uomitum nolētem uolentem impellas, digitis aut penna ori insertis, quoad quicquid corruptū intus continetur, prorsus porritiatur. Vbi uerò tibi quicquid corruptū erat uniuersum proiectum uidebitur, auersendus est uomitus, concilianda quies, & calfacienda præcordia quæ Græci uocant ὑποχόνδρια. Summè etiam facit æstiuis quidē horis olei dulcis calidiq; inunctio. Hyemis uerò tempore nardino, glaucininoúe siue unguento quod uocitatū est Martiaton, utere. Post uerò sufficientem euacuationem inducta quiete si non febricitet æger à balneo induci præcipito. Et pedetentim nō cōfertim cibum ministrato, cruditatē manibus pedibusq; euitās. Atq; si nihil usu ueniat, quod iureò obstet, confestim ad solitum nutricatū reuertimoneto. Verū de cibariorū corruptorū plenitate prognata passiō eut uocāt cholerica, haud proprie adpellēda est affectio cholerica, sed eduliorū appendix.

Choleræ ex uitiosa qualitate stomachi prognatæ curatio.

SI propter euacuationem, defectūq; qui antecessit stomachi ea affectio quæ propriè χολέρα adpellatur, importuna existente deiectione & ut supra positū est uomitu, facta fuerit, & non ex corruptorum ciborum plenitudine, oportet ægrotantem, & imbecillem stomachū confortantibus & pristinā salubrutitatem recuperantibus instaurare. Nutricatus uerò negligendus non est, sed curiosè offerendus, & Ceres inculpata cum Bacho bono, uinóue Myrtite, id est ex baccis myrti arboris, aut cum melle omphacino, quod ex una portione uuæ acerbæ & immaturæ & duabus mellis conficitur, aut uino †palmite, aut Serapino potissimum si febre careant malehabentes & se frigidos esse putant, & uictus sit debilis, & penitus depascentē infestarint. Quippe hoc modo se habentes natura simul cum uomitu κακοστομαχία hoc est uitio & ma

†Palmatiano

licia stomachi maximè infestari perhibentur. Ingurgitationis itaque nimietate affectiones cholericæ proueniunt. An uerò uomitu infestentur & imbecillo acuitioso sint stomacho, res ipsa & experientia docet. Si febre laborant & natu grandiores sunt, & non ad aquã frigidam, sed ad pinguedinẽ potius alia quã, aut dulcia, aut oleosa quæ stomachum magis magisq; subuertũt, referatur morbus, & ructus adsint fumosi, non est eis panis uino infusus exhibendus, sed in melle omphacino, aut hydromalo, †Cyphi rhaticóue, uel aqua mulsa aut posca quod Græci ὀξύκρατον uocant, aquáue rosarũ maceratus offerendus est. Idẽ liquor in quo panis maceratus & infusus est utiliter sorbetur. Quod si his peractis parũ profeceris, & uomitus nõ quieuerit, aut etiã magis increuerit, decoctũ mẽtæ, nã præsentissimi est auxilij, potui dato. Et si stomachus imbecillus suo neque at fungi officio, idem decoctũ magis proficit. Si corporis robur prosternatur, partesq; extremæ, manus puta & pedes algescant, conuulsionibusq; & torsionibus circa umbelicũ (quos στρόφους Græcorũ medici adpellant) tentant, luri mentæ uinũ admiscere utile est. Noui equidẽ aliquot multos iam cõclamatos, hoc est deploratos, qui ab ancipiti periculo solo uini potu uindicati ad integrã sanitatem reuersi sunt. Ergo confugiendum quoq; ad uinum est. Sunt præterea partes aliquæ corporis oleo Irino, aut nardino, aut cucumerino, aut aliquo indoloro, (quod Græci ἄκοπον dicunt) quæ neruorum contractionibus conducunt, & algores solantur, perfricandæ. Foris porrhò cataplasmata sunt adplicanda, quæ prosunt autem imprimis his qui cibaria non retinent. Verbi caussa, panis siligineus, aqua coctus adiecto oleo ex malis cotoneis pariter & farina hordeacea uino ex myrti baccis expresso, decocta. Quod si id in promptu non sit, in uino uel palmite uel Tyro, uel Serapitite in quo absynthium decoctum sit, admoueto. Rosas insuper, & mala cotonea, & palmulas, mollium item uitium palmitis succum, non erit alienum porrigere. Post hæc farinam hordeaceam (quod ἄλφιτον Græci uocant) decoquito, mastiche & oleo malorum cotoneorum additis. Cuncta quippe hæc sunt admodum conducibilia, quoniã robur inducunt, neq; humoris quicquam eodem commeare sinunt. Ab his potest transitus fieri ad epithemata, quorũ compluria à priscis Medicis sunt ad eiusmodi affectiões descripta, è quorum quidem numero, unius sæpenumero bonitatẽ experti, cuius compositio talis est.

†Fortè Cyphi Atticum.

Epithema super stomachum colericum.

Labruscæ florum œnanthésue denariũ pondo duûm, succi acerbarũ & immaturarũ uuarum denariũ pondo quatuor, acaciæ, rosarũ aridarum, uniuscuiusq; denariũ pondo octo, gallæ Asianæ denariũ pondo quatuor, palmularum denariũ pondo sex, uini austeri quantum ad ea comprehendenda satis est, olei ex baccis myrti, ceræ cuiusq; denariûm pondo sedecim, picis denariũ pondo duodecim. Confice & utere. Hoc etenĩ iocinorosis, & torminibus intestinorum cibum nõ cõtinentibus, & iugi uomitu pressis summè cõfert. Vbi uerò circa umbilicũ torsiones, quos στρόφους adpellari diximus, & distensiones ex flatibus in uẽ

tre collectis conflatæ fuerint, consentaneum est cucurbitulas admouere, haud etenim leniunt solum, sed eximiè etiam ad miraculum usq; auxilio sunt. Conferunt etiam plurimum emolumentum ijs qui ob imbecillitatem cibum continere non possunt, stomacho adglutinatæ, quæ si simulq; adpositæ sunt laborantis uentriculo, detrahantur, & huc illuc deducantur, uomitionem arcent. Sed diutiùs inibi perseuerantes concoctionem ciborum promouent, & aluum plus æquo solutam, astringunt. Præstat autem ut calidæ & citra scarificationem adplicentur. Quod si phlegmone aliqua inueterata adfuerit, & scirrhosa duricies præcordia occupauerit, tum facta prius scarificatiõe scalpello adhibitæ, tantum abest ut noceant, ut etiam magnificè opitulentur.

Notæ Choleræ ex bilium plenitate procreatæ.

Ventris deiectionem cum uomitu immodicam ex bilium habundantia prouenisse his notis collige: Ingens uellicatio & mordicitas, ardorq; uentris, & præcordiorum infestat. Et ea quæ per inferna deijciuntur pariter & uomitũ, omnia biliosa sunt, bupina excruciat, & lingua salabrosa est, præcipuè si æstas fuerit, & si calorifica cibaria, uel biliosa morbum præcesserint. Quibus certissimè depræhendes ex bilium nimietate morbum emersisse.

Choleræ ex bilis copia redundanti prognatæ curatio

Gelidis itaque & humectãtibus rebus quum in potu, tum in cibis affectio eiusmodi curanda est. Quin & cataplasmatis & cerotis & epithematis, ex eiusdem farinæ essentijs utendum est. Succum igitur ptisanæ frigidum potare utilissimum censetur. Lactucæ itidem cum exiguo aceto exhibitæ refrigerant. Pari etiam modo intyba, endiuia syluestris, serisue. Præcipuè uerò panẽ gelida unda madidatum offerre expedit & pectines, & ciriatia sæpius lota, & intestina seu uuluæ, & grues & cancer astacúsue bis coctus, & pisces durioris carnis, potissimũ quæ inde fit hysitia. Ex anseribus uerò, pullis item & gallis conferũt uentriculi. Pomorũ aũt permatura expediunt, & modicè acerba, hoc est constringẽtia, & præ cæteris fructus loti, & pira & mala Punica, & uuæ pendulæ Ex bellarijs uerò castaneæ. Conducit item aquæ frigidæ potio, non auarè, aut semel largiter præcipitata, sed sensim & multis uicibus & præsertim inter medium cibum pota. Quod si ex ingenti symptomate robur deijciat, haud absurdũ puto fuerit uel hydromeli, uel omphacomeli potui dare, aut pauxillũ certè uini Sabinensis, uel Cydonite, uel Cnidiũ. Nam uigilijs infestantibus uel ob nimiã exagitationẽ, uel ariditatẽ, uinũ, quo minus capiãtur mẽte, circũcidendum est. Atqui tũ omniũ præstantissimũ est remediũ ita habẽtibus confectio Διὰ κωδειῶν, è passo Cretico cõcinnata. Vbi uerò paululũ obdormierit paciens, aliquid sed parũ tamẽ potionũ, quæ supra positæ sunt admiscendũ est. Super ilia, hypochõdriáue semperuiuũ & lactuca adiectis paniũ micis leuigatis, & oleo rosaceo, cataplasmatis more ponantur. Quin & cerotum ex ijsdem concinnatũ stupendi est auxilij. Quod si per tempus licebit succos palmitis uitiũ adijcere multò præstantius & præsentissimo fuerit remedio. Si adhuc efficatius reddere uo-

luris medicamentũ, herbam sanguinalẽ prædictis adijcito. Hæc quippe cerota refrigerandi, robur inducendi, humorẽ in stomachũ manantẽ reprimendi, uentrẽ astringendi, temperandiq́;, & adpetitus ciborũ auersionẽ profligandi. Hæc inquam pariter omnia designabit dicta cerota, si modo, quo diximus, studiosè conficiatur. Memoratis itaq; medicamentorũ subsidijs usq; utendnm est cholericis, hoc est ijs quos iugis uexat alui deiectio, & assidua uomitio. Item his qui cõuulsione tentantur, & quibus laborantibus syncopa lætalis accidit. Certè præsentissima sunt, quæ demonstrauimus, simul & deiectioni & uomitui medicaminum auxilia, modò quemadmodum docuimus ritè adhibeantur.

Choleræ leuis ac paruæ curatio.

VBi autem Cholera perexiguam tantummodo alui deiectionẽ, & uomitionem itidem non magnã effecerit, sed simulata solum natura, conatus, quum uomendi, tum cuniendi tantum non irritus sit, non erit aliẽnũ neq; superuacuum purgatiõe uti, quo cholericus humor per aluum euacuetur, maximè si caussa nõ inueterauit, & si purgationẽ uentris per medicamẽta antea consueta, quispiã supersederit. Quam sanè prouinciam nulli alij cõmittes tutius & utilius quã scammonij liquori & oxycrato cum succo mentæ, aut aqua rosarum, aut melle rosato (quorũ hoc Græci ῥοδόμελι, hanc ὑδρορόσατον adpellant) exhibendo, citra omnẽ molestiam & angorem officientem humorem exhaurit. Verũ si humor biliosus uidebitur stomachi aut uentris tunicis imbibitus, atq; inde cum deiectionẽ tum uomitũ prolici, picram id est amarã antidotum cum scãmonio præparato, quod diagridiũ uocant, pro ægrotantis uiribus præbeto. Confert itaq; plurimũ ita affectos confidenter purgare. Euacuatione quippe peracta, & humoribus superfluis ita exhaustis, ne noxius humor se amplius in uentrẽ conferat, nauseam protinus tolli necessum est. Nutricatus tum offerendus est paulatim, ægerrimæ corruptionis, sed qui ad laborantis sanitatẽ tuendam adprimè accomodatus sit. Illud porrhò obseruatu dignũ est, quod magna ex parte omnibus quotquot cholerica affectione opprimũtur, conducit assidua calidarum manuũ lenis & mollis frictio. Colligatio prætereà extimarũ partium expedit Et si uentris superflua urgeat deiectio, commendantur imprimis brachiorum & coxarũ ligaturæ. Si contra uomitus magis infestant inferiores potius corporis parteis crura uidelicet tibiæq́; & malleoli, deligandi sunt. Quũ uerò manusq́; pedesq́; algescũt, cõuulsioq́; impetit, si per uireis licebit, easdem parteis in aqua calida tantisper foueas dum tumorẽ ponant, & rubore non paruo loca suffundantur. A fotu autẽ illico ne frigescant lanis inuoluito. Denuo quidem peragendum, quũ uomitiones crebrius ingruũt, & materia uidetur se ad superiora conferre, brachia inquam rursum sunt strenuè fouenda. Perinde atq; pedes ediuerso si uentris fluor sit profusior. Præscripta itaq; singula in choleræ curatione, ceu docuimus adamussim sunt perpetranda.

De

De iocinoris affectibus, & primitus de inflammatione. Caput XV.

Haud aliter atq; in singulis corporis partibus omnes de calido & frigido sanguine inflammationes oboriũtur, ita & omniũ, ut monumenta eorum testantur, sapientũ sententia, oritur in iocinore quoq; inflammatio. Cæterũ non sine diligenti perpensione considerandum quibus notis depræhendatur aut discernatur, iecurne an loca ad iecur attinẽtia, an tunicas eiusdem uisceris, an foris partes hepati circũiacentes phlegmone occupet. Neq; enimuero febris continuo capit priusquàm hepar tentetur inflammatione. Pari etiã studio cõtemplandum & acuratius etiã discutiendum, gibbosâne hepatis pars, quam κυρτὸν Græcorum medici cognominãt, simâue hoc est caua, uel utræq; pariter inflammatiõe opprimatur. Nam si hæc cuncta ad unguẽ perpensa & cogitata fuerint, sine obstaculo statim adhibitis medicaminũ præsidijs pristina reuertetur sanitas.

Notæ inflammationis in gibba iocinoris parte.

Quod si extrinsecus in gibbosa scilicet iocinoris parte potius quã alias phlegmone insideat, cognitu haud erit difficile, potissimè si in spaciosum tumorem surrexerit. Nam tũ febres quas à multo ardore καῦσος Græci nominãt, cũ bilis uomitu impensius infestat. Et nos interdum certè non rarò uidimus uomitũ æruginosum & dolorem usq; ad iugulum ascendere. Tussis præterea agitatur, & torquentur, & anguntur etiam præcordia, maiorq; grauitas & quasi põdus loci existit, quã dolor. Oritur item interdum inflammatio in iocinoris mẽbranis, quas tunicas uocant, uel in uenis iocinori adiacentibus, quàm longè grauiores cruciatus, quàm hepatis essentiam occupet commitantur. Hæc quippe indicia phlegmonen gibbam iocinoris partem obsidere portendunt. Deprehenditur idem quum uisu tum tactu, aut alijs iam pridem positis indicijs. Quod si inflammatio leuis & exigua sit ægrius depræhenditur. Nulla etenim febris oboritur nisi phlegmone notatu dignæ magnitudinis subsit. Neq; enim sensibus uel uisus tactùsue liquidò adparet, cæterũ ex alijs quibusdam signis liquebit cognitio. Quo circa si laborantẽ spiritus ex imo trahere conspexerimus, & grauedo cum dolore sentiatur in eadem parte, argumentũ certissimũ est phlegmonẽ quantulamcũq; uel iecur ipsum, aut gibbum exti eiusdem occupasse.

Notæ phlegmones concauam hepatis partem occupantis.

Inflammatiõis in sima iocinoris conflatæ inditia hæc sunt. Confestim à principio tument inferiores potius corporis partes quã supernæ. Angores cum animi deliquio urgent. Corpus neq; instauratur, neq; refocillatur, imò pallore suffunditur & gracilescit. Qua propter refrigerato corpore, aqua intercutẽ cõmitatur. Quo utriq; modo, inflammtionẽ simæ iocinoris, à gibbosæ eiusdem uisceris partis phlegmone discernes.

Notæ inflammationis in musculis iocinoris.

Signa uerò quibus inflammationes musculos aut tunicas, aut uenas ipsius iocinoris uel finitimas & adiacentes partes occupantes, cognoscuntur, hæc sunt. Suprapositorum quidem symptωmatum nullum contingit, sed ubi se eri git ægrotans, etiamdum inflammatio in musculis figuram uidetur exhibere, & forinsecus multò liquidius oculis subiacet, & non in eum modum quo in si mis partibus, intrinsecus locum obtinet. Hæc utique musculorum hepatis in censionem derogant.

De phlegmones inflammationisue iocinoris curatione.

In hepatis phlegmōes curatione præ cæteris omnibus uniuerso corpori pro spiciendum est. Proinde si sanguen plus æquo habundarit, ante omnia ci tra omnem procrastinationem, uena inferiore iecoraria scilicet, quam & Basi licam uocant, dextri brachij scalpello incisa detrahendū est. Quod si eam per tundere non datur Mediā, quam et Nigram uulgò nuncupant, secato. Quis quis enim id facere supersederit, anceps sibi uitæ periculum conciliabit. Quip pe materia putrescente, necessariò hulcus uulnusue comitat̃, uel in duriciem non sensilem, quem Græci σκίῤῥον adpellant, immedicabilem commutatur. Qua de re neque cataplasmatum usus, neque fotus ante sanguinis missionem unquam probari debent. Quum ante omnia à sanguinis detractione per ue nam auspicanda est curatio. Secūdo loco corpore euacuato uictus ratio præ scribenda est, placandi uim, & nihil mordacitatis, uel acredinis obtinens, potissi mum intra primordia, nam phlegmone etiam dum feruente, iecur nihil huius modi sustinere potest. Quare talem uiolētiam prorsus amouere præstat, quo niam astringitur inde magis, fluxusque nexu humoris uberius in eam partē ten dit, & increscit inflammatio. Quo nomine exhibendus est succus ptisanæ, qui discutiendi, loca astricta laxandi & flagrantē denique inflammationē mitigan di uires continet. Auena itidem, Amygdaláue manducandum offerenda sunt. Oua uerò plane interdicant̃ quandoquidem liquorem præpinguem possidēt, et phlegmonē magis incendiosum reddunt. Micæ porrhò panis quū lotæ, tum coctæ exhibendæ quidem sunt, sed nequid nimis. Vitanda sunt cætera cuncta quæ concinnātur ex frumento. Verbi gratia, similago quam & similam promi scuè dicunt, hyenæ, quæ dicuntur pultes & placentæ. Fugiēda sunt similiter o mnia pinguia, & omnia testaceáque cute prædita, quæ Græci ὀςρακόδερμα adpel lant, excepto echino, & pectinis pauxillò, quæ tum demum sunt offerenda, quū mali caussa bilea esse conspicitur, sitisque infestat acrior, uigiliæ præterea im modicæ uexant, & inflammatio nimium incendiosa exisitit, & erysipelacea. Dantur insuper summa cum utilitate intyba, endiuia agrestis, herba solaris cico reáue, quam Græci ἡλιοτρόπιον uocant, & succus eiusdem, & beta mollis, & pi piones, & piscis instellatus. Dulcia uerò cuncta manibus pedibus fugere expe dit, siquidem malum augmentant, & in tumorem uidemus inde malum eleua ta non hominū tantummodo uiscera, uerum gallinarū etiā, & porcorū, & uno uerbo

Nutricatus Phlegmonem hepatis patientium.

uerbo omnium brutorum animātium, quam ob rem non iniuria cane pêius & angue, ut aiunt, uitanda sunt ita affectis dulcia. Neque etiam minore odio prosequenda, uitandáq; sunt styptica, quoniã astringunt, & occludunt, congestosq; tumores inducant, & concoctioni uehementer resistunt. Qua de caussa mala Punica, & breuiter cuncta malorum genera ne per somnium quidem, ut ita dicam, in cibatu, aliásue offerenda sunt. Vinum uerò non circumcidendum modò sed ne tantillum quidem concedendum, præsertim incendiosa admodum inflammatione oppresso. Cæterùm uinum minimè stypticum, obturationem saltem (quam Græci ἐμφράξιν adpellant) citra inflammationē, pacienti nihil officit, imò eximiè proficit. Hactenus de nutricatu eorum qui iocinoris inflammatione tentantur memorata sufficiant.

Potiones & elixationes.

In hepatis inflammatione pro diuersitate caussæ, uaria etiã adhibenda sunt medicamentorum præsidia: Præcipuè quidem simplices nonnullæ potiones. Cuius sortis utique sunt, radicum apij decoctum, quod Græcis adpellatur ἀπόζεμα. Quin & potui dare conuenit, inflammatione inchoante concoqui, clanculum enim & furtim materiam per urinas subtrahit, & diminuitur inde tumor. Et si Medico uidebitur competere non erit alienum in remissione febris & indicijs concoctionis apparentibus, ea quæ maiorem uim incidendi, uel extenuandi, laxandíq; siue aperiendi facultatem possident. Verbi caussa asarum, radix Pontica quæ ab incolis Rha uocatur, nardum Gallicam, offerre. Composita autem, post omnium concoctionem & maturata iam exactè in affectione, exhibere congruit, quoniam & flammationes soluendi & duritias emolliendi, & ἐμφράξεις absque febre liberandi, meaculosq; obstructos relaxandi, soluendíq; & expurgandi deniq; potentia regnant. Quorum confecturas haud erit, ut reor, superuacaneum paulò inferius subijcere.

Notæ iocinoris obturati Caput XVI.

Mφράξιν autem iocinoris his notis liquidè compræhēdes: Dolores pariter cum grauedine & distensione simã iocinoris partem infestant, adeò quidem ut dextrum latus mole grauatum afficiatur. Febres nullæ, neque ardor ullus in eisdem locis apparent.

Obturationis hepaticæ curatio

Vbi igitur olfeceris iocinoris obstructionē, succis quibusdã noxijs esse adscribendam, potionibus succurrendū est. Forinsecus medicaminū ea præsidia quæ incidendi, attenuandíq; uim habent, admouēda sunt. Quorum subsidijs incipiētibus quoq; scirrhis quæ hepar quandoq; obsident, meo cōsilio utendū est.

De Sarrhomatis iocinoris Caput XVII.

QVicunq; hepatis scirrho tentatur, in horum curatione ab initio statim ea sunt adhibenda quæ duritiam emollire, ut sic dicam depsere nata sunt. Deinde ubi scirrhus iam egregiè fuerit quasi subactus & emollitus, materia inibi cōstipata, res relaxãdi & aperiēdi potestate

præ-

præditas efflagitat mox etiam quæ coquendi, digerendi & educendi obtinent potentiam. Nam si quispiam medicamentis, obturata condensata'q;, antequã tumorem emollesceret discutere moliatur, & plus nocumenti is quàm emolumenti laborantibus intulerit, quum ea ratione id quod tenue & subtile adfuerit, partim digerit partim detrahit, & id quod crassum spissum'q; est relinquit. Humores etenim desiccati & ueluti torrefacti & exusti, ueluti in lapidem durescunt, & deinde nulla neq; arte neq; ui concoqui ac digeri possunt. Enumerabimus igitur deinceps ea quæ in unaquaque affectionis cuiuslibet inflammatione imprimis expediant.

De Epithematibus & cataplasmatis contra inflammationes & constypationes, quas Græci Emphraxes, & duriciem in sensilem quam eadem gens Schirron uocat.

DE singularum itaq; affectionum hepatis medicaminibus tractaturi ab ijs quæ foris adplicari debent locis inflammatis, emphraxim aut scirrhoma patientibus, exordium sumemus. Phlegmone igitur iecur infestante, cataplasmate ex malis cotoneis cũ farina hordeacea aut fœno Græci decoctis facto, impositum medetor. Robur etenim inducit inflammationem maturat ac digerit & duricias emollit. Amplis autem inflammationibus quibus stomachus infestatur & latera intenduntur medendis, Dactylos exemptis ossibus obnixè cum æquali pondere cerotæ oleo rosarum contritos, & in mortario unà curiosè usque dum se inuicem comprehendant, subactos, admixto olei rosati pauxillo, facta'q; cerota, adhibe.

Altera cerota ijsdem affectionibus conducens.

HAbet Guttæ Ammoniacæ, ceræ singulorum denariũm pondo octoginta, croci denariũm pondo quatuor, olei cyprini mensuram heminæ unius, cerotũ refrigera alijs'q; immissis confice. Summè dictis affectiõibus prodest.

Aliud epithema ad inflammationes non admodum incendiosas.

ACcipit Maioranæ uiridis, (quem σάμψυχον) denariũm pondo uiginti quatuor, thuris denariũm quatuor, cæræ denariũm põdo sedecim, thesinæ piceæ denariorum pondo sedecim, olei cyprini heminas sex, mellis heminas quatuor. Quæ sunt eliquanda eliquato, arida'q; leuigato, & emollita liquata'que superinducito.

Aliud epithema ad ingentißimas inflammationes & cætera expediens.

MAximis inflammationibus non musculorum tantummodo, sed iecinoris etiam multò commodissimum & experimento à plurimis sæpe cognitum epithema, quod recipit. Comarum absynthij, nardi Gallicæ, croci, asari uniuscuiusque unciam unam, iridos, myrrhæ, stiracis, bdellij, guttæ ammoniacæ thymiamatis cuiuslibet denariorum pondo duorum,

medullæ

medullæ uituli denariûm pondo quatuor, fingito epithema, & utere.

Epithema Apolozantis admodum conducibile, ad eadem quæ superiora.

Ceræ denariûm pondo octoginta, rhesinæ terebinthinæ denariûm pondo quadraginta, mannæ thuris tantundem, magmatis olei irini, guttæ ammoniaci thymiamatis cuiusque denariûm pondo octoginta, in pila contunde, pila olei irini crocomagmate illinito, & facito epithema incidendi ui præditũ; quod Græci uocant κοπτικὸν, & ubi usus necessitas est utere.

Epithema Galeni ad idem.

Ad inflammationem iocinoris Galenus commendauit epithema, cuius compositio talis est. Aloës denariûm pondo quattuor, mastiches tantundem, ceræ denariûm pondo trium, olei spicæ nardi, siue de malis cotoneis denariûm pondo trium. Quod si maiorem roborandi uirtutem indere uidebitur, insere aloës, unciæ pondo unius. Nam id quum stomachi, tum iocinoris inflammationi succurrit. Quemadmodum & διὰ περσίκων, & διὰ μηλιλώτων, hoc est ex malis persicis, & ex sertula campana cõdituræ. Præterea Epithema quoque ad maiorem iocinoris schirrhum, hoc est duriusculum tumorẽ sine dolore, qui citra febrim existit factum. Ad eos uerò qui tumoribus & duriciebus hepate absq; febre infestantur, & scirrhosos tumores diutinos habent, summè conducit Emplastrum Ammonis, & Ariobarzanius, & cui cognomentum est Helladicum, & ut paucis plurima perstringam omnia quæ incidendi uiribus sunt prædita. Cæterûm compositiones eorum, quæ nobis usu & experientia prope cognita sunt, libenter tradimus.

Hepaticum optimum & excellens, & alijs quibusdam affectionibus conducens.

Iocinoris affectibus, & lienosis, stomacho item duro & distenso, ita ut tactui non cedat, summè facit quod sequitur. Præstantissimum idem remedium & laude dignum est, duriciebus emolliendis, adeò ut nulla desideretur restaurativa curandi ratio. Eius descriptio hæc est. Ceræ denariûm pondo uiginti quinque, maioranæ denariûm pondo quinquaginta, piperis candidi denariûm pondo octo, nitri untiæ pondo octo, fœno Græci, cremati, (siue elixi) denariûm pondo quinquaginta, rhesinæ terebinthinæ denariûm pondo octoginta quinque, olei Cyprini libræ pondo unius, uini cotylæ pondo unius. (Sunt autem qui Cotylam, hoc est heminam pondus nouem unciarum esse affirment.) Arida tundantur & per cribrum angustius traijciantur, & uino per triduum macerentur. Deinde conterenda frientur, & resoluenda resoluantur. Postremò subactis, & emollitis omnia curiosè in pila reponantur. Et ubi usus necessitas fuerit, cum uncijs tribus huius medicaminis, permisceto cerotæ ex oleo rosarum confecti uncias totidem, & utere.

Epithema Euodes, id est odoriferum, iocinoris inflamationi & stomacho impendio conducibile.

Accipit epithema εὐώδης crocei pondo unciæ unius & semis, bdellij denariûm pondo nouem, aloës. myrrhæ singulorum pondo unciarũ duûm, folij unciæ pondo unius, sordium ex aluearibus apium (προπόλις Græcè) unciarum pondo trium, rhesinæ terebinthinæ, tãtundem, thuris denariûm pondo sedecim styracis unciarum pondo trium, mastiches denariûm pondo uiginti, spicæ nardi unciæ pondo unius, cardamomi unciarum pondo duûm, hydiocri pastilli, crocomagmatis uniuscuiusq; unciarũ pondo unius & semis, guttæ ammoniaci thymiamatis unciarum pondo sex, ceræ libræ pondo unius, Colophoniæ librarum pondo duûm, succi balsami, palmularum cuiusq; unciarũ pondo sex. Haud scio an huic secundum, ne dicam utilius resoluendis duriciebus, & medendis affectionibus frigidis reperiri possit.

Propolis.

Aliud malagma incidendi uim habens.

Κοπτικὸν & illud μάλαγμα quod subijciam est resoluendis & emolliendis duriciebus factum, adeò sanè duriusculos tactui non cedentes ac sine dolore tumores quos σκίῤῥους Græci uocant, & omnes simul iocinoris & stomachi duricias relaxet, ac disijciat. Compositio eius talis est: Propoleως, id est sordiũ ex aluearibus apum denariûm pondo sex, styracis denariũ pondo duûm, mastiches denarij pondo unius, rhesinæ terebinthinæ unciarum pondo quatuor, magmatis olei nardini, quantum ad colligendum satis est. Quibus contusis re postulante utitor.

De Potionibus & antidotis, quibus Iocinoris affectionibus succurritur.

Nunc demum, ut fidem liberemus, potiones siue antidota, quæ usu & experiẽtia in iocinoris affectionibus sæpe comprobauimus, promamus in medium. Hepati conducit, cui cognomentum, ab immortalitate, Athanasia nomẽ est, confectio. Expedit & doloribus renium, sed morbum inducit usus eius Regium, & sudores proritat. Eius compositio ex his constat.

Athanasia hepatica.

Sumit cinamomi denariûm pondo duũ, cassiæ, myrrhæ electæ, schœnianthο, uulgò squinantum uocant, uniuscuiusq; denariũ pondo octo, mellis Attici quantum ad ea comprehendenda satis est. Dosis eius iusta est fabæ Græcæ quantitas. Febre correptis cum aqua mulsa hydromelitéue. Cæterum hominibus temperamenti natura calidi hoc antidotum minimè exhibendum est. Verum his potius qui gelidam & udam temperaturam sortiti sunt.

Pastillus iocinorosis expediens, & Arquato.

Seminis anethi, seminis apij, asari, amygdalorum amarorum & mundatorum, absynthij cuiuslibet denariûm pondo quatuor, conficiantur cũ aqua,

&

& effingantur pastilli pondo denarij unius, quos admixta aqua languenti potandum exhibe.

Ad Phlegmonem hepatis.

Contra iocinoris itaq; inflammationes utilissimè cum uino & melle chamæmelon (quam uulgò chamomillam dicũt) potui datur, extemplo enim quæcunq; phlegmone eius curatione penitus sanescit

Antidotum ad ingentes inflammationes & hepatis obturationes & scirrhosas affectiones experimento cognitum.

Habet id piperis denariorum pondo duodecim, spicæ nardi obulorum pondo quatuor, aloës, fœno Græci, asari, ueratri, singulorum denariûm pondo duûm, mellis libræ pondo unius. Datio huius antidoti est mistrum unum cum cõdito. Summè quidem id facit in temperatura non calida, sed ubi obstructio ad solos humores crassos ac glutinosos refertur.

Puluis ad obturatum iecur, à nobis sæpe numero expertus, habet:

Costi, eupatorij, cuiusque denariorum pondo quatuor, piperis denariûm pondo duorum. Redige in puluerem & per triduum dabis mane semper mensuram cochlearij unius in uino Ascalonite. Cæterum is qui assumit decumbat in latere dextro horam dimidiam. Accipiat porrhò tantundem etiam uespere. Quisquis autem hoc remedio uti uoluerit, acetum imprimis cauere debet, ac balneũ, legumenta, item ut semel dicam omne genus, & rapas, & breuiter quæcunq; inflationem, quæ Græcis ἐμπνευμάτωσις uocatur, in corpore uehementer excitant.

Aliud contra iocinoris & splenis obturationem.

Medendæ iocinoris & lienis nimiæ emphraxi competit hoc preciosum antidotum, quod duricias quantumuis ingentes emollit & relaxat. Habet id quidem guttæ ammoniaci thymiamatis diobulorum pondo quatuor, thuris diobulorum pondo duorum. Administrabis autem per treis dies in condito. Præsenti enim est remedio, quoniam uiscosos humores collectos per uentrem euacuat. Aquam intercutem pro foribus cubantem profligit, quin & eadem mala affectione captos liberos reddit, id quod ipse usu & multa experientia sæpe cognoui.

Aliud ad iocinoris Emphraxim.

Radicis capparis obulorum pondo octo, croci obulorum pondo quatuor, contundito, & per secerniculum traijcito. Non febricitantibus quidem datur commodissimè in uino. Febre uerò correptis utiliter cum aqua calida offerri expedit.

Aliud.

Costi, fœnograeci, piperis, stercoris leporini, æquali singula pondere contũdito, & cribrato, non febrientibus propina mistrum unum cum uino. Febre oppressis cum aqua calida. Decumbat aũt qui hauserit in dextra, eiusdẽ partis manu capiti subdita, & extensa per horam dimidiatam.

Aliud Dia Daphnidôn, hoc est ex baccis lauri, accipit:

Baccarum lauri, costi uniuscuiusque denariũm pondo octo, folij diobulorũ pondo octo, piperis candidi diobulorum pōdo decem, spicæ nardi denariũ pondo sex, mellis quantum ad ea excipienda sufficit. Exhibere autem oportet singulis diebus mistrũ unum cum condito in balneo. Et huius factum est sæpe periculum. Conducit aũt potissime hæc potio his, quibus pingues & spissi humores hepatis oppilationẽ constituũt. Inter hæc autem intercalare oportet simplicia medicamentorum subsidia, quæ ad Oribasium autorem referunt. Vel ea quæ à plerisq; & uarijs celeberrimis authoribus explorata sunt præsentissima iecori auxilia. Viticis semen iocinori tanq; in callum indurato succurrit & opilationes constypationesq; aperit. Centauri minoris succus, & potu, & adpositu hepatis duricias discutit. Radices ἀρνογλώσσε, id est plantaginis aridæ, folia item & semen, atq; id quidem maximè, prosunt. Asparagus, Myacantha, præsertim radices eius ac semen iocinoris uitia, & felle suffusos emendat. Radix Pæoniæ, quam & Glycysiden Græcè, Rhomani castam herbã uocant, itidem facere perhibetur. Cortex radicũ lauri arboris in uino perodoro haustus oboli pondo uniusidem designat. Rubiæ satiuæ (quã Græci ἐριθρόδανον dicunt) radix cum aqua mulsa melicratôue magna utilitate iocinorosis & felle suffusis bibitur. Eupatorium quoq; iocinori imbecillo uireis, roburq; inducit. Lupinorũ porrhò decoctum addita ruta contrita & pipere potum, & farina lupinorum cataplasmatis modo imposita remedio sunt. Iris, Pistaceæ nuces, marrubium quod Græci πράσιον uocant, amygdala, dracunculi, Colubræ'ue radices adiuuant, & uiscera expurgant, humores crassos & spissos extenuant.

Simplicia ex Oribasio.

Thapsia, Polium, Trixago, locorũ obstructiões expediunt, & humores pingues extenuãt. Agreste porrum, Agaricũ, Anthemis, quam Græci χαμαίμηλον, uulgò Chamomilam dicunt, ilibus quæ Græcè ὑποχόνδρια uocant, præ cunctis alijs opitulantur.

Purgantia simam hepatis.

Polypodiũ, herba Mercurialis, succo cucumeris syluestris, qui ἐλατήριον Græcis uocatur, & oxymeliti permixta simam iocinoris partem egregiè purgãt. Chamælæa, quã Latini herbam oleastellum nominant, pota cum absynthio & hydromelite. Succus item brassicæ exhibitus. Nitrum in aqua mulsa epotũ.

Radix cyclamini, lupinorũ decoctum, oleũ, mel, & nitrũ, serum lactis, galli ueteris ius, ciceris ius. Hæc singula simæ iocinoris inflammationes etiã chronicas in integrum reficere possunt.

Purgantia

Purgantia gibbum hepatis.

Emundant, & à noxijs humoribus gibbosam iocinoris partẽ uindicant, nardus Gallica potu sumpta, amomi decoctũ, itidem haustum, schœniáthos hoc est rotundi iunci odorati flos, acori radix, Agaricum unà cum uino ac melle epotum, Gentiana in aqua sumpta, uitis albæ folia cum aqua mulsa, cortices radicum arboris lauri obulorum pondo trium cum uino potati. Radix Pontica dulcis radicis liquor, cum defruto, pentaphylli radicis succus, salicis Amerinæ, uiticisue semen, Daucus Creticus, apij semen & petroselini, baccarum folia, cardamomũ, centaurium, Glycysidæ, quod est Pæoniæ semẽ, anisum frictum, absynthium, costum, succus balsami, myrrha, asarum, meũ. Hæc præter quã quod hepar expurgant, ægrimonias quoque eiusdem uisceris diutinas, siue cum tremore, siue ex intemperie quacunque natas, ad pristinã sanitatem reducunt, doloresq́ eius exti omnes persanant.

De iocinoris imbecillitate & hepatica dysenteria caput XVIII.

Super iocinoris phlegmones, obstructionis, & scirrhi curatione hactenus memoratum est, de imbecillitate huius exti, nullo id genus infestante, tãtum ex intemperatura eiusdem uisceris prognatæ medendi methodo deinceps agendum uidetur.

Signa debilitatis hepaticæ.

Sunt hic quoque ob oculos ponenda quædam indicia, ex quibus elicere & odorari, iocinoris imbecillitatem, (quæ ἀσθένεια Græcis uocatur) cum caussa facile est. Siquidem attractricis potentiæ, quã Græci ἑλκτικὴν dicunt, uires fuerint imbecilles uentris deiectiones quidem persucculentæ reddunt, eò quòd nullam uentris affectionem præferunt, sed liquidiora sunt, quia debilior est iocinoris distractio, quæ Græcis ἀνάδοσις est, Latinis uerò digestio. Si uerò hepatis facultas quæ cibum potionemq́ mutat, ac confundit, cui ἀλλοιωτικὴ nomen est, infirmior existat, alui sedimina, aquæ in qua recens mactata caro abluta est, similia deijciuntur. Et nominatur hæc Hepatica dysenteria. Qua in re uulgus medicorum errans, huiusmodi indicijs deceptus, hunc affectum non iecoris, sed dysenteriam esse putat. Et proinde non statim, quemadmodum resposcit, medicaminum præsidijs hepati succurrũt, sed robur uentri, factis ad hoc remedijs indere moliuntur. Foris enim medicamenta ex aloë, floribus mali Punici, mali corio, quod σίδιον Græci dicunt, & est cortex mali Punici, myrto & flore labruscæ cataplasmatis more imponunt. Intus autem intra corpus radicem Ponticam aut Macerem, quæ uulgò Macis dicitur, manducandum ministrant. Quin & theriacam aut aliud id genus antidotum in potionibus nonnulli exhibent, neq; dubitant potimata purgatoria, hoc est potiones mundandi uim habentes & pastillos porrigere. Quibus sanè omnibus languentem miserè lædunt

& cruciatus longè maiores inferunt. Quoniã'q; inde magis, magis'q; corrũpitur languidus, & iecoris acrior intemperies, & maior imbecillitas depræhenditur. Non sunt itaque id genus medicamenta adhibenda, imò ante omnia semper curiosè scrutandũ, & rudẽs omnis, ut aiũt, mouẽdus quid caussæ præcesserit, unde hepatis pueniat defectio, uel cuiusmodi intẽperatura, calidã ne an frigida, udã ne an arida supuenerit. Quin & ex duarũ cõiugatione, calida scilicet & humida, calida & sicca. Aut certè intersecopulatis gelida & uda, frigida & arida intẽperie hepatis imbecillitas, hoc est functiõis ipsius uisceris infirmitas, puenit. Pestifera nanque non rarò materia iecur saburratum malè afficit, & obstructione seu pituita alijs humoribus permixta, in hanc affectionẽ incidit. Oritur'q; non simplex morbus sed mixtus & uarius. Prosequi igitur studiosè primo conuenit singulæ intemperiei indicia. Mox uniuscuiusq; enumeranda sunt medicamẽtorum præsidia.

Notæ calidi iocinoris.

Infirmitatem ad æquo calidius hepar referendam esse multis nominibus licet depræhendere, uerũ præcipuè ex immodica, qua afficiuntur, siti, oris amaritudine, & bilis uomitu, interdum etiam & crebrius quidem æruginoso aut uiridi æri similem faciem obtinentem, eundem aspectũ habent quæ per aluũ deijciuntur. Lingua sunt salebrosa, corpore arido & gracili, iocinore uitiato, aut arido. Alui secessus, aquæ in qua nuper mactata caro abluta est, similes, quasi'q; sanguinij liquores deijciuntur. Tractu uerò temporis diutius persistente affectione iecoris tandẽ essentia ponit. Postremo uerò ipsum quoq; iecur eliquatũ per uirosо odore uidet deijcere. Hæc igitur calidi hepatis cognoscendi ratio. Cæterum licet id etiam ex ætate, aut tempore, uel cibis qui an tecesserunt conijcere. Nam quibus præcalidum iecur est, gracilento sunt corpore & sicco, crispulo capillitio, & cirrato. Prompti præterea & perciti animo & furibundi. Hisce igitur singulis ad amussim contemplatis, multò facilius temperaturam prauam elicies ac penitus etiam deprænhendes.

Notæ frigidi iocinoris.

Qui autem affectum frigidiori hepatis intemperaturæ adscribunt, siti propemodum nulla premuntur, neq; biliosum euomũt, neq; oris amarore uexantur, sed acidum potius quum saporem, tum uomitum, siquidem uomitiõe tentãtur, sentiunt. Alui sedimina neq; biliosa, neq; graueolentia, teterrime'q; fœtida, neq; saniosos, aquosos'q; sanguinis humores, quos Græci ἰχῶρας uocãt, neq; subtiles admodũ & extenuatos habent. sed contrà sanguineos, crassiores'q; atq; subnigros. Horũ facies nihil à sua forma recedit, neq; aridior fit, neq; corporis uniuersi habitudo quicquã cõminuitur, neq; ut breuiter dicã uel tantillũ à sanitudine recedunt, quin & curatiore cuticula esse uidentur. Malum quippe naturæ ipsorũ temperamentũ frigidius adparet, & nutricatus qui antecessit eiusdem qualitatis extitit. Laborantes ad hæc corporis cõstitutio natura pinguior esse

esse deprœhenditur. Præcessit item usus lauacrorũ, atq; is quidem frequẽter à cibo. Hæ sunt utiq; notæ ex quibus citra sudorẽ, ut aiunt, cuiuis solerti Medico gelida tanquam ex speculo hepatis intemperies liquebit.

Aridi hepatis inditia.

Totius corporis habitus ariditas, & gracilentia ficciorem iocinoris temperaturam quàm cõueniat, portendunt. Bupina item, id est sitis tantum non inextinguibilis, alui sediminum pinguior facies.

Vdi iocinoris inditia.

Quibus humidius est iecur, ij neq; siti premuntur, neq; linguã habent aridam, & habitiore sunt corpore, & colore natura uenusto, & uultu sereno, humiditate quũ in facie, tum in corpore omni elucente. Quorum deiectiones alui liquidiores esse cernũtur. Cæterũ illud ignorandum non est quod ubi materiæ qualitates confundantur, alia atque alia pro earundem diuersitate apparebunt inditia.

Calidi iocinoris curatio.

Calidiori hepatis dystemperaturæ frigorificis medicaminum præsidijs succuniẽdum est, & collecta disijciendi, cõstypata reserandi, imbecillis robur inducendi potestate præditis, quæ distributionem, quam ἀνάδοσιν Græci uocant, expeditiorẽ efficiãt. Cuius utiq; classis sunt succus ptisanæ, qui sanè præsenti utilitate cæteris omnibus palmã facile præripit. Panes ex decocto radicis apij confecti & intyba, & succus ipsorũ, magis uerò cicoriũ & endiuia, quoniam amarorem in se continent, & hepar obstructione liberant. Nam ea est eorum quidem holerum natura, ut calidiori intemperaturæ adiumento, frigidæ uerò nocumẽto non sint. Neque enim algoris immodici, sed ea uditate præditi censentur, ut solo tactu leniant, & citra omnem huius exti oblæsionem sumi optimè possint, eò quod affatim omnia in se continent, quæ iecori sunt necessaria, nedum utilia & quæ infirmitati ipsius præsenti possunt esse auxilio. Neq; enĩ ullum ex holerũ generibus aliud reperitur, quod esu sanguinem inculpatum generet, exceptis his quæ memorauimus, quæ utique non sanguinem modò bonum efficiunt, sed & hepar ab intemperie uindicant, & temperamentum inculpatum restituunt. Vidimus quippe non paucos iocinoris affectibus tentatos & fluore eiusdẽ uisceris, (quem dysenteriam hepaticam dicunt) oppressos, solo huiusmodi holerum usu pristinam penitus sanitatem recuperasse. Cæterum non sunt hæc largius ægrotis corbitanda, sed per uices identidem sub crepusculo, non tantum matutino, sed & uespertino cottidie, nunc in iure, nunc aliter condita accipienda. Nam est coriandrum omnino horum clixationi inserendum. Quod si in infimis iocinoris partibus euenisse obstructionẽ, aut in eius gibbo cõiecturaueris, præsentissimum sanè & omniũ utilissimũ putato si decoctioni apium adijcias. Nam ut hoc maiorẽ cibo suauitatem conciliat, ita & digestionem & hepatis distrahendi potentiã concinnat. Sunt uerò oua in id genus affectibus maximè ui-

tanda potissimum si qua adsit duricies. Halica itidem nisi qua affectione alia fastidióue molestetur fugienda est. Nam quum cibi adpetitus auersio planè quempiam cœperit oppresseritq́ue, halica interdicenda non est. Si uerò cibi inadpetentia nihil torqueat, satius est neque halicæ, neque citri, neque orizæ uel tantillum admittere. Sed ante potius omnes escas ptisana, & pane & memoratis oleribus præuenire. Sin autem dictorum holerum ad manum copia non sit, lactucas iure conditas offerre cōuenit. Magis uerò delectabunt, & adiuuabūt ualidius si de coctioni aceti parum confundetur. Ex uolucribus autem gallina domestica utilitate cæteris omnibus anteit, & iura superioribus ex holeribus decocta. Exquisita proinde iura & salsamenta, præsertim pinguia seu cymino, seu origano condita, breuiter omnia condimenta fugienda sunt, quoniam condimenta eiusmodi semper & concoctionem & digestionem quam Græci anadosim uocant, impediunt, & bilium humorem copiosiorem efficiunt. Perdices uerò & phasiani non saginati longè saluberrimi in cibatu sunt, & anserum uentres, & galgulæ, & merulæ, & ficedulæ, & turtures & turdi, & aues perpusillæ cæteræ. Anates manibus pedibusq́ue uitandi sunt, & omnes uno uerbo palustres alites, & quæcunque sunt carnibus atrebilarijs uel nunquam uel perrarò ita habentibus sunt manducanda. Nihil enim id genus in cibarijs exhibitum ex calida hepatis dystemperantia languentem iuuare potest. Piscium uerò comprimis probantur marini, squamosi scilicet, quas aspratiles uulgo adpellant in mari puro non lutuso, stagnóue degētes. E quorum classe est merula, scarus, thessa, chrysophi, sygena. Ex his autē quæ acrore pariter & calore, uiribusq́ue ualidis prædita sunt: Verbi caussa, Labaraca, orphus, atque cyrida, hysitia concinnanda est, absque melle & liquamine uel saltem exiguo, nam inde conflata hysitia tantum abest ut opis aliquid conferant, ut etiam uehementissimè usurpantes lædant. Quadrupedantium uerò animalium conueniunt pulmones, & intestina, uel inde Cordylæ concinnatæ uel nazacaræ. Nam ita adpellant eas, uulgò uendentes. Cæterum cor eis & lien admiscere consueuerunt. In hac uerò caussa non est quod admisceātur. Verum his sublatis exhiberi oportet ne corrumpantur facile & calido iecori repugnent. Nam si intemperies illa fuerit biliosa, uitium humorum (quam uulgo cacochymiam Græcè dicunt) uehementius augent. Quippe quos obstructio exigua tantū, aut inflammatio infestat, ea sanè offerenda sunt quæ cōcoctu difficilia sunt, aut ualentiora admodū cibaria. Fructus item si per tempus licebit permaturos & dulces uerbi caussa, fructus loti, quæ mela dicuntur. Cæterum ijdem cum Gallina quū assati cum elixi maiore cum utilitate dabuntur. Cauendū uerò est ne inter assandū mela adurantur, sed paulatim tempore longo torrefiant & assenť succingēte pasta, spartóue, ita quidē ut amiciatur undiq́ue deinde clibano imponať. Nuclei porrhò malorū Punicorum quas πυρήνας Græci nominăt, ante cibum pauci. A pane uerò postea sumpto cōpluria mādu candasuut. Nam hæc iecori quantūuis imbecillo, stomachoq́ue debili sumpta, roburindere possunt. Intoleranda q́ue siti premēte duracinis utendū. Mollia quoq́ue malorum

Volucres.

Pisces.

Quadrupedātia.

malorum

malorũ medicorum quæ & Citrea dicuntur, ante cibũ modicè edenda sunt. Cerasis item pirisq; & mespilis semel atq; iterũ modo utendũ est. Quoniã crebrior eorũ & omniũ etiã astringentiũ usus, uires siccandi & uentrẽ superiorẽ constipandi, alui retrimenta & omnẽ cuniẽdi solennitatẽ uel prorsus impediũt, uel durũ cacare faciũt. Vitandi adhæc sunt fructus omnes styptici, neq; cibariorũ ratiõe offerẽdi. Foris cõpetunt cataplasmata pluripharia. Bellaria uerò quæ Græci τραγήματα Latini Secũdas quoq; mensas adpellãt, uerbi gratia, uuæ, et potissimè quæ Lasciniæ dicunt. Neq; sanè quicq; facile reperit, tã præsentanei excellẽtisq; in hepatica dysenteria præsidij, q̃ uuæ sunt Bonitates etẽ omnes in se cõplectũtur, neq; promptè putrescunt, & uireis prostratas recuperãt. Frugi nanq; & percõmodum omnino medicamentũ est, quia alimentũ præstãt, & sine multa dilatiõe in succũ inculpatũ transeũt, & si quẽ fortè malignũ & noxiũ humorẽ depræhendũt cõfestim expurgãt. Nucibus aũt pistaceisq; & nucleis pineis tanq̃ hostilibus abstinendũ est. Proinde castaneatũ eius nõ improbat, q̃m nõ tam minoribus natu, q̃ grãdioris ætatis hoïbus bonos succos nutriũt, corruptiõiq; resistunt si in calida hepatis intemperie exhibeant. Hunc in modũ etiã demõstrauimus de dysenteria hepatica quæ ad ardorẽ refert, in qua memorata imprimis eligenda sunt cibaria, quoniã neq; distrahunt, neq; robur inserũt, sed iocinoris intemperantiã pulchrè emendant, & nonnullã interim discutiendi, relaxandi, resistendiq; facultatẽ obtinent. Vbi uerò nihil id genus ad manũ sit, alia quæ temperiẽ cõciliant adijcienda sunt: conficiũt ẽm potenter quæ cõtinentur in iecore. Ptisanæ quoq; succũ inter cætera ita se habentibus conferre dictũ est. Atqui grana quoq; ipsa elota, plerũq; si offerant, salutaria sunt. Itidem & holera, uerũ omnium potissimè intyba, imò adhuc longè magis cõpetit eudiuia: primas nanq; tenet in hac constitutiõe, cuius rei gratia uel per se administrare hanc, uel unà cũ gallina, perdiceue, aut uentribus anserinis, uel adiectis aliquot carnibus, ad comparandam suauitatis gratiam elixare, oportet. Cæterum id te latere nolim holera in hac affectione constitutis non tam elixa, quàm & cruda, summa cum utilitate exhiberi itentidem posse.

Hepaticæ dysenteriæ ex gelida iocinoris intemperie curatio.

Quando de uniuersis calidi iocinoris medicaminum præsidijs hactenus satis superq;, ut reor egimus, de contrariæ nunc eiusdem uisceris intemperiei curatione mihi deinceps disserendum arbitror. Frigidæ igitur (quod perpetuum est) & humidæ intemperaturæ calidis & siccis edulijs occurrendum est. Quæ certè non sine delectu à solerti Medico seligenda sunt, nempe ea semper potissimè à quibus præsentaneum magis præsidium expectatur. Quo nomine principio statim calidus panis, uel per se esui, uel maceratus in uino aut Tyrio, aut Byrechio, aut Seraptino, aut palmite, hoc est ex palmulis confecto, aut odorato uel Cynodino denique porrigendus est. Frequentius autem cum Assenio Assioue. Si febre non infestentur, & hepar ualde sit algidum unà cum similis dystemperantiæ stomacho, Nouimus quippe non paucos Medicæ

rei pfessores, qui uētriculo egregiè pfrigerato, uel extis multò algore oppressis uinum conditum adiecta Cerere aut oryza porrexère, & sanitatem laborantibus pristinam reduxerūt. Quo circa si id quod uehementiorem habet calfaciendi facultatem præsentioris est auxilij in tempore oblatum, immanitas algoris quoque infestantis, & calfactoria medicaminis, quod offertur uis accuratè perpendenda est. Ex holeribus imprimis ita habentibus cōgruit Brassica, a qua inter decoquendum tertio cōmutata, inde uino indita exhibenda est. Vbi uerò condita fuerint holera, uel citra additamētum per se, uel intybo adiecto endiuiáue syluestri. Nonnunquam uerò, uel gallinam, uel perdices, uel turdos seu merulas denique admiscere expedit. Carnibus porrhò torrefactis hepatica fluore oppressi uescantur, uentribus item & hysitia. Sed aliorum cibariorum appetitus auersione ingruente, laborantemq́ acrius infestante non nisi rarenter hisce utendum. Vitanda sunt autem cibaria, quæ concoctioni renituntur, temperamenti admodum frigidi. Alteram porrhò nutriendi rationem huncin modum instituendam & disponendam censeo: Panicum probè elixum, Pultes item ex milio offeruntur summa commoditate. Quibus uerò testea cutis est quæ Græci ὀςρακόδερματα adpellāt, in hac affectione cōstitutis prohibeantur. Nam calidiori intemperaturæ sunt accommodatiora. Ex piscibus competunt, Merulæ, cossi, orphus, teclæ. Qui sane quum assati, tum elixi remedio sunt, præsertim si saliti assent. Quin & castaneæ tostæ intra modum & ex interuallo non crebrius sumptæ impendio prosunt, quoniam nihil algoris continent, & fluxus, prætereà quos Græcè ῥευματισμοὺς uocant, placant, pinguis aliquātulum humoris participes, rosionis uerò inexpertes. Vuas ad hæc ita habentibus suppeditare expedit, quoniam omnibus iocinoris ægritudinibus citra inflammationem ualde conducibile alimētum est, quum quod robur inuehendi, tum quod noxium & prauum, qui inibi cōsistit in meliorem emendandi facultatem obtinent. Pistacia uerò, quos uulgò Fisticos adpellāt, & amygdala in hepatica dysenteria obnixè uitanda sunt, eò quòd promptissimæ non corruptionis solum, & oleacea sunt, sed metamorphosis etiā in bilem ualde obnoxia, & quod humorū tum superfluitatem tum asperitatem conciliant, adeò quidem ut inde uenter & inclementius & frequentius irritetur. Hactenus igitur de hepatica dysenteria ex algore prognata disseruisse satis est.

Si porrhò cæteræ qualitates, puta siccitas & humiditas cum materia morbum inuehant, ex ijs ipsis quæ mox recensuimus cum delectu despicienda sunt medicaminum præsidia. Seligere quippe in eam curationem expedit ea, quæ neque manifestam calfaciendi neque refrigerandi obtinent potentiam, sed inter utrunque excessum calidi ac frigidi medium locum possidét. Proinde horum etiam medicaminum, quorum usus in potionibus & emplastris cataplasmatisue summæ probatur, mentionem facere in præsens conuenit.

Potiones, cataplasmata, & Embrochæ quæ malè temperato hepati subueniunt.

Potiones quæ Hepaticis dysenterijs ex calida intemperie natis competunt, hæ sunt: Citri succus mensura cyathi unius cum aqua mulsa, (quod μελίκρατον Græci adpellant) summa cum utilitate potui datur. Pari commoditate succus intybi, (quod holus serin Græcè nominant) simili modo porrigitur. Succus item endiuiæ syluestris. Vbi uerò iocinoris intemperies non fuerit supra modū calida, succi præpositi cum uino tenui hauriendi sunt. Habent enī naturam & uim coacta dissipandi & obstructa expediendi. Quod si earum succi nequeat esse copia, aridæ & leuigatæ in potu oblatæ æquè succurrunt. Cæterùm multò commodius rediguntur in globulos.

Catapotia ad eandem affectionem.

Accipiunt cicorij denarij pondo unius, intybi denariûm pondo trium, radicis aiugæ (quæ Græcis χαμαιπίτυς dicitur, hoc est si interpretere humilis & coactæ ad terram breuitatis Picea,) denariûm pondo quattuor. Quæ singula contundito, & per cribrum trajcito, melleq; despumato adiecto, cōfingantur pilulæ. De quibus nucis Ponticæ, hoc est auelanæ quātitatem tum calidæ aquæ tribus cyathis potui dato. Sed quos incendiosus uexat iocinoris feruor, ijs aqua rosacea, Græcè hydrorhosatū uocatur, aut intybi succus cuiusq; mensura binorū cyathorū singulis diebus hauriēda sunt. Prosunt etiā Embrochæ.

Adspergo ad calidam iocinoris intemperiem.

Adspergo autem (quam ἐμβροχὴν Græci nominãt) calidiori quā par sit iocinori ex oleo chamæmelino, & oleo nardino utilissimè inspergit. Quæ utiq; omnino ante cataplasma inspersa efficatiam acriorē exerit. Cataplasma igitur iure sequetur, cuius compositio talis est.

Cataplasma pro iocinore calido.

Constat ex croci in uino Ascalonite subacti & contriti denariū pōdere quattuor, herbæ arnoglossi aridi & leuigati, & per secerniculum angusti oris traiecti unciarum pondo duûm, farinæ lentis denariûm pondo quattuor. Vel farinæ hordeaceæ tantundem. Elixantur uerò hæc simul in hydrorhodino, hoc est aqua rosata iuxta carbones clementes ac molles. Atq; ita dein temperatū, quum iocinori tum uentriculo cataplasmatis more superinducatur.

Antidotum Cyphi ad gelidum iecur.

Cyphi conditura & antidotum frigidis huius exti in temperaturis præsentaneum præsidium. Habet croci denariûm pondo quattuor, cinnamomi tantundem, aspalathi, florisq; odorati iunci (quam squinantum uulgò dicunt) uniuscuiusq; denariûm pondo triûm, myrrhæ denariū pondo duûm uel ut alijs uidetur, bdellij denariûm pondo quattuor, calami odorati denariûm pondo duûm, cassiæ denarij pondo unius, spicæ nardi tantundem, rhesinæ terebinthinæ, denariū pondo sedecim, uuæ passæ pinguis, suisq; nucleis purgatæ unciarum

arum pondo duũ, mellis heminam unam, uini quantum satis est. Tum uuam passam exemptis nucleis & myrrham in uino, & rhesinam terebinthinam, cum melle subigito. Cætera deinde tusa cribrataq́ꝫ his admisceto, & ita diligentissimè simul trita in uase picato, reposita, seruato. Optimum equidem hoc præsidiũ medendis iocinorosis ex frigida caussa dysinterijs in pluribus comperi. Quando quidem succos prauos desiccat, iecori robur indit, humores redundantes dige/rit, & cunctos ut summatim expediam quum uentris tum iocinoris, superfluas tabes, putridosq́ꝫ humores emendat. Quoniã conflatum est, quod uides ex odoratis & aromatibus. Et uua passa ab acinis repurgata nutrit. Et habet peculiare quiddam in se quod iecoris est alimentum.

Aspergines & cataplasmata.

ἐμβροχαί. ἐμβρέγματα

Diximus alibi supra, nisi nobis opinio imponat ἐμβροχὰς esse & ἐμβρέγματα quæcunque humida & liquida fronti, temporibus, capiti, alijs'ue corpo/ris partibus ad fouendum, dissipandum, cõpescendum, & reprimendum insper/guntur. Nos adspergines non inepte, ut puto interpretamur. In ea hepatis affe/ctione qua de hĩc agimus competunt, quæ oleo anethino, uel sampsuchino, hoc est ex maiorana, nauiter concinnant. Aspergines excipiant statim cataplasmata quæ ex ruta contusa, & nigella, (quod Græci μελάνθιον uocant) cyminoq́ꝫ, & malo terræ procero (quæ eidem genti ἀριστολοχία μακρὰ uocatur) in hunc modum con/fiunt. Redactis his in puluisculum elixentur in melle & exiguo uino quodã lo/co quo nascitur Arsinoëte, Arsitioúmue dicunt, & in oleo prætereâ Cyperino, hoc est quod ex iunco odorato anguloso fit. Cæterũ prius probè diuq́ꝫ decoctũ sit admixtis speciebus calorificis. Et inter coquendum oportet ad manũ uinum esse ne in pastillos coëat, postremò infundendum & admiscendum est oleum.

Imbecillitatis iecoris curatio.

NVnc tandem ad genus, hoc est iocinoris debilitatem, atque adeò eius curationem reuertor. Proinde quando hepar immodica imbecillita/te oppressum succumbit, adplicandæ sunt principio adspergines ex ab/synthio, epithymo, & oleo suprapositio confectæ. Adhibendum itidem & cata/plasma cui inserere oportet puluerem rosarum aridarum, & aloës loco palmu/las, quos dactylos cognominant, adijcere, nec non & mala cotonea. Epithema/ta quoq́ꝫ huic rei aptantur, quæ robur inducendi uim obtinent, cuius sortis est quod sequitur.

Epithema iecori pariter ac pectori uireis recuperans & instau-rans, & inflammationes maturans & disijciens.

Habet guttæ ammoniaci thymiamatis unciarũ pondo triũ, sertulæ Campanæ tãtundem, florũ labruscæ, succi absynthij, spicæ nardi, cassiæ, myrrhæ, croci, aloës, folij uniuscuiusq́ꝫ unciæ pondo unius, mastiches, styracis, amomi cuiuslibet unciarũ pondo duũ, ceræ libras duas, olei Nardini quãtum ad consti/tuendum epithema satis est. Conferũt etiã in hoc factæ potiones.

Potio

Potio Tonotica, id est robur concilians.

Potionem quæ hepatis imbecillitati, cum obstructiõe (quam ἔμφραξιν Græci dicunt) coniunctus accommodatam, ex elixatione brassicæ cõficies, admixto rere Syriaco, (quod sumach quidam adpellare uidentur,) trito & in puluisculum redacto. Quam in hepatica debilitate potui dato, & deprehendes, ui debisq; efficatiam admiratione dignam.

De uentris fluxu & curatione Philemonis Caput XIX.

Alocinore ad uentrem ueniendum est, qui & ipse aliquot malis, & fluoribus maximè obnoxius est. Nonnunquam enim aluus liquida & in febribus & dum febres absunt sæpius quam ex consuetudine fertur, quod Græcis est ῥευματίζεσθαι. Cæterũ rheuma uentris, id curationi magis repugnat, quod in febribus infestat, & proinde cum accurata perpensione, & solerti cura præmeditatoq; adhibenda sunt medicamentorum præsidia. Intra enim morbi statim exordia, utiliter sanè effunduntur qui intus læsuri erant humores superflui, quibus se natura, quoniam aliter seruari non potest, exonerare molitur. Accidit uerò idem nonnunquã in summo morbi uigore. Interdum etiam in remissione, quam uulgò Declinationẽ adpellant. Et quandoq; profectò cum immodico fluxu & improuisa ac subita effusione, qui fluxus plerunque decretorius est, & pro ualitudine. Quandoq; uerò pedetentim, sensim'q; ingruit, & per dies aliquot multos demorari consueuit, & in ipsa remissione fermè consistit. Huiusmodi itaque existente occasione, aluus tantisper dum natura se collegat, & pristinam ualitudinem recuperet, contrahenda nõ est. Nam si quis ut Charybtim effugiat, aluum supprimere moliat, periculũ est ne in Scyllam, ut aiunt, incidat. Quoniam ingẽti cuipiam morbo fenestram, quod dicitur, aperiẽs, prægrandius malum concitabit. Vidi equidem sæpenumero inter exordia statim affectionis quibusdam alui impetum intra quartum aut quintum etiam diem, uel per se, ut paululũ astringentis cibi sumptione, prohibitam. Vnde ægrotãtes in summũ deuenẽre periculum, adeò ut redderentur dementes phreneticiue, aut ueternosi, quos Græci adpellant λιθαργικοὺς, uel circa aures periculosi abscessus qui παρώτιδες uocantur, emergerent. Quo circa si principio sit aluus liquida & leuior etiam dum recens, ceu dixi, deiectio, noli protinus constringere, ne infestans materia in aliam partem delata, prædictas ægritudines inferat. Verùm ratione uictus uix tantillum contrahente paulatim usque ad summum uigorem, fluxu non suppresso frenum utcunque imponere, & temperare, ne immodicus fluxus (nam ut spacium ita & nimietas periculosa est,) habitum corporis consumat, uires deijciat & febriculas aliósue morbos excitat, quin cõtraria animaduersione opus est, circa uentris impetum: nimius ne sit, an moderatus, aut certè nullus omnino. Si nimis sit, prohibere, si moderatus sinere. Si astricta sit aluus

aluus lubricam reddere, uel foris medicaminibus adplicatis, uel intus intra cor
pus sumptis oportet: Vel alijs præsidijs in hoc factis adesse ad iudicatoriũ usq;
diem conuenit. Bileus nanq; humor tostus etiam atq; etiam mitigantibus ciba
rijs proliciendus est, atq; profligandus etiam ex corpore. Aceruato etenim in
uentre bilioso humore, uel in ieiuno intestino (quod hira à quibusdam, hillá'q;
à Græcis uerò νῆστιν adpellatur,) collecto & ita impacto ut exitum nõ habeat,
partes finitimæ malæ afficiuntur, stomachus subuertitur, caput per consen-
sum obstructione opprimitur, uiscera inflammãtur. Febres magis incondunt,
sitis acrior fit, & uniuersi semel corporis morbi irritant, & maximè suscitant.

Curatio fluoris biliosi.

Huiusmodi affectioni circa febrim, lac caprillum seu bubulum tepidum ac
recens mulctum potui datum pulchrè subuenit. Subuenit item ad ignẽ
usque ad tertiæ partis consumptionem decoctum, iugi interim adhibita cum
rudicula agitatione, & inde tepidè haustum. Illud uerò quod lac diacochleon
adpellat, comprimis alui fluores potissimè biliosis expedit: fit autem id cochle
is (pro quibus nos litterales calculos quos Græci κάχληκας uocant, sumimus)
ex igne candentibus lacti immissis. Prodest similiter quod candente ferro deco
ctum est. Sunt porrhò qui lacti ita præparato, decocto mel expumatum adij
ciunt, atq; ita potandum exhibent. Cæterùm inter coquendum id quod absces
serit, nempe spumam, penna, cochleariòue undique detrahendum est, & si quid
in labijs aulæ feruet, spongia purgato, nam id sæpius reliquum lac corrumpit.
Neque profectò, aluo fluenti, maximè si biliosa fuerint excrementa, ullum in-
uenies aliud præsentius subsidiũ. Cunctis itaque alijs anteferẽdum. Verùm ijs
quorum aluus identidem ῥευματίζεσθαι, id est prauo & noxio humore tentari,
consueuit ac purè exhibitum plus nocumenti quàm emolumenti attulerit. La
cti uerò quarta parte aquæ admiscenda est. Coquendum autem sensim, paula
timq; ut pars media absumatur, & altera pars concoquatur, atq; ita deniq; po
tui dandũ. Hæc utiq; aluo biliosa excremẽta subinde egerenti eximiè prosunt.

Curatio fluoris aliorum humorum.

Cæteris alui fluctionibus, quos Græci ῥευματισμοὺς uocant, ab exordio ad-
spergines ex oleo, uinó'q; succurrunt. Esto autem oleum ex oliuis acerbis
nec dum maturescentibus expressum, quod omphacinum adpellant, uel rosace
um. Bonitate uerò in hac re reliqua anteit & excellit Myrteum, tertia quartáue
parte uini admixta. Vel biliosis quoque deiectionibus. Obstruunt autem &
constypant uehementius adspergines quæ ex oleo myrtino, in quo galla Asia-
na uel malicorium, (quod Græci σίδιον uocant. Est autem mali Punici cortex)
uel radicis quinque folij, & tenellæ Cupressi galbuli, quæ Græcis τὰ σφαιρία, id
est pilulæ & coni dicuntur, decocta sunt. Lana quoque sicca partibus sub uen-
triculo imposita, aluum exiccando sistit. Quin & oleum purum cymino tri-
to adiecto, seu apij semine, seu utrisq; partibus æquis commixtis cum lana su-
perinductum

Curatio noxij humoris fluxus intestinorum.

Nunc ad intestina ueniendum est, quæ dum frigido humoris mali fluxu tentantur, his medicaminum præsidijs curantur. Oportet autem ita habentes siue doloribus infestentur, siue doloris expertes sint fomentis haudquanq; negligenter fouere. Habent prætereà maximã desiccandi uim crumenæ ex milio, & panico cōcinnatæ. Multò magis & ad miraculum usq; auxilio sunt saculi ex sale, modò quis singulos salis & hordei calfactos saculos singulatim admoueat. Quod si fluxus fuerit immodicus, marsupia ex sale uentri imponantur, cæterum de hordeo coxendici adplicentur. Si contrà fluor sit exiguus, nō frequens, conuerso ordine marsupium ex hordeo anterioribus particulis de sale posterioribus imponas. Nam & sedem quoq; ipsam huiusmodi bursis fouere expedit. Vel ex creta in area laris foc óue calfacta, ita ut super has locetur. Vel ex creta Cimolea calente & mero extincta. Vel area balneorum pari modo uino infuso, tenera sic lana sedem (quam Græci sphigereta uocant) affecti circundatam oblinito. Calor enim si inseratur, adiuuat. Spongia porrhò aqua calida imbuta & expressa superponatur, uapore nanq; suo ano fert suppetias. Quin & oleo lana imbuta & ei parti quæ sese identidem inquinat indita eximiè subuenit. Posteris diebus si intestina torquētur, uitiū ex phlegmone tumorēue intestinorū esse oportet. Qua propter facto ex farina tritici & seminis lini, uel milij, uel panici farina cataplasmate curatio molienda est. Reddetur autem id magis stypticum si uini aut aceti paulum cum melle admisceas, & inde post elixationem exiguum pollinis mannæ ue thuris, uel corticis malorum granatorū, uel gallam deniq; inseras emplastro. Atqui si nullus intestina dolor excruciat, epithematis quæ astringendi ampliorem uim obtineāt, utendum est. Cuius notæ sunt, quæ ex palmulis constituuntur admixta acacia aut alumine aut cyrino hypocistidéue, aut syluestris Punici flore (quod βαλαύστιον uocant) uel decoctum malicorium. Et cerota cum oleo myrteo prædictarū aliquot speciebus adiectis nempe poline thuris & galla. Suntporrhò nonnulli Medicæ artis non pœnitendi artifices qui emplastra quoque styptica ad fluctionem alui contrahendam, concinnant. Primas uerò in ea retenent † Διὰ Σιδίων, id est ex malicorijs, & Διὰ οἰνάνθης, id ex floribus labruscæ. Est autem prioris confectio eiusmodi.

Epithema Dia Sidiôn, id est ex corticibus mali Punici.

Habet gallarum, hypocistidis, aluminis rotundi, acaciæ rhou obsoniorum quo culinarij utuntur, malicorij aridi, seminis apij singulorum unciæ pondo unius, uisci quercini, guttæ ammoniacæ uniuscuiusq; denariūm pondo quatuor, picis aridæ, ceræ cuiuslibet denariūm pondo sedecim, olei myrtini uel cucumerini, quod fit ex cucumere syluestri, singulorum pondo unciarum duarum. Gallam primo quidem & malicorium in uini tribus cyathis ad tertias usq; decoquito, atque ita tum contunde & adiectis reliquis speciebus cum eo uini decocto confunde. Gutta uerò ammoniaca cum aceto ad mellis usque concretio-

nem siue spissitudinē leuig etur. Visco autē cum aliquantulo olei subacto & e-
mollito, picem quoq; & ceram eliquatam pariter cum alio oleo insuper fundito
& cōterito. Compescit item alui torminosas fluctiones id quod hic subij-
ciam cataplasma.

Cataplasma ad rheumaticam dysenteriam.

Accipe polentæ, hoc est farinæ ordeaceæ (Græci id uno uerbo dicunt ἄλφι-
τον) unciarū pondo sex, pollinis thuris denariûm pondo octo, cum aceti du-
plo, & defruti tertia parte, & redige in cataplasma. Satius uerò fuerit ea oleo
myrtino in quo rubi radices aut malicoriū aut galla elixa sint excipere. Pari etiā
modo conducit exulceratis intus intestinis alui fluxionibus (quas Græci Δυσεντε-
ρίας uocant) illud cataplasma.

Aliud cataplasma.

Conficitur in hunc quoque usum cataplasma ex polenta hordeacea, aut hali-
cæ (sic enim ἄλιξ reddimus) aut tritici farina dum elixantur cum melle &
exiguo aceto, adiecta etiam redacta in puluerem galla. Missis omnibus & tritis
in pila tantisper dum coëant, utere. Expedit etiam quēadmodum admonui Epi
thema Δι' οἰνάνθης, hoc est ex floribus labruscæ confectum. Nec uerò te fugiat idē
ex cataplasmatum numero & epithematū emplastrorumq; censeri. Habet au-
tem eximiam, & miram in intestinorū fluctionibus medendis efficatiam. Opti
mè item facit ad stomachum, & cibariorum adpetitus auersionē, & febrem
ardentem quam Καῦσον dicunt, & alios denique angores. Cuius utique compo-
sitio talis est.

Diœnanthes, hoc est ex floribus labruscæ confectio.

Florum labruscæ, succi gallarum Asiaticarum, acatiæ, rosarum aridarum, suc
ci uuarum acerbarum & non dum maturescentium, (quod ὀμφάκιον Græci
uocant, Latini Agrestam) uniuscuiusque denariûm pondo octo, aluminis ro-
tundi, aloës cuiusque unciarum pondo duûm, olei myrtei, ceræ, picis siccæ, sin-
gulorum unciæ pondo unius, roris Syriaci cuiuslibet unciarum pondo quatu-
or, uini Phalerni uel Aminei, quantum ad ea compræhendenda (pro ut uel epi-
thema uel cataplasma siue emplastrum contexere uoles) satis est. Cæterum ari-
da in uino terantur, cætera pariter cum cæra infundantur & commisceātur, ita
usurpandum. Hæc igitur sunt quum simplicia, tum composita medicamen-
torum subsidia, quibus alui fluxionibus subueniendum est. Constat porrhò
ad easdem extimarum partium & articulorum constrictionē plusculum confer
re. Verbi caussa manuū ac pedum. Fit autem ligatio illa fascijs nunc lineis, nunc
pro re nata laneis. Prodest etiam algentes corporis extremas partis è rebus ca-
lidis ungento quopiam & oleo cucumerino calfacere aut oleo perantiquo, cui
sanè pyrrethrum, piperq; & nitrum cum baccis lauri indere expedit. Ad hæc ce-
ræ etiam eliquatæ parum sedandi doloris gratia admiscere conuenit. (Redde-
tur enim hoc modo ἄκοπον) postea illinito. Pari modo ualebit si id ex communi

oleo

oleo medicamentum confeceris. Summè insuper adhæc faciunt acopa quæ ex euphorbio & althea consiunt: calfaciendi enim uim habent, & dum articulis illi niuntur pulchrè mordicant. Facit ad rem quod subijcitur hîc cataplasma.

Cataplasma pro his qui torminibus excruciantur.

Aluminis unciarum pondo trium, acanthi Aegyptiacæ unciarũ pondo sex, acaciæ pondo unius, myrrhæ tantundem, malicoriorum unciarum pondo sex, atramenti sutorij quod χάλκανθον est, unciæ pondo quatuor, succi uuarũ nondum maturarum unciæ pondo unius, farinæ lenticulæ unciarum pondo sex. Confirmato ex his omnibus puluere, reponito, & ubi res ipsa poscet sumito huius pulueris libram unam, farinæ hordeaceæ sesquilibram & cum aceto sufficienti decoquito. Sunt & emplastra quæ meatus obtinent.

Nutricatus qui affectionibus ex alui fluoribus competat.

Cibaria quæ influctionibus alui conferre poterunt, sunt quæ astringendo retinent, quæ corporibus spissitudinem conciliant, quæ impinguendi uim habent, quæ humores cogendi, quæ exiccandi & materiam denique consumendi uirtute prædita sunt. Cæterum nos uires eorum aliquo cecerniculo optimè dirimemus.

Frumenta.

Ex omnibus frumentis oriza in astringendo principatum tenet, maximè cũ aqua (quæ per se tale quid obtinet) in qua palmulæ, quas dactylos uocant, elixæ sunt, sed ita quidem ut in qua oriza decocta est ualidissimè exprimatur. Atqui his qui non febriunt cum uino diluto & austero præbenda est. In eundem quoque modum orizam dare licebit ex halica, in pultem simul redactam, cui sani nonnulli uel gallarum, uel malicorij pulueres, decoctioni inserentes, admiscent. Nos uerò Rhum obsoniorum quod Gothi pro sale obsonijs inspergunt, elixationi huic libenter admiscemus. Vel mala cotonea decocta, & cũ pulte mollificamus. Conficitur porrhò pulticula simili huic astringendi facultate prædita ex pane Alexandrino friato, per incerniculum traiecto, & instar pultis concocto. Præterea ex milij farina ad focum diutilè elixata, factaq́ʒ inde polenta. Prodest itidem & lenticula bis decocta, prima abiecta aqua, & demum sale & aceto & oleo condita & commesa. Longè uerò præstantior & iucundior efficitur si mala cotonea, siue orizam admisceas.

Holera.

Ex holeribus autem uti oportet intybo, plantagineúe aut beta nigra simul aut seorsum singulis decoctis. Hæc quippe per se & cum lente aut cum oriza decocta eximiè succurrunt. Brassica quoque duabus aquis decocta priore abiecta, & ultimæ decoctioni paululò aceti admixto in affectionibus cum fluxu summæ utilitatis existit. Conditura porrhò quæ Græci ἐμβάμματα Rhomani intinctus & liquamina (quorum usus pro irritamento gulæ est) nuncupant in ea constitutione commendantur, hunc in modum conficiuntur. Accipe ἐμβάμματα.

cipe cyminũ cum exigua quantitate salis, acetũ item & oleum quantũ satis esse uidebitur, fiat condimentũ perliquidũ quo obsonia & esculenta immergantur, nam id est, unde deriuatur uocabulum ἔμβαμμα, Græcis ἐμβάπτειν, quod sonat intingere, seu ut interpretati sumus immergere.

De Piscibus.

De usu piscium uix scio quid cõmemorem, quoniam pleriq; omnes uentrẽ lubricare ac soluere consueuerunt. Reperiuntur tamen nonnulli exiles astrictoria facultate præditi. Verbi caussa, Menæ, Streciæ, aruinæ, scauri, & crytrini, quos sanè supra prunas assare, non torrere flammis, expedit. Scorpio item piscis assatus atq; cum præfati cymini embamate præsenti utilitate exhiberi nonnunquam potest. Prosunt item ostrea pariter cum testis assata & manducata.

De Volucribus.

Ex auibus autem maritimæ magis congruunt & magis syluestres ac soliuagæ. Exempli gratia, merulæ, turdi, perdices, palumbi, columbæ'ue. Ex domesticis autem pulli assati, & prius elixi longẽ maiorem astringendi uim obtinent. Adhuc autem multò uehementius aluum cohibent, si puluis myrteus carni tostæ inspergat̃. Vel sorba secta & in sole siccata & in farinam demũ redacta, atq; ita carnibus dictis (uel obsonijs etiã) pro sale inspersa. Eundem usum, carnes quoq; pomorum aut liquor pressus ex uuis acerbis & immaturis, quem agrestam nũcupant, simul decoctus, eximiẽ præstant. Adhæc comparatum quoque medicamentum ex pomis, cui à Græcis Δι' ὀπώρων id'est ex pomis quæ quum autumno, tum æstate tota maturescunt, inditum nomen est, quod exhibitum summæ cohibendo fluxum utilitatis est: ueluti de malis cotoneis, aut sorbis, uel piris immaturis, & de malis Punicis denique cõtexta medicamina. Vuæ item in ampullis expressæ, uel folijs suis suspẽsæ, & fumigatæ, aluum fluidam cõpescunt. Huiusmodi igitur edulia in uentris fluxu comprimis expediunt.

Fructus.

Potiones quæ conferant.

In istiusmodi alui fluxionibus has potiones propinare magnopere conuenit. Aqua cælestis probè decocta utiliter quidem exhibetur, sed non ante cibum, neq; prima aut secunda mensa, uerum, interposito aliquo temporis spacio, à cibo sumpto. Quæ dum exhibetur non ἄθρουν, hoc est uniuersum raptim & quasi absque interspiratione potanda est, sed pedetentim paulatimq; & modicẽ hauriẽda est. Quod si pentaphylli herbæ radices pariter cum aqua cælesti coquãtur præsentissimi reddetur adminiculi. Si rubi quoq; radices unà elixentur, multò amplior cohibendi uis indetur. Nec desunt qui triticũ, semen arnoglossi, & uinaceorũ nucleos aridos leuigatos, & per incerniculũ traiectos potioni inserũt. Vel sorborũ aridorum farinã itidem. Sunt prætereà potus alij complures quibus fluxui uentris compescendo occurrit̃ non tam simplices q̃ compositi, quos in

in præsentia prudens prætereo. Quoniam quæcunq; ad absolutam dysenterico
rum curationem spectant, ea mox sequenti capite, quod ex professione de dysen
teria agit, pressius cuncta in medium promemus. Vinum porrhò suo tempore,
nempe in mali remissione symptωmatũ & inflammatione febris declinante me
ratius quidem sed austerum †Porentanũ, Albanum, Tygrinum, Marsicum,
& ex Italicis Amineum, uel alia quæcunq; acerba & adstringentia, ubiubi loco-
rum prouenientia, & experimento cognita sunt.

†Vel Pherentanum.

Balnea.

Balnea quæ in hac affectiõe constitutis expediunt, potissimè oleo carere de-
bent, nitri uerò naturam imitari. Confert enim si quicquam aliud nitrum
crematum & læuigatum corpori in balneo aspersum tantisper dum cutis φοινι-
χθῆ, hoc est Puniceo colore rubescat, & cruento cum rubore tantum ex erosione
non exhulceretur, & ex alto in cutis superficiem fluorem trahat. Deinde cutis a-
spredine, quam Græci λέπραν dicunt aut ψώραν, quæ scabiei genus sunt inducta
cutem balneo perungito, meaculisq; laxatiõe immodica apertis transmutatim
in aluum destillationem (Græci ῥευματισμὸν uocant) sanat.

De fluore Dysenterico & curatione eius Caput XX.

PRoximus his torminosus fluxus esse consueuit, qui Græcè Δυσεντε-
ρία Latinè tormina uocatur, quum uidelicet ex intestinis exhulcera
tis cruor manat. Vocamus autem ῥευματικὴν δυσεντερίαν (id est destil
lationem cruentam in aluum cum exhulceratione & phlegmone in
testinorum) quòd ex eo intestino quod Græci Μεσεντέριον, Latini Medium aut
Medianum dicunt inter iecur ac uentrem medium positum habens, per uenas
effunditur in intestinum.

Caussæ fluoris Dysentrici.

ESculentorũ quippe succus quum Allocotica uirtute in sanguen alteratur, in
intestina defluit, atque ita admixta bile excernitur, nequit enim propter bi
lis acrimoniam cõtineri cum cibo, sed ab intestinis eliminatur. Atq; hæc est tor
minum cum fluore alui occasio, cuius mali huiusmodi habentur indicia.

Notæ fluoris torminosi.

SIgna dysenteriæ sunt: Alui sedimina, quæ excernuntur, biliosa, cruenta, acria,
& uaria (propter multipharios humores) Sitis uis intolleranda, carnosa in-
terdum descendunt, emaciatur corpus, oboritur cibi adpetitus auersio, torquen
turq; dolore stomachus intestina & aluus. Quod si longo tempore id malum in
ueterauerit in ueram Δυσεντερίαν, hoc est tormina intestinorum transit.

Curatio rheumaticæ dysenteriæ.

DYsentericus itaq; alui & intestinorum fluor impositis super uentrem re-
primentibus cataplasmatis curari egregiè potest. Summum ad hoc mo-
mentum afferet lac ad medietatis usque consumptionem decoctum loco ac

tempore exhibitum. Esto autem lactis non minus cotyla una. Sorbere, etiam oportet aquæ cælestis modicũ. Cui utiq; admiscẽdus est panis, quem maceratũ æger deuoret. Vel cum lacte Ceres infundatur, & pari modo comedatur. Tractu uerò temporis, nempe à tertio die quod Διὰ τρίτον Græci uocant, uuas in fidelia uitreóue uaso repositas pani adijcere conuenit, uel pira uel mala cotonea elixa, uel sorba, uel mespilas. Cæterum inijciendi sunt & pastilli. Porrhò si lac bibere detrectent, aut nequeant, pulticulam ex oriza, uel auena, uel milij polenta uel de pane Alexandrino confectam in uicem eius administrato. Ad hæc ptisanæ uel lentes uel oua in melicrato elixa sumãtur. Ouorum autem lutea super per prunas assata cum rore Syriaco, & aceto, magna cum utilitate offeruntur Quin & holera denuo elixa. Panem item bis coctum, & ex auibus quemadmodum supra compræhensum est sumi expedit. Multis præterea modis uinum styptycum huic rei aptum est. Quod si diuturnitate radices iam altius morbus egerit maleficus & rebellis est, & genuini spiritus defectionẽ æger patitur, Non erit tum alienum ualidioris nutrimenti rebus & robur imbecillo corpori indere potentibus curationem moliri. Vtile autem fuerit hoc adhibere cataplasma.

Curatio mali inueterati.

Cataplasma.

Hordei combusti farinæ unciæ pondo sex, mannæ hoc est pollinis thuris denarium pondo sedecim, dupla aceti mensura & tertia defruti parte excipito. Et si æger id non sentiat, nedum malum discrutiatur, mali corium adijcito, siue alumen tritum æquali pondere. Quod si ne tum quidem remittatur, grauiore existente mali caussa, admisce liquorem Cyrenaicũ rorem, ue Syriacum & achantum Ægyptiacum. Quibus pariter decoctis & in cataplasma redactis tribus diebus cum usus postulabit utere.

De dysenteria, id est intestinorum torminibus ex Philomeno, Caput XXI.

DYsenteria, hoc est, Tormina intestinorum cum inflammatione & exhulceratione intestinorum ingruit. De qua prisci philosophi uno ore omnes consentiunt, & pro diuersitate locorum (uarias enim intestinorum parteis occupat) multipharijs & dissidentibus caussis nasci, cuius rei alui sedimina quæ excernuntur argumento sunt. Proinde si hulcus aut phlegmone intestina occupauerit, his facile notis depræhendi à solerti medico potest.

Signa dysenteriæ hulcerosæ & inflammatæ.

Si in intestinis exhulceratio, inflammatióue suborta sit, principio cruenta, mox saniosa, ac uelut aquosi sanguinis humores quos ἰχῶρας Græci uocant, per aluum excernuntur. Permultis cum uellicatione & morsu oritur, & proinde pinguia deijciunt. Quod si affectio perdita fuerit & maliciosa ualde feci similia

&

& tetrum odorem spirantia eggerunt. Vbi uerò hulcera cancrosa demum facta fuerint, excrementa uaria, atra, carnosaq́ (hoc est instar laminarũ putridarum carnium) descendunt. Comitantur item febres & bupina hoc est sitis non tolleranda, cibi adpetitus auersio, carnis liquefactio, & gracilentia, subuersio intestinorum στρόφοι ue cum murmuratione uentris quem Græci βορβορυγμὸν hoc est rugitum nũcupant, & ingens deniq; cruciatus cum uigilijs. Hactenus Philomenus.

De Dysenteria & curatione eius.

Tormina porrhò intestinorum Δυσεντερία à Græcis (quemadmodum non semel admonui) adpellata morbis natura non acutis sed longis & diutinis annumeretur, Græci χρονικοὺς uocant, quæ frequentem desidendi cupiditatem, Τηνεσμὸν Græci nominant, magna ex parte sequuntur. Quod si id usu uenerit, semper grauior & acrior intestinorum exhulceratio à cessante tenesmo fieri adsolet. Et plerunque in aluo, quæ ab alijs longano ab aliquibus rectum intestinũ dicit, uel in crassiore intestino quod κῶλον uocant, aut certè in gracilioribus intestinis cõsurgit. Orit̃ uerò interdũ comitãte febre, interdũ sine febre: nunc cũ dolore, nunc doloris exors. Quod si febris comitet̃, difficilioris curæ fit, & hulcera intestinorũ putrescent, sordibus obducuntur, fiuntq́ inflammationes & cancri In febribus enim peculiaris debet fieri curatio. Quin nec communis est utrisq; uictus ratio, uerum qualitate & quantitate offerentium composita, potissimè loco ac tempore pro febrium molestia. Deinde quum remisit, neque arida admodum udifica nimium cibaria offerenda sunt. Febris quippe aridis intenditur, fluxus humectantibus prouocatur, inter utrũque itaque excessum medio tuti simus ibis. Proinde acuratè animaduertendum est, quantum pro uiribus cuius que laborantis exhibere cõueniat. Quoniam multa conficiendi potestas dysentericis ob intestinorum, uentrisq́ imbecillitatem, potissimè dum febre infestantur non est. Porrhò haud incommodum fuerit uel in phlegmone maximis cum doloribus tentante, calida cataplasmata toti uentri imponere: inflammationẽ etenim quandoq; extinguunt & fluctionem compescũt, ueluti usu plerunq; uenit in his quos mediocris uexat exhulceratio. Quo circa commodissimũ est inter initia medico ad laborãtem accersito, præsertim si febricitet istiusmodi statim curationem aggredi. Primis duobus quidem diebus circuncidenda est nutricatio, & præscribenda abstinentia est. Ad hæc si per ætatem, tempus ac uireis licebit ad sanguinis missionem, incisa uena brachij, cõfugiendum est, neq; minus duabus heminis detrahẽdum. Adhibitis dapibus moderatis. Lapsis uerò tribus dieculis lac propinari debet. Certè si uena pertundatur & nihil sanguinis extrahatur post duorum dierum abstinentiam lac omnino hauriendum est, id quod tum maximè fieri cõuenit, dum ab exiguo affectu morbus sumpserit exordiũ.

Aluus.

Sanguinis missio in dysenteria.

De modo lactis præbendi.

Principio igitur lactis decocti trium cyathorum mẽsuram potui dato. Lac autem inter coquendum subinde rudicula agitari oportet. Et à haustu, interposito duarum horarum temporis spacio, denuo tantum lactis ingurgitet. Nonnulli uerò tertio lactis potu proluuntur quo integra compleatur cotyla. Quod si eo die satiati cibo uidebuntur, indicenda est abstinentia. Nam ad hũc modũ bilis extrahitur, & humores corrupti mediocriter expurgantur & placantur. Procedente tempore dimidiatam cotylam in geminas parteis dirimimus, atque perinde atque supra cõpræhensum est binis horis intercalatis potu reficimus. Post hæc tertio loco duæ partes heminæ siue tres uno haustu sumẽdæ sunt. Trium deinde horarum spacio post lactis haustum, pulticulam ita affectis dabimus aut panem aridum, aut palmulas Thebaicas, uel micas panis cum lacte. Cæterùm in quouis ægritudinis momento semper lac caprillum ceu multò præstantius præferendum est. Verùm si illud ad manum non sit, bubulo contentos esse oportet. Post enim caprillum, bubulum primum bonitatis locũ obtinet. Asininũ uerò & equinũ infimũ, ꝗ ampliore ariditate cæteris prædita sunt. Nos ubi in matutino laboranti tres lactis cyathos porreximus, mox cibi loco recentem caseum hunc in modũ concinnatũ sumi præcipimus.

Confectura casei uentrem constringentis.

Concinnando caseum ualidissima manuũ subactione condepsere & exprimere indicimus, & aquam insuper feruentẽ superfundere, & id sanè terq́ quater'ue, adiecto melle potissimũ despumato. Quem idem coactũ & incrassatum, esitandum porrigimus, potenter etenim aluum nõ compescit & astringit solum, sed & hulcera in intestinis contracta emundat & sanitati restituit. His uerò offerẽdus est maximè caseus ille, qui non febriunt. Nec te fugiat inde præsentaneum ac summũ expectari præsidium. Febre etenim oppressis haud ita facile lac, aut ex eo contextum quidpiam exhibẽdum est, quoniã in eorum stomacho cytius acescit, & corrumpitur aut crudescit, uel condensatur, uel ex caldore in caseum coit, quàm concoquatur. Atque ita tantum abest ut uel tantillum succurrat, ut etiam dolores concitet, & augeat, distensiones uiscerum inducat, & capitis dolorem inferat, ciborum inappetitionem conciliet. Quo circa ut his qui febre correpti sunt citra noxam exhiberi commodè queat, accuratius fuerit præparandum, cæterùm pueris semper ac iuuenibus longè commodius, ꝗ̃ grandioribus natu & decrepitis senibus, administrat. Proinde ut minus reddat noxiũ, lacti aquæ cælestis, fontisue inculpati ac lympidissimi quartã partem cõfundemus. Et ita clemẽti, lentoq́ cinere, uel eiusdẽ modestiæ Vulcano assidua cum rudicula agitatione decoquimus usq; ad consumptionem mediæ partis. Dentur potui cyathi terni siue quaterni. Demonstratum itaq; iam est, quo nam pacto lac torminosis non febricitantibus sine caseo exhiberi conueniat. Caseus enimuero in febrili affectione constitutis non modò inutilis, sed & iam noxius ac pestilens est. Cæterùm his qui absque febre torminibus uexantur, lac ipsum citra omnem admixtionem aquæ dari alienum

Caseus si bruentibus perniciosus.

num non est. Coquendum uerò illud est tantisper dum quicquid inest seri coctura euanescit. Sunt qui lac ad tertias usque decoquendum censeant. Nos uerò usque dum ter quater'ue inferbuerit. Deinde tolli ab igne præcipimus, & littorales calculos (quos Græci κάχληκας uocant,) maximè ex ripa torrentis rotundos ac solidos treis, igne ex lignis aridis ac roboreis candátes singillatim, ita ut uno extracto alter immittatur in uasum lactis, inijcimus. quod hoc modo probè decoctũ à Græcis γαλαοχισον hoc est lac scissile siue fissum cognominatur. Quod sanè dysenteriæ & alui profluuio cœliacisq; haud mediocre præsidiũ est. Præsertim si calculorũ istiusmodi incendiosorum, ut dixi, quater aut quinquies demissio. Et ubi deferbuerit, non solum torminosis in nulla febræ constitutis, sed & febre haud leuiter tentatis confidenter potui dato. Pari quoque modo conficitur demissione ferri ex igne candentis in lac. Quod haud aliter atque superius potandum est. Hactenus de obseruatione & administratione lactis in torminibus hoc est δυσεντερία.

De Dysenteria iecoraria.

Inter intestinorum mala aluique fluctiones numeratur etiam haud iniuria puto δυσεντερία ἐπατική, hoc est, ex praua intemperie iocinoris prouenien-te, uentris non sine torminibus fluor. Cuius in præsentia, & si locus efflagitare uideatur, mentionem, non dico facere, sed repetere superuacuum arbitror, siquidem iam pridem in censu nempe affectuum iocinoris tempestiuè nimirum, de hoc satis est superque, mea quidem sententia pressè ac fusè etiam tractatũ proinde si quid hic loci super eadem rescire laboras, eò te conferas & plenius omnia hauries. Nunc quæ uictus ratio in dysenteria obseruanda sit docebimus.

De Nutricatu dysentericorum.

Torminosis pulmentaria ex frumento confecta offerre expedit. Cæterùm halica cæteris frumentorum facile omnium ualentioris alimenti est, & minus reliquis concoctioni resistit. Oriza uerò minoris quidem numenti, quã halica existit, sed ampliorem in astringẽdo uirtutem possidet. Deq; utrisq; pulticulæ maioris astrictoriæ facultatis quàm ex farre concinnantur. Pulmentum porrhò ex milio & panico reliquis adhuc multò ualentioris nutrimenti est & incrassat, stercusq; aridius facit, & quasi in nucleos diuisum cogit quod Græci σκύβαλα nuncupant. Ex pane insuper Alexandrino in farinam contrito & per incerniculum traiecto pultem in hunc usum conficiunt. Compari etiam modo ex itrijs seu libis assatæ. Atq; geminæ hæ species cum melicrato posca ue & sale pauco cõpositæ condiméti loco exhibeantur. Congruit & puls ex auena cõcinnata. Cæterũ in omnes huiusmodi pulticulas in olei uicem adipes anserinas siue pullinas siue caprillas insere. Quod si in dysenteria uellicatiões quoq; ac morsus uentrẽ infestãt, & deiectiões biliosæ excernant pultes ex lacte cõstituere cõuenit. Atq ante oĩa halicã, uel orizã, uel far deniq; in aqua elixata

oportet

oportet, postea colare & exprimere etiã decoctum, admixtoq́ lactis exiguo, ad prunas lenes decoquito, & ubi aruerint, lac sensim ipsum admisce, idq́ ter si ue quater, usque dum decoquantur, additoq́ salis aliquantulo absque oleo esitandum ministra. Porrhò si uidebitur edesmatis, hoc est pulticulis rorem marinum, & grana acidi mali Punici trita, & mali cotonei quadras mundatas, & sorba arida quassata liquorem uuarum acerbarum & nondum maturescentiũ quod Græci ὀμφάκιον nostri agrestam uocant, siccatum & contritum. Vinaceorum nucleos compari modo leuigatos. Sunt uerò nonnulli qui gallam Asianã leuigatam subinde ad adstringendum inspergunt, cæterum inutilis est & noxia uentriculo. Neque desunt qui hanc aquæ ubi pulticulæ coquendæ sunt, indunt. Præstat uerò ei sorba seu pira quum cruda tum matura, seu mala cotonea, aut mespilas, aut siliquas, aut palmulas Thebaicas contusas, ut simul decoquantur adijcere. Oportet uerò commi Arabicum pariter & Amylum, hoc est sine mola factum & ceram recentem donec mellis induat cõsistentiam addere. Ad eundem modum caseum quoque nouellum colato per incerniculum ualidè traijcito, concinnataq́ inde pulmentaria manducandum præbeto.

De appetitus à cibarijs euersione.

Porrhò si quis æger cibum horreat ac fastidiat, atque ob id pulticula frui nõ possit, halicam ei siue orizam in elixatione dactylorum, aut prunorũ Damascenorum sorborúmue aut mespilarum porrigito. Vel in iure in quo mala cotonea decoxeris, aut pira nondum matura pulmenti loco exhibeto.

De Legumentis.

Omnium leguminum lentes stypticitatis plus cõtinent, cæterum detrahendus est cortex, quoniã & cruditatẽ & fluxionẽ concitat. Sunt uerò qui lenticulam obiter macerantes fricant, deinde in mortario contundentes angustiore incerniculo cribrant. Nec desunt qui aqua calida superfusa aliquantisper differunt, & manibus tantisper subigũt cũ omnis exuatur cortex. Innocẽtior aũt redetur, si quũ ea bis aut ter ferbuerit, missaq́ in pilam ubi inalguerit manibus teratur, nã eo modo pulchrè expurgat. Atq; ubi iam sordibus omnibus exuta fuerit, olei loco butyriq́ rore marino supràue cõpræhensis adipibus cõdito, & paululum aceti adijcito. Vel mali Punici grana trita cũ salis paucitate. Porrhò lente cõdita more sorbitionis, plantago, aut beta nigra, uel intybũ, cõmixta & exhibita remedio sunt. Est quando modo pultis cum oriza & farre cõpositè incrassat. Vel cũ malis coroneis elixis & leuigatis probeq́ cõmixtis lenticula, esui datur. Sunt qui cortice nõ exuto, lenticulam decoctã ualida manu condepsere cõsueuerint, adeò ut liquor inde manat, quẽ per linteũ purum mappulámue mũdam curiosè colant, colatũq́ succũ cum pane Alexandrino in pila, uel cũ itrijs libisuè scitè decoctis subigunt. Ex his pulticulas conficiũt, quas admixtione aceti cõdiunt.

De

De Ptiſana.

Cæterum ptiſana per ſe nullam habet adſtringendi, obturandiq́ facultatem, ſed expediendi potius & laxandi & aceſcit promptiſſimè. Ea cum melle cōdita frequentius laxat & acrius deducit. Conficienda uerò eſt hoc modo: Ptiſanam bene concoctam in fideliam nouam cum aqua cæleſti in ueſpertino dimitte & operculatam undique aulam circumlinito, fornaciq́ candentibus prunis inſtructo, impone, quæ inibi inuoluta in proximū uſque diem perſiſtat. Hoc etenim pacto uapores ſoluūtur, & craſſior & glutinoſior efficitur. In matutino autem mel ſigillatim admiſceto. Detur inter decoquendum opera ue nullum nidorē contrahat. Cui adijcias itrias & denuo cum ptiſana decoques duabus horis aut tribus Hoc modo edendum præparatam dato. Quoniam non tam nutrimentum quàm præſentaneum etiam remedium eſt. *Ptiſanæ confectio.*

De Holeribus.

Inter holera autem maiorem adſtringendi, arefaciendiq́ uim habent, Intybum non tam ſatiuum, quàm erraticum, arnogloſſon quæ plantago eſt, beta nigra elixa, fortiter expreſſa, & contrita, & cum aceto condita. Hæc aluum efficaciſſimè compeſcit. Facit eadem cum lente decocta. Cæterùm quæ cruda quoque edendo, adiecto pane ſumantur, Braſſica ſatiua uel quæ in montibus prouenit bis cocta alui ſedimina incraſſat & ſiſtit. Sub cruda uerò εὐκόιλιος, id eſt bonum aluum facit. Eſtur autem compeſcendi, de quo hic agitur, gratia, cum aceto, & ſale, oleoq́ condita. Sunt qui alteram decoctionem in oxycrato id eſt poſca faciendam autument.

De Piſcibus.

Ex maritimorum genera piſcium uix pauci comperiuntur qui torminoſis cōducere, aluūq́ eorum compeſcere ualeant, cæterū nullo morbo obnoxijs hominibus piſces nōnulli conſtypationē conciliant, qui tamen uentrem fluctione obrutum minimè ſiſtunt, imò ne expediunt quidem. †Scardua eſtur cocta & cum aceto, cyminoq́ condita. Murex uerò mugilis ue, & Erythinus ſaliti tenui ſale mediocriter in teſta aut ſartagine focoue puro aſſentur & manducentur. Sunt quidē qui Teclas quoq; ſimili modo paratas eſitandū miniſtrare non dubitent. Verū hi quoq; pluripharios ſuccos comeſi procreant, & quorum uenter imbecillus eſt naturam perturbāt. Oſtrea autē in ſuis cōchis toſta præſentes concoctioni ſuppetias ferunt, & alui fluorē ſtrenuè compeſcunt. *†aliàs ſcarpetica*

De carnibus.

Carnes porrhò omnes quoniam alimenti ualentioris ſunt & concoctioni renituntur dyſentericis accommodatæ non ſunt. Conceduntur tamen aues potiſſimè ſylueſtres. Verbi cauſſa, Turdi perdices, turtures, merulæ, ſturni nonnunq́ & colūbæ atq; præ cæteris pipiones. Fugiēda ſunt ſaginata oīa pinguia, fœtida & concoctu difficilia. Volucres autem quas dixi admitti prius in oxycrato elixandæ ſunt, deinde aſſandæ, poſtea exhibendæ. Præſtat autem

exenterare

exenterare eas myrthis, uel sorbis aridis, ac tritis, uel minutatim incisis, uel mespile, uel piris uiridibus infarcire. Neque alienum fuerit ex malis cotoneis contexta fartura euisceratos alites implere, atque ita decocta post hæc assata. Et condonandum est aliquid consuetudini.

De carnibus quadrupedum.

Iumentorum & omnium quadrupedum carnes interdicere quidem oportet. Sed interdum propter libidinem illis uescendi, porcorum lumbi macerati, hædiniue admittendi sunt.

De ouis & alijs quibusdam.

Oua gallinarum oxycrato elixa, & tantisper dum indurenscunt frixa & exhibita uentris profluuium torminosum egregiè compescunt. Lutea uerò ouorum exempta sine additamento assata, & cum aceto leuigata, cumque rore marino mandendum oblata ampliorem constringendi facultatem obtinẽt.

Præterea si rosmarinus, uel malicorium exigua quãtitate, gallæue aut agresta pultibus admisceatur efficacissimam alui compescendi potentiã habebũt.

Aliqui uerò ungulas uitulinas in hoc ptisana totius noctis spacio dum eliquentur ungulæ decoquunt, unde succus ptisanæ crassior, ac densior, magisque uiscidus ac glutinosus redditur. Hunc alui compescendi gratia cum pauco aceto conditum esitandum dysentericis offerunt. Efficacissimè enim alui profluuium sistit. Verùm non est præbendum nisi his qui ualida concoquendi potestate sunt prædita. Quorum nanque uentriculus imbecillus est, hos perturbat uehementius, & fluxum maiorem concitat. Hactenus de his quæ ab animalibus sumuntur, satis sit.

De fructibus.

Fructus dulces inflationem pariunt, & promptè acescunt, atque ob id quidem interdicendi sunt. Offerendi autem sunt acerbi & astringentes. E quorum contubernio sunt sorba uetusta, lapidosa corna, pira uiridia, mespila, mala cotonea, uuæ in aula, uel cum folijs in fumo suspensæ, dentibus tantisper terendæ sunt dum nuclei ipsarum comminuantur. Oportet autem fructus pariter omnes nõ sine admixto pane comedere. Quoniam per se promptissimæ corruptionis sunt. Nuclei porrhò mali Punici sanorum uentrem astringere, ægrorum uerò minimè, sed dulciora potius in stomacho effici & corrumpi solent. Palmulæ Thebaicæ, uel ut alijs placet frixæ, masticatæ cum pane efficacissimè uentrem cõpescunt. Hæc de dysentericorũ cibarijs sufficiant.

Potiones simplices alui fluorem compescentes.

Dysentericis hæ potiones conueniunt. Nardus Indicus potu sumptus alui profluuium sistit. Myrrhæ item electæ fabuli quãtitas redacta in globulos & deuorata uentrẽ compescit. Idem facit rumicis syluestris semen, cum aqua leuigatum, haustumque. Ventris dysenterium fluxum coaguli leporis de-

naiiji

nariј pondo unius potatum astringit. In eundem quoq; usum cornu ceruini cremati & eloti mystra duo cũ tragacantha potui dantur. Galla quoq; Asiana & malicorium, bursa'q; pastoris quod Græci πολυγόνιον dicunt in potu data constringũt cocta usq; ad tertias. Ladanũ ad hæc cum uino austero potui datũ. Acatia item rubea & hypocistis & lyciũ Indicũ, & terra Samia, & terra Asteris terra Lemnia quã eius insulæ indigenæ σφραγῖδα αἰγός, id est capræ sigillum à figura (conformãt enim pastillos instar capræ) adpellant, trita. Obest autem eorum decoctum stomacho. Quocirca ratione perpensa, robusto præbẽda sunt uentriculo. Neq; unquã febre oppresso, neq; dolenti, neq; imbecillis stomacho constringendi gratia exhibenda arbitror.

De imperitorum medicorum præpostero iudicio.

Sunt artis imperiti qui sibi uendicant nomen Medici, qui in dysenteria mox à principio pastillos, & antidota summis laudibus efferunt & commendant Vel, quod magis miror, ex papaueris lachryma, quod ὄπιον Græci & μηκώνιον uocant, uel ex Alterco quod eadem gens ὑοσκύαμον adpellat, confectiones, uel ex papauere nigro, uel mandragora exhibere non uerentur, quod, ut anodyna dolorem sedare, & somnum accersere consueuerunt. Fallunt certè seipsos, & tota ut dicitur uia, errant, qui salutare putant esse si ægrotus huiuscemodi potu sumpto omnem noctẽ dormiat, & uentris profluuium narcoticorum (hoc est stupefacientium) remediorum uirtute compescatur. Postero nanq; die res ipsa docet hoc opus, hoc studium plus noxæ quàm fructus adferre. Aceruatis etenim iam in unũ humoribus, cõtinuo & sine interuallo semel deiiciuntur, capite'q; grauato, uiribus'q; corporis deiectis deterius uẽtris malũ ingruit, & grãdiore fastidio tentantur. Proinde rarenter hisce utendum est, imò nunq; nisi dira aliqua necessitas cogat, Quando uidelicet noxa, morti præseruanda est. Post simplicium porrhò medicamentorum usum, statim est ad sequentia auxilia composita confugiendum. Quorum compositiões uel eo nomine libentius subiiciã, quod à me sæpe sæpius experimento cognitæ sunt, & quod operæprecium me facturum non dubitem.

De Pastillis dysentericis conducibilibus.

Pastillus dia Balaustion, hoc est ex floribus syluestris Punicæ confectus.

Accipe acatiæ, hypocistidis, lycii, balaustiorum, terræ Samiæ, terræ Asteris, lachrymæ papaueris (quod nunc opium nunc meconiũ uocant) singulorũ, pondus æquale. Conforma pastillos cũ succo plantaginis, singulos semidenarij pondere, quorum unum in matutino duabus horis ante cibum, quandoq; etiam daturo iam membra grabato, cum aquæ cyathis tribus, offer. Præsentissimæ item utilitatis existunt Rotulæ, quos τροχίσκους Græci adpellant, διὰ κοραλλίων, id est ex corallis, δι' ἠλέκτρου, hoc est ex succino, διὰ πιτυᾶς, id est coagulo nempe λαγωοῦ hoc est leporis concinnatæ. Quoniam fluxum eximiè mirificeq; compescunt, & reprimunt, aluum sistunt, & sanguinis excretionibus pectoris,

quod malum Græci πτύσιν nuncupant: ualde utiles sunt

Pastillus Dia corallion.

Habet pastillus διὰ κοραλλίου acaciæ rufæ denariũm pondo triũ, hypocistidis denariũm pondo quattuor, seminis plantaginis denariũm pondo trium, balaustij denariũm pondo quattuor, commeos, thuris, amyli uniuscuiusq; denariũm pondo duũm, seminis rosarum denariũm pōdo unius, papaueris lachrymæ seu opij denariũm pondo duũm, corallorum tantundem, herbæ pulicaris (quod ψύλλιον Græci dicunt,) in apozemate quemadmodum nō semel admonuimus cocti cyathum unũ. Omnibus simul contritis, redige in pastillos denariũm æquantes pondere. Qui dandi sunt in decocto quinquefolij.

Pastillus Dia electru.

Διὰ ἠλέκτρου, habet electri, iridis Illiricæ, croci, mastiches unciarum pondo decem cum denarijs quinque, lachrymæ papaueris, herbæ pulicaris congelatæ unciarum pondo quincũcem, cum denarijs quinq;. Compingas autem hoc modo: Mittito seminis herbæ pulicaris cyathos tres, in aquæ mundæ xestas Italicas quinque & coquito ad tertias, deinde tollito ab igne, & ubi refrigerata fuerit decoctio, in eius mẽsura xestæ unius species dictas triduum macerato, & in pastillos denarij pondere conformato. Quorum unum in aquæ cyathis tribus potui dato.

Pastillus dia Pityas.

Διὰ πιτυῶν accipit Gallæ Asianæ, hypocistidis, acaciæ ruffæ, papaueris lachrymæ cuiuslibet denariũm pondo duũm, coaguli leporini, uel cymini, terræ Samiæ cuiusque unciarum pondo duũm, aquæ cælestis quantum ad ea compræhendenda satis est, Redige in pastillos. De quibus unciam unam cum aquæ cyathis tribus propinato.

Pastillus Dia Spermaton, hoc est ex seminibus confictus.

Pastillus διὰ σπερμάτων quoque intestinorum torminibus utilis est, cuius hæc est descriptio: Anisi, seminis fœniculi, ammeos, seminis papaueris candidi, opij Thebaici, malicorij singulorum denarij pondo unius, seminis alterci, quod ὑοσκύαμος Græcè dicitur denariũm pondo duũm, seminis apij denariũm pondo triũm, croci florum rosarum, gallæ Asianæ denariũm pondo quatuor. Arida redigito in farinam, opium autem aqua infundes, & conforma pastillos dimidiati denarij pondo. Atque ita contra tussim in mulsa, contra uerò copiosos alui sine inflammatione & exulceratione fluores, quam διάῤῥοιαν uocant, in succo orizæ. His autem qui tussiendo eijciunt, cum oxycrato, ad sanguinis profluuium in elixatione lentisci. Curandæ porrho Nauseæ, in aqua absynthij, mendis intestinorum doloribus, & inflammationibus stomachi cum Melicrato. Succurrendum intestinorum torminibus & cœliacis in apozemate rosarũ. In matino dabis pastillum un um, uesperi totidem.

Pastillus

Pastillus Krocodes poly. hrestos, hoc est multiplicis usus.

Dauci Cretici denariorum pondo quatuor, testium fibri, (quod Castoreum dicunt) myrrhæ cuiusque denariorum pondo duûm, croci denariorum pondo trium aut quatuor, lachrymæ papaueris denariorũ pondo trium, seminis herbæ Apollinaris quod γοσκύαμος est, unciæ pondo unius, anisi, seminis opij, cuiuslibet denariorum pondo octo siue sex, styracis denariûm pondo quatuor. Cæterum lachrymam papaueris & myrrham in aqua eliquato, uel ut uulgo dicunt infundito, cætera in farinam tundito. Styracem uerò cum aqua infusionis opij & myrrhæ eliquato resolui tòque. Styracem denique cum his quæ infusa sunt contere, & dicta postremo farina indita pastillos compinge, duûm, triúmue scrupulorum pondere. Hos potui quum ante cibum ieiunis, tum in mensa, tum à mensa, propinato. Sæpenumero etenim non tam ante cæteros cibos, quàm in ipsis dapibus & post edulia sumpta, quum in prohœmio, tum in fine mensæ admiranda quædam designant eiuscemodi pastilli, stomachi dolorẽ demulcendo, acidos ructus compescendo, cruditati opitulando, aluúmque constringendo. Quin & cœliacis, uentrisque torminibus, strophisque dolores placando accommadati sunt. Sunt etenim indolorij, uel ut Græci dicunt ἀνώδυνοι. Quo nomine fronti cum oleo rosaceo & aceto illiti, ei capitis malo quod Græci κεφαλαλγίαν, nostræ ætatis medici una tantum mutata litera Cephalargiam, nominant, eximiè subuenit. Aurium insuper affectiones & dentium cruciatus, quam ὀδονταλγίαν Græci uocant, cauis dentibus cum succo perdiciadis inditi medentur Chalbane admixta. Tetrapharmaco autem adiecto ophthalmias discutit. Plurimum sanè utilitatis conferunt in lecti ingressu sumpti, quoniam iucundum ac suauem somnum conciliant, fluxusq́ reprimunt, & articulorum denique doloribus (quod graue malum ἀρθρῖτιν Græcorum Medici nuncupant remedio sunt. Compescunt prætereà menstruas mulierum purgationes plus iustò fluentes. Vnus ex his trochiscus trium denariorum pondo cum myrti decocto haustus, narium fluxui, & hæmorrhoidibus & cunctis breuiter fluoribus auxiliantur. Summè facit ad destillationes ex capite in subiectas parteis quas Græci κατάῤῥους nominãt, & ad suffocationem uuluæ & ad affectiones cholericas cum elixatione rubi, uel cum uino astringente in quo maduerit anisum, aut myrrha, sorbàue. Vtilis etiam est in circularibus periodicisue affectibus cunctis quidem, sed potissimum qui cum rhigore & cum algore tremoribus accidunt. Tempus autem exhibendi est in his una hora ante paroxysmum cum aquæ tribus cyathis. Conducunt prætereà his qui cibum uomitu eijciunt. Opem præter hæc confert tussientibus in defruto, aut melle despumato exhibitus. Iuuat & Phreneticos per morbi exordia sumptus. Tritus cum cratæogono & sumptus cum elixatione rosarum, uel cum uino myrti baccis expresso, uel tribus denarijs succi mentæ cibum continere non potentibus quos Græci στομαχικοὺς nuncupant, haud mediocre præsidium est.

Cæterum torminibus intestinorum oppressis ammixtione decoctionis sorborum, aut malorum cotoneorum aut rubi denique potandus est. Vtilis porrhò & accommodatus est puluis eius cum ouo læuigatus non cœliacis modò, sed uniuersis, ut semel dicam quum uentris, tum cæterarum corporis partium fluctionibus. Facto item inde admixta aqua gargarismate columellæ uuæq; adfectionibus auxilium suppeditat. Fert opem adhæc non minorem doloribus uesicæ cum aquæ calidæ ternis cyathis epotus. Atque cum uno aceti cyatho & gelidæ aquæ duobus, si bibatur sanguinem eructantibus, quos Græci Αἱμαπτοϊκοὺς uocant, manus auxiliares satis præsentes sufficit. Hãc postremo rotulam uidimus oportunis admodum suis præsidijs exhulceratam uesicã pristinæ sanitati restituere.

Pastillus Διὰ Ὀπίου.

Nardi Indici, croci uniuscuiusq; denariũ pondo octo, aloẽs, thuris, anisi, rosarum aridarum, iridis cuiuslibet denariũm pondo quatuor, acaciæ, myrrhæ, hypocistidis, Lycij Indi, tragacanthæ, lachrymæ papaueris, piperis singulorum pondo denariorum quatuor. Sunt uerò qui opij hoc est lachrymæ papaueris † unciam unam, inserunt, aquæ uerò quantum ad ea comprehendenda satis est. Redige in pastillos dioboli pondo unius, uel grãmatis pondo unius, quorum unum cum uino myrteo mixtum potui dato.

† Al. denarium unum.

Alius Pastillus.

Hypocistidis, succi herbæ pulicularis, terræ Samiæ, gallarum Asianarũ, acaciæ rubeæ uniuscuiusque unciæ pondo unius. Compingantur pastilli cum aqua cælesti & utere. In torminibus quidem intestinorum, porrige denariũm pondo duorum, admixto succo orizæ, siue lentis, uel idgenus alijs. Sanguinem uerò sputo ejectantibus cum aquæ hemina una, denariũm unum.

Ad rubenteis uerò ac sanguinolentas fœminarum fluctiones cum halicæ succo inijcito. Vel pastillo cum succo solani, quem Στρύχνον Græci uocant, uel alterius huius generis herbæ diluto, floccóque lanæ in eodem imbuto naturalibus mulieris curiosè indito.

Catapotia ad intestinorum tormina.

Succurritur præterea intestinorum torminibus quandoque etiam pilulis, quas Græci Καταπότια uocant, ad hoc comparatis, è quorum albo quæ subijciuntur illico existunt. Quorum priores non tam dysenteriæ quàm unicuique uentris solutioni expediunt. Harum compositio est huiusmodi. Accipe gallarum Asianarum teredines exortium, siue ut uulgo dicunt non perforatarum lachrymæ papaueris, quod iam sæpius ὄπιον esse diximus, uniuscuiusque denariorum pondo quatuor. Pange catapotia quæ singula erui magnitudinem impleant. Quæ noctu cum luteo ouorũ bina, ternáue deglutiendum præbeto. Quidam duplam gallarum partem indere consueuerunt.

Catapotia alia pro dysentericis.

Myrrhæ, papaueris lachrymæ cuiuslibet denariûm pondo duûm, gallarũ Asianarum denariûm pondo quatuor, uel ut alijs uidetur denariũ pondo duûm. Redige in pilulas, et dato noctu pariter & in matutino treis.

Potio ad dysentericos.

Potionibus quoque suppetias torminosis ferre licet. Nempe ea quæ accipit corticis quercus nouellæ denariûm pondo sex. Qui mittũtur in aululam nouam, adiectis uini austeri xestis duabus. Coquito tantisper dum restet non nisi coryla una, proiectoq; cum cortice, ieiuno potui dato cyathos duos.

Glandes, Collyriáue quæ uulgo Suppositoria nuncupant, ad Torminosos.

Balani quoque, sic enim Græcè glandes dicunt, in dysenteria & iugi egerendi cupiditate quã τηνεσμὸν Græci indigitant, ualde accommodati & utiles sunt. Verbi caussa qui constant ex myrrhæ, thuris lachrymæ papaueris, croci æquali pondere: cum aqua conterito & in collyria conformato, quæ amplitudinem æquent nuclei pinei, uel modicè grandiora existant.

Alij Glandes, collyriáue.

Sunt insuper & balani qui dolores leuant, ex quorũ consorte habentur, qui accipiunt galbani, styracis uniuscuiusq; denariorũ pondo sedecim, lachrymæ papaueris, denarij pondo unius. Redacta in glande quemadmodum iam demonstratum est, subijciuntur, inijciunturúue.

Alia collyria Balaniue.

Conficiuntur item haud inutiliter glandes medendo Tenesmo & torminibus intestinorum in hunc modum: Sumito lachrymæ papaueris, myrrhæ cuiuslibet denariûm pondo quatuor, croci, testiculorum fibri, quod castoreum cognominãt, singulorum denariũ pondo sex, thuris denariûm pondo quatuor, & uino Attico redige in collyria.

Enemata ad torminosos & immodicis doloribus sedandis & inflammationibus curandis.

Vsus postremò in dysenteria non infrequens Enematum est, qui κλυστῆρες quoq;, hoc est lauantina & infusa dicuntur, ex sequentibus speciebus contexta. Adipem caprillam syncerã resolue & inijce. Lac item bubulum unà cum medulla & oleo compari modo clystere inijcito. Aliud: Ptisanæ præterea succi temperati caloris magna commoditate dysentericis inijciuntur, ueluti & lac tepidum. Aliud: Oleum quoque rosarum admixto butyro utilissimè inijcitur.

Aliud Enema perutile.

Oleum itidem rosarum atq; butyrum, admixto ouorum albore. Vel aqua in qua lini semen elixum est, Lauamentum (sic enim κλυστῆρα interpretor) multum conducibile & adpositũ huic affectioni præstant. Aliud: Quod

R 5 si

uigilijs infestetur laborans, ad somnum accersendum elixationem foliorum rosarum cum luteis ouorum enematis more infundito. Aliud: Tragacantha eliquata in decoctione rosarum, adiecto tantundem succi orizæ pari modo immitte. Aliud: Duabus acaciæ partibus adijce succi orizæ parteis treis, quibuscum decoquatur myrta, inductaq́ꝫ mellis spissitudine ex omnibus mixtis denariûm pondo quatuor inijce.

Aliud Ennema, hoc est iniectio intestinorum torminibus sine fluxu expediens.

Si tormina intestinorum citra alui fluorem uexarint, hoc imprimis cōpetit. Accipe Lycij Indici denariûm pondo duorum, & dissolue in lacte caprillo sufficiente & inijce. Aliud præstantius: Salubrius uerò est quod ex lactis caprini cyathis septem, uel octo, amyli denarijs quatuor, Licij denarijs duobus. Quæ simul mixta inijciantur. Aliud: Seuum hyrcinum cum oriza & farre decoctum immitte. Hactenus memorata mox à mali principio inijcere expedit. Quod si cancer quoque intestina obsideat, iniectione succi lenticulæ cum optimo melle præsertim Pontico succurrendum est. Alumen uerò rotundum nonnunquam adijcere conuenit. Mel enim & succus lentis cancrosa expurgant, alumen autem exiccat. At si carcinoma latius serpserit, adeò ut corrupta quædam corpuscula defluant, muria certè quamprimum ex sale Armoniaco facta inijcienda est. Deinde immittendus etiam Faustini pastillus. Cuius talis exstat compositio.

Pastillus Faustini:

Calcis, (quam Græci ἄσβεστον, hoc est aqua non restinctam, Rhomani uiuam dicunt) sandaraches, uniuscuiusque denariorum pondo quinqꝫ, auripigmēti denariûm pondo quinqꝫ, uel octo, chartæ crematæ denariûm pondo triginta Pange pastillos cum uini denarijs quatuor. Fiet autem iniectio cum elixatione myrtæ & lenticulæ, & id genus alijs, admixto semper uino.

Pastillus Marcelli egregius, & præclara designans.

Generosus admodum est & magnificus pastillus, cognomento ab anthore indito, Marcellinus. Cuius descriptio talis est: æris combusti denariū pondo duûm, auripigmenti denariûm pondo quatuor, squamæ æris tantundem, lachrymæ papaueris, quod opium dicunt, denariûm pondo duorum, croci denariûm pondo unius, gallæ denariûm pondo quinqꝫ, aluminis fissilis denariū pondo quatuor, sandaraches denariū pondo sex, agrestæ, hoc est succi ex uuis acerbis expressi, (quod ὀμφάκιον Græci dicunt) denariū pondo trium. Quæ excepta uino myrteo, defrutóue Cretico redigantur in pastillos trium denariorum pondere, quos cum decocto myrtæ laboranti inijcito.

Alius Pastillus opio & calce destitutus, quem ad idem malum tum ad cicatricem inducendam conducibilis & generosus, purgandi quoq; ui præditus.

Est & alius prætereà trochiscus, papaueris lachrymæ, & calce carens, intestinorum tormina sanās, eò quod expurgat & in cicatricem saucia contrahit. Habet

Habet is malicorij (quod σίδιον Græci uocant, est uerò cortex mali Punici) cōmeos Arabici, hypociſtidis, thu Syriaci ſingulorum denarij pondo unius, Lycij Indici, amyli uniuscuiusque denariū pondo quatuor, acaciæ denarij pondo unius. His omnibus contritis cum elixatione myrtæ paſtillos compingito, & ubi res poſcet, cum ſucco orizæ lentisue inijcito. Quod ſi prima iniectio nihil profecerit, & eadem conſtitutio perſtiterit, mel quoque laboranti infundere expedit.

Animaduertere autem oportet ex atrâ ne bile morbus emerſerit. Nam ubi ſeres ita habuerit, anceps ſanè malum eſt, & quod non facile medicaminum præſidijs euincitur. Si per ſuperiora ritè peractis omnibus morbus finitus nō ſit, uel ne leuatus quidem, confugiendum erit ad ualentiora remedia ex quorū cœnobio fuerit illud.

Aliud uiolentius.

Salis Armoniaci, ueratri nigri ſingulorum portionem unam, acanthi Aegyptij parteis treis accipito. Acanthum autem prius cum ueratro in aqua elixato. Deinde apozemati huic ſalem Armoniacum inſere, poſtea inijce. Quod ſi res ipſa mortem minari uidebitur, Sandarachen quoque & calcem aqua non reſtinctam, pari pondere, nam hæc inducta iam magna putredine, ita ut parum â ſanie, inquam paulatim uertitur, abſit, haud mediocri præſidio ſunt. Fert prætereà ſuppetias minimè ficulneas Paſtillus, cognomento ab authore nimirum Muſa, cum melle uinoque adhibitus. Si porrhò phlegmone inteſtinum rectum quod Longanonem adpellant, occuper, lactis iniectione dolor ſedabitur. Longanon.
Halicæ item ſuccus & ptiſanæ cremor, farrisque liquor quum dolores tum inflammationes ammouent. Quum immenſa infeſtarit defluxio rheumatiſmus ue oleum infuſum ſolatio eſt, cruciatusque demulcet. Qua curandi ratione in ijs potiſſimè utendum eſt, qui iniectionem, nolint, uelint, reijciunt. His uerò qui enemata continere ſine magna moleſtia poſſunt plures Medici Muriam quam Græci ἅλμην, id eſt ſalſuginem nuncupant, inijciendam iudicant. Nonnulli uerò medicamini ſalis Armoniaci heminam unam, uel (pro ut res ipſa poſtulare uidetur) plus minúsue admiſcere conſueuerunt. Ipſi uerò ſalſuginem, hoc eſt Muriam qua oliuæ candidæ conditæ ſunt, & aquæ illius cotylam unam inijcere ſolemus. Deinde poſt alui deiectionem, mediata modò uel paulò plus, horula interpoſita paſtillos inijcimus, nam ita retinentur, & ſi hulcera nuda depræhenderint. Iam uniuerſa inteſtinorum torminum, quæ dyſſenteria eſt, enumerata eſt curatio.

Appendix.

Arida itaque intemperies, aridius quoque corpus reddit, & gracilius, ſitis acrior excruciat, alui retrimenta pauciora quidem, ſed longè pinguiora cernuntur.

De Cœliaca uentriculi affectione, quam alui quoq; fluor cōmitatur ex monumentis Philomeni Caput XXI.

COeliacus languor ex infirmitate cōcoctricis, digestricisque quæ ἀποκριτικὰ Græcis dicitur, facultatis stomachi, & uentris proficiscitur, quoniam diminutis eorundem potentiarum uiribus nihil alimenti in corpus distribuitur. Quo circa crudis quidam & non legitime digestus cibus per aluum deijcitur uermiculati coloris, hoc est multipharij & instar lutei sanguinis, perinde atq; ex uase angustioris osculi destillantis. Proinde nihil mirum est sanguinem non satis coctum, læsa aut perdita penitus potentia contentatrice (quam Græci καθεκτικὴν nominant) in uentrem d fluere.

Notæ morbi Cœliaci.

QUicunque non recenti, sed antiqua uentriculi debilitate alui fluoribus, hoc est morbo Cœliaco uexantur, huiusmodi indicijs plerunque insigniuntur. Copiosa alui excrementa diutino tempore identidem deijciuntur. Contracto habitu extenuatur macie corpus, nocturnaq; uigilia idem deminuitur, cruditas & uentris circa umbilicum torsiones (quos Græci στρόφους adpellant) non sine uellicatione, morsuq; excruciant, & partes extremæ frigescunt, à cibisq; appetitus auersione ita affecti laborant.

Curatio morbi qui Cœliacos à Græcis nominatur.

COmmodissimum est Cœliacæ ægritudini ijsdem medicamentorum auxilijs quibus uentris rheumati occurrendum esse docuimus, succurrere. Nam quod ad uictum attinet cibaria non extrema cōstringendi facultate prædita sed mediocriter styptica, concoctioniq; nihil renitentia sunt offerenda, Cuius farinæ quidem sunt: Panis probè & scitè elaboratus, furno, quem Græci κλίβανον dicunt, coctus, postea uino adstringēte imbutus, & sorbillamenta de lente & oriza. Ex piscibus ei qui durioris sunt carnis. Ex auibus uerò, quæ saginatæ non sunt, exceptis quæ in paludibus degunt. Decoquemus etiam quandoq; panem offatim concisum cum malis cotoneis & myrtis. Conferūt item lutea ouorum in aceto assata. Conuenit etiam lac cissum potui quemadmodum dictū est porrigere. Carnesq; leporinas uel syluestriū ferarum esitandum, & breuiter quæcunq; alia iam pridem affectionibus cum fluxu coniunctis proficere demonstrauimus, alacriter administrare. Profectò hic morbus ut inter initia statim curatione solerter adhibita citra negocium sanescit, ita spacium ægritudinem periculosam & difficillimæ curatiōis reddit. Oportet aūt principio uno, alterôue die cibum nō modò circūcidere, sed ab eo etiā penitus abstinere, & pectori supra hostiū uentriculi adspergines mediocris stypticitatis & robur partibus imbecillis inducētes ex uino uidelicet, & oleo rosarū, myrteoq; & de malis cotoneis inspergere. Sup hæc cataplasma confectū ex palmulis, farinaq; hordeacea, & malis cotoneis & aloë, & absynthio adplicādum est. Arnoglossa

glosson insuper tritum, & myrrha, & herba sanguinalis cum farina triticea, hordeaceâue admixta, summè proficit. Contra dolores autem qui hoc malì cum ardore commitantur, quanquàm hæc rara auis sit, oxymel, hoc est acetum mulsum summa commoditate adhibetur. Et deinde cataplasmata ex palmulis & semine lini farinâue cōfecta imponantur: præparentur autem in hūc modum. Oportet palmulas mero maceratas ante omnia terere, semen uerò lini, uel farinam in melle & aliquanto olei elixare, & ubi coierint, in pilam qua palmulæ † tritæ sunt inijcere, & inuicem probè commixta lauare, & ubi necessitas est uti calido. † Aliàs elixæ

Cerota ad idem.

Cerotis porrhò in eodem malo utendum, his uidelicet quæ de oleo myrteo pariter & palmulis contexunt. Nam hæc fluxiones arefaciunt. Comparata ad hæc etiam habentur quædam Emplastra. Verbi caussa, διὰ τῶν ἰτεῶν à Græcis, eo quòd salices contineat, adpellatum, & Panacias & Icesion, sed anteferendum omnibus cognomento, quoniam ad Mnasæum authorem refertur, emplastrum † Mnaseium, & διὰ σιδίων. Cuius compositionem paulò superius capite de fluctione uentris enumerauimus. De his quæ foris admouenda sunt, satis sit. Nunc potiones recensere expedit. Aliàs Minacias †

Potiones medendis Cœliacis.

Porrhò de potionibus quoque huic morbo accōmodis memorandum est, in quorum numero non infimum bonitatis locum habet radicis quinque folij elixatio, potui data. Apozema item radicis rubi, & salicis arbusculæ. Nuclei inter hæc uinacei in potu eiusmodi utiliter teruntur, præsertim uuæ passæ.

Sunt qui hypocistidis succum, & acaciam rufi coloris, & Lycium Indicum, & mala Punica quum dulcia, tum acida potanda exhibēt, clysterecꝫ infundūt.

Quidam & syluestris mali Punici florē, quem βαλαύστιον uocant, læuigatū potioni inserunt. Aliqui gallam in farinam tritam, aut malicorij puluerē. Horum quippe in torminibus intestinorum solemnis usus est. Quæ astrictoriam quidem facultatem obtinent, sed magna ex parte cuncta uentriculum lædunt, & noxam non uulgarem inferunt. Cibicꝫ horrorem pariunt, & concoctricem facultatem impediunt. Cuius uticꝫ rei gratia nō nisi rarenter ista exhibere congruit. Cæterū ipse sequenti potione cum cataplasmate simul uti consueuimus: Siliquam dulcem Græcam ue quam Græci κεράτιον uocant, & semen arnoglossi, & nucleos uinaceos in aqua bullire sinimus, & eandem aquam potui ita affecto porrigimus. Vtimur præterea Rotula, quæ τρόχισκος Græcis uocatᷣ, ad hoc comparata.

Pastillus generosus contra affectum Cœliacon.

Factus ad cœliaci morbi curationem orbiculus est ita concinnatus. Apij semen in elixatione lentis per triduum maceratur: deinde conteritur, admixtocꝫ commeos, cum plantaginis succo compingūtur in orbiculos. Quos in cæido decocto quinque folij radicum ue rubi potui dato.

Pastillus alius æquè nobilis.

Seminis arnoglossi hoc est plantaginis denarij pondo unius, seminis rumicis syluestris tantundẽ, hypocistidis, herbæ pulicaris, acatiæ singulorũ denarij pondo unius cõ meos denariũ pondo trium. Pange orbiculos admixto papaueris decocto, & cum aqua potui dato, uel per inferna infundito.

Alius pastillus ocyßimè alui fluores sistens, & cœliacis ualde expediens.

Seminis tamaricis, quam Græci Μυρίκη dicunt denariũ pondo quatuor, acaciæ rubicundi, lachrymæ papaueris singulorum denarij pondo unius, roris marini, foliorum myrti nigræ uniuscuiusq; denariũ pondo quatuor, stymmatis mellis admisce denarij pondo unius, & redige in pastillos. Et ubi usus postularit cum oui assati luteo utere. Si uerò potui dare cũmodius uidebitur, pastillos in corticum radicis rubi, myrtæ & malorum cotoneorum elixatione eliquatos porrige. Cæterum ipso quoq; apozemate utendum est.

De diuturno morbo Cœliaco.

Vbi uerò cœliaca ægritudo longo tempore inueterauerit, medicaminũ præsidijs quæ robur indere & temperamẽtum emendare, possunt, succurrendum arbitor. Vel oportet frictionibus citra unctionem, tempore oportuno & auxilijs commodioribus solertissimè uti: Verbi causa, coxendices multa frictione, & brachia itidem, nullo adhibito oleo cum syndone abstersorio, alioue lintheolo crudo ac aspero perfricare. Deinde nitrum membris pariter & Asium lapillum, uel lapidem Pyritem, uel puluerem testæ ueteris tostæ & friatæ cum pari pondere nitri admixtum inserere. Post ea oleo drapacino, & quibusdam diebus cum ipso Dropacis ungẽto parteis corporis illinire, uel eius inspersione uti. Potissimè uerò coxendices, secundo uerò brachia, tertio loco dorsum pariter & coxas, pectus denique & ὑποχόνδρια, quæ alij præcordia, alij ilia conuertunt. Neque uerò alienum fuerit aut superuacuum dictis partibus admouere sinapismon, quo nomine exulcerationes, imposito aliqua corporis parte sinapi factas, nuncupant. Hæc si quis ritè & nauiter peregerit, pristinã sanitatem illico recuperabit.

De Tenesmo intestinorum morbo, Caput XXIII.

Est præterea à inferioris intestinorum partis, longanonisq; ipsius huius malum, crebra uidelicet & inanis desidendi cupiditas, frequens impetus, quem Τηνεσμόν Græci nominant.

Signa Tenesmi.

Quisquis igitur hoc malo tentatur, iugi desiderio implacabiliq; impetu egerere conatẽ, & hoc est Τείνεσθαι. Flatus item ac spiritus & quasi uenti intra corpus excitantur. Sequuntur autem illam egerendi difficultatem uix exigua quædam mucis ac pituitæ similia. Quandoq; etiam aquosa & subcruenta retrimenta, & guttæ interdum sanguinis.

Tenesmi curatio.

Oportet desidendi crebra, cum pusillo excrementorum effectu, uoluntate pressos sæpenumero fouere, & præter fomenta enematis, (quæ Latini infusa uocant) ex decoctione fœnu græci, & radicũ althææ, curare. Atque eodem decocto calente uasi supposito, anum undiq; ne euaporet amictum, fouere. Idonea porrhò medicaméta sunt, oleum rosaceum butyrum, idem cum rosa adeps anserina, cum exigua cera liquata, quibus sedes intrinsecus perliníenda est. Multis prætereà modis huic rei apta est pix brutia, si inde fiat suffitus. Probatur insuper enema ex lacte & melle concinnatum, & ut mucosa expurgentur iniectum, uel decoctum lentiscum melle. Ad hæc adstringentia enemata concinnato cum rosa, myrrha, elixatione corticis pini. Liquato prætereà in duobus cyathis decocti rosarum fructus ericæ. Butyrum quoque & oleum rosarũ, uel oleum. myrteum ex inferiore parte inditum remedio est. Lanitiũ item liciniũ ue emplastrum inid, quod τετραφάρμακον Græci uocãt, cum oleo rosarum eliquatum intinge, & sedi insedere. Vel puluere rasamentóue plumbi oleo rosaceo leuigato, perexiguo ceræ adiecto, cum lentisco, ut supra præcepimus utere. Calida inter hæc commendatione digna sunt marsupia ac sacculi pectini ac lumbis, sedique imposita. Edulijs postremò inculpati succi quæ Græci εὔχυμα dicũt, & concoctioni nihil resistentibus, & languidè adstringentibus sedulò utendum est.

De Lienis affectibus, & curatione ex monumentis Philagrij Caput XXIIII.

Qvemadmodum cætera humani corporis uiscera omnis fermè generis affectiõibus obnoxia sunt, ita & lien multipharijs ægritudinibus subinde tentatur. Nũc etenim nimio algore, nunc immodico æstu, nunc ariditate immensa, & interdum humiditate à medio plus iusto excedente obruitur. Vnde perinde atque reliqua membra prauam temperaturam morborum parentem contrahens, ægrotescit. Nam obturatur interdum, & nonnunquam intumescit, simulq; cum eo latus leuum. Aliquanto in parteis aliquas extenditur, quandoq; increscit. Nunc sine æqualitate exasperatur, & comminuitur. Quin & inflammationibus, quas Græci φλεγμονὰς uocant, patet. Excitanturq; in eo duricies & scirrhi. Quorũ si deinceps singula enumerauero indicia præter curationes haud erit, ut reor, absurdum.

Lienis frigidi indicia.

Intemperatura sæpe delinquit splen, præsertim distemperaméto gelido & udo. Atque id quidem maxima ex parte sumptis identidem ac sæpius quàm conueniat esculentis, poculentisque frigorificis. Equorum contubernio ista præcipuè sunt: Aqua gelida, ostrea, omaza seu intestina, suillæ carnes, pomorum frequens esus, poma pluripharia, potissimè æstiuo tempore sumpta.

pta. Ex quibus lienis calor comminuitur locis præcipuè humidis. Statim item à cibo balnei usque & rei Venereæ luxus, idq; non in ijs tantummodo qui frequentius (nam id corpus uniuersum frigidius reddit,) & plus æquò futuũt, uerùm etiam his & quidem maximè qui cum cibi, potusq; sacietate & cruditate saburrati in Venerem congrediuntur. Quippe in liene, quemadmodum demonstratum est, gelida cytius intemperies, quàm calida excitatur & increscit, præsertim in his corporibus quæ succis habundant, & laborant molestijs, simulq; cum partis sinistræ ingenti tumore dolent. Id quoque clarum & perspicuum satis, & eius uitij signum est, quod ita affectorum color nigrescit quidem, sed non per omnia, sed languido nigrore suffusi, subluridi reddunt, & quasi coloris plumbacei.

Lienis calidi indicia.

Calidior lienis inteperies magna ex parte febres æstuantes ex incendioso ardore comitatur. Inflammato enim in febribus sanguine, quoniam hoc extum natura rarum & laxum admodum est, atq; ob id sanguinem deustum aceruidum manãtem, facile excipit, promptissimè expanditur, & in tumorem assurgit. Aestus nanq;, uel calida aëris qualitas iuxta spleni noxam inferre consueuerunt, si quis plus iustò calefiat. Haud aliter sanè atque Hyemalibus horis frigidus aër, pariter & humidi, & aridi aëris qualitates aliam atq; aliam intemperaturam inducere possunt. Quæ singula ad antecedentes qualitates referuntur. Quin etiam ex dapibus & sumptis potibus huiusmodi intemperies contrahuntur. Hinc autem fluores, quos Græci ῥεύματα uocant excitari & augeri. inflationes prætereà, hoc est flatus, spiritusq; in corpore concitari, & ægritudinum genera multipharìam suboriri sapientiæ affectatores & non imperiti Medici docuerunt.

Calidi & aridi lienis curatio.

Calidiore pariter & siccæ lienis intemperaturæ contrarij medicamentorũ auxilijs puta frigorificis & humectantibus subueniendum est. Siue hæc foris adhibeantur, siue intra in corpus cum esculentis, poculentisq; sumantur. Esculenta autem quæ hanc prouinciam egregiè absoluunt, sunt ex holeribus lactuca, beta, attriplex, & cucurbita. Aptus est & ptisanæ succus. Vuæ itẽ acerbæ nec dum maturæ liquor utiliter esui datur, & pastinaca, amoracia, sedum quod Græci ἀείζωον, hoc est semper uiuum dicunt, & tenera, mollisq; maximè uitis palmes & uno uerbo acida summopere congruunt. & dulcia omnia inimica sunt. Potui uerò dare expedit ita affectis acetosa, imò acetum per se quoque sorbere conuenit. Foris autem oleum rosarum, & ex malis cotoneis confectum imponere expedit, conformatis inde & ex alijs idoneis rebus epithematis. Quin etiam lauacri ex aqua dulci concinnati peraccommodus in hac affectione cõstitutis, usus est.

Frigidi & humidi lienis curatio.

Frigidæ contra & humidæ lienis intemperiei colorificis & arefacientibus medicaminũ præsidijs succurrere expedit. Verum aridum pariter & gelidum dystemperamẽtum potius, quàm udum & frigidum perpendendum est. Aptantur itaq; quibusdam forinsecus huic rei adhibenda medicamentorum subsidia ex butyro, cera recente, hyssopo, oleo Cyperino, uel Irino, satureia, serpillo, cytiso, cumino, semine trifolij. Vngento item ex palmulis, quod μυροβάλανον Græcorum Medici nuncupant, uel id genus cæteris, uel seuo hircino, adipe anserina, uel suilla recente, unà cũ styrace Calamitha, & gutta Ammoniaca pingui. Quibus utiliter adijciuntur buglossum, liquor glycyrrhizæ. Conceduntur inter hæc etiã balnea admixto oleo. Quin & oleum de spica nardi cum iam pridem positis medicinis, & croci non nihil, sed perexiguum interim, quo lienis uires & functionem suam recuperet, porrigere utile est. Atq; satis sit hactenus medelas quæ forinsecus calfaciendo & humectando prosunt recensuisse. Cauendum præterea ne corpus plethoricũ hoc est malis humoribus refertum sit, quoniam dum corpus plenum calefit, humores in liene magis aceruantur. Quod si liquida plenitatis indicia cõpareant, euacuato prius languido, intemperiei manus medica admouenda est. Edenda autem sunt cibaria quæ Græci uocant εὔχυμα hoc est boni succi & quæ sanguinẽ nutriunt. Cuius notæ sunt pisces asperi, squamis intecti, gallinæ domesticæ, phasiani, perdices, & cunctæ quæ uitã in montibus agunt, & pipiones hoc est columborũ pulli parentibus subtracti. Ex animalibus cæteris, caro porcina, suis mediæ ætatis, non uerris quidẽ, sed porci castrati: & hœdi quoq; inter duros & molliusculos medium locũ tenẽtes, hoc est unius anni siue ad summum bidentes, ut ilissimi sunt. Præterea succus prisanæ cũ melle optimo & pipere modicè conditus peraccõmodus in hac affectione constitutis, existit. Est etenim quod exta inflatione destituantur omnino ne à mellis colore, ariditatẽ ue lædantur. Dulcia nanq; omnia præcordijs natura, uisceribusq; sunt inimicissima. Acida contrà maximè amica. Interdicendum porrhò uinũ est calidum ac humidum defrutũue, eò quòd natura plerunq; dulcia esse assolent. εὔχυμα.

Calidi & humidi lienis curatio.

Nunc ad calidam & humidam lienis intemperaturã deueniendũ est. Prima aũt eius curatio, est foris adhibenda, quod medicaminibus arefaciendi potestate præditis perficere expedit. Verbi gratia his quæ ex alumine constant, & pice liquida & aceto & floribus, aut oleo rosaceo, & polline thuris quã mannã uocant, & floribus labruscæ & gallis Asianis. Id nanq; genus astringentibus remedijs est utendũ. Intra aũt in corpus edulia pinguitudine carẽtia, & quæ sanguinẽ exiccent & perfrigerẽt sumere expedit. Cuius sortis sunt, carnes ceruinæ. Lens aũt quoniã atrã bilem procreat & spissum sanguinẽ interdicenda est. Oriza aũt & nuces Ponticæ quas Rhomani auellanas dicũt prohibendæ non sunt, imò ijs utendũ maximè. Panis porrò similagineus, ex simila lota cõfectus, mirè

percq; accõmodus est, & caseus nouellus & quæcunq; ex lacte cõcinnata edulia. Carnibus uescendũ est hœdinis recẽtibus pariter & anserinis, spondyliũq;. Asparago præterea & bryonia & salsamẽtis omnibus. Cæterũ salsamenta non sunt edenda perpetuò, quoniã spacio diuturno atrã bilem pariunt, & densum omnino sanguinẽ manifestè. Competunt & aues macræ. Potest etiã dari uinũ acerbum & astringens, calida aqua dilutũ. Super mixtis intemperantijs tantũ disseruisse satis sit. De simpliciũ intemperierũ curatione deinceps disserendum est.

De incompositis intemperiebus Lienis.

Simplicissimus à medio excessus quæ intemperies adpellatur, in calore, ariditate, frigore & humiditate solis cõsistit. Sumitq; intẽperies ex hac quæ exuperat nimium appellationem. Verbigratia, si in intemperatura calidum præualeat frigido plurimum, calida uocetur intemperies. Si frigidum præstet calido, distemperantiam gelidam adpellant atq; ita de cæteris. Calidius igitur iustò corpus ut lienem si emendare fert animus, refrigerare, ut paulò superius compræhensum est, iubemus. Frigidiorẽ splenem excalfacere, uel rursus, ut iam subijciam, humidiorem siccare, uel sicciorem humectare, quo uidelicet temperatus quidam mediocrisq; status inducatur. Sed quod ad uictum incompositarum huius uisceris intemperierũ attinet, cibi ac potus quum simplicis tum cõpositi ex his quæ enumerauimus sunt pro re nata seligẽdi. Medicaminum item præsidia quæ humores modicos & inculpatos gererẽt sunt administranda. Cæterum de simplicis intemperiei excessu curatione pressius nunc agamus.

Calidi Lienis curatio.

Calidiori lienis excessui pulchrè medetur oleum rosarum per se citra appendicem. Vel oleum ex malis cotoneis constitutum quod Græci μήλινον uocant, sine additamento. Et quæ ex hjs concinnantur præterea medicamenta. Cerotæ nanque ex his contextæ & epithemata aptantur. Ad hæc præterea succus uuæ acerbæ & nondum maturescentis. Portulacæ item & sedi cum succus tum herba per se, & palmites deniq; uitium tenelli & id genus cætera commodissimè adhibentur.

Frigidi Lienis curatio.

Gelido lienis temperamento medendo innumera fermè, præter ea quæ dicta sunt, medicaminũ auxilia nata & cõparata habentur, quibus huiusmodi excessui occurrendum censeo sed potissimè his quæ enumerauimus subsidijs. Fiunt etiam haud incõmodè ad hanc rem ungenta colorifica, pariter & epithemata cerota itidem & ex liquore myrti confecturæ quæ satis adpositè & præsenti curatione pristinam lieni sanitatem reddere possunt. Cuius nimirum classis sunt ἄκοπα à Græcis adpellata, hoc est quæ dolores leniunt & amouent medicamina, quæ uidelicet ariditatibus & algoribus succurrunt, & protinus profligunt cum adiectione olei simplicis.

Humidi Lienis curatio.

VDæ lienis dyſtemperantiæ præſentiſſimum eſt auxilium: Flos ſalis, uel per ſe, uel ceratis quibuſdam incompoſitis mixtus. Per ſe quidem flos ſalis prius calfaciendus eſt, miſſusq́ inde in ueſicam æneam lieni imponendus, atque opis plurimum haud dubio adferet. Quin etiam è ſale ipſo, & flore ipſius cum cera & pauculo aceto cōmodiſſimum humidiori lieni medicamentū cōcinnatur. Ad idem munus maximè ea probantur: Quinq; folij & plantaginis radices aridæ, alumen fiſſum tam ualidè combuſtum ut quicquid in eo adſtrictoriæ poteſtatis eſt, exuat. Poteſt autem quisque ingenio pollens pro arbitrio ſuo medicamentum huic functioni aptum ex arnogloſſi, hoc eſt plantaginis folijs conficere, & folijs itidem pentaphylli, & flore ſalis, qui Nilo Aegypti flumine defertur. Compari, aut impari etiam, prout conuenire uidebitur pondere dilutis cum aceto & cum pice arida lotis, & contuſis, ceraq́ candida, & gutta āmoniaca, & oleo roſarū modicè admixtis. Cæterū Galenus florē ſalis ſcirrho quoq; mederi aſſerit. Et mea quidē ſententia non perperā, tam enī tenuiū partiū flos ſalis eſt, tam acris qualitatis, tanq; digerētis facultatis ut non intemperiei tm̄modo, ſed tumoribus etiam præter naturā, ex denſis uiſcidiſque humoribus induratis ſubuenire cōmodiſſimè poſſit. Conſumit etenim naturali ſua uirtute & diſſipat ualidè extenuatas duriciem materias. Cæterum hanc de qua hic agimus intemperaturam, nempe humidiorem duntaxat deſiccare expedit. Multis autem modis huic rei accommodiſſimum eſt præſidium aqua ſalicis, cō texta inde medela. Extrahitur autem huiuſmodi aqua ex ſalice hoc modo: Vulneratur aliqua in parte hæc arbor, è cuius uulnere promanant & deſtillant lachymæ aqueæ, quibus collectis quantum ſatis uidebitur, prædictarum aliqua ſpecies excipitur, deindè lieni humido adplicatur remedium. Optimum autem fuerit ſi antequam medicamentum adhibeas locum egregiè perfricaueris, ita nanq; humidiorem eius uiſceris intemperaturam digerere & diſcutere omnino haud difficulter ualebit.

Aridi Lienis curatio.

ARida lienis, ut dixi, intemperies humectanda eſt, ad quod ſcilicet munus frictionibus utendum arbitror, relaxandi etenim, nutriendi item & humectandi uim obtinent. Conducit itidem dulcis aquæ calidæ lauacrum. Et olei prætereà dulcis illinitio. Neque ſanè his bonitate & uſu inferior eſt ſuccus ptiſanæ, ſicci lienis regioni illitus. Vel huiuſmodi corporis perfrictio cuiuſmodi mentionem in capite de miſerabilis pedum doloris quam ποδάγραν Græcè adpellant, curatione infra faciemus.

De inflatione Lienis & curatione eius Caput XXV.

VEmadmodum in cæteris plerisq; internis corporis partibus non nunquam flatulentorum spirituũ collectio, ita & in liene flatus quasiq; uenti oritur sæpe excitatio, quã ἐμπνευμάτωσιν Græci nominant: & incrementum quandoq; tumori præter naturã simile, quod eadem gens ἐμφύσημα cognominat. Quæ utraq; splenis incõmoda magna ex parte usu ex legumentis, cœpis bulbis, uel etiam palmulis, quas populari adpellatione Græci βαλάνους, id est glandes nuncupant, comesis, ueniunt. Est quando uentositas ad esum ficuum, uel malorum cotoneorum, originem refert, & ad mellis uiniq; usum. Nam hæc sunt, quæ non tantum lienem flatibus & spiritibus infartiunt ac inflant, uerum intestinum quoq; quod colon adpellant & mesenterium, id est medium intestinum quod lactes quidam interpretantur, uentrẽq; ac stomachum uentosis flatibus distendunt.

Notæ inflationis Lienis.

Ex cibarijs ne tantũmodo flatuũ fiat in liene collectio, facile admodum datur ex prædictis olfacere. Nam si horum nihil fuerit cõmanducatum aliam omnino mali occasionem esse uel cæco apparet. Quoniam si ex uentosis spiritibus lien distendit̃ (quod mali genus diximus adpellari Empneumatosin) uel nimium tumoris excrementũ assurgit, & in sinistra parte circa lienis regionẽ nihil ponderis grauitatisue (quod ex ipsis sciscitandum est) sentiãt, ex gelidis & frigorificis dapibus sumptis hoc mali ortum habere reputandum est. Quum enĩ in uniuersum lien flatulentis spiritibus infarcitur, ubi liberalius paulò se potu inuitarint, statim cymodibus afficiuntur. Vocant aũt cymodas Græci quotiens in

Cymodes. uentre haud aliter atq; in utre aqua agitat̃. Quod si adhuc largiore potu quis se ingurgitet, murmurat & sonitus edit. Sin frigidis uescantur edulijs, acidum subinde ructant, & à cibo singultu afficiũtur. Atqui si nil eorũ quæ recẽsuimus, uentrẽ obturbat, lien uerò distendat̃, & perinde atq; acu pungat̃, idq; citra aliquod loci pondus, certissimũ uentosi spiritus indicium esse censeo.

Inflationis Lienis curatio.

Inflationi lienis medicamentum cognomento Diospoliticon maximè subuenit, piper enim quod hoc medicamen ingreditur, & cyminum calfaciunt, ruta uerò flatuũ collectionẽ discutit, membrũ hoc est splenem instaurat ac reficit, & humores deniq; pituitosos tollit. Nitrum aũt aluum ducit, pariter & mel:

Nitrum. purgat eteñ id quoq; & calorificũ est, humoresq; extenuat. Eandem itidem facultatẽ obtinent Διὰ καλαμίνθης, hoc est ex nepeta confectũ, & id quod à Græcis Διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων, eò quòd ex tribus piperũ generibus constat, adpellatũ est.

Piper. Epithema porrhò Διὰ σπερμάτων hoc est ex seminibus contextũ peracõmodum huic rei remedium est. Quin etiã nigella, quod Gith adpellant, & Μελάνθιον & semen apij, & anisum, & petroselinũ, & cyminũ panibus ab artocopis indita. Vel

in

in uino leuigata, & hausta lienis inflationem amputant, & dissipant. Betonica quoque, quam Græci κέστρον indigitant utiliter his adijcitur, pariter & adianton potissimè quum splen induratus sit. Tum etiam asplenon herba quam alij scolopédrion uocant uino mixta lienem cōminuere potest, bibita. In quem sanè usum in aceto quoq; decoquitur, bibiturq; elixatio hæc quadraginta diebus: mirificè iuuat. Concisa porrhò eiusdem herbæ folia, spleni ex uino emplastri more summa cum utilitate imponuntur. Inflatione ergo liene infestato, pocula quæ sufficienter demonstrauimus usurpanda & epithema διὰ σπερμάτων is siquidem nonparū me hercle adferunt momenti: Quibus tum potissimè utendum si non Aqua intercutē (quod plerunq; cōtingit) protinus corripiat. Quū em̄ hic morbus ab initio statim inuadit, nihil minus q̄ hæc expediunt: quandoquidē si ea hydropis species quā Græci τυμπανίτην adpellāt, intra primordia (ut sæpius usu uenit) confestim ingruat, certè quæcūq; medicaminū præsidia cōtra flatus & spiritus collectiones, admouent, uel quæ calfaciendo sunt, ut inimica, malum uehementius adaugent. Nouimus quippe cōplures, qui dum medicamētis arefacientibus exiccare studuerunt, longè ampliorē huic uisceri duriciā inuexerūt. Horum uerò, qui ita habent potionibus semē uiticis tostū, apiū saxatile item quod Græcè πετροσέλινον uocāt, & nigella quod uulgo Gith nomināt, anisumq; & apium syluestre. Nam hæc unicuiq; medent̄ lienis duriciei, etiā nō sensili. Quod si lien turba flatulentorū spirituū obruatur, dare eadē potui cū aceto, uel oxymelite uel cum posca oxycratóue expedit. Sunt uerò & alia nonnulla quorū usus ꝓbatur in hac re, nempe serpillum, thymus, liber lauri & origanū, nepeta quū arida tum uiridis, piper & rutæ semen, potissimè syluestris, & peucedanū, præsertim succus ipsius & costū & cardamomū, & marrubiū, & inuolucrū maius, & febrifugia quod Græci uocāt κενταύριον τὸ μικρὸν, id est centauriū exile, & imprimis liquor ipsius, & trixago & aiuga quæ à Græcis χαμαιπίτυς, hoc est humilis & coactæ ad terram breuitatis picea adpellatur. Hæc quippe singulatim, uel aliquot ex his mixtis, uel uno fasce omnia iunctim potui data, summam lienosis opem conferunt.

De inflammationibus Lienis & curatione eius Caput XXIIII.

Boriuntur in liene non rarò, ceu dictū est prius Inflammatiōes quas Græci φλεγμονὰς nuncupant, quarum uniuscuiusque singuli humores possunt ac solent existere parentes: Puta sanguen, phlegmones sanguineæ, Bilis biliosæ, Pituita, pituitosæ, quarum singularū sua habentur indicia.

Notæ inflammationis Lienis è sanguine prouenientis.

Quod si sanguineus humor ubertim in splenem deferatur, & inibi phlegmonen creet, dolor non citra tumorem & distentionem, & ingens eius pondus, acriter excruciat. Quandoque etiam absque dolore augetur & indurescit.

& in inflationem assurgit ac turgescit. Quandoquidem à tangentibus ex solo tactu haud obscurè depræhenditur & quando splen duricie posita iam mollior, erigit, ac quasi eleuat se, ita uti musculi obducentes, id ex tum supercrescere conspiciantur. Sæpenumero præterea uel hisce oculis conspeximus non uentrem modò & stomachum, uerum uniuersam præcordiorum partem, & pubis scrotum quod ὄσχεον Græci uocant, à phlegmone & tumore lienis tentata, occupataq́ꝫ. Docet enim Hippocrates ex lienis habundantia uentrē iliaq́ꝫ affici, & clauem, scapulasq́ꝫ uehementer dolitare, corpusq́ꝫ humoribus & uigilijs emaciari & extenuari, iugulū maciatū angustius fieri. Corpulētia etem̄ & carnes lienis uitio eliquari. Premūtur insuper siti im mensa: per exordia etenim lienis incrementum quod tumoris instar turgescit humidius iudicatur, quum uidelicet eti am dum meat humor: Verum quamprimū coit quasi q́ꝫ in lapidem indurescit, clauem necesse est nutrimento priuari, & uenas extrinsecus inter musculos elucere, & colorem nigrescere, qui atræ bilis color est & luridescere & Aquam intercutem e uestigio subsequi.

Notæ inflammationis bileosæ Lienis.

Quando autem bileus fluor lienem obruit, corpus totum calere, & absq́ꝫ febre conspicitur, oculi tinguntur, locium cum tenui substantia rubescit, uel lutei coloris effigiem exhibet. Sitiq́ꝫ magna oppressi laborantes, aquam gliscūt gelidam, & μικρόψυχοι, hoc est pauidi animoq́ꝫ perabiecto redduntur, leuiq́ꝫ momento stomachantur & furiunt ocyssimè. Amarescit præterea os, uexat è cibarijs appetitus auersio, ingruunt uigiliæ cum frequenti alui deiectione, quæ egeruntur, flauo colore tincta sunt, adhæc alia id genus compluria certè, quæ bilis redundantiam comitari consueuerunt apparent, quæ omnia hoc loco recensere superuacuum arbitror.

Notæ inflammationis in liene ex atra bile prouenientis.

Facta iam ex atra bile inflammatione in splene, laborans paulatim atribilario colore suffusus nigricare uidetur. Nec tam cutis quàm urina quoq́ꝫ nigricat, lien per se friget, nec increscit admodum, sed durescit. Melancholicus humor redundat in omni corpore, gingiuæ atriores uidentur, & siti uexantur, qui si frigidi poculi copiam habeant, plus cibi appetunt.

Notæ inflammationis splenem occupantis ex humore pituitoso prognatæ.

Quum lien pituitam ad se uberiorem trahit, & inde phlegmonem̄ contrahit, subitò durus fit, color laborantis exalbidus, buxeus, subluteus, squalidusque, & breuiter pituitæ similis redditur. Oculi & lingua, & totius corporis cuticula eius naturam præfert. Siti nulla premuntur hoc malo capti, sed edu liorum permaximo desiderio tenentur. Ob id uidelicet quod lienem occupauit, modò pituita insulsa sit. Fit autem huiuscem odi Phlegmones lienis

caus

caussa, uel inde perspicua, quod quum ad pituitam refert originem febris accessio indies ingruit. Si ad bilem die tertio. Si ad bilem atram die quarto impetit & subinde remeat febris exacerbatio.

Inflammationis Lienem infestantis curatio.

Phlegmones itaque in splene generatæ nunc tempestiuum est curationem dicere. Ante omnia uerò singulorum humorum peculiaribus (quæ sufficienter enumerauimus) indicijs diligenti perpensione obseruatis, demum manum medicam admouere expedit. Neque est quod hic prolixioribus logis docere persequamur quàm magna opus sollicitudine ad tuendam semel recuperatam sanitatem, quoniam semel profligato lienis uitio, quam Κακίαν Græci adpellant haud ita facile, ne dicam minimè gentium unquam postliminio reuertetur. Nam id extum & si morbis temptetur, rarius tamē quàm cæteræ corporis partes ac reliqua uiscera. Enimuerò, ut rem adgrediamur, in huius mali curatione, acurata sanè trutina perpendendum est, ut adposita humori unde nata est lienis inflammatio adhibeantur medicaminū subsidia, ne contraria & inimica, quæ plus officiant, quàm proficiant, ægrimoniæ adplicentur. Contemplandum igitur eduliá ne (cuiusmodi quædam sunt) malo occasionem præbuerint, án quid foris inciderit, atque ita breuiter non tam quæ forinsecus adueniunt, quā quæ intrinsecus morbum excitant,

Omnia iudicio discutienda tuo.

Pari quoque modo desidiosus ne fuerit is qui ægrotat, & deditus ocio καὶ μησόπονος, an contrà exercitationibus operam nauarit, & studiosus fuerit καὶ πολύπονος, καὶ καματώδης, hoc est laboriosus, & án negocijs denique inuolutus, utrum frequentibus lauacris, án nullis omnino operam dederit. Vel án hic morbus quo tentatur prosapiæ peculiaris, uel â parentibus ad se tanquam hæditario iure deuenerit. Post hanc animaduersionem ad mali denique curationem deueniendum est. Proinde si splenem phlegmone occupauerit, initio sanguinem mittere optimum est. Deinde cæteris purgationum generibus utendum. Post hæc epithemata, malagmatáque foris adhibenda. Sunt autem reliquæ quas putamus perpurgatiões, deiectiões alui, quæ medicaminibus ad hoc factis emoliuntur, quæ Græci ὑπήλατα, id est medicinas laxatiuas per osumptas adpellant, quarum usus imprimis est utilis, ne dicam necessarius. Neque alienum est uti interdum clystere. Proritandus utique etiam uomitus est, quum in uentriculum deferuntur succi & inibi in summo fluitant, & quasi supernatant. Tum quidem rupta omni mora, quemadmodum præcepimus perpurgare maximè expedit. Quod si sanguinis quoque detractio, uena incisa uidebitur expediens imò & necessaria, erit sanè semper, si quid aliud præsentissimum uisceribus inflammatis auxilium. Cæterū præ cæteris competit inflammato lieni, nisi quid aliud obstiterit, quod iure possit detractionis esse remora:

Verbi caussa, ætas, uel uires, uel locus, uel consuetudo, uel aëris constitutio seu †qualitas, uel quæ præcessit alimētorum cruditas, uel immodicus alui fluor aut solutio. Nam istiusmodi in hac re sanguinis missioni impedimento sunt, præsertim si per ætatem ac robur non liceat. Pertundere itaque expedit brachij leue uenam inferiorem, quæ quum deprehendi non ocyus potest, nigra hoc est, Media incidenda est. Atqui si ne huius quidem (quod quandoq; contingit) copia fit, eam quæ in promptu est in leua manu inter μικρὸν καὶ παράμεσον hoc est breuissimū aut paruum, et huic proximū, annulorum gestamini deputatum, quem etiam medicinalem uocant, secare cōuenit. Quæ etsi minus euacuat, præsidium tamen eximium ad recuperandam sanitatē lieni præstat per factam eius quoque uenæ incisionem sanguinis detractio. Cæterum promanante iam sanguine & è uena secta quasi prorumpente, obseruandum curiosè est: quó nam colore præditum sit, admodum'ne rufo puróue aut lurido. Qui si luridus sit, aut rubeus ampliore copia detrahendum. Sin purus minus auferendum. Cæterum in uniuersum ita sanguen minuere expedit ne uitalis potentiæ uires (quod in omni ægritudine sonticum est) deijciantur.

† lege illatu

De his quæ per os sumpta aluum deijciunt, à Græcorum Medicis Hypelata.

Facta porrhò sanguinis uena scalpello incisa, iam detractione, per os quoq; medicamenta sumenda sunt, quæ alui deiectionem clementer moliantur, & humores negocium præstantes per inferna exhauriant, quæ Græc ὑπήλατα uocantur, porrigere operæprecium est. Positum autem est infra libro quarto capite de ποδάγρα huius rei exemplū. Sunt uerò Hypelata lenes quædam ac blandiores, purgandi facultatē obtinentes medelæ, Verbi caussa, Mercurialis herba, polypodiū, quam Latini filiculam adpellant, cnicus, brassica canina, solaris maior, semen urticæ, & id genus pleraq; cætera.

ὑπήλατα.

De Fomentis.

Tempestiuum nunc erit medicamentorum quoque adstringentium, quæ Græci uocant στυπτικὰ mentionem quampiam facere. Quibus non ante utendi locus est, quàm ubi corpus iam probè perpurgatum fuerit. Fouere igitur post euacuationem fomentis redundantem humorum uim reprimentibus principio necessum est. Mox humore decurrente magna ex parte detracto & comminuto, quæ maturēt & deijciāt eos qui in lienem iam delati sunt, adhibere oportet medicaminum auxilia. Adhiberi uerò pariter cum his etiam debent, ea quæ uireis eius uisceris tueri possunt, ne ijs prostratis nequeat partes suas absoluere, & singulis functionibus suis satisfacere. Quod si caussa mali non admodum magna, sed mediocris sit, fomentatio facta ex solo uino austero, ac subtilis essentiæ sufficit. Nihil igitur commodius ferè quàm fluentem materiam reijcere & ut diximus reprimere. Idq; caussa existente leui, medicaminibus

minibus lentis ac lenibus. Si acris & uehemens morbus sit, præsidijs acrioribus, efficacioribusq; expugnandus est, si non calor manifestè lædat.

Si calidus humor splenem infestet, curatio.

Quod si caliditas acrior urgeat, oleum ex nõdum maturis oliuis expressum, quod Græci ὠμοτριβὲς & ὀμφάκινον adpellant, & rosaceum admiscendum est. Atqui si hæc ad manum non sint, oleæ cymata, aut poma aut mespila, uel oleum lentiscinum, uel ex malis cotoneorum confecturæ admiscebis in uino. Quibus adijcere competit rosas, lentiscum, & rubum, astrictoriæq; facultatis quidpiam unà cum oleo cõferente elixans, ita quidem ut quicquid adstringentis naturæ subtilioris rebus stypticis insit, elixatio eadem attrahat, & uirtutẽ induat stypticam.

Frigidi humoris lienem uexantis curatio.

Quod si gelidus qui in liene cõtinetur humor eiusdem partis phlegmonẽ inuexit, pulegio utendũ est, & superius cõpræhensis adijciendũ modicè. Et nisi suus calor impediat, thymus, origanũ, & oleum nardinum. Quod si locus quẽ phlegmone occupat nimio calore ferueat, uel aliqua febris incidat οἴσυπον, hoc est lanam succidam & sordidam discerptam & attenuatam, cum quopiam oleo prædicto, uinoq; copioso imponere conuenit. Quam cum succo ex uuis acerbis & nondum maturescentibus admiscebis, uel rosarum flores, aut cyperum, uel florem labruscæ, uel acanthi Aegyptij semen. Hoc utiq; modo per exordia statim mediocris inflammationis agendum est. Atqui si calor incendiosus admodũ adsit, oleis supra paulò compræhensis & id genus alijs & aceto cum uino utendum est. Vinũ nanq; acetosum est necessariò oleis confundendum. Cauere autem modis omnibus oportet ne caput tentet: in febre etenim capite perculso sensus quoq; tentantur. Quapropter defrutum ita habentibus, uel merum dulce competit, admixto interim oleo per exiguo ad humectãdum. Si uerò defrutũ crassius sit, diluatur aqua. Si humor qui negociũ præbet, & inflammationẽ peperit, pulegiũ, ceu iam pridem demonstratũ est, & thymum, & origanum adijcere congruit. Quoniã eadem pariter & euacuandi humores, & robur inducendi naturam obtinent. Vsus utiq; uini & olei creberrimus, reliquarũ rerũ suffitus fomẽtatioue rarior in hac cõstitutione, esto.

De enematis Clysteribusue.

Non tam intra morbi statim exordia quàm in incremento utilis ad uentris expurgationẽ usus enematum existit. Atq; tum quidem imprimis, dum ardor non fuerit adeò feruidus. Fiat itaq; in hac affectiõe per clysterem cum aqua mulsa, nitro, spuma nitri, saleq; euacuatio. Oportet autẽ omnino singulis diebus iterum atq; iterum inijcere.

De Edulijs.

Solus ptisanæ succus hisce temporibus competens alimentũ existit. Qui ubi ad manũ non fuerit, solus panis & aqua ita habẽtibus cibi loco ministrandus est. Detur aũt aqua calida, & mel cũ aceto q̃d ὀξύμελι Græci cognominãt.

Si

Si languidus autem calore incendioso ferueat, non admodum calidam neq; feruentem, uerũ tepidam & refrigeratem nõnihil potui dare conuenit. Hæc quippe & per ægritudinis exordia statim & insummo uigore cum uigilanti studio absoluenda sunt.

Quid in summo morbi excremento facere expediat.

Quando iam malum in uigore & summo incremento (quod Græci nunc ἀκμὴν nunc κατάστασιν adpellant) consistit, his qui intra principia euacuati sunt, statim à fomentatione adplicanda sunt cataplasmata: Quippe si localibus utamur præsidijs (cuius rei iam sæpe admonui) ante euacuationem humorum generalem, necesse est uel noxiam quandam aliam uel excallactionem nimiam subsequi. Corpore nempe κακοχυμικῷ, hoc est prauis succis infarto: Vel crudo quopiã humore cõgesto, idq; uel ex auaro & immodico cibariorũ esu, uel excupediarũ nimietate magna libidine deuorata: Vel ex nutricatu conchiliorũ, aut sepiarũ, aut ostreorum aut aliorũ id genus pisciũ: Vel carnibus porcinis, uel cupedijs pinguibus siue placẽtis quæ Græci uocãt τρώμματα, id est bellaria (quo nomine aromata eadem gens interdũ indigitat) ualde gelidis: Vel ex desidi & ignaua deniq; uita, lauacrisq; à mensa. Cæterũ si æger egestuosus sit, & tanta paupe rie laboret, ut rerum tam preciosarum usus nihil possit (quoniã copia eius destituitur) officere. Nulla aũt panis laboret indigentia, & uescatur subinde lentibus, uel carnibus bubulis, uel ouillis, uel piscibus qui atrã bilem non segniter & sanguinem nutriũt ac pariunt, & ut summatim dicam, cibis utatur melancholicis, topica uitet pro uiribus remedia, siue fotus siue emplastra, siue quiduis quod foris adhiberi solet aliud fuerit. Quod si qui hoc uictu utentes noluerint neq; secare uenã, neque uentrem euacuare, illis tamen in statu uoluerint uti, paucis diebus uitam finierint. Quoniam adhibitis fomentationibus & cataplasmatis percalfacti humor ubertim se ad ipsum calorem prorripiens hominẽ interficit. Quo circa dum per summum morbi uigorem eiusmodi caussam cernis cum materia clystere euacuato. Quum autem febris remissior facta sit (quod tempus declinationem adpellant medici) & meliusculè iã habeat ægrotus, tum absynthio in oleo elixo fouere partem affectam concedimus. Quod si absynthium ad manum repositũ non sit, alia quædam amara & adstringentia adhibere conuenit. Cuiusmodi est oleum rosarum & malorũ cotoneorum. Melinũ à Medicis uulgò adpellatum. Quum uerò distensio quædam uel cum dolore, uel citra dolorẽ urget, parum Iridis & Cyperum aut aliud quiddam id genus ualde erit conducibile. Quoniã ad lienis robur ea tueendũ cõparata sunt. Summè utique facit si ue interdiu semel duntaxat, siue iterũ, siue longiore spacio continuò adhibeatur. Tertio autem ex oleo fouere tantum abest ut probem, ut uehementer execrandum censeam. Eadem porrhò diligentissimè obseruanda sunt in adhibitione cataplasmatum.

De

De purgante medicamento quod Græci dicunt Catharticon, decoctoq; ab eadem gente Apozema adpellato & in iniectionibus denique.

Quando igitur in melius commutare uidebitur affectio, medicaminum quoque præsidia commutanda sunt. Catharticum itaq; per os sumendũ est quod aluũ clementer deijciat, coctũ in ptisana, uel idem cũ aqua bibendũ. Bibere item expedit ægro tum etiã oxymel, modicè cum cæteris temperatũ. Aqua prætereà mulsa pariter & Apomelite (ita enim Græcorũ medici de ablutis ex aqua fauis cremorem uocant,) & lotiũ proritantibus poculis. Verbi caussa, apij & asparagi radicum in aqua elixarum apozemate utendum est.

Per inferna porrhò inijcere conuenit liquores ptisanæ, cui in elixatione adijcias filiculam, thymum, origanum, interius factum colocynthidis, ad hæc etiam ueratrum nigrum, centaurium minus, Cnicum (quam recentiores Cartamum uocant) & capparis cortices, & pedem gallinaceum quod Græci θλάψι dicunt, adiecto sale uidelicet. Nitrum insuper & mel & oleũ inijcienda sunt. Euacuat proinde colocynthis petuitam, Cnicus & ueratrũ nigrum, atram bilem, Thymus & thlaspi & centaurium maius deducunt bilem. Ea & per inferna infundi, & potari possunt egregiè trahunt. Ab exordio autem modicè adhibendo, utere.

Pocula cathartica.

Quum igitur curatio proficit, & languenti dolorem remittit, medicamenta cathartica ualidiora, hoc est purgatoria non tantum per inferna, sed & per suprema exhibenda sunt. Exempli caussa: Epithymus cnicus, polypodiũ, semen thlaspi & daphnoides, uel camælæa, quod coccocnidium uulgo dicunt. Trahit autem Cnicus elixus bilem rubeam polypodium mixtos humores, ueluti & capparis, cortex, & centaurium. Quæ sane in potu dare, & sensim adecere expedit. Administranda quoq; sunt in ptisanæ succo, uel oxymelite in poculis. Cnicus igitur & polypodiũ, & ueratrum nigrum mixta ptisanæ decoquantur. Quod si id facere detrectaueris, & sumpserit laborans pro edulio halicam, uel alia quæ crassum humorem procreant cibaria, (quæ Græcis παχύχυμα dicunt,) lien omnino in scirrhum conuertetur, & uel omnem curationem respuit, uel ægerrimè medicabitur. Cæterum illud ignorandum non est, quod lien & iecur neque per auspicia inflammationis, neque in ipsa inflammatione efficatioris potentiæ medicamento exactius perpurgari citra anceps discrimen poterit. Quoniam inflammato iocinore tumescit, tumens auté arctiores redduntur meaculi: proinde medicamentum catharticum nullo modo potest inibi accumulatos humores exhaurire & educere. Lien itaq; quũ in ipso summo phlegmonis incremẽto, tum in remissione quoq; uiolentis poculis magis magisq; exacerbat̃. Quin ne foris siquidé proficuũ fuerit in uigore inflãmationis pluribus medicaminũ præsidijs lienẽ onerare pinde atq; spes aliqua mutãdi uel discutiendi malũ restaret: nã uniuersa tãta quãta est lienis essentia, inde nõ modò

non

non emendatur, sed in deterius subinde uertitur, & magis indurescit. Quo circa in ipsa lienis phlegmones consistentia placida & blanda admodum medicaminum auxilia, quæ Græci ἀνετικὰ dicuntur gnauiter adhibenda sunt. Cuius sortis censentur quæcunque quæ exiguas & mediocres in calfaciendo & humectando uireis obtinent, & nullo modo ea quæ siccifica sunt. Porrhò cataplasmata pariter & fomenta, ut supra compræhensum est admouere expedit. Corpus itaque perpurgatum humoribus calidis decurrentibus lætatur. In summo igitur uigore ad cataplasmata huiusmodi confugiendum est.

Qui, & ex quibus oporteat cataplasma concinnari.

Vbi ergo ad summum mali incrementum deuentum olfeceris, deueniendum ad cataplasmata est. Si ægri naturam calidam cognoueris, & humore exhibentem negocium biliosum, ex rebus moderatè calidis fingere cataplasma conuenit. In quo censu numerantur semen lini & oleum ex anthemide quã nostri uulgò Chamomillã uocãt, per moderatè etenim calfaciũt. Quo nomine fabuli etiam farinam, uel polentam hordeaceam (quam una uoce Græci ἄλφιτον adpellant) adijcere competit: nam & ipsa mediocres in calfaciendo uireis possiẽdt. Nos uerò in solemni usu, quemadmodum pluribus constat, Artomeli (Est uerò Græcis ἀρτόμελι panis cũ melle cõfectus) cũ aqua habemus, quanquam in affectionibus lienis interdũ admixto aceto melleã, ut sic dixerim. Cererẽ exhibere meo more, licebit. Cæterũ ubi particula quã obsedit inflammatio, nõ fuerit ingẽti ardore oppressa, res autem ipsa digestionẽ, euaporationemque (quam Græci διαφόρησιν dicũt) necessariò efflagitet, eis utique quæ à nobis enumerata sunt τῆλιν, hoc est fœno græcum absque admixtione aqua adijcito. Verum si inflammatio extiterit scirrhosa, queẽadmodum si lienis humoribus densis ac crassis fuerit obruta, acetum usurpare conuenit. Aptissimũ ad hæc fuerit si amarulenta quædam admisceas, id quod præcipuè proficit lienosis. Lien etenim crassioris succi ex iocinore abacti quasi receptaculũ est, quoniam semper pinguiorem ex eo uiscere humorem attrahit. Proinde cataplasmata ex absynthio & cappari concinnata, lienosis summa cum utilitate applicantur, uel eadem extra quoque cataplasma commodissimè adhibentur, & acetum affectione remittente. In morbi prætereà remissione, medicamẽta purgante copiosiore uti congruit. Edulia ad hæc subtilioris essentiæ & uinum partim tenuium & colore candidum in hac affectione constitutis porrigendũ est. Hac enimuero ratione perpurgantur, alui sedimina deijciuntur, & inditur robur lieni, locioque ita proritato febris profligata per urinam facile discedit.

Qui nutricatus in statu expediat.

Caro ueruecea porrhò pariter & suilla, alica item & oua, piscesque quũ maritimi tũ in paludibus stagnisue degẽtes, ut hostilia manibus, pedibusque fugienda sunt. Ex auibus. Vt illarum quæ in montibus & aridis sedibus uitam

uitam agunt, utilissimus esus, ita & palustrium & aquatilium alitum perniciosissimus cibus est. Profectò quum ignari Pœoniæ artis, indigni nomine medici, uel hallucinantes clynici, liene pinguibus & prauis humoribus obruto laborantibus quadrupedum carnes, & in summo mali incremento oua tremētia sorbiliáue edendum offerunt. Et qui malè sani (in quorum numero nonnulli habentur) ita habentibus sorbitionibus ex tritico, uel potione cui propterea quod maximæ in alendo potestatis sit cognomento alica, quam dicunt ex Zea fieri quæ à quibusdam adpellatur Alica. Vel cōcinnatis ex ijsdem rebus edulijs copiosioribus succurrere moliuntur, nō modò spe, proh dolor, frustrātur & turpiter se exhibent, sed languētibus sontico periculo & maximo incommodo existūt, adeò ut labores, doloresq́ subeant grauissimos, ut uel mortē citā oppetant. Nā alica ut in morbi decessione exhibita nonnihil auxilij adferre poterit: Ita in statu semper officere plurimum consueuit.

Quæ potiones expediant.

Remittente itaq; iam se inflammatione non tam quæ supra compræhensa sunt, q̄ quæ pingues & glutinosos tenacesq́ succos in phlegmone compactos non extenuandi solum uireis possident, sed proijciendi quoq; & discutiendi uiscidos inibiq; fixos humores pocula offerre expedit. Præterea quæ obturationes expediendi, relaxandi, & prorsus tollendi quæcūq; lieni mordicus adhærent potentiā obtineut, & robur interim lieni inserunt. Cuius utiq; sortis cēsetur asplenon herba (quā uulgò Latini Scolopendriā uocant) capparis tum cortex tum semen, & id genus quædam alia quorū mentionē paulò post uberiorē faciemus ubi de lienis duricia non sensili, quē scirrhon Græci uocant agemus. Hic uerò loci nō nisi hæc duo quibus prærogatiua quæ indita est in medicando Lienem recenseo. Galenus nanq; super his duabus speciebus hunc in modū infit: Cuiusmodi salubritatem absynthiū iocinori adhibitū adfert, eiusmodi lieni Capparis cortex: & q̄ salutare est illi Eupatoriū, tam salubre est huic scolopendria asplenon à Græcis (ut diximus) adpellata. Hisce igitur rebus medicaminosis & id genus alijs remedijs utraq; hæc uiscera egent.

Epithemata Lieni conferentia.

Epithema uerò cui ab authore Nileon inditū nomen est, in huiusmodi exti huius ægritudinibus tempore quū summi uigoris tum remissionis aptissimum iudica. Adhæc præterea ceratum lienosis in summo incremēto, potissimè in tenella & molliuscula corporis constitutione imponere summè proficit. Et certè epithema quod ad me authorem refertur.

Epithema Trallianí nobile.

Id habet bdellij, aloës, thuris, croci, hyssopi, cerati, & sordiū quæ inter ouiū coxendices colligunt̄, singulorū portiones æquales, uel cuiusq; quantū rei præsenti cōuenire uidebitur, & alias insuper species quæ inibi recēsentur. In Decremēti uerò tēpore phlegmones, numerosa sunt & alia epithemata quorū usus nō iniuria cōmendatur, ex gutta nēpe ammoniaca, & bdellio cōcinnata. Quū igitur

T phlegmo

phlegmone in summo uigore incendiosa uidebit, Nilei epithema, oleo chamæmelino & cerato, aliquantulū aceti habente, diluendū est. Illud uerò hîc silentio præterire non possum, eodē quoq; epithemate, ceratóue perinde atq; oxylæo esse utendū: nempe cū lana succida & sordida ceu recens ab ouibus detracta necdū mūdata, in eodē epithematis cōfectura imbuta lieni superinducito, atq; si distētione uexant, sanitati restituet. Proinde per exordia febricitātibus aquā frigidā in paroxysmo porrigi nō debet, neq̄ est eadē semel auidè ingurgitāda. Nos et herclè haud infeliciter, lienis inflāmationes adspergínibus ex aceto, uino, & oleo cōspergere, & fouere locū cōsueuimus. Quibus nō rarò aliquid & parū quidem ceræ, hyssopiq;ceratū cōfundere expedit. Fructus præterea uino uel aceto, uel oxycrato, uel melle Attico, uel hydrælæo decocti, facto cataplasmate nonnunquā usurpandi sunt. Quin & pulegiū & thymū & origanū, & folia lauri, & saluia, & artemisia, sal itē & nitrū cataplasmati admiscēda sunt. Certè si ea quorū meminimus nō acuratè summaq; cura perpetrata fuerint, in scirrhū trāsit inflammatio: Quo circa in præsens non absurdè de illo quoq; orationē facere instituimus.

De scirrho Lienis & eius curatione Caput XXVII.

PHlegmone igitur lienis improbè curata in tumorē præter naturā spaciosissimū cum duricia insensili, quē σκίῤῥον Græci adpellant, tantæ duriciei assurgit, ut tactu non cedat, sed renitatur. Praua adhæc quædā partis intemperies ingruit. Cæterū eius mali quantitas essentiæ est occasio, quoniā in eo humor quidā fixius adhæsit, uel flatulentus spiritus uel utriq; pariter mixti & præter naturā aucti, à naturali amplitudine nimiū discedunt. Depræhendes aūt dissidiū inter humorē & flatuosum spiritū his nutis: Si flatus duntaxat tumorē inducit, tactui strenuè renititur, neq; uel tantillū subsidet, distēsióq; cū dolore pungitiuo lienē excruciat. Si cū pondere grauedo unà cū memoratis indicijs leuā corporis partē adfligit, cū humoribus uentos lienē occupare certissimè putato: idq; statim per exordia. Tractu nāq; tēporis inueterato morbo, & humoribus incrassatis uel ex algore exuperāte, uel ariditate scirrhus efficitur. Est uerò quando citra inflammationē oborit. puta in tumore nimio. Hæc utiq; hunc in modū usu uenire assolent. Distensio itaq; pariter & ponderositas cū intensissimis punctiōibus fit, duricie nō accedente. Commixta uerò humore & flatu uidebitur mali occasio, ueluti si tumor mollis simul & punctura eius partis uehementes infestāt, solum humorem mali caussam portendunt.

Scirrhi Lienis curatio.

Historia. NOn te fugit, puto clarissime Cosma militē quendam uenisse ad me, qui uniuersum lienis locū barbaricis cauterijs ardentibus miserè & immaniter notatum habebat, nostrū implorantē auxilium. Admouimus itaq; rei manū, & in hoc tum per biduū ac triduū clementibus medicaminibus purgatorijs hominē euacuauimus. Postmodū summo studio exactaq; diligentia idoneis & opportunis medicaminū præsidijs adhibitis, breui sanè militem male affectū pristinæ sanitati, eo qui sequitur ritu, restituimus.

Qui

Qui cibatus Spleneticis sirrhosis conueniat.

Præcepimus porrhò ut indies sumeret cum melle conditos ptisanæ succos, & pisces squama intectos, & asperos. Ex auiũ uerò genere pullos & perdices, phasianos atq; id genus alias coctu non difficiles, boni succi, quæ non temere, sed antea pulchrè macerata obtuli. Edulijs uerò cæteris quæcũq; uidelicet humores uiscidos & spissos procreant, interdicimus. Carnibus item bubelis, suillis, uerueceis, caprillis, hœdinis. Auibus præterea aquatilibus, palustribusq;. Piscibus insuper, in lacubus & stagnis degentibus cunctis, maritimis itidem ijs quæ carnibus duriusculis, & spissis & non candido colore prædíti sunt. Neque admisimus etiam polypos, telphos, techlias, neque sæpias, orphiosue, non ostrea, non cõchias, non bulbos, nõ peponas ex melle & eo pane quem Triuulgo Arabes nos itria adpellamus concinnatas. Et ut paucis innumera absoluamus, non quæcunq; flatus solent gignere & duræ carnis sunt & spissa, & cõcoctioni renituntur uel sumpta ægerrimè conficiuntur ne per somnium quidem, ut aiunt, manducare mandauimus. Merũ porrhò crassum substantia, atrũ colore, & uiribus astringens, minimè gentium ita habentibus potandum est: Verum his conditionibus quas Hippocrates desiderat præditum. Præcipit autem ille uinum in lienis duricie non esse præbendum nisi crassitudine destitutum, non multum algidum, neque adeò calidum, sed medium inter utrunque excessum obtinens. Hæc est igitur nutricatus ratio, qua splenetici nempe uisceris eius scirrho obnoxij maximè cibandi sunt.

Pocula quæ in Lienis sirrho ex re & usu sunt.

Pocula adhæc quæ ex re & usu uidebantur miscuimus ex radicibus capparinis confecta, & ex aspleno, tamaricis radicis cortice. Quæ sanè hunc in modum in uino elixa potui dare expedit. Principio huiusmodi simplicia quidem singulatim porrigenda sunt. Postremo autem uel in oxycrato cocta, uel cum oxymelite uel solo cum aceto elixa, ministrantur. Exhibuimus uerò nonnunquam & certè non inauspicato huiusmodi species crudas quidem, sed cum dictis liquoribus contritas suo dierũ ambitu, & certa lambente periodo. Cæterum non erãt potiones istiusmodi perpetuæ aut diuturnæ, imò ultra biduũ ac triduum nunquam suppeditauimus. Quin etiam per uniuersum hyemis spacium oxymel purum, & citra ullam admixtionem bibere iussimus: Quandoquidem ammixtis iam pridem enumeratis simplicibus elixis, aqua calida dilutum & temperatum quum ante cibum, tum sumptis edulijs quotienscunque bibendi libidinem habebat siue noctu siue interdiu nullo discrimine, haurire per melicuit.

De Sanguinis detractione.

Quum igitur per hyemem huiusmodi tam lentâ medicatione adhibita primo ueris tempore longè meliusculus, & plerisque doloribus immunis esset miles ille cœpisset, & lienis esset utcunq; comminutus, & magna ex parte

emendatus uisum est mihi non importunum esse si iam poculis uberioribus & maiorum uirium potentiorisq; facultatis, quæ lienem ad unguem perpurgare ualerent, uterer. Quam obrem splene, ut dixi comminuto, ad medicamenta ualentiora (quæ etiam largius exhibui) confugimus: Deinde statim circa medium uer sanguen ubertim facta incisione uenæ leui brachij, detraximus. Postea uigintiquinq; dierum spacio interposito, medicamentum hunc in modum concinnatum adhibui: Spicæ nardi, corticum radicum capparis, foliorum tamaricis, herbæ aspleni (quam scolopendriam uocari uulgo ostendimus) lapidis pyritæ uniuscuiusque denariorum pondo duodeuiginti, myrobalani denariorum pondo decem, guttæ ammoniacæ thymiamatis denariorum pondo octodecim, capilli terræ (quam Græci ἀδιάντον & πολύτριχον uocant, Itali Cincinnalem herbam & supercilium terræ) denariûm pondo sex, stœchados denariorum pondo quatuor, scolopendrij denariûm pondo trium. Pange pastillos cum melle denarij unius pondere. Militi una datione porreximus semper unũ pastillum oxymelite dilutum. Mox uerò ubi lien duritiam posuisse & satis mollem ne dicam eliquatũ uidebatur, lenibus ac lentis per os exhibitis catharticis succos redundantes euacuauimus. Per aluũ uerò ualentiora medicamẽta purgandi ui prædita exhibuimus. Nempe Διὰ κολοκύνθιδος Hicræ denariorum pondo trium. Hinc inter æstatis primordia non denarios modò treis, uerum iam unciam dimidiatam præbui. Adeò quidem mordicus prædictorum medicaminum ritum obseruans, ut ne latum quidem unguem discedere ab ijs languidum permitterem, non unam supersedendo dieculam. Porrhò quum iam tantum non ad pristinam reuersus esset sanitatem, iussimus deinceps semel atque iterum rapi terræ (quæ κυκλάμινος Græcè uocatur) radicis denarij pondo unius in aqua mulsa post singulas potiones sumere. Emundat etenim cyclaminos per occultos meatus ac sudores, lieni negocium exhibentes prauos humores, maximè si medicus uel is qui assumpsit ei ad expellendum suppetias tulerit pannos forinsecus percalidos officiosè adplicando.

Videtur Alex Asplenon accepisse pro Scolopendrion.

Pocula quæ robur Lienosis indunt.

Inter hæc, & post hæc magis quæ enumerauimus medicaminum auxilia, lienem quoque ipsum roborare expedit (uireis enim ipsius deiectas esse non est dubium) quod utique munus, si cuique alij, tutissimè huic potioni, quæ ex sequentibus instituta est, committitur. Potissimè autem ne omnia recenseam, ex aspleno scolopendriáue & cappari. Neque fuerit alienum in hoc etiam epithemata conficere pura ex Auripigmento quod à Græcis uocatur ἀρσενικὸν & alumine & id genus cæteris. Id sanè remedium locũ inter gelidum & feruidum medium ad unguem obtinet. Cuius generis cõfecturas aliquas nempe preciosas & ad rem plurimũ pertinentes in præsens haud importunè, puto, memorabo, inter quas non ultimum locum hæc obtinet.

Potio Lienem roborans.

Lienosis comprimis cõpetit potio constans ex guttæ ammoniacæ, pulegij singulorum denarij pondo unius, quæ potui detur cum aceto. Aliud poculum spleneticis expediens hoc est: Altera potio lienosis conferens, habet corticem salicis mediastinam & foliorum eius pondo quantum uidebitur. Coquuntur in aquæ xestis duabus usque ad consumptionem partis dimidiatæ, quas tribus diebus oportet potui dare.

Epithemata pro Lienosis.

Transitus nunc est ad epithemata, quorum sanè primas tenet id cui uis est laxandi, & emolliendi. Conficit etiam quæ deuorata sunt in uentre. Summè præterea facit ad strumas, & abscessus sub auribus, quas Græci παρωτίδας nuncupant, & ad ægrimonias artuum, & ad medendam calcanei plantæ ue suppurationem, uel alios huius partis dolores, & ad torsiones denique uentris. Est uerò eius compositio huiusmodi: Bdellij Scythici, seui porcini, guttæ ammoniaci thymiamatis iridis Illyricæ cuiuslibet denariũ pondo sedecim, liquoris panacis, quod oppopanacum uocant, denariorum pondo octo, canchryos, styracis, thuris, galbani singulorum tantundem, rhesinæ terebinthinæ denariũ pondo quadraginta octo, piperis grana centũ & sexaginta, amurcæ olei (quod Græci ὑποσάθμην uocãt.) Irini quantum satis est. Habet uerò hoc medicamentũ uireis incidendi & uirtutẽ emolliendi. Neq; profectò reperiri potest aliud, quod illi duricias molliendi uiribus respondeat. Concinnatur autem non aliorũ epithematum more ad ignem eliquatum, sed in mortario contusum, adiecta cera cum cæteris simplicibus. Verum inter tundendum pistillus fecibus irini perungatur usq; dum singula probè commisceantur. Esto autem gutta quæ sumitur ammoniaca recẽs & styrax pinguis, bdelliũ, ut diximus, Scythicũ, quibus oppopanacũ ritè admiscendũ est. Quibus omnibus simul cõtritis, re postulãte utere.

Malagma Amithonis.

Epithema siue malagma à re uocare mauis, propterea quod est μαλακτικόν, hoc est mollificatiuũ, adhæc etiam διαφορετικὸν existit, hoc est euaporationem faciens & digestionẽ. Conducit aũt ad iliorum (quæ ὑποχόνδρια dicuntur) distensiones, quoniã duricias discutit & soluit. Medetur quoq; impeditis artubus qui ægerrimè mouentur. Et summè facit ad lienis affectus, cuius duricias egregiè permollit, disiicit, & amputat. Huius autẽ compositio talis est: Guttæ ammoniaci thymiamatis denariũ pondo sedecim, ceræ tantundẽ, rhesinæ terebinthinæ denariũ pondo nouẽ, bdellij pondo octo, thuris, myrrhæ denariũ pondo quatuor, galbani denariũ pondo octo, olei Cyperini heminæ sex. Myrrhã, bdelliũ, thus macerato in uino. Guttã uerò ammoniacã in aceto eliquato. Contundantur inde omnia in mortario, pistillũ oleo Cyperino quẽadmodum cõprehensum est supra oblinito. Habent etenim hæc duo emplastra eximiam emolliendi facultatem.

Aliud generosum epithema.

Est uerò hoc quod nunc tradam longè efficatius epithema, & ualidius ad inducendam euaporationem siue etiam digestionē & duricias attenuandas, atque tollendas, quàm proximum. Quemadmodum ex stercore caprino pariter & oppopanace cum aceto institutū: nam id humores strenuè extenuat, & discutit, nec euacuat solum ualidè succos uiscidos & incrassatos, sed solidas etiā corporis particulas. Facit idem stercus caprillum per se cum aceto. Proinde Galenus quoq; non uno in loco idem tumoribus ex spissis humoribus induratis summopere expedire asserit. Inscribitur autem altera hæc de qua agimus nunc confectura μάλαγμα Asclepij, sumpto ab authore nimirum cognomine, est autem eius hæc descriptio.

Malagma Asclepij.

Habet id ceræ libram unā & dimidiam, picis Brutiæ quam uulgo Colophoniam dicunt denariûm pondo sex, chalbanes denarij pondo unius, succi panacis denariûm pondo sex, sordium ex aluearibus apum denariûm pondo trium, guttæ ammoniacæ denariûm pondo sex, uel ut alijs uidetur denarij pondo unius & semis, olei heminas duas, aceti xestas treis, excrementi caprilli (quā σπύραθον propriè Græci uocant) thuris cuiusque denariorum pondo trium, myrrhæ tantundem. Guttam Ammoniacam primo in aceti xesta una leuigato, deinde thus, & myrrham, & liquorem panacis, & spyrathum immitte & denuo conterito. Sordes uerò ex aluearibus & Chalbanen in mortario contundito: cerā cum rhesina colophoniæ in olei heminis duabus dilue. Quæ ubi coierint, Propolin hoc est sordes apium quæ lecta est ex aluearibus insere, rudiculaq; agitato assiduè, & q̄primum incrassata & coacta in unū cernuntur, sublatū ab igne refrigerari sinito, & circunfricato, oraq; undiq; abradito, & species cōtritas immitte. Deinde commixtis interse omnibus, collige. Hæc quippe sunt quæ euaporandi & digerendi, emolliendiq; uireis obtinent medicamina.

Epithema robur indens lieni.

Medicamenti ex auripigmēto & alumine, cuius mentio facta est paulò superius, imbecillo lieni robur inserētis, quod militi imposuimus, hæc est cōpositio. Ceræ Creticæ Tyrenicæ'ue denariū pondo nonagintasex, rhesinæ piceæ pitymæ'ue denariū pondo sedecim, rhesinæ frixæ denariū pondo nonagintasex auripigmēti fissi, aluminis cuiuslibet denariū pondo duodecim. Metallica curiosè in aceto acriore læuigato, & in ceratū cōpingito admixto pauculo olei, ut ere. Hæc est sanè curatio qua miles ille lienosus ritè curatus, ad integram sanitatem reuersus est.

Aliud epithema spleneticum & hepaticum.

Est præterea adhuc aliud epithema, quod in utrisq; corporeæ molis lateribus diaphoresim, hoc est digestionem euaporationém ue elicit, & proinde

denon tam lienosis quàm iocinorosis præsentaneo est auxilio. Eius descriptio est huiusmodi: Ceræ, rhesinæ terebinthinæ, hyssopi Atheniensis, iridis Illyricæ denariûm pondo sex. Quæ eliquanda sunt, eliquant, cæterisque ammixtis, utere. Quod si manat ubertim sudor, quem, ne impedimento sit, è medio sublatum cupias absterge, & oleo de absynthio perlinito. Detersoque, ut dixi, sudore, ad illud epithema confugito.

Distentionis, inflationis sue lienis curatio.

VBi porrò ex supra cōpræhensis notulis lienem ob flatulentos quospiam spiritus inibi concitatos, distendi & indurescere olfeceris, ita quidem ut scirrhus subesse uideatur, & punctionibus nescio quibus dolorificis admodum, citra omnem loci lienis grauedinem, excrucietur languidus, mirum quàm præsenti auxilio fuerit Dispoliticon medicamentum in hūc modum instructum, ritè sumptum.

Diospoliticon & eius compositio.

Rutæ uiridis pridie decerptæ, piperis, cumini singulorū denariij pondo unius, nitri denariûm pondo quattuor. Quod si languentis aluus astricta sit, sumatur nitri denarius unus. Macerabitur autem per triduū cuminum in aceto maximè acri: dein continuo siccatum contundatur in puluerem, cæterisque tribus sigillatim in farinam redactis, mel optimū & despumatum adijcitur. Postea concinnatū scitè in pixide uitrea reponitur. Sumendū est medicamentum hoc & ante & post cibum, mēsura mystri unius. Discutit id eximiè flatuū ut antea demonstratū est collectiones uentriculi, & reliquorū uiscerum flatulentū spiritum expellit, & stomachum excitat, coquendique facultatē adiuuat, aluum adstrictam lubricam reddit, †pituitā discerat, ructus tollit, thoracis ægritudines ac uitia lateris item & iocinoris, lienisque & renum demulcet, placatque. Appositum præterea sic affectis puta stomachi, uentris, iecuris & splenis uitio oppressis, existit, eligma διὰ καλαμίνθης, id est ex nepita confectum, & διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων quod est è tribus piperum generibus, & διὰ σπερμάτων hoc est ex seminibus, institutum. Quin & cucurbitula uentri imposita utilis ad idem est. Summæ ad hæc utilitatis sunt: Nigella, apium saxatile quod Græcè uocant petroselinon, anisum, & cuminū, uel panibus indita, uel cæteris cū epulis ac dapibus ammixta. Cōuenit uerò imprimis infantibus, & maximè in uino læuigata potui dare, uel semina cōpræhensa redacta in puluerē adspergantur. Vetonicam insuper & adiantum & filiculam admiscere alienum non est, potissimè si duricie summa lien afficiat. Qua in constitutione scolopendrion quoque & asplenon adijcere expedit. Hic mihi tempestiuum uidetur ex Galeni medendi methodo eiusdem authoris sententiam super huius uisceri flatulentis spiritibus decerptā in medium promere. Quo cōmodius unicuique caussæ oportuna antidota, uel pastillos, uel epithemata, quæ uir ille expertus est, uel quæ nos experimento & usu cognouimus, & compositurā eorū explicare queamus.

† Alias bilem

C. Galeni de lienis scirrhosis pariter & flatulentis uitijs sententia Caput XXVIII.

SCirrho igitur (cui lien ualde oportunum est,) splenis laborantibus non extrinsecus modò ualentiora medicaminum præsidia, adhibere congruit, uerùm pocula quoque uiolentissima potui dare. Facillimè etenim & citra molestiam tollerabunt. Oportunissima itaq; capparis corticũ radices, & scolopendriũ, & tamaricis quũ cortices tum radices, siue etiam cymæ, hoc est tenerrimi in summa stirpe coliculi. Sunt uerò hæc omnia in aceto, seu oxymelite elixanda. Proinde lienis interdum, & id quidem frequentius tactui præ duricie, ut apparet, reniti contumatius uidetur. Neque tamen ob id scirrhosus statim tumor est, sed flatulentorum potius spirituum collectio. Quapropter huic malo medendo, locum absynthij macerati decocto fouere, deín rei adpositum medicamen emplastrum'ue inducere, expedit. Cæterùm quæcunque in hac constitutione adplicantur, mixtæ sint, confusæ'que potentiæ. In quo censu est id, quod ex sulphure, & alumine constituitur. Cuius utique sortis complura in commentarijs de medicaminum compositionibus tradita sunt cætera. Animum autem attendere oportet, ut eadem quæ adhibentur medicamina, triplicem, euentandi scilicet emolliendi, & adstringẽdi facultatẽ obtineant. Quantitas item permixtionis obseruanda. Nam quibus lien ex spirituum inflatione in tumorem assurgit ampliorem, non fuerit alienum sanè plus aluminis medicamini adijcere. Sin scirrhosus magis inibi tumor sit, quàm flatulentus uehementioris diaphoreticæ mollificantis'que facultatis, mediocris uerò adstrictoriæ uirtutis admiscenda sunt medicamenta. Inter incomposita autem quæ extenuandi uim habent medicaminum auxilia, flos salis principatum tenet, indurata lieni extrinsecus cum uesica ænea impositus. Emolumenti nanque plurimum is hac in re adferre consueuit.

Cymæ.

Epithema iocinori, lieniq; iuxta competens.

AD iecur pariter & lienem confert epithema quod habet: Aluminis liquidæ, sulphris ignem non experti, (quod ἄπυρον Græci, Rhomani uiuum nuncupant,) nitri rubentis uniuscuiusque denariorum pondo sex, guttæ ammoniaci thymiamatis, florum labruscæ, corticis radicis capparis cuiuslibet denariorum põdo sex, picis aridæ, rhesinæ frixæ singulorum libræ pondo unius, olei Cyperini uncias sex, aceti quantum satis est. Hoc quippe ualde generosum, summæ'que efficaciæ in id genus uiscerum adfectionibus existit epithema.

Hypotirion epithema.

Lienosis porrhò & aqua intercutem laborantibus, nonnulla quoque alia epithemata summè congruunt, cognomento Hypotiria. Quoniam non humores tantummodo ex alto foris extrahunt, sed & dolores quoque amouent, & scirrhos, cæterasq́ue duricies soluunt & discutiunt. Verbi gratia illud quod accipit: Rhesinæ frictæ libras treis, ceræ, picis aridæ singulorum libras duas, aluminis atri ac liquidi, nitri, sulphuris uiui, pollinis thuris (quam mannam uocant) uniuscuiusque libram unam, aloës uncias sex, pyrethri, mali terræ, (quam ἀριστολοχίαν Græci dicunt) cardamomi, uisci quercini, guttæ ammoniacæ, bdellij, radicis cucumeris agrestis uncias quatuor, olei hyrundinariæ tantundem, aceti xestam unam. Alumen itaque eliquato, sulphur & nitrum læuigato, guttam ammoniacam cum aceto diluto, aridisque in puluerem redactis, liquida admisceto. Reputare uerò inter hæc oportet id quod ex alumine fit & sulphure medicamentum, quoniam ad eadem est efficax, adhæc etiam epithema διὰ σπερμάτων, præsertim in lienis spiritibus inflati medicatione. Illud enim uerò quum per se, tum, & tum quidem imprimis, adiecto alumine & sulphure eandem efficatiam obtinet. Sed ex seminibus concinnatum, atque ob hoc διὰ σπερμάτων à Græcis adpellatum flatuum materiã essentiamq́ue abscindit, & congestat, dissipat, cætera maturat, digerit, & expurgat. Proinde geminas διὰ τῶν σπερμάτων epithematum compositiones subnectere haud indignum operæ precium putaui.

Epithema dià tôn spermáton, hoc est ex seminibus contextum.

Habet cardamomi, herbæ sabinæ singulorum uncias sex, Cyperi, baccarum lauri, cassiæ fistulæ, sertæ Campanicæ, fœnogræci Gallici, seminis apij, maioranæ, anisi, panacis radicis, thuris, seminis fœniculi, guttæ ammoniacæ, rhesinæ terebinthinæ uniuscuiusque uncias treis, mellis, olei nardini, seui taurini, ceræ, cuiusque libram unam. Summè facit ad inflationem uentriculi, iocinoris atque lienis.

Aliud epithema dià spermaton.

Alterum διὰ σπερμάτων quod ad idem facit constat ex cardamomi, yrci Cyperini, sampsuchi, nitri, anisi, ammeos, apij seminis, fœnogræci, baccarum lauri, guttæ ammoniacæ, cuiuslibet uncias treis. Seui taurini cotylam unam, ceræ denariorum pondo decem, colophoniæ tantundem, mellis libram unam, conformato epithemate utere. Potest idem pari pondere uel ampliore misceri cum medicamento ex alumine sulphureq́ue confecto. Cæterum si tumor lienem infestat, calor item & ariditas magna cum utilitate ministrantur folia, uel cymæ uel radices tamaricis, & herba asplenon, lactucæ. Sunt enim hæc quæ nullam habent neque euidentem, neque nimiam calfaciendi naturam, neque lien accendunt, tum porrhò præcipuè si cum oxymelite exhibeantur. Oportet autem ab initio eadem elixare, tractu uerò temporis bene cõquassata eadem exhibere

exhibere conuenit. Ex eodem censu sunt folia salicis, & liber eiusdem arboris & radix. Quin & purgamenta ferri quæ in aquæ temperamento relinquuntur lien egregiè cōminuunt, remittunt & resoluunt. Vinum igitur uel acetum in quo ignitum ferrum recens ex igne sublatum, extinctum sit potui dato, potissimè durioris carnis corporibus & robustis cuiusmodi is de quo iam egimus miles extitit.

Pocula ad lienem.

Reuertor denuo ad potiones, quibus in ferrum candens extinctum sit, intra exordia enim ingentium affectionum lienis in mollibus ac delicatis etiam corporibus, haud parum emolumenti conferunt. Nec ab initio saltem, sed multis deinceps diebus. Adijcere ergo quis poterit squamam ferri, cymas absynthij, piperis paululum, ne lædant stomachum. Præstantius autem redditur si in huiusmodi lienis intēperie Pelecinum admisceas & herbam auriculam muris μυὸς ὦτα à Græcis cognominata. Quemadmodum cōtrà in frigida distemperantia cassa, costum, serpillum, anisum, & huiusmodi. Dantur autem in calida intemperie pelecinus, & auricula muris utiliter, quoniam perquàm efficaces sunt, & lienem strenuè resoluunt, intemperiemq; emendant, & ut comminuunt ita rursum increscere prohibent. Frigidam uerò intēperaturam ac aridam præcipuè iuuāt, trixago, gentiana, myrobalanū, calamentum, cyclaminus (quam rapum siue umbilicum terræ Rhomani nominant,) Peucedanus, acorus, scordium, trifolium, hypericum, uitex, liquor pinestelli (qui ὀποπευκέδανος Græcè uocatur,) Centaurium quum maius, tum minus aridum, scolopendria, farina lupinorum, & id genus cætera. Alia uerò cum uino, & aqua, & oxymelite pota prosunt. Phœnicobalanus qui & myrobalanus uocatur, & à quibusdam dactylus, nisi cum oxycrato, id est posca sumatur, uomitione cōtinuo eijcitur. Oportet aūt singula præscripta ratione, rituq; accuratius admouere.

πελεκῖνον, Galenus uocat ἡδύσαρον.

De Pastillis.

Vus etiam rotularum quarundam probatur, potissimè quæ stomacho non officiunt. Quarum trium confecturas selegimus. E quibus primus est orbiculus uentriculo peridoneus. Vtilis uerò est contra omnes lienis affectiones, cōuulsiones, attritus, erosiones'ue, flatuum collectiones, & muliebres afflictiones. Habet autem is, myrrhæ denariorū pondo sex, spicæ nardi Indicæ denariorū pondo quatuor: uel loco nardi Indicæ sume nardum Gallicam pondere denariorum sex, costi denariorum pondo sex, succi panacis dyptami, corticis radicis herbæ statariæ, corticis radicis capparum, Periclymeni (Latini inuolucrum maius uocant,) radicis corticis, rubiæ aptæ tingendo, guttæ ammoniacæ uniuscuiusque denariorum pondo quattuor. Sunt qui iridis quoque denarios duos cum dimidio adijciunt. Conformantur hæc in pastillos cum oxymelite ponderantes grammata duo singuli: Quorum

unus

unus iustam dosim explet, admixto oxymelite. Hic uerò pastillus, cuius ipse parens sum, cum additamento admirandi effectus est, & cunctis lienosis affectionibus peraccommodus, maximè uerò grandi eiusdem exti tumori, & duriciæ immodicæ. Conuenit idem non tam adultis & natu grandioribus, quàm ipsis quoque pueris, præcipuè si amyli plusculum admisceas. Describam nūc alium qui in potione hauritur orbiculum, nulli bonitate secundum, quem ipsi creberrimè porreximus, & usu commoditatem eius cognouimus.

Alius pastillus nobilissimus.

Habet corticis radicis capparum, tamaricis, aspleni herbæ, squamæ ferri, lupinariæ peliciniue uniuscuiusque denariûm pondo sex, myrobalanorū denariûm pondo decem, guttæ ammoniacæ denariûm pondo octo, stochardos denariûm pondo decem, absynthij pontici denariū pondo quattuor. Conformato inde pastillos denarij pondere & cum oxymelite potui dato semper una dosi unum.

Epithema aliud ad idem.

Restat adhuc præsentis auxilij à nobis concinnatum haud inutile epithema, cuius compositio talis est: Myrobalanorum pistatorum, florem labruscæ, guttæ ammoniacæ, bdellij scyrrhici, corticum radicum capparis, floris salis cuiuslibet denariū pondo quadraginta octo, liquoris panacis crassi denariûm pondo octo, styracis, pollinis thuris singulorum denarij pondo unius, uisci roboris denariū pondo duodecim, ceræ denariū pondo uiginti quattuor: guttā ammoniacā cum flore salis eliquato, atq; dissolue. Capparē uerò & dactylos, mannamq; in aceto læuigato, ceram autem igne liquefacto, commisce & contere, & confecto inde epithemate, utere. Conducit hoc enim medicamentū mirificè lienosis. Quoniā durícias, discutit, tumoresq; comminuit, scirrhon eiusdē uisceris emollit, soluit & amputat Quin & ipsi dactyli, quos myrobalanos dicunt, soli quassati, & emplastri more inducti, strenuam nauant opitulando operam. Trixago item & uerbenaca cum ueteri anxungia suilla cataplasmatis modo impacta prosunt.

De tusse ex liene affecto Caput XXIX.

SI quando lienosis tussicula ex tenui & acri distillatione oboritur, eidē sumpto medicamine διὰ τῶν κωδειῶν, hoc est ex capitibus pauerinis instituto, uel pastillo trigono succurrendum est. Lieni uerò epithema extenuandi uiribus præditum superinducito. Verū si qua sint quæ horum usum prohibeant, adspergínem (quā embrochā Græce uocant) ex quopiā idoneo ad hanc rem orbiculo cum aceto & oleo rosarum ad mellis usq; consistentiā temperato capiti roratim infunde. Cōmodissimus autē ad hanc rem est, etsi q̄d alius, utilissimus pastillus κροκώδεις, hoc est croceus, in aceto

in aceto & oleo rosarum leuigatus & adspergines modo, quod Græcè dicitur ἔμβρεγμα impositus. (Est uerò id medicaminis genus quod liquidum corporis partibus, puta fronti, temporibus & cæteris, fouendi gratia, uel disijciendi, uel reijciendi, compescendiue gratia nunc inspargitur, nunc ne cito dilabant, linteolis, stuppis & lanis maximè succidis inspersa imponuntur.) Destillationem nanque (quod ῥεῦμα Græci uocant) tenuem incrassat atque condensat, inflammatum & incendiosumque & acrem fluxum refrigerio temperat, tussim sedat, & somnum accersit.

De Aqua inter cutem, id est hydropico morbo & eius curatione Caput XXX.

Ic morbus si non primis statim diebus discutiatur, lõgus esse consueuit, Græci ὕδρωπα uocant. Nascitur autem magna ex parte, ex iocinore in tantum perfrigerato ut nequeat pro suo munere sumpta cibaria coquere, & in sanguineã substãtiam conuertere, sed in aqueam modò essentiam transmutare, uel in flatulentos spiritus, uel in pituitam denique transformare. Proinde tres subeuntium cutem aquarum species medici faciũt. Vocaturque prima Ἀσκίτης quasi utricularia quæ ex subtili & tenuis essentiæ humoribus & aquosis gignitur, ob id hydrops aquosus dicitur. Secunda deinde τυμπανίτης, id est tympania quæ ex flatuoso aëre copioso, & aqua perexigua fit. Tertia ὑποσάρκα & ἀνάσαρκα uel λευκοφλεγματία quam nos Albam pituitam dicere possumus, quæ ex pituita quadam liuentiore uniuersum sanguinem occupante concinnatur. Liquidissimè igitur lippis ac tonsoribus constat, Aquam inter cutem multò tempestiuius & minore negocio si eius species ad amussim cognoscatur, curari.

Notæ morbi hydropici.

Quum igitur in uentre circa abdomen siue sumen aquosi humores tanque uterculo quem ἀσκὸν Græci dicunt, collecti continentur, uentremque intendunt, & moto huc illuc corpore cum borborygmo euidente decurrũt. (Est autem βορβορυγμὸς uentris strepitus ueluti aqueus quasique in eadem parte quidam tumultus.) Hydropem aquosum, quem Ἀσκίτην, id est Ascitem uocant iudicandum est. Ventre autem uehementer intento, adeò quidem ut compulsus tympani modo sonitum ædat, Tympaniam, id est τυμπανίτην esse censeto. Quãdo autẽ toto corpore solidæ partes quæ in aquã resoluuntur & ad cadaueris instar uniuersum intumescit corpus, impressisque digitis subsidet, & ijsdem sublatis sinus ac fouea ad tempus relinquitur, tum tertiam paruæ paludis speciem quam Græci, ut docuimus iam pridem λευκοφλεγματίαν, Latini uerò Candidam pituitam nominant, esse putato. Proueniũt autem omnes Aquæ inter cutem species, uel à iocinoris primario affectu, uel per compatiẽdi rationem eodem uiscere afflictione implicito. Adficitur autẽ per consensum maxi-

mè,

mē, uel liene iecori aduerso, uel intestino quod κῶλον Græci, uel medio intesti-
no quod μεσεντήριον eadem gens adpellitat, uel locellis muliebribus, uel renibus,
uel uesica deniq; morbo correptis. Vel ex hæmorrhagia in sexu fœmineo, uel
retentione mensium, uel pergelida pulmonis, & septi transuersi intemperie
cæteris partibus non paucis malè habentibus. Quorū uniuscuiusq; primoge-
nia affectione diligenter prius perspecta morbi curatio tentanda est.

Notæ Hydropis ex frigore partium.

Quicunq; igitur ad algorem iocinoris seu pulmonis septiue transuersi Hy-
dropicum morbum referunt, magna ex parte tussi uexantur, & nihil me
moratu dignum eijciunt, sed infestat inanis tussiendi impetus, aluus astringitur
& uiscerum inflatione uenter exiccatur, retenta humiditate. Si contrà alui pro
fluuium, & intestinorum assiduæ uellicationes cum morsu molestarint hydro-
picum ad uesicam & medium intestinum gelu oppressa, morbi originem refe-
rendam esse liquidò declarant. Secessum nanq; biliosum cōmitatur uellicatio,
bileaćq; superfluitas uentrem occupat, acri pituita intestina obsidente. Si uerò
pulmonis uitio per compatiendi rationem affecto hepate aqua cutē subeat tus-
sis miserè languentes exagitat. Et corde perfrigerato uniuersum quidē corpus
in tumorem assurgit, cæterum cunctis partibus reliquis pedes inflantur. Ingru-
it eiusmodi morbus præcipuè Auctumnalibus horis.

Aquæ inter cutem curatio.

Omnibus subeuntium cutem aquarum generibus commune quidem præ-
sidium est, nimiæ humoris abundantiæ inter principia statim euacuatio.
sed ἀσκίτης & τυμπανίτης se solis purgātibus (quæ καθαρτικὰ Græci uocant) medi
caminibus, ἀνάσαρκα uerò nonnunquā sanguinis detractione per uenam scalpel
lo incisam, quoniam ex eiusdem humoris nimietate gignitur euacuandæ sunt.
Quanquam si frigus respicias uenam pertundere alienum sit, uerum quia pleni
tas infestans hoc modo exhauritur, & languentis natura exonerata alacrior fit,
& morbi caussa minuitur, & inde necessariò, minore negotio redit sanitas, ue-
næ admittenda est secatio. Nam quemadmodum uidere est ignē uiridibus &
humidis sub lignis periclitari & extingui, sublatisq; è medio his, denuo accendi
Ita & consimili de caussa in Hyposarcidio (sic enim & Anasarcā adpellitant) san
guinem anferre expedit. Proinde cuiusq; particulatim curandi modus præscri-
bendus est. Quæ nam uidelicet conueniat in hydrope uictus ratio, quæ catapla
smata, quæ medicamenta, & qui sint eadem adhibenda. Auspicabimur autem
ab eius speciei, quæ ὑποσάρκα uocatur medendi rationem.

Curatio Hyposarcæ.

Inter initia itaque huic subeuntium cutem aquarū generi confestim, si per
uirtutem & ætatem licuerit, sanguinis missione succurrendum est. Sin autē
uires deiectæ, ætásue impediant, hac longum ualere iussa, robur inducendum.

Instauratisq́ iam uiribus phlebotomiam aggredi competit, prauisq́ humoribus detractis, ad alia medicaminum præsidia deueniẽdum, atq́ mox intra principia antidoto Picra utere. Nam hæc obstructiones laxat, uisceribus robur indit. Quod equidem probatissimũ in hac re amuletum arbitror. Ab hoc transitus est ad ualentiora aliquantulum, purgatoriã uim habentia medicamenta, constypatione iam reserata, extisq́ desiccatis, & humoribus modicè sublatis, & meaculis deniq́ laxatis. Exhaurire autem infestantem humorem, sensim pedetendimq́ expedit cathartico, & si nimiũ habundet, ne semel adfluentius exhibito medicamine uires deijciantur. Vix enĩ quicquã est, sat scio, quod languẽtem magis adfliget q̃ prolixior alui purgatio. Satius igitur fuerit humorẽ negociũ præbentem paulatim, & cũ summa perpensione, q̃ semel & confertim & uiolenter euacuare. Pulcherrima uerò & utilissima in hac affectiõe constitutio quæ ex sambuci radicum alteræ corticis succo conficitur purgatio, concinnata inde cõditura & potui data. Prodest itidem & quæ ex ebulo fit. Eadem nanq́ sambuco & ebulo uis est. Purgant enĩ utraq́ tum bilem tum pituitã. Conducũt ex æquo lactariæ, tithymalus & ricinus, cicíue. Consimiliter etiã squama æris. Primas uerò facile tenet in hac re. Præstantissimũ enim si quicquã aliud est remedium, hunc in modum confectum poculum.

Hiera Picra. *Sambucus.* *Ebulus.*

Potio medendæ Hyposarcæ nobilis.

Foliorũ oleastelli (quæ chamælæa est) unde granũ cnidiũ decerpitur, denarij pondo unius, æris cremati, denariũ pondo duũ, anisi denarij põdo unius. Potui cũ aqua præbeto. Principio quidẽ denarij pondo unius. Viribus instauratis denariũ pondo duũ, uel amplius seu minus semper habita uiriũ ratione. Ab his potionibus sumptis, ad euacuationes confugiendũ est. Quibus peractis nõ alienũ erit poculis quæ loca obturata, obstructaq́ liberent & expediãt uti. Verbi caussa Διὰ ἀμυγδαλῶν pastillus, is etenĩ multis modis huic rei accõmodus est, quĩ oppilatiões eximiè laxat ac discutit. Quin & iocinoris duritiã scirrhonq́ ab exordio statim assiduè potui datus emollit, & resoluit in tantũ ut hepar pristinæ sanitati eius beneficio reddatur, & ne uestigiũ quidem duriciei inibi relinquatur. Compositio autem eius orbiculi talis est.

Pastillus dià Amygdalôn, hoc est ex amygdalis constitutus.

Anisi, seminis apij asari, absynthij, amygdalarũ amararum, uniuscuiusq́ denariũ pondo quatuor. Conformentur cum aqua pastilli denarij pondere. Vtendum autem ijs potissimè rotulis medendis hisce quos iocinoris ἔμφραξις ex pingui crassoq́ & denso humore infestat. Vel etiã ad medicandũ eos qui non adeò uehementi eius exti dolore uexantur. Quod si doloribus intestina, uenterq́ tententur, pastillus cognomẽto Amazonius ritè exhibitus magnificè subuenit, quoniã oppilationes relaxandi uim obtinet, dolores demulcet & amouet, quia anodynus est. Nos uero his qui huiusmodi doloribus intestinorum scilicet, uentris & hypochondriorũ obnoxij sunt, elixationẽ cassiæ ligneæ, spicæ nardi, & asari potui dare consueuimus.

Cataplasma ad Hyposarcam.

In anasarca hydrope comprimis utile est cataplasma ex fænogræco, polenta farinâue hordeacea, & puluere herbæ absynthij confectū & adhibitū. Quoniam robur uisceribus indit, & humores intimius hærentes citra uellicationem & mordacitatem desiccat. Esto autem pulueris absynthij plus quā cæterorum. Quibus etiam cymini farina & anisi, & mastiches & seminis rutæ magna commoditate adijcitur. Et semina uino melleq́ elixa cataplasmatis modo impone. His igitur ubi uiscera relaxata fuerint, & rariora effecta quinis septenisue diebus utendum est. Post hæc oportet epithema adplicare facultatis cōpositæ, quod roborandi uidelicet & rarefaciendi emolliendiq́ uiscera potentiā habeat. Cuius sortis est ex his compositum.

Epithema ad Hyposarcam.

Croci denariū pondo duodecim, aloës denariū pondo octo, mastiches, guttæ Ammoniaci thymiamatis, bdellij, singulorum denariûm pondo octo, styracis denariū pondo quatuor, ceræ denariûm pondo uiginti sex, adipis anserini denariūpondo sedecim, Hyssopi cerati denariûm pondo duū triginta, olei Cyperini quantum satis est. Hyemalibus horis, æstatis uerò tempore, febre infestante loco olei Cyperini rosaceum infunde. Aridis autem uino læuigatis, cætera inijce. Atqui si præter caput extorum iecur uidelicet, lienis ac stomachus non citra duriciē tumore tenentur, sanguinē statim, sed non ita multū detrahito, præsertim quū sanguinis uasa prauorum succorum plenitatem præferūt, & per corporis robur & laborantis ætatē id liceat, & temporis cōstitutio nō fuerit nimiū gelida, tum quidē tempestiuū euacuationē moliri. Idq́ nō semel affatim sed sensim ac pedetentim, quò natura plenitatis saburra depressa euaporet, & fumidis excrementis exoneretur. Nam si repente ad uiuū usq́ quod aiunt, euacuetur ægrotās, uireis ꝓsterni, & iecur perfrigerari necessariò, incōfesso existit. Cuius rei certè gratia summo studio & perpensione nō leui considerandū est ân sanguis detrahendus sit necne hydrope implicitis: anceps etenī ac sonticū secū adfert nō in loco ac tēpore facta sanguinis missio. Quoniā non circūspectim in hoc morbo sanguineo humore ablato sæpenumero interitū accersit & cōciliat. Quare in his duntaxat ꝓbatur tanq́ utilis phlebotomia, quos uiscerū uexat obturatio haud mediocris, & phlegmone scirrhosa, & si tum quidem maximè uires deiectæ nō sint. Et profectò rebus ita se habētibus, ab eo remedij genere auspicanda est hydropicæ ægritudinis curatio: quibus utiq́ epithema quoq́ contra lienis & iocinoris duriciē ualidum superponere expedit. Efficacissimū aūt ad hanc rem est in hunc modum confectum medicamentum & impositum.

Epithema ad Anasarcam.

In aqua ἀνὰ σάρκα magna utilitate inducitur epithema quod habet guttæ ammoniacæ, iridis Illyricæ denariū pondo sedecim, liquoris panacis denariûm pondo octo, libanotidis, κάγχρυος denariū pondo sex, bdellij denariū pondo sede

cim, styracis, seui uitulini, chalbanes singulorum denariũ pondo octo, piperis grana centũ & sexaginta, ceræ denariũ pondo duodequinquaginta, magmatis (hoc est fecis) olei irini quantũ satis est. Vini aũt quantũ ad læuigandũ arida res postulat. Illud aũt scire oportet quod in hac constitiutiõe nõ eorũ modò medicaminũ, quæ emolliendi, aut disiiciendi, discutiendiq; uireis obtinent, uerũ eorũ etiã quæ tumorẽ reiiciendi reprimendiq; potentia prædita sunt, usus cõmendatur. In quo censu numerantur quorum compositio talis est.

Epithema Dialecticon & Diaphoreticum.

Id accipit ceræ, picis aridæ, aluminis liquidi, nitri, pollinis thuris uniuscuiusq; denariũ pondo centũ & nonaginta duũ, aloẽs denariũm pondo nonaginta sex pyrrhetri denariũ pondo duodetriginta, mali terræ, denariũ pondo uiginti quatuor, olei tantundem, aceti quantũ satis est Redige in epithema, cataplasmáue. Huiusmodi quidem medicaminũ subsidijs Hydropi Anasarcæ & obturationibus, duriciebusq; succurritur. Cæterũ si ἔμφραξις hoc est obstructio mediocris infestet, summa utilitate in potu præbetur pastillus Δι᾽ ἀμυγδαλῶν cuius supra in capite de affectiõibus iocinoris est cõpositio. At si quos prægrãdis & immodica oppilacio excruciare uidetur, nõ imbecillis, sed ualentioribus occurrendũ est antidotis, præsertim quũ iecur scirrho tentatur. E quorum numero primas facile tenet pastillus in hunc modum concinnatus.

Pastillus ualde nobilis.

Sumito croci, spicæ nardi, florum rotundi iunci odorati, cinamomi optimi, myrrhæ, cuiuslibet denariũ pondo duũm, mellis Attici crudi denariũ pondo uigintiquinq;. Conformato pastillos denarij pondere singulos, quorum unum in uino melleq; præbeto. Vtilissimum etenim est præsidium, iocinoris insensilem duritiem (quẽ Græci σκίῤῥον nuncupant) insigniter expurgans & præsentissimo auxilio curans.

De aqua Hydrope Ascite & Tympanite uocata Caput XXXI.

Quæ hactenus enumerata sunt medicamentorum auxilia, non tam Anasarcæ, quàm Ascitæ & Tympanitæ etiam uehementer expediunt, quæ alioqui medicaminibus purgandi uim habentibus, & lotium proritantibus, aquamq; prolicientibus deducẽtibusq; quæ ὑδραγωγὰ id est Aquiduca Græci cognominant, potissimè curantur. Et si frictiones quoq; cum sale & oleo ex nondum maturis oliuis expresso, quod ὠμοτριβὲς uocat, & cucumerino & Cyperino adhibeas non minus efficies. Esto autem frictio mediocris, ne uiolentia quadam materia ex imo rapiatur, sed ex superficie potius summæ cutis, aut ex cute sola trahatur, quo melius euaporet & digeratur. Proinde his adiicienda sunt quæ & humores digerãt & tumores arceant & exiccẽt. Cuius generis censentur, quæ Hypotiria uocantur, cuiusmodi cõpluria extant à priscis reperta & huic rei destinata. E quibus omnibus præstantissimũ, ualidissimum, & cæteris etiã uiolentius habetur, quod ex hisce constituitur.

Hypotiritum

Hypoterion imprimis conducibile.

Habet rhesinæ tostæ frixæ'ue denariûm pondo centum octogintatrium, ceræ, picis aridæ cuiusque denariûm centum nonagintaduûm, aluminis liquidi, nitri, sulphuris ignem non experti, pollinis thuris, singulorum denariû pondo nonagintaseptem, pyrethri denariû pondo duodetriginta, bdellij, guttæ ammoniaci, cardamomi, uisci quircini, mali terræ, olei, uniuscuiusque denariû pondo uiginti quatuor, aloës denariû pondo quadragintasex, aceti quantû satis est. Compara, & utere, Atqui id quod proximè sequitur huic in digerendo, & tumores reprimendo ne tantillum quidem concedit.

Aliud discutiens & reijciens.

Habet atramenti sutorij, spumæ nitri, aloës, uniuscuiusque uncias quatuor cerusæ, ceræ, singulorum uncias sex, olei uncias decem, aceti acerrimi quantum satis est. Arida conterantur cum aceto ad mellis usque crassitudinem. Cerussam in oleo tantisper dum digitos non inquinet, decoquito. Deinde ceram immitte, & in pila particulatim emollito, & utere. Nam id non Aquæ inter cutem modò, sed & pluribus alijs affectionibus præsenti est remedio, quoniam lien induratum resoluit, abscessus desiccat, duricies scirrhosas, & ophienas, humoresque in artubus conglobatos tofósue discutit & exiccat. Hydropem præterea capitis adipis in quacunque præter naturam incrementum, & pultationem à Græcis ἀθέρωμα uocatum. Admota uerò rhesina, abcessionibus secundum aureis parotidib usue medetur, & alijs præterea multis languoribus subuenit. Proinde non erit despiciendum, eò quòd immensæ commoditatis est, in ea Hydropis specie quam ἀσκίτην Græci nominant, maximè duritia non magna ilia hypochondriáue molestante. Sin amplior duricies eas parteis & iecur comprahendat, ijs sanè medicaminum auxilijs, quæ extra emolliendi, & humores qui profundè in omento, quod à medio uentre pendet, ἐπίπλοον à Græcis uocatur, & ea membrana quæ omento iungitur περιτόναιον ab eadem gente dicta, continentur omnes discutiendi uireis obtinent, subueniendum est. E quorû numero est quod proximè sequitur. Constat autem id ex ceræ, picis pineæ, picis Brutiæ, nitri rubei, siccarum baccarum lauri, seui taurini, guttæ ammoniacæ, pollinis thuris singulorum libra una, quæ soluenda sunt soluantur, & contundenda contundantur in puluerem quæ eliquatis inserantur. Deinde pariter in mortario conterantur. Sublatisque omnibus, utere. Optimè facit quum ad aquam intercutem, tum ad eam speciem qua uenter plurimum flatibus intenditur, creberque intus ex motu spiritus sonus existit: quam τυμπανίτην uocitarunt Medici tum ad iocinoris scirrhos & ad alia ferè infinita. Cæterum id quod subnectâ, diligentius ceu conducibilius consyderandum est, quoniam nô tam flatulentos spiritus dissipare, quàm duricies quoque & scirrhos expeditè & exactius permollire solet & efficaciter potest.

ἐπιπλέον.

περιτόναιον

Medicamentum spiritus & duritias emolliens.

Habet rhesinæ frixæ, aluminis liquidi, nitri fului, sulphuris apyri, hoc est ignem non experti, mannæ thuris singulorum libram unã, picis aridæ, ceræ cuiuslibet libras duas, olei ueteris heminã unam, aceti quantum ad arida diluenda satis uidetur. Quibus contritis utitor: nam id sæpius usu & experiméto cognitum est plurimum conducere. Haurit etenim ex alto & extrahit humores, & scirrhos egregie discutit atq; resoluit.

De ratione uictus Aqua inter cutem languentium.

In aqua inter cutem, siue ex proprio iocinoris affectu, siue per cõpatiendi rationem hic morbus acciderit, quoniã huic ex to sorte quadam à natura uis effectiua sanguinis tributa est, mutato inibi chilo in sanguinem per reliquas corporis parteis idem humor alimenta transfundit, consyderandæ sedulò sunt eduliorum, quæ administrantur qualitates, ne uidelicet difficilis deco ctionis, néue distractionis (quam ἀνάδοσιν Græci dicunt) ægerrimæ existant. Sed uno uerbo nulli facultati contumaciter renitantur.

De Panibus accommodis Hydropicis.

Panis igitur in furno clibanóue decoctus, seminibus carminatiuis, sic eñ uulgò quæ flatus discutiunt adpellant, & urinã prolicientibus, deducentibusq; Verbi caussa aniso, cumino, fœniculi semine & semine petroselini admixtis, præstantissimus est. Et si in uniuersum in hac constitutione multis paniũ usus interdicendus est. Conducit uerò probè ferḿẽtatus prædictis seminibus admixtis, eò quòd ita nihil neq; stypticitatis, neq; quod obturandi uim habeat in se cõplectitũ.

De Holeribus.

Conueniunt Hydrope correptis præsertim si febris non adsit quæ calfaciendi et extenuãdi uim possident. Verbi gratia, apiũ, apiũ petrosum, daucus eruca pulegiũ, rapũ brassica, allia, cepe, porri, & id genus cætera cõpluria, extenuandi, euacuandi, calfaciendiq; potentia prædita.

De Piscibus.

Probantur uerò ex omni pisciũ genere nõ nisi asperi, squamisq; intecti quos uulgo dicunt aspratiles, in iure cũ aniso cõditi, uel piperis paululo admixto.

De Volucribus.

Ex auibus aũt pulli, maximè cõpetunt, & uolucres cæteræ syluestres magis q̃ domesticæ. E quorũ classe censentur, merulæ, turdi, turtures, & cæteræ aues non aues, exceptis his quæ sunt saginatæ.

De carnibus.

In omni porrhò carniũ esu modũ seruare expedit, & præferendæ sunt non pingues, præsertim syluestres. Verbi caussa, caro caprina, ceruina caprearũ & aprorũ. Vitanda est leporina. Cæterũ earũ elixationẽ cum cibarijs extenuãtibus fieri expedit. Assatæ palato melius arrident, & citius hydropicis succurrunt.

De

De cute testacea præditis.

Pisces & cætera quæ putamine, testulaq; continentur ὀστρακόδερμα à Græcis uocantur, puta ostrea, cirrhitia, aut schema, oblectationis modo gratia desiderantibus moderatè offerantur, id præsertim si desiderio eius tenetur maximo, respectu nanq; affectionis, præcipuè quum feruor nescio quis, aut febris aliqua potius, ne per somnium quidem concedunt, potissimè si hydrops Timpanites infestat.

De Legumentis.

In quauis hydropis specie legumina quidem prohibenda sunt, fermè omnia sed imprimis utiq; in Tympanite.

De Bellarijs.

Secundæ prætereà mensæ quæ à Græcis τραγήματα adpellantur, è quorum censu sunt, amygdalæ & pistacea neutiquam expediunt. Vuæ uerò & palmulæ rarissimè. Castaneas quoq; & nuces manibus & pedibus fugere in aqua inter cutem congruit.

De uino Hydropicis congruo.

Vinum in hydrope præcipuè commẽdatur uermiculum, uel Cyreum, uel Ascalonite, præsertim ualde annosum, & austerũ. Quæ sanè non lotium modò proritãt, sed, quo nihil in hoc morbo præsentius est, humiditatẽ exiccãt. Nisi fortè propinationẽ (πρόπομα Græci uocant,) absynthij potissimè cui cassia admixta sit, & spica nardi cõmoditatis plus adferre contendas. Præfert uerò fructu nõ parum prædictis omnibus ꝓpinatio apij. Quibus utiq; demptis reliqua cuncta (ut inimica) damnantur propomata.

De exercitijs Hydropicorum.

In hydropicis curatione uix quicquam utilius censetur exercitationibus, præsertim si in maritimis regionibus exerceantur languidi. Expedit uerò imprimis equitatio, & huc illuc in cathedra circũferre. Cæterũ pedibus, si per uires laborantis fieri queat, deambulare multum, & quandoq; currere, quàm gestari, satius est.

De Frictionibus.

Hydropicis conducit cottidie ter quater'ue, uti frictione uehementi. Quoniam hæc meatus conniuentes aperit, humores desiccat, & extenuat, & disijcit. Neq; etenim quicquam in hydrope alienius, & pestilentius quàm si per meaculos obturatos, uel conniuentes non datur dissipatio, ita ut flatuosi spiritus cũ humoribus conflati nequeãt digeri. Nam si impediatur in corpore occlusis meatibus digestio, consequẽs est, & certè necessarium in uentrem aut peritonæum sese recipiat & deriuetur quicquid humoris, spiritusq; intra corpus cõtinetur. Perfricandi sunt itaq; in hoc malo constituti, aridis manibus, uel cũ oleo & sale quandoq;, uel oleo Sycionio, hoc est cucumerino, uel Cyperino, & alijs quibusdam calfacientibus.

De Balneis.

Balneorum usus in morbo Hydropico, perinde atque quilibet humor alienus est, propterea quòd plus obsit quàm prosit. Atque ijs potissimum qui temperamentæ sunt frigido. Lauacris etenim (ceu de Balneis demonstratum est) multò uehementius perfrigerantur hominis corpora, quàm percalefiant. In uniuersum enim uiscerum affectionibus non multum expedit. Proinde extenuantibus potius, diaphoreticisq; uel dissipantibus utendum est sub sidijs, cuius sortis sunt farina eruacea, sal nitrum, & id genus cætera. Siquidē pleraq; alia maiores nostri obseruauêre, & tradidêre quæ corpus extenuandi, & digerendi quoque uirtutem obtinent. Sunt igitur huiusmodi quæ imprimis expediunt, solicitius perpendenda, & ex ijs ipsis id genus alia deligenda. Atque ad hunc quidem modum aquæ inter cutem nulla febre comitante succurrendum, censeo.

De Hydropici morbi cum febre coniuncti curatione

Caput XXXII.

Bi porrhò Hydropem febris comitatur, edulijs, haud adeò calorificis utendum est. Quin etiam neque uiscera sunt calidis rebus obruenda. Facessant & propinationes calidæ potentiæ, & eiusdē facultatis quæcunque antidota, & purgatoria medicamina. Imò satis fuerit, si ægrotans oleribus intybo uidelicet & syluestri endiuia scariolàue, σέρις adpellata & κιχώριον καὶ τρόξιμα nutriri. Quibus & Brassicam, & maluam, uel rapum, & Cithorium utiliter adijcias, & præcipuè radices apij. Capita insuper porrorum cocta sæpenumero, & elixos asparagos mixturæ implicita dare conuenit. Antidota sæpius iterare malum est, potissimè quæ ex speciebus constant aridis, & acritudine præditis. Vitanda sunt ad hæc medicamenta calidioris facultatis purgatoria. Nullum enim reperies medicamen calidæ potentiæ, hydropē cum febre implicitis conducibile. Quoniā sitis quæ alioqui quum febris tum hydropis comes est, inde augetur, & febres magis inflammantur, & alia sub his ingrauescunt, imitantur'que incommoda. Nam si ancipites morbos intercus comitetur, æstus perpetui adsunt, quoniam continuo febricitant. Neque sanè, ut quibusdam uidetur, admirandum est ardorē accedente hydropico morbo non extingui, & febrim continenter persistere. Quin etiam sub aqua non rarò febris quoque æstuosa & ardens ingruit & durat cui utique iuxta qualitatem delinquentem mederi oportet. Nempe pro re nata nunc calfacere, nunc refrigerare, uel utrumq; pariter. Vt enim febres frigidantibus solantur, aqua uerò inter cutē ijsdem malè afficitur: ita Hydropi calfaciendo succurres, febrim magis incendes. Præstat igitur rebus ita se habentibus mixta ex his duobus curatione & undique temperata occurrere, & his quæ uiolentius uigent, alijs interim quæ minus lædere uidentur nō neglectis, insistere.

insistere. Verbi gratia: Si febris longè excedit, frigida potius quàm calida sunt
adhibenda, quibus febres leniuntur & expugnantur, quoniam contraria contra
riorum sunt medicamenta. Nulla enimuerò ratione Aquæ inter cutem me-
deri possis febre non prius profligata, & ardore præter naturam non extincta.
Nam hæc diuturnior interimit, illa solitaria quoq; languentē exanimat. Quæ
libet namque intemperies siue æstus siue frigoris si longo tempore radices ege-
rit, uireis deijcit. Viribus autem prostratis alimentum sumptum neque conco
quitur neque digeritur, neque in sanguinem permutatur, uerum ipso corpo-
ris uapore aquam nutrit. Nam ex eo quod hominis corpus non alitur (quod
malum Græci ἀτροφίαν & σύνθεσιν quæ tabis species sunt uocant) Hydrops pro
ueniat. Faciat autem tibi fidem Galenus. Cernimus etenim inquit σύνθεσιν na-
tam & hanc ex æstu potius quàm ex algore. Oportet ergo Medicum Hip-
pocrate authore, non tam præsentia, quàm præterita & futura cognoscere, ac
tum denique manum medicam adhibere. Sunt enim qui Hydrope cum fe
bre pariter implicitos calorificis curandum autument, at illi toto quod aiunt
cœlo à uero scopo aberrant. Nouimus namque complures gelidis medicami
num præsidijs pristinæ sanitati redditos. Id quod tum maximè accidit, quum
corporis singulæ partes in suam remeant naturam ex uiscerum intemperie.
Iocinore quoque bene temperato prosuo munere probum sanguinem generan
te. Ardore nanque algoréue eodem exto malè temperato, sanguifica uirtus
improbè sua functionem absoluens, non frugi sanguinem, sed corruptum &
malè cosummatum, uel aquam potius in corpus diffundit ac spargit. Proin
de tum quoque ceu in singulis de omnibus Hydropis speciebus memoratum
est, ab inculpata uictus ratione auspicanda est curandi ratio Deinde ad ea quæ
purgandi uim obtinent deueniendum est. Sed paulatim, sensimque, ut diximus
non repente & una modò uice hubertim, neque medicamenta purgatoria, quæ
à Græcis nuncupantur, neque Hydropicorum edulia, aggrediunda
sunt. Verum inter exordia statim uitare oportet cibaria siccifica, & medicami-
num quæ acrimoniam habent auxilia, sed pedetentim potius, quasique per gra
dus quospiam ab imbecillis, blandis, & mediocribus ad uehementiora, ualidio-
ráque procedendum est remedia. Post hæc tutius adhibentur, quæ ampliorem
calfaciendi corpùsque extenuandi potentia prædita sunt. Euacuationes et-
enim quæ hubertim subitò fiunt, & epulæ plus quàm par sit calidæ carnes homi
nis malis eliquant, & remittunt, humiditatibúsque inde resolutis corpus humo
ribus magis infartiunt, quàm exonerent. Pari ratione si refrigerium morbus
postulat, frigorificis quidem agendum, sed lente confertim, semper à paucis &
mediocribus [&] particulatim auspicando, & per paucula interualla in singulas
parteis adijciendo aliquantulum, paulatim ad grandiora ualidioráque, hoc
est quæ maximam atque uehementiorem adeò refrigerandi uim possident,
deueniendum est adminicula. Quod si hoc modo procedatur in istiusmodi

mor

morbi curatione, citra omnẽ planè oblæsionẽ sanari poterit languidus, adeò scilicet uti haud difficulter curandi rationem ferat, & ex consuetudine corpus paulatim temperaturam nanciscatur. Cõfugiendum uerò ad purgationes est. Nam tales egent euacuatione. Quibus ritè peractis, ad balnea deueniendum. Præter hæc gestationes quoque (quæ in uicem exercitationum fiunt) in hac hydrope, mediocres expediunt. At qui natura pituitosi sunt & frigidioris temperamẽti, his thermæ optimè conueniũt. Graciles uerò & aridi natura & quos febris affligit, lauacra sibi ex aquis fluuiatilibus utiliter oleo illiti præparant. Cæterum nec illa sint perpetuò calida, sed identidem tepida in calidiora & hæc rursus intemperata, ut supra cõpræhensum est, pro diuersa intemperiei qualitate permutentur.

De Morbo regio quem & Arquatum dicunt *Caput* XXXIII.

Aurugo, quod uitium Græci ἴκτερον uocant, bilis est per totũ corpus refusi o. Cuius plurimæ quidem habentur species, sed caussæ & notiones eædem. Quũ enĩ is à septimo die, inquit Hyppocrates, febrienti ægro superuenit, tutus est, febrimq́ue pacare assolet, mollibus tantummodo hypochondrijs ilijs ue substantibus. Quod si cum febre fiat, &, grauitate quidem ad hypochondria dextæ partis cum inflammatione existente, excrementa sint biliosa, ferrior iocinoris exprimit: Si uerò citra grauitatem feruor in ipso fuerit, ob solam calidam eius uisceris distemperantiam indicatur langor. Si absq; febre fuerit, albicantibus excrementis, morbus uesiculæ quæ fel excipit à Græcis χολήδοχος adpellatus, uel meatuum ipsorum grauitate existente obstructorum in dextris hypochondrijs, sine quo uiribus deiectis, uel summum ex hepatis attrahentis potentiæ, uel expellentis, detrudẽtisq́ue in intestina ꝓlapsum significat. Prouenit nonnunq; uerò Regius morbus etiam ex calida intemperie solidarũ partium pro nutrimento bilem commutantium, haud aliter atque in pituitosam humiditatem anasarca implicíti alimentum commutant.

Signa morbi Icteri.

Morbum Arquatum color arguit, quum reliqui corporis, tum & quidem maximè oculorum, in quibus id quod candidum esse debet lutore inficitur. Affligit prætereà sitis & capitis dolor, & accedit plerunq; singultus, & hypochondrij dexteri lateris duricies, & dyspnœa, membrorumq́ue resolutio.

Icteri morbi curatio.

Magnam curæ Icterici morbi partem licet ex his quæ superius de calidæ intemperiei iocinoris, eiusdemq́ue exti phlegmões, uiriũq; imbecillitatis curatione recensuimus, colligere. Obturatis autem folliculi fellis meaculis, sanguen, pertusa dextri cubiti uena, detrahito. Quidam in hac affectione constitutis, sanguinem de uena ad minimum dextræ manum digitum auferunt. Commendantur prætereà cataplasmata, & purgationes cum Hiera. Potiones

tiones uerò ex apio, uel adianto, uel lapathio, uel serpillo elixis. Absynthium quoque utiliter potui ingeritur. Qui uerò ob inflammationem iecoris arquantur, (ut ita dicam) œnomeli hauriant, uel tenuis mali terræ (quam Græci ἀρισολοχίαν uocant) elixationem, uel hypini, uel adianti, uel struthij, uel rubeæ satiuæ, uel rasamenti cornu ceruini denarij pondo unius, cum uino, quæ obstructionem pulcherrimè liberant. Dato insuper & cinnamomum cum œnomelite. Vel myrrhæ fabæ quantitate cum piperis granis quinque, & cinnamomi tantundem, & cætera quæcunque obstructiones expediunt, & inflammationibus succurrunt, & calores extinguunt pro diuersitate caussæ adhibeto.

Arquati curatio ex monumentis deprompta Galeni.

Ab Andromacho inexplicatim quattuor remediorum genera ad Regium morbum sunt tradita. Quorum usus quidem si febris non adsit, à periculo immunis, si adsit perniciosus est, ac minimè tutus, præsertim si cum uino quis, aut œnomelite ipsa porrexerit, quemadmodum ipsi interdum propinauimus, in febribus scilicet blandis & mediocribus, lienisq; obturatione. Cæterum in oxymelite non ualde peracri minus tutum est, huiusmodi medicaminibus in ictericis medendis, uti. Sunt uerò quattuor illa, de quibus agimus medicamẽta in hunc modum ac seriem ab Adromacho descripta.

Ad Arquato morbo correptos.

Vinum putamini colocynthidis infunde, & ubi calfeceris potui præbeto, aluum subducit, cæterum thus quoque idem præstat.

Alterum ad Arquato implicitos.

Adianthi triobolum, spicæ nardi obulos duos, absynthij denarij pōdo unius, myrrhæ obulos treis, passo sapaue excipito, & in duobus aquæ cyathis, nucis Ponticæ, hoc est auelanæ quantitatem potui dato.

Tertium ad Ictericos quo solemniter utor.

Herbam lanariam croco infice, & auelanæ quantitatẽ cum aqua uel hydromelite præbeto. Dari quoq; potest Anchusæ unius cochlearij mensura.

Quartum ad Ictericos secundum Apolonium.

Erui denariũ pondo uiginti quatuor, cornu ceruini cremati denariũ pondo octo, thuris denariũ pondo trium, nardi Gallicæ denariũ pondo duũ, nardi Syriacæ denarij pondo unius piperis denarij pondo unius & semis, floris rotundi iunci odorati (Græci σχοίνου ἄνθος dicunt,) denarij pōdo unius, myrrhæ obulorum pondo duorũ, cassiæ obuli pondo unius, cinnamomi tantundẽ. Quo medicamine utendum est arido cũ œnomelite triũ cyathorũ mẽsura.

Victus ratio Ictericorum.

In Auruginosorum porrhò competenti nutricatu, uiuendique ratione, per omne morbi tempus utendum est idoneis deambulationibus, & multa cum unctionibus frictione, siccis præterea balneis (quas Græci πυ-

ῥίας uocant) utere, & his quæ mox ſubijciam. Sunt qui eos quicunq; febre cor-
repti ſunt, arquatum inſuper incidunt, ſi fuluo cynoſbari id eſt rubi canini fructu
ueſcantur, ſanitatem confeſtim priſtinam recuperare affirment. Succus ad hæc
herbæ Chelidonij cum uino, uel hydromelite in potu ſumptus præſentis eſt auxi
lij. Vel Adianthi, uel rubiæ (quam ἐρυθρόδανον Græcè nuncupant) radicis triobu
lum cum aquæ mulſa miniſtrato. Vel linctum ex herba lanaria & melle concin
natum, dato. Vel fellis urſini cyathi unius menſuram potui dato. Vel Hyperi
ci denarij pondo unius, cum ænomelitis, id eſt uini mulſi, aquæ 'ue mulſæ (quod
μελίκρατον Græci dicũt) cyatho uno. Vel Helxines decoctum diebus quinq; aut
ſex cum uino mulſo. Vel ſtercoris canini candidi uncias duas cum † uncia dimi-
dia per triduum potui dato. Potionantur item utiliter cum lichenibus ſaxorũ
hydromelite permixtis. Vel lichenis in teſtaceis, lapidibus ue cõtractis denariũ
unum bibendum porrigito. Vel cardamomũ cum olei cyatho uno potui præ-
beto, naribus uerò (quas Græci ῥώθωνας uocant) radicẽ eius inijce. Vel abſynthij
cochlearia quatuor, aniſi cochlearia tria, in oxymelite dato. Vel rumicis acutæ,
rumicis radicis (hanc Græci λάπαθον, illã ὀξυλάπαθον cognominant) læuigatæ, uel
oxybaphum, cum hydromelite miniſtrato. Si febris deſit cum uino ſeu oxyme
lite. Vel adianti, & mentæ, & rubiæ æquas portiones in aqua elixans co-
tylam unam potui dato, & inſolatam ſub dio tempore longo, & ſitibundo & an
helanti, ut bibens ſudat & illico colorem permutat. Vel leporis coagulum in ui
no meraciore præbeto diebus quinq; aut ſex. Vel ſcolopendrij denariũ pondo
quatuor in uino ieiunanti potui dato per dies quinq; aut ſex. Vel mentam, &
herbam rubiam & Adiantum cum aquæ cyathis duobus. Vel foliorum crudo-
rum betæ denariûm pondo ſex, myrrhæ obulos duos cũ aqua mulſa ieiuno po-
tandum exhibe. Vel lauans prius acuratè ieiuno cum uini heminæ dimidiũ por-
rigito: Adianti denarij pondo unius, myrrhæ denariûm pondo octo, mentæ de-
narij pondo unius, aquæ heminas duas donec media pars conſumat̃ decoquito,
Poſt hæc deambulantem plurimum ſcitè fricans potui dato: Et id per biduũ
cenſemus faciendum.

† aliâs uncijs tribus.

De Renum morbis & curationibus, atque adeò primum de calculo, Caput XXXIIII.

EX renum morbis qui Græcis Νεφρίτιδες dicuntur, princeps ferê con
ſtituitur λιθίασις, hoc eſt morbus calculoſus, qui ex uiſcidis craſſiſq;
humoribus immenſo ardore in renibus in calculos cremãtis gigni-
tur. Quemadmodum enim figulus ex luto terræ uaſcula & imagũ-
culas fingere cernimus, & eadem uel â ſolis æſtu exiccari uel igne decoqui: adeò
ut tanquam in lapidem indurata Thetidi'q; (ut ſic loquar) largita non diluantur
Ita & ingens quaſi'q; igneus renum calor (talis enim quando q; renes occupat) ex
humoribus lapillos procreat. Quæ cum ignorare non poſſumus, quia perſua-
ſum id omnibus eſt, acuratius ſolicitius'q; demus operam, ne qua craſſior aut
uiſcoſior colligatur in eo uiſcere materia, neq; incendioſus quiſpiam calor exca-

lidiore intemperatura proueniente, eam partem occupet, sed potius subinde minuendo temperetur.

Notæ Nephritidis.

Est uerò accuratè discutiendum, si àn calculi renum dolores inferant, nam eis eadem ferè quæ Colicis contingunt, & adeò paria sunt utriusq; morbi indicia, ut intra principia uix sagacissimus quisq; discernere queat. Vtrinq; eñi uomitus elicitur, & aluus constricta non respondet, inflationes tensiones ue stomachi atq; iocinoris impetunt. Quũ igitur huiusmodi cõmuniter & in nephritide & in colica ægritudine iuxtà usu ueniant, officiũ fuerit egregij artificis solertim & accurata perpensione utriusq̃ caussas ne quo modo lateãt, examinare. Dirimunt ergo eiusmodi discrimine: Vomitus, & si cõmunis sit utriq; affectioni, in morbo tamen qui in pleniore intestino quod κῶλον uocatur, peculiariter frequentior & largior fit, & in his qui cruditate laborant & natura pituitosi sunt. Venter item acrius cohibetur, & flatus magis quàm in nephritide uexant. Nephretici uerò non ita afficiuntur, sed partim aluo, quum aliter non responderet, ducta, & curatione iusta admota suo deinceps munere uenter fungitur: partim sua sponte peditus æduntur, & uentris munia cõmitantur, quod in colico morbo nunq; accidit. Est prætereà lotium eorum summo studio conspiciendum, inde enim maxima cognitionis pars constabit. Nam colici urinam emingunt pituitosam, cum plurimo sedimine. Nephretici uerò sabulosam cum pauca hypostasi quum in colica ægritudine nihil unquam sabuli conspiciatur. Vbi porrhò renes affecti sunt, dolor cum grauitate ac pondere fixius in uno uidetur hærere loco, nempe renũ, ac fœmoribus retro, & hypochondria, quæ ilia dicuntur uehemẽtius dolitant. Plenioris uerò intestini morbo uexati, anteriore magis parte dextraq; potius excrutiantur, & inflatione uexati spiritum elidunt. Nephreticis ad hæc urina supprimitur, Colicis nunquam. Ad hunc itaq; modum discrimẽ inter Nephreticam & Colicam ægritudinem olfacere oportebit. *Differentia inter colon et nephritin.*

Nephritidis curatio.

Calculosus renum morbus hac ratione curatur. Inter ipsam statim morbi accessionem relaxantia & mitigantia medicaminum auxilia adhibe. Et si balnea cæteris cunctis utilitate præstent, quoniã dolores sedare pariter & morbo mederi assolent (colicos igitur dolores mitigare quidem, sed non tollere, nephreticos uerò & placare & succurrere itidem consueuerunt) Vbi uerò lauerit ægrotus, locus affectus oleo chamæmelino perungendus est. Inq; solio multũ diuq; perfricandus. Expedit prætereà uno quoq; die non semel tantum, sed bis ac ter aut sæpius in frigidam Nymphæam descendere, quam & piscinam cognominant. Aestiuo autem tempore diutiũ inibi immorari cõuenit. Sumptis uerò à lauacro lintheis abstersorijs decoctum radicis cardui syluestris cum apij radicibus & modico anisi in aqua ad tertias elixũ potui dato. Quod si post hæc dolores etiamdum permanserint, neq; quicquã urinæ adiunctis calculis emin- *Nymphæa.*

gatur, elixationem pentaphylli, inuoluto lintheis uestibus abstersorijs bibendū præbeto: suauiter nanque sed ualidè satis succurrit. Verum isthoc quinq; folij potu non nisi extra lauacrum utendum est, & decoctioni interdum oxymel miscendum est. Adijci etiā poterint simplicia quæ lotium proritandi uim possident Verbi caussa polytrichum, apium, gramē. Quod si pentaphyllon ad manū non fuerit, radices eius, uel iryngium quod Rhomani Capitulum cardui uocant, uel erucam per ysimum uel Prionida eius loco. Facta inde decoctione, adijce, & potui dato.

De remedijs quæ extrorsum adhibentur: Verbi caussa, Fomentis, & crumenis, ilicijs ue.

Foris autē nephreticis adplicare couenit crumenas, quos sacculos uulgò uocāt medici, ex furfuribus tritici factas atq; decoctas, cū anthemide, quā Chamomillam medicorū scholæ adpellant, & altheæ radicibus, & aneto, & sertulæ cāpanæ, oleo, nam identidem permutare marsupia huiusmodi commutari expedit. At si dictæ elixationi furfures inditi non sint, addatur oleū dulce, & pannos in ea imbutos calido languenti loco impone. Aluus præterea cum clystere quidem, sed clementi & neutiquam admodum acribus remedijs constante subducenda est. Verum oleo potius constituatur. Quin potius humores acutos laxandi extrahendiq; potentiam habens huic rei peridoneum iudicari debet enema. Cuius classis cōficitur ex elixatione altheæ, radicum, fœnogræci, caricarum, furfurum triticeorum, herbæ anthemidis: Oleo item chamæmelino, uel ptisane succo, adiecto oleo rosarum, uel chamæmelino, uel unà cum luteis ouorum inijcere summopere congruit.

De ceratis & cataplasmatis.

Expediunt porrhò locis qui doloribus excruciantur ceratæ, ex cera & oleo chamæmelino, rosaceo pariter & croceis ouorum concinnato. Vel certè hunc in modum contextum: Sumito olei ex chamomilla denariūm pondo sedecim, olei rosarum denariūm pondo duodecim, cruda ouorum lutea numero sex ceræ candidæ crudæ denariū pondo uiginti quatuor. Omnia quemadmodum oprtet confice, & lintheolo superinductū dolenti loco impone, plurimū emolumenti conferet. Nam non mitigat modò ac placat dolores sed & loci intemperiem emendat, mali caussam cōminuit, & lapidis deniq; generationem impedit. Quod si his actis parum proficitur doloresq; sui similes esse pergunt, & lapilli uel nimietate uel quantitate exitu prohibentur, ualidioribus agendum est medicaminum auxilijs. Verbi caussa, ex sanguine hircino confectis, cuiusmodi hoc modo adpositissimum & utilissimum concinnatur. Sanguinem hirci panniculo indito & missum in id mortariū cum frumento hordeaceo læuigato, & cataplasmatis modo locis dolētibus superinducito. Summè nanq; & mirabiliter hoc cataplasma ad poros & calculos qui in renibus aut uesica generantur, facit.

De poculis Nephreticorum.

Pocula quæ calculos comminuere possunt ex his hoc modo constituuntur. Sanguinem hircinum probè siccato, secatum'q; læuigato, & per incernicu lum traijcito, deinde pulueris huius cochlearium unum his qui calculum quum in renibus tum in uesica habent potui dato. Cicadas porrhò simili modo are factas & in farinam tritas sublatis pedibus ac pennis in balneo languenti potan dum ministrato: potissimè dum in solio est. Præstat uerò si cũ œnomelite pro pinetur, uel admixto condito. Sunt uerò hæc ualidæ potẽtiæ & simplicia, & mul torum testimonio probata. Bonitate uerò & uehementia cætera anteit sanguis hircinus hunc in modum præparatus: Mense Augusto sartaginem patellãmue testaceam recens à figulo absolutam aqua impleto & ad focum dum bulliat & terræ saporem exuat, ponito, interemptoq; hirco sanguinẽ nec primum nec ul timum sed medium uase excipito, quem ubi coierit, minutim incisum in sartagi ne denso linteolo duplici, eandem coopertam sub dio ut à sole lunaq; torrefiat, ubi aruerit, conterito, atque in pyxide reponito, & ubi necessitas fuerit, my strum unũ potui cum defruto (ut ostensum est) porrigito. Est uerò medicamẽ tum illud non recens à nobis repertum, sed à priscorũ quoq; medicis probatissi mis, unde ceu hæreditario iure accepimus, experientia olim cognitum. Mactã dus uerò hircus est integræ ætatis. Esto autẽ iusta ætas quatuor annorũ neq; plures neq; pauciores, & saginetur prius, quo sanguinis odor cõmendabilior red datur folijs fœniculi, seu hederæ, seu lauri, potus'q; eius amomo cõdiatur. Nos uerò sanguini Hircino myrrham Troglodyticã adijcere consueuimus, & inten sissimis doloribus infestantibus, & nihil lotij præ magnitudine lapidis emittẽti bus, potui exhibuimus. Qua potiõe sumpta calculos perfractos atq; cõminutos unà cum lotio redditos sæpe cõspeximus. Hoc porrhò identidẽ hausto potu, la pillus minutim confriatus pauxillatim proiectus est, neq; in eius locũ alij renati successerũt, nã & hoc sanguis ille prohibet. Vocatur aũt hoc poculũ θεῶν χεῖρες, hoc est deorũ manus (quo nomine medicamentũ perq; salutare, & diuinũ quo dammodo nũcupauẽre) eò quòd & ἀνώδυνα est, hoc est dolores placat & amouet renũ lapillos eximiè cõterit, & expurgat, neq; deinceps alios renasci finit. At si in promptu sanguis ille hircinus, quũ res postulat, non sit, potio, quã nunc subijciã cũ cõdito, eius loco, sumenda est quæ parẽ ferè calculi cõminuendi, expellendi et nouam eius generatiõnẽ arcendi facultatem obtinet. Eius descriptio talis est. θεῶν χεῖρες.

Alius lapidem confringens ac proijciens potus.

Accipe spicæ nardi, phu, saxifragæ, betonicæ, asari, seminis lini, petroselini u niuscuiusq; denariũ pondo sedecim, costi, folij cuiuslibet denariũ pondo octo, quibus redactis in puluerem dabis mystrum unum ante prandium cum condito communi bibendum ægroto.

Potio Dià Nardôn, hoc est è spica nardi confecta ualde utilis.

Poculum Διὰ νάρδων constat ex spicæ nardi, piperis singulorũ uncia una, cas siæ, costi uniuscuiusq; uncijs duabus. Rediguntur pariter in farinã omnia

tenuissimã, cuius datio existit cũ aqua quũ uespere, tum mane cochleariũ unũ.

Alia ad eadem conducibilis.

Sumito rutæ syluestris, maluæ syluestris, & apij radices æquis partibus & cum uino decoquito, cremoremq́ue expressum aquæ cõfundens, cochlearia inde bina potui dato. Has igitur & id genus alias potiones infestante paroxysmo & urinarijs meatibus, per quos lapidi iter est, obstructis, usurpare expedit. Caueat proinde languidus ne extra acerbationẽ, nullo cruciatu scilicet uexante, huius farinæ medicamentis utatur, ne prauè temperata repræhendantur renũ loca. Atqui si huius classis medicaminibus sumptis parũ aut nihil proficiatur, dolores'q́ue persistant, discrimẽq́ue haud ita leue portendant, adeò ut uiribus planè deiectis uigiliæ perpetuæ molestent, dispicienda sunt antidota anodyna, quæ mitigatis doloribus somnum accerseant, calculos confringãt & cõminuant. Verbi caussa: Philoniũ, Panicea, & Theriaca haud admodũ annosa uel per se, uel ad mixto Philonio. Quod omniũ præstantissimũ censetur, quoniã uireis restaurat & dolores lenit. Simile præsidiũ nephreticis præstat hoc antipharmacũ, cuius compositio est huiusmodi.

Antidotum pro renum doloribus, Hulceribus item renũ ac uesicæ ualde anodynum, hoc est confestim omnem dolorẽ sedans & amputans.

Piperis candidi, seminis albi alterci, quod ὑοσκύαμον Græci uocãt, cuiusq́ue denarium pondo uiginti, lachrymæ papaueris (quod ὄπιον est) denariũ pondo decem, crocei denariũ pondo triũ, pyrethri, euphorbij singulorũ denarij pondo unius, seminis cucumeris satiui, seminis apij uniuscuiusq́ue denariũ pondo sex, seminis rumicis, seminis cicutæ, amygdalarum amararũ mundatarum, seminis fœniculi cuiuslibet denariũ pondo trium, mellis quantũ satis est. Fiat confectura, & uehementissimis doloribus infestantibus utere.

De Renum inflammatione *Caput* XXXV.

Est præterea quãdo & inflammatiõe renes tentantũ (quemadmodũ & uesica) id si ex sanguinis nimietate plethoráue, & cũ earundẽ partiũ oppilatione prouenit, mox à curationis exordio sanguinis detractione obuiã ire expedit, q́ue si comitentũ illico medicamẽta, quæ uulgò dicuntur laxatiua, nihil delinquitur. Vidimus nanq́ue cõplures nihil aliud facientes hisce duntaxat remediorũ subsidijs ad pristinã omnino sanitatẽ fuisse reuersos. Reuoca porrhò ad memoriã quũ eas quæ à nobis tum quæ à priscis authoribus super eadem re traditæ sunt, & experimẽto cognitæ medendi ratiões, & ex uiribus affectionis, robore languentis, habituq́ue corporis haud difficulter singulis idonea depræhendes medicaminũ auxilia, quæ calculos conterũt, ejciunt, & alios repullulare nõ sinũt. Perpetuũ quippe illud est: Si ex nimiũ calida renũ intẽperie renũ morbus & calculus nascatũ, necessum est ex calidis poculis, si quando sumantur, lapillos denuo promptissimè gigni. Proinde manibus ac pedibus, ut aiunt

aiunt, nimis calorificæ potiões sine discrimine omnes pariter & acrimonia quadam præditæ fugiendæ sunt. At si quando res ita ferret, ut nolis uelis utendũ sit semel atq; iterũ calidis, utere, ijsdem tamen postea è medio sublatis, sedes ad mediam temperiẽ perducendæ sunt. Caue hîc cõmittas, quod pleriq; cõmittere nõ uerentur, qui in fine morbi eadem præbenda esse falsò autumant, ne uidelicet cõgestis denuo inibi crassis & glutinosis humoribus, calculorũ materia, deniq; lapidescat. Contraria potius ratione agendum (lapit enim semper in hac constitutione calor) atq; ob id quidem pulchrè temperantibus, sciteq; extenuantibus rebus, idq; citra omnẽ ardorẽ uti etiã tum cõpetit. E quorũ grege censentur oxymeli, hoc est acetum mulsum, adiantus, decoctũ asparagi in frutetis seu uliginosis locis nati, quẽ Græci ἔλειον adpellant, Latini Asparaginẽ syluestrẽ dicere possunt, gramen, radices apij, radices capituli cardui, & pentaphylli, radices foliaq; plantaginis, at qui his omnibus præstantior est seminis ciceris nigri decoctio, semen itẽ pæoniæ, quã & glycysidẽ dicũt, & amygdala. Neq; tamẽ horũ frequẽs usus, nisi quũ crassæ materiæ in renibus suggestæ uel accumulantis & colligẽtis se suspitio. Atq; hæc quidem ieiuno, ut uulgò loquũtur, uentriculo & ante alios semper cibos haurienda sunt, aqua in qua elixa sunt existente non frigida, uel elixatione in aqua decocta. Neq; enĩ facile quicquã reperiri potest quod æquè renes tẽperet, atq; solennis usus aquæ calidæ, obnixius enĩ cæteris, renititur, ne quo modo lapides inibi deinceps rursus crescere possint.

Victus Nephreticorum.

Inter alias uerò escas puta in medio prandij, uel aqua bibatur gelida, uel uinũ frigidũ, uel rosatũ aut uiolatũ & sanabitur indubiè languidus. Conditũ nãq; omnino, & aquosum liquamẽ, hydrogarũ quod dixêre, interdicenda sunt, item quæcũq; piperata, uel cũ pipere cõdita, quæq; acria sunt cibaria, & quæ crassos densosq; humores procreãt. Cuius classis habentur quæ uulgò Tri uocantur, nos itria nominamus, halica pariter & oua dura, pistoriũq;, opus è lacte contextũ, & caseus. Vinũ præterea ualde nigrũ & adstringens cuiusmodi est austerũ, & de plumis culcitra quoniã renes sumopere calfacit fugienda est. Vitare insuper expedit quæ cõcoctrici facultati plurimũ negocij facescunt, & nõ facile concoquibilia sunt. Verbi caussa, sæpiæ, & pisces duræ carnis, cynnus, pisces testacei, capitosus, cephalisue, & omnia breuiter ὀστρακοδέρματα, hoc est pro cute testã habentes exceptis pectinibus. Echinis uerò subinde, si fieri potest, uescendum est, quoniam temperiem conciliant, & lotium proritant. Astacus uerò & marinæ testudines nonnisi rarenter admittantur, Ostreæ uerò nunquam. *Vinum.*

Quæ carnes obsint aut conferant.

Pingues itidem carnes prohibendæ sunt, auesq; palustres. Offerendæ uerò sunt extimæ anserum partes, & aues non saginatæ.

Fructus pomaue.

Fructuum usus non interdicitur, cucumeres item, maximè uerò carnes & interius fartum, præsertim melones. Ficus quum uirides tum aridi, uuæ præ

tereà & mela, piraq́ꝫ, neqꝫ hubertim neqꝫ subinde crebroq́ꝫ accipiantur.

Notæ inflammationis renum ex plenitate humorum.

Oriuntur in quauis quidem corporis parte inflammationes ex plenitate humorum fluentium, præcipuè uerò in locis corpulentis atque carnosis. Quapropter, quum renes sint admodum abditi neque uisui patentes, acuratius contemplandum án phlegmone eorum ex sola plenitudine, án sola qualitate uel utrisque pariter trahat originem. Plenitudinis quidem caussa est, multum & inutile sanguen, uel certè ex plenitate facta obstructio, uel quum extenditur uel altius insurgit locus affectus. Ex qualitate uerò fit, quum laborans natura fuerit biliosus humorq́ꝫ ualde acutus, uel atra bilis densa crassaq́ꝫ ac pinguis. Quod si ex his quæ copiosè defluunt, & cacochymia prætereà, id est ex prauis succis eueniat, ex utrisqꝫ sanè infestatur locus, expandit enim plenitas & infestat insuper praua humorum qualitas. Considerandum igitur studiosius distillét ne humor eodem ex uniuerso corpore, an ex aliquo superiore uiscere puta iocinore siue liene, uel quacunque alia corporis parte. Nam inde summa nascitur curationis diuersitas, nam si ex uniuerso corpore manarit humiditas, plethoriam totius corporis arguit. Cui rei medendæ peculiaris dispicienda est curandi ratio. Deinde topicis utendum est præsidijs. Verbi gratia, ubi sanguineus humor iustum naturæ modum plus iustò excedere uidebitur, & inflammationē efficere, sanguis citra controuersiam pertusa uena auferendus est. Si uitium humorum (quam κακοχυμίαν dicunt) mali occasionē præbuerit, purgante medicamento uitiosum ac redundantem succum confestim euacuare expedit. Atqui priusquàm corpus

Cocta medicatio non cruda.

purgatorio medicamine, prauitate sua exonerare tentaueris, conferentibus prius cibarijs fluidum reddas oportet materiam negocium præbentem concoquas, aluum temperes, & huic planè rei idoneam compares. Cui prouinciæ imprimis quadrant succi ptisanæ, succi intyborum, pisces humectantes & temperātes. Quod si humor officiens tenax fuerit & crassus, omnisq́ꝫ acrimoniæ expers coquendus ante omnia ac præparandus est, aceto mulso (quod ὀξύμελι uocant Græci edulijs præterea, & elixationibus quæ humores spissos extenuandi ac dissipandi potestatem obtineant. Cæterum quum subtiliantia magna ex parte omnia uellicando exacerbationem sedibus inflammatis cieant, ea quæ citra omnem mordicationem hæc munia absoluunt seligere conuenit. Inter quæ principem locum possidet aqua mulsa, quæ ut non insirenuè extenuat, ita uellicatione omnino caret. Proinde cū ea præcipuè, humores uiscidi & tenaces, ante medicamentū catharticū attenuādi, & acres leniendi tēperandiq́ꝫ sunt. Postea si res poscere uidebit, sequatur purgatoriū, maximè si sola uictus ratione superfluū humorē educi posse desperes. Enīuerò semper cauendū est ne loca phlegmōe correpta cathartico purgare moliamur, præsertim inter ipsa statim primordia humore etiādum crudo & indigesto, & tumore immenso adhuc feruore occupato: nulla etenī corporis pars, ampliore cū periculo purgante medicamēto tentatᵃ atqꝫ renes & urinæ inflammatū receptaculū. Vtræqꝫ uerò hæ partes, renes puta

&

& uesica ut procliuius natura humores redundãtes suscipiunt, ita ægrius in eis suscepti digerũtur. Vbi autem euidentissima crudi & indigesti humoris signa cõparuerint, minimè gentiũ offerenda sunt cathartica. Vno igitur uerbo ubi uitiosus succus (quam cacochymiã adpellitãt) prauaq; materia superare nimium conspiciunt, tum demum locus est medelæ catharticæ. Sin corpus minimè plethoricũ, neq; multa redundarit materia, sed qualitatis potius uerbi caussa, calidæ, leue delictum cõpareat, fugere oportet, mulsam, & cũcta quæ urinam proritant, (διουρητικὰ à Græcis nuncupata.) & mordicitatem in se continent pariter & quæ morsu omnino uacant. Sed largiore contrà manu aqua porrigatur calida. Quæ suæ naturæ aptitudine acrorem hebetat atque obtundit, & mordicationem abluendo abstergit, caloremq; extrahendo ad temperaturã reuocat, & dolores denique sedat, phlegmone infestatis locis, acredine profligata, admirãdo est auxilio: Sin æqualiter inter succi adaucti, (quod plethoram, Græci uocant, nos plenitudinem & succorum redundãtiam rectè, puto, dixerimus) inflammationẽ renũ aut uesicæ induxerint, tantũ abest, ut lotium mouẽtia expediãt, ut plurimũ officiant, quoniã semper aliquid crassi humoris secũ aduehunt, & serei liquores, tumore in renibus persistente, uiasq; obsidente, erũpere prohibiti, humorem adaugẽt. Foris autẽ, si inflãmatio ex bileo humore trahat originem, frigorifera adplicanda sunt, potissimè inter principia & phlegmone etiamdum feruente. Ad quam sanè rem innumera fermè frigorifica summè faciunt, omnibus uerò facilè palmam præripuerit, ceratum cum oleo rosarum ad hunc modum contextum: Accipe olei rosarum quantum uidebitur, aceti pauxillum, uel succum sanguinariæ siue portulacæ redige in ceratam. In morbi uerò incremento quiddam insuper eorum quæ euaporationẽ, digestionem'ue, (quæ Græcè διαφορητικὰ uocãt) induunt adijce. Verbi caussa, oleũ chamæmelinum, uel adipes non antiquos porcorum, uel parum medicamẽti διὰ χυλῶν. Circa finem uerò morbi largius admisceri debent diaphoretica. Plethora.

Phlegmones ex humoribus natæ curatio.

Quod si ad ipsos humores harum partium phlegmone referatur extrorsum huiusmodi medicaminũ subsidijs succurrere expedit quæ citra uellicationem extenuandi humores uim obtinent. Equorum classe sunt: Oleum chamæmillæ, & cataplasma ex farina hordeacea & semine lini in elixatione herbæ chamæmillæ & sertæ Campanicæ, absynthij item & altheæ radicum, & aliquantulo passi seu defruti, elixatũ. Atqui si incẽdiosus affuerit ardor, passum defrutum'ue interdicendũ, & demulcentibus utendũ. Interdicere nanq; oportet omnibus uehementer calorificis, ne ad suppurationem perducant eam quæ in phlegmone renum cõtinetur, materiam. Quẽadmodum & multũ frigorificis ne usu frequenti, multóue σκιῤῥος, idest durities uix sentiens renibus inducat. Quælibet nanque & cuncta quæ modum seruare non uidentur, ceu hostilia

deuitanda sunt, potissimè in renum inflammationibus. Neq; unquam nisi prius facta plethoræ euacuatione petendum puto balneum. Discussa autem plenitate & balnea & insessus (Græcè ἐγκατισματα dicunt) citra periculum petuntur.

Phlegmones renum suppuratæ curatio.

Phlegmonen (hoc est, inflammationem) renum suppurari iam his notis licet depræhendere. Ante omnia cum tremore algor quidem citra ullam occasionem ingruit, adhæc temeraria (id est præter rationem) & nullum typum ordinemq; obseruans febris dolores locum suppurantem acrius infestant, febres solito grauiores redduntur. Deinde ubi languidus ex affecta parte, in sanam se conuerterit, longè uehementiores cruciatus sentire se, quàm hactenus unquã testabitur. Abscessum iam inibi quoque prognatum iudica. Cæterum si pus aliqua ex parte se uisui offerat, tum haud aliunde quàm ex renibus esse putato, & certius eius rei iuditium est, si eadem doloribus & pondere uexetur particula. Atqui de singulis nunc est pressius agendum, ut liquidissimè constet unde nam pus promanat, è renibúsne, an uesica, an urinario meatu, pulmonéue aut alio quopiam membro. Quum igitur pus cum lotio excernitur, si ex superioribus deferatur partibus uniuerso urinæ corpori mixtum id conspicitur. Sin ex infernis partibus defluxerit, tum residens in fundo matulæ, hypostaseos loco, frequẽtius quàm inter enæoremata apparet. Si uerò in medio enæorematum scilicet loco, pus inter contenta fertur, confusa quadam permixtione, contemplare omnino oportet quæ in urinæ mixturam & contentorum formam euidentissimè enim inde elicitur locus affectus. Nam si laminea fuerit hypostasis quam Græci uocant πεταλώδεα è uesica excerni significatur. Si carũculæ paruæ aut uel uti capilli unà cum urina exeunt his à renibus excernitur. Proinde uerò & doloris proprietate & quæ antecesserunt & quæ comitantur, quæq; concurrunt locaq; adflicta euidentem caussam exprimunt.

De meientibus pus. Caput XXXVI.

Pus igitur quum urina eijci interdum uel cœco liquidissimè constat Curandi aũt in hac affectione cõstituti, medicinis nihil exulcerantibus, quæq; pus eliminant & hulcusculis pulchrè medẽtur. E quorũ grege habentur, aqua mulsa, succus fœnogræci, admixto exiguo melle. Adiantus item & semen cucumeris satiui, cum uino aureo & pastillus διὰ φυσαλίδος hoc est uesicagine formatus, & lac asininum epotum, præsertim si uesica fuerit exhulcerata, & lapis Armenicus potus. Caudaq; equina quæ Græcis ἱππουρις uocatur & gramen deniq; potum. Multò autem magis cum collyrijs ac glandibus & pastillis citra mordicationem desiccantibus plus quàm extenuantibus succurrendum est hulceribus urinarij meatus. Attendenda est itaq; in eorũ curatiõe eduliorũ quæ sumunt qualitas. Non pauci etenĩ medicaminũ præsidijs tantummodo usi epularũ qualitates negligentes, neutiquam potuêre pristinam ualitudinem recuperare. Magna porrhò cum utilitate sumuntur succi ptisanæ, atque auenæ adiecto duntaxat bono uino coloris aurei

uel

uel œnomelite, aut passo Cretico. At si passum sapâue minus ad palatũ languẽtis fecerit, adeò ut iniucũdus uideatur eius potus, dandum est certè uinum aut hydromelum, uel uinum Guidium, uel Cruptinũ, uel Tyrium, uel aliud id genus modicè. Nam si largius hauserint fluxiore grandiore corripiuntur uiscera & oritur amplior inflammatio. Summè etiam prodest esus uuarum, amygdalarum, & nucleorum pineorum cum defruto, nisi ex solenni consuetudine nascantur in renibus calculi. Plusculum præterea tulerint auxilij, oua gallinarum mollia temperata, hoc est tepida manducata. Vidimus quippe quẽpiam oua recens in lucens à gallinis ædita confestim, etiam dum cruda, sed à matre adhuc tepida sorbentem, qui præsens se auxiliũ sentire testabatur. Vellicationes enim cum doloribus uesicæ repente mitigatas affirmabat. Echinus porrhò lotus per se uel cum mero fuluo, uel hydromelite dulci sumptus. Loti item pectines, & Astacus bis coctus duabus uidelicet aquis & perpurgatus summo remedio sunt. Historia

Quæ cibi loco sumenda sunt.

Intybas adhæc & Brassica ter elixa cum uino sumenda sunt, plurimum enim emolumẽti in hac cõstitutione adferũt. At si pus quod eijcitur, careat acredine & mordicatione, lupini insulsi multum auxilij cõtulerint. Conferunt non minus & sumpta ex fœnogræco cymata. Cymæ item fabarum manducatæ parem commoditatem præstant. Præsentis sunt auxilij castaneæ cum elixæ tum assatæ, maximè si pus, quod emingitur subtile efferat & biliosum.

Vbi uerò uerò pus quod effertur crassum fuerit & compactum adeò, ut ægerrimè defluat cibaria ui[illegible]iosum succum generantia prohibere ne coaguletur, in corpore oportet.

Ad uesicæ, renumq; dolores.

Vesicæ, renumq; doloribus eximiè conferunt pulueris seminis lini denariũ pondo duûm, amyli denarij pondo unius. Dabis inde potui cum aqua cochlearium unum.

Pastillus ad renum & uesicæ hulcera.

Antidotus medendis hulceribus, uulneribusq; renum & uesicæ placandis item doloribus earundẽ partiũ, quæ repente succurrit. Cuius talis est cõpositio: Accipe piperis candidi denariûm põdo uiginti, herbæ Apollinaris, quã ὑουσκύαμον dicunt Græci, tantundem, croci denariûm pondo trium, lachrymæ papaueris denariûm pondo decem, euphorbij, pyrethri uniuscuiusque denarij pondo unius. Hæc quidem confectura Philonij antidoti existit. Cui adijcere oportet in confectione seminis cucumeris satiui, seminis apij, amygdalarum amárarum, seminis fœniculi singuloru denariûm pondo sex, seminis cicutæ, seminis rumicis, cuiuslibet denariûm pondo trium, petroselini, dauci cuiusque denarij pondo unius, mellis quãtum ad cõpræhendenda ea satis est. Offer haud aliter atque Philonium antidotum.

De

De Pastillis & Antidotis medendis hulceribus renum atq; uesicæ.

Pastillus διὰ φυσαλίδων (hoc est, ut quidam interpretantur ex alchechengi confectus,) qui renum doloribus & calculo, & hulceribus cum uesicæ tum renum succurrit. Habet seminis cucumeris satiui denariorum pōdo duodecim seminis fœniculi, croci uniuscuiusque denariū pondo sex, semins rumicis (quod λάπαθον Græci uocant) nucleorum pineorum frictorum, lachrymæ papaueris, seminis Alterci candidi, quod ὑοσκύαμον uocant, amygdalarū amararū cuiuslibet denariorum pondo trium, Physalidos, quam Rhomani uesicaginem uocant (& uesicariam) grana uiginti quinq;, seminis cicutæ denariorum pōdo quatuor, redige in pastillos, cum defruto. His autem qui febricitant cum aqua tepida. Confert igitur hic pastillus renum & uesicæ affectionibus, quibus sanies aut pus cum lotio excernitur, uel sanguis, uel instar musti quidpiam, aut sabulum, cum uehementi ardore cum eo liquore eijcitur. Quum uerò urinæ follículus, uel meatus urinarij, quos Græci οὐρητῆρες uocant (significant aūt hi loca per quæ ex renibus mittitur urina in uesica, & huius ceruicem, penisq; cannam) hulceribus, aut uulneribus infestantur, eundem trochiscum per mentulæ foramen, cum lacte asini, seu hominis, aut passo sapâue inijce.

De stillicidio uesicæ stranguriáue *Caput* XXXVII.

Quibusdam lotium interdum substillum fit (quod uitium Græci στραγγουρίαν dixerunt) Vbi acuratè considerandum est, si urinæ acuminis quidpiam in se contineant, & uniuersus corporis habitus ex acrimonia & bile constet. Atque tum omni conatu insistendum acredini qui uellicando urinæ stillicidium efficit. Si uerò nihil horum neq; quicquam eiusmodi infestarit, sed contraria omnino ratione eueniat, lotiumq; redditur candidius & languidus edulijs balneisq; usus est frigidis, egelida intemperie stranguriam originem trahere censeo. Sicuti illam superiorem ex calida urinæ temperatura praua. Atque hæc quidem plerunq; existunt strangulatus uesicæ, urinæ'ue stillicidij fontes.

Calidæ intemperiei curatio.

Vbi intemperies calidior malo occasionem dederit, pro qualitate caussæ competenti curatione utendum est. Si acuties fuerit, humectātibus, & temperantibus succurrendum est, neque quicquā salsoris, neq; calidi tantillū sumendum est. Ptisana uerò quū per se, tum adiecto hydromelitis pauxillo, uel fului coloris uino huic cōstitutioni eximiè subuenit. Quandoq; ubi acrimonia obtusa quieuerit, aqua mulsa cū lacte. Nā si cum acredine plurima fuerit ariditas, corrumpitur. Quin etiam lauacra assidua & calida aqua in prima mensa uel aliàs ante alia cibaria sumpta mirificè prosunt. Prosunt itidē cucumerū interius farum, melones cymata, fœnogræci, uuæ dulces, & uinū dulce. Cuiusmodi est bithynium, & ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, id est, ut summatim perstringam

cuncta

cuncta quæ placandi, demulcendi & temperiē inducendi, domandiq; acumen, potestatem obtinent, offerre ita habentibus congruit.

Frigidæ intemperiei curatio.

Vbi uerò ex gelida prouenerit intemperatura urinæ stillicidij affectio, iuxta Hyppocratis illud: Contraria contrariorū sunt medicamenta, necessariò calorificis quū cibarijs tum medicaminū præsidijs obuiā eundū est: Cuius ergó ita affectis merū calidioris natura potentiæ, uerbi caussa: Absynthite & anisatum, ut ita dicam, potum remedio est. Holera quorū esus probat̃ sunt: Apium, daucus, porrus recoctus, & ut uno uerbo eloquar, quæcūq; calorificam natura habent potentiam. Hæc quippe intra in corpus utilissimè sumuntur. Cæterum forinsecus adplicare oportet ungenta ex oleis calorificis. Verbi caussa, olei Aneti, de glautio, uel marciaton, & ut paucis expediam omnia secundum naturam calida. Est quando & allij & artemesiæ decoctum in potu sumptum, per interualla temporis stillarū urinæ fluxui, quam Græci, uti diximus, στραγγουρίαν uocant, eximiè subuenit, nec nō & ei uesicæ uitio quo per colem ægerrimè, nec sine magno dolore, conatuq; urina exit, (quod malum Græci multa à difficultate, & à dolore δυσουρίαν adpellauêre,) si non sit ex aëre multo inflāmatio. *Vinum.* *Holera.*

De difficultate mingendi, quam Græci Dysurian uocant Caput XXXVIII.

Multo conatu urina (quod malum à Græcis δυσουρία uocatur,) interdum non sine magno cruciatu, interdum citra dolorem effluit. Si em̃ ægrè id, uel toto canale obstricto nihil fluit, (quæ propriè ἰσχουρία est,) cum ingenti dolore, uesicam affligi existimadum est. Et si citra grauitatem, cum immensa uellicatione ac stimulo puncturáue id mali afficiat, hulcus uesicā tentasse iudicare oportet. Sin grauedo pariter molestarit, euidentius id & longè certius, phlegmones siue abcessus (quod ἀπόστημα uocatur,) indicium esse putato. At, si nulla infestante grauedine, sola distensio uideatur uexare languentem, multam flatuosi spiritus uim uesicam occupasse, & inde urinæ suppressionem, ex obstructione nasci, sciri debet. Vbi uerò nullo penitus neq; dolore, neq; tumore, neque tensione, lotij folliculus tentatur, renes aut urinarios meaculos, qui οὐρητῆρες dicūtur obstructione aut inflamatione, calculóue occupari, affligiq; consyderandum est. Amusatim itaq; omnibus quæ memorauimus cognitis, singula sunt singulis cōferentia medicamentorum subsidia administranda.

De Meiendi difficultatis curatione.

Remedia quibus renum inflāmationibus, abscessibus item, quæ ἀποστήματα dicuntur, succurrēdum est iam pridem enumerauimus. In præsentia igitur Dysuriæ idonea scito ordine medicaminū auxilia prosequemur. Quū ex dēso, tenaci ac uiscido urina obstruit̃, oxymelite, uel mulsa, uel elixatiōe radicū

raphani;

raphani, brusci, asparagi & origani, atq; id genus cæteris obuiam ire conuenit. Sed his magis admirandæ uirtutis est aduersus grandiores obturationes corticū lactariæ herbæ decoctio, adeò ut lotiū uehementer suppressum proritet, & meatus extenuando laxet. Cæterū inflammatione infestante eiusmodi interdicenda sunt, quorum loco non mordicantia & digerentia compotunt. E quorū classe est Aqua mulsa. Foris autem inflammationes dissipantia adplicare expedit. Quod si renum petræ duriores minusq; friabiles extiterint, & inde ptopter obstructionem lotium supprimatur, summè prodest glycysis hoc est herba Pæonia, cum uino, melleq; epota. Esto autem iusta eius herbæ datio dioboli bini aut terni. Summè facit ad idem decoctio radicū quinq; folij, radicibus in aqua elixis. Conducit etiam Irion, quæ à Græcis ἐρύσιμον uocatur. Succus item serpilli & sanguis hircinus, & ex cicadis facta potio. Atq; hæc omnia & uesicæ calculos particulatim comminuere censemus. Cæterum compositum ex his commemoratum iam antea est medicamentum.

Cerota ad stranguriam & dysuriam cum alui astrictione.

Radices maluæ agrestis tantisper dum in sartagine phrygeant in oleo Sycionio cum aliquantulo aquæ decoquito radicibusq; porrectis succi rutæ quartam partem oleo adijce. Ceræ uerò & castorij quantum satis est.

De Calculo uesicæ Caput XXXIX.

Quemadmodum in renibus, ita & in uesica gignuntur calculi, quod malum λιθίασιν Græci, id est, calcularem morbum adpellitant. Cæterum urinæ folliculo pueris crebrius, quàm uiris adultis generari conspicimus, atq; id quidem non ob eius ætatis calorem, uerum ex crassis potius quibus abundat succis, procliuior ea ætas ad calculosum uesicæ morbum est, cognato insitoq; calore humores illo expeditius conspissante. Atq; ob id quidem in eorum curatione oportet imprimis crassis humoribus occurrere rebus extenuantibus, ne amplior materia crassa, parens calculi in uessica urinæ, accumuletur. Cuius rei gratia non immeritò obesis, quæ διάφραγμα Græci uocāt & uiscidis quibusq; abstinendum est. Fugienda adhæc à cibo statim quælibet agitatio.

Notæ Calculi.

Signa calculi uesicæ. Fieri λιθίασιν, hoc est calculosam affectionem in uesica haud aliter atq; in renibus diximus, cuius euidentissima sanè habentur in urinis indicia. Quādoquidem maximè cruda & candido colore conspiciuntur, atq; id quod in matulæ fundo residet sabuli imaginem præfert. Porrhò eo uitio impliciti scalptura penis mirificè capiuntur, qui subinde etiam nullo uenereorum stimulante desiderio explicatur ac turget. Adq; lotium emittendum identidem facile urgeri cognitum habemus.

Calcularis

Calcularis uesicæ morbi curatio.

Superiore capite medicamentorum quæ potenter, ne uiolenter dicam, calculos in uesica prognatos, effringunt comminuuntq́, facta est mentio. Repetenda sunt in præsentia efficatiora ex his, à priscis exquisitè inuēta & à clarissimis medicinæ authoribus experimento probata. E quorum utiq́ grege sanguis hirci principē locum obtinet, qui si calidus iniiciatur, uel inungatur, iuxtà quidem admirando quodam modo confringendo lapidem prodesse consueuit. Præstat uerò si fusus super uesicæ regionē illiniatur. Optimū autem si in calido balnei aëre uesicā hoc sanguine perfundas atq́ ita perungas. Faciendum uerò id quidem est, per interualla identidem ac sæpenumero.

Conditura lapillos comminuens.

Calculos non tam uesicæ quàm renū confringit confectura quæ accipit saxifragæ, spicæ nardi, columbæ, quod λιθόσπερμον hoc est lapidei seminis herbam uocant, betonicæ & piperis candidi uniuscuiusq́ denariū pondo octo petroselini, folij cuiuslibet denarium pondo duodecim, seminis rutæ agrestis denariū pondo quatuor, mellis sextarium unum, uini Ascalonitæ xestas sedecim, facito conditum, & ubi res postulat utere. *Nostri uulgo milium solis.*

De scabie Vesicæ Caput XL.

Adficitur nonnunquam uesica scabie, quod uitium Græci ψωρίασιν, Rhomani uerò Porriginem uocant. Quod ex lotio oculatus spectator facile depræhendet, quoniam in eo furfuracea quæ frustula conspiciuntur, & si furfuribus similia nonnūquam ex uenis deferantur. Quæ discernere hoc modo oportet: quod si lotium reddatur tenuis essentiæ, & acutæ constitutionis, clara tum ex uenis potius quàm ex urinæ folliculo furfuracea illa quæ in lotio adparēt iudicandum. Sin contrà lotium crassum ac pingue emingitur, scabie uesicam laborare cognoscito.

Scabiei uesicæ curatio.

Vesicæ scabiosæ medelis citra mordicitatem purgantibus & extremè desiccantibus & cicatricem denique hulcusculis ac uulneribus contrahentibus obuiam eundum est. Cæterum uesicæ scabies per se affectio quædam est ægerrimæ curationis, & tantum non immedicabilis. Et proinde summo studio curationem eius indagandam arbitror. Et uerò in eius curatione medicaminū auxilijs quæ urinā proliciūt & educunt imprimis utendum. Lac in hoc asininū crebèrrimè expedit, multus nanq́ ipsius usus præsens est remedio. Quod si lac asininum ad manū no fuerit, lac capræ quū in potu tum in cibo prabendum est, uel cum pane, uel cū similagine cocta, uel cum hytria, quā Tri uulgò cognominãt uel cū farina tritici cocta † cicere. Prosunt etiā magnificæ oua mollia, & melones & cucumeres, & nuclei pinei recētes, & uuæ & semē cacumeris deniq́ potū breuiter quæcunq́ inde constituuntur. Vel nucleis pineis utere per se, uel lachryma papaueris, quod opium est, aduersus immensissimos dolores. Cæterū *† Aliàs citro.*

Y medica-

medicaminũ quod ex papaueris lachryma constant non est largius q̃ pro uiribus languentis utendũ. Confecturæ uerò medicaminis quo sereis affectiõibus & mictionis difficultatibus, inflammationibus item renum atq; uesicæ, quin & ijsdem eiusdem partis hulceribus cum inflammatione succurrit, talis cõpositio.

Accipe nucleorum pini obulos duos, cucumeris seminis satiui diobulos duos, amyli denarij pondo unius, spicæ nardi tantundem, seminis apij denariũ pondo quinq;, & in xesta aquæ una ad tertias decoque. Quo cum elixatione enumerata contere, & cyathos geminos potui dato.

De Vrinæ profluuio Diabeteue Caput XLI.

Renũ affectio est διαβήτης qua exuperãter & plus iustò lotiũ emingit. Rhomani inde urinæ uocitãt profluuiũ. Quod mali genus simili & eadẽ omnino caussa qua intestinorũ lubricitas (quã Græci λιεντερίαν dicũt) accidit: nã quemadmodũ in liẽteria sumpta cibaria nihil à sua qualitate mutata p̃niciter adeò transmittũtur, ut ne parũ quidẽ, nec dũ donec cõficiant & digerant ac nutriãt corpus differãt. Quo fit ut pleriq; nõ διαβήτην hanc, id est urinæ celerem transitũ, sed eiusdem liquoris διάῤῥοιαν, hoc est urinæ profluuiũ, atq; decursum, eò quòd pernix assumptorum potuũ per uesicã acutissimẽ perinde atq; potata sunt, transitus est. Atq; ob id quidẽ potus qui à laborãtibus hoc modo sumitur nihil humectat, neq; corpus reficit. Qua de caussa in hac affectione constituti supra modum sitiũt, unde & dispacon pleriq; eandẽ affectionẽ cognominant. Atq; hæc quidẽ cõtrouersia est sup huius ægritudinis adpellatiõe.

Caussæ urinæ profluuij.

Oritur uerò eiusmodi ægritudo uel ex retentricis potentiæ renũ imbecillitate, attractricis potestatis robore uigente, uel aliquo immodico ardore, p̃ quæ renes uehementer ad se trahunt, sed, micella contentrice ut dixi facultate cõtinere nequeunt, sed uenæ confestim effusæ sanguine spoliantur & corpus nõ alitur. Quam obrem ad succurrendum huic malo intemperies omni conatu inducenda est. Et curandi rationem hunc in modum prosequi congruit.

Vrinæ profluuij curatio.

Si igitur cõmodè huic ægrimoniæ subuenire est animus, loca quæ afficiũtur imprimis, refrigerare, uniuersum corpus temperare, & quia ex iugi serosi liquoris effusione aridum & quasi exuccum est, humectare expedit. Quo nomine pocula ijs sunt, quàm pro consuetudine largius administranda, ne arenti deinceps siti premantur. Alimenta item copiosius quidem, sed concoctioni renitẽtia accepta re cõuenit, eò quòd tenuioribus edulijs iecur percalfactũ & acredine imbutum, uentreq; arido inde effecto membrorũ humiditatẽ attrahit atq; cõsumit. Exhibendi sunt itaq; affatim cibi pinguiores. Verbi gratia, halica quæ cõmodissima est, uel cũ rosato, uel uino aureo, uel rhodomelite, & exiguo serapino Tyrio, uel Cnidio, uel † hydromelite, uel quopiã alio calorifico. Ex holeribus probantur

† Aliàs rhodomelo

probãtur, intyba, seris seu cichoriũ, lactucæ. Carnes prætereà solidiores, seu uuluæ, pedes porcini, & maximè bubuli, & rostra porcina, hysitiaq́. Ex piscibus uerò, scrophi, saxatiles, & alij quicũq; durioris carnis. Melones prætereà exemptis seminibus seu nucleis, & poma permulti dulcoris uehementer expediunt.

Quæ uitanda sint diabeticis.

Salsamenta omnia acutaq́; cætera tanquã inimica fugere debent diabetici, quin neq; iusculis inserere eadem cõceditur. Pari quoq; modo nihil neq; anisi, neq; cymini, neq; fœniculi, uel quorũcunq; seminũ, uel quicq; ut simpliciter dicã eorũ quæ lotiũ proliciunt, ammiscendũ est. Vitare itidem oportet echinos amygdala, pistacia, ficus, atq; palmulas quos dactylos uulgò nominant. Castaneæ uerò tanquam innoxiæ admittuntur.

De incontinentia geniturae & libidinosis insomnijs Caput XLII.

Γονοῤῥοία est importuna præter uoluntatem prolifici seminis sine uereteri erectione profluuium. Oritur autem id mali nõ una saltem ratione. Quandoq; enim & quidem ut plurimum, ex contentricis potentiæ uasculorum seminarium, genituram cohibere non potẽtium, imbecillitate nascitur. Est uerò eius rei plerũq; parens nimietas qua uirtus hæc quã καθεκτικὴν Græci uocant grauatur ac deprimitur. Quandoq; uerò ex acrimonia seminis prouenit. Nonnunq; ex tenuitate ipsius procliuiter effunditur. Caussæ.

Indices incontinentiæ seminis prolifici.

Sciscitari itaq; medicũ conuenit super genituræ qualitate, crassáne sit an subtilis quæ ejicitur, & quid caussæ accesserit, cuiusmodi uictus ratio, quæ cibaria An Veneri plus quàm par sit indulserit. Nam si redundantia quidem & nimia plenitudo affuerit, consequens est, imò necessarium effundi. Si uerò nihil redundarit & semen quod promanat bileum magis & acre uidebitur, tenuitatem proritationem illam seminis efficere reputandum est. Quam plerunq; comitatur ac succedit Retentatricis potentiæ langor & imbecillitas, quæ immodicæ etiam futuitionis interdum comes est.

Incontinentiæ prolifici seminis curatio.

Quod si γονοῤῥοία à seminis habundantiã traxerit originem, magna sollicitudine opus esse ducito. Defraudare imprimis oportet Genium & circuncidere alimenta, præcipuè quæ naturæ aptitudine ad semen procreandum genitale comparata sunt, & flatus procreant seu concitant. Quorum uberrima est in medicina materia, quũ inter edulia, tum inter medicaméta numerata. Ex edulijs sunt nuclei pinei, faba, ciceres omne genus, bulbi, cepæ, erucæ, rapæ, potissimè semẽ, in potu sumptũ, perinde atq; semina dauci, & semina mentæ, & pleraq; cætera legumina. Medicaméta uerò quæ semen generant & libidinem solicitãt & ad eam impetus augent, sunt semen urticæ potum cum uino & melle. Herba testiculus, quam Græci ὄρχιν, uel radix quæ quibusdam canis testiculus uocatur Quæ ad Venerem incitent.

Radix adhæc myxor pota ad Venerē stimulare maximè potest. Facit idē & Satyrion, uel Cnicus, uel semē struci, uel tribulus marinus quē termenin dicunt, & ea quæ circa renes sunt, quæ tanq̀ colis ueretriue incitamenta potantur. Ab his utiq; omnibus atq; id genus cæteris abstinere oportet huic cōstitutioni obnoxios, & non tam in cibis quàm in medicaminibus eorundem usum fugere. Contrà autē edenda sunt affectioni hostilia quæ semen extinguunt potius quàm creent uel auctius reddant. Verbi caussa: semē uiticis, (quam Græci ἄγνον uocant) frictum & non frictum idem præstāt & folia eius. Flores item eundem habent effectum in culcitram cubiliue strati. Semen porrhò lactucæ aqua sumptum genituræ profluuiū supprimit. Atq; ob id quidem crebrius cōtra prolifici seminis fluxū potui datur. Pari quoq; modo canapis syluestris semē frequēter potū geniturā desiccat. Eius dem efficatiæ est semē herbæ testiculi, quē canis, ut dictū est testiculum nominant. Plumbi itidem lamina lumbis imposita seminis genitalis profluuio pulchrè succurrit.

Quæ geniturā extinguunt.

Onirogmi curatio.

Ad Veneris porrhò insomnia, libidinosasq; per somnū imaginationes quos Græci ὀνειρωγμοὺς nuncupāt, radix nymphææ pota in uino nigro, & austero uehemēter prodest. Idem præstat & semē. Quin & quantūuis maximā seminis incontinentiā sistit Nymphæa. Inuolucrū prætereà maius cōtra nocturnas in somno imaginationes summa utilitate bibitur, eas em̄ cōpescit & finit. Habēt easdem uireis & folia & semina. Sunt qui continuato eius potu uirilitatē hominis frangi, sterilitatéq; inuitis cōciliari, affirment, eò quòd semē planè extinguit. Expediūt eidem uitio, cubile frigidius, & frigorifica lumbis adhibita auxilia.

De Priapismo Caput XLIII.

Equè notus morbus Priapismus est, quo ueretrum subinde, & citra coëundi desideriū turget, & in longū extenditur. Cuius curatio haud multū absimilis est superiori. Abstinendū itaq; à rebus calidis, utendum uerò frigidis & quæ flatulentos spiritus discutere, arterias seminaliū uasorū aperire nata sunt. Fugere uerò oportet quæ inflandi & calfaciendi, ut dixi, potentiā obtinent. Ad hæc quæcunq; crassos humores (tenaces etem̄ crassiq; humores, cum modico calore hunc morbū constituūt) post se relinquūt ac pariūt cibaria, & eiusdem facultatis semina. Quæ ne per somniū quidem, ut aiunt, sunt offerenda. Adplicandæ uerò cerotæ ex oleo rosaceo & aqua incidendi facultate prædita & aliquātulo aceti, cōfectæ. Sunto aūt q̄bus utimur intra modū & clementer frigida, minimeq; obstruētia, & stuporē nullū inducentia, quorū illa Græci ἐμπλαστικὰ, hoc uerò ναρκωτικὰ nomināt. Bibere uerò cōuenit cuncta quæ geniturā neq; promouent, neq; generant, inter quæ principē locū obtinent Nymphææ herbæ semina atq; radices. Prodest itē semē uiticis atq; rutæ.

De plenioris intestini morbo quem Colicum dicunt Caput XLIII.

Cutissima & quæ grauissimos dolores infert, ægritudo, κωλικὴ διάθεσις id est, Coli affectio est, & difficilis cognitu: grauissimos quidem cruciatus inde fieri minimè mirũ, eò quòd plenius intestinum quod κῶλον uocatur (unde morbo nomẽ inditum est) ex pinguitudine neruisq; constat, & quod idem quasi sentina humorum congestis inibi excremẽtis humoribusq; sese diffundentibus particulatim haud aliter atq; in tenuioribus intestinis uehementer expandit. Difficilis uerò cognitu, propter uicinitatẽ locorũ qui ijsdem omnino doloribus subinde tentant, quibus crassius intestinũ cognomento κῶλον. Qua de caussa, quo minus hallucinetur medicus, & auferatur è medio omnis curandi difficultas, præcipuũ est & omnino necessariũ, ut minimè ignoret sed præuideat & quasi numerato habeat quibus ex caussis & quomodocũq; morbus huius intestini oriatur, & cuiusmodi notis inter adiacentiũ partiũ & coli dolores inter quos summa germanitas est, discrimẽ habeatur. Proinde, breuiter, est quod singula suis idiomatis ad unguẽ cognoscãtur. Neq; una modò colum intestinũ corripit affectio, sed multipharię & innumeræ propemodum.

Caussæ ægritudinis Coli.

Nascitur igitur Colica affectio ex pituitoso gelidoq; humore, quandoq; ex humore calido ac bilioso: quandoq; ex his quæ è supernis ingruũt. Interdum ad inflammationẽ eius partis dolor refertur, nonnunq; oletulo supramodum aresacto & indurato uentris ille implacabilis dolor adscribitur. Quin & flatuosi spiritus nimij cruciatũ non tollerandum excitant. Oritur item ex alijs occasionibus benemultis, quos referre longum sit.

Signa ægritudinis coli.

Si ex sola pituita uenerit, grauedine intestinum uexatur, febris nulla infestat, oletum tanq; ad desidendum subinde stimulat, non tamẽ pro consuetudine sed ano quasi ex flatibus grauato. Sunt qui stercus pituitosum, uitreo liquori non absimilem egerant. Ex his utiq; notis hoc malum depræhenditur. Verũ ex his præterea quæ antecesserunt liquidè nõnunquam caussa morbi perspicua fit. Magna etenĩ parte cibaria frigorifica, potusq; frigidi frequenter præcessêre. Et importunũ balneum, hoc est, non in loco adhibitum, præsertim à cibo. Vita malè feriata & ignaua, cum eduliorum immodica plenitudine, & temulentia Atq; hæc quidem inditia morbũ plenioris intestini è frigida intemperie, pituitaq; prognatum portendunt. De uictu porrhò & curatione Colicorum nunc memorandum est.

De uictus ratione in colica ægritudine seruanda.

De Panibus.

Quod ad nutricatum attinet, huiusmodi cibatu utendum est. Ex paniũ generibus, omniũ maximè panis siligineus, (quem Græci σιλιγνίτην uocant)

bene coctus cõgruit, qui elixatione anethi, uel anisi, uel cymini cõspergendus est sumendusq; tenuiter cũ aliquãtulo uini. Dulces quippe & astringentes modis omnibus officiunt. Illud tibi polliceri ausim panem in condiura piperata macerratum præsentissimo remedio existere.

De Holeribus.

Inter holera primũ bonitatis locũ obtinẽt, apium, porri elixi, præsertim capita eorũ. Post hæc brassica, uolutæ capreoliue asparagi (Sic enim ἑλικοπάραγον reddimus) & alliũ largius sumatur, quoniã ex eo cõplures integrã sanitatẽ recuperasse nouimus. Et sanè multorũ experientia cõprobatum est illud. Atq; ob id quidem nonnulli simul atq; dolores uentris colicq; sentiunt accedere nõ interrogato Medico esu allij ocurrunt, præsertim agricolæ, atq; à dolore statim sumpto eo liberantur.

De uolucribus.

Ex uolucribus esse cõuenit pipiones, perdices, columbas, gallinas cõtubernales. Atq; ut summatim expediã cũcta nõ excremẽtosa, nõ obesaq; & saginata quæ cũ iure anisi exigui, & porrorũ aut apij, seu pipere deniq; cõdire expedit.

De Piscibus.

Piscium paucissimi conceduntur, neq; alij quã squamis intecti & asperi, quos uulgo aspratiles cognominãt, qui dũ cõditi exhibent multò salubriores sunt.

De Carnibus.

Carnium omne genus insalutare creditur, cunctis qui plenioris intestini morbo implicititi sunt. Proinde si quoquomodo fieri potest, per omnẽ morbi decursum usq; ad recuperatam ualetudinem perfectam, esum carnium interdicat in hac affectione constitutis Medicus.

De Leguminibus.

Pari quoq; modo & legumenta omnis generis prohibenda sunt, exceptis ptisanis, quarũ decoctioni ut simul elixentur adijcere oportet radices apij, uel cymas porrorum, uel pulegium uel origanũ, uel anisum, uel piper, uel amygdalas. Cum his nanq; decoctæ ptisanæ quicquid algoris in se continẽt exuunt, & inflationem amittunt, & ampliorem profligandi, extenuandiq; humoris redundantiam, frigusq; arcendi potentiam induunt.

De Bellarijs.

Bellaria Colicis, si quicquam aliud, maximè conueniunt, præsertim amygdalæ, sed magis ipsarum succus admixto mellis aliquãtulo, ac pipere. Nam ad hunc modum crassi tenaces, & redundantes humores extenuantur.

De uino.

Vinum porrhò propinandũ est, in coli ægritudine, quod minimè deses facillimè in corpore digerit. & à Græcis ob id εὐαγνάδοτον uocat, & nihil astringens

gens. Epedit aũt id genus uini ijs potissimũ, quorum dolorẽ uehementissimũ coli ad flatulentorũ spirituum nimietatẽ referendũ est, suspicio. Quos meratius uinum exhibitum promptius adiuuat.

De propinationibus.

Pocula uerò propinationesúe quæ Græci προπόματα adpellãt, maximè conueniunt, & utilissima sunt. Conditũ ex aniso, apio, althæa, siue hibisce, absynthio, malis Medicis, quæ Citrea dicunt, & ex mastiche deniq; confectum. Quæ utiq; cuncta & singula laxioris intestini (quod κῶλον uocant,) cruciatibus eximiè opitulantur.

De balneis quæ Coli doloribus congruunt.

Si coli dolores ex frigidis & crassis humoribus originem traxerint, lauacra ex dulcibus aquis non ualde accõmodata sunt, siquidẽ dolores modò placãt morbũ uerò minimè tollunt. Nouimus quippe & experti sumus, balnea dulcis aquæ frigorificã & humectantẽ obtinere facultatẽ. Oportet autẽ in hoc morbo aëris calidioris balnea & solium calidissimũ instruere, & affectos dolore locos ungẽtis ualde calorificis, uel oleo anetino, uel glutino unguine Marciaton perlinire, & insup pulueres de nitro aut sinapi aspergere. Partes uerò dolentes, uel uniuersum corpus pfricare. Inter ardẽtia porrhò marmora ægrotos se uolutare, si ea recapiunt, & loca afflicta calfacere, cõuenit. Quoniã hoc modo nõ dolores tantũ leniuntur, sed morbo quoq; succurrit. Thermæ item & aquæ natura calidæ ad huius morbi curationẽ accõmodatiores sunt, sanitatẽq; cytius restituũt, maximè si sulphuris & bituminis & salis naturã immittant. Quæ haustæ potionis loco uehemẽter prosunt. Sunt etenim pijciendi quoq; & purgatoria quadã facultate prædita. Adeò ut si quid uiscidi humoris in uentre intestinisúe desederit, aut fixus inhæserit eo protinus sublato, crebro earũ usu, perfecta restituat sanitas. Hactenus de uictus ratione Colicorum satis, quæ ad curandi quoq; rationem, si quis ritè utatur, sufficere arbitror. *Thermæ.*

De Fomentationibus.

De his nunc medicaminum auxilijs memorandum est, quæ foris adhibita dolores sedant, & à morbo planè uindicant. Fomentis itaq; ante omia maximè in frigida caussa utendũ est. Neq; temerè e quauis materia, sed ex sale, panico & hordeo deniq; cõfectæ crumenæ sunt commodissimæ. Vbi uerò res haud ita amplã neq; euentationẽ neq; exiccationẽ postulat sacculi ex furfuribus cõtexti sufficiũt. Cæterũ furfures aut hordeũ huic muneri destinata in aneti, herbæ chamomillæ, radicũ althææ, pulegij, baccarũ uel foliorum lauri, Artemisiæ, maioranæ & id genus aliorũ, elixatione, decoquant. Oleũ ad hæc chamæmelinũ & anetinũ, & Cyprium simul eidem decoctioni admiscenda sunt. Loca prætereà affecta in qua marsupia aut sacculi ponuntur, oleis sunt perungenda. Plusculũ porrhò auxilij tulerit facta in dolentibus partibus cũ ungento Pẽtamyro sedula illinitio. Quin & eo cui nomẽ est Psteleus locum affectũ un

gere expedit. Quo nostri utiq; coloni quidam usi ad pristinã ualitudinẽ reuersi sunt. Neq; tamen satis esse putes pectinem modò ac lumbos illinire, sed lanam quoq; oleo imbutam sedi inserendã. Nam id quidẽ unà cũ unctione adplicatũ ocyssimè succurrit, uidimus etenim cõplures nihil aliud agentes doloribus leuari, & planè expertes fieri. Per Alexandriã insolenni usu habet oleum Raphaninum, quo utentes eximiam opem sentiũt. Illud uerò neminẽ latere debet, quod ubi parum memoratis foribus proficitur, adeò ut dolores nihil amoueant, nõ sunt loca neq; calidis amplius, neq; ualidioribus fouenda, eò quòd humores inde exiccant, & incrassescunt magis, unde amplior certè flatuũ uis, distentiones item & cruciatus intensissimi generant: quo enim humor calidior redditur, eò quoq; spissiorem fieri consequens est, præsertim si cum sale & nitro, & alumine atq; id genus cæteris compluribus instruantur fotus ac sacculi.

De globulis quæ Græci Catapotia uocant, quorũ usus in Coli morbis cõmendatur.

Quod si ex fomentis cruciatus nõ modò non leniti, sed longè magis exacerbati fuerint, tum his longè ualere iussi per os deglutienda sunt quæ tenaces, glutinosos, spissos & crassos humores extenuant, atq; euacuant, catapotia. Cui rei potissimè præ cæteris omnibus conferũt ea quæ ex euphorbio cõtexuntur. Sũt quidẽ & alia innumera ad his cõparata. Verũ nõ inuenias aliud quidam tam præsentis auxilij, atq; sunt à nobis contextæ & sæpenumero in hac cõstitutione oblatæ pilulæ. Quibus profectò in tenuioris etiam intestini morbo, quem Græci ἰλεὸν dicunt, id est, uolulum, identidem usus multos ab omni periculo uindicaui. Quarum hæc est compositio.

Catapotia nostra efficacissima.

Accipe aloës, euphorbij grani cnidij mundati uniuscuiusq; denariũ pondo octo scammonij tantundẽ. Sum ipse, ut dixi, ijs frequenter usus, neq; unquã frustratus sum, sed semp. profligato morbo, uoti cõpos factus summa cũ gloria discessi. Est uero iusta eius medicamenti δόσις dioboli duo, aut si uidebitur amplius. Nonnulli autem Agariam adiecerunt, deinde deglubendum exhibuerunt. Composuerunt uerò confecturam ad hunc modum.

Alia catapotia.

Aloës, scammonij præparati, quod diagridiũ uulgò uocant uncias treis, agarici uncias quatuor, grani cnidij carnibus purgati obulos sedecim cum succo absynthij excipito. Dabis obulos quatuor. Vtendum uerò his est in frigida intemperie, & magna pituitæ multitudine in intestinis congesta, & quando ex ea uentris dolores, & constipationes oriuntur. Neque tamen confestim inter morbi huius principia medicaminibus purgatoria potestate præditis uti, oportet, sed fomentationibus & ungentis memoratis humoribus antea extenuatis & digestis, modò inflammatio nulla neque colon intestinum laxius, neq; alium quempiam locorum occupet, tũ deniq; inquã purgantibus medelis citra omnẽ periculi suspitionẽ uti conuenit. Proinde tum demũ utilis fiet in hoc

morbo

morbo (ueluti in plerisq; cæteris) expurgatio, ubi humores negociũ præbentes iam per uentrẽ maturati & digesti fuerint. Nam qui audaculi & confidẽtes nõ cocta medicari & mouere cruda, uel inflammatione imas infernasq; parteis infestante, audent, discriminis plus q̃ emolumẽti languẽtibus inferunt, & interitus nonnunq; inducto naufragio Cadmea, ut aiunt, potiũtur uictoria. Quoniã locus quẽ obsedit phlegmone, tumore persistente, nõ purgatur, sed cruditate adaucta magis, humor increscit, eò quòd quicquid euacuatur non ex parte inflammata, sed ex corpore incolumi hauritur.

De insessionibus ad Coli dolorem.

Confugiendũ præterea quãdoq; ad ἐγκατίσματα id est incessus, quibus uix est aliud ullum præsentius cõtra coli dolorẽ auxiliũ, cruciatus nanq; lenit, locis affectis succurrit, potissimè si inibi semina herbæ'ue quæ inflationes discutiunt. Verbi caussa Apium, anetum, anisum, cyminum, Althæa quã & hibiscum nominant, folia lauri, ruta, maiorana quæ σάμψυχον Græcè uocat, & Artemesia. Ex his etenim constans aqua miris modis ad hanc rem accommodabilis est, & quasi Delphicus, ut ita loquar, gladius. Quòd sit fomentis, quæ aduersus hunc morbũ fabricant, ualde adplicabilis sudatorijs laconicisúe resistendi gratia idonea, & solio item quod in hunc fit adposita.

De Epithematis.

Post fomentorũ & adsperginũ ungentorũq; usum, adplicare etiam conuenit epithemata, aduersus coli dolorem cõparata. Verbi caussa, διὰ μελιλώτων, hoc est ex serta Campanica, & διὰ σπερμάτων, quod est ex seminibus, & δι' ἀνίσου, id est aniso contexta. Atq; his omnibus magis congruit cognomento Polyarchion. Quod sanè in calidiore intemperie syncerũ & citra immixtionẽ temperatarũ rerum minimè adplicãdum est sed dilutum. Diluat autẽ cum cerotο ex oleo rosaceo, uel chamæmelino, deinde imponat. Nam hoc modo compositum nullius erit particeps acuminis, magisq; accõmodabile, & tẽperatius atq; ob id quidẽ multò etiam cõmodius in hac afflictione cõstitutis succurrit.

De infusis enematisue.

Infusa porrhò, quæ Græci ἐνέματα uocant atq; κλυστῆρες, modis omnibus necessariæ sunt, & maximè doloribus nõ sedatis, adhibendæ. Siquidẽ cruciatus nõ fuerint nimium uiolẽti, sed mediocres, simplicia & imbecillia enemata sufficiunt. Si uerò dolores intensissimi excruciãt, ad ualidiora confugiendũ est, quæ dolores acrius mitigent, humoréq; colo fixius inhærentẽ extenuent. Sũt autẽ simplicia illa aclenia, quæ ex oleo solo calfacto cũ seminibus quibusdam uentos destituunt, & inflationes amouent. Quod si adipem anserinũ oleo admisceas longè præstantius, utiliúsq; fuerit enema. Est uerò ad hunc modum præparandum.

Concinnatio enematis.

Accipe oleum tenuium partium (quod Græci λεπτομερὲς uocant,) quãtum satis uidetur, in quo semina flatuum collectiones dissipantia decoquito.

Cuius

Cuius sortis sunt anisum, semen apij, fœniculum cum herba, tum semen, cyminum atq; id genus alia. Quæ ut diximus, in oleo elixato, & ubi per lintheolum colaueris adipem anserinã in eo dissolue. Non fuerit uerò absurdum si sæuum adijcias gallinaceum. Inter coquendũ semina cum rutæ cymatis rudicula quadam agitato atq; ita inijcito. Atq; hoc quidem modo enema simplex cõficitur. Quo sanè in mediocri intestinorũ algore utitor. Neque semel duntaxat, sed iterum atq; iterum parato. Quod si lento hoc enemate sæpius sumpto, dolores placati non sint, ualidiora medicaminũ adminicula aggrediũda sunt. E quorũ numero est διὰ χυλῶν nomine ex herbis contextũ, cuius cõpositio talis est.

Enema Dià chylôn.

Iniectio διὰ χυλῶν habet fœnogræci, sertulæ Cãpanæ, aneti, altheæ radicũ, seminis lini, hordei tosti, chamomillæ aridæ, & pulegij singulorũ libram unã. Herbas ollæ nouæ immitte, cacaboúe stanneo. Infundes aquæ xestas undeuiginti. Macerentur autem in aqua diebus quindecim, atque ita elixentur tantisper dum cremor incrassescat, deinde colato, & herbas proijcito. Accipe aũt succi libras duas, adipis anserinæ, medullæ cerui, styracis, succi mãdragoræ, butyri, rhesinæ terebinthinæ, uniuscuiusq; uncias sex thuris, auripigmenti, seminis alterci, aloës, succi cyclamini recentis, singulorũ denariũ pondo octo. Concinnato artificiosè atq; repone, & ubi res postularit, oleo anetino insere, medicamentíq; cochlearia bina, trináue inijce. Strenuè admodum succurrit siue phlegmone, siue humor gelidus morbũ induxerit. Eò quòd humores educit, dolores (nam impensè ἀεγνόδυνον, hoc est indolorium existit) lenit, & ocyssimè suppetias adfert.

Aliud nobile infusum.

Magnificũ quoq; ἔνημα censet, quod ita contexit: Aloës, testiũ fibri (quod castoreũ dicunt) uniuscuiusq; denariũ pondo octo, cyclamini aridi, & recentis, lachrymæ papaueris cuiuslibet denariũ pondo trium, confice de more, redactosq; omnibus in enema cũ oleo fœnogræci, & aliquãtulo seui anserini, utere. Præstat enim suppetias amplissimas, proinde suspicienda est propter utilitatem iniectio.

Aliud clyster ad conuoluulum.

Aliud prætereà quod morbo gracilioris intestini (quẽ Hileon Græcè uocant) & ex gelidis hũoribus languẽtibus summopè subuenit, habet rhesinæ terebinthinæ, cõfecturæ διὰ χυλῶν, butyri, testiculi fibris, siseleos latiorisue cymini quod Græci πλατοκύμινον uocant, uniuscuiusq; uncias sex. Basilici, baccarũ lauri, spicarũ allij sigillatim læuigatarũ numero quinquaginta unum, rutæ fasciculũ unum, olei Cyperini libras quinq;. Est autẽ cõfectionis hæc ratio. Oleum Cyperinum, & sabinum aulæ quam Græci κακάβην adpellãt, unà cum uini xesta una infunde una, testes fibri, latiúsque cyminũ, baccarũ lauri, allium & rutam per triduum inibi macerato, deinde lentis prunis ad uini consumptio

ptionem usque elixato. Postea sublato ab igne cacabo, colabis oleũ, cui immittas rhesinam terebinthinam & basilicum, & butyrum, & διὰ χυλῶν, clementer calfacito dum coëant, post hæc in pixidem uitream ampullámue reponito, & ubi usus feret necessitas, cochlearia inde bina ternáue sumito, & de adipibus aliquantulum. Magnifici est & admirendi auxilij, cruciatus namq; intensissimos lenit, uel ob hoc laudem meret̃ maximã quòd nihil in se cõtinet narcotici.

Aliud Infusum utilißimum.

Optimum sanè infusum quod humores crassos, uiscidos tenacésque euacuat, & dolores sedat. Concinnatur ex malo terræ rotundo, quam Græci ἀριστολοχίαν uocant, cõtuso, sale frixo & contrito, in eo herba trita oleo fœnogræci, rutaceo, & oleo anethino, & herbis, quas memorauimus, pulueris herbarũ cochleariũ unum tum salis tantundem admisce, atque ita per anum immitte. Illud enim enema pituitam educit maxime, neque coli doloribus modò efficaciter, sed & coxendicis laboribus eximiè succurrit.

Aliud Infusum.

Enema aliud quum plenioris, tum tenuioris intestini morbo, quorum illum priorem κολικὸν & κόρδιον, hunc εἰλεὸν Græci nominant, impendiò conducibile. Sumito nitri Alexandrini denariorum pondo quattuor, uel si uidetur paulò plus, olei aquæ calidæ quantũ res postulat, mixtisq; inter se omnibus cotylam unam per anum immittito, & mirificam uidebis in aperiendo durum & aridius oletulum quæ Græci σκύβαλα adpellãt, glutinosos item & pituitosos, spissósq; humores, quæ excerni oportet, educẽdo eius clysteris efficaciã. Nos quippe hoc clystere in hileo sæpius usi, languentes cum summa omnium qui uiderint ammiratione à morbo uindicauimus.

Aliud Infusum.

Hic quoque clyster miræ utilitatis est: Accipe styracis, testiculi castoris, myrrhæ, lachrymæ papaueris quod ὄπιον est, singulorum denariorum pondo octo, quibus omnibus comixtis, reponito. Et ubi res poscet, quãtum fabæ Aegyptiacæ quantitatem æquare uidetur cum oleo de ruta, & aliquantulo adipis anserinæ, siue gallinaceæ, immittito. Hoc quidẽ enema omnibus modis huic rei aptum est, somnũ enim accersit, & uehementissimos immensósq; cruciatus mirabiliter amouet. Ipse quidem sæpenumero maximas eius dotes expertus sum.

De poculis simplicibus aduersus coli dolorem.

Quum uerò plerique medendi rationem, quæ per clysterem fit minimè admittant, præsertim gentiles nostri, pocula omnino, quæ condio subuenire creduntur, sumi necessum est. Cuius utiq; facultatis à maioribus innumera ferè, à nobis quoq; experimẽto cognita, memoriæ sunt prodita, quorum præcipua & compertissima nobis in medium promere instituimus, à simplicibus & dolores mediocres sedantibus sanantibúsque sumpto exordio.

Brassium itaque in aqua elixato, decoctumque ipsius cum uino ac melle potui dato. Aliud Poculum simplex ad coli dolorem: Baccas lauri mundatas numero nouem probè cum uini cyathis tribus conterito, bibendumque porrigito, probatum est testimonio multo.

Aliud poculum contra coli & renum dolores.

Colicæ affectioni & renum doloribus modis omnibus apta est hæc potio. Acceptis lauri foliis redige in liquorem potabilem, quem ubi propinare uolueris singulis haustibus piperis grana septem nouémue, mellisque cochlearia bina admisceto. Dabis autem tepidum, sedenti in solio, admiratiõe dignã intelliges ac uidebis efficatiam adeò quidẽ ut paulatim ac breui languidus dolorum immunis, & expers reddatur. Cæterũ hoc quidem non colicis modò, sed & Nephreticis, ut docuimus, opitulatur, & obturationem prætereà patientibus, lapilloque uesicæ uexatis, & humores densos educit.

Alia potio.

Vtilis porrhò in hac affectione est potio, decoctum pulegii si cum uino potui detur. Pari quoque modo hyssopus, diptamus, petroselinum, & anisum pota expediunt.

Alia potio optima ad coli dolorem.

Laxioris intestini uehementissimis doloribus succurrit poculum ex origani obolis octo, & uino Ascalonite, uel alio tenuis essentiæ uino cõtextum: experientia sæpenumero probatum est.

Aliud ualde conducibile poculum.

Plusculum emolumenti adfert propinatio hoc modo concinnata. Accipe testium fibri, quod castoreum uocant, diobolos quattuor, origani diobulos duos. Quos nõ febrientibus quidem cum uino, seu melle, febricitãtibus uerò cum aqua mulsa potui dato.

Pocula ad coli dolorem composita.

Composita insuper coli doloribus medendis pocula ex hisce simplicibus cõtexuntur. Seminis fœniculi anisi, spicæ nardi uniuscuiusque denariũ pondo octo, seminis apii denariũ pondo quattuor, grani cnidii tantundem, ammeos denariorum pondo nouem, cassiæ denariũm pondo quattuor, redige in farinam. Propinatoque non tam in plenioris intestini, quàm in renum doloribus quos nephreticos dicunt. Quin & in hydrope conducibilis potio est.

Aliud polychrestum.

Multiplicis quoque usus, commoditatisque admirande poculum est, quod accipit Cardamomi ex interiori semine botri Armonii, spicæ nardi, folii malabatri, seminis papaueris candidi, cymini Aethiopici, mentæ aridæ, seminis asari singulorum unciam unam, myrrhæ troglodyticæ, scammonii uniuscuiusque uncias quattuor, mellis cocti quantum ad compræhendenda ea satis est. Dabis Arquato implicitis deglutiendum ad quãtitatem nucis Ponticæ

quam

quam Rhomani Auellanam dicunt. Colicis uerò hydromelitis egelidi c yathis tribus. Vbi coniecturæ pariter, quæ danda est, quantitatem perpendendam iudico Esto itaq; datio iusta, non modò nucis Ponticæ, sed nucis etiam Basilicæ, id est regiæ, quæ Latinis iuglans adpellatur, magnitudo præsertim si morbus sit conuoluuli, quem Diocles Carystius & alij quidam χορδαψόν cognominant, & quũ uehementissimis doloribus urgentibus exhibetur. Simpliciter aũt & in uniuersum inquã in corporis robore ualido, & doloribus intensissimis differentibus, tum itaq; confidenter iuglandis quantitatẽ uel amplius propinare non dubitem neq; enĩ quicq; continet, quod hebetudinẽ inducat, quẽadmodum Philoniũ, & aliæ pleræq; antidoti, uerum euacuat furtimq; negociũ præbentes humores unâ cũ doloribus tollit.

De Theriaca danda in Colica & Hiliaca afflictione.

Summè præterea in hoc morbo aduersus istiusmodi pituitosos, uitreosq; humores, cruciatus inducentes facit antipharmacum Theriaca. Danda uerò est in hac cõstitutione quantitas quæ nucis Ponticæ magnitudinem æquet, cũ aqua mulsa. Nos aũt in frequẽti usu illud habuimus, & quotquot sumpsêre ad ualitudinẽ reuersi sunt. Certè si quis eam antidotũ in fine morbi (quã decessionẽ ac decrementũ uulgò uocant) semel per mensem hauserit perfectam sanitatem, deinceps ab omni dolore immunem atq; exortem recuperabit.

De Philonio antidoto.

Dolores è frigida intemperie prognatos Philoniũ Antidotus lenit quidem atq; demulcet, sed sanitatẽ profligato morbo non restituit. Eos uerò qui ex ibleo humore originẽ habent dolores idem non placat modò, sed opitulat etiã magnificè exhibitũ plus minúsue pro uiriũ modulo. Solatio itidẽ fuerit quoniam ex narcoticis magna ex parte constat Marcellinum Antidotum. Cuius talis est compositio.

Marcellinum Antidotum.

Antidotus quæ ad Marcellum authorẽ refertur mitigandi, sedandiq; dolores obtinens (quod Græci παρηγορικὸν uocant) constat ex croci denarijs decem, sulphuris ignẽ nõ experti denarijs sex, cinamomi præcellentis denario uno, piperis candidi denarijs uiginti, seminis alterci tantundẽ, & melle Attico quãtum ad excipienda ea satis est Datur aũt huius cõfectura una datione potui in aqua calida, quæ nucis Ponticæ magnitudinẽ æquet, quantitas. Cæterũ super antipharmacis clysteribusq; hactenus dicta sufficiant. Fiunt Hercle præterea è papaueris lachryma (quod opium uocant) & alia stuporẽ conciliantibus medicamenta huic morbo occurrendo necessaria, quorũ nos hĩc quoq; mentionẽ faciemus, nempe insigniũ quorundã, quæ clarissimi Medici celebrauerunt.

De Antidotis hebetudinem inducentia.

Conficiunt interdum medici in implacabilibus doloribus & in mortis discrimine antidota ex papaueris succo seu opio, alterci semine herbâue, aut mã

Narcotica. dragoræ radice stupefaciẽtia, quæ Græci ναρκωτικὰ, ut diximus iam pridem, ad pellantur, quibus cunctanter admodum, quia corporis habitũ nonnihil lædunt, utendum est. Vbi uerò dolores negociũ præbentes attenuati & acriores reddi ti fuerint, tum profectò tempestiuè eiusmodi potionibus incũctanter utare, nul lum quippe tum læsionis periculum incũbit. Confestim enim partibus affectis he betudine inducta omnis dolor amolitur. Reuerso aũt tanq̃ postliminio dolore non uiolentius modò sæuit, sed prolixiore etiã temporis spacio incessanter du rat. Hac nimirũ & certè neutiquã, mea quidem sententia, absurda ratiõe, quum meatus corporis medicamẽti stupefacientis algore obturantur, humoribus ob structis suoq; tramite prohibitis, necessariò uniuersa adflictio auctior fit, & lon gè impeditior eius euaporatio, digestioue. Plurimi aũt atq; utinã nõ adeò multi bis aut ter in colica adflictione id genus pocula exhibere consueuerunt, sed quot quot acceperunt, uel subitaneo interitu periêre, uel magno cũ uitæ periculo pa ralysi correpti sunt. Quã ob rẽ ab usu stupefacientiũ semper abhorrẽtes, in ple nioris quoq; intestini morbo ex algida materia nunq̃ exhibebimus, nisi immo dici & intollerabiles cruciatus adeò uexent, ut læsio potius, q̃ mors uel funesta syncope optanda sit. Tunc sanè ad præoccupandã grauiorẽ noxã si per uireis la borãris licebit, remedia narcotica uocata colicis potui exhiberi possunt, neq; ta mẽ plus semel. Qui secus faciũt ægros ut carnifices iugulãt. Cæterũ in calida, ceu iam pridem ostensum est, intemperie & grauissimis doloribus ex acriore & bi liosa materia, tantũ abest ut officiant, quũ aliàs tum in poculis sumpta narcotica ut etiã plusculũ secũ præsidij adferãt, quoniã humores tenues & acuminis non expertes crassitudine quadã imbuũt, tẽperant & cõgestos digerunt & dissipant.

Super uomitione dend a Colicis.

Si Coli dolores ad algidũ humorẽ referuntur, uomitus eos, si quid aliud præ sentissimè iuuat, præsertim si cum raphani elixatione, aquáue eius, uel salsi gine, uel salsis & suauibus edulijs, uel plurimis deniq; cibarijs proliciatur uomi tio. Vna quippe opera uomitus crassos, tenaces, pituitosos humores exhaurien do proijcit, & ne aliunde collecti humores sese in intestina statim recipiant, & dolores inibi excitent, nõ instrenuè prohibet. Proritãda uerò est, nõ tam in ipso morbi uigore, quã in decremẽto eius, ipsa uomitio.

De Sinapismo atq; Dropacismo.

Compari prætereà modo & sinapismi pariter & dropacismi in loco ac tem pore adplicati nostro iudicio prosunt (Est uerò σιναπισμὸς facta ex imposi tu alicui corporis parti exulceratio uel sinapis saltem: Quemadmodũ & δρωπα-κισμὸς Dropacis in aliqua corporis parte inspersio) præsertim in diutinis adfecti onibus adhibita, illita nanq; calfaciũt. Quos si quis locis affectis adplicet in sum mã cutis superficiẽ ex imo humores delinquẽtes euocãt. Quod si ex eorũ impo situ cutis exasperatur, & uesiculæ perexiguæ, pustulæq; subalbidæ, acutæ & du riores, quæ ψυδράκια Græci uocant, erumpunt, bono animo esto, siquidem diu

Sinapismus.

Dropacismus.

turnæ adflictiones sustinere uidentur uiolentiã præsidij, gaudent eñ exolui. Cæterum non est ijs in accessione aut quouis morbi tempore utendum, sed tutelæ gratia, in declinatione, ne detur ægritudini habitum conciliare in languente.

De Exercitio.

In diutina Coli affectione, præsertim eadem sæpius ingruente, corpus uniuersum gnauiter exercitandum est, uel deambulatione quæ pedibus perficitur, uel caballo, uel carpẽtho uehiculóue, uel naui deniq; mouendum est. Quin & palestra, & frictio totius corporis, peregrinatio itẽ & longinqua inambulatio, soli mutatio, confert, quoniã quodcũq; corporis redundans excremẽtũ hæc omnia extenuare, ac digerere possunt, & corporis omnem habitũ corroborare, adeò ut affectæ partes nequeant lædi, aut algidum cumulare humorem. Quin neq; aliunde defluens in eum qui afficitur locũ defertur, eò quòd pars plus roboris nacta eundem nullatenus suscipit, ne dicam repellit.

De plenioris intestini dolore ex flatulentis spiritibus prognato curatio Caput XLV.

Vod si ex flatuosis spiritibus laxius intestinũ quod κῶλον adpellant, doloribus excruciatur, locũ affectũ milio panico aut furfuribus modicè fouere summo remedio est. Enema item ex oleo constans eo, quod supra ex seminibus fieri docuimus, multis modis huic rei aptũ est: nam id intra in corpus sumptum, omnẽ flatuũ collectionem disijcit atq; profligit. & dolores prætereà lenit & amputat. Sunt itidem pyxides uentosæ quas σύτιας Græci uocant, umbilico adplicatæ adeò præsentis adminiculi, ut celerem ex impositu earũ ad sequundã ualetudinẽ regressum conspicati homines in summam eius rei admiratione perducti sint, atq; ita quidem ut id præter rationẽ fieri arbitrantes, Magicis artibus restitutos contenderent, dolore subito omni eliminato.

Nutricatus in flatulento Coli dolore.

Si ex flatus spiritusq; & quasi uenti in intestina excitatio huius mali parens, ut supra ostensum est fuerit, in cibo utiliter sumũtur, anisum, fœniculum, cyminũ, & in uniuersum omnia alimẽta potentiæ admodũ calorificæ. Sunt itaque præ cæteris ea quæ memorauimus nempe calorifica administranda.

De plenioris intestini dolore ex obturatione duri stercoris proueniente & eius curatione Caput XLVI.

Bi uerò coli adflictionẽ ex durioris oletuli scybalorũq; obstructione natam perspicuè constat, rupta omni mora cum multo hydrelæo mulsi iniectione uel potione ipsius obuiã eundum est. Hisce enim uero interiectiõibus potionibusq; identidẽ per os siue clysterẽ infusis aridius & quasi in nucleos diuisum stercus, (quæ Græci σκύβαλα adpellant) quasi dilutũ ad inferna educitur. Vniuersam porrhò uictus rationẽ humectãtis potẽtiæ esse cõuenit: præcipuè uerò ea quæ durã aluũ emolliunt, & omniũ maximè chamelæa herba quã alipiada uoco, elixa cũ holeribus. Mercurialis itidem per

ferna egregiè purgat. Ius quoq; gallinacei euiscerati exhibitũ magnam cómoditatem affert. Oportet uerò gallum illũ exenteratũ sale infarcire & cõsuere atque ita cum anetho in aqua multa elixare, neq; inter elixandũ alia infundatur aqua usq; dũ longa, multaq; decoctiõe caro ipsius quasi exossis reddatur. Quod si polypodij unciam unam pariter cum gallo decoxeris, longè ampliorem ducendi uim habebit elixatio. Si uinũ uel œnomeli admisceas maiorẽ saporis authoritatẽ, uehementioremq; alui deijciendi potentiã, habebit. Sunt qui se superius cõpræhensis enematis ac poculis nihil efficere arbitrenť, atq; ob id quidẽ ad ea medicaminũ præsidia, tanq; efficatiora, quæ nõ diluũtur sed integra ut sunt deuorantur (unde & apud Græcos καταποτια nomen habent) è plumbo cõstituta, confugiũt. Proinde ijs quoq; referre necessariũ est. Qua propter si plenioris uel tenuioris intestini langor absq; internarũ partium inflammatione cõsistere uideat, medendi ratio quæ cũ utriculo peragitur, usurpanda est. At si antecesserit inflammatio, & ob id uenter clausus non respondeat, uterculus plus nocumẽti quã emolumẽti infert. Est aũt uterculi adhibendi talis ratio. Fistulam exiguã qua medici utuntur, à Græcis αὐλίσκον adpellatã folliculo uentoso scitè coaptato, & sedi adplicato, deinde in altũ attollito tantisper dum follis flatu auraq; fartus uidebitur, tum agitando premendoq; follẽ uento tumescentẽ clysteris modo ad interna auras immitte. His sedulo peractis cõfestim clysterẽ inijce, ex hydrolæo & aliquantulo nitri cum iniectione nanq; pariter in uentre contenta & in intestinis commouet, adeò ut oletum, humores & flatus pariter eijci quispiam admiretur.

De his quæ indiluta ita ut sunt deglutiũtur medicaminibus catapotia Græcè dicta.

Globulos nunc de plumbo, quorũ usus potissimè probatur in hac affectione incensionẽ nullam habẽte, præcipuè inter morbi principia, attingã. Lapsis itaq; diebus aliquot multis, & mollitudine eiusmodi apparente quæ maturitatem digestionẽue factam arguat, pilulas de plumbo, siue de euphorbio degluti endas præbeto. Atq; hæc quidem præsentissima est obstructionis curandi ratio. Hactenus igitur de methodo succurrendi Coli doloribus ex flatuũ spirituumq; collectione, & algidis crassisq; humoribus prognatis. Tempestiuũ nunc fuerit de eo coli intestini cruciatu uerba facere qui ex bile & acutis humoribus originẽ trahit, sumpto, à ratione cognoscendi ipsius qualitatẽ & quantitatem exordio.

De plenioris intestini dolore ex bile proueniente Caput XLVII.

Oli langorẽ ad calidos, acresq; & bileosos humores referendos esse hæc signa euidentissimè arguunt. Adfligit quædam uellicatio, uiscera interiores q; partes quædam flagrare confodiq; creduntur: lingua redditur arida, sitis arens, uigiliæq; adeò excruciant, ut magna ex parte mente capiantur & delyrent. Vrina quæ defertur est lympida & acutiem præfert, alui excremẽta excernuntur bilea. Ad hæc si calorifica ualde quum esculenta, tum poculenta, uel quæcũq; eiusdẽ naturæ medicaminũ præsidia offeruntur

runtur tantũ abeſt ut uel tantillum inde ſolatij accipiant, ut etiã magis magiſq; exacerbentur, & febris deniq; appẽdix eſt perpetua. Atq; hæ quidem ſunt notæ è quibus clariſſimè perſpicuũ eſt chordapſum ex bileis & feruidis humoribus prognatum.

Coli doloris ex bile prognati curatio.

Quod ſi bileoſus & calidus humor plenioris inteſtini cruciatum induxerit, contrarijs omnino his quibus pituitoſæ eidem affectioni ſubuenire ſolet, medicaminum præſidijs ſuccurrendum eſt. Proinde ante omnia conueniens uictus ratio ita habentibus præſcribenda eſt.

Paſtus Colicorum ex bile.

Quando igitur è bile naſcitur colica affectio ſuccum ptiſanæ ſimplicem citra alterius rei admixtionẽ, præterquàm fortaſſis aliquantulo ſalis quãdoq; adiecto offerre conuenit. Sumpto enim eo Coli feruor temperatur, bilis per lotium imumq; uetrem excernitur. Quare identidem ſuccũ illum ſumere expedit. Cuius ergò & ouorũ lutea frigida accipienda ſunt.

De holeribus quæ expediunt Colicis.

Colicis holera non tam elixa, quàm cruda quoque magnificè conducunt. Præter cætera uerò lactuca quoque grandior, dulciſque offertur utiliter, præſertim his qui uigilijs infeſtantur, & temperamento calido ſunt, natuq; maiores.

De fructibus qui conueniunt.

Pomorum omne genus quod frigorificam & humectantem naturam habet Colicos adiuuat, nec quicquam noxæ inde ſperandum eſt. Solius cucurbitæ eſus modis omnibus uitandus eſt: quoniam inſita quadam natura in hac conſtitutione colica ſcilicet, non ſanitati ſolum reſiſtit, ſed ad lædendum etiam nata conſpicitur, id quod Diæterici omnes uſu & experientia obſeruauêre. Ipſi quidem complures non iuuenes modò ſed & ætate confectos priſtinam ocyus ſanitatem recuperaſſe ſola eiuſcemodi uictus ratione cognouimus. *Cucurbita lædit colicos.*

De potu.

Sed quod ad pocula attinet uidimus non paucos qui ualido erant corporis robore, aquæ frigidæ potu uitalibus partibus inoffenſis, ab omni læſione immunes atq; exortes, dolores penitus ſedaſſe, & omni ægritudinis cauſſa extincta priſtinam omnino ualetudinem recuperaſſe. Ei etiam qui identidem colicis paroxyſmis impetitur eadem aqua opitulatur. Qui ſi omni acumine prædita cibaria, merumq; uitet & gelidis utatur, ab hoc morbo uindicabitur. At ſi frigidam bibere aquam propter extorum quampiam incenſionẽ, aut uirium imbecillitatem, horreat quis, oleum roſarũ algidum habundantius potui dedi, & per anũ idem oleũ roſarũ immittere præcepi, & plurimum ſtatim opis obtemperãtes

tes perseuerunt. Solitus uerò sum oleo rosaceo adipē anseris adijcere, ubi multum scilicet acrimoniæ, uel mordicationis biliosi humoris subesse putaui. Quod si rasamēta per aluum excernuntur, præsentissimas suppetias tulerit succus ptisanæ cum oleo chamomillæ per inferna iniectus. Prosunt itidem crocea ouorum cum oleo rosarum si iniiciantur.

De Piscibus.

Colicos præterea ex bileo succo, pisces durioris carnis nōnihil adiuuant. Verbi caussa, cedria, orphus glaucos, corpina, sepia, & quæ Græci uocant ὀστρακοδέρματα hoc est testacea, quales sunt pectines, ostreæ, & cochleæ marinæ. Echinus porrhò marinus hoc malo implicitis prodest, eò quòd succum temperandi & refrigerandi facultate præditum possidet, & stomacho utilem, aluum præterea duram emollit & facilem reddit, urinā proritat, qua in re præ cæteris omnibus quæ enumerauimus regnat.

De Carnibus.

Carnibus uescendum potissimè difficilis concoctionis cuius generis sunt pedes bubuli & uentres, omasa suilla, præsertim scropharum, ungulæ probè elixæ & refrigeratæ.

De pomis.

Ex pomis mela omnium maximè competunt, ne autem eorum esu uentriculus subuertatur, acetum admiscēdum est. Reliquum pomorum omne genus quod inflandi uireis non habet, utiliter exhibetur. Dulcia cuncta nihil officiunt & uoluptatis ergô porriguntur, sed ne quid nimis.

De Placomatis & tragematis.

Qui coli doloribus ex bilioso & mordaci humore torquentur, Placomata, siue placentas quas Græci πλακοῦντας uocāt pariter & Tragemata modis omnibus cane, quod aiunt peius & angue uitent.

De Balneis.

In hac constitutione non Thermæ, sed dulcis aquæ balneæ conducunt. Quibus tantum non omnes, sed omnium maximè mediæ ætatis & calidæ temperaturæ homines indulgeant. Aëris autem uaporisque balnei temperies & solij mediocritas commendatur. Sunt porrhò oleo pariter & aqua calida perungendi. Loci uerò affecti oleo chamæmelino & nullo modo neq; intro, neque maiorana, quam σάμψυχον Græci uocant, neq; sapone uel id genus cæteris perfricentur. Fomentationibus nunquam uti, neque aquis, salis, nitriue naturam imitantibus, atque uno uerbo omnibus sua sponte calidis. Porrhò in ipsa doloris constitutione interdicendum uinum est. Neque alio potu quàm succo ptisanæ, uel aqua calida arentem sitim extinguendam censemus.

Cæterum

Cæterum si inter edendum ac medio prandio aquæ recentis libido magna languente cœperit, ab eius potu arcendi nō sunt. eò quòd opitulaẽ quàm plurimū. Atqui magna præsentissimi auxilij pars est, si in Coli ex bile doloribus ne per somnium (ut ita loquar) uinum bibatur. Quo si quis æger se eo penitus defraudari non patiatur, tenuis essentiæ, lymphatumq; & quasi aqueum exhibendum censeto.

De exercitationibus.

Colicis biliosis exercitia, gestationes & omne genus deambulationes, solatij & placationis ergò (morbum enim demulcere uidentur) cōueniunt, si nō fuerint neque multa, neq; ualida. Quæ tollerare neutiquam possunt: inducta enim intemperie, multis ac uehementioribus exercitijs dolores magis magisq; ingrauescunt, & exacerbantur. Vitent insuper pro uirili iracundiā, furorem, omnem curam, & quemcunque laborem. Quisquis hoc modo gesserit, dictisq; in rebus modum seruauerit breui, ad pristinam reuertetur sanitatem.

De medicamentis purgantibus.

Vbi autem res ipsa in Colica afflictione quæ ex acribus succis oritur, purgationem exigere uidebitur, obseruandum est, ne ullum acritudinem habens catharticum exhibeatur. Cuiusmodi sunt, euphorbium, grana Cnidij, cremor cucumerinus quod ἐλατήριον Græcè uocant, seu ueratrum, nam his singulis circa umbilicum tormina, qui στρόφοι dicuntur à Græcis magis excitantur, mixtiq; cum materia biliosa, dolores etiam atque etiam intenduntur, tantum abest ut præsidij quicquam conferant. Præcipuum uerò & omnium optimum ad hanc rem medicamentum est Picra. Quod si bileus humor omnino se insinuauerit & fixius hæreat, è supernisq; partibus ad intestina deferatur, non picram solum, sed scammonij præparati (quod diagridium uocatur) grammata bina uel aliquantulò plus minúsue. Atque ita quidem languentis naturam perpendens euacuato. Quin si cum Theodorico præparatum scammonium mixtum exhibeatur, summè facit. Aestiuo autem tempore diagridium cum rhodomelite, uel nitro & aqua rosarum misceatur. Hunc in modum Colicus ex bile & acutis humoribus purgandus atque curandus est. Purgante enim medicamine sumpto non urgētes modò dolores placantur, sed profligato penitus morbo ad perfectam & pristinam regreditur æger sanitatem.

De Coli doloribus ex inflammatione natis.

Caput XLVIII.

Qvum uerò plenioris intestini morbus cum inflāmatione eiusdē partis existit, lōgum ualere iubeas medicamenta purgatoria præcipuè intra morbi principia. Auspicante autem phlegmones maturitate digestionéque, iisdem uti tempestiuum censemus.

Quisquis autem temere ante phlegmones concoctionem, dissipationemq́ medela purgatoria succurrere machinatur, caussa lætali inducta, in mortis discrimen laborantē constituunt: eò quòd exhibito medicamine purgatorio humores nō ex partibus (ceu supra ostēsum est affectis) sed ex sanis ui quadā euelluntur, commotiq́ iam suo loco humores confertim ad locos patientes deferuntur qui dum expellere nituntur, distentionem fieri oportet, & dolores augeri, & εἰλεὸν. id est tenuioris intestini morbū ingruere. Neq; etenim Ileos quicquam aliud est, quàm plenioris intestini immodica augmentatio. Proinde Colo intestino cum inflammatione infestato, non purgāte medicamento, sed sanguins detractione pertusa uena succurrendum, paulatim uniuersum corpus euacuandum. Quod si propter inflammationis amplitudinem lotium supprimatur de mallelo sanguinem detrahere expedit. Sæpe nanq; numero hoc nobis agentibus, non tam aluus, quàm urina quoq; ipsa semper respondebat.

De uictus ratione.

In Colica affectione cum inflammatiōe ptisana uescendum est, & succis hordei, uel auenæ. Clysteres porrhò ex succo ptisanæ & oleo Chamæmelino succo seminis lini, & hydrolæo. Quibus tum maximè utendum est, quum uehementior premit febris. Perpetua enim ferè inflammationis intestinorum, Coliue adpendix ac comes febricula est.

De cataplasmatis adplicandis.

Foris autem dolentibus locis superinducēda sunt cataplasmata, epithemataue, mediæ temperaturæ & acritudinis nihil habentia. Verbi caussa, ex oleo chamæmelino, hordeacea polenta, quam Græci ὠμὴν λύσιν adpellant, & semine lini concinnata.

De Cerotis.

Cerotæ itidem ex cera, & oleo chamæmelino, & rosato, luteisq́ ouorum contextæ adplicandæ sunt. Quarum una ad hunc modum conficitur. Accipe ceræ uncias quinque, olei chamæmelini uncias duas & dimidiam, farinæ fabaceæ denariorum pondo quattuor, lutea ouorum quinque uel sex. Vitella ouorum, & fabaceam farinam, succo seminis lini diluito, & ceram admisceto, & usque dum omnia inter se commisceātur, sedulò conterito, & utere. Illita enim inflammationes mitigat. Neque Coli & intestinorum modò, sed renum quoque & uesicæ inflammationis eximiè dolorem tollit & remediat.

De Balneis.

Creberrimus balnei usus in hac cōstitutione plurimū cōmendat, nisi ægrotātis corpus πληθορικὸν, id est succorū redundātia oppressum fuerit. Post hæc uerò sanguis incisa uena detrahēdus est. Et si his pactis dolor sedatus nō fit

uti

uti balneis haud incōmodum est. At si usus obstaculo fuerit, laborante oleo camomillæ perunctо uinoq; in solio locato, opem sentiet præsentissimam. Cæterum in inflammatione etiam dum incendiosa, & febre uexante hæc interdicenda sunt.

De uini potu.

Peracta uerò iam phlegmones digestione si uires deiectæ propemodum uideantur, uinum tenue & lymphaton præbere bibendum non erit inutile. Vnum hoc certè affirmare possum, quod quisquis memorato cōsilio fuerit per omnia usus, nihil aliud foris adplicans saluus euadet.

De his quæ alicui corporis parti alligata Colicum sanant, ab alijs ligaturæ Physicæ, ab alijs uerò empiricæ adpellatæ.

Quandoquidem nō pauci Coli doloribus impliciti, præsertim qui magnis opibus pollent, nullas omnino medicas potiones haurire, uel nequeunt, uel penitus nolunt, & enema sibi ne per somnium quidem inijci permittunt, alia uia aggredi morbum conuenit. Ligacula igitur physica & characteres, quorum celebris usus est, memorare consentaneum uidetur. Nam ea quoque adhibita mirificè cruciatus placare uel protinus tollere consueuerunt. Qua de re nō sine delectu quælibet sed ea potissimè quæ partim à priscis medicis, partim à nobis quoque experientia cognita sunt, à Coli doloribus præseruare, & præsentem iam morbum profligere, in medium referre & describere. Præcipuum igitur fuerit ac omnium utilissimū si in procinctu fuerit stercus lupinum & eius uidelicet animantis, si quoquo modo fieri possit, cui ossa fuerint pastus. Id uerò uasculo testaceo includere oportet & dextro brachio, uel humero, uel collo alligare, uel coxendicibus ipsis doloribus excruciātibus suspendere. Cauendum tamen modis omnibus est ne humum attingat neq; secum in balneo gestet ægrotus, atque id quidem experimento à multis est admodum probatum.

De characteribus.

Si quis de recens in lucem ædito partu exiguam umbilici particulam amputauerit, argenteoq; metallo, auróue inclusam secum gestauerit, immunē se doloribus exortemq; tuebitur, atque hoc quidem experientia probatum est multum.

Aliud probatum testimonio multo.

Coli porrhò doloribus haud inefficacius succurrit interius farctum abietis incensum & cōtritum, si inde à ieiuno ægrotante cochlearia bina, ternáue in potu sumantur. Hauriatur autem hic potus per triduum aut quadriduū.

Aliter: Idem interius farctum abienum eidem malo subuenit in cibo sumptum. Aliter: Quum uerò eadem diffinditur, & cor eius subtractu coxendici læuo alligatur, à Colico cruciatu liberat.

De

De uiribus lapidis medici in Coli doloribus.

Præsentis quoq; auxilij gestamẽ est Lapis Medicus sculptilis, si, in eo recta Herculis imagine leonem suffocante, insculpta, aureo annulo inclusus, in digito gestetur. Aliud testimonio multo probatum, contra Coli dolorẽ. Stercus lupinum in tenuissimum puluerem friatur, & perangustissimis foraminibus perforatum in cernisculum traijcitur, præsentiq; auxilio mystrũ eius dimidiatum in aqua calida potui datur.

Aliud experimento cognitum

Iecur denique caprillum crematum terito, & cum uino languenti potui dato: magnificè opitulatur, & Coli dolores omnino sedat atq; profligit.

Finis libri III.

ALEXANDRI TRALLIANI, PRAECELLENTIS MEDICI DE SINGULARUM CORPORIS PARTIUM AB HOMINIS AEQUAMENTO ad plantam usq; uitijs, ægritudinibus & iniurijs Liber Quartus, Albano Torino Vitodurensi interprete.

De miserabili pedum dolore, quam Podagram Græcè uocant, quo sub morbo omnium articulorum dolores compræhendi possunt Caput I.

PRæ omnibus cæteris Podagræ affectionis caussæ sedulò discutiendæ sunt, quas sanè adeò plurifarias, diuersiq; generis existere constat ut propter originis diuersitatẽ, ne cognosci quidem planè, ne dum ad unguem curari possit: semper enim reliquiarum nonnihil relinquitur. Atq; ob id quidem clarissimi artis medicæ artifices, ei morbo, quoniam generationes eius ignorant, mederi nequeunt. At mihi sanè uidetur, non esse, ut pleriq; putant, immedicabile malum, si medici, manum admouentes multifarios fontes eiusq; species probè cognitas haberent, sed contra caussis exactè cognitis citra sudorem, ut aiunt eidem malo succurri. Qua de caussa ante omnia singularum specierũ notiones, mox et iam medendi rationes, exponemus. Indubiè etenim quiquis ad amussim & accuratissimè quæ trademus inter medendum seruauerit, longè pluribus, non his modò quibus à principio adest, sed inueterato etiam morbo suppetias minimè ficulneas tulerit.

Caussæ podagricæ.

Pluribus itaque malis infestantur quicunque Podagra incurabili correpti sunt, Sangnen enim feruidum quod in articulos, sinusq; eorum defertur

sese

sese dilatat atque expandit. Nerui à Græcis σύνδεσμοι adpellati immensis & grauissimis doloribus pedes excruciant. Biliosus itidem humor neruos usque percurrens, uel inter ipsos residens, præsertim eos quos συνδέσμους uocari narrauimus, qui ossibus sunt finitimi, partibus affectis incensionem, distentionémque & summos cruciatus infert. Pituita similiter affligens inuehit dolores ad modum intensos, & algores, locos'que angustiores expandit. Atrebilarius pari modo humor infestat, neq; frigus inducit modò & opprimit, uerum pondere etiam suo mediocrem quandam agitationem sensu perceptibilem concitat. Neq; profectò coniectandum est mali & noxij alicuius humoris fluxu tantum artus tentari: uerum & simplici quoque qualitate, uerbi caussa, intemperie calidiore, aridiore, frigidiore & humidiore. Vel composita ex feruido & arido, feruido & udo, algido & udo, uel algido & sicco, sæpe numero articulos ῥευματίζεσθαι, hoc est distillationibus in eam partem, quemadmodum in Podagris fit, opprimi. Proinde accuratissimè solititius'que omnia, ut antea docuimus, perpendere, uniuscuiusque caussæ quum qualitates tum quantitates, considerare & singulorum, postremò mali occasionibus conferentem medendi rationẽ dispicere conuenit.

Notæ Podagricæ ægritudinis ex bilioso humore prosilientis.

Quam ob rem si ad bileum humorem originem suam retulerit podagra, (Nam ex eo in articulis creberrimi fiunt ῥευματισμοί) huiusmodi notionibus facilè deprændenditur. Bile redundante & sese in articulos insinuante nulla euidens uomica locum occupat, ardor uerò ingẽs excruciat, magis'que inflammatus impositu manuũ sentitur locus, quàm distentione & grauedine occupatus. Quin & rufo colore idem qui affligitur, locus suffundi conspicitur. & adplicatione rerum frigidarum magis oblectantur languentes, longè quod plus adminiculi inde quàm ex feruidis rebus percipiunt. Porrhò hîc quoque uiuendi ratio quæ præcessit, & curæ rimandæ & studiosè perscrutandæ sunt, laborantis item ætas, natura'que seu temperamentum. Tempus similiter atque locus, & id genus quæcunq; cætera. Quæ omnia, singula'que perspecta, ægritudinem arguunt, & ex cuiusmodi humore plus iusto adaucto morbus prosiluerit emerserit'que.

Podagræ calidæ bili'que prognatæ curatio.

Vbi euidenter constabit humorem bileum in pedes deferri, sanguinem auferri pertusa uena minimè gentium congruit, sed medicamento potius quod naturæ aptitudine bilem prolicere atq; deducere natum est (Græci id χολάγωγον quasi Latinè bilagium uoces nuncupant,) utendum censeto. Cæterum prius'que purgante utare medicamẽto, corpus humectãtibus fluidũ reddito, ut biliosi humoris acritudo temperet. Neq; enimuero medicamen catharticũ languẽti cõfertim & semel dũtaxat, sed pauxillatim & identidẽ præbendũ est. Hoc qppe pacto hũorũ redundãtia tollit, & à mali noxij'que humoris destillatione defendunt articuli, uel humorẽ iustũ modũ excedentẽ furti particulatim'que detrahe

detrahe & si fieri potest planè auferè medio. Esto autem medicamentũ purgatoriũ simplex, minimè calorificum. Cuius farinæ existit, quod de succo rosarum conficitur. Qualia sanè & odoratu & sapore iucunda uidentur & uentriculum neq; lædunt, neque subuertunt, quibus utique identidem & perpetim utendum. Maiorem uerò curã adhibere debent, hi qui noxij humoris fluxu tentantur, ne quando uentriculus à purgante medicamento pessum eat. Vbi nanque uentriculus fuerit catharticis prostratus, cæteræ cunctæ per consensum affliguntur corporis partes, neruíq;, atque tum quidem ampliore mali humoris fluxione impetuntur. Præcipuum uerò hoc est.

Medicamentum purgatorium podagricis utilißimum.

Accipe succi rosarum xestas duas, mellis xestam unam, scammonij præparati cocti unciam unam. Succum unà cum melle donec consistentiam crassitudinéq; eius induat, decoquito. Præparatum uerò scammonium tritũ adijcito. Integra eius medicaminis datio consistit in cochlearibus quinq;, ad minimum uerò duobus, tribusue, uel plus minusue pro humoris qui infestat redundãtia.

Aliud carthaticum Dià rodòn ijs maximè quorum stomachus frigidus admodum existit.

Habet id uerò piperis nonnihil, ut calfaciendi quampiam facultatem obtineat. Cuius compositio talis est. Sumito succi rosarum libram unam, scammonij denariorum pondo octo, agarici denariorum pondo quatuor, piperis obulorum pondo quattuor, mellis uncias sex. Succo rosarũ pariter cum melle lentis carbonibus elixato, & ibi coire, coagularíq; cœperit, scammonium agaricum, & piper inijcito, præbeto autem mystrum dimidium, uel pro robore languentis.

Aliud Dià rodòn catharticum pro ijs qui ægerrimè purgantur.

Habet id quidẽ scammonij denariũm pondo octo, lactis tithymalli denariũ pondo trium, mellis Attici libram unam, succi rosarum uncias treis. Dabis autem huius medicaminis cochlearium unum uel duo, habito semper respectu uirium ægroti. Summè autem hoc medicamentum facit ad complureis præterea alias ægritudines, maximè uerò ad febrim tertianam, & felle suffusos & oculorum dolores. Citra enim angorem probè euacuat, neq; acumen habet immensum, proinde confidenter exhibendum.

Aliud Dià Cydonion melon, hoc est ex malis cotoneis contextum catharticum.

Sumito cotonea octo à nucleis suis & interiore parte omni tanquam ad bibendum inutili probè repurgata, scammonij denariorum pondo octo, & denarios singulos singulis cotoneis insere, & extrorsum fermẽto triticeo diligẽter inuolue & operculato ne per os scammonium eliquatum prosiliat, uel euaporet. Vbi autem fermẽtum coctum uidebitur è clibano deponito, cotoneaq; cum

cum ſcammonio, ſarmento abiecto, contere. Mellis uerò quantum ſatis uidebitur, ita ne liquidius iuſtò neq; durius ſit, admiſceto. Acuratéq; contritũ in ampulla reponito. Re autem poſtulante myſtrum unum, bináue ternáue pro uiribus ægroti propinato.

Aliud quo utendum eſt in ſubuerſione uentriali.

Quod ſi ſtomachus uidebitur ſubuerſus, deglutiẽdum dabis catapotia, hoc eſt globulos ex ſcammonio præparato, quod diagridiũ uocant ad hunc modum concinnata. Accipe abſynthij denariũm pondo quatuor, ſcammonij præparati obulos quatuor, roſati aliquantulum. Pangito catapotia, & languenti deuorandum præbeto. Facere uerò potes has pilulas uel ſimpliciter ex dicto, uel duplicato diagridij põdere. Hunc igitur in modum ei qui ex bilioſo humore articulorum rheumatiſmo excruciantur expurgandi ſunt.

Quæ podagricis ſint foris adplicanda.

In miſerabili hoc pedum dolore non hac modò medendi methodo utendum, uerum in eiuſmodi cauſſis, prudentem ſe præſtare Medicus laboret. In calida itaque podagra feſtinare oportet, ad refrigerandum, leniendũq; loca adflicta, ne ex immodico feruore, doloribusq; grauiſſimis ampliore noxij humoris fluxu obruantur. Quoniam ardores immenſi in partibus quæ afficiuntur plus quàm res exigat humoris attrahunt, uehemẽtiſſimosq; cruciatus inferunt. Quapropter in eiuſmodi conſtitutione refrigerantia, anodyna, temperãtiáq; adplicanda ſine mora ſunt.

Quæ aſpergines linimentaq; podagricis conueniant.

Compeſcere præterea reprimere item ac ſedare dolores podagricos cõuenit ijs medelarũ præſidijs quæ Græci ἐμβροχὰς dicunt. Quorum omnium præcipuum eſt, quod ex oleo roſacco cõſtituitur, ſi cottidie cum eo pedes illiniãs ac perfrices. Præſtantius uerò idem efficitur, ſi lutea ouorum trita & eliquata admiſceãtur, ad formã linimenti. Quo cum ſero eunti cubitum, & matutino ubi è grabato membra ſuſtulerit æger, pedes circunliniantur & perfricẽtur: prohibet etenim illud ne pedes alimentorum ſuccos deſtillantes promptè ſuſcipiãt ſed quadam prouiſione ab iniuria præſeruentur. Quo nomine Græci id προφυλακτικὸν eſſe contendunt. Quo utiq; remedij genere etiã quũ dolor non urget ſed certis temporibus reuerti conſueuit, utendũ eſt, quò articuli omnino refrigerium, roburq; tantũ recuperent, ut inutili materiæ reſiſtant. Super cuius farinæ cæteris medicaminũ præſidijs mox deinceps inter topica remedia diſſeremus.

De uictus ratione podagricorum.

TEmpeſtiuum nunc fuerit rationis quoq; uictus mentionẽ facere. Proinde ſi podagra ex bilioſo humore originẽ traxerit, cauenda ſunt modis omnibus quæ ardore eundem humorẽ augere & gignere conſueuerũt: Sed contrà ea offerre expedit quæ frigorifica ſunt & humectantia. Cuius claſſis ſunt quædam holera, uolucres, piſces & quædam cætera.

De Holeribus.

Ex holeribus podagricis biliosis conueniunt intyba, lactucæ, maluæ, & beta si ad ægri palatum facere uidetur, & succus atriplicis quam χρυσολάχανον Græci uocant & ἀτράφαξιν, atq; ut semel dicam quæcunq; sunt frigorificæ & humectantis potentiæ. Brassica uerò, cardamomum, & eruca, porri, allia, cepæq; tanquam podagræ calidæ hostilia manibus pedibusq; uitanda sunt.

De Auibus.

Volucria autem quæ dare conuenit, sunt phasiani, pulli contubernales quidem, sed minimè saginati, perdices, merulæ, gantulæ, & ficedulæ, & id genus cæteræ.

De Piscibus.

Pisces probantur squamis intecti quos uulgo aspratiles nominant, præsertim duræ carnis, pinguitudinisq; omnis planæ expertes. Vitare uerò oportet palustres & qui in uliginosis degunt locis. Laudatur item maximè piscium conditura sequalis, id est qualitatis expers, quam Græci ἄπιον uocant: neque oleo multo neq; seminibus acritudinem habentibus infecta & garus hysitiáue ex id genus piscibus confectus præcipuè durioris carnis: uerbi caussa, orpho, ciride sepia pectinibus. Ostrea porrhò & conchylia quoq; prodesse creduntur.

De Carnibus.

Estur in podagra calida magna cum utilitate caro ueruecina iussulenta, præcipuè uerò uentres. Prodest bubula similiter. Nouimus autem quempiam tenuis & acris humoris fluxu tẽtatum, solo bubulæ carnis frequenti esu pristinã sanitatem recuperasse. Cupiam autem ego id quoque intra modum fieri. Vbi uerò extremi dolores pedes excruciãt, tum tenuis & exquisitus uictus præscribẽdus est. Sunt aũt mãducandi maximè pedes bouini siue ueruecei, præsertim iurulẽti, si qui laborat tẽperamenti fuerit natura calidi, iuuenis mediæq; ætatis.

De leguminibus.

Ex legumentis conceduntur ceu minimè inutiles fabæ quũ uirides tum aridæ, aqua prius maceratæ. Phaseli porrhò, qui & dolichi adpellant, Alexandrini accõmodati censent̃ præsertim macerati. Cymata item fœnogræci & alica & ptisana esitanda sunt. Cætera legumenta ad unũ omnia interdicere podagricis expedit.

De fructibus.

Ad horã secundã ac tertiã censeo podagricis perq; dulcia maturaq; offerenda, præsertim persica Duracina, & uuas Duracinas nõ adstringẽtes, & domesticas. Mala prætereà dulcia, Citreũq; ꝑbè repurgatũ. Pira autem, malaq; Punica & reliqua pomorũ genera uel rarenter, uel nunquã omnino sunt degustanda nedum manducanda.

De Bellarijs.

Τραγήματα à Rhomanis bellaria uocata conducere non parũ uidentur, sed omniũ potissimè castaneæ. Nuces enim, nucleiq́ pinei, & amygdalæ neutiquam sunt, quia inimica, accipienda. Fugere itidem oportet placentas, contusa, intrita, & condimẽta. Siquidem istæc singula iudicantur ijs quibus bileosus humor in articulos destillat ualde noxia & pestifera.

De gestatione.

Manu porrhò modicè clementerq́ gestari podagra bilis ratione laborantes oportet, sed citra laborem multum, & ante cibum potius quàm cibo sumpto. Equitare quoq; podagricis inimicum est.

De Laboribus.

Labor præterea omnis ei cui pedes dolent alienus est, eò quòd laboribus articuli magis magisq́ inflammantur, humoresq́ noxios ex longinquis etiã partibus, laboribus defatigati attrahunt, unde confestim eiusmodi rheumatismus prouenit.

De Lauacris.

Conferunt Podagricis balneæ potissimum dulcis aquæ, nullius metalli aut subterranei ignis contagio infectæ, quibus uesperè potius, quàm mane uacandum est. Sed qui à cibo in calida intemperie lauant egregiè iuuantur, præsertim ij qui macilento sunt & arido corpore, uel tenuem acutumq́ humorem continent. Quicunq; in huiusmodi constitutione sunt, ijsi indies balneis operã dabunt plurimum auxilij sentiunt. Verum priusquàm aërem admittant, pedes gelida aqua aspergendi sunt. Vbi uerò mediã balnei cellam ingressi fuerint, tantisper dũ sudores promanare cœperint morẽtur, atq; tũ quidẽ cũ situla tepida aqua perfundãt. Deinde corpus uniuersum hydrelæo circũliniatur. Oportet aũt aërẽ balnei temperatũ existere simul & soliũ. Post unctionẽ uerò cõfestim in solium descendendũ est, & aqua frigida pedes perfundendi, etiã si temporis cõstitutio sit frigida. Egressi aũt solium piscinã petant, & si tempus æstiuũ sit, & ob lectent natationẽ fieri brachiaq́ iactare nõ impbo. Vbi à balneis fuerint ægroti lintheolis abstersorijs, ita ut sit inuoluti, aquã frigidã denuo accipiãt, reuersiq́ deinde domũ loti potũ à uino præcipuè mero nõ auspicẽtur, uerũ à ptisana & aqua calida. Propinationes uerò penitus interdicendæ sunt. Si quibus pedes dolent ex biliosis humoribus, fuerint natura molles atq; delicati, rosatũ sumãt uel absynthite in aqua pergelida refrigeratum, quemadodum Rhomanorum mos est. Atque hac quidem uictus ratione Podagrici ex linioso humore (& quicunque ab eiusdem succi fluxu tentantur) longè tutiores ab id genus doloribus perpetuò existunt.

Partes balnei.

Quæ Podagricis doloris placandi, ardorisq; extinguendi gratia forinsecus adplicare conueniat.

Quibus uerò articulorum pedum dolor cum noxij humoris fluxu reuertitur, eò quòd parum curioso uictu degerint, sumptis hostilibus, & alienis huic ægritudini edulijs, denuo id genus curandi ratio aggrediunda est. Neque ceu diximus, quicquã, quod calfaciat est adhibendum, sed ea potius quæ frigorifica sunt potentia. Verbi caussa, herba pulicaris, beta, solanũ, portulaca, altercum, lactucæ, lenticula palustris, & uliginosis locis collecta. Quorũ utiq; singula trita & imposita auxilio sunt. Cæterũ uirides herbæ perpetuò ampliore solatio dolores cum impetu superuenientes placant atq; demulcent aridis. Qui adhuc ampliorẽ habent dolores mitigandi facultatẽ, si his semel atq; iterũ aliquãtulum farinæ hordeaceæ admisceatur. Verum ne cataplasma cytius quã conueniat aridum reddatur, oleum rosarum cõmodissimè confundi sciendum est. Algidæq; naturæ, quas enumerauimus species, sunt identidem adplicandæ, &, ne incalescant, subinde aliæ imponendæ. Sciri autem oportet semen Pulicaris herbæ in aqua esse macerandum, & ualidè conterendum, probeq; iam confriato hordeaceã farinam adijciendam, & tum deniq; pedibus superinducendum. Sic enim dolores mirificè demulcet, incendium extinguit, membra languentis ad temperiẽ reducit. Quod si pulicaris herbæ semen in procinctu fuerit, nihil erit præstantius in hac constitutione. At si ad manũ id semen nõ sit, neq; aliud quicquam ex memoratis, quod hyberno quandoq; tempore usu uenit, cerotã rosaceam eorum loco usurpato, dolores enim uarias intemperies lenit ac mittigat Est uerò eius compositio huiusmodi.

Cerota Rhodina.

Accipe olei rosarum, ceræ cuiusq; æquales partes. Vtere, amplissimam enim habet contra calidam intemperiem potentiã, & obnixè repugnantem. Est uerò cera prius in aqua gelida infrigidanda, aqua semel atq; iterũ mutata. Efficatior autem redditur hæc cerota si uuarum seu portulacæ succum, uel alborem ouorum succũue ptisanæ admisceas. Cerota porrhò ex farina fabacea cõcinnata haud parũ contra mediocrem intemperaturam feruidam conducit. Cuius hæc est descriptio.

Cerota ex farina fabuli.

Habet ceræ uncias quinq;, olei chamæmelini, olei cõmunis singularum uncias duas & dimidiam, farinæ fabaceæ uncias quatuor, lutea ouorũ quatuor seu quinq;. Fabaceam farinã ante omnia cum croceis ouorum diluito, deinde cerotã inijce & in pila cõtere, & utitor, identidem renouando. Vbi uerò dolor uehemẽs urget crocrũ, glaucium, & papaueris lachrymã adhibere cõuenit, quæ oportet utiq; in posca diluere. Sciri aũt debet quod huiusmodi narcoticis hoc est heberudinẽ inducẽtibus nõ temerè sed summa cautiõe est utendũ, siue in epithematũ siue ungentorũ forma adplicare uidebitur. Nam frequens ac multus

eorum usus semper plus officit, quã prosit. Intensissimis aũt cruciatibus & incendiosis grauiter urgentibus adeò ut ad mortis discrimẽ æger tendat, tum profectò tempestiuè eiusmodi medicamẽtis, necessitate cogente, utimur, nõ ignari corporis habitũ nõnihil ex his lædendum. Danda uerò etiã tum est opera, ne plixo spacio adhærere eiusmodi medicamẽta sinamus. Sed simul atq; feruidus ille ardor extingui, dolores sedari cõspeximus, omnia narcotica protinus è medio sunt tollenda, siue illinitiones siue epithemata superinducta fuerint. Nam si diutilè id genus medicamẽta super articulos durauerint, torporẽ inducunt, motũ eorũ impeditũ efficiunt, & frigiditatẽ relinquunt. Vbi uerò horũ medicaminũ usu, istiusmodi quiddã usu uenerit, difficilis uidelicet articulorũ motio, uel torpedo locorũ, consentaneũ fuerit medicamẽto Διὰ χυλῶν uti, oleo chamæmelino diluto, & locis dolẽtibus imposito, uel etiã medicamine quod mox subijciã Διὰ ἀλθίας hoc est ex hibisco cõfecto, quæ torporẽ loci emendant. Nam hæc maturant, digerunt, & frigus narcotico medicamine contractum foras propellunt. Eius descriptio talis est.

Confectura dialthias, hoc est ex hybisco.

Habet Διὰ ἀλθίας, hibisci radicũ libram unam & dimidiã, fœnogræci cotylam unã, seminis lini tantundem. Quæ omnia per triduũ aquæ xestis nouẽ in uase æneo macerent, deinde dũ magnã siccitatẽ contrahat decoquẽtur. Postea colato, extractũq; ualidè exprimito. Eius succi libras duas in cacabũ infunde, & leni Vulcano cũ assidua agitatione usq; dum succus cõsumetur, & oleũ modò supersit, atq; tum denuo colabis, oleũq; in cacabum purũ demitte, & foco adhibe uiuenti. Adijce aũt ceræ, colophoniæ singulorũ librã unã, chalbanes præstantis uncias quatuor, cõcinna & utere. Contrà etẽm plurifarias affectiones remedio est, uidelicet Podagras, uiscerũ duricias, febreisq; quartanas. Stomachi malis subuenit, impositũ. Duricias, si quæ molestant, discutit, omneis stomachi inflãmationes, nec inflammatiõibus modò, sed uentris quoq; lubricitati quãq; inueteratæ citra difficultatẽ omnẽ succurrit, & ad miraculũ usq; tẽperat atq; liberat. Quin & stercus aridius quasi in nucleos diuisum resoluit, uentriculi diuturnam ægritudinẽ soluit. Cibi quoq; auersionẽ, pfligit, geluq; intensissimũ laxat. Quũ eñ calorifica uirtute algorẽ podagricis expugnauerit, articulos rursum ad functionẽ motũq; reuocat, & integrã sanitatẽ instaurat, loca afflicta corroborat, ne mali noxijq; humoris fluxũ suscipiãt. Motũ inquam articulorũ & sensim pristinæ ualetudini restituit. Quin & in alijs locis idẽ præstat. Neruorumq; distensiones conuulsionesq; & membra languida quæ doloribus excruciantur pulchrè admodum remediat, si uel in balneo uel iuxta ignem hoc unguine illiniantur & perfricentur.

De emplastris.

Emplastrum porrhò Phœniceũ quod est ex palmulis contextũ huic morbo medendo mirificã potestatẽ obtinet, si eo cũ oxyrhodino diluto utare. At

si oleum rosarum in promptu nõ sit, in oleo acerbo quod ex oliuis non dum maturis expressum fuerit, & folia oliuæ amplioris amaritudinis, acerbitatisue gratia obtineat, id quod Græci ὠμοτριβὲς nominant, dissolutum opis præsentaneæ censetur. Quin & cum oleo puro communiue dilutum articulorũ doloribus in manibus pedibusq; & alijs artubus summè prodest illud emplastrum illitũ per omnem morbi decursum, hoc quum à capite morbi, tum in incremẽto, tum in summo uigore, tum in fine seu discessione. Conducit & doloribus qui gingiuas excruciant & ad perniones hulcera quæ Græci χίμετλα nũcupant, & ut uno uerbo expediam aduersus quãcunq; corporis cum distillatione coniunctã ægritudinem præsens habet remedium. Cuius hæc est cõpositio: Accipe palmularum uncias decem & resolue in olei uncijs octo, tempore æstiuo. Hiemalibus uerò horis sint olei unciæ undecim. Quod si ora uulnerum occupet phlegmone, uel citra uulnus ingens inflammatio fuerit, emplastrum oleo diluito, & ubi inalgescere cœperit in pilam demittito, & manibus depsito, uinum acetũue pauxillatim addendo usq; dum uniuersum quod miscris imbibatur (hoc quippe lienis quoq; inflammationibus medetur, iam in decremento existente morbo) imprimis enimuero mollissimum sit medicamentum oportet, quod ægrotis pedibus superinducitur, maximè in prima exacerbatione. Progressu uerò temporis solidũ magis ac ualidius. Vbi uerò articulos duriores esse cõspexeris medicamentũ quo usurus uiscidam quandam astringendi facultatẽ obtineat. Qua ratione palmularum usus hîc egregiè congruit.

De linimentis.

Atqui si ægrotantes propter grauissimos morbi cruciatus nequeant emplastrorũ molẽ sustinere, pleriq; etenĩ medicamine imposito cõfestim adeò grauãtur, ut animæ deliquiũ sequatur. Consentaneũ fuerit linimẽta locis affectis inducere, quæ plurifaria in hunc usum cõparata confiunt. Quorũ alia in locis afflictis robur reuocãt & instaurant, alia tẽperandi uim obtinent. Præcipuũ uerò est & omniũ utilissimũ quod ex succo acatiæ constitutũ cum oxycrato quod est posca illinitur. Lyciũ item unà cũ croco simul & glaucio illitũ, summê prodest. Succus quoq; perdiciadis (quæ herba à Latinis nunc uitrago nũc parietaria uulgò adpellatur, neq; desunt qui perdicion dicũt) illitus siue per se siue cũ oxycrato temperatus amplã habet recuperandæ sanitatis potestatẽ. Sunt uerò id genus innumera fermè cætera è qbus pauca hæc recẽsuisse satis est. Quod si quis incolumi adhuc corpore ea usurpat, immunẽ se ab hoc morbo exortẽq; per omnia facile custodibit. Quibus uerò articulorũ dolor, siue ποδάγρα siue χειράγρα fuerit certis tẽporibus reuertĩt, hos ante id tempus quo dolor solenniter, ceu postliminio redit, uel noxij humoris fluxũ tentare consueuit, curioso & frequẽti taliũ linimentorũ usu cauere oportet, & occupando sicut fieri potest rheumatismũ prohibere. Atque ad hunc quidem modum podagræ è bile & acri hnmore propugnatæ occurrendum est.

De Podagra frigida è pituita proueniente
Caput II.

QVemadmodũ ergo hactenus gnauiter, puto, de pedum, ex calidi & biliosi acutiq; humoris fluxu, doloris immensi, curandi ratione disseruimus, ita nunc eius quoque medendi modum qui ad pituitam, frigidum humorem refertur, præscribemus. Licet id uerò suis peculiaribus notis liquidò discernere.

Notæ Podagræ pituitosæ.

Quod si igitur fluxus qui in pedes fertur biliosus fuerit, huiusmodi plerũq; commitantur inditia. Materia quæ destillat, sensum quendam algoris infert, specimenq; pituitosi humoris exhibet. Amplior ponderis moles & distentio potius, quàm uellicatio pedum articulos uexare, ægrotis id testantibus uidetur. Neque color rufus locum affectum inficit, neque tactui feruorem incendiosum idem locus exhibet. Vtq; frigorificis rebus adplicatis promptissimè læduntur, ita calorifica admota ocyus opitulantur & oblectant. Euidentiorem coniecturam, & ampliorem etiam fidem his faciet si frigidiorem uictus rationem præcessisse cognoueris, & laborantem magna ex parte pituitosis edulijs usum constiterit. Atque adhuc magis uerisimile est pituitosum rheumatismum articulos petere, si maximam uitæ partem in ocyo frequentius quàm in exercitationibus degerit, & ea cibari, quæ crassos, tenacésque humores relinquunt, cottidie aut creberrimè qui ægrotat, sumpserit. E quorum censu habentur, garus seu hysitia, præsertim astacorũ, lutariarum, pectinum aut polypodorũ deniq; liquamen. Vel si legumenta plurima assiduè manducauerit, atque fructus, & balneis dederit operã frequenter, & præcipuè cibum adhuc crudum secum in balnea portans. Huiusmodi quippe omnia indicia, perspicuè admodum arguunt podagram ad gelidi & pituitosi humoris fluxum esse referendam. Cui confidenter (& si quidam malum incurabile dicãt,) manum medicam adpositis & conferentibus medelis adhibeto.

Podagræ pituitosæ curatio.

Tempestiuum nunc est, Podagræ ex pituita prognatæ curandi rationem præscribere. Vbi sanè lippis, quod aiunt, ac tonsoribus, ut ita loquar, notum est, quod calorificis medicaminum auxilijs, ceu morbo è gelida occasione nato occurrendum est. Cæterum quoniã humor qui in pedes defertur non est ubiq; sui similis siue qualitatem, siue quantitatem, siue constitutionem, tẽporis ue rationẽ consideres. Quibusdã etenim liberalius, quibusdã uerò parcius defluit. Aliqbus itẽ crassus ac densus. Aliqbus autẽ subtilis ac sereus, crudusq;. Alijs deniq; in superficie cutis, nõnullis uerò intimius in ipsis mẽbranis, etiã neruis, ossibus uicinis q Græcis σύνδεσμοι uocant, podagræ existit caussatio,

necessum omnino est, qualitatem costitutionis præter naturam animaduertere, & solicitius perpendere, ne natura affectionem diutilè ferendo alterata, in morbum naturalem cõuertatur. Proinde & hic quoque medendi ratio quũ qualitati tum quantitati conferens, discutienda & ammouenda est. Atque, ut paucis rem infinitam expediam, ijs etiam ipsis quæ adhibentur modus quidam & certi denique fines statuendi sunt, semperq; pro ratione caussæ cum studio agendum.

De purgantibus medicinis.

Qua propter ubi ex euidentibus indicijs constabit, pituitosum humorem negocium præbere, tum eundem humorem imprimis medicamentis ad hæc comparatis, quæ Græci φλεγμαγωγὰ (quod est pituitã prolicie̅tia, educentiaq;) adpellãt) euacuandum censeto, mox deinde topicis medicaminũ præsidijs utendũ. Singulis etem̃ corporis partibus solatij plurimũ & certe auxilij nõ nihil ex te̅pestiua (hoc est quæ ab initio statim fit,) redundantis humoris caussæ morbi, inanitione. Vbi autem non pituita modò, uerum sanguinis etiã unà cum ea uis, molestiam infert, illa phlegmagogis. ut diximus euacuanda, hic detractione auferendus. Auspicandum tamen à sanguinis missione. A qua uiribus instauratis, exhibendum est catharticum quod pituitã crassam ac densam, & minimè serosam aut tenui lotio similem proritet atque educat. Sicuti plerique medicorum studio habe̅t. Atq; in hoc cremorem cucumerum, quod Græcè ἐλατήριον uocant, ministrare solent, uel liquorem herbæ lactariæ quã τιθύμαλον Græci dicunt, & granum cnidium. Atq; ita quidem succos tenueis, & aqueos à Græcis ὀρρώδεις, id est serosos uocatos exhauriunt. Cæterum mihi à carnificibus nihil differre uidentur, quoniam non modò nihil auxilij adferunt, sed longè grauiores cruciatus inducũt, & maximè lædunt, dum tenueis humores euacuant, & spissos, crassosq; relinquunt, qui contracta ariditate humoribus liquidis sequestratis natura contumaces redduntur contumacissimi, adeò ut ægerrimè deinceps queant concoqui, digeri & euacuari. Quo circa eiusmodi purgatoria medicamina supersunt manibus, pedibusq;, ut aiunt, fugienda. At si quando res omnino id genus medicaminibus uti cogat, quæ leniendi & extenuandi uim obtinent admiscere conuenit. Quibus sanè admixtis, nihil planè nocumenti inferre poterit medicamentũ purgandi facultate præditum.

Oxymel Iuliani purgandi uim obtinens.

Præceptum uerò est & mirificum ualde de resoluenda quæ stricta sunt, attenuanda quæ crassa sunt, oxymel, quod ad Iulianũ authorem refertur. Constat uerò, ut paucis dicam, ex his quæ crassos, spissosq; humores extenuãt & euacuant, subtilesque cõ mixtos quũ in corpore uniuerso, tum in articulis,

tum in membris cessantes. Est uerò eius compositio talis: Foliorum rutæ, origani, elaterij, alypiadis riciniue, scillæ abiectis eius extimis partibus cunctis, (id enim quod μεσαίτατον, id est maximè intimum est sumitur,) cymarum ebuli chameactésue, corticis interioris seu mediastini, sambuci, pulegij, acori, uniuscuiusque denariorũ pondo uiginti, foliorũ iridis, costi, spicæ nardi, radicis Ponticæ, asari, amomi, hyperici, comini, singulorum denariorum pondo octo tedæ pinguis libram unam, agarici, filiculæ quod polypodium uocant, epithymi, ueratri candidi, anisi, cuiuslibet denariorum pondo sedecim, aceti xestas decem, mellis xestam unam. Præparato autem hoc modo: Elaterium, costum, cocognidium, radicem Ponticam, amomum, & spicam nardi acuratè terito, reliquas herbas per triduum macerato. Dein tantisper dum media pars relinquat decoquito, herbas porrijcito, mel admisceto, rursumq́ ad mellis crassitudinem usque decoxeris ubi, memoratarum specierum farinam simul insere, atque ita habita ratione uirium cuiuslibet, offer. Integra uerò & summa eius datio est uncia una. Mediocris uncia dimidiata, infima dioboli octo. Ad præscriptum itaque modum nonnulli præparare consueuerunt medici. Nos uerò decocto oxymelite agaricum duntaxat tenuissimè friatum aspergimus, atq; ita quidem confectura redditur suauior, & citra fastidium, omnemq́ molestiam sumitur. Non semel autem & scammonium admiscuimus, ut ampliorem haberet expurgandi potentiam. Verum maiorem habebit saporis authoritatem, si absque admixtione scammonij potui detur.

De his quæ non diluuntur, sed integra, ut sunt corbitanda præbentur, à Græcis Catapotia uocata, à Rhomanis pilulæ, ac globuli.

Vbi autem oxymel huiusmodi tanquam iniucundum palato suo ægrotus sumere detrectabit, catapotia ouis indita corbitanda præbeto: & ita euacuetur. Nam ex articulis crassos densos ac tenaces humores euellere, & omnẽ, breuiter, superfluitatem eorum proscribere nata sunt. Non pauca enim eius rei caussa à ueteribus comparata, inuenta & usurpata sunt, & à nobis quoque sæpissimè exhibita. Verbi gratia, ea quæ in hoc ad istum modum contexuntur.

Catapotia ad Podagram phlegmaticam.

Accipe aloës, interioris farti, colocynthidis, scammonij uniuscuiusque denariorum pondo octo, euphorbij, tragacanthæ, nitri cuiuslibet denariorum pondo quatuor, succi brassicæ, uel malorũ cotoniorum, uel citreorũ quantum satis est ad ea compræhendenda. Dabis autem pro uiribus laborantis.

Satius enim est sæpius & pauxillatim, quàm semel confertim purgare. Crebra enimuero atque per interualla uentris blanda ac lenis deiectio, spissos

& uiscidos

& uiscidos humorus commodius furtim subtrahit. Quoniā una uiolenta purgatio uniuersam corporis molem exagitat, & quæ in summo fluitant, tenuiaque educit, cæterum quæ crassa sunt & uiscosa & intus cessantia, relinquit. Proinde purgante medicamento identidem pauxillatim sumpto, noxij humoris fluxum melius & facilius euacuat, attenuant nanque glutinosos & spissos humores cathartica quum subinde parca manu sumuntur. Hoc uerò ignorandū non est, quòd non prouisionis tantum gratia, doloribus sedatis, ac morbi discessione, sed in ipsis etiam morbi accessionibus, eiusmodi catapocijs utendum est. Dolores enim leniunt, & humores negocium præbentes ex locis affectis proritant, atque detrahunt, & ne se denuo noxij humoris fluxus locis insinuat, strenuè prohibet.

De Antidotis.

Vtile prætereà fuerit à medicamento purgante eorum quidpiam quæ attenuandi uim habent, & à nobis experimento cognita sunt, offerre. Sentiunt uerò illi modò opem ex his qui sortiti sunt temperamentum natura pituitosum udum & algidum. Quemadmodum contrà, sumptis eiusmodi antidotis, feruidæ & aridæ temperaturæ homines, quiq; tenui sunt natura atque subtiles & per omne uitæ spacium magnis solicitudinibus, uigilijsq; uexantur, summopere lædi consueuerunt. Cæterum & si innumera ferè habeantur quæ insita uirtute non instrenua pituitosæ, algidæ & humidæ intemperiei occurrant antidota, nullum tamen præstantius, præsentiusq; aliud neque reperire, neque experiri potui, quàm est id quod obtinuit uulgò nomenclaturam διὰ κοραλλίυ. Præterquàm enim quod est citra controuersiam efficacissimum gustui quoque arridet nihil austeritatis, sed suauitatis plurimum obtinens, & citra omnem noxam uirtutem suam exerit, & munus suum strenuè obit. Medium quoddam in arefaciendo, extenuandoq; aureum seruans humores superfluos, & in articulis cessantes discutit. Est autem eius compositio talis.

Antidotus Dià coralliu.

Διὰ κοραλλίυ antidotus constat ex corallorum denarijs sex, myrrhæ troglodyticæ denarijs octo, caryophyllorū granis quinq;, radicis Ponticæ uncijs tribus, folij denarijs quatuor, radicis glycysidis Pœoniæ'ue, aristolochiæ rotundæ singulorum uncia una spicæ nardi uncijs quattuor. Præparantur autem hoc modo. Omnes hæ species contunduntur in puluerem tenuissimum, & per incerniculum traijciuntur. Ministrabis ægrotanti ieiuno & per horas sex abstinenti in aqua calida denarij pondo unius. Incipiatur autem eius propinatio Calendis Ianuarij. Continuetur diebus perpetuis centum, deinde ab eo triginta dierum spacio abstineatur, impletisque ducentenis diebus & toties sumpta potione, alternis rursum diebus eadem hauriatur: hoc est, centenis & sexaginta diebus, octoginta sumat haustus. Postea tertio quoque
die

die, eadem propinata, ducentenis & sexaginta diebus, octogesies inde bibat ægrotus. Erunt autem in summa haustus trecenteni & sexaginta, quos intra uigintiduos menseis fieri expedit. Cauendum autem modis omnibus ne qui hoc potu utatur, ira aut furore unquam corripiatur. Vino adstringente absti neat, uel admodum dulci, & in Venerē minime cōgrediatur. Quæ acritudine prædita sunt omnia fugiat, & holera cuncta, capitibus piscium nūquam uesca tur. Neque gambaratis, neque astacis, aut sæpia, mulisue. Beta item ac car-nibus leporinis. Vitet prætereà legumina quæq;, præsertim fabas. Exhibeatur itaq; antidotus ista ratione prædicta nec sine discrimine omnibus, sed pitui-tosis tantummodo & sola intemperatura humida ac frigida præditis, impos-sibile enim est, omne genus Podagris uno antidoto succurrere. Cuius rei gra-tia res mihi postulare uisa est, non unius modo antidoti descriptionem, sed ali orum quoque celebrium non frigidam mentionem, quo medendi artifex cum delectu commodius, & expeditius superflui & uitiosi humoris distillantem in pedes & articulos fluxum digerere ac profligere.

De antidoto Trachij philosophi.

Ea igitur quæ ad Trachiū Philosophum authorē refertur antidotus mul-torum testimonio, summam habere in Podagra uirtutem, probata est. Habet ea, spicæ nardi, folij, myrrhæ Troglodyticæ singulorum denariorum pondo quattuor, gentianæ Creticæ, mali terræ longi cuiusque obulos octo. baccarum lauri purgatarū uncias octo, radicio Ponticæ tantundem. Absoluta ac summa eius antidoti dosis est denarius unus. Caue autem hanc antidotū si-ne discrimine potandum præbeas, sed in loco ac tempore. Oportunissimum ue rò offerendi tempus est initium Veris Sole transmeante in Pisces. Et certè eo tempore præsentissimum est eiusmodi potionem primum inchoare. Vbi ue-rò per id tempus non licuerit eam potionem incipere, descendente Autumno eam auspicari oportet. Præstat autem à capite, ut diximus Veris, ab ijs initiū potionis fieri, qui intēperie natura ualde frigida sunt præditi. Quemadmodū cōtrà utilius est calidioris temperamenti hominibus deficiente Auctumno pri mitus eiusmodi potiunculam aggredi.

Quæ in potionibus sint obseruanda.

Oportet autem potiones cottidie, facta prius coctione matutino offerre. Vel hora diei secunda, seu tertia dum coquendi, facultatem sua munia absoluisse, & cibum confecisse olfeceris. Sumpta autem potione. horis plus mi nus quatuor aut quinq;, ab omnibus cibarijs abstinere, animo esse sedato, iracū dia, furore, mœstitiaq;, & omnibus breuiter uitæ incomodis lōgè ualere iussis. Quò medicamentum pro suo munere possit cōcocti cibi distractionē impeditē absoluere. Sunt itaque non in oculis tantū, sed animo semp uersanda quæ dixi-mus. Sumatur autem eius potionis mensura trium unciarum diebus singu-lis, neque ullum unquam intermittat diem æger, quin antidotū istam sumat,

usque

usque ad dies septuaginta: si quos uerò supersederit, resartire hos diuturnitate studeat. At qui natura ualde pituitosi & humidæ temperaturæ sunt consultissimè, mea quidem sentia, fecerint, si uniuersum annum continuo hoc medicamento utantur. Quo enim diutius quis accipere id medicamentum cunctatur eò promptius à morbo uictus succumbit. Accepto autem hoc medicamine, interpositis binis ternisue mensibus purgante medicamento euacuandum omnino censeo, ne quis rheumatismus confluere, uitium humoris renasci, & morbo denique occasionem præbere denuo possit. Vbi uerò medicamentum catharticum subinde sumere quispiam horruerit, ex interuallo ipsum antidotum, eo uidelicet tempore quo catharticũ omittitur, sed in primis uel in principio Veris uel in fine Autumni, sumatur. Quisquis hæc diligenter peregerit, omnem humoris redundantiam, & distillationem abscindet, neque in suffocationis, neque in aliud acutæ affectionis discrimẽ incurret. Est uerò hĩc inter cætera notãdum eos in extremo periculo uersari, qui uniuersum lustrum, sexenniúmue eo langore uexati eiusmodi antidoto utuntur. Quicunque autem per morbi huius exordia ab affectionis mutatione in melius medicamentum purgatorium neglexerint periculo uacare non possunt. Hactenus de propinationibus, nunc ad topica deueniendum est medicamenta, sumpto à cataplasmatis uel alijs id genus localibus medicamentis, quæ algidæ intemperiei expediunt, exordio.

Topica remedia Podagræ ex humoribus frigidis.

Quum itaque doloris sensus his ritè peractis nonnullus permanserit, ad topica remediorum præsidia confugiendum est, uerbi caussa, cataplasmata. Cuius generis est, quod ex Basilico contextum est, apij item folijs & libanotidis herbæ, quam Rosmarinum dicunt itidem confectum. Vel etiam de Brassica huncin modum concinnatum cataplasma. Folia Brassicæ in aceto elixata, & contrita, cum geminis ouorum luteis coctis & aliquantulo olei rosarum in cataplasma redigito, & imponito. At si (quod solenne est) grauissimi & intollerabiles cruciatus insurgant, & his quoque cataplasmatis, sed dolorem maximè lenientibus utendũ. Cuius ordinis ex fœnograeci farina, semine lini, farina lolleacea, & aliquatulo mellis conficitur. Sunto autem farinæ fœnogræci, & semine lini partes tres, & lolleaceæ farinæ portio una. Neque nocere uel tantillum poterit si cum cæteris farina fuerit decocta. Elixandum uerò cataplasma cum uino pertenuis essentiæ & calorifico adiecto oleo nardino, aut Cyperino exiguo potissimè hyberno tempore. Et si calidiora adijcias non modò non lædes, sed auxilium haud leue adferes. Lenit etenim dolores hoc cataplasma, & diaphoresim, quam Latinè digestionem euaporationémue dixeris, scitè efficit. Quod si hoc medicamine adplicato adhuc aliquantulo calidiore opus esse uidebitur, lauri folia adijcere conuenit. Oportet autem in hac constitutione, cuncta quæ emplastri aut cataplasmatis modò imponuntur mollia esse, & uel è rosmarino, (quæ λιβανωτίς est) siue apij folijs, siue smyrnio, uel id genus alijs confici.

confici. Quod si plures species, quàm res aliæ cataplasmati induntur, lædit, maximè ab initio exacerbationes. Præstat enim ampliorē rebus calorificis euaporationem in decremento moliri, & ante omnia dolores linire. Si uerò superinducto cataplasmate dolores magis irritātur, fotu diaphoresim prolicere, & humoribus frenum imponere, necessum est. Cuius farinæ & facultatis est fomentatio, quam ipsi sæpenumero usu & experientia in huiusmodi constitutiōe probauimus. Est uerò eius confectio talis: Accipe thymi, origani, pulegij, thymbræ (quam Rhomani cunilam & satureiā dicunt) nepitæ calamynthæ ue singulorū æquas parteis (uel pro re nata quantū uidetur) in acerrimo aceto elixato. Sunt uerò herbæ iugosis in locis ac mōtibus collectæ. Vbi uerò probè decoxeris, adeò ut quicquid uirium in his fuerit exuant, in acetum porrectis herbis, affectas parteis calida illa lixatione foueto, nec semel modò, sed singulis diebus identidem. Et confidenter hoc fomēto utere. Nos quippe bonitatem eius sæpe sumus experti & aliorū prætereà plurium testimonio spectatū dicitur. Et certè hæc confectura rheumatismo calido infestante præsentis est auxilij. Neq; præsenti malo tantum medetur, sed medicatum humoris fluxum renasci prohibet, & dolorem amputat. A fotu uerò si res efflagitarit cerotā adhibe, quæ teporē conciliando, euaporationem promoueat, neq; ex summa cutis superficie, sed interna quoq; petens ex imo digerat. Qua utiq; in re Διὰ τοῦ στρυθίου cerotā regnare uidetur, atque ob id quidem imprimis eadem puto utendum. Vel ea quæ præterq; quod dolores mitigat, interim una opera & euaporationem quam Διαφόρησιν Græci dicunt moderatam concitat, cuius confectio talis est.

Cerota Diaphoretica Podagræ pituitosæ ualde utilis.

Sumantur guttæ ammoniacæ unciæ quatuor, lactis bouis atræ unciæ tres, seminis lini unciæ octo, oua quatuor. Prius tamen infundentur picis Brutiæ unciæ tres, seui taurini unciæ duæ & semis, olei ueteris unciæ tres. Redigantur in cerotam & utere.

De remedijs quæ strenuè calfaciunt.

Podagricis doloribus quo ad uehemētissimum frigus & pituitosum humorem referuntur, & his quos extrema in articulis humorum obturatio uexat eximiè succurrit Διὰ εὐφορβίου confectio. Quæ accipit olei antiqui, nitri Alexandrini, rhesinæ terebinthinæ, euphorbij singulorum libram unā, iridis uncias duas, farinæ fœnogræci xestam unā & dimidiam. Confice ungentū & utere, exquisitum est & perq; conducibile medicamētum. In hac affectione constitutis non à nobis solum, sed ab alijs pluribus sæpenumero experientia probatum. Quod euaporationē, digestionémue efficit, summam cutē calfacit, intus in imo cessantes succos euellit, obstructiōem humorū discutit, dolores lenit & penitus abscindit. Quo in genere primū bonitatis locum habet, quod cutem non inquinat & citra omnem uiscositatem aut glutinum detrahitur.

Aliud ungentum nobile dià tu euphorbiu.

Vngentum quod ex euphorbio oleo & cera simpliciter fit, nõ minorem habet extremos dolores ex algore prognatos placandi, amputandiq; potentiam. Neq; id profectò admirandum quod euphorbiũ calorificum est, & cum morsu uellicat, uerum hoc nomine magis cõmendandum quod dolores nõ modò podagricos, sed genuũ quoq;, & capitis uniuersi & hemicraniæ ex algidis humoribus natos strenuissimè lenit, & quod maius est morbis earundẽ partiũ eximiè medetur. Quibus utiq; calorificis medicaminibus non succurritur, nisi acutum aliquod medicamen inter curandum fuerit adhibitum. Quod dialecticis argutijs addictus minimè concedit, ubi illud magni Hippocratis oraculum cognouerit: Contraria contrariorum sunt medicamenta. Esto autem eius compositio talis: Sumito euphorbij denariûm pondo octo, olei dulcis libram unam, ceræ denariûm pondo triginta duorum. Atq; id quidem, ut diximus, unguen non podagricis tantum, sed & cunctis alijs ex frigida caussa doloribus succurrit.

Euphorbium.

De Balneis.

In affectionibus porrhò cum fluxu, lauacris quoque præsertim ex dulcibus aquis uti conuenit. Pulchrè etenim dolores leniunt. Proinde sedulò considerare oportet quibus nam & qua ratione sit ijs ipsis uacandum. Siquidem balnea eis potissimè subueniunt, quos tenuis & acris humor infestat. Quibus contrà ex algidi humoris fluxu doloribus tentantur articuli, membranis temperatè calfactis, moderataq; frigedine iuuantur. Vidimus enimuero quempiam in Trallibus nostratẽ doloribus grauissimis oppressum balneis tantisper operam dedisse eum dolores omnes sedarentur. Qui in medio calore aridas ficus quas carycas dicunt, aceto læuigatas ualidè emplastri more imponebant. Nouimus prætereà & alium quendam frigida podagra tentatum, qui dum haud absimili modo lauacris operam nauaret, confecturam διὰ κανθαρίδων sibi imponebat, ut ficulisq; ex impositu eius inductis acu confossis, uis ampla humoris profluebat, unde summum sibi solatium fieri asserebat. Fuit alius quidam, qui allio tantum contrito dolentibus ex frigore locis imposito, sanitati se restitutum affirmabat. Nonnullus postremò alius Barbarorum more pedibus, qui doloribus excruciabantur, cauteria applicabat. Quam sanè medicinam tantum abest ut commendem, ut uehementer etiam uituperem eò quòd magis lædat quàm opituletur dolorẽmue mitiget, quoniam nullam neq; emolliendi, neq; frigidos humores inibi cessantes educendi facultatem obtinet, sed subtile modò detrahit crassum uerò relictum in articulis quasi in uiscum conglutinatur, & adhuc magis ex arefacientibus & calorificis & acris potentiæ medicamentis humor exiccatur, & solidatur. Quare ab his prorsus abstinere expedit. At si quando adhibeantur, mox ea quæ emolliendi uim habent, sequantur, quæq; educunt aut attenuant uiscidos humores, artubus & in alto hærentes, unde articuli motum, su

Historia.

Alia historia.

Tertia historia

amq;

am'q; functionem recuperant. Id quod interdum pharmacis quæ omnes iam Græcè uocare chalastica, id est relaxantia solent, & acribus lanientibus, seu hau rientibus, quæ eadem gens ἀμυκτικὰ uocat, & diaphoreticis denique adhibitis, efficitur. Chalastica.

De Vnguinibus digerentibus.

Faciunt itaq; ad eam rem ungenta quæ euaporationē quam Græcè diapho resim dicunt, promouere & artuum soluere nata sunt. Cuius generis est illud quod accipit olei populei, ceræ candidæ, adipis anserini uniuscuiusq; denariūm pondo octo, euphorbij obulos decem. Ceram in oleo populi diluito, deinde adipem ammiscero, temperatis simul in pila, euphorbium tritum adijcito. Et ubi necessitas postulabit utere.

Aliud eiusdem facultatis diacissu, hoc est ex succo hederæ.

Alterum ungentum quod, quia hederam habet, Διὰ κισσοῦ appellant, eisdem affectionibus ualde conducibile. Habet autem olei cōmunis libras decem galbulos cupressi uirideis, (quas Græci σφαιρία id est pilulas uocant) numero uiginti quinq;, herbæ Samiæ uiridis libram unam, roris marini (quæ Λιβανωτὶς est) uiridis libram unam, baccas lauri uirideis numero centum, fœnogræci xestam unam, uel libras duas hibisci altheæ 'ue radicum corticum pini singulorū libram unam, succi hederæ uncias quinq;. Hæc tusa in aquæ xesta una per triduū macerato. Post triduum, admisce oleum, & usque dum aqua consumatur elixato. Deinde colato, tum deniq; adijce picis Brutiæ libram unam, liquoris hederæ uncias quatuor. Dilue cum uino Ascalonite optimo, atq; ita omnibus mixtis utera. Magnificum est, & ualde mitigatiuum.

Vngentum lixoporium.

Est & aliud ungentum quod lixoporium uocant, egregium quidem & mirificū, sed admodum uiolentū atq; ob id quidem contra diuturnas affectiones, & ad omneis neruorum curationes ualde proficuum. Cuius descriptio talis est: Accipe testiculorum fibri, quod castorium uocant unciam unam, piperis uncias quinque, guttæ ammoniacæ, succi panacis, galbani, medullæ ceruinæ singulorum uncias duas, rhesinæ terebinthinæ uncias sex, ceræ libram unam, olei ueteris tantundem, olei Cyperini, laurini, irini, glaucinini, cimini uniuscuiusq; uncias treis. Redige in ungentum & utere.

Aliud ungentum.

Vngentum quod subijciam utile est hominibus duri & non delicati corporis, & diuturna affectione oppressis. Conducit præterea ad ἀντιάδας, hoc est tonsillas, (sunt autem duri in ea parte tumores) & neruos cōniuentes & contractos soluit, durosq; mollit. Accipit autem Adarcæ, galbani, rhesinæ terebinthinæ, liquoris panacis, testium fibri, piperis, hyssopi, singulorum uncias duas, euphorbij unciam unam, pyrethri uncias quatuor, styracis tantundem, ceræ li-

bram unam, olei Cyperini, olei laurini, olei ueteris singulorum uncias octo, olei nardini, amaracini hoc est maioranæ, cuiuslibet libram unam, balsami uncias treis. Confice ungentum, & utere. Summè etiam prodest paralyticis. Sunt uerò ægroti sedulò considerandi maximè uerò singulorum temperaturæ, natura enim calidis & aridis, tenellis item & delicatis hominibus non est illiniendum Sed his qui duræ sunt, ceu diximus, carnis, & diuturna ægritudine opprimūtur & subtilis ac uiscidi humoris fluxu tentantur.

Ad spaciosos tumores podagricos ex pituita natos.

Quod si in tumorem inflationemq; pedes insurgant, humore qui distillat, nō adeò existēte terreo, sed fungoso & spongiæ instar mollis adeò tumor apparet, ut tangentibus nihil renitatur, sed facillimè cedat, humidam et dilutam pituitam cum flatulentis spiritibus defluere censendum est. In cuius sanè curatione imprimis unguinibus, uel cerotis ex salibus concinnatis uti expedit. Sacculi quoq; ex sale frixo fomentandi gratia adhibiti oppitulantur, si identidem permutentur. Non enim demulcentur modò, sed egregium auxilium sentiunt.

Historia. Nouimus quippe Rhomæ uirum quendam generosum qui fotibus ex salibus factis crebriter usus eximiè iuuatus est citra omnem pedum oblæsionem, uel tophorum inductionem. Calidum item & aridum balneum adhibitū auxiliatur. Præstat porrhò præsens subsidium cum nitro cocto & sale perfricatio, uel his quæ à ueteribus comperta sunt, & calfaciunt & mordicant & summā cutem extenuant, & humores qui intus continentur desiccant. Quorum infinita prisci inuenerunt. Nos uerò eius cuius periculum non semel fecimus mentionem faciemus. Vsi sumus frequenter sinapismo qui à plerisq; Nidon appellatur Maximè in decremento & fine podagræ. Constat id ex fœnograeci, sulphuris ui ui, & nitri partibus æquis. Quo utendum est in balneo. Confit autē hoc pacto puluis corpus reficiendi & instaurandi uireis obtinens. Succurrit autem ijs quibus caput est humidum, pectusq; medetur & lepræ, & candentibus corpore maculis (quos ἀλφοὺς Græcè uocant) & asthmathicis, & quibuscunq; alijs affectionibus capitis aut thoracis, morbiq; caussas reprimit, & quācunq; noxiam materiam per euaporationem digestionemq; ejcit, plenitatem exiccat, membris robur ualidum inserit, malum corporis habitum quam καχεξίαν appellauêre emendat, uiscidos & tenaces & hærentes humores dissipat. Articulorum doloribus & † stomaticis subuenit. Podagræ prætereà & coxendici, prurituí & impetiginibus membrorum exterendis, & pilis denique extenuandis hic puluis maximè prodest. Sortitus est autem nomenclaturam Isoteri. Quin & elephantiæ medetur, adeò ut statim à principio sanitati restituat, neque unquam reuerti postliminio sinat. Est autem eius compositio talis: Salis Cappadocij, salis communis, salis Thalassii id est marini, salis Armeniaci, salis nitri rubei, salis Tragesii, nitri Alexandrini singulorum libram unam, spumæ nitri tantundem, pumicis, adarcæ, utriusque uncias duas, floris Asii lapidis, aluminis scis

† Aliâs stomachicis.

si,piperis terræ Cimoliæ,nardi Gallicæ,ueratri candidi, & atri,struthij,fecis uini ueteris,radicis Chamæleonis,uuæ Taminiæ quam Græci σταφίδα ἀγρίαν quod est staphidem syluestrem nominant,sinapis glycysidis, Cyperi,seminis uiticis, aridarum baccarum lauri, gallæ Asianæ, farinæ lupinoru m,cumini,uniuscuiusque uncias treis,pyrrethri,floris iunci rotundi odorati,thuris,auripigmenti,commeos,iridis Illyricæ, radicum aridarum, cucumeris syluestris, marrubij aridi,ossis sepiæ,fœnogræci,grani cnidij,pulegij, costi, succi graminis,radicum aridarum,uitis candidæ (quã Græci ἄμπελον λευκὴν uocant)cuiuslibet uncias treis,sampsuchi, maioranæ'ue,folij singulorum unciam unam. Oportet autem salem & nitrum super ignem in fictili noua simul phrygere,cætera arida trita per incerniculum traijcere ,deinde omnia commiscere,& eo identidem in balneo uti. Vbi uerò sudare ægrotus cœperit uniuerso corpori hũc puluerem cum elixatione corticũ radicum salicis in aqua coctarum insperge. Sinapismus hĩc est optimus & uiolentissimus,conducit uerò maximè ijs qui nõ habent intemperaturam calidam, neq; biliosi acriq; humoris fluxu tentantur uel ex sanguine calido, eo malo adfliguntur. Quin & ad alias parteis quascunq; cum destillatione affectiones impendiò prodest.

De podagricorum depilatorijs.

In podagra itaq; expituita proueniente ψίλωθρα (quod est, depilatoria quæ glabreta inducunt)in balneis præsertim quibus summa cutis superficies extenuanda est,adhibere conuenit. Ex quorum censu est, quod constat ex thuris,mastiches,lapidis Asii,pumicis tosti halcionij,staphidis syluestris, terræ cimoliæ, ueratri,maioranæ sampsuchiue, spumæ argenti, quod Græci λιθάργυρον nuncupant,amyli uniuscuiusq; uncijs tribus, spicæ nardi uncia una ,caryophyllorum uncijs tribus. Quo puluere cum ptisanæ succo utere. Vel orizæ sigillatim elixæ. Esto autem mensura æqualis. Saponum ad hæc Celticum in memoratis liquoribus calfactis diluito,pulerisq; cochlearia quinque, calcis aqua non extincti, cretæ libram unam, auripigmenti, sandarachæ singulorũ unciam unam & dimidiam insuper adijcito,probatoq; unguine cum penna utere.

Aliud depilatorium.

Ψίλωθρον quod hĩc componam non tam podagricis quàm Arthriticis & stomaticis, & quibusue diutinis ægritudinibus impendiò prodest. Habet Amyli,terræ Cimoliæ,pumicis,sandarachæ,aluminis,thuris,floris Asii lapidis, staphidis syluestris,(quam herbam pedicularem & pituitariam & uuam Taminiam uocant)ueratri nigri & candidi singulorum unciam unam,arsenici uncias quatuor. Contusis omnibus per incerniculum angustissimum traijcito. Deinde commisceto, & in ampullam puluerem hunc reponito. Et ubi res postulare uidebitur in elixatione radicum altheæ siue hibisci, diluito , uel maluæ agrestis,& Saponis Gallici uncias sex,calcis uiuæ uncias quatuor inibi resoluito, pul

ueris dicti pondere denariũ quinq;, & auri pigmẽti uncia una adiectis. Decoquito. Fac eius periculum cum penna, & sudantem ægrotantem in balneo ita sudorem absterge. Nam hæc omnium fortissima censentur, præsertim in pedum reliquiq; corporis tumoribus. Cæterum si mediocris modò tumor fuerit in pedibus uel cæteris corporis partibus, farina iridis Illyricæ cum aceto cataplasmatis modo impacta summo est remedio. Calx itidem aqua non extincta, cum axungia suilla in mortario trita & malagmatis instar imposita summè facit: cunctos etenim tumores simul & inflammationes potissimè geniculorum discutit ac dissipat. Mala similiter Punica acida in aceto elixa atq; in eodem probè cõtusa emplastri more inducta prosunt, & euaporationẽ quã diaphoresim Græcè dicunt, eximiè promouent, id quod experientia sæpe cognitũ est. Theriaca deniq; unà cum tenuis essentiæ uino illita non instrenuè podagræ è pituita prouenienti succurrit, dolores enim mitigat & humorem haud segniter exiccat.

De podagra è sanguine nata & eius curatione
Caput III.

NVnc de podagra ex habundante sanguine originem trahẽte, & eius curatione uerba facere institui. Quocirca ubi sanguineo humore articuli miserè uexantur, principio statim sanguinis detractionẽ fieri expedit. Nouimus quippe plurimos nihil aliud facientes sola sanguinis missione salutem recuperasse & uel omino se immunes atq; exortes à podagra custodiuisse, uel rarissimè articulari morbo tentatos. Oportet aũt eam singulis annis in capite Veris nõ euacuandi solum, sed tuendi corporis gratia fieri. Et cibaria quæ sanguinẽ nutriunt circumscribere ne dicam in totum abstinere. Generant autem augentq; sanguinem carnes omnes quidem sed maximè suilla (quod non nos modò tradimus, sed omnibus medicis, puto, liquet) & uinum dulce, & uaria multaq; cibaria & exercitatio mediocris. Vbi igitur quis lauta & habundanti uictus ratione usus in primo Vere sanguinem detraxerit, corpus iugiter exercuerit, & haud segniter uectationi operam dederit, facile à superfluo humore liberabitur. Profligata autem nimia humorũ copia nulla infestabit destillatio, nullo humoris noxij fluxu tentante articulos. Porrhò aqua potius calida, quàm uino ita habentibus utendum. Cauendum ab omni curatione algida & breuiter ab ijs quæcunq; sanguinem pariunt. Vidimus quippe bene multos qui nihil aliud facientes sola uini abstinẽtia podagram ita abigerunt, ne unquam reuerteretur postliminio. Vbera nanq; uini potatio, regnante in corpore sanguine, hostilis est. Optimũ igitur ita affectis uinum interdicere. At si in totũ id fieri nequeat, à ueris æstatisq; initio præscribatur eiusmodi abstinentia, quæ sanè mordicus obseruare impendiò utile est, ijs qui ex sanguinis superfluitate fluxione tentantur. Quod si absq; ciborũ obseruatione humoris fluxu pedes tentantur, haud absurdum sanè fuerit, imò summopere necessarium topicis medicaminum uti præsidijs.

Localia

Localia præsidia ad sanguineam Podagram.

Vbi igitur partes fluxu noxij humoris sanguinei tentatæ inflammatione obsessa fuerint bifariam curationem instituendam esse ignorandum nō est. Quum in fluxu iam humores sunt & articulos petunt, refrigerium, & diaphoresin, quam euaporationem Latinè digestionémue dixeris, medicamentis in hoc efficacibus conciliare in primis expedit, ad humorem qui in phlegmone obsidente continetur, dissipandum, & eum qui defluit reprimendum. Cataplasma itaque ex sedo herba quam Græci ἀείζωον adpellant, & ex malicorio in uino decocto & rosis & polenta hordeacea. quam una uoce Græci uocant ἄλφιτα, conficitur, præsentissimi auxilij est. Repellit enim quod destillat & defertur in articulos, euaporationem inducit, humorem infestantem abstergit, uireisq; deiectas reuocat & languidis partibus robur inserit. Est uerò eius huiusmodi præparatio: Punici mali cortices (quam eadem gens priuatim σίδια Rhomani uerò malicoria dicunt,) in uino, ut diximus, elixandæ sunt, rosæ & sedum acuratè terenda. Deinde farina hordeacea decocto malicorij, admiscenda & ualidè agitanda Postremò facto cataplasmate partibus afflictis inducere expedit. Aestiuo tempore frigidè. Hyberno autem tempore tepidè. Conuenit uerò id adhibere ab exacerbationis principio, & doloribus nondum uiolenter sæuientibus. Vbi uerò magis magisq; intenduntur & increscunt dolores, adspergìnis, cui Cerotis nomen inditum est, usus cōmendatur, cuius hæc est compositio:

Embrocha Cerotis.

Habet defruti sapæ'ue partes quinque, ceræ & olei rosarum partē unam. Esto uerò ceræ pauxillulum modò, & tantulum sanè ut Embrochā crassiusculam atque utunque densiorem efficiat. Imponere autē oportet eam cum lanicio recens ab ouibus detonso, nec dum purgato, quam lanam succidam uulgò adpellant. Hyemalibus quidem horis temperatam. Aestiuis uerò gelidam. Quando autem ima uidetur obsidere phlegmone, olei rosacei loco oleum putum aut commune, & aliquantulum nitri sapæ admisceto, & præsentioris erit auxilij si adhibeas. Quod si his actis parum profeceris & dolores nihil cessauerint, ad cataplasma διὰ τῆς κράμβης confugiendum est. Cuius confectio est huiusmodi.

Cataplasma Dià tes crambes.

Διὰ τῆς κράμβης, id est ex brassica cataplasma fit ex brassicæ folijs decoctis, & acuratissimè contritis, quibus adijciuntur feces aceti, quantū satis uidetur, lutea crudorū ouorū duo, & olei rosati aliquantulū. Commisceant̄ simul oīa, & ubi coierint, cataplasmatis modo impone, & subinde detrahito. Solet hoc medicaminis præsidiū, q̄d liquidò affirmare possum uehemētissimos podagræ dolores lenire. Summè etiā facit si cataplasmatis loco spongiā uino astringente imbutā modicè imponas. Atq; si uinei eiusmodi copia in promptu nō sit,

ſpongiam oxycrato intinctam ſuper impone. Noli uerò pedes ita affecti aqua calida fouere, & triticeum uel hordeaceum cataplaſma impingere. Quoniam hæc ſingula inimica ſunt, præſertim in magna ſanguinei humoris redundantia, & torquentur enim ex eorum impoſitu non leuiter articuli. At ſi non fuerit nimia in corpore ſanguinis plenitas, non fuerit alienum neque nociuum, doloribus excruciantibus, cataplaſma ex hordeacea farina confectum adhibere. Conſice uerò hoc modo.

Cataplaſma Dialphitu, hoc eſt ex farina hordeacea.

Accipe farinæ hordei parteis duas, ſeminis lini partem unam. Decoquito diligenter, & impoſitum ſubinde permutato. Quod ſi quorundam qui nihil penſi habent, medicorum more, cataplaſma non udum, ſed admodum calidum adplicaueris, lædes non articulos modo, ſed alias etiam parteis ut plurimum. Quemadmodum qui ex farina tritici nimium elixa emplaſtrum imponunt, ignari ſummam inde cutem comburi magis & exiccari, quàm in affectis partibus quidpiam diſſipari ac digeri. Quoniam cataplaſma plus quàm opus ſit decoctum, magnam deſiccandi uim obtinet, præſertim ſi quid olei eadem decoctio complectatur. Liquidiſſimè enim conſtat, quòd quæcunque in oleo friguntur, ſiue carnes, ſiue piſces fuerint arida fieri & ſtricta ceu in anguſtum cogi. Quo circa cauẽdum arbitror, ut compræhenſum iam pridem eſt, ne cui quam medicus cataplaſma, niſi prius euacuata humorũ redundãtia, imponat. Néue unquã farinã tritici emplaſtri modò calidam ſuperinducat. Enimuero mea ſententia ne ſtypticas quidem ſpecies ullas, neque repellendi, reijciendiq́ue potentiam habentes adhibere conuenit, corpore non prius uniuerſo ab omni humorum ſuperfluitate expurgato. Periculum quippe eſt ne qui articulos petit humor ad uitalia remeat & ſuffocationis cauſſam, uitæq́ue diſcrimen inferat. Quapropter maturè corpus uniuerſum prius euacuandum, deinde cataplaſmate utendũ, ſiue euaporationẽ machinari, ſiue reijcere iiſdem ſtatueris.

De lapidoſis articulorum duricie bus tophisue
Caput IIII.

Aeterum quia ſæpenumero calculoſæ duricies (qui πῶροι Græcè uocantur) in manibus pedibusq́ue tophi inſtar contra naturã concreſcunt, in articulis craſſo terrenoq́ue humore illic per ſe ingruente, uel ex intempeſtiuis aliquot cibariis crudis in corpore humoribus collectis, uel medicamenti alicuius uſu quod multam diſcutiendi, ſiccandiq́ue, nullam autem emolliendi uim habuerit, maximè uerò medicaminibus quæ hebetudinem inducunt, uel dolores placant, quorum illa Græci ναρκωτικὰ, hæc uerò ἀνώδυνα uocant. Conſentaneum omnino eſt non ignorare medicum, qui nam, aut quibus medicaminum præſidiis tofi (ſic enim πώρους Latinorum quidam interpretantur) diſſiciendi aut reſoluendi ſint.

Si igitur

Si igitur calida neruorum intemperie materia tosta in podagris articulariue malo in articulis, uel alijs partibus lapidosæ duricies cõcrescunt, non oportet calorificis & acritudinem habentibus remedijs occurrere. Quod si acribus adhibitis medicaminibus currat calculorum materia, ex administratione eorum lapides fieri consentaneũ est. Vbi igitur quis resoluentibus concretos in membris lapides remedijs utatur, protinus ad ea rursum quæ moderatè calfaciunt atq; humectãt, uel remolliunt, transire expedit. Reliquis medicaminibus sicci ficis omnibus, edulijsq; eiusdem facultatis & antidotis calfacientibus & exiccantibus longum ualere iussis. Nam hæc singula tofos citius pariunt quã dissipiant atq; emolliant. In eorum uerò curatione qui temperamenti feruidi non sunt, sed algidis admodũ & crassis, crudisq; excruciant in articulis humoribus, præsenti cum utilitate adhibent quæ extenuant & calfaciũt. Discutiunt etenim & emolliunt hæc calculosas huiusmodi iam natas duricies, & ne denuo repullulent strenuè prohibent. Vidimus quippe hominem nihil aliud facientem solis huius potentiæ remedijs prægrandes articulorũ tofos disijcisse & salutem inde pristinam, adeò ut ingredi quoque impeditè posset, citra omnem eius medicaminis, quo usus est, iniuriam, recuperasse. *Historia.*

De remedijs quæ antidota uocant.

Tofis in podagra articularíq; morbo infestantibus hoc ἀντίδοτον perpetuo anno bibendum est. Quod habet, centaurij uncias quinque, hyperici, trixaginis singulorum uncias nouem, mali terræ rotundi, gentianæ, petroselini, agarici, phu (pro qua hodie herbarij nostri herbam Valerianã ostendunt) mei uniuscuiusq; uncias quattuor, spicæ nardi unciam unã, mellis Attici quantũ satis est. In aqua calida potui dato. Nouimus alium præterea quẽdam cui in articulis inchoabant πῶροι, necdum in calculos concreti, qui proxima elixatione usus, crudis & crassis humoribus ex hac attenuatis, saluus euasit: Quã hunc in modum concinnabat. Elixabat in cacabo recenti origanũ, trixaginem, pulegium & piceam terrestrem, quæ χαμαιπίτυς Græcè uocatur: Decoctũq; ipsius potabat. Quorũ utiq; nihil dare cõuenit eis qui biliosæ sunt & calidioris temperaturæ, quemadmodum paulò ante dictum est mihi. *ἀπόζεμα.*

Varia succurrendis tofis medicamentorum præsidia.

Quoniam non tam multa, quàm diuersi generis habent medicaminũ, soluendi lapidosas duricias præsidia, quæ ex speciebus acrimõia multa prædítis cõfiunt, quæ emolliendo & humectãdo tofos, ut diximus, soluũt & discutiunt, uarias eorum species explicauimus, ut diuersis medijs, diuersis laborantium intemperiebus, & amplitudini uitiosæ materiæ quæ in articulis continent, selectis ad hoc medicaminibus singulis expeditè liceat succurrere, ijs maximè quæ articulorum calculosas duricias ita dissipant, ut nunquam reuertantur, neque repullulare possint. Ad quam rem comparatum est, quod mox describam, experientia à multis cognitũ. Accipe spumæ nitri uncias octo, rhesinæ terebinthinæ uncias duodecim, ceræ uncias quindecim, olei ex oliuis im

maturis

maturis & acerbis uncias uiginti, lixiuij protropiue saponariorum (hoc est guttarum primarum quibus saponē faciunt) denarios sex. Confice & utere.

Aliud ad idem medicamentum.

Alterū non minus efficax medicamentum accipit spumæ nitri, rhesinæ terebinthinæ, protropi lixiuij, sordiū quæ ex aluearibus apium colliguntur, quas προπολιν Græci nominant uniuscuiusque uncias quattuor, ceræ uncias octo, picis Brutiæ libram unam, olei antiqui uncias sedecim. Commixtis omnibus artificiosè, utere. Poris enim quos tofos Latini adpellāt, & abscessibus duris, & podagris eximiè subuenit. Sum ego sæpenumero eius bonitatem in id genus ægrimonijs expertus.

Confectura Dià cinnabareos, hoc est ex cinnabari, uel Dià halos anthu, id est ex flore salis.

Medicamentum διὰ κιννάβαρεος, uel ut alij dicunt, δι' ἅλος ἄνθεος, quod multis prætereà nominibus indigitant multi, longè ampliorem habet in lapidosis duriciebus articulorum efficatiam. Cuius confectio talis est: Spumæ argēti (quæ λιθάργυρος est,) sumatur libra una, olei ueteris xesta una, squamæ æris, æris combusti singulorum uncia una, cinnabaris uncias duodeuiginti, lapidis pyritæ, cadmiæ, æris uiridis, thuris, lapidis hæmatitæ, gentianæ, chamæleonis nigræ uniuscuiusq; uncia una, lapidis phrygij unciæ octo, aloës, nnciæ duæ, galbani uncia una & dimidia, guttæ ammoniacæ thymiamatis unciæ quattuor, lapidis schisti, id est scissilis denariorum pondo septuaginta triū, sordium ex aluearibus apum libræ quatuor & semis, ceræ unciæ septemdecim uetonicæ uncia una & dimidiata cū diobolis octo, mali terræ uncia media, dictamni denariū pondo quattuordecim, rhesinæ siccæ libra una. Adipe struthionis spumam argenti conterito, floris salis libras geminas particulatim immittito, tantisper dum diluantur omnia. Succurrit autem eximiè hoc medicamē non scitrhosis duriciebus tantum, sed excrescentijs etiam in extrema ani corona, quæ Græci adpellant κονδυλώματα, & aquosis ramicibus, quos eadē gens ὑδροκήλας nuncupant, & Aquæ intercutem, & lienosis, & alijs pluribus ac uehementibus ægrimonijs cum densis & superfluis humoribus. Illud uerò latere nolim, quod cuilibet ægritudini hæc medela peculiaris dicitur, πολύχρηστος, eò quòd singulis adeò est accomodata & utilis tanquam huic uni esset dedicata. Clarissimi em̄ medicinæ authores mirificam eam existere perhibēt. Quoniā adhibita articulos non calfacit nedum inflammat, sed tofos in eis concretos discutit, renasciq; alios prohibet, & omnino ut uno uerbo expediam, efficax est, sed rara est auis, nec admodum parabilis.

Aliud generosum medicamen.

Alba gallina, dijs hominibusq; plaudētibus, ut ita loquar, hoc medicamentū in lucē æditū puto passim inuentu facile, immensæ ac nimiæ etiā facultatis & potētiæ. Cuius ita habet cōpositio. Lixiuij seu protropij, unciarum pondo sex, ceræ unciarum pondo decem, rhesinæ terebinthinæ unciarum pondo

septem

ſeptem. Valde eſt πολύχρηϛον, hoc eſt, multis affectibus diuerſis conferens medicamentum. Reſoluitur enim quandoque uirtus eius, & ob id mollioribus & delicatis corporibus, ualde eſt conducibile, ſi confecturæ eius binæ mellis admiſceantur portiones. Sunt prætereà & alia nonnulla, uerbi gratia δι' ἀνεμώνης medicamenta, non medendo huic morbo ſolum, ſed aduerſus grauiſſimos alios complureis affectus puta tuberoſos, calcarios, & petroſos denique ſalutaria remedia. Hactenus quippe de uarijs medicaminum præſidijs quæ memoratis ægritudinibus ſufficiunt, quibus ſanè διὰ ψιμμυθίου medicamētum nō ſemel adiunximus, eò quòd delicati uehementioris medicinæ mordacitatem ſuſtinere nequibant, & utriſque ſanè ægrotantes mirificè adiuti ſunt: altero uellicationem cum morſu tollente, altero efficatiam ſuam exerente. Torquatus porrhò & Galenus docent lapidoſas eiuſmodi articulorum durities tofóſue ueteris caſæi impoſitu eximiè diſcuti atque reſolui, quem hunc in modum conficiebant. Caſeum acritudine maxima præditum, & perdiutilè inueteratum in hoc decoquebant. Ipſe uerò iſtoc modo idem medicamentum ita habētibus admoui. Lardum ſalſum in aqua probè & exactè ſemper elixare conſueui, & caſeum uetuſtiſſimum cum decocto eius in pila confricaui uſque dum emplaſtri formam indueret. Quo poris impoſito laborans mirificam ſemper opem prædicabat.

De Anodynis & purgantibus medicaminibus, exhibendis podagricis.

SIquidem plerique grauiſſimis & non ferendis cruciatibus præ ægritudinis uiolentia torquentur, medicis nonnunquam ad ſomnifera medicamenta, quæ Græci ἀνώδυνα (quod eſt dolorem ſedantia) uocant, deueniendum eſt. Quocirca iam pridem rationem quando, & quī, interdum ea ſint adhibenda tradidimus. & conditurarū inſuper quaſdam formulas, nempe cerotas quæ è papaueris lachryma conſtituuntur, quas Græci etiam κηλῆσδς, hoc eſt mulcimenta adpellant. Nos uerò eorum uſum & ſi dolores mitigent, minimè probamus, niſi uehemētiſſimo dolore crucientur ægri, & temperamentū natura calidum caloris acceſſu ſit ſupra modum auctum, tum denique tutius & utilius ſumuntur. Videndum tamen ne unquam in eorum medicaminum uſu modum excedamus medici.

De purgante medicamine ex his quæ uulgò hermodactyli dicuntur, (Relinquo ipſe peritioribus diſcutiendum medicis ſint ne Colchicon, an Ephemeron, an neutrum)

Sunt qui in Podagra potum ex hermodactylis confectum, potui miniſtrēt, quoniā protinus, à ſolutione uentris inde facta, euacuando aqueos humores, dolore liberat, adeò ut ſuo munere ſtatim fungant pedes, miſerabili dolore iam pridem enecati. Et ſanè quod illi affirmant minimè uanum, cæterum neutiquam frequentanda eſt hermodactylorum potio. Noxium enim quiddam in ſe ac lethale continet, nam qui crebro huiuſmodi potione utuntur, plerunque mali humoris fluxu tentantur, Eò quòd uentriculum in ſua natura, Hermodactylus.

mea quidem opinione, lædunt hermodactyli, unde rheumatismi subinde emergunt. Et in hoc sanè cuminũ, uel mastiche, uel gingiber hermodactylis de more adijcitur, ut maliciam illam emendet. Sunt qui euphorbium admisceant, rati non nihil frigoris inesse eis, atq; ob id quidem nonnullam hebetudinem inducere, & torporare. Ipse uerò arbitror hermodactylis non multum inesse frigoris, minusq; uirtutis narcoticæ, quoniam expurgandi facultate sunt præditi. Si natura algidi forent, cathartici non essent. Semper porrhò stomachum aliqua specie sumpta læsum, atq; debilitatum, eduliorum fastidium cõmitatur. Optimum igitur fuerit cuminum, uel zingiber, aut piper correctionis gratia, ne uentriculo noceat potio, adijcere. Quin & aloëm quoque haud minore utilitate hermodactylis admiscere possumus. Quæ si adijciatur, maiorem induit euacuandi potestatem, & amplius præsidium. Subijciemus itaque ne quis ignorare possit compertam quidem & inuentam à ueteribus, à nobis uerò non semel experientia probatum. Habet ita eius descriptio:

Potio de Hermodactylis.

Accipe hermodactylorum solidi pondo unius, zingiberis ceratia nouem, piperis, anisi singulorum siliquas duas, omnibus commixtis una fiat potio, & haustus unus. At si efficatius reddere uolueris, adijce scammonij ceratia id est siliquas quattuor. Cæterũ si anodynum facere uolueris adeò ut eo utentes doloribus liberentur hunc in modum confectionem instrue. Accipe hermodactylorum uncias quattuor, cumini grammata tredecim, zingiberis diobulos duodecim, piperis scrupulos decem, perfecta datio eius sunt oboli octo. Qui in aqua calida exhibendi sunt.

Alia ex hermodactylis potio.

Habet hermodactylorum obolos octo, zingiberis diobolos septem, cymini ceratia quattuor, anisi tantundem, scammonij præparati, quod diagridium uocant, ceratia octo, confice, & dabis cum uino & melle, summè utique prodest. Ipse enim ea sæpenumero sum expertus. Simul enim atque uentrem soluit & euacuat dolores quoque mitigat, & laborantem ita instaurat, ut ambulare possit, siue intra morbi primordia, siue in fine podagræ fuerit exhibita, quin & in summo uigore pota expedit.

Alia experimento cognita potio.

Anisi ceratia duodecim, cymini, piperis candidi, & atri uniuscuiusque obulorum pondo quattuor, zingiberis diobolorum pondo octo, euphorbij diobolorum pondo quattuor, mastiches denariũ pondo sex, cassiæ diobolorũ pondo duûm, hermodactylorum diobolorum pondo quattuor, una constituatur inde potio, quam in aqua calida potui dato.

Alia quæ ad Iacobum authorem refertur commodissima potio.

Accipit hæc, hermodactylorum, scammonij præparati uniuscuiusque obolorum pondo octo, Bibenda ea est potio, sumptis cibarijs, cum aquæ calidæ

lidæ potu, sint autem qui sumuntur cibi humidi.

Alia, quæ ad Theodosium philosophum authorem refertur potio.

Habet Hermodactylorum denariũ pondo octo, cymini Aethiopici, diobolorum pondo quatuor, anisi denarij ponde unius, herbæ alipiadis denariũ pondo duũ, agarici denarij pondo unius, moschi ceratij pondo unius, phu denarij pondo unius, mastiches scrupulorũ pondo duorum, zingiberis denarij pondo unius, spicæ nardi, diobolorũ pondo duũ, cnici denariũ pondo duûm. Dabis aũt obolos octo cum hydromelite, admirabilis efficatiæ hæc est potio, nõtam à me quàm ab alijs pluribus probata.

Nutricatus eorum qui de Hermodactylis accepturi sint antidotum.

Sumpturi Hermodactylos ante potionẽ bina, trináue ouorum lutea accipiant, panis præterea aliquantulum, & aliquid gallinæ pectoris. Deinde una uel duabus horis interpositis lauandum est. Protinus à balneo domũ reuerso antidotum modo & mensura præscripta potui dato. Nam ad hunc modũ exhibita potio, omniũ utilissima & efficacissima est. Ventriculum etenĩ non afficit, & aluũ molliendo respondere facit. Hactenus de uiribus Hermodactylis satis, quo pacto à priscis medicinæ authoribus inuentæ & experimento cognitæ, & à me quoq; experientia sæpius probatæ.

Catapotia quorum usus in podagra probatur.

Nos uerò in hac affectione cõstitutis aloën Hermodactylis admiscentes, nõ in potu sed in pilulas redactã medicinã deglutiendum præbuimus, & protinus dolore omni sedato noxij quoq; humoris fluxus cessabat. Quarũ compositio talis est: Aloës diobolorũ pondo duûm, scãmonij diobolorũ pondo quatuor, seminis cucumeris agrestis denariũ pondo quatuor, Hermodactylorum tantundem, iusta exhibitio est denariũ pondo duûm, uel plus minúsue pro robore cuiusq; laborãtis. Sunt hi mea ætate globoli reperti, & à me experiẽtia cogniti.

Alia Catapotia podagricis utilia.

Habentur præterea æquæ efficaces & aliæ pilulæ nõ tam in podagra, q̃ in articulari morbo eorũ qui natura sunt pituitosi. Habent aloës, interioris farti colocynthidis singulorum uncias quatuor, hermodactylorũ unciam unam Exhibe denarios duos, uel habita uiriũ ratione amplius minúsue.

Alia Catapotia chalastica.

Vbi uerò catapotia χαλαστικὰ id est relaxantia facere uidebitur, ex his pilulas cõformato. Accipe ceratia sex, scammonij præparati, ceratia nouẽ, serici, hermodactylorũ uniuscuiusq; ceratia tria. Contere cum Rhodomelite uel hydromelite, & redige in globulos, quos exhibere nõ podagricis modò & arthriticis sed cæteris quibuscunq; aluũ soluere uolueris, cõuenit: citra eñ omnem angorẽ & absq; molestia euacuãt, neq; iniucundi aut insuaues sumentiũ gustui existũt.

Potio de coronopode, id est herba cornicis pede.

Sciendum porrhò quod in podagra non de Hermodactylis solum, conficiũtur pharmaca quæ omnes iam uocare solent anodyna maximè potiões, sed ex aliis quoq; bene multis, è quorum censu est herba cornicis pes, quam Græcè

Κορωνόπους. Κορωνόποδα uocant, Rhomani Casiarticem & sanguinariã. Quæ eandem habet cum hermodactylo facultaté & efficatiam, nec adeò officit stomacho. Dolores lenit, aluũ deiicit, atq; subducit, idq; intra omnem modum uiolenter. Perfecta eius dosis est denarii pondo unius cum grãmate. Quã licet interdum per se, quã doq; cum piperis granis quadraginta administrare. Pleriq; aũt plures admiscu erunt species, & certè maiore efficatia & ampliore cõmoditate. Componit aũt confectura hoc modo: Zingiberis diobolos duos, piperis diobolum unũ, agarici diobolos decem, interioris medullæ Cnici, quã recentiores Cartamũ uocant, diobolos quatuor radicũ coronopodis denarios duos in mortario contundito, friato & per incerniculum traiicito, & reponito. Δόσις eius esto denarii pondo unius. Sed quibus uenter est natura ad egerendum & ad expurgandum difficilior, his dioboli quatuor una datione exhibendi sunt, uel plus minúsue pro ut res ipsa poscere uidebit. Protinus à uentris inanitione eũ lauare expedit. Post lauacrũ oua cum pane manducet. Et breuiter (quod te latere nolim) in uehementissimis paroxysmis hoc medicaminis præsidium exhibitũ, labores cruciatúsq; mitigat & amputat.

Alia potio quæ simul atq; sumpta fuerit dolores profligat.

Est præterea & aliud egregiè anodynũ poculum quod in ipsa morbi exacerbatiõe sumptũ omnẽ dolorẽ ocyssimè nõ lenit modò, sed planè è medio tollit, & quasi pscribit. Eius cõpositio hæc est: Seminis erysimi diobolorũ pondo quatuor, zingiberis denariũ pondo sex, radicũ coronopodis, amomi, piperis cuiuslibet diobolorũ pondo sex, redige in puluerẽ, cuius dosis integra sit denariũm pondo duũ. Cæterũ quoq; id genus potiones accepturi sunt uideant ut probè cũ rhodomelite, aut in oxycrato digestæ sint. Auricula porrhò muris herba haud minore efficatia dolores mitigat, nec quicq; in se cõplectitur, quod uitiosos humores creare possit in uentriculo, lædere articulos. Constat aũt ex sequentibus cõfectio: agarici, auriculæ muris uniuscuiusq; denarii põdo unius. Dabis inde una dosi obulos octo, adiice aũt potioni diobolum unum. Exhibebis autem in uino melléue uel in uino flauo.

Aliud antidotum contra podagram cui nomen est Clymax.

Habet agarici denariũ pondo octo, phu denariũ pondo sedecim, petroselini unciarũ pondo triũ, mei unciarũ pondo quatuor, hypericonis unciarũ põdo quinq;, gentianæ unciarũ pondo sex, mali terræ unciarũ pondo septẽ, centaurii unciarũ pondo octo, trixaginis unciarũ pondo nouẽ, mellis quantũ ad ea cõprehendenda satis. Offer autem hoc antidotum per uniuersum anni cursum.

Aliud

Aliud antidotum podagricis toto anno exhibendum.

Ἀντίδοτον istud quod subiungam summa cum utilitate & præsenti salubritate nō podagricis modò & arthriticis exhibetur, sed iocinoris etiā, lienis itē ac renū doloribus torminibusq; & intestinorū cū inflammatiōe exhulceratiōni eximiè subueuit. Quin & contra callos articulis insinuatos ac uiscidos opem dissoluendo eos cōferre assolet. Cuius cōpositio talis est: Accipe radicis Ponticæ unciā unam, agarici uncias duas, phu uncias treis, petroselini Macedonici uncias quatuor, mei † uncias quinq;, hypericonis uncias sex, gentianæ uncias septem, mali erratici quā Aristolochiā nominant uncias octo, centaurij uncias nouē, trixaginis uncias decē. Dantur aūt iusta datione uiris quidem oboli quaterni, fœminis uerò bini. Præparabis aūt ad hunc modum. Missis prius his in mortariū unūquodq; separatim diligēter in puluerē contundito, & singula ponderata cō misceto, & denuò in pila diutulè cōfricato, & per incerniculum angustissimis foraminibus traijcito. Atq; ita quēadmodum hic præcipimus quolibet mēse per integrū annū utere. Per mensem quidē Ianuariū diebus quinq;. Per Februariū diebus totidem & diebus alternis. Per Martiū, alternis diebus usq; ad decimum, hoc est quinquies. Per Aprilem altero quoq; die per idem dierū spaciū & totiens Mense ue. ò Maio ternis diebus tertio quoq; die. Mense Iunio, binis diebus intercalato uno die. Mense Iulio semel. Mense Augusto per diē unā. Mense Septembri totidem. In Octobri rursus binis diebus. In Nouembre totidem quidem diebus, sed alternis hoc est uno quietis interposito. In Decembri deniq; offeras hoc pharmacū laboranti alternis diebus usq; ad datiōes quatuor. Atq; ita per duodecim anni menseis circumuolutos diebus triginta sex in summa accipi oportet hoc quicquid est pharmaci. Sunt uerò his qui eā potionē hauriūt hæc manibus pedibusq; uitanda. Carnes bubulinæ, atq; suillæ fungi, sinapi, & holera cuncta quæ acritudinē habent Hydrogarū prætereà (id est liquamē aqueū salsuginosum ex piscibus salsis) & brassica. Oportet prætereà languidum minimè crudo esse stomacho, & lauare deniq; pedes in calida, atq; ita oleo perungi, & lac suo tēpore potare cōuenit. Hactenus igitur de anodynis & purgantibus pharmacis quæ intra corpus sumuntur, nunc de his quæ foris sedibus affecti adhibentur.

† alias denarios treis.

De topicis medicaminum præsidijs anodynis.

Oportet omnino in miserabili pedum dolore & morbo articulari ad ea quæ iam ab omnibus Græco uocabulo ἀνώδυνα uocantur, cōfugere. Cæterum quoniā nōnulli ob imbecillitatē uentriculi dicta, & id genus alia sumere nequeūt uel sumpta cōtinere non possunt, sed protinus soluūtur in uomitū, horrore nescio quo suspecti medicaminis. Atqui grauissimos interim labores cruciatusq; in paroxysmo sustinere non possunt, operæpreciū me facturū, imò rem omnino necessariā, puto, si aliqua quæ ratiōe & experimēto læuatione doloris somnū accersendo moliri utiliter uidentur, exponam. Cuius utiq; classis sunt quæ mox subijcio cerotæ indoloriæ.

Cerota lenitiua doloris egregia.

Habet croci, lachrymæ papaueris singulorũ uncias quatuor, panis libram unam, ceræ tantundem, olei rosarũ libram dimidiam. Confice autẽ sic: Crocum simul & papaueris lachrymam in uino prius macerato. panem aqua, perfundens, & eum manibus ualidè exprimens, croco & papaueri lachrymæ contritis admisce, & denuo tantisper cõterito dum omnia confusa & inter se probè cõmixta spectantur, tum deniq; ceram eliquatam admisce, agitato & absolue cum studio ac utere. Quippe hæc Cerota in summo exacerbationis uigore admota partem doloribus excruciatam omni confestim labore, doloreq; liberat.

Alia Cerota in morbi extremo incremento adhibenda.

In summo accessionis incremento dolores lenit cerota, quæ constituitur ex ceræ uncijs quatuor, spumæ argẽti, cerussæ singulorum uncijs duabus, succi solani libram unam, olei rosarũ tantundem. Succum infunde donec omnino coëat, deinde utere.

Alia Cerota dolorem mitigans.

Hæc quoq; cerota dolores haud segniter lenit, & sic omnibus incendiosis inflammationibus succurrit. Papaueris lachrymam lacte humano diluito, olei rosati, & ceræ singulorum adijcito uncias sex, misce & redige in cerotam. & utere.

Alia Cerota admirandæ uirtutis.

Mirifica admodum, usu & experimento probata est cerota. Si duas olei communis xestas in cacabo cum uitium sarmentis (quæ Græci κλήματα uocant,) instructo igne donec ferueat elixabis, & ubi iam deferbuerit, Narces, hoc est Torpedinis piscis marini libræ pondo unius oleo immitte, & tantisper dum iterum ferueat & ebullitionem alteram atq; tertiam ædat, decoquito. Post hæc adijce sanguinis Asphaltici animantis, quod à quibusdam Maridanus uocatur, uncias quattuor, & elixabis pariter cum pisce torpedine usque dum discoctione carnes planè ab ossibus soluantur, tum deniq; ab igne tollito, & ubi inalguerit, colato, & in aliud uasum transfundito, reponito, & ubi usus necessitas postulabit, quantum res poscere uidebitur, tantum accipies, admixta que cera in trulla læuigato, diluito & detrullato inq; cerotæ emollientis formam redigito, & lintheolo deniq; superinductam leua imponito. Est autem oleum ipsum in hospitio pede planè die Veneris Mensis Martij elixandum. Eo namq; pacto rituq; concinnata potio præsentis erit auxilij. Hactenus de anodynis & quæ podagricis expediunt cataplasmatis disseruisse satis.

Finis libri IIII.

ALEXANDRI TRAL-
LIANI, PRAECELLENTIS MEDICI, DE SINGV LARVM CORPORIS PARTIVM AB HOMINIS VERTICE ad plantam usque, uitijs, ægritudinibus & iniurijs Liber Quintus, Albano Torino Vitodurensi interprete.

QVum tu sæpenumero ex animo, charissime Cosma, cum a/lijs quibusdam amicis non paucis, cottidianis à me precibus efflagitaueris, ut tibi non fallaces diuersarum ægritudinum quibus speciatim singulæ corporis partes corripi possunt, & generatim febrium quoq;, indices, medendiq; methodum, conscribam, ego sanè supplicijs tandem superatus, tibi in pri/mis gratificari, & posteros nonnihil pro uiribus iuuare studens, utraq; aggres/sus sum, alteraq; parte, quam petebas, iam haud infeliciter (ut puto) absoluta, alteram nunc, de diuersis febrium generibus, quantum fieri potest compendio perstringam. Indices ubiq; primò, mox curationes, quemadmodum gliscere uisus es, diligenter exponens. Sumamus itaque principium à febribus diurnis, quas Græci ἐφημερίδας adpellant, ubi cuncta pro nostro uirili ad Galeni doctri/nam, tanquam ad Lesbiam Polycletiúe (ut ita loquar) regulam disponere nite/mur, quid febris sit prius exponentes. Est itaque febris nihil aliud quàm ardor, *Febris.* qui præter naturam accenditur in corde & arterijs, qui secundum naturã ignis cor possidens, corpori uniuerso dominatur, authore Galeno, & extra aleam po/sito Hippocrate. Proinde consentaneum est, à corde potius quàm ab ulla alia corporis parte febrim manare. Spiritus quippe uitalis ille (qui Græcis βιωτὸς adpellatur) in corde subsistens, exuperantia caloris morbosi præter naturam inflammatus, febres per arterias ex corde propagatas, toto corpore accendũt. Neq; enim iam simplex ignis existit, ubi fuerit præter naturã incensus, febrien/te homine. Accenduntur porrhò febres aliæ quidem in materia, nempe humo/rum qualitatibus, quæ uulgò dicũtur putridæ. Aliæ uerò internis ac solidis par/tibus, quas Hecticas uocant. Aliæ ex intemperie uitalis spiritus in statum cali/diorem atq; aridiorem uergente consurgũt, puta Dieculatis. Trifariam itaq; in summa febres ingruunt, in spiritibus uidelicet, humoribus, & solidioribus membris. Vbi spiritus tantummodo accensus febrem excitauerit, uniuersum inflammatur corpus, adpellaturq; id febris genus Græco nomine ἐφήμερις, La/tinè Diaria. Ex humorum autem putredine bifariam accenduntur, in uenis sci/licet, & extra uenas. Si intra uenas quidem humores cum sanguine mixti com/putruerint, febrim ardentem, cui nomen ab ardore καῦσος, & continuas febres, quas συνεχεῖς Græci nuncupant, inducunt. Si extra uenas per diuersas corporis parteis putridi humores discurrunt, febres quæ statuta intentionum remissio/

numq; repercussione ingruunt, per se diuersæ, quas τυπικὰς uocant, impetunt. Quòd si membra quæ in corpore firmissima sunt, febre tentantur, hecticæ febres, uulgo dicuntur, quæ carnes omneis consumunt. Memorabimus itaque nunc singularum febrium qualitates, indices, atq; curationes, sumpto à febribus diarijs simplicibus, quæ homines identidem corripiunt, exordio.

De febre Diaria, Ephemeraue, & eius cura.
Caput I.

DIariarum febriũ, quæ in spiritibus uiuilibus, quarum sedes in corde est, consistunt, nullum neq; peculiarius neq; euidentius sui symbolum præstant, quàm quòd subitò oboriuntur, & cum principio pariter incrementum habent, summumq; uigorẽ atq; decessionem. Cuius ergo Græci has ἐφημερίδας, Rhomani dieculares adpellare consueuerũt. Cognoscuntur autem significationibus huiusmodi.

Indices febris Diariæ.

DEprehenduntur uerò febres Diariæ imprimis tactu, mox lotio, deinde arteriarũ quoq; percussu. Tactu quidem hoc modo: quia ab initio confestim morbi incrementum, quemadmodũ in balneo calor seu uapor accedit. Ex lotio uerò, quoniam primo accessionis die adparent in eo manifesta concoctionis indicia, cum nullis alterius febriculæ indicijs. Motu uerò arteriarum, in hunc modum: Faciũt arteriarũ percussus diductionem (quam Græci διαστολὴν uocant) admodum citatam: unde nullum febris refrigerium fieri significatur. Compressionem uerò (quam eadem gens συστολὴν nuncupare consueuerunt) lentiorem, quæ refrigerationem potius quàm excrementorum expurgationem declarant. Summũ præterea febris incrementum, quem Statum uulgo adpellant, principio ad unguem æquale est, & decrementũ purum, & à febre planè liberũ. Sunt uerò & aliæ Ephemerarum febriũ notæ complurimæ: sed has ceu proprias (nam in alijs febribus nunq̃ reperiuntur) numerasse satis esse existimo.

Causæ febris Diariæ.

HAbẽt enim febres Diariæ omnes cõmunem atq; eandem etiam, quantũ ad se attinet, parentem: atq; ob id quidem uniuersæ dieculares febriculæ cõmuni quoq; medendi ratione curãtur. Cæterum nunc de singularum caussis pressius agendum arbitror, quoniam ex pluribus admodum & quàm diuersissimis occasionibus proficiscuntur. Siquidem interdum æstu, & quidem multo sæpius, ex defationibus laboribùsue, quos Græci κόπους adpellant, uel ex obturationibus, quas ijdem ἐμφράξεις uocant, uel ex cibi potusq; uaria satietate, uel ex inedia, uel ex uigilijs, uel ex nutrimentorum facta corruptela & parum idonea alimenti in corpus deductione, atque ut summatim omnia perstringam, alijs euidentibus initiatricibusq; ægritudinis caussis, quas Græcorum medici προκαταρκτικὰς nuncupare solent, originem trahere consueuerunt dieculares febriculæ. Proinde nos fusiorem hic sermonem facere alienum non est, quò singulis iam caussis ad unguem cognitis atqui perpensis unicuique conferentibus medicamentorum subsidijs quàm commodissimè succurras.

Diariæ febris ex nimio ardore curatio.

Qui ex æstu quocunque immodico Diariam contraxerũt, ei magna ex parte medicorum opem non expectant. Sed simul atque morbus leuatus uidebitur, balneum petunt, eò quòd decedat, ut ipsis quidẽ uidetur febris, quẽ admodũ quibusdam aliis diariis putrida uel hectica fieri solet, ꝓptereà quod febrientibus ex labore princeps & præsentissima est curatio balneũ. Quod sanè nõ pauci medicinæ artifices facere nescio qua negligentia detrectantes, ægrotos ex labore balneũ negligendo magnopere sæpenumero læserũt. Nulla quippe superfluitate alia corporis negociũ præbente, neq; ulla plenitudine succorũ ue abundãtia, quã Græci πλήθωραν uocant, humoribus scilicet æquabiliter inter se auctis, neq; succorũ uitio, quæ ab eadem gente κακοχυμία uocatˀ, infestante. Solũ hoc adhibitum tam magnificè oppitulatˀ, ut nulla alia curatiõe opus habeant. Quapropter eos qui uitiosis humoribus, succorũ ue redundantia oppressi sunt euacuare expedit, ne in putredinẽ uertantˀ humores, neq; spiritus modò uitalis qui in nobis existit gratia, sed hũoris quoq; redundãtis. Si uerò priusquã tollatˀ affectio, fomentetˀ, ingens excitabitˀ oblæsio: Ita quidem ut ex ipsa putrefactione, uel plenitate humorũ, febres aliæ impetant, potissimẽ si nõ conueniens uictus ratio comitetˀ, ne autẽ eiusmodi ingruant, certioribus indiciis accedendũ est. Quoniã nonnulli quorũ lotium tetro odore ob putredinẽ spirat diuturnioribus febribus corripiuntˀ. Lauandũ igitur in hac febre est & minimè laborandum. Aliis contra scitẽ alere minimeq; lauare, ne lædantur, expedit. Et ne curatu difficilis morbus reddatur.

Diariæ febris ex laboribus ortæ curatio.

Febris Ephemeræ à laboribus originẽ trahentis curationẽ acuratè perpendere expedit. Sunt autẽ hac febre laborantes in primis humectãdi & refrigerandi. Id quod balneo tẽperato præcipue & cõpetenti uictus ratiõe pulchrè assequimur. Vniuersum prætereà corpus ungẽto minimè diaphoretico illinire oportet, quoniã oĩa ita peragenda sunt ut alimẽta corpus magis humectẽt & iuuetˀ corpus. Noli aũt corpus plurimũ ꝑfricare, & solo oleo pungere, sed aqua oleo ꝑmixta: nam hoc modo uehemẽtior humectatio fit. Oleũ eñ per se cunctatˀ, minusq; penetrat: aqua uerò oleo ammixta altius penetrando articulos ex labore calfactos refrigerat. Neq; ungendi igitˀ sunt, neq; ab unctione donec sudor prouocetˀ perfricãdi, eò quod nihil humectetˀ per unctionẽ corpus si sudando calear. Præstat itaq; mea quidẽ sentẽtia, si sudare absciso siue ablato, corpus forinsecus multa aqua tẽperata in balnei exitu humectetˀ & perconseques emolliatˀ. Et tum quidẽ his pactis cum pinguetudine aptominéue ex oleo & aqua gelida abundãter perungendũ censeo. At ita quidẽ ad tẽpus (pro ut uidebitˀ medico) ꝑsistat in solio. Deinde petat natabulũ quã & piscinã nominãt. Cauendũ porrhò ne diutius duret in aëre, & ad summum quidem per unius horæ spacium, atque adhunc quidem modum commodissima inducitur humectaio. Fugiendus adhæc ardens balnei aër est, ne uratur ægrotus, & alia superueniat febris. Hac sanè medendi ratione succurritur minori

Hydrelæũ magis quã oleum humectat.

momento citra exceptionem omnibus ex labore febrieтibus, potissimè calidæ intemperiei hominibus. Quur uerò Galenus tepedum oleum usurparit, & aquam admiscere noluerit, non uideo, quum non frigidæ, sed tepidæ aquæ, quæ temperandi gratia admiscenda est, fiat mentio. Quò non tam aqua quã oleũ ipsum, contractã ex calore & ariditate, quæ labores corpori induxerũt, exustionem tẽperet. Cæterũ ille, ut iam mihi dictũ in iunctionẽ cum hydroleo minus probauit. Si denuo lauandus uidebit̃ languidus, hydroleũ rursus corpore illinito, & in solio tẽperato diu morari præcipito. Opis eñ quamplurimũ inde laborãs sentiet, diuturniore nãq; in solio morula magis magisq; humectabit̃. Nã si balneũ ocyssimè deseruerit cõtracta ex labore corporis intẽperies, quæ se intimius fortassis insinuauit, nihil emendabit̃. Hæc curãdi ratio his qui ob nimias uigilias febrim incurrũt tam ut quæ maximè cõpetit, & necessaria est. Citius eñ ea quã cæteræ à morbo uindicat. Hactenus de curatione Ephimeræ ex laboribus & uigilijs prognatæ satis dictũ. Super cæteris Diecularibus febriculis quæ ex cibariorum uidelicet cruditate proueniunt, deinceps uerba facere tempestiuum est.

De febre Diaria ex alimentorum praua concoctione digestioneue.

Si uerò ex cruditate quadã stomachi cibi non conficiunt̃ & inde febris Ephimera fuerit contracta, siue ex calore, siue algore, nam ex alterutro fieri necessum est, facile his notis deprӕhenditur. Si ex calida intemperatura oriatur, fumosi quidam ructus commitãtur cum uredine, quem Rhomani Carbunculum uocant. Si ex algida intemperie, acida ructatio, absque incendio comes est. Neque tamen ructus tantummodo perpendendi, sed alia quoque compluria indicia. Verbi caussa ætas, complexio, studium, in ocyó ne degat quis negocióue, & uictus denique, qua qui cruditate laborat usus est, ratio. Proinde quum ægrũ carbunculus inuaserit, (Sunt aũt carbunculi hulcuscula, quæ igne adustorum modo crustas contrahũt, destillãt & serpendo pascũt, & febrim nonnunq; accendũt,) ardori adscribenda est cruditas & indigestio. Oritur aũt crustosum id genus in gutture hulcus interdum ex esculentis quibus languentes uescunt̃, uerbi gratia, ex melle concinnatis dapibus. Quum igitur cibus hoc calidáque natura iuxtà creare possit perpensione opus est in ructantibus acidum, neque id semper intemperiei adscribendum, sed sumpto interdum acido & adstringente cibario. Quandoque igitur calida intemperatura, calidus item cibatus acidas ructationes commouent. Proinde huiusmodi ructus nonnunquam interquiescunt nisi frigorifica & humectans adhibeatur curatio.

Carbunculus.

Calidæ intemperiei curatio.

Haud igitur calorificis quum edulijs, tum poculis succurrere quispiam, eis qui ex cibarijs corruptis ardore cum stomachi cruditate carbunculo tentantur, & cum alui solutiõe Diaria febre correpti sunt, conet̃. Fallax etẽm ea est curatio. Quoniã in p̃sens scælesta ægritudo aliquantulũ mitigari uidet̃ eò q̃d

euaporationem

euaporationem & digestionem (quam Græci διαφόρησιν dicunt) eiusmodi medicaminum auxilia inducunt, cæterum ea ex caussa aucta febre Dieculari uehementius uexantur. Est quando & ex humorũ putredine alia febris inducta comitatur. Quod tum quidem euitare licet, si alium ad modum esculenta, poculentaq́ue præscribantur. Est uerò & alia quoque medendi ratione occurrendum, quo placata ægritudo perfectius quiescat. Quamdiu enĩ ex cibarijs cõciliata ructatio infestare uidebit, tamdiu potiõe, præsertim aquæ calidæ utendũ est, quoniã habet hoc poculum eximiã abluendi per aluum, & eijciendi corruptos cibos potentiam: Præsentissimi enimuero fuerit auxilij citatus uomitus: Quin & aridum etiã, atq; deustum tẽperat spiritũ lenitq́ue, & lapidosas duritiês, quos tofos adpellant, emollit. Haud equidẽ scio an aliud facile tam præsentis auxilij excogitari nedum inueniri possit, his qui ex calida intemperie cruditate laborant, & eiusdem rei gratia febre tentantur ephemera. Quod si quæ in uentriculo corrupta sunt loco moueri & per aluum differri uidebuntur, noli uentris fluxũ reprimere aut restringere, sed magis promoueto, ut amplius & promptius quæ corrupta sunt per uentrẽ deijciant. Vbi uerò uenter plus quã expediat fluidus uidebit, adeò quidem ut intestina uellicationibus cũ morsu excruciant, uentrẽ uniuersum in balneo œnomelite, id est uino melli cõfuso & oleo cotonio rũ lauari præcipito: iecur aũt abundãtius pungere iubebis. Esui panẽ & aquã calidã ammixtis opij radicibus, & coriãdro uiridi, præbeto. Cæterũ opiũ nõ diu relinquat in aqua uerũ statim priusquã tepescat, auferat, neq; semel modò, sed identidem intingatur. Quod si calor quidẽ inflãmotiòue in uentriculo esse uidebitur, caue radices apij admisceas, sed tantummodo coriandrũ, uel micas panis solas cum aqua calida iterum atque iterum superfusas manducandum porrigito. Vbi autem aluus plus æquò soluta nimium profluxerit, adeò ut uires deijciantur, reprimentibus medicaminum auxilijs (quæ Græci σαλτικὰ nominant) occurre, uerbi caussa, omphacomelite (quod fit ex uuarum acerbarum nec dum maturescẽtium succi partibus tribus & mellis optimi despumati parte una,) uel aqua rosarum, hydro rhosatóue, aut hydromalo (ea est ex aqua & malomelle confectura,) cum panis mica, uel per se. At si nullus neque ardor neque phlegmone uentriculum occupet, uino Cnidio, uel Sabino, uelobiter, & aliquantulum adstringente obuiam ire expedit. Quod si robur nihil de ijci conspicitur, non est quod uinum exhibeas: præsertim ijs qui calido sunt temperamento. Certè quotiens ex intemperie quapiam carbunculo affecti cruditatem patiuntur, uinum interdicendum est, quoniam morbum magis incendit ac auget, quemadmodum & calidarum rerum omnium usus. Proinde nequeo satis mirari quam ob rem Galenus in Methodo medendi uel de morbis curandis antidotum διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων, hoc est ex tribus piperum generibus cõstans, & διὰ κυδωνίτου, quod est ex m. alis cotoneis offerri præceperit, his qui ex feruida intemperatura cruditate stomachi afficiuntur. & forinsecus uentriculo purpuram oleo nardino imbutam, cumq́ue mastiche & absynthio

Aquæ calidæ potio.

Omphaco mel.

absynthio calidam admouere consuluerit. Id quod nimirum facere iussit quo minus deijcerentur uires uentriculi, & roborandi gratia. Nos uerò cõtrà id mi nimâ gentium prodesse posse uel aliquo nomine, calida intemperie præditis, putamus. Est autẽ uiri officiũ nullum mendaciũ dicere. Quapropter si ex calida intemperatura & cruditate fumidi ructus proueniant, præceptũ illud perpetuò uerum: Contrariorum contraria sunt remedia, hîc, si uspiam aliâs, locũ habere cẽseo, neq; alia certè ulla remediorũ specie hoc malo curabit̃. Diatriũ igit̃ Piperon & id genus cætera minimè in huiusmodi cõstitutione sunt offerẽda. Si enim calorificis hisce rebus administratis maius inducat̃ (quod igne igni addito fieri solet) tum demum necessariò, nolis uelis, contrariã uictus rationem instituas nempe mediocriter frigorificam, oportet. In uniuersum etenim omnibus contrarijs medicaminibus medetur. Conuenit præterea inquit Galenus rutaceũ quoque oleum adplicare. Nos uerò nihil eius generis admittimus, quoniã satis est etiam hoc enema calorificum. Quocirca quoscunque cibi corruptio cum febre ex calida intemperie nata infestat, his manibus ac pedibus hoc fugiendum existimo. Hactenus igitur de horum curatiõe, qui ad calidam distemperantiã carbunculũ in Ephimera febre referunt, satis dictũ iudico.

De his qui ex algida intemperie alimentis corruptis acidos ructus ædunt.

NVnc de his qui ex gelida distemperatura cruditate inducta acidum ructant. Nam hij multò promptius febribus accenduntur. Vbi uerò febris Diaria inde fuerit contracta contemplare sanè & discutere oportet ad calidámue intẽperiem referenda sit, qui ex cibarijs proueniũt ructationes. Quemadmodũ & in frigida intemperatura emergit nonnunquam in gutture carbunculus. Sæpe etenim numero in regionibus ualde calidis merũ acescit, & in locis idem frigidis positũ redditur acidum. Pari modo & fermentum in calidioribus locis citius acet. Sunt itaque huiusmodi diligenter perpendenda atque prospicienda, quod in calidis admodum locis repositum uinum acescit. Quemadmodum & in frigore pannis pluribus inuolutus sub intensissimi algoris aëre non frigescit. Quoniam ex contrarijs cõstat huiusmodi euetus. Quocirca attendendum omnino est obseruatis cum præteritis tum præsentibus indicijs, ut ad amussim, quod aiunt, cognosci possit calida ne sit mali caussa an frigida. Deinde aggrediunda est medendi ratio.

Acidi ructus ex calida caussa curatio.

SI igitur acidi fuerint ructus & distemperamentum calidum, frigorifica sumenda sunt cibaria tum pocula. Quæ sanè faciliter possunt, & debent obseruari, & suo præterea tempore ac loco, quæ non corrumpunt̃, offerri. Quare ptisanæ, halicæq; frumẽti succus ita habentibus nõ congruit, quoniam acceptus ocyssimè corrumpit̃, & in summo uentriculo natat, unde curatio, puenit subinde acida. Volucres porrhò durioris carnis accommodatæ sunt, & gallinæ in iure elixæ, uel simplici decoctiõe, & quæ inde concinnant̃ hysicia. Pari modo & pisces duriusculæ carnis, uerbi gratia, Ciridos, glaucon, & imprimis orphus

& qui

& qui saxoso litore nutriuntur. Neque mireris quod, quæ nonnullis paradoxa uidentur hîc adferam. Quum in calida intemperie quis acidum ructat, bubuli pedes exhibiti tam nihil incommodi adferunt, ut plurimum emolumenti conferant. Ipse nanque multos qui longo tempore aridum ructauerant nihil aliud exhibens sanitati restitui. Cæterum præter hæc ostrea quoque cruda edendũ porrexi & mala Duracina, & cũcta frigorifica, nec facile corruptibilia. Quin & eis quæ concoctioni contumaciter renituntur cibarijs feliciter usi sumus.

Cruditatis ex frigida intemperie curatio.

Vbi uerò ructus acidi molestant cum frigida & non calida intẽperie, summa cum utilitate & calorifica uictus ratio & remedia calida præscribuntur. Cuius farinæ sunt διὰ τῶν τριῶν πεπερέων, & διὰ μήλων κυδωνίων antidota. Vtile prætereà est adsperginem seu embrochen ex oleo nardino stomacho inspergere, uel alias inijcere. Et præter hæc cuncta (ut uno uerbo dicam) quibus Galenus docet Carbunculo crustoso hulceri occurrendum. Ipsi quidem quæ memorauimus imprimis conducere cruditate oppressis & frigida intemperie præditis putamus. Neque Mediusfidius quisquam aliud præstantius præsentiusque aduersus hoc malum reperire possit.

De febre Diaria ex obstructionibus nata.

EST porrhò quando febris Ephemera ex oppilatione (quam Græci ἐμφράξιν uocant) ex tepidis & crassis humoribus nata, prouenit. Quæ utique omni euaporatione, diaphoresique uacat. Proptereà quod fumi, uaporesque acritudinis soboles obstructi nequeunt difflari ac digeri. Acuratissima itaque perpensione considerandum hîc est, ad ipsam ne plenitatem tantum inducta referatur obturatio án crassus, uiscidusque humor meatus obstruxerit. Quibus ad unguem cognitis molienda est curatio.

Diariæ febris ex obstructione curatio.

Si igitur plenitudo constypationem induxerit, princeps curandi indicatio est, Euacuatio, quæ sanguinis detractione aptissimè conficitur. Omnibus enim meatuum obstructionibus succurrit sanguinis secta uena ablatio. Qua si uti hoc loco uidebitur, particulatim non semel sanguinem copiosè detrahito. Sunt enim omnia aduersus obturationem medicamentorum quæ aperiendi, digerendi, & extenuandi uim habent adhibenda præsidia. Cæterum ubi aliqua ratione obstante euacuationi locus non fuerit, pharmaca, autem quæ omnes iam Græcè uocare chalastica, id est, relaxantia solent, & quæ diaphoretica dicunt, adhibita sint. Summi cruciatus inde lamentatio oboritur & augetur magis obturatio. Quin & sola diaphoretica ante concoctionem materiæ, quæ caussa mali existit admota, pari modo plus lædunt, quã adiuuent. Quando autem alimentorum plethora, quam nos plenitudinem dicere consueuimus, & non uiscidi, crassique humores, emphraxim induxerunt, non sanguis per lienem auferendus, sed apozematis, id est elixationibus potius utendum: ijs uidelicet, quæ, citra omnem excalfactionem, attenuatoriam facultatem

tatem obtinēt. Caue autem his, quemadmodum plerique medicorum præter rationem audent, serpillum & nepitam, uel hyssopum, uel origanum, uel rutam denique adijcias. Qui enim huiusmodi admiscere non uerentur, stupidiores sunt quàm ut periculum intelligant, & languentibus magis nocent quàm opitulentur. Et si illis adhibitis materia uideatur extenuari, uehementiore tamen febre rebus tam calidis incensa, amplissimè lædunt. Summo itaque studio ad ea properandum est, quæ citra immodicū ardorem discutiendi, extenuandique uim obtinent. Cuius classis est, oxymel, quod utique humores proijcit, & febrem non excitat, neque acescit in uentriculo. Cæterum non est eius facultatis ut omnibus caussis sufficiat, præsertim si crassa superfluitas obstructionis & febris Diariæ ex putredine parens sit, cum ardore & ariditate ex crasso & uiscoso humore persistentibus, maximè si nimia facta sit decoctio. Rebus itaque ita se habentibus oxymel nullo modo exhibendum est, neque etiam ubi ipsa dominatur ariditas, uel aliqua mœsticia excruciat, uel nimius labor, uel dementia, iracundiaque aut uigiliæ. Nam si calore admodum desiccati fuerint, magis incrassescit oxymelitis potu materia quā subtilietur. Omnes enimuero humores qui sub ariditate pressi, crassiores redduntur, nunquam oxymelite extenuantur. Vidimus quippe ipsi nō semel huiusmodi intemperie præditos, quibus eiusmodi affectu ingruente, oxymelite sumpto meatus obstruebantur adeò ut maxima ipsius materiæ emphraxi inducta amplius, & acrius febre excruciarent. Hos igitur oxymel solū iuuat quorū articuli crassis & crudis humoribus infestantur, frigidaque superfluitate, & pituitosa, udaque intemperie nimium referti sunt, quique cruditate laborāt, uel plenitudine cibi, uel feriatam magis quā laboriosam uitā agunt. Huiusmodi sanè hominibus tam ut quod maximè congruit. Expedit præterea illis qui uiscidis & crassis obruunt humoribus, & egelidis cibarijs constypatis, quibusque in balneo sapo, mel, nitrūque competit. Oxymel quippe obstructiones discutit & extenuat. Inutile igitur calidæ intemperiei, neque id solum, sed omnes elixationes siccificæ. Aptius est ijs qui calida aqua humectandi sunt. Placet nunc nutricatum enumerare.

Quibus oxymel expediat.

Qui uictus febri Diariæ ex obturatione conueniat.

Cibatus in febre Dieculari humidus esto non succificus, carens asperitate & acrimonia. Ptisanæ igitur ad humectandum magnificè prosunt. Post humectationem conueniūt, quæ humore discutiendi & extenuandi uim obtinent, admixto non nihil Apomelitis (quo nomine Græci ex ablutis ex aqua fauis, cremorem uocant,) Quoniā & id quoque proijciendi, discutiendique uireis citra omnem calorem obtinet. Pisces. Ex piscibus imprimis tanquam utiles probantur facile concoquibiles. Carnes. Ex carnibus uerò maximè laudant alas pullorum familiarium siue domesticorum. Holera. Holerū uerò lactucas intyba, atque serin cichoriúmue, nos troxima uocamus, laudanda censemus. Talis itaque δίαιτα in calida intemperie sit, quū inde oritur

meatuum

meatuum obturatio. Quum uerò nihil horum quæ diximus fuerit, sed è pituitoso humore emphraxis nasci uidetur, tum confidenter decoctum apij & aneti & adianthi potui dato, & Oxymel prætereà non tam simplex quàm compositum, ijs qui per gelidam nacti sunt intemperiem. In qua sanè praua temperatura Galenus haud uanè oxymel ualidam habere disijciendi, absq; febris proritatione, potestatem asserit. Biliosis autem & melancholicis parcius id ac multò rarius exhibendum, quoniam in illis, quia imbecilliores natura sunt, febrim concitare & accendere potest. Nec est unquàm iugiter ac nimiũ mulso aceto utendum: non enim semper cõmodum est. Et quemadmodum multa est eius commoditas, ita & læsionem nonnunquàm infert, uel ob hanc maximè caussam, ꝙ intestina abradit & exasperat. Atq; hoc quidem est, quod diuinus Hippocrates libro περὶ διαίτης ὀξέων asserit. Post longum eius elogium tandem inquiens: οὐδ' ἐπιτήδειόν ἐστιν ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς χρέεσθαι τούτῳ μάλιστα μὲν διὰ ξύσιν ἢ τρηχυσμὸν τοῦ ἐντέρου hoc est, Non autem semper utile est, & proinde non perpetuo ipsum exhibere conuenit, quoniam intestina ualde lancinat & exasperat. Qua de re habenda est cautio, ne temerè acetum mulsum, uel herbarũ quoduis decoctum, uel aliud quodcunq; medendi gratia, exhibeatur. Quocirca semper uires eius quod ministratur quantitatẽ item & qualitatem perspectas habere oportet, & ordinem, prætereà ne quid præter rationẽ offeratur, in omnibus in numerato habere. Hoc igitur conducibile est medico, & ægrotis certè utilissimum, ut omnia adamussim discutiat, & diligenti indagine perquirat. Et tum deniq; cognitis rebus omnibus, cautim curationem aggrediatur.

De febribus quæ in humorum putredine accenduntur, & primitus de Continua.
Caput secundum.

FEbres continuas, (quas Græci συνεχεῖς adpellant) omne genus naturam materierum in quibus accenduntur suscipere, eò quòd intra uenas sanguini confunduntur & putrescunt, neminem medicorum latere debet. Vnde continuæ febres neq; cum tremore algoribus neq; horrore mouẽtur: quia foris sensibilibus locis nullã de more circularium febriũ, quas iam omnes Typicas nuncupãt, ex acritudine uellicatiõem ac morsum inferunt. Non igitur indiciũ malum est, rigorẽ superuenire in Synocha. Sciri autem debet, ꝙ id fieri potest in febre ardente, authore Hippocrate, dicente: ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ ἐπιγενομένου ῥίγεος λύσις γίνεται: quod est, Si febre ardente correpto, rigor superuenerit, febris discutitur. Docuit autem aliâs Hippocrates, circulares quaspiam affectiones, non inuenis more continuarũ febrium existere, nec ullos synochas inferre illis partibus cum tremore algores, neq; in qualitate neque in quantitate, quemadmodum in circularibus rigores inferunt. In continuis autem multam & crassam esse ait materiam. Hæc uerò extra uenas usu uenire nequit. In circularibus autem tenuior forinsecus humor fertur. Sed quòd in circularibus nõ sit putrida materies, declarat lotium, quod aliâs certus index est putrefactæ materiæ. Ex quo quatuor febrium tempora,

principium uidelicet ægrimoniæ, incrementum, quinam id fiat, summum uigorem, & decrementum (quam uulgo declinationem uocãt) futurum, liquidè contemplari licet. Quin & in alijs quoq; humoribus præter hos, (quemadmodum uel cœco apparet, & ars medica clamitat) febres accenduntur. In uniuersum igitur, omnis febris flauæ bilis soboles, calida & arida est: Huiusmodi enim febrium bilis perpetuò parens. Habentur autem innumera aduersus has medicamentorum præsidia. Atqui si hæc non bilis sed pituitæ proles existat, algida hæc & uda crassaq; existit, qui minimè fallaces pituitosi humoris indices sunt, & habet contraria infinita medelarum auxilia. Sunt autem nõnulli, qui atram bilem febrẽ accendere posse denegent, eò q, humor ille frigidus sit natura atq; siccus, neq; uel tantillum in se contineat neq; caloris neq; humoris, quæ sunt putredinis quasi cõceptacula, imò & materiæ. Neq; uerò mirandum atribilarium humorem non putrescere, & oriri tamen inde febrẽ. Accenduntur enim humores in uenis. Nec est q, more continuarum febrium putrefieri dicas: Putrescere tamen atq; accendi, haud aliter ac pix atque bitumen, quod Græci ἄσφαλτον dicunt, affirmandum est.

Indices continuæ febris ex putredine natæ.

SCiendum uerò omnibus medicis est, q, non ex euidentibus modò & initiatricibus caussis (quas Græci uocant προκαταρκτικάς,) & cacochymia, hoc est, succorũ uitio, febres nascuntur. Sed ex diaria febre in continuam transfigurantur & transeũt. Vbi scire oportet, febrem quæ ex ephemera in aliam transportatur, tribus maximè indicijs deprehendi. Primum sanè, q, diariæ febris augmentum fit, & febre nondum purgata, amputationem finis accipit. Alterum aũt, q, summum morbi uigorem non habet, unde caussa decrescat. Tertium uerò indicium est, q, quiete, cum quadã infusione sudoris, cuiusmodi solet esse principium diariæ febris, caret, uel, quòd cum redundanti sudore decedit. His utiq; notis liquidissimè constat, ex diaria febre in continuam, hoc est, in humorum putredinem, fieri metamorphosin. Consideranda igitur omnia sunt, & caussæ singulorum cognoscẽdæ. Vbi igitur ægrotus colore fuerit uiolaceo siue rubiginoso, quem Græci ἰοχρόα uocant, & uigilijs excruciatur, & in rebus domesticis curiosus atq; solicitus, & ætatis deniq; adultæ, bilem febris huius parentem esse censeto. Si candido colore fuerit infirmus ac buxeo, & natura ad omnia tardus, & subeundis munijs præ pigritia minus idoneus, febrem cottidianam, quam Græci ἀμφημερινὸν uocant, ex pituita prognatam cognoscito. Si uerò lucidi ac plumbei coloris fuerit laborans, ex atra bile quartanã, quam eadem gens τεταρταῖον nominat, esse putato. His igitur notis, diariam febrem in eas quæ in humorum putredine accenduntur, transire deprehendas. Cæterarum uerò febrium omnium, quæ earum comites & pedisequæ esse consueuerunt, nullum habent neq; signum neq; symptωma συνεχὲς, uerbi caussa, neq; horrores, neq; perfrictiões, neq; cum tremore algores, quorũ Græci primum

φρίκην

φρίκην, alterum περίψυξιν, tertium ῥῖγος adpellant: quæ contingunt in circularibus febribus. Horum nihil inquam in continuis febribus accidit. Nam ubi usu uenire tale quiddã uidemus, horrores nempe siue rigores, quam Semitertianam Rhomani, ἡμιτριταῖον Græci nuncupant, esse dicimus: quæ cum continua nonnunquàm cõmiscetur. Fiunt etiam semitertianæ mixtim cum cottidiana & tertiana: Qua sanè correpti percussum arteriarum inæqualem habent, qui sæpenumero duplex fit, & simile quiddam stercori columbino præferunt, successione putredinis. Nec aliter atq; excrementum illud eiusmodi quoq; febres accenduntur, & rursum placantur & leniuntur. Euenit idem & in hecticis febribus: sed tum in profundo magis existere uidetur. Ex putredine uerò plures per loca quæ sentiũt uellicationis qualitates fieri maximũ & uerissimum indicium putatur. Nam multò citatiorem facit compressione, quam Græcè iam omnes uocant systolen. Crudum prætereà emingũt lotium. In diarijs autem febribus semper concocta apparet urina. Ex his igitur indicibus olfacere licet febres, quæ in humorum putrefactione accenduntur.

Indices febris Continuæ.

CLarissimi febris continuæ indices hi sunt. Lotium rubeum est, & σανδαραχίζον, id est, colore sandarachæ, cuius color flammeus & rubens describitur: Flammeo enim colore rufescit, & putredinis nonnihil præfert, & acris esse uidetur. Habent correpti ea lumina biliosa & rubentia, sensuq; toto corpore grauedo quædam sentitur. Venæ spatiosius dilatantur, & quasi in tumorem assurgunt, multò quidem altius quàm antè quum febre carerent. Reliqua, uerbi gratia, uictus ratio, & alia quæ præcesserũt, per se euidentia sunt. Quò enim humor magis augetur, eò magna ex parte calor magis magisq; intenditur, maximè si uino affatim, præcipuè si antiquo, fuerint usi: siq; carnibus largiter pasti, uel inedia macerati, uel ira furoreue perciti, adeòut humore putrescente continuas febres, quibus de agimus, contraxerint. Sunt qui ex præclusionibus αἱμοῤῥοΐδων, hoc est, uenarum in corona ani, hanc febrim incurrunt. Nec desunt, qui in eandem, ex sanguinis repletione, totum corpus occupante, inciderunt.

Cæterum ex bilis nimietate hanc febrim originem trahere his indicibus, ut facilè, ita & clarissimè liquebit. Vultus est admodum decoloratus, & colore maximè atro suffusus. Quò enim succi corporis magis torrentur, eò colorem magis uitiari oportet. Lotium item acrius & croceum magis, & plerunque nigrius redditur, & oletulũ: deniq; plus acroris acuminisq; præ se ferre uidetur. At in hunc quidem modum humores etiam quorũdam augmentatos esse deprehendere licet.

Continuæ febris curatio.

IN curatione febris continuæ, repostulante, à sanguinis detractione auspicandum est. Oportet autẽ incisionem non temerè, sed summo astu fieri A missione uerò sanguinis corpus expurgandum, materiaq; negotiũ præbente

exonerandum. Differre enim phlebotomiam in singulis membrorum affecti-bus, nedum in febribus continuis, fonticum est atque lætale periculum. Nullo igitur modo tam præsentis auxilij formula procrastinada est, siue febris uexet grauissima, expassis putredine uasculis, siue robor imbecillius existat. Breuiter ergo, quibus ex putredine humorum febris accenditur, quiq; putridis succis referti sunt, eis sanguis quàmprimum secta uena detrahendus est. Neque modò sanguine fartis, sed bileo quoq; humore infestatis, uenam incunctanter aperi. Confestimq; post hæc medicamento purgante euacuato. Quin & crassos & uiscidos humores negotium facientes, & quæcunque putrida purgandi & minuendi sunt. Quòd si quid uetet missionem sanguinis, magna solicitudine refrigerium quoddam ægris inducere expedit. Commendatur autem maximè uictus, qui pariter citra omnem excalfactionē extenuandi, nullam incrassescendi, sed humectandi uireis obtineat: Quo nomine aqua gelida exhibenda est. Quòcirca ubi ægrotus uel morbo uictuúe angi uidebitur ac ringi, & putredinis indicia bileosum humorem produnt, confidenter aquam algidam porrigito, maxime si languentem eius desiderio teneri cognoueris. Cōtemplandum interim tamen, num aliqua subsit spirituū collectio, aut phlegmon, duritiésue scirrhosa, uel alius aliquis alicubi tumor. Nam si id genus quidpiàm adesse uideatur, fugienda erit aquæ frigidæ propinatio.

De phlegmone erysipelatosa, hoc est inflammatione, quæ cum ignita rubedine tumorem habet, à quibusdam ignis sacer uocatur.

Caput III.

VBi igitur Sacer ignis, quem Græci ἐρισιπέλας adpellant, præcordia occupare uidebitur, aquam frigidam potui dare ne in animū quidem sumere conuenit. Cauendum itaq; maxime ijs, (si modò me audire uoluerint) qui frigidam aquam ad extinguendum igneum calorem in maxima febre præsumunt, ne unquàm hoc facinus in aliquo, cui erysipelaceus abscessus sit, committāt: fonticum enim semper periculum adfert, nisi forte tempore maxime cōuenienti, quo nihil scilicet obstare uidebitur, particulatim, uel certe per auara manu: ut reliquiæ quæ in febribus remansisse cernuntur, quiescant. De me exemplum capite. Ipse enim quandoq; febri cōtinua cum erysipelate implicito, aquam frigidā bibendum exhibui, & protinus grauissima tussis superuenit: unde in summū uitæ discrimen ægrotans, me authore, incidit. Periclitanti uerò propter corruptionem, q non in loco & tempore gelidam sumpserat, ea cataplasmata enematáue, quæ à medicis in hoc comparata sunt omnino adhiberi præcepimus.

De febre Ardente, & Erysipelacea inflammatione cum eadem copulata.

Caput IIII.

KAῦσον porrhò, hoc est, febrem æstuantem, & Erysipelatosam in uisceribus phlegmonem, magna ex parte hæc indicia, quasiq; symptωmata sectantur: Sitis uehemens, lingua arida, maius algidi

aëris quàm cuiusquàm alterius rei desideriũ, aluiq́; excrementa biliosa. Quod si pulmones in hac febre erysipelatosæ inflammationes obsederint, multò ardentior sitis, crebrior ac maior etiam spiritus, malæ rubeæ, lingua ad loquendum promptior, alleuiatio, summa frigidi aëris affectatio, à q̃ plus opis quàm ex gelidæ potu sentiunt, comitatur. Qui uerò in alia quapiam corporis parte phlegmonem cum ignita rubedine habent magis iuuantur aqua frigida, & ob id quidem ijs gelida administratur. His uerò qui in pulmonibus habent, frigidi aëris spiritus adornatur, & magnificas uterque suppetias hauriunt.

Veræ ardentis febris, nothæq́; indices.

CAusi porrhò febris duo esse genera ignorandum non est: Quorum alterum Græci γνήσιον καὶ ἀκριβῆ, hoc est, legitimum & exquisitum: alterum νόθον, quod est, spurium & illegitimũ nuncupant. Illud, quæ enumerauimus indicia ad unguem omnia præ se fert, Sitim arentem, oletula bilea, linguam non asperam modò ac aridam, uerùm etiã atram. Hoc uerò Causi genus sitim quidem, sed non bupinam, hoc est, haud nimium intensam, nullã linguæ nigrorem, alui excrementa minimè biliosa, sed pituitæ instar salsæ, inducit. Legitima igitur & exquisita febris Aestuosa (quam uulgò Veram nominant) è bile flaua gignit: cuius princeps utiq́; auxiliũ gelidæ potus, & aliæ quæcũq; res frigorificæ.

Febris ardentis curatio.

QVo circa in febre Ardente è pituita proueniente, gelidæ aquæ propinatio, & omnia frigorifica proscribenda sunt: calorificis uerò & tepidis potius utendum, Verbi caussa, de semine lini, sine adiectione epithemata. Non rarò uerò, & ex polenta hordeacea (quod ἄλφιτον Græci simpliciter uocant) in aqua cum oleo chamæmelino elixa. Quod si ex lanicio pannũ in elixatiõe sertulæ campanæ madidatum, uentriculo imponas, præsentius erit auxilium. Nec etenim dubium est, quin suppetias minimè ficulneas tuleris, si pannum oleo quopiam & decocto chamomillæ imbutum, uel oleum rosarum: uel de uuis acerbis nec dum maturescentibus admoueas. Sciendum uerò est, q́; epithemata id genus non illegitimæ modo febri ardenti, sed & germanæ, insigniter sua naturæ aptitudine succurrunt. Efficatiã nanq́; suam uiresq́; amplissime exerunt. Cæterum contra Exquisitam febrim æstuosam, algorifica remediorum, quorum usus probatur, auxilia, sunt ex oleo rosato concinnatæ medicinæ, quæ febres fugant, ληξιπύρετοι à Græcis uocatæ, quibus admiscendus est liquor herbarum infrigidantium: Verbi caussa, succus acetabuli seu umbelici Veneris, (Græci κοτυληδόνα uocant,) oxalidos uel oxylapathi, atriplicis, portulacæq́;, ac sedi, & solani, uessicariæ, quam uuam caninam quidam uocare uidetur, & plantaginis, atq; id genus cætera frigorifica.

Nimij ardoris stomachi curatio.

IN hac febre cum maximo ardore uentriculi, plurimum expedit aquam gelidam cum oleo rosaceo bibere. Extrinsecus autem sesamum frigida maceratum, & accuratissimè tritum, admixto oleo rosarum, imponere: uel ceroꝛtam ex oleo rosato, adiecto portulacæ succo, & uuæ Amineæ, seu Thasiæ acer

bæ & immaturæ succo, qđ Græci ὀμφάκιον uocāt, concinnatā. Magis conducet hæc cerota, si singulorū pari portiōe cōtexat̃, & cū oxycrato decoq̃tur. Si uniuersum corpus udum reddere uolueris, illo unguine totū illinito, ꝓdest magnificè.

Quibus indicibus deprehendas febrim ex putredine sanguinis natam.

FEbrim uel ex sanguinis redundantia, uel ex eius putredine proficisci, his notis fit liquidū. Calor in summa cute foris, clemens, lenis, ac blandus esse uidetur, & minimè mordax: ueluti quū è bile flaua nata febricula, in manu & summa cutis superficie tactu deprehendes. Neq; quemadmodū ex aliorū succorū putrefactione cōmuniter accidit. Proinde quū à principio protinus cum molli leuiq; uapore blandus quidā color apparet, deinde longiusculè cessante, inibi cuti imposita manu, acuminis nonnihil sensui tactus paulatim sese offert, & ardoris quædam mordicatio: perinde atq; si per colum aliquod siue subcerniculum deferatur, febrim ex sanguinis putredine natam iudicato. Quibus præstat confestim inter primordia statim sanguinis detractione pertusa uena succurrere. Vbi uerò ad bilem flauā refertur febris permixtam sanguini, eum humorē euacuare expedit: præcipuè quū per aluū biliosa deijciunt̃ excrementa, & mediocris modo febris excruciat.

De uictus ratione febricitantium.

IN unaquaq; febrium specie, citra omnē exceptionem, magna cōmoditate offert̃ ptisanæ succus. In febre autē ardente & bupina, hoc est nimia siti enecante, succos frigidos exhibeto. Cerotæ item ex aqua frigida, & oleo rosarū & herbarum refrigerantiū succis concinnatæ, admouendæ sunt. Vbi uerò notha fuerit febris ardens, frigida nullo modo sunt adhibenda. Satis enim est, si temperata, citra magnā infrigidandi uim, adhibeant̃ omnia. Expediunt autē in primis lactucæ perfrigeratæ, brassicæ, caulésue, uuæ, intyba, seris, & cucurbitæ, his uidelicet qui leuiter febricitant. Conueniūt etiā decoctiones quælibet, quæ sane grauissima febri implicitis ualde sunt hostilia. Quod si immodicis uigilijs infestant̃ febre correpti, ministrandū est διὰ κωδειῶν, hoc est ex capitibus papauerinis decoctū: quod potum somnū multum accersit, & calorē febrilem lenit. Cæterum in febre æstuante notha, cum cautione semp & prouidentia rite propinandū est. Quod si uigiliæ excruciant, & delyriū adsit, aliquantulū apomelitis (sic enim Græci ex ablutis ex aqua fauis cremorē adpellant) ammiscere conuenit, atq; ita quidem intrepide porrigito: Absq; enim omni periculo suum officium infrigidis & crassis humoribus peragit. Contra nimiū uerò ardentes & incendiosas febres, rhodomelite & hydrorosato uti cōpetit. Iecur uerò prorsum oleo rosato perfrigerandū est. Oportet autē eos qui febre æstuosa laborant, & immenso calore consumunt̃, domi scaphā cum multa aqua tepida habere, ita ut uniuersum ægroti corpus superet, & præter caput totum in aqua positū operiat, ubi diligenter fomentet̃, neq; aliud quippiā in se aqua cōtineat, quod dissipandi digerendiq; potentia præditū sit, sed aqua sola impleat σκάφην uas concauum (qđ tiniā Rhomani ac solium adpellant) ualde capacē, in quam ægrotus descendat. Esto tamen languidus earū uirium, quæ teporem sustinere queant, accedente solutione & digestione euaporationeq; febriū feruidarum uel continuarum quas febrium principes esse dicunt.

De syncopa quæ febres comitatur Caput V.

Olent in his febribus plerũq; uireis omnino deijci, adeò, ut affectio inde sequatur, haud multum absimilis deliquio, quam Græcorũ medici συγκοπὴν, hoc est concisionem & uirium ruinam cognominãt, & συγκοπτομένους eos qui imbecillitate fracti, & quasi delinquentes concidunt. Cuius occasiones sunt uariæ: Vel enim crudorũ humorũ exuperantia opprimuntur uirtutes, & oneratur grauissimè uentriculus, uel biliosi uticq; & subtiliores succi uireis exhauriunt. Est quãdo ijdem humores uentriculum obruentes uireis exanclauerunt. Qua de re dum cõsternant, robore destituti homines, nullam aliam subesse caussam quam crudos humores uirtutem obruentes putato, Et idẽ parimodo posse ex tenuioribus & biliosis humoribus contingere. Nihil quippe horum neq; omnium id genus aliarum rerum medicum fugiat, sed singula ad unguem dijudicet. Quoniã fieri nequit, ut cuiquàm affectioni rectè subueniat, nisi eam, ipsiusq; causam pernouerit.

Indices syncopæ ex humorum affluentia.

Proinde quũ ad crudorum humorum redundantiã syncopa refertur, inter principia statim stomachus nihil neq; intumescit, neq; acuminis quicquã præsefert. Venter uerò quãtus quãtus est, spiritibus quasiq; uentis inflat atq; distendit. Arteriarũ ꝑcussus sunt parui, rari, & lenti: Acida infestat ructatio, uniuersusq; corporeæ molis habitus, pituitosus est. Victus ꝓtereà qui antecessit è quibus humores aucti sunt, plenitatẽ indicat. Crudi nanq; hũores è multa cruditate quæ præcessit, & ociosa uita, & incõuenienti tempore lauacrorũ usu ꝓueniũt. Hoc itaq; pacto syncopã ex plenitudine hũorũ nasci depræhẽdes.

Indices syncopæ ex bili & tenui humore.

Syncopã uerò ex bilioso & tenui humore nasci, his notis olfacere licet. Principio quidem uultus oculis ac tactui aridus uidetur. Percussus arteriarum exigui sunt, inæquales item & inordinati: Alia excrementa biliosa egerunt. Vigiliæ crebriores quàm somni, sitisq; excruciant. His quidem & alijs pluribus datur hoc malum discernere, sed omniũ maximè ex his quæ antecesserũt. Vel enim anxietas, aut curæ, tristitia ue, aut furor, & exiguus, prauiq; succi, & acrimoniam habens cibus præcessit: unde euidentius sumi post iudicium.

Syncopis ex plenitate humorum, Curatio.

Qui syncopam ex crudorum humorum affluentia incurrunt, hoc modò curandi sunt. Ante omnia quidem uictus ratio instituẽda est, quæ humores extenuet. Vtile post hæc fuerit, redundantiã pertusa uena scalpello euacuare. Deinde uerò cauendũ ne rursum crudis humoribus infarciantur, quod tum quidẽ fieri arbitror, si ita diminuat materia, ut uirtus quæ crudis humoribus præest, imperitet. Si præstare uidetur, languenti uictum citra euacuationem præscribere, uitanda est euacuatio. Vbi uerò succi adeò inter se uidebuntur adaucti, ut inde periculum non leue uirtuti incumbat, nõ fuerit alienum succorum redundantiam euacuare, & grauitate uirtutem exonerare. Vidimus

quippe

quippe sæpenumero hisce oculis laborantes, maximũ discrimen incurrere, propterea quod medici id facere supersedissent. Perinde enim atq; uiride lignum ignem extinguit, acapnon autẽ, hoc est aridum, etiam si parũ accendit: ita nõ absimilis eis contingit suffocatio. Iterum uerò si his uirtus imbecilla sit, & plethora infestans sit immensa, uenam aperire non conuenit. Si autẽ uires deiectæ & succus incoctus uideatur, necessariò frictio multa adhibet, quæ leniter attenuet, & euaporationẽ, digestionẽq; (quã Græci διαφόρησιν uocãt) cõciliet, & humorem deniq; crudum concoquat. Oportet autẽ frictionẽ in hunc modum fieri: Incipiat à coxendicibus deorsum uersus usq; ad imum calcaneũ: deinde dorsum uniuersum pari modo cũ brachijs ac manibus, & denuo à manibus descẽdendo ad inferiores ptes usq; ad pedes, atq; id quidẽ assiduè, cõsideratis acuratè interim uiribus ægri. Quũ em̃ sine modo fricant, nonnullis subitò corrumpit uirtus. Nouimus uerò medicum qui nulla eruditiõe suffultus, & pfricta fronte temerarius, syncopa implicitũ & febrientẽ, integrũ cum sua nocte diem per uices fricari iussit, & p quinos integros dies inedia macerauit. Iussa igit medici capessentes familiares & incautius agentes, nõ potuerũt languẽtem à morte uindicare. In utraq; em̃ frictione uidelicet cũ unctione, & quinq; dierũ fame, laborantẽ hominẽ, oleũ & operã pdentes, enecauerũt. Huiusmodi em̃ unguẽtis & frictiõibus præter mensurã utendo, crudisq; humoribus, p euaporationẽ planè exhaustis, exiccatũ est uiuersum corpus. Nec decuit ægrotantem tam diu cibis defraudari, queadmodũ neq; ijs ipsis rursum impleri, sed in utrisq; modũ seruasse præstiterit, & intra mẽsurã fricari. Vbi em̃ fames indicitur, frictionis labor ferendus nõ est: sed modo quẽ præscripsimus agendum. Haud scio em̃ quid Galeno acciderit, qui præter rationẽ ac modũ, frictiones fieri instituit, unctiones cũ oleo cucumerino pbauit, & inediã sustinere præcepit. Hyssopi præterã elixationem cum aliquãtulo mellis bibere, nec quicquam aliud per septẽ dies agere mandauit. Nec reputare possum cuiusmodi nam hominis uireis ad tantã inediã frictionẽq; pariter sufficere crediderit. Mihi uerò uidet imprimis cõducibile, auream mediocritatẽ seruasse utrinq;, hoc est, moderate fricari, & esse moderate, pro uiribus cuiusq; ægroti, succũ uidelicet ptisanæ, ut alicæ, cum aceto mulso, uel panem in uino maceratum. At si languentis robur ualidum esse uidetur, utrunq; præscribe, tenuem scilicet uictum, inediámue & frictionem. Quemadmodum enim frictionibus redundãtiæ humorum euaporatio, quam Græcè diaphoresin uocant, est machinanda, ita & cibis reficiẽdũ, ut digestio & distributio (quam ἀνάδοσιν Græci dicunt) fiat. Hoc quippe modo & uirtus tueri, & crudus humor concoqui egregiè potest.

Quale nam & qui uinum exantlatis ac febrientibus sit ministrandum.

In febrium curatione uinũ, uel omnino prohibendũ, uel certè circũscribendum. In materiæ quippe crudæ exuperãtia exhiberi quidẽ, sed parũ debet.

Esto

Esto autem uinum quod porrigitur tenuis ac subtilis essentiæ & calorificũ natura & ἀνάδοτον quod est, minimè reses in corpore & digestibile, nihil in sapore neq; stypticitatis, neq; dulcoris præferens. Temperatura præterea, non ad modum mustum neque per antiquum. Colore minimè nigro, sed rubello magis uel candido, tenuium partium, quod distractionem in corpus non differat, uenas illico & totum corpus permeat. Conuenit autem id potissimè roborãdi gratia ministrare, ne uires deijciantur, & inde sonticum ingruat periculum.

De balneo, ciboq;

Qui ex crudo humore febre & syncopa tentantur, ocyssimè lauandi sunt. Quòd si materia crassior sit, & multa nec dum quicquam extenuata nõ potest balneum simpliciter digestionem, euaporationemq; perficere, sed amplior sequit̃ astrictio, & inde fit auctior febris. Extenuato uerò iam humore & ægritudinis cõcoctione digestioneq; adparente in balneũ: ut dixi, ocyus pducendi, paulatimq; cibarijs calorificis alendi sunt. Verbi caussa, porro probè elixo, cum oxymelite, id est cremore ex fauis ablutis aqua, piscibus squama intectis. Suimijs fluminalibus, quos anadromos uocant, cum aceto mulso, pullis placidis ac domesticis, & gallinarum axillis: nam hæc robur inducunt. Quin & cætera quoq; edulia amplioris alimoniæ ministrare cõuenit, quæ citra omnẽ oblæsionẽ, syncopam ex biliosis & subtilibus succis patientibus, prosunt.

De cholerica affectione quæ interdum febrientes inuadit.

Caput VI.

Ibilis per superna eijcitur, infernaq; cholera uocatur ea affectio, quæ febrientibus quandoq; superuenit. Si eam quæ uomitu eijcitur prohibere uolueris Cuicunq; ex humorum auctu & repletione fit, eum priusquam alimentum corrumpatur ad uomendum coge. Machinatur autem in hac affectiõe utiliter uomitio aqua mulsa uel aqua tepida. Deinde foueatur ægrotus oleo ueteri, & cooperiatur lanis. Ab hoc, indulgeat somno longiore tempore quàm pro solenni consuetudine. Si uerò per infernas parteis bilis deiectionẽ constringendæ animus est, non modò quæ corrupta sunt, sed quæcunque corpori nocere uidentur materias euacuato. Si qua uellicatio ingens siue morsus sectetur, Melicraton, id est aquam mulsam potui dato, & sedabit dolores. Si uerò leuiores mordicationes uellicent, hebetabit eas aqua. At si his actis parum proficiatur, bilisq; effusio suo more procedat, ita ut supramodum euacuatum ægrotantem conuulsio periculosa corripiat, partesq; extremæ algescant, & frigidus promanat sudor, magno artificio utendum est, ægerrimè nanque ita affecti à medicis restituũtur. Quod si medicus in procinctu non sit, neq; possit subitò alicuius fieri copia, qui ea quæ conducunt oportunè obeat, extremas protinus laborantis parteis fasciari, uel laneis ligaminibus uincire expedit, & loca perfrigerata cum pipere & nitro, uel oleo irino, uel oleo ex cucumere syluestre asininóue (quod

uulgò

uulgo Sicionium uocant,) uel cum castoreo, uel id genus alio fricari: Nã hæc conuulsionibus remedio sunt. Post hæc edulia edendum ministrato: Quæ si uomitu eiecerit, dabis insuper quæ robur inducant uentriculo: Poma nempe aut pira, uuáue, uel aliud quiddam huiusmodi. Vinum sanè præ cæteris prodest cholericis: roborat enim & saluti fores nonnunquã aperit. Si calor ingens præcordia, pectusq́ occupet, refrigerandum est, in quem usum lintheolũ oleo rosarum madidatum superinducito. Cataplasmata ex hordeacea polenta (quod ἄλφιτον iam omnes Græcè uocant) cum oleo rosaceo trita & defruto formato imponito, & frigidam insuper aquam potui dato.

Syncopæ ex bilioso ac tenui humore prouenientis, curatio.

Vbi autem è bile subtiliq́ humore syncopæ acciderint, contrarijs medicaminum præsidijs obuiam eundum esse uel cæco liquere autumo. Sunt igitur quæ condensandi uim habent adhibenda, & nõ quæ euentandi ac digerẽdi facultatẽ obtinent. In cibatu itaq; succus halicæ ceu cõmodissimus probat̃, & panis cum aqua rosarũ, uel cum omphacomelite, hoc est, quod ex uuæ acerbæ succo & melle conficit̃. Gallorũ insup testes, lac, intyba, astaci, pectines, isicia, echini, mala, nuces, & pira. Quæ sanè præsenti commoditate exhibent̃, non confertim subitò, sed paulatim. Breuiter quicquid esui offertur, cũ ratione & præmeditatiõe fieri præstat, ne quis sumpto cibo grauet̃, & maior ingruat à cibatu concisio, sed contrà omni conatu eò tendendũ, ut cibis ita reficiat̃ ægrotus, ut uires instaurent̃, & redeat in præcordia uirtus. Propinadũ uerò ita affectis uinum lymphatũ & aqueum planè, uerbi gratia: Gnidiũ, uel Saraptite, uel Bithinium, uel Sabinum, modo ne antiquum sit. Cæterum dilutum id bibatur, & minimè merum. Vsurpare porrhò conuenit ungentis non relaxantibus, nõ remittentibus, quæ omnes iam Græcè chalastica uocare assolent, sed cõtrà quæ cutem conspissandi & robur inducendi facultate prædita sint: Cuius farinæ, oleum malorum cotoniorum est. Puluerem insuper ex eiusdem facultatis rebus constantem asperge: Cuiusmodi existit qui ex aridis rosarũ floribus conficitur, uel ex ipsis rosis aridis. Atque id quidem prohibendi sudorris gratia facito. Nam si is amplius fluxerit, & syncopa implicitus longa imbecillitate obrutus fuerit, periculum ne sudantis uirtus prorsus extincta succumbat.

Super defatigationibus & syncopis morborum symptomatis, quæ similes sunt affectiones, deliquio. Caput VII.

Voniam in omnibus ægrimonijs angores quidam comitant̃ syncoptici qui uireis derepente deijcient, & animi quasi deliquiũ inducũt, consentaneum de his quoq; uerba deinceps fieri, non membratim quidem, nam longum id foret, sed breuitatis ergô, καθολικῶς, & ea quidem præcipuè, quæ magna ex parte à Galeno didicimus. Habent̃ aũt occasiones & querelæ ipsorũ innumeræ, quorũ singulæ suas peculiares curandi rationes habent. Cæterũ hîc loci non omniũ quæ singulis affectionibus

incidunt

incidunt curationes singillatim explicabimus, nam id præterquàm esset infinitum fermè, non uidetur necessarium, quoniam nequeunt citra suorũ morborũ curationem mederi. In præsentia tamen quantum his qui subitaneis accessionibus obruuntur satis esse uidetur, referemus.

Horum qui nimia euacuatione uiribus destituti sunt, curatio.

Qui immoderato bilis fluxu quum alui deiectione tum uomitu (quod mali genus Græci χολέραν uocant) & uentris profluuio quam διάῤῥοιαν eadem gens cognominat, uel alijs quibuscũq; euacuationibus exantlati animo deficiunt, aut concidunt, horum omniũ uultibus aqua frigida est adspergẽda. Nares trahendæ, stomachus fricandus, uomitioq;, missis in os eorum digitis aut pinnis oleo imbutis, cienda. Manus præterea eorum & coxendices ligãdæ. Et facta per inferna euacuatione, fortiores sunto manuum ligationes, si per superna, crurum & infernarum partium. Medetur item eiusmodi animi deliquijs uinum gelida aqua dilutum & potui datum. Præcipue uerò si ex uentris fluore acciderit syncopa. In sanguinis nãq; fluxu grauiores motus excitat. Sed qui sudoris nimietate animo deficiunt, his contraria competit succurrendi ratio; semper enim eorum cutem, ceu iam pridem docuimus, densare, nõ laxam reddere oportet, & frigida porrigere. Vinum autem maximè frigidum, & nunquàm calidum est eis offerendũ. Quin nec parteis eorũ infernas ligare conuenit, neq; ad uomitum cogendi sunt. Sed frigidorum spirituum transitum artificiosè effingere, & cubiculi quo in ægrotus decumbit, aërem in frigidũ commutare, rebus uidelicet frigorificis & constringentibus. Verbi caussa, myrti & uitium palmitibus, & rosis, uirgultis salicis, quibus pauimẽta in hoc insternuntur. Quæ sanè in uentris profluuio minimè cõueniunt. Tantum enim rheuma augere quantum ipsam cutem inspissare consueuerunt. Hactenus igitur quomodo his qui ex euacuatione deficiunt succurrendum sit satis est.

Defectionis animi ex redundantia humorum curatio.

Quicunque porrhò ex plethora, hoc est, humorum plenitudine animæ deliquium incurrunt, diuersa is curatione succurritur. Fricari horum coxendices, propter sanguinem exuperantem expedit, calefieri item & uinciri. Cibus uiniq; potus circumcidendus, à balneo, si febris adsit, abstinendum. Aqua uerò mulsa bibenda, cuius solius potus sufficit. Datur etiam utiliter decoctum, thymi, uel origani, uel pulegij, uel hyssopi. Conducibile item acetum mulsum à Græcis ὀξύμελι uocatum.

Ad eos quæ ex uteri uitio animo deficiunt.

Caput VIII.

Si qua mulier locellorũ uitio ceciderit in animi deliquiũ pari ratione succurrendũ, maximè cũ oxymelite. Ligari uerò fricariq; coxẽdices potius q̃ manus cõuenit. Sũt ꝑtereà cucurbitulæ ijsdẽ partibus adplicãdæ. Cæterũ si uulua, & inguina, & coxẽdices, doloribus excruciant, naribus odoramenta

odoramenta fœtida adponantur. Hostio uerò uuluæ odores iucundi. Ad hæc calorifica & laxantia quæ Græcè uulgò chalastica uocant, medicamenta adhibenda sunt.

Ad eos qui stomachi uitio uiribus & animo destituuntur
Caput IX.

Vod si ex langore stomachi defectus animi oboriatur, ea medicaminum auxilia stomacho cataplasmatis modo sunt imponẽda quæ robur inducẽdi uim obtinent. Verbi caussa, cõtexta ex palmulis, quos dactylos adpellant, cataplasmata, uel ex uino, farina hordeacea, quod ἄλφιτον uocant Græci, & croco, & aloë, & masticha. Post hæc competunt & adspergines quas eadem gens ἐμβροχὰς dicit, ex absynthio, uel oleo malorum cotoniorum, & de oleo spicæ nardi concinnatæ.

Eorum qui ex stomacho æstuante quasi exanimantur curatio
Caput X.

Bi uerò maximus ardor stomachum infestat cataplasmati præscripto frigorificorum quidpiam adijce. Verbi caussa: succum cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, solani uessicariæ, & intyba, & omphaciũ, qui ex uuis acerbis expressus succus est. Quæ sanè non modò refrigerant, sed insuper reprimunt. Expedit prætereà in huiusmodi æstu stomachũ aqua frigida in loco ac tempore exhibita: nisi enim oportuno tempore sumat officit summopere. Conducit item ægrotantem sine mora in balneũ ducere.

Eorum qui ad frigidum stomachum defectiones referunt
Caput XI.

Is uerò qui ex algore stomachi deliquium ferè animi incurrũt, uinum per calidum, si nihil uetet, potui dare conuenit. Iuuat præterea in hac constitutione insigniter extremarum partium diligens frictio. Ad hæc διὰ τῶν τριῶν πιπέρεων ex tribus piperum generibus cõfectum antidotum, & ipsum piper per se, & decoctum absynthij & ipsum absynthium potu sumptum.

De his qui ex prauo succo mordicationem in stomacho patiuntur
Caput XII.

Vando autem quispiam ex pessimorum humorum in stomacho existentium morsu uexatur ac deficit, aquam ei calidam uel hydrælæum potui dato, & in uomere, si nõ difficulter id facere consueuit, iubeto. Si uerò ægerrimè uomuerit, loci stomacho adiacẽtes ante omnia sunt calfaciendi, manus item atque pedes. Quod si ne tum quidem his actis uomitus promoueatur, digitis pinnáue oleo intinctis, oriq; insertis uomitum acrius prorita. Et si etiamdum nihil proficiatur rursum oleum calidum copiosissimum potandum ministrato. Id enim sæpenumero non tam uomitum ciere, quam aluum emollescere & relaxare consueuit, unde summa sanè in hac cõstitutione laboranti

laboranti commoditas. Quum uerò sua sponte fertur ad uomitum laborans, uentris hostium artificiosè, quum oportunum est, moueto. Locis postremò robur pro uirili inducendum. Foris herba Absinthium adplicanda: Cuius utiq; herbæ decoctum, potui dare commodissimũ est, si non inter principia statim, sed purgatione uentris humore negotium præbente sublato, ne constipetur, bibendum porrigatur. Satis uerò fuerit uel solum, quemadmodum ostensum est, calfacere.

Si ex pituita in stomacho collecta id mali proueniat, curatio.

Caput XIII.

Vod si pituitosus & frigidus humor, quem φλέγμα Græci adpellant, in stomacho aceruatus sit, fouere oportet languidum in oleo multo, quo in elixum sit anethum & absinthium. Post hæc mulsum, in quo hyssopi parum & anethi aliquantulum, potui dato. Huius generis aliquid in aceto mulso maceratum, bibendum exhibe. Quin & ex tribus piperum generibus compositum medicamentum, quod διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων nuncupant, nec non & eligma diospoliticum, atq; huius farinæ cætera porrigito.

Victus eorum, quorum stomachus à pituita uexatur.

QVum igitur intensissimum gelu, cum crũdo humore stomachum occupante, quempiam nimium defatigat, nutricatus incidendi uim habeat oportet: præsertim, ubi ingens frigus cum crudissimo humore coniunctus sit. Quum enim omnino modò sanitati restituere animus sit, præcalfaciẽdi sunt. Ministrabis ergo ita habentibus uinum calorificum temperatè, edulia item calorifica: Ad ignem prætereà fricato & calfacito.

Eorum qui præ calore huiusmodi angustijs corripiuntur.

Caput XIIII.

I contrà quis propter immensam caliditatem aëris talem calamitatem incurrat, his quæ frigus & robur iuxtà inducunt, utendũ est. Accidit autem id potissimè his qui in aëre suffocata sumunt, & plurimo morantur temporis spacio in balneis. Quibus utique potus aquæ frigidæ quàm primũ subuenit: corroborat enim ac reficit in hac affectione constitutos. Aërem p̃tereà frigidũ uel artificio cõciliare expedit. Ad hæc, stomacho fricato, uomitũ fieri iube. Vinũ postremò potare, & cibũ cape p̃cipito.

Eorum qui propter phlegmonem deliquium incurrunt, curatio.

Caput XV.

Vod si quispiam præ ingenti inflammatiõe & grauissima febre, syncopa corripiatur, pedes ille suos in paroxysmo frigido calfieri, & ualidè perfricari iubeat. Extremæ prætereà partes uinciri conuenit: somno adhæc indulgendum: Ab edulijs item omnibus potuq; pro uirili abstinendum. Præstat autem plurimum ante accessionem præscire id mali pro foribus iam esse, ac certò futurum.

Eorum qui ariditati uel inanitioni syncopam acceptam referunt, curatio.

Caput XV.

PEr omnia quidem in febribus conducit futuram exacerbationem cognoscere, nedum quum ex ariditate prouenit syncope. Oportet enim duabus aut tribus horis ante accessionem cibum præbere, manusq́ pedesq́ continere. Sint autem edulia non modò facilè concoquibilia, sed elixatione scitè cõparata, & quæ facilè possunt digeri, à Græcis εὐανάδοτα adpellata. Quodsi in paroxysmo ualde sonticum periculũ esse uidebitur, uinum administrato, maximè fusum super halicam coctam. At si id ad manum non sit, panem in uino maceratum potui dato: Locoq́ halicæ panem compari modo exhibitum prodest. Qui non uiolenta syncopa capiuntur, his edulia præbenda non sunt. Sufficiunt enim tum mala Punica, uel pira, uel mela, uel alia id genus mala astringentia. In mediocri commotiõe, poma repete. Proinde quum paroxysmum futurum speras, ratione prædicta præuenias, ne subitò in discrimen ueniat languidus. Vinum uerò, panisq́, & halica moderatè admodum sunt offerenda perpetuò. Largiter enim & confestim cibi crudioresq́ exhibiti, animæ defectionem & suffocationem necessariò conciliant.

εὐανάδοτα.

Si ex obturatione id mali corripiat, curatio.

Caput XVII.

QVum uitalium locorum obturatio defectionem huiusmodi generat, aceto mulso, quod Græci ὀξύμελι uocant, succurrito. Hyssopum item & origanum, & pulegiũ, facto inde apozemate, œnomel præterea, id est uinum mulsum, porrigito. Cibos adhæc potusq́ alios, qui obstructiones natura liberant, & caussam hanc discutiũt, administrare conuenit. Frictiones porrhò & ligaturæ extremarum partium, maximè coxendicum, minimè manuum, eximiè conferunt. Conferunt autem præcipue, quæ lotium ciendi facultatẽ continent, à Græcis διουρητικὰ cognominata: E quorum genere sunt confecturæ ex anetho, fœniculo, apio, petroselino, asparago, dauco, spicanardi, & ameos præparatæ. Vbi uerò euidentia quædam auxilij indicia oculis obuersantur, uini usum, nempe tenuis substantiæ, candidi coloris, nec admodum ueteris, haud multum improbo.

Diuretica.

Indices eiusmodi obstructionis.

OPpilationes uerò huiusmodi hi sunt, quasi interpretes ac nuncij: Pulsus in uniuersum inæqualis, atq́ in medio ipsius nõ nisi exiguus admodum motus: citatus uerò & propter imbecillitatem obscurus. Et si pleni defuerint, non deerũt tamen minimi, & cuiusmodi fieri ex maioribus solent minimi: tum utique dicta curatione occurrendum est.

De exanimatis

De exanimatis angoribus deliquioq́;, è uulnerum plaga, uel saniei profluuio prognatis.

Caput XVIII.

SOlent nonnunquàm languidi, uerbi caussa, aqua inter cutem correpti ex immodica de repente facta euacuatione, nec non ex eructatione uulnerum, item è sanie purulentæ effusiōe, uiribus & animo quasi deijci. Quibus sane odoramentis bene fragrantibus subueniendum est. Quibus si non in integrū restituuntur aut reficiuntur, ad sorbitamenta confugiendum est. Nam omnino eos qui ita afficiuntur, sorbitionibus nutrire expedit.

Si quis ex mœrore, lætitiaue, aut dolore deliquium incurrat, curatio.

Caput XIX.

VBi autem uirium deiectio & animi defectus à mœrore, gaudio, uel quocunq; dolore, uel ex id genus alijs, metu uidelicet siue percussu originem traxerit, protinus ab odoramentis suauibus ipsa inchoanda est curatio, deinde prolitiōe uomitus. Atq; ad hunc quidē modū ijs subuenire principio conemur, qui uerberibus doloribusq; articulorū molestantur. Saucijs nempe artubus, uel neruis incisis, uel alijs huiusmodi excrucian tur, adeò ut deficiāt. Post hæc uerò conferens affectibus adhibenda est curatio.

Ad eos qui ex tenuis aut crassi intestini dolore excruciati deficiunt.

Caput XX.

QVod si coli crassioris intestini, ileiue tenuioris intestini dolor, uel alia huius farinæ affectio, tales cruciatus inferant, ut deficiant inde languidi, calidis medicamētorum præsidijs sedulò relaxandi sunt. Nihil quippe hac in re præsentius esse arbitror.

Eorum qui deiectis uiribus animo delinquunt, curatio.

Caput XXI.

VBi uerò qui syncopa tentantur uiribus planè exhausti cernuntur, si ad intemperiem quandam uitalium partium principalium ea refertur uirtutis imbecillitas, robur reuocandum est communi totius medicinæ canone: quæ docet, Contraria contrariorum esse medicamenta: Verbi caussa, calidam loci intemperiem refrigerando, siccam humectando, frigidam calfaciendo, humidam siccando. Quod si frigidior pariter humidiorq; locus sit, calfaciendo pariter & siccando, & in alijs ad eundem modum, uincentem uidelicet qualitatem cōtraria semper oppugnans. Quod si uitalis spiritualisue potentia, quam Græci ζωτικὴν adpellant quæ in corde arcem habet, debilitata fuerit, ex arteriarum percussu nullam mensuram seruante, & immoderato, facilè deprehenditur. Si uerò θρεπτικὴ, id est nutritiua uirtus, quæ in iocinore sedem habet, & in nobis sanguinem nutrit, imbecillis facta sit, sanguis per uentrem deijcitur: deinde ueluti pingue & feculentum alui ex-

crementum egeritur. Si uerò animalis uirtus, quæ arcem in cerebro habet, & à Græcis ψυχικὴ uocatur, uiribus deficiat, uoluntarias actiones functionésque nostras prostratas senties, adeò ut sua munia non obeant. In quarum curatione singulis, quemadmodum iam ostensum est, competenti præsidio succurre.

De febre Hectica, & Marasmode.

Caput XXII.

Vum porrhò infestiore intemperatura corpus plus æquo & sine omni modo arserit, febrisq; ignea in solidioribus corporis ptibus (quæ Græci μέρη στερεὰ uocant) cooritur, exhalatis consumptisúe in ipsis humiditatibus, tantisper dum reliquiæ humoris uel tantillæ, de quibus spes sit seruari posse, restant, ardens absq; decremento, febris Hectica, ita de habitus firmitate nominata, uocatur, usq; dum ne gry quidem (ut ita loquar) supersit, iugiter sæuiens.

Hectica unde.

De Marasmode, id est febre tabida.

VBi uerò ex febre Hectica consumptis carnibus marcor & flacciditas, quæ μαρασμώδης à Græcis uocatur, fieri cœperit, & si ad unguem consumata sit, febrisq; honore uacat, uix ea unquàm ulla medicaminis ui tollitur affectio. Si cum horrore febris sit, iam ceu deploratum omnino relinquamus, nulla admota manu medica. Proinde magna solertia cuiuslibet speciem considerauimus, quo minore negotio liceret aliam ex alia discernere, & singulas exactius cognoscere.

Qui nam inter Diariam & Hecticam febrim discrimen deprehendas.

HEctica febris atq; Ephemera, ex euidentibus caussis, quas Græci προκαταρκτικὰς dicunt, iuxtà proueniunt: nec semper perinde atq; in putredine accensæ transmutantur. Sciendum igitur, ad discrimen alterius ab altera, quod ardor quo implicantur Hectica febre correpti, acrimoniā præfert, ariditatémque. In Diaria uero lenis modo & mediocris calor infestat, & multo ocyus sese exerit. Quin & tangentibus quoq; huiusmodi differentia clarescit. Ex lotio prætereà euidentius discrimen harum febrium hauries. Vbi enim per exordia statim concoctionis indicia in eo liquore conspiciuntur, tum Diecularem febriculam esse censeto. Crudiore uerò existente urina, & subuersionem quandam concoctionis præferente citra omnem putredinem, Hecticam febrim esse putato. Quin & ex arteriarū percussu, missa manu in carpum, Hecticam febrem licet deprehendere. In Diaria nanque febre arteriarum percussus, magnus, celer, atq; citatus est: In Hectica uerò paruus atque obscurus, hoc est uix adparens, qui à Græcis ἀμυδρὸς uocatur. Est autem obscurus percussus, deficiens, qui languidam facit percussionem ac debilem. Alij uerò alijs indicibus satis clarissimis de hac febre pronunciant. Si, inquiunt, decenis aut

Percussus obscurus.

duodenis

duodenis horis transactis perdurarit febricula, Hecticam magis quàm Diariam existimato.

Quibus notis discernere poßis hecticam à putrida.

FEbrem in humoribus putridis accensam ab ea quæ in solidis partibus accenditur, ita deprehendes: Quod omnes febres Putridæ decrementum habent: Hectica uerò febris ad unguem per omnem decursum, incrementum uidelicet summumque uigorem, sibi similis est, & decremento caret. Et ea manifestissima Hecticæ sunt indicia. Putridæ autem febres augmentum habent & decrementum. Augmentatur autem in summo incremento, decrescit in declinatione.

Quomodo discernatur continua febris ab Hectica.

COntinuæ febres hoc modo differunt ab Hecticis: quoniam illæ neq; augentur, neq; minuunt. Pulsus non sunt adeò acres, nec aridi admodũ atq; in febre acuta, & in summitate magis apparent: Veloces prætereà in Continua, in Hectica uerò exigui & obscuri. Ad hunc igitur modum omnes febres putridæ ab Hectica discernuntur.

Hecticæ febris indicia.

PRæcipuum uerò Hecticæ febris indicium est, quod à cibo ardores aucti, quum minimè tamen sint, esse uidentur: sed extincti potius calores extrinsecus, latentes in imo: Perinde enim esse uidetur, atq; in calce non extincta usu uenire uidemus. Quemadmodum enim calx uiua aquarum adspergine accenditur, ita in febre Hectica languentes à cibo profundè solidis partibus inflammantur.

Quibus indicijs Hecticam in Marasmum transire deprehendas.

IN marasmum transmutari febrim Hecticam, signa quæ subijciam arguunt, quæ utique ex sola facie liquidissimè ostenduntur. Præcipuum ac primum illud est, quod adeò deflorescit faciei flos ipso colore, ut iam non uiuus, sed furuus sit, & ei color atrior, & facies tota aridior, quasiq; ex nimio febrium ardore perusta cernitur. Cutis faciei ualidissimè distẽditur. Palpebræ perinde atq; illis qui dormiunt grauatæ onerãtur, neq; tamen somnus, sed impotentia potius quædam, qua negatur homini subleuare palpebras. Quin & in ipsis musculis defectus existit: qua de caussa nonnulli lachrymãtibus oculis lipiunt: Virtutes uerò naturales sunt in his aridæ, & mirũ q̃ imbecilles, adeò, ut nihil minus q̃ suo munere fungi possint. Præcordia adhæc (quæ Græci ὑποχόνδρια dicũt) intendi quidẽ uiolentissimè uidenť, quũ non ipsa uerũ membra ipsorũ distendať. Arteriarum percussus æduntur duri & crebri, magna urgente necessitate, & ex ipsa imbecillitate obscuri ac parui, quamobrem neq; in latum possunt extendi.

Habentur & alia quæ Hecticam in Marasmodem transgredi portendunt indicia, quæ enumerare superuacuum puto, quum hæc quæ enumerauimus hoc ipsum satis superq; indicent. Nam ubi Marasmus, Hecticæ aliquantulum restante, mox inter principia curatur. Vbi uerò fortior hectica superest, nullo remediorum præsidio uincitur. Quod si amplior & uehementior Marasmodes adsit affectio, nulla medicatione tollitur. Hactenus igitur de omnibus, aut certè de sufficientibus hecticæ febris indicibus: Nunc curandi quoq; rationem aggredi tempestiuum est.

Curatio Hecticæ febris.

QVisquis hecticis febribus scitè & utiliter mederi statuerit, humectantibus rebus & infrigidantibus id moliri contendat. Præscribenda igitur uiuendi ratio humectās & frigorifica. Quoniam omnis habitudo corporis præter ariditatem, debilitatem contraxit, & alimentis non proficientibus, summā imbecillitatem undiq;, sed maximè in partibus solidis: Quapropter easdem frigorificis humectare conuenit. Sunt autem quæ algorem inducūt, diuersæ admodum potentiæ. Quædam sanè minus infrigidant, quædam amplius, quædam maximè. Vbi scire oportet, quòd quibusdam aqua nonnunquàm algida est administranda, uel aliud quiddam frigorificum. Nec tamen sine discrimine. Siquidem alijs plus, alijs minus. Nec desunt, quibus nihil horum dare conuenit. Habenda quoq; ratio temporis est. Prætereà quibus intra in corpus potanda sit aqua frigida: quibus non nisi foris adhibenda. Quisquis enim huiusmodi ad unguem considerauit, minori momento Hecticam febrem quancunque, & tantum non deploratam, pulchrè curabit.

Quibus non competat potus aquæ frigidæ.

HAud igitur, ut diximus, temerè quis potum aquæ gelidæ porrexerit, nisi prius omne lapide moto discusserit: An phlegmone aliqua non leuis præcordia occupauerit, uel putrefactio in uenis humorūę crudus conflata sint. Venit enim usu quandoque hecticæ febris, quæ putredinem quampiam coniunctam habent, aut colligunt. Nam quum id genus quidpiam affuerit, aquæ frigidæ usus tanquam inimicus fugiendus est: præsertim si in lotio cruditas aliqua appareat, nec admodum incendiosa infestat inflammatio: Nec adeò magnam utilitatis spem pollicetur, & ubi uires corporis deiectæ conspiciuntur.

Quando expediat aquam propinare frigidam.

VBi Hectica febris ex bilioso humore phlegmonem incensam, & sacrum ignem quod ἐρυσιπέλατα Græci uocant, coniunctum habuerit, frigidam aquā incunctanter exhibere conuenit. Nos quippe in huiusmodi conditione & ardentissima siti premente, frigidam (Dij boni) quanta cum languentis commoditate sæpe exhibuimus. Verum priusquàm hanc offeras, laborem multò diuturniorem futurum prænunciare, medici est officium. Vbi autem reficienda gratia

digratia, frigidam dare expediat, in febrium tamen incremento, dum hectica in marasmodem transit, fieri minimè congruit. Proinde dum febris Hectica cum aliqua putredine est, maximè si æstuosa fuerit febris, aquam gelidam dare competit. Neque sine discrimine, citraq; delectum in omnibus huiusmodi agendum, sed quum concoctionis ipsius materiæ indicia in urinis iam apparere incipiunt, tum maximè gelidæ aquæ usus commendatur.

De mutata iam in Marasmoden febri Hectica.

Quod si acutus morbus migrauerit in Hecticam, μαρασμώδης plerunq; efficitur, in cuius curatione magna ex parte frustrantur medici. Sunt autem acutæ affectiones, quæ Hecticis febribus superuenietes in marasmodem transeunt febres ardentes, quas Græci καύσους adpellant. Vbi uerò id genus quidpiam usu uenire uiderimus, gelidæ aquæ potum interdicere haud absurdum est, potissime ijs qui iam plus æquo extenuati sunt. Corpore nanque ad modum strigoso, uiribúsque exhausto, & carne denique omni depopulato, si frigida ex intemperantia febris ardentis, neque in loco, neque in tempore sumatur, necessario duplicem oblæsionem infert. Robore nanque corporis labefactato, si frigus accesserit, periclitatur ægrotans, & insitus calor propemodum extinguitur. Marasmum igitur, qui similem senectuti non ex annis, sed ex morbo constitutionem facit, Græci quandoque γῆρας, id est, senium, quandoque νοσόγηρας, quod est, ex ægritudine senium, adpellant, ei quæ in stirpibus ἄυανσις Græcè uocatur, proportione respondens affectio. Algidus enim comitante ariditate factus ab Hectica discernitur. Quoniam hectica correpti nunquam citra ardorem febricitant. Neque profectò marasmus frigorifica efflagitat, sed magis quæ humectant, pariter & calfaciunt.

Quinam subueniendum sit, quibus in Hectica febre frigidam porrigere non conuenit.

Qvum aqua frigida hectica febre affecto aliena uidetur, hoc medio subueniẽdum est: Cataplasmata, adspergines (quæ Græcè ἐμβροχαὶ dicũtur) & cerotas omnibus hectica febre oppressis frigoris conciliandi gratia adhibere perpetuo, maximè cõducit, nedum ubi frigidæ usus nullum habet locum, & quum robur est inbecillum, uel quum præter modum sæuit caliditas, & corporis extrema adest tenuitas, & corpus, non ex hectica febre facto marasmo, carne uidetur exutum. Inter principia nanque inflammationes in locis affectis nasci uerisimile est, uel iocinoris, aut uentris, aut uenarum mesentericarum, aut colli. Et, si non sit diuturna inflammatio, uteri, pectoris, pulmonis, septi transuersi, & aliarum particularum inflammatione corripi possunt. Operæ itaque precium fuerit, medicum non ignorare, sed quasi præuidere, unde marasmus ortum habeat, (alius quippe breuius mortem affert, alius tardius, atque ijs ipsis potissimè medicaminum subsidijs occurrere, nempe

frigorificis & humectantibus quibuscunque, modo febris scitè, & tanquam ignis in foco extinguatur. Sunt uerò eius facultatis innumera, sed nullum reperio efficacius, cerota quæ ex oleo rosarum constituitur. Nam ea solidas corporis partes singulas insigniter refrigerare, & humectare consueuit, & cauet prætereà pulchrè ne si quæ reliquiæ humorum quãtumuis exiles, restant, omnino depereant. Est uerò eius confectio talis: Accipe ceræ denarij pondo unius, olei rosati unciarum pondo trium, Ceram ante omnia semel, atque iterum si res postulat lauato, usque dum diluatur in aqua frigida. Deinde ammisce oleum, & acuratè apud ignem per horam, uel plus minúsue dum probè inter se confundantur, decoquito, tandem ab igne tollito, seduláque subactione condepsito, donec inalguerit. Postea in pilam mittito, & contere, oleum superinfunde, reliquum modice lauato, & aquam gelidam paulatim tantisper dum totum imbibatur, oleúmque rosarum in pila commisceatur, & quum uidebitur satis permixtum cum aqua & oleo, tollito. Quod si alborem ouorum adieceris multò commodius reddetur medicamentum. Pari modo si ptisanæ succum admisceat quis, adhuc efficacioris fuerit auxilij. Cæterum inducta huiusmodi cerota lintheolo & adhibita identidẽ mutanda est, nec confertim adplicanda est, ne longiore morula plus satis calfaciat, imbecillior etenim si remoretur diutius, efficitur. Hæc est sanè quæ omnibus alijs præsidijs bonitate palmam facile præripuerit cerota, si adplicatam ad eum quem prædiximus modum subinde mutaueris. Nos quippe sæpenumero eiuscemodi cerota in principio hecticæ febris usi, languẽtem à morbo prorsus uindicauimus, ita, ut nulla successerit marasmodes affectio: neque enim id permisit cerota adhibita. Quin & in marasmode eius ceroτæ usus nunquã me piguit, & sanè in hac constitutione frequentius magna cum utilitate usus sum. Sæpius inter utendum ipsam cerotam superinduxi, nonnunquàm uerò molliorem reddere institui, admixta aquæ, & olei rosarum portione non exigua. Atque ita quidem liquidiore medicamento more unguenti feliciter usus sum, illito cum eo uniuerso quidem languentis corpore, sed præcipuè emaciatis, & carnibus planè destitutis partibus, & inarescente mole corporea. Neq; uerò satis est semel modò interdiu dictas parteis, sed oportet sæpe sæpius per diem hoc ipso ungento illinire, & sanè in uiscerum regiones multò affluentius perungere. Cæterum altera unctionis uice non fuerit alienum, hoc ipsum quod in medio affuerit, studiosius detergere,

De Embrochis quarum usus probatur in febre Hectica.

IN curatione febris Hecticæ conuenit etiam uti asperginibus illis, quas iam omnes Græco uocabulo Embrochas nuncupant, quas oportet

ex succo

ex succo lactucæ, uesicariæ, solaniue, (quam nonnulli uocant uuam caninam,) portulacæ, uuæ acerbæ, & umbilici ueneris cōfici. Quod si frigidos corpori succos adplicare uidebit, consultissimū fuerit eos ante in aqua perfrigida, uel in aqua niuali ad tempus bene longum deponere. Quod si aliqua fuerit inflammatio in locis uitalibus, uel si quid necessariarum rerum desiderabit, oleum ex oliuis acerbis, & non dum maturescentibus (quod ὀμφάκινον Græci adpellant,) adijce, uel chamæmelinum, uel rosaceum, uel omnia pariter confusa adhibe. Cauendum uerò maximè est, ne pectori adhibeantur, quum hoc morbo tum aliâs admodum frigida remediorum præsidia, néue adplicata diutius inhæreant, nisi ardor immensus thoracem inflammarit, uel phlegmone easdem parteis occuparit. At si is quempiam corripuerit, non procrastinanda est curatio, ne qua calamitas ingruat. Qua propter noxas aliquot plures & minimè contemnendas, uidimus quibusdā accidere haud enim dyspnœam solummodo, sed & asthma, uocisq; impedimenta inducunt frigida præter modum pectoribus adhibita remedia.

De ratione uictus, & primitus de ædibus.

NEque uerò satis est curationem Hecticæ febris extrinsecus modò frigidis medicamētorum præsidijs moliri, sed aura quoque ingenio, & artificiosis manibus, ut infrigidet, instruenda est. Quamobrem ita habenti sub dio habitandum præcipio, & aqua frigida multa ædium pauimentum cōspergatur, non solum, ut corpori inducatur robur, sed frigidior reddatur aër, & alliciatur somnus. Sparsa nanque frigida somnum accersit. Illud uerò præstātius fuerit, si aër ipse ita transmutetur, ut non solum refrigerio, sed & robore etiam inducto corpus ægrotantis soletur, & reficiat. Lidium itaque stramentum ex frondibus in solidamento cōstruito, & frigorifica quædam insuper aspergito. Verbi caussa: rosam, semperuiuum rubum, folia rubi, palmites ramos lentisci, folia salicis, uel id genus cætera, quæ infrigidandi pariter, & roborandi uim obtinent. E quibus stratum, ut dixi, præparandum est. Huiusmodi itaque aërem cunctis qui Hectica affecti sunt, adornare conuenit, sed præcipuè quibus superuenit conuulsio, (quæ sæpe ex ariditate, sæpe ex inanitate in hac cōstitutione fit,) uel cor ardoribus incensum habēt. Reliquos uerò Hecticos esculentis, & poculentis in hoc comparatis refici, & sanitati nonnunquam planè restitui posse arbitror. Nam illis aër frigidus, his contrà esculenta, poculentaq; opitulantur. Quod si uentri, uel simili corporis parti, huiusmodi quidpiam acciderit, affectis æstiuo tempore aër calidus in frigidum, hyberno uerò tempore frigidus in calidum artificiose mutandus est. At si aër perpetuò frigidus sit, pulmonis affectui nihil tulerit auxilij, Sed est corpus solum in mediocri exercitatione conseruandum ne calefiat, cauendumq; sedulo ne uestibus, & stragulis pluribus cooperiatur, unde incendi magis posset ægrotans.

De

De lauacris.

VBi porrhò quis simplici tantum febre Hectica correptus fuerit, huic bal-nearũ usus minimè alienus est, sed contrà admodũ proficuus. Quem-admodum ediuerso eos qui ad commixtos & putridos humores eandem febrim referunt, balnea non modò non iuuant, sed uehementer lædunt. Tor-quebit pari modo laborantem medicus, si lauare præsumpserit eum qui cru ditatem queritur. Et profectò si in uitalibus particulis fuerit inflammatio, la-uacrum noxam per se leuiusculam longè reddit grauiorem. Vbi diligenter est notandum, quod nõ conuenit, nisi Hectica febre implicitis balneũ. Plus em̃ aliás nocuerit, quàm ꝓfuerit, & eis prætereà qui frigidã & siccam habẽt intem periem. Conuenit item lauacrum eis qui ex morbo affectionem marasmodẽ, id est tabidam incurrunt, quod mali genus Græci νοσογῆρας, hoc est, senium ex ægritudine, uocant. Atque ob id quidem balnea, ita habẽtibus prodesse, quo-niam & calor, & frigus iuxtà conducũt, arbitror. Et ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. (liceat em̃ Græcè hoc eloqui,) hoc est, ut uno uerbo dicam, si quis balineas diuersimodè citra noxam instruere posset ad cunctas intemperies, contrarias cõtrarijs præ parando, non fuerit difficile multis ualitudinem restituere. Balneum procura bis unà cum solio temperatum. Probatur ante balneum olei illinitio, & mox ab eodem pariter uniuersum corpus perungendum est. Cauendum tamen modis interim omnibus, ne ægrotus diutule moram in aëre trahat.

Lac præbendum esse Hecticis.

LAc indiscriminatim omnibus Hectica febre correptis commodissimum est, maximè uerò quibus ea febris transit in marasmum, eò quòd imbecil liores sunt uirtute, quàm ut ex cibario faciant alimentum. Præ ceteris nanque omnibus alimenti distractionem in uniuersum corpus lac promptissimè con-ciliat, & per se ualidi nutrimenti est. Cæterum inter omnia lactis genera, lac humanum alendi facultate præpollet. Proximum bonitatis locum, lac asi-ninum habet. Sed quoniam horrendum uidetur, & difficilius ab asina sugen-do lac petere, mulctrã in mulctrali accipito, atque ex eo libram dimidiam po-tui dato, & maximæ in nutriendo potestatis erit. Atque id quidem liquidissi-mè constare puto, quod summa est adhibenda cura, ut optimè & liberaliter tractentur, unde lac sumitur animalia, ut lac inde magnam bonitatis æstima-tionem mereatur. Danda itaque est opera, ut hordeum domi semper in pro-cinctu sit, ad hæc frondes myrti arboris, lentisci item & quercus folia ministren tur in pabulo: Atque ita quidem redditur lac corruptelæ minus obnoxium. Ne porrhò eorum qui Hectica laborant, aluus fluida reddatur, cautio est, ne-ue, & id quidẽ maximè, ex diuturna uentris euacuatione marasmodes inducat affectio. In febribus nãq; semper uentre imbecilli citius conciliat alui ꝓfluuiũ. Proinde in hac conditione semper est lac cum petris fluminalibus elixandum.

Colatum

Colatum igitur igni adponere conuenit, & cum feruentibus ignitisque calculis dum serum prorumpendo deferueat elixare. Cæterum quibus lac ad hūc modum præparatum sumere, libido est, cum ptisana decoquat, atque ita cum pane itria, aut similaginea sumat. Et tum utique imprimis, quum aluus largius quàm conueniat, profluit. Vel si biliosos humores quis deijciat. Temporis uerò progressu discedente mitigataq; febre, & uiribus aliquantulum instauratis, caseum nouum recens coagulatum, & mollem cum ratione administrato. Nos quippe semper pro uirium (quas perpetuò oportet perpendere,) accremento maioris alimenti edulia plusq; minusq; temperauimus.

Quibus uinum ministrandum.

Quum uerò qui laborat praui temperamenti frigidi est, & si ab acrimonia quadam consumptrice senium confractum fuerit, uinum necessariò exhibendum est, humectandi, calfaciendiq; gratia, quæ curandi ratio in huiusmodi affectionibus imprimis competit, si aurea non desit mediocritas. At si febris marasmodes quempiam nondum reliquerit, sed languentem incessanter comitetur, & subinde horrores cumq; tremore algores infestarint, uinum manibus & pedibus, ut inquiunt, fugiendum est.

De Marasmode ex syncopa proueniente

Caput XXIII.

CVum porrhò ex affectione deliquio simili, (quæ Græcorum medicis συγκοπὴ dicitur,) μαρασμώδης, hoc est, tabida febris, ꝓuenit, quoniam ex transmutatione uirtutis, plerunque frigus, ita affectos comitatur, uinum quoque in ea constitutione offerendum est. Cæterum quum febrilis ardor præter naturam, eos excruciat quia frigus nunc simul comitatur, nunc uerò quiescit, & febris quandoq; simpliciter superuenit, languentem in summum inde discrimē uocari, sub rhigore consentaneum est. Vbi uerò sub ipsa febre, tum sanè denuo caussam ipsam arguentem necessum est contemplari, & proinde uinum in loco, ac tempore semper adhibendum iudico.

De Gallorum testibus.

GAllinaceorum testiculi Hectica febre correptis quacunque ex caussa magnopere conueniunt. Frequens etenim eorum usus, præter quàm quod multum alimenti corporibus præstat, uireis quoque adauget, concoctionemq; digestionemq; promouet. Qua de re in hac affectione testes gallorum, (uel id genus fercula,) maturè, priusquam in extremum periculum ueniant uirtutes, edendum porrigito. Cuiusmodi obsecro corpori ferrent suppetias cruda, & indigesta edulia, necdum in alimentum corporis potente uirtute conuersa, quandoquidem nō cibus simpliciter, sed natura quoque, dum uidelicet

cibaria

cibaria egregiè cõficit, & transmutat in succos, & adijcit copori, uires augmẽtare magis assolet.

De pomis quorum usus probatur in Hectica.

POma quoque, ut gratissima ita minimè incommoda sunt, in Hectica febre cibaria: quoniam ingentem humectandi facultatem in se continent, & quod præter humectricem potentiã temperatè perfrigerare consueuerant. Cæterum hoc non semel inculcandum, animoq; reputandum, quod nõ absq; discrimine cũctis qui Hectica febre impliciti sunt, poma conueniũt, sed ijs duntaxat, qui intemperaturam feruidam ac aridam nacti sunt, & uniuersis simpliciter quos Marasmodes corripuit ægrotatio: & quibuscunque horrores molesti sunt. His itaq; omnibus ac singulis frigorifica & humectantia præbere, (quod contraria semper contrarijs sint oppugnãda,) expedit. Imprimis autem melonum interius fartum, siue medullam dicere malis, internamq; partẽ cucumeris, & mela & mala Duracina. Et quemadmodum quæ prædiximus in calida & sicca intemperie insigniter opitulant. Ita ex frigida & arida intemperatura ingruente huiusmodi morbo Cerasa summopere officiunt, & his etiam qui in senium ex ægritudine incidunt, per incommoda sunt. Nam hos præsentius iuuant poma naturæ non admodum frigorificæ, sed calfacientis magnificè & humectantis mediocriter. Cuius classis habentur, uuæ perquàm maturæ, & dulces, atque omnium maximè pendulæ seu passæ, quæ pependerũt, & quo plus dulcoris obtinent, eo salubriores sunt. Fici ad hæc maturi, permaturus etenim ficus nunquam obesse poterit. At si aluus, quoniam plus æquò solutior est, ficuum usum prohibere uidebitur, confestim esum ipsarum oportet interdicere, & cibaria quæ aliquantulum & modicè astringunt præbere. Verbi gratia: mala Punica, (quæ uulgò granata uocãtur) acida, quæ magis astringunt, maioresq; ad reprimendum uires habent, quam dulcia, uel pira styptica uel eiusdem qualitatis, potentiæq; mala, ut sunt, mala cotonea, & quædã alia, quæ potissimè ieiunis ante oĩa cætera fercula offerre expedit, quoniã à cibis alijs sumpta tantum abest, ut aluum compescãt, & astringãt, ut eam multò magis lubricam efficiant poliiciendo, educendoq; excrementa. Qui uerò syncopa afficiuntur, ijs sanè & omnibus hectica febre oppressis, ea quæ uentriculo utilia sunt, à Græcis εὐςόμαχα adpellata inter edulia, frequenter exhibere congruit.

Mala astringentia.

Quodsi ita affectos sitis excruciat nec interim febre nimium intensa uexantur, poma frigorificæ facultatis & humectricis potentiæ oportuno tempore offerre competit. Ad hunc itaq; modum usque agendum est, ne qua ex pomorum usu noxa sequatur.

De absoluta febre Marasmode *Caput* XXIIII.

SI quem marasmus consumatus planè occupauit, hunc sanare tentare non debemus, si quidẽ solidarum partium siccitas insanabilis est. Quapropter quicunque medici medicabilem morbum esse rati, incognita

cognita caussa, manum medicam admouere conati sunt, nihil egerũt. Carnem itaq; corporis depopulatam instaurare, & in pristinum statum reuocare possibile est, sed solidarum partiũ siccitatem consumatè sanare, deperditasq; & confractas earum carnes restituere, hoc opus, hic labor, ne dicam impossibile est. Perinde enim esse uidetur senio propulso & profligato iuuentutem reuocare, & marasmum perfectum uelle curare. Senium quippe tanquam secundum naturam marasmus est. Et quemadmodum ipsa senectus morbus deploratus & incurabilis uidetur: ita & nullus perfectè marasmus consumate sanari potest. Sed natura nonnunquam beata facile sustinet inchoantem marasmum. Cui malo non inutiliter, puto, ueni enti occurritur.

Pro febricitantibus Lexipyreti, epithemata, adspergines, quas Embrochas iam omnes Græcè uocant, emplastra & cerotæ, quæ referuntur ad Martyrium Medicum authorem.

Caput XXV.

Duersus febrium feruores, præsentissimi auxilij sunt quæ subijciam remedia: atq; ob id sane à Græcis λυξιπύρετοι, hoc est, medicinæ quæ febres abigunt, ardoresq; earum mirifice placant ac leniunt. Adhibentur uerò eædem diuersimode, Nunc uidelicet in forma epithematis, nunc adsperginis, & interdum emplastri atq; cerati: quarum hæc præcipua est ex Martyrij Medici decretis mutuata, cuius ita habet compositio.

Lexipyretus epithema Martyrij Medici,

HAbet ceræ unciarum pondo sex, olei rosarum unciarum pondo octo, lutea ouorum elixa numero octo, croci unciarum pondo quinq;, compinge de more in modum epithematis: & ubi usus necessitas est, contra febrium feruores utere.

Alia Lexipyretus in forma epithematis.

Estuanti ardore febrili hoc quoq; epithema cõpetit. Febres etenim id imprimis tam ut quod maximè fugiunt: & stomacho præterea in febre uehementer conducit. Habet id croci denarium pondo octo, ceræ libræ pondo unius, olei rosati unciarum pondo sex, rosarum aridarũ quantum plena manu comprehendi potest, oua quaterna. Præparabis autem ad hunc modum: Rosas in albumine ouorũ macerato, ceram in aqua tepida subigito, & albori ouorum infundito, & in pila studiose conterito: deinde è pila eximito, post hæc cæteras species adijcito, tritisq; omnibus utere.

Aliud Lexipyretum epithema.

ADuersus immodicos febrium ardores λυξιπύρετος, id est feruoris amuletum, huiusmodi Epithematis modo adplicata ualde conducibilis est:

Rasamentum recentis cucurbitæ & luteum oui decoctum cum oleo rosarum acuratè friato & eliquato, subactísq; & emollitís cũ syndone lyntheolóue utere.

Emplastrum Galeni ad febres.

EMplastrum siue ceratum, quo Galenus in febrium diuersis generibus, refrigerandi humectandíq; gratia, usus est, habet ceræ unciam unam, olei rosarum uncias treis, una cum cera, olei unciam unam eliquato, & ubi utcunque inalguerit, in pilam mittito, & læuigato: & quum læuigaris, aquam gelidam & reliquam olei partem, quantum uidelicet ceratum dum cum eo mollitur, postulare uidetur, paulatim admisceto. Deinde ad febres humectandas sedulò utere.

Aliud ceratum salutare.

CEratum porrhò quod ex mollibus & pinguibus fit palmulis, quas δακτύλους Græcè & φοίνικας uocant, salutare medicamen est. Oportet autem harum carnem nucleis exemptis & omni membranoso exempto, aliás ex solo claro aceto, aliás aqua ipsi admixta, quod Græci ὀξύκρατον, Latini poscam uocant, decoquere, atque hac ubi decocta satis & tenera reddita est, tunsa uti. Quod si parum molli crassitudine uidebitur, præstiterit iam pridem dicti aliquid admiscuisse cerati. Quod si rosacei quippiam dictorum singulis miscere uolueris, nihil inutilius pharmacum habebis. Esto autem quod admiscetur tum minimũ, tum & simplex & perfrigidum, & quod ex oleo citra salem sit confectum. Quum sane simplex rosaceum dico, quod sine aromatis est confectum intelligi uolo. Veteris autem ceu proximo. Conferunt autem utraq; hæc cerata non febricitantibus tantummodo, sed aduersus ignem etiam sacrum, quem ἐρυσιπέλατα Græci uocant, & uentris inflationes & phlegmonas in pudendis non instrenue, si inter initia, priusquàm suppuratio fiat ac sanies, uel depascens aliqua subindicetur putredo, adhibeantur.

Alia medicamina eiusdem efficaciæ.

ESt uerò haud minus salutare ad eandem rem medicamen rosarũ: Etiam succus frigidus, unà cum polenta, quam Græci adpellant ἄλφιτον. Salubres itidem sunt & ipsæ rosæ tunsæ. Adhæc præterea stirpium quæ mediocriter styptica sunt germina trita. Cui protectò usui aliquando accommodare licet, herbas, quæ moderatas in astringendo uireis habent: Verbi caussa, solanum, quod Græci στρύχνον nuncupant, uulgò solatrum.

Embrocha ad talia ex alica siue oxylapatho, minimè inutilis.

MEdicamen aliud, quo adspergínis modo utendum, ex alica uel oxalide, oxylapathoue, hoc est rumice acuto. Sumatur autem oxalidis aut oxylapathi succus, cum exigua polenta mixta, & excipiatur duplicato peniculo detrito & molliusculo, affatimq; frigidum imponatur. Quod si eiusmodi peniculi

culi

culi occasio non sit, tum lintheolum duplicatum & madefactum, refrigerandæ particulæ imponito.

Alia ad eadem.

QVin etiam portulacæ & semperuiui, & uuæ immaturæ succum: similiter & polentæ miscentur. Adhæc lens à lacunis siue palustris, & uiridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi succus. Sed ante omnia liquor (ut diximus) rosarum cum polenta. Conducit similiter & solani succus, quoniam moderate constringit. Aliaq; quæcunque refrigerare & humectare possunt, cum tenui polenta. Porrhò nonnunquàm & absque polenta licet integris herbis tunsis pari modo ad eandem rem uti.

Aliud epithema ad febres Marasmodes, & ad diuturnas imbecillitates, deiectasq; omnino uireis.

ADuersus Marasmum, succurrendis imbecillitatibus corporis uiribusq; deiectis, ualidissimè prodest epithema, cuius hæc est compositio. Accipe absinthij, sertulæ campanæ (quam Græcè iam omnes μελίλωτον adpellant) asari, floris rotundi iunci odorati, (quod uulgò squinantum nuncupant) cyperi, croci, uniuscuiusque unciarum pondo duarum, masticheś, bdellij, myrrhæ, aloës, guttæ ammoniacæ, rhesinæ terebinthinæ, cuiuslibet unciarum pondo quatuor, palmularũ (quos δακτύλους Græcè uocari pauló ante admonuimus) Punicearum Thebaicarúmue numero quatuor & uiginti, uel libræ pondo dimidiatæ, olei nardini libræ pondo unius, olei ex cotoneis (qđ iam omnes Græcè Melinum nuncupãt) unciarum pondo sex, uini quantum non modò ad comprehendenda ea satis est, sed quantum res ipsa, & epithema, pro re nata, poscere uidebitur.

Aliud epithema ad in alto latenteis febres.

AD refrigerandum præterea eos quibus febris in profundo hæret, Epithema hoc modo contexitur. Sumuntur palmularum pinguium calcatarum exemptis nucleis unciæ quatuor cum dimidia, masticheś unciæ binæ, croci uncia una, olei rosarũ unciæ tres, quæ pariter cum uino rosaceo diligenter leuigantur, & præparatur epithema frigorificum aduersus ardores febriles adplicandum.

Epithema Iuleum commune.

ADuersus huiusmodi febres cõmuniter facit epithema, quod ad Iulium refertur authorem, & constat ex guttæ ammoniacæ, ceræ, singulorum uncia una, croci uncia una, olei rosarum uncijs octo, aceti quantum satis est, olei communis libra una, factoq; inde epithemate adplica.

Aliud Iuleum magnificum.

COntra febrem magnificum & egregium est præterea, quod habet guttæ ammoniacæ libram unam, palmularum humidarum & pinguium,

(quas πάτητον Græci, quasi calcatis similes uocant) nucleis exemptis libram unam, croci unciam unam, olei rosarum quantum satis est. Præparabis autem hoc modo. Palmulas prius derasas, eleganterq́; expurgatas, in aceto acerrimo decoquito, & redige ad instar emplastri. Pari deinde modo tractato guttam ammoniacam & crocum: & ubi inaruerit, ceratā denuò liquefactam cum oleo rosato insuper affundito, & febri medendæ utitor.

Aliud Iuleum contra febres.

VAlet itidem ad refrigerationem febrium epithema, quod ad eundem authorem refertur, Cōstans ex croci uncia una, guttæ ammoniaci, spumæ argenti, quod Græcè λιθάργυρον uocant, ceræ, olei rosarum, uniuscuiusque libra una, croci uncia una, aceti quantum satis esse ad iustum epithema ceratumq́; uidebitur, usurpato.

Lexipyretum Oribasij.

Λεξιπύρετον quoq;, cuius Oribazius Medicus parens est, ad talia similiter prodest: Habet id ceræ uncias sex, seui taurini recentis uncias treis, olei rosati uncias duodecim: succi seminis lini quantū satis est: quæ resoluenda sunt resoluantur, tepefactumq́; manu rudiculáue agitato, & paulatim seminis lini succum insere. Exiccabis autem, & deinde lauato accuratè lini semen, & admisce insuper aquæ sextarios tres, lini seminis cotylam unam heminámue: Coquito ad tertias, postremò colato, & confice lexipyretum, & utitor. Conducit autem ad refrigerandum febrim feruentem (quam καῦσον Græci uocant) & ad siti nimia oppressos: prætereà ad phlegmonas iocinoris, lienis item & stomachi.

Alia Lexipyretos.

PLacat insuper febrium feruores medicamentum quod conficitur, ex spumæ argenti uncijs tribus, croci uncijs duabus, olei rosarum libra una, ceræ candidæ uncijs quatuor, mellis optimi uncijs tribus, succi seminis lini uncijs totidem: Confice diligenter, & utere.

Cerota rosacea ad eadem optima, ex Galeno deprompta.

OMnium (inquit Galenus) ex his quæ humectandi & refrigerandi uim habent, medicamen simplicissimū est, quod ipse præter hæc aduersus etiā ignes sacros, Erysipelatáue utor, & inflammationes pudendorum, nempe inter principia statim, priusquàm depascens aliqua subindicetur putredo. Oportet autem adhæc ceram præparare longè optimam, atq; elotam. Fuerit uerò præstantissima cera candida Pontica, uel Atheniensis, hoc est, quæ ex Atticis expressa sit fauis. Esto autem & rosaceum, quod à quibusdam medicis ex oliuis acerbis & nondum maturescentibus, ὀμφάκινον adpellatum, ab alijs ex crudo fit, & salis omnino expers. Summè uerò profuerit, si & ipsum tenuis ad-

modum

modum eſſentiæ ſit: Cuiusgeneris Sabinum eſt. Vbi uſus fuerit neceſſitas, utraq; mixta liquantor in uaſe duplici, factaq; liquida cerota (cuiuſmodi ſcilicet erit, quod triplum aut quadruplum ad ceratum roſaceum habuerit,) quod ubi iam inalguerit, miſceto ei paulatim in mortario tantum aquæ, quantum in ſe dum cum ea mollitur accipere poſſit. Conducit autem magis, ceratam ipſam prius admodum eſſe refrigeratam, atque etiam quæ huic admiſcebitur aquam eſſe frigidiſſimam. Abunde autem cerotam refrigerabis, ſi quum modicè coiuit, totum uaſculum in quo continetur, in aquam gelidiſſimam dimiſeris. Vbi uerò aceti quoq; partium ualde tenuium ac clari pauxillum ammiſcere uidebitur, utiq; magis adhuc tum frigorificum tum humectans medicamentum efficies. Caueat autem qui hoc medicamine uoluerit uti, ne eouſque ſuper ægrum corpus manere, donec manifeſtè incaleſcat, unquàm permittat, imò aſſiduè identidem permutetur.

Emplaſtrum ex piperibus.

EXpedit adhæc emplaſtri διὰ τοῦ πεπέρεως uſus ſuo tempore exhibitus: Habet id ſpumæ argenti, ceruſſæ, ceræ candidæ uniuſcuiuſq; denariûm pondo centum, aluminis fiſſi denariûm pondo ſex, piperis denariûm pondo quatuor, olei unius, ceræ ſingulorum xeſtam unam, & ubi inaruerit, denuò eliquetur cera cum oleo roſaceo: concinnato in emplaſtrum, & utere.

Buccella cathartica.

OFfella (quam uulgò Bolum Medicorũ ſcholæ nominant) purgandi uim obtinens, & ſalubris admodum in febribus, habet coriandri, ſeminis apij ſingulorum obulos quatuor, ſcammonij præparati (quod diagrydium uulgò adpellant) unciã unam, farinæ triticeæ cotylam unam: madefacito cum aqua tantiſper dum reddatur inſtar fermenti: deinde in furno (quem Græci κλίβανον dicunt) decoquito, & inde uncias binas in uino candido & bono maceratum, porrigito.

Antidotum dia marathru, hoc eſt,
ex fœniculo confectum.

ΔΙὰ μαράθρου antidotum magnificum potentiſſimumque, omnes quidem ſuperfluitates capitis, ſed atram bilem maximè euacuans. Quin etiam corpus uniuerſum, citra omnem noxam, egregiè expurgat. Cuius compoſitio talis eſt. Sumito ſcammonij præparati unciam unam, zingiberis unciam dimidiatam, apij ſaxatilis, (quod iam omnes Græce πετροσέλινον nominant) uncias quatuor, fœniculi uncias ſex, piperis uncias quatuor, inuolucri (quam herbam etiam uulgò hodie omnes Græco uocabulo Epithymon dicunt) uncias quatuor, ueratri nigri denariûm pondo duûm, mellis deſpumati quantum ad comprehendenda ea ſatis eſt. Dabis iuſta doſi denarios quatuor.

Epithema medendis febribus, & sistendis uomitionibus admodum conducibile.

ADuersus febrilem affectionem, uomitusq; reprimendi gratia, præsenti commoditate adhibetur ἐπίθεμα, quod ex huiusmodi speciebus contexitur: Myrrhæ, mastiches, thuris, cymini, rhesinæ frixæ ac tostæ, baccarum lauri (quas Græci δαφνίδας nuncupant) singulorum pondo æqualia, cum oleo rosaceo excipiantur; modoq; epithematis, ubi res poscere uidetur, utitor.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBRI QVINTI ET ultimi, finis.

ERRATA, QVAE INTER CASTIGANdum nimio accelerandi studio, uel alias utcunq; admissa, lectorem quũ oscitantem, tum etiã attentũ remorare possent. Cætera boni consulet candidus lector.

PAgina.3. Cinis erinacei, lege, cinis erinacei terrestris, &, tertio ab hinc uersu, ad cõprehendendum eas, de est, satis est, & paulo inferius, pro Tharsia lege, Thapsia. pag. 4. à fine uersu, uiarũ obstructio nulla sit, expunge nulla, &, lege, uiar. obstr. sit, neq; ulla raritate &c. pag. 8. omnia simu, lege, simul, mox inferius. Titulũ Aliud satis eximie uirtutis, præcedat, titulus, & quicqd sub eo continet. Aqua capillis nigrorẽ cõcilians. pag. 9. p fuluo, fului, flauóq;, flauo, q; ex puncto, lege, & ibidẽ statim, p rufo, rufum, eraso, q; post giluo. pag. 10. salsuginẽ, quẽ, lege, quã, paulo post, lendines lege, lendes, & statim post, pro affligit, pfligit, sicuti ibidẽ præstant, nõ præstat, & cedrinus, nõ cedri. pag. 11. postremo uersu lege, atribilario. pag. 2. περιγυμένη, lege, προηγουμένη. pag. 13. tantum nõ ad finẽ, p caluariæ, lege, caluaria, & pro ipsum, ipsam, & paulo post, p illi in re &c. lege, illi mire expedit potiss. recens. pag. 14. quæ calidã, lege, qui calidam,, &, p alumni, alumnis, &, paulo post, calorẽ, nõ colorẽ. pag. 15. περιγούμενα lege, προηγούμενα. pag 16. primo uersu, lege, medicã p mediã, &, p affectu uentriculo, lege, affectu uetriculi. Postea p insinuãt, insinuauit. pag. 17. ex uentriculi, lege, p & uentriculi, & p confeste obtẽperant, lege, confestim nõ obtemperant, &, p mollienda, molienda, & p temulentiã, temulentiæ. pag. 18. in margine p Guidiũ, lege, Gnidium. pag. 19. circa finem pro occupante, lege, occupans, &, oro affectu, affectui, pag. 20. uersu primo, pro obstrictioue, lege, obstructione, &, p uitiosisue, uitiosisne, pag, 21 nõ scerpillũ, sed serpillũ legito, &, insequẽti titulo, calido humore bileq; &c. &, mox, p serpillo, serpillũ, & non, cita habẽtibus, sed, ita habẽtibus. pag. 23. p uuũ, unũ, & salubritati nõ salubritate, &, p κράνηον, κράνιον &, male afficiat, nõ male affici. pag. 25. pedetentim, & paulatim lege, & ex aqua dulci, &, pro alia, aliis, & septi trãsuersi, non transuersione. pag. 26. uersu primo lege, nothæ, &, infra, ipsi, nõ ipse, & quò cõpest. ex pũcto à pag. 29. somnũ inducendi, non somniũ, & pfundere, &, attendendũ, item calidã ut cap. ten. sed mediũ u. redactũ, & partibus, nõ parib. 31. primo uersu, fuerit, nõ fugerit, & altero uersu, adferre pag. 34. susciperet, lege, suscipiat. pag. 35. fragrans, nõ tetri odoris fragrãs expungat. pag. 42. uersu tertio à fine, adpositus lege. pag. 43. pro cane, lege carne, &, inferius pro refecto refectã, & confundito. pag. 44. pro cædo, lege, cælo, &, pro utrũq;, utcũq; & administres, &, quã pro quẽ, &, pro in lacte, è lacte, &, pro tam, tum, &, quarto uersu à fine, uotã, nõ notũ. pag. 51. nisi uim, expungito nisi. pag. 54. sumat, nõ sumãt, &, iniectione ue, &, unaq̃q; &, in fine, fronti, nõ fons. pag. 56 lege illita abscindere, pag 59 σαφύλωμα. pag. 60. præcesserũ, emendãt, reddant. pag. 61. reficit, pro forib. itaq;, &, calceis, lege, fotibus itaq;, &, balneis. 62. uersu 1. lege, potentiorẽ uim ne, &, distentionẽ, &, est mixtus. pag. 65. suffusionibusq;. pag. 67. induratã crass. &, factus, &, aciẽ uesptinã. pag. 69. herbulæ liquorẽ, deest funere De q̃ hic, lege, de q̃

si hic,&,quandā speciem,&,eo usq;.&,quanto plus. pag. 70. si assit,non iussu. & abrade,remedio est. pag. 71. pro dia ex glauco,lege,ex glaucio. pag. 72. hu moribus uiscosis,legito, medicaminibus.&, ἀφρόνιτρον. & adiecto ouo auri. pag. 75. lege, corporisq; robore sensim imbecilliore facto. pag. 77. lege,dolores comitantē. lachryma papaueris,expuncto,pro. pag. 80. lege, tinnitui pulchrè, &,caput petentium,nō pedetentim,&,cum absynthij dec. pag. 83. lege,frustra sang. concreti. pag. 84. medentur,&. siue rheda quadrigáue. pag. 95. lege,acceperam nanq; med. pag. 103. lege,ossibus aliorum. pag. 105. seroq; exhibito. pag. 106. calci adijce,licebit. pag. 107. tussim deprehendēs. pag. 107. seminarium,&,proijciūt pleureticos,sublato non iudicato. &. 108. infestet, & dolores sub.&,quanto possumus stud. pag. 109, Sibileus hum. pag. 110. lege,crass. humores generantes,ne &c. pag. 112, πόνοσ dicitur. pag. 116. expunge minimè, post silentio. pag. 121. ab erosione,&. fractio rasis. pag. 123. lege, Quod si ualidum corp.rob.&. uerum longè plus profuit,& obtinear,&. itria, p hytria, atq; ita passim. pag. 125. altero uersu,lege,confectū,&,quas subijciam,&,post hæ moptoicis expunge laudib.&. Sumat uerò inter diu non semel. pag. 126. de cotoneis, p de corticis,&,corpus molle,&, 128. lege,in ore contineant. pag. 129. desiccando cicatricē. pag. 132. lege,itria,pro hydria. pag. 133 malacia,lege. nō malicia. pag. 134. lege,quā possis idoneam curat, nisi cognita. pag. 135. lege, huius notæ uictu & laudano. pag. uuæ Duracinæ, nō passæ. Et Persica Duracina,cæteris deletis. Et, βόλιμος. pag. 139. lege Baion nō Baidon. pag. 140. lege, memor,nō immemor. pag. 142. satiui,nō sanatiui,&, saliua. p saluia. pag. 14?. lege,& nō continentibus cibū. pag. 144. lege,uocatæ, p ueotæ. pag. 148. lege in uentrem seconf. pag. 149. lege,sagaci perpensione. pag. 149. lege, an absq; hoc nigr. ib. pag. 150. incurrūt,lege,pro incuret. pag. 151. ut neq; cōtentrix:&, Cæterū, p Verum,&,utraq;, p utriq;,&,uel materia in bilem mutata,etiā cōferunt cost.&,ex aliqua corporis parte. pag. 155. eadem unctio,& Punicæ, non primicæ. Et, compinge unguentū. pag 159. Saraprino, pro Serapino, &, si frigidos esse putas,&, uirtus sit debilis,&,pruritus depascētes infestarint. pag. 161. quæ simul atq;. pag 164. incensionē denotāt.&, auspicanda sit curatio,&, fluxusq; noxij hum. Postea,phleg. incendiosam,&,testacea cute,ex puncto,q;. Et,in tumorem uidimus inde magnum. pag. 165. radicem Ponticam lege,&, tentantur. pagina. 166. lege,emollescere, &. discutere moliatur,plus nocum. Pagina. 167. lege pilam olei. Pagina. 168. lege, adeò sanè, ut duriusculos. Pagina. 171 glycysidis lege. Et,uisceris prognata. Pagi. 172. lege, exobstruct. &,à forma recedit.& laborantis,pro laborantes. Pagina. 173. pro districtionem distractionē. Pagina. 174. lege ex his autem quæ acrore pariter & calore,uiribusq; ualidis prædita sunt, uerbi caussa. labaraca orpho, & cyrida hysitia conc. Et: complures manducandi sunt. Pagina 176, tum quod humorem noxium & prauum. Et, sed metamorphosi. Pag. 179. uersu secundo, lege coniunctæ,&: admixto rhu Syriaco. Pag. 180. lege, littorales calc.&: nempe spu

ma. Et, lac purê, pro, ac puer. Et, quarta pars. Et, Coquendum autẽ sensim pau latimq́ donec pars media feruendo absumatur, & altera relinquatur. In cuius paginæ ultimo uersu hæc desiderantur, superinductum remedio est, quoniam urinam proritat. Pag. 181. tentantur, lege. Pag. 187. lege, neq; udifica nimiũ. Pag. 189. lege, quinquies fiat demissio. Et: ex frumento, &: nutrimenti. Pag. 191. lege, Ne nullum nidorem cont. Et, è genere piscium. Et, accidunt tremoribus. Et, conducit, pro conducunt. Pag. 197. redacta in glãdem. Pag. 203. lege, sedi insere. Pag. 204. lege, calidiori parit. Et, contrarijs med. Pag. 205. lege, calorificis, non colorif. Et, Præcordijs uisceribusq́ natura si. Pag. 206. lege, pro gererent, generent, &, ung. calorifica. Pag. 209. is siquidem, is expunge, uel his lege. Pag. 215. cõmutari uidebitur. Et, in tentis factum, &, ne foris quidem. Pag. 216. Quæcunq; exiguas lege. Et, humorem exhib. Et, aquæ adijcito, &, cataplasmata commod. Et, uinum partium tenuium. Pag. 217. lege, quædam indita. Pag. 218. lege uexat̃. Et, aqua frigida in paroxys. Et notis, non nutis. Pag. 219. labente periodo. &, esse miles. Pag. 223. lege, pituitã dissecat. Pag. 225. cum aceto diluito, &, congesta dissipat: Pag. 228. ne cito dilabatur. & subtilis. Et, solidæ partes in aquam res. Et præ cunctis part. &, se solis, expunge se. Pag. 231. sanguinis missio, adijce periculum. Pag. 236. & nutriat̃, pro nutriri. &, hydrope cũ feb. & comitant̃, nõ imitant̃. Et, prouenit, & suam funct. καθαρτικὰ uox, sequentem lacunã impleat, &, magis eliq. &, non confertim. Pag. 238. Feruor iocinoris lege. Pag. 246. lege figulũ ex luto. Pag. 246. lege destillet ne hum. Pag. 247. lege, inter se succi, &, inducũt pro induũt. Pag. 248. algor quidã. &, promanet. Pag. 249. fluxione grand. &, in uesicam. Pag. 250. in uesicam, &, quæ uellic. Pag. 251. si, lege id. Pag. 252. cõpetunt, &, in urinæ foll. Pag. 253. furfuracea quædã. Pag. 254. uersu primo, lege medicaminibus quæ, &, talis est cõp. &, decursum, uocent. Pag. 255. sed imbecilla cont. &, malo temperies omni. Pag. 256. hæc uerò ναρκ. Pag. 27. lege innumerato habere. Pag. 258. quod minimè debes. Pag. 261. insessus, in hũc fit modũ. &, necessaria, &, adhibenda. Pag. 262. ἀνώδυνον, redactisq́, aliás clyster. Pag. 272. post ostẽsum est) fit alterũ signũ parenteseos. Pag. 273. lege, describere uisum est. Pag. 280. doloris emuarias. Pag. 283. pituitosus lege, non biliosus. Pag. 30 . lege Accipe aloës ceratia. Pag. 302. lege, in uentriculo, aut ledere artis. Pag. 310. lege, quum cibaria tum pa. Pag. 317. bupinã, non buxinam. Pag. 322. expunge primum uel, & lege, syncopes. Pag. 323. lege, ad eas quæ.

BASILEAE EXCVDEBAT HEN-
RICVS PETRVS, MENSE
MARTIO, ANNO.
M. D. XXXIII.

